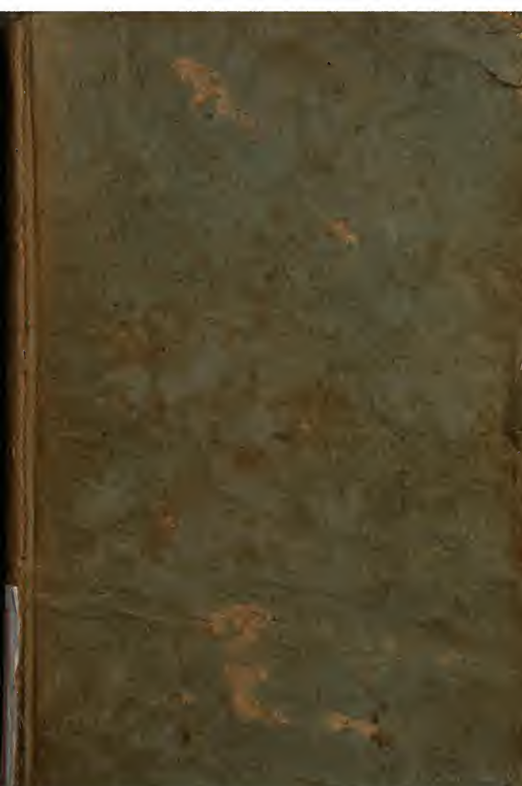

Venerabilis Dei Servus
BARTHOLOMÆUS HOLZHAUSER
Vitæ coṁunis Clericorum Sæcularium
ad formam SS. Canonum Restitutor.
Obiit Bingæ Anno 1658. die 20 Maj.

J. Lauber Sc. A. 9.

BIOGRAPHIA
VENERABILIS SERVI DEI
BARTHOLOMAEI
HOLZHAUSER
VITAE COMMUNIS CLERICORUM SAECULARIUM
RESTAURATORIS.

ACCEDUNT

EJUSDEM IN APOCALYPSIM COMMENTARII PLANE ADMIRABILES.

Cum approbatione Superiorum.

BAMBERGAE,
SUMTIBUS TOBIAE GOEBHARDT,
BIBLIOPOLAE UNIVERSITATIS.
MDCCLXXXIV.

IMPRIMATVR.

BAMBERGAE,
Die 25. Febr. 1783.

JOHANNES ADAMVS.
Episcopus Hymeriensis, Suffrag,
& Provic. Gener.

AD LECTOREM GERMANUM.

Si veteris Prophetiae Manuſcriptum, quod in Monaſterio Lehninenſi in Marchia Brandenburgica olim ſito inventum & ab illuſtri Seideliorum familia uſque ad hujus initium ſaeculi ſtudioſe aſſervatum praetenditur, Berolini, Bremae atque in aliis Germaniae locis praelo ſubjici poterat; cur non itidem liceat, aliud Manuſcriptum propheticum illo belli tricennalis tempore, quod ab anno 1642 uſque ad annum 1655 effluxerat, a Sacerdote Catholico exaratum typis vulgare?

Enim vero Editores hujus aeque ac illius Manuſcripti vehementiores nonnihil expreſſiones utrinque contentas propterea ſuas non faciunt, ſed id ſolum intendunt, ut deſiderio ſatisfaciant tum Catholicorum tum Proteſtantium indagare cupientium, in quantum ejusmodi Prophetiae cum ſequiori hiſtoria conveniant.

In Vaticinio Monachi Lehninensis *Hermanni* valde paradoxum fuit, quod ab anno 1306 omnia tam exacte evenerint; illud autem magis percellit, quod post annum 1722, ubi Vaticinium hoc jam typis prodierat, visus fuerit Rex juvenis infra trigesimum aetatis Annum Regimen capessere, dum Maria Theresia magnum Monarcham in utero habens ingemiscebat, perturbato Germaniae statui componendo Carolus VII. Imp. par non erat, ac Rex ille sat sibi roboris inesse sentiebat, ut Imperii Vexillo sese opponeret.

Quae omnia in Vaticinio illo metrico indigitata videntur.

Apud Venerabilem nostrum Bartholomaeum Holtzhauserum inter alia illud vehementius commovebat, quod anno 1778 in Anglia, & hoc anno 1783 in America provincia (Rodeisland) publicum Catholicae Religionis exercitium restitueretur, id quod teste theatro Europaeo Tom. 8. pag. 887. ab anno 1658 in Anglia, & in America Anglicana (Rodeisland) an. 1663 sub paena Capitali prohibebatur. Hoc modo ad amussim impletum est, quod Venerabilis noster Bartholomaeus jam anno 1635 nominatim de Anglia praedixerat in verbis — *& intellexi juge sacrificium centum & viginti annis ablatum esse.* —

Quis

Quis nunc male vertet, ſi curioſus eventuum futurorum indagator inquirat, num & illud eveniat, quod ſaepe ſatus Vir Ven. Holtzhauſerus in expoſitione Apocalypſeos praedixit, ſcilicet antequam ſaeculum effluxerit, Venturum Monarcham fortem, qui contra Turcas terra marique ingentes Victorias reportaturus ſit, poſtquam Turcae in Italia ac Romae adeo inſignes devaſtationes ediderint &c. &c.

Hanc praecipue ob Cauſam Plures Manuſcriptum Holtzhauſeri utut centies & ultra jam deſcriptum ſibi comparare deſiderarunt. Quorum votis ut Editor faceret ſatis, praelo id ſubjicere ſibi propoſuit. Quibus, quod addat, non habet, niſi quod S. Paulus 1 Theſſ. V. v. 20 & 21 ſcribit.

Prophetias nolite ſpernere, omnia autem probate, & quod bonum eſt, tenete.

Protestatio Auctoris.

Cum in hac vita nonnulla sint inserta, quae vires humanas superant, ut miracula, vel praesagia futurorum, vel quae sanctitatem Ven. Bartholomaeo videntur asserere, protestor ea non aliter accipienda, quam fide humana, & historica, juxta Decretum S. Congregat. & Universalis Inquisitionis anno 1625. editum, & anno 1634. confirmatum, ac juxta declarationem SS. N. D. Urbani VIII. factam anno 1631.

PARS I.

PARS I.

COMPLECTENS VITAM VENERABILIS

SERVI DEI

BARTHOLOMAEI HOLZHAUSER

Clerici saecularis, & vitae Communis Clericorum Saecularium juxta SS. Canones restitutoris moralibus Doctrinis illustrata, & in tria Capita divisa.

QUORUM PRIMUM

VITAM EJUS USQUE AD SACERDOTIUM PERTRACTAT.

SECUNDUM

ILLAM A SACERDOTIO USQUE AD OBITUM PERDUCIT.

TERTIUM

FACTA QUAEDAM MEMORATU DIGNA CUM ILLIUS OBITU ENARRAT.

JUXTA EXEMPLAR MOGUNTINUM

TYPIS

JOANNIS JOACHIMI FRANCKENBERGII

A. D. 1737.

Cum superiorum permissu impressum,

Caput I.

Vita Bartholomaei ab adolescentia usque ad Sacerdotium.

§. I.

Ortus Bartholomaei, & serpentis occisio.

Ortum Bartholomaei vix aptioribus verbis exordiar, quam quibus magnus gentium Doctor suos olim instruxit Corinthios. 1. *Cor.* 1. *v.* 27. *& seq.* *Infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia, & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea, quae non sunt, ut ea, quae sunt, destrueret: ut non glorietur omnis caro in conspectu ejus.* Nihil certe novi divinae seu bonitati, seu potentiae raptos a gregibus etiam regibus vates, ducesque destinare *Exod.* 3. Nil novi ex pastoribus de Thecue Prophetas evocasse *Amos* 1. *v.* 1. De novissima Israelis tribu perditas quærentem asinas primum populo regem inaugurasse. 1. *Reg.* 10. Opilionem proprio pene parenti, fratribusque oblivione elapsum, de post foetantes acceptum, imperio, diademati, sceptroque designasse. 1. *Reg.* 16. Nil novi, Si *suscitat de pulvere egenum, & de stercore elevat pauperem: ut sedeat cum principibus, & solium gloriae teneat.* 1. *Reg* 2. *v.* 8. Huic Patris caelestis modulo Salvator intima quandoque teneritudine aggratulatus. *Luc.* 10. *v.* 21. *Confiteor tibi*, ajebat, *Pater Domine coeli*

& terrae, quod abscondisti haec a sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis. Nec vero solum gratulari placuit, sed genuinus paterni moris haeres haud rarum esse passus est illiteratos a littore marino piscatores attrahere, hominumque sine retibus piscatores, sine opibus duces, sine scholis ac studiis Doctores efficere. *Matth*, 4. Nil novi statura pusillos e sicomoro *Luc.* 19. sicuque fatua evocatos virtute magnos, veraque sapientia mirandos reddidisse. Ecquid tandem caelesti patrifamilias familiarius *Matth.* 20. quam singulis horis exire, dissimulatisque peramplis mundi palatiis ex foro, nil minus, quam forensia capientes, invitare, suaeque vineae cultores oblato largae mercedis pretio conducere. Nec latuit ea res illos, ad unum omnes, quotquot sincero Christum vestigio sequi studuerunt, sive nobiles illi, sive divites extiterint, hinc omnium primum ac potissimum habuere, magnos ablegare titulos, abrogare fastus, ac tunc demum se genuinos Abrahæ filios credere, si circumciso mundialium praeputio, relictis omnibus parvulorum instar effecti non nobilitate stemmatis, sed systemate paupertatis suffulti, tanto fierent caelo viciniores, quanto longius a terrena celsitudine recessissent, uti Christus consolatur. *Luc.* 12. *v.* 32. *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vesto dare vobis regnum.* Et *Luc.* 10. *v.* 21. *Etiam Pater: quoniam sic placuit ante te.*

Unde mihi persuadeo singulari dispositione Numinis effectum, ut ignobilis paupertas ac tenuitas, quam sanctiores quoque sectati sunt ex virtute, Bartholomaeum ad altiora disponendum stringeret ex origine. Ortum enim Bartholomaeus habuit et loco & parentibus humilem. Suevia natale solum in Longnau modico pago leucis aliquot Augusta Vindelicorum distante dedit. Parentes & conditione & fortunis tenues, virtutis tamen ac honestatis tenaces, optimi nominis fama divites fuere. Pater Leonardus Holzhauser opificio sutor, sudore vultus ac labore manuum se, suosque sustentans, inter con-

cives aestimationem viri sincere probi, & aequi ad proprium quandoque damnum (si tamen damnum dici queat pro justitia pati) amantis semper retinuit. Mater, cui Catharina nomen non minus a pietate commendata, liberos quoque suos maternae virtutis a teneris haeredes efformari cupiens ad omnem pietatem pro viribus educavit; in quorum undenario numero Bartholomaeus medium (id est virtutis) tenuit locum, circa festum S. Bartholomaei Apostoli (unde & nomen in Baptismo retulit) Anno Domini 1613. mundo natus. Porro ordo liberorum erat, qui sequitur: Georgius, Maria, Matthaeus, Anna, Vitus, Bartholomaeus, Martinus, Joannes, Laurentius, Leonardus, Melchior.

Neque hic silentio praetereundum est, quod Bartholomaeo tenerae etiamnum aetatis adolescenti contigit: cum enim aliquando ad crepundia & foras in campos raperetur vagabundo circuitu; ecce insolitae magnitudinis serpentem videt, quem baculo forte manibus prenso interritus vibratu licet torvo intumescentem percutit, feliciterque occidit non sine bono omine & praesagio, quam feliciter olim pugnaturus esset cum stygio serpente, quocum invisibiles licet, multas tamen postea tricas, pugnasque exantlavit, quin & Bingae, cum Decanum ageret, visibili eundem forma nigri canis specie ante fores Decanales intuens: *Tu mihi*, inquit, *non nocebis!* *At tuis*, resonuit bestia acherontica.

§. II.

Pueri Bartholomaei applicatio ad scholam vernaculam, & relatio de viso Christo, B. V. Maria, & magna cruce.

Singularis vitae, morumque etiam puerilium innocentia cum non levi tractandorum libellorum ardore conjuncta pios ac simplices parentes induxit, ut filium pro discendis litteris ad vernaculam scholam amandarent, quousque succrescentibus annis ac viribus labori pauper-

culus maturefceret; fed nec iftud pueris alias grave litterarum otium fine graviori labore fortuna puerulo indulfit; deficiente fiquidem Longnavii fchola Werdingae oppido una circiter hora diffito defideratam inftructionem quaerere coactus, longas viae moleftias precibus quandoque levavit.

Ut vero undecimum circiter annum aetatis attigit, e fchola redux aliquando non minori vultus, quam animi fimplicitate & hilaritate Jofephi inftar Patriarchae *Gen. c.* 28. fratribus retulit, quod Salvatorem noftrum Dominum Jefum Chriftum, ac fanctiffimam ejus Matrem in via, in caelo autem mirae magnitudinis crucem perfulgidam confpexiffet, ac licet fimplicis pueri relatio domefticos parum initio moverit, nec ultra puerilis naeniae pondus quidquam authoritatis reportaverit, adeo tamen firmiter Auditorum memoriae inhaefit, ut duo fratres germani jam viri aetate maturi, Bartholomaeoque fuperftites Matthaeus & Joannes ad id jurato edicendum, quod in fratre puerulo obfervaffent, requifiti, fancta fide inter reliqua narraverint, recentiffima fefe memoria relationem illam fibi pueris a puero factam retinere, tam de vifo in via Chrifto Domino, ac fanctiffima ejus Matre, quam de confpecta in caelo cruce. Nec vero ideo repeti juffum effe a viris autumes, quod a parvulo parvulis narratum eft, quafi virorum repetitio puerilis vifionis cenfeatur confirmatio. Ea enim, quae Bartholomaeus puer poft iftam vifionem egit, adolefcens continuavit, & vir factus crebro fanctius fibi notis ipfemet manifeftavit, haud obfcure declarant, puriorem in puero, fortiorem in viro veritatem extitiffe, nec vanum puerilibus oculis fomnium illufiffe, fed facro futurorum praeludio tenellis conatibus vires & calcar additum fuiffe. Poft illam enim vifionem mox ultra puerum, ad caetera fimpliciffimus, divina fapere, fanctiffimam Trinitatem, Dominum noftrum Jefum Chriftum zelo magis ignito adorare, Auguftiffimam Dei Matrem intenfius amare, crucem Domini ferventius venerari; utque cre-

crescente indies devotione liberiorem Deo vacandi viam sibi quaereret, repudiatis germanicis trivialis scholæ libris latinos affectare tanto desiderio coepit, ut quidquid pater ageret filio jam paulo robustiori ad opificium applicando, puer identidem patri pro subsidio, licentiaque studendi supplex instaret, quibus omnibus exacte consonat, quod de Bartholomaeo jam Sacerdote Magnificus in Ingolstadiana Universitate pluribus annis SS. Canonum Professor Joannes Jacobus Lossius, & cum eo clarissimi nominis Sacerdos Georgius Gündelius confidentior Bartholomaei in Dominicae vineae cultura Socius & Collega, ac proximus post eum Praeses Instituti, scriptis manu propria testimoniis asseruit: Bartholomaeum videlicet jam Sacerdotem pluries de cruce praegrandi & oblonga, quasi ex igniti ferri ramentis aut scoriis compositi (quam in puerili simplicitate flexis genibus provolutus adorasset) a se visa, referre solitum, illudque ad divinam misericordiam, quam puer expertus esset, merito praedicandam subjecisse, quod ex illo crucis aspectu sibi alias rudi & ignoranti caelestium rerum lumen affulserit, indeque erga sanctissimam Trinitatem, Christum mundi Salvatorem, ejusque Virginem Matrem, & S. Crucem devotio singularis sibi obvenerit; ex ea insuper Crucis ostensione se sat aperte cursu temporis collegisse, multitudinem adversitatum, quas partim eo usque sustinuisset, partim etiamnum sustinendas exspectaret. Fidem dictis addent, quae Bartholomaeus exinde studiosus fecit, scripsit, sustinuit, quae sine luminis altioris adminiculo neutiquam fieri potuisse per sequentia clarius innotescet. Tu interim non invidebis unum inter plures fratrem Josephum futura Deo disponente verius vidisse, quam salubriter somniasse.

§. III.

Bartholomaeus ad Latinas ſcholas aegre adductus, peſte corripitur, & mirabiliter ſanatur.

Ardentiſſimo igitur ſtudiorum deſiderio flagrans Bartholomaeus indefeſſis precibus Patrem orat, ac tandem eo uſque exorat, ut votis filii promitteret annuere, modo media ſuppeterent litterarum tyroni ſumme neceſſaria. Collatis ergo, collectisque in ſumma rerum omnium penuria tum conſiliis, tum auxiliis id demum concluditur, ut filius divenditis, quae ex emendicato hinc inde lino, matre collaborante duxerat, filis, palliolum ſibi compararet; Pater vero conſtituendo tantum diverſorio Auguſtam Vindelicorum filium comitaretur (qui comitatus potiſſimum medium fuit, quo filium ſtudiis applicavit) ubi pauperum ſtudioſorum more victu oſtiatim quaeſito vivens, Latinae ſcholae frequentandae copiam nanciſceretur; quo utrinque praeſtito, voti ſui tandem compos Bartholomaeus in ſchola pauperum ad S. Martinum Auguſtae aſſumptus, caetera ſibi filius paravit mendicato vivens, canendo melos S. Franciſci ad oſtia civium, qui vel ſic beatum ſe credidit, & tenui ſua ſorte mire contentus aliquamdiu vixit.

Nec tamen iis etiam fortunae micis diu gaudere potuit: nam peſtilente, quae paulo poſt civitatem invaſit, lue correptus, omni medio, ſubſidioque deſtitutus, conſpirantibus in unum Bartholomaeum undequaque miſeriis ita conſtringitur, ut non evadendi, ſed ſolum ſuperne evolandi reſtaret occaſio. Senſit maſſam crucis in caelo viſae non modicam humeros gravare, ſed quam ipſe ut verus diſcipulus crucis portavit. Collectis igitur viribus animoque ad Deum erecto diverſorio egreſſus ad templum miraculoſae hoſtiae gaza nobile, quod S. Cruci Auguſta dicavit, aegro, laſſoque pede properat, ſed praecluſum ea tempeſtate ingreſſum notans, ante clauſas Eccleſiae fores in genua provolvitur, dumque proruentibus imo de pectore ſingultibus preces lachrymis probe madidas

madidas fundens Divinae tutelae se tenerrime commendat: subito concidit, quasi inflicto a tergo per quempiam retro, ut putabat, transeuntem colapho terrae illisus: mox autem sibi redditus, dum se colligit, denuoque erectus circumspicit, nemine viso tam se feliciter percussum advertit, ut eo ictu, se quidem territum, pestem vero discusso veneno prorsus fugatam, depulsamque salvus & incolumis viderit. Felix certe plaga, quae plagam omnem sustulit, dumque terrae allisit, tumulo eripuit. Quidni jocum Dei dixeris? qui sanando percussit, percutiendo sanavit.

§. IV.

Bartholomaeus grassante peste coepta studia relinquere coactus, iterumque ad ea incassum reversus, tandem studendi occasionem cantu insolito nanciscitur Neoburgi.

Tam mirando, quam manifesto dispositionis Divinae remedio plenae sanitati restitutus Bartholomaeus, ut vidit grassante semper ulterius in urbe malo rerum simul omnium penuriam sibi accrescere, nemine suppetias amplius ferente, cogitur invitus urbe relicta domum repetere. Paternae disciplinae redditus una cum caeteris fratribus corium tractare, ac sutrinam exercere jussus, paruit tantisper, semestris hic annus, quo Bartholomaeus desideriis nobilioribus gravidus ad sutrinam sedit, lustrum videbatur studiornm avido;

Hinc quotidie precibus patris, matrisque aures pulsans, ut novam repetendorum studiorum vitam sagaci parentum cura sibi patefaceret: nec omnino cassae videbantur preces; nam Burckhemii (qui locus aliquot leucis Longnavio distat) a Parocho famulitio domestico cum spe scholas adeundi adnumeratus est. Verum ancillaribus, servilibusque operibus continuo distractus etiam ibi nec tempus, nec locum invenit libris. Iterum ergo spe sua frustratus iterato paterna terit limina, haud segnius,

quam ante ad studia anhelans, sed cum parentes consilio, subsidioque inopes diuturna fatigaret instantia, ipse tandem sibi occasionem studendi quaerere jussus, unicum a patre denarium duobus crucigeris aequivalentem pro viatico consecutus a matre vero Rosariolo precatorio instructus est, &, ut eo diligenter uteretur, sese autem Deo, D. Virgini, S. Angelo Custodi sedulo commendaret, monitus. Tantillo provisus viatico viae se committit; Eystadium versus, quae sede Episcopali & Gymnasio nominata civitas est; Rosariolum interea materni monitu nunquam immemor, crebro revolvens, & pro felici successu Deum enixe obsecrans. Uti vero multa spe plenus civitatem intravit, sic paulo post repulsam passus, animo tamen necdum dejectus exivit.

Ultimam Neoburgi ad Danubium, quae Serenissimorum Ducum Neoburgicorum olim erat Residentia, tentaturus aleam, quo dum devenit, mox inter alia comperit esse Neoburgi pro egentium, maxime studiosorum levamine, fundationem ac domum exinde *Praebendarum* dici solitam, vel Seminarium Ducale S. Crucis sub directione Societatis JESU, eos autem potissima prae reliquis spe susceptionis gaudere, qui Musices periti, Choro servire, musicalique concentui seu voce, seu instrumentis exactius admodulari possent. Quid hic ageret Bartholomaeus? paulisper substitit, probe gnarus, quod sicut talibus stipendiis summe quidem egeret pauper, sic illis tamen fruendi spes arcta superesset & modica, cum in tanta rerum omnium penuria, cui a cunis insordescere novercans semper fortuna coegerat; nunc suspirando, nunc aspirando, nunc ingemiscendo, duris tantum assuetus & asperis, mollium omnino ignarus, voce sola orationis modulari didicisset, notas autem musicas in triviali schola quandoque propositas obiter tantum notasset. Non possum, quin tecum, bone puer, paululum subsistam. Super flumina Babylonis mundi hujus tibi adversantis, inter affluentes undique miserias, variantis semper in deterius fortunae procellas illic infans sedisti & flevisti

crebrius,

crebrius, quam ut cantui, riſuive locum invenires; in ſalicibus amaritudinis in medio ejus ſuſpendiſti organa tua. *Muſica* (enim) *in luctu importuna narratio. Eccli. 22. v. 6.* Nunc inſuper in terra aliena conſtitutus interrogabere verba cantionum; quomodo cantabis canticum Domini, in terra aliena? Sed diutius haeſitare nolens Bartholomaeus conſilium coepit non in arena, ſed oratione, qua ſe Deo, D. Virgini pupillorum Matri, Tutelarique Angelo, prout a matre edoctus fuerat, quam enixiſſime commendat. Inde ab oratione ſurgens recta domum *Praebendarum* petit, & obtento acceſſu Praefecto domus humillime ſupplicat: interrogatus de notitia cantus haeret Candidatus ad talia poſtulata; non auſus fuit affirmare ſtatim, ne forte periculo experimenti inito minus habere convinceretur; nec negare, ne repulſam ſtatim referret. Reſpondet ergo, ſe principia Muſices aliquantum delibaſſe. Reſponſio haec verecundi fuit; qui non nimium dicunt, ſed nec omnino nihil, ne ſibi praejudicent. Vocato igitur, qui tunc Choro praeerat Patre Societatis, cantio ſeligitur e difficilioribus una, quam triplum vocant, jubeturque novus hoſpes artis ſuae periculum ſubire, & cantus ac vocis ſpecimen edere. Paret puer, ſuſceptiſque pagellis, ad notam, tactumve, ut vocant, Praefecti Muſices, tanto vocis moderamine, gracilique modulo notas ordine decurrit, ut Praefectus, novi ac periti Muſici adventu lætus, iterato caput pueri palpans in hæc verba prorumperet: *Subſiſtis, puer, egregium te praebuiſti:* ſicque laudatum menſae primae, quae peritiorum erat, aſſidere juberet. Ita cantus mire fami eſurientis conſuluit. Verum pinguior haec ſors non diu duravit, ſed mox induruit; paucis enim poſt diebus denuo vocatus ad pulpitum obmutuit, ſteteruntque comae, & vox faucibus hæſit. Ergo patuit, quod res erat, vix ac ne vix quidem prima Muſices rudimenta callere Bartholomaeum, qui prius tam perito ac dulci modulamine cum primis proxime certaturus videbatur. Miratus vero Chori Rector tam viſam nuper peritiam,

quam

quam modo deprehensam in puero Musices ignorantiam, eundem exactius observat, e domo sine dubio dimittendum, nisi pia pueri simplicitas & innocentis vitae integritas propositum ita mitigasset, a prima tamen mensa ad postremam relegatus est, ut cum idiotis aliis serviret ad cantorum mensam. Veruntamen diligens pueri conatus & industria in tantum profecit, ut brevi reciperetur ad primam mensam. Perstitit quadriennio vel quinquennio Neoburgi Bartholomaeus, non tamen in praedicto Seminario; receptus enim est a Domino Parocho, & quidem successive utroque; quorum primus fuit Leonardus Mayer ad S. Petrum, alter vero Dominicus Loth Parochus ad S. Spiritum, doctus uterque & probus ac exemplaris vitae, a quibus Bartholomaeus optima vitae praecepta & exempla sumpsit, quibus uteretur olim in Instituto suo, agnovit etiam, quanta sit misericordia illa, qua pauperibus pueris gratia & occasio praebetur ad studendum, quam & suis Affeclis commendavit, praedicens: Fore, ut floreat Institutum, quamdiu Sacerdotes ejus hanc charitatem erga pueros ad studia educandos servaverint. Neoburgi humaniorum studiorum cursum complevit insignis modestiae, pietatisque nota notus omnibus & commendatus. Nec vero suae sortis unquam oblitus, sed crebro meminisse solitus est cantus illius, quo primam Neoburgi conditionem obtinuisset, miratus ipse insolitam tunc vocis amœnitatem, tum Notas etiam ignotas decurrendi dexteritatem, qua sibimet encomium tam periti Musici parvo licet tempore comparasset. Totum vero Divinae Bonitati, Beatissimae Virginis patrocinio, ac assistentiæ Tutelaris Angeli acceptum tulit, utpote quae voce alias imperita in concinnos adeo modulos modico quidem tempore inflexa posthaec longam ac largam aperuisset studiorum occasionem.

Exhinc mirandos collige Divinae, si lubet, Providentiae modos ac motus, quibus eos plerumque per varios ac pene invios rerum anfractus ducit, aut verius propellit, quos ad sanctiora nasci voluit, nec tamen a prae-

fixo

fixo aberrat ſcopo, quidquid mundus econtra vel ludat, vel illudat: non enim ſunt eadem caeli & mundi ludibria; & plerumque quod oculos humanos rapit, altumque ſibi vendicat mundi reſpectum, caelo ſuſpectum, vel omnino deſpectum eſt. Impervios humano captui meatus ambulat omniſcius Deus, & per eos, quo vult electum, maxime tunc dirigit, cum minime perventurum arbitreris. Mente tua, quos voles, repete, primos cæli amicos, & iis ſemper mediis intenta conſecutos deprehendes, quae non intentionis media, ſed impedimenta judicaſſes. Quis credat, magnum olim ſanctioris populi Patrem ac Patriarcham non niſi domus paternae, cognatione & patriae plena ceſſione inſueto prorſus modo ſupra modum ditandum; diuturnae ſterilitatis perpeſſione ſupra numerum arenae maris juxta numerum ſtellarum (quas numera, ſi potes?) multiplicandum. Poſteris Palaeſtinam lacte & melle manantem haereditario Jure & Dominio tunc tranſcribendam, ſi eandem Pater, non Dominio poſſediſſet, ſed peregrinatione perluſtraſſet? Quis credat inclyto terrae Hus Principi duplicandam fore bonorum ſubſtantiam, omnia perdendo ac infimum in fimo locum tenendo? Quis credat Ægypti Salvatorem odio fratrum omnium amorem conciliaſſe, venditione ſui regium favorem, ac pene regnum emiſſe? Quis crediſſet terrorem Ægypti futurum Moyſen aquis datum, ut fiſcella Regis furori ſubtraheretur, eadem fiſcella Regiis manibus offerendum, ne mergeretur; ſic certe virorum periere multi, ne perirent, ſuoque diſcerent, ac docerent experimento: Divinis manibus haud rarum eſſe per ſumma rerum diſcrimina raptos ſanctiores pleroſque ad ſumma provexiſſe molimina. Animo tuo Bartholomaeum ſiſte puerulum, pauperculum, ſimpliculum; peripſema credi poterat, aut abjecta non ludentis, ſed illudentis fortunæ pila, quamvis auram experiri juſſa, & illa tamen quarumvis adverſitatum conſpiratio, fideliſſimo Divinae diſpoſitionis ordine Bartholomaeum eo deduxit, ubi deſtinata ſublimioribus quandoque conatibus innocentia vitae

tae tutius servaretur, & necessario litterarum adminiculo decentius perpoliretur: quod proinde more suo Societas Jesu Bartholomaeo saluberrime praestitit.

§. V.

Bartholomaeus Philosophiae ac Theologiae studia Ingolstadii absolvit.

Humanioribus litteris absolutis sub finem anni 1633. Neoburgi, venit Bartholomaeus Ingolstadium, ubi destitutus Mecaenate & subsidio temporali coactus est cum aliis pauperibus Studiosis mendicare stipem ad limina divitum, tecto receptus a civium aliquo. Successu temporis accepit victum a Collegio Societatis Jesu e domo S. Hieronymi, retinuit tamen consuetudinem mendicandi in favorem pauperum Studiosorum, aegrotorum & exulum, quibus acceptas eleemosynas distribuit, quibus etiam antehac residuum eleemosynae sibi superfluae elargitus pridie diei Veneris, quo die civitas consuevit eleemosynas elargiri.

Triennali ibidem cursu metam assecutus est adeo feliciter, ut non obstantibus belli tunc ubique dire grassantis tumultibus eidem suprema Philosophici Doctoratus Laurea decerneretur, qua etiam cum pauculis aliis (sine publica tamen solemnitate, cujus ea tempestas omnino erat impatiens) donatus est anno 1636, per triennium professorem, ac evoluto triennio Promotorem nactus R. P. Leodegarium Hertenstein Societatis JEsu.

Nec vero per id tempus illi curae tantum erat, ut Philosophus esset, ac in Dialectica, sive Summulis Summularum perciperet materiam, terminos, definitionem ac divisionem bene apprehenderet, varie de variis discurreret propositionum & discursuum veritatibus, & sic discurrendo de reliquis Philosophiae partibus; sed potissimum Bartholomaei studium erat, ut Philosophiae principium omnium rerum Principio, Immenso sine termino *terminum*, Indefinito *definitionem*, Indiviso *divisionem*,

sionem, aeternae Veritati *propositionem*, primae Rationi *ratiocinium*, verbo: omnium perfectionum Summae totam *Summularum* materiam consecraret. In Logica hoc illi erat, ut ex *objecto materiali* faceret *attributum*, & tres mentis operationes ad Deum Trinum dirigeret, a *parte rei Universale* illi erat Deo, ejusque Ecclesiae servire, nec cordi ejus ulla vanae laudis adhaesere *praedicamenta*, ei unicum in votis erat *praedicamentum* Christum crucifixum omnibus praedicari, & decem Praecepta observari. Moeror illi de *natura* tot vitiis corrupta, cura de *modis* eandem rite curandi, instantia precum de *concursu causae primae*, sollicitudo illi de *fato*, fatali prorsus & exitiali peccatoribus imminente, nisi converterentur, lamenta illi continua de *casu* tot animarum de *Monstris* enormium delictorum, de *motu* praecipiti tot immotarum mentium, vel per concupiscentiam carnis, vel concupiscentiam oculorum, aut superbiam vitae ad Tartara currentium, de *infinito* ac *continuo* malorum numero, de *vacuo* animorum virtute prorsus inanium, de *generatione* zizaniorum, *corruptione* Sacerdotum, *rarefactione* bonorum exemplorum, *gravitate* scandalorum, *levitate* morum. Hi, inquam, tituli, circa quos Bartholomaeus Philosophus sane ac sancte versari consueverat, Hae sectiones cor ejus non raro ad singultus, oculos copiosam lachrymarum inundationem, erant secantes. Unde jam tunc consilia quaerere, media quaevis anxius indagare coepit, quibus obarmatus desipienti mundo pro quavis expeditione strenuum se Sophum opponeret.

Quo cum plurimum valitura cerneret studia Theologica, ea insuper Philosophicis superaddere statuit. Nec defuit foecundis hisce conatibus Divinae Clementiae Largitas, quae praedivitis cujuspiam juvenis Donabaur dicti, animum insperato favore ac liberalite Bartholomaeo sic acclinavit, ut is Bartholomaei amantissimus non modo instructione illius ac ductu spirituali familiarius uteretur, sed liberali etiam manu media suppeditaret, quibus

bus exacto in Theologia triennio pro consequendo Baccalaureatu egere conspexerat. His ergo mediis Deo singulariter disponente provisus anno 1639. 11 Maji Theologiae Baccalaureus, ac anno insequente 1640. 19 Junii praeviis examinibus Licentiatus publice renuntiatus est. Ne vero lateret in quam fertile solum sua juvenis iste beneficia disseminasset, tam felicem exinde Bartholomaeo Duce ac Ductore spiritualium frugum segetem messuit, ut eadem ad altiora illectus, mundum nauseabundo pede praeteriens, Ordinem S. Francisci strictioris Observantiae ingrederetur, tantum sui deinceps (dubites merito) an debitoris, an creditoris, aut benefactoris memor, quantum de vita & virtutibus Bartholomaei depositum post mortem illius testimonium infra citandum declaravit.

§. VI.

Bartholomaei Studiosi de spirituali Ductore sollicitudo.

Non praetereunda hoc loco mira sollicitudo Bartholomaei, qua plures scientiae Doctores unum conscientiae Directorem anhelus inquisivit. Etsi enim ea tempora, quae studiis Bartholomaeus destinaverat, Marti potius, quam arti passim litarentur, Ingolstadianae tamen Academiae florem ea bellicae tempestatis nec pruina decoxit, nec ruina detrivit, licet arctius non nihil alere coëgerit. Praeerant tunc studiis Theologicis Viri Doctrina, vitaeque integritate praecellentissimi, Doctores & Patres Societatis JEsu maxime Eximii P. Georgius Lyprandus & P. Petrus Braierus in Speculativa, in Theologia morali vero P. Simon Felix, eratque Bartholomaeo perquam jucundum tantorum Virorum consortio & instructione frui posse; unde primo statim Logices initio P. Lyprandum in Confessarium, adeoque familiarem conscientiae suae arbitrum elegit, ac toto, quo Ingolstadii studuit, septennio retinuit, ut totum sese & intimas animi latebras ei candore prorsus insolito semper aperiret,

ret, ne cogitationem quidem unicam, quae vel leviuscu- li videri poterat momenti, eundem celans. Unde etiam haud dubie factum, ut praenominatus Pater non modo Bartholomaei & jam tum in eo pullulantium zeli gloriae Dei, ac succrescentium paulatim de Instituto cognitionum, subsecutique ejus initii plenam notitiam & cogitationem hauserit, sed illud ipsum Bartholomaei intentum contra varios obtrectatores, irrisoresque non raro mirifice tueretur; Exinde pluribus (quibus Humilis Bartholomaei simplicitas constabat apertius) non parum suspectus, quasi ipsemet instituti Author per stratagema tantum Bartholomaeo tanquam instrumento uteretur ad inducendam hanc Cleri saecularis reformationem, cujus tam sublimes cogitationes in talenta Bartholomaei cadere posse nemini videbantur; & cum ea res plurimi laboris, eventus vero futura esset ambigui, existimabant Bartholomaeum a P. Lyprando pro subeundo isthoc periculo instigatum, ut, si successus intento responderet, honor utrique praeberetur; sin minus, imprudentiae, ac praecipiti, minusque discreto simpliculi Bartholomaei zelo totum negotii disturbium imputaretur. Contra quam suspicionem P. Lyprandus & verbo ac scripto, publice protestatus est, ipsoque rei successu de facto innotuit, nec indiscreto, praecipitique zelo, nec simulationis fuco quidquam in isthac expeditione fuisse tentatum.

Ne precor, amice Lector, ad ulteriora pedem moveas, ni mecum ad duo parumper respexeris, quae currens tibi calamus obiter tacta memoravit: studium Bartholomaei, quo spiritualem animi Directorem quaesivit; candoremque, quo se, suamque conscientiam illius directioni subjecit. Nostin, quae cura ditiores teneat, quos hinc liberalior sors bonis beavit, illinc agris, vineis amplioribus cumulavit? ut & illis de securiori vel foecundiori provideant aerario, & his eas potissimum manus quaerant, quae laboriosa fidelitate fructus uberiores referant. Rem acu, se suamet tetigere sententia, qui rogati quondam a Salvatore *Matth. 21. v. 33. & seqq.*

 Quid

Quid, *Homo Paterfamilias (qui plantavit vineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & aedificavit turrim, & locavit eam agricolis)* faciat agricolis illis? illis, inquam, qui pro eo, ut pensum locati redderent, *apprehensis servis ejus*, quos misit, ut acciperent fructus ejus, *alium ceciderunt, alium occiderunt, alium vero lapidaverunt?* illud unanimi calculo reposuerunt: *Malos male perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis.* Audin? aliis, illisque locabit, qui reddant ei fructum temporibus suis. Ita videlicet in elocandis vineis peritiores inquirit, ac fideliores terreni lucri, fructnumve cupido; procul absit te adeo praepofteris laborare curis, ut avidior perituris vineae, quam perennaturis animae fructibus inhies; majorive industria seligas, qui vites putent, quam qui vitam animae debita conscientiae tuae directione dexterius promoveant. Nec vero rarum ita desipiendi studium homines tenet, ut domestico pecori pascua, pastoresque gregi faventiores, animae vero Duces quaerant caeciores ac surdiores, quasi magnum nacti sint emolumentum, si dum domi, forisque provido quaevis Moderatore gubernantur, anima sola vel illo careat omnino, vel non nisi raro necessariae directionis adminiculo fulciatur. Bartholomaeo mens alia, mos penitus extitit contrarius; unde quanto fructuum caelestium aestuabat studio, tanto etiam fervebat desiderio pro vinea conscientiae suae fructuosius excolenda, peritissima, fidelissimaque opera talis Confessarii gaudendi, qui Argos esse, millenisque oculis occultissimas conscientiae latebras dispicere posset. Et quidni suo illud bono, tuo autem incitamento fecerit? cum ea communis sit in curando etiam corpore infirmo sollicitudinis humanae via, ut non quoscunque sors obtruserit, sed quos peritia, feliciorisque curae scientia commendaverit, arbitros & tutores incolumitatis tuae eligas; & animae nobiliori longe portioni hominis inhumanior illudas, & eam tot hostibus cinctam subsidio, tot periculis expositam comite, tot infirmitatibus

bus obnoxiam Medico, quem explorare possis optimo, juvare modice labores? Medicus animae Confessarius ac Director conscientiae, est honorandus omnibus propter necessitatem (haud erraveris addendo) inevitabilem. Amicus intimus est, intimorumque secretorum animae particeps; imo tibi ad salutem Judex. Moras hic loci non protraham, ubi ore Ecclesiastis unum te monuero: *Melius est ergo duos esse simul, quam unum: habent enim emolumentum societatis suae: si unus ceciderit, ab altero fulcietur, vae soli: quia, cum ceciderit, non habet, sublevantem se &c. Eccl. 4. v. 9. & seq.* Belle ad rem Augustinus (vel quisquis est Author, stylus enim pluribus suspectus est) *lib. de Amicitia cap. 5. Disce, quid utilitatis habeat* amicitia, (addo non incongrue, amica cum Confessario tuo conversatio) *cum in rebus humanis nihil sanctius appetatur, nil fructuosius teneatur; habet enim fructum vitae praesentis & futurae; ipsa enim omnes virtutes ostendit sua suavitate, vitia sua virtute confodit, adversa temperat, componit prospera, ita ut sine amico* (Confessario) *inter mortales nihil fere possit esse jucundum; & homo bestiae comparetur, non habens, qui secum collaetetur in rebus secundis, in tristibus contristetur; cui evaporet, si quid molestum mens conceperit; cui communicet, siquid praeter solitum sublime & livum accesserit.* Probat id, viciniusque tangit ex praedicta Salomonis gnome: *Vae soli &c. Solus omnino est, qui sine amico* (Confessario) *est. At quae felicitas, quae securitas, quae jucunditas est habere, cum quo aeque audeas loqui ut tibi? cui confiteri non timeas, si quid deliqueris? cui non erubescas revelare in spiritualibus, quid profeceris? cui cordis tui secreta committas & commendes consilia? quid igitur jucundius, quam ita vivere animum alterius, & unum efficere de duobus, ut nulla jactantia timeatur, nulla formidetur suspicio, nec correptus alter ab altero doleat, nec laudantem alter alterum adulationis notet, vel arguat? &c.* Hem! quid Bartholomaeum movere

potuerit, ut ad omnem juvenilis vitae rationem felicius instituendam de utilissima familiaritate, ac continua societate peritioris Confessarii, ceu fidissimi pro negotiis animae gerendis Amici tanta sibi sollicitudine voluerit esse prospectum.

Alterum, quod imitetur, quisquis recti amans haberi cupit, candor est, illaque mentis & vitae sinceritas, qua totus Directori conscientiae patere voluit Bartholomaeus. Quidni sinceritatem hanc lucernarum illarum potissimam dixeris, quas eorum manibus teneri Salvator *Luc.* 12. *v.* 35. voluit, qui lumbis jugi mortificatione praecinctis Dominum exspectarent e nuptiis reversurum? Quidni sacrae Sionis portas aestimes, innuente Psalmographo tantopere Domino dilectas? *Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob. Ps.* 86. *v* 2. Diligit Deus tabernacula Jacob opera scilicet bona, magis tamen diligit portas Sion patentis candoris & integritatis. Conveniunt plurium vota Christum sequi volentium: Et en, quam ferveat eorum unus. *Matth.* 8. *v.* 12. *Magister, sequar te, quocumque ieris.* Repulsam tamen fert ille per acerbam, nulla laude, nullo tantae voluntatis praemio dignatus. Inde alium forsan tale nil cogitantem ad se & ad Apostolatum Christus vocat; qui oblatam conditionem praetensa gravissimâ Patris sepeliendi necessitate tantisper subterfugitans, retentus tamen, & in Discipulorum numerum relatus est. JEsus autem ait illi *Ibid. v.* 22. *Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Unde, quaeso, tantus in restitantem amor? ut etiam tergiversantem retineat, & tam grandia promittenti: *Sequar te, quocunque ieris*, nil aliud, quam fastidio simile responsum Salvator gratiosissimo ore suo distillet; *Dixit ei JEsus: Vulpes foveas habent, &c.* Peracute simul ac luculenter S. Augustinus observat *Serm.* 7. *de Verb. Domin. Istum declino, quia ibi video foveas*, ceu diceret: Non est hic aptus meo Magisterio vel Ministerio licet Angelum verecundia, sermone Apostolum, contemplatione Moysen, zelo

Eliam

Etiam referret, quia latebras amat, & speluncas excavat. Istum declino, quia ibi video foveas, cum eorum, a quibus regitur, consortium fugiat, & tenebras offundat actionibus suis, quarum interim lucem ostentat. Indubitata Tertulliano sententia *L. de Pudicit.* in sepulchro mentis cor illud extinctum jacere, quod ab obtutu suorum Praesulum (ac maxime Confessarii) recesserit. Pulcherrime ad rem, & scopum a nobis intentum: *Ovis*, inquit Augustinus, *non moriendo, sed errando; & drachma non intereundo, sed latitando perierunt.* Drachma aurea est conscientia tua, mi Christiane, quae fulget, dum patet, perit & semet amittit in pulvere, dum latet. Haud abs re verba Salvatoris huc pro rei summa, clausulaque traxeris *Joan. 12. v. 35. Qui in tenebris ambulat, nescit, quo vadat.* Nescit utique; quod probe scivit Bartholomaeus, unde, ut Confessario totus pateret, ne cogitationem ullam, quae vel levis esset, momenti celare voluit, indeque societatis, & cum Confessario collationis emolumentum in omni ac maxime periculosa carnis tentatione superanda sentiens hostiles quosvis incursus elusit, confudit, & superavit. Verum ne aequo prolixior sim, &, ut ad Bartholomaei Doctrinam digrediamur; sit

§. VII.

Quorundam de Doctrina Bartholomaei judicium.

Licet porro Bartholomaeus eo, quo Ingolstadii studuit, septennio singularem industriae, diligentiaeque laudem ab omnibus, quos habuit, Professoribus reportaverit, iis tamen rite pensatis studiorum impedimentis, quae & egestas propria, & amor egentium proximorum (quos collectis quotidie & dispensatis passim eleemosynis fovebat intensius) congesserunt, non vana plurium fuit conjectura, firmaque sententia, Bartholomaeum assistentia Magisterii sublimioris perfruitum,

quae affusis supernis luminaribus ita studium, doctrinamque suppleverit, ut tot quotidianis impedimentis, iisque tam continuis non modo nullatenus decresceret, sed tanto firmius inhaereret, ac novis indies accrementis roboraretur. Nec aliunde procedere poterant ea, quae studiorum jam tempore visus est habuisse, animi lumina, quaeque de altioribus mysteriis tunc quoque conscribere coepit, tanto spiritu praegnantia, ut talentis Bartholomaei naturalibus adscribi neutiquam possint. Unde non immerito R. P. Sebastianus Scidenius Societatis JESU per Philosophiae cursum & familiarior & observantior Bartholomaei Collega in suo, quod post hujus obitum debite requisitus manu propria dedit, testimonio inter alia, quod sequitur, asseruit; *Paucis usus est Bartholomaeus libris, propterea forte, quod internum haberet Magistrum Spiritum sanctum; assidue tamen volvebat sacram Scripturam cum libello Thomae a Kempis de Imitatione Christi, atque vita S. Francisci Xaverii, cujus impensissime cultui deditus erat, & non minus imitatione, quam admiratione adhaesit.* Nec abludit illud Celebris Doctoris Joannis Jacobi Lossii sequentia testantis: *Dum studiorum tempore* (Bartholomaeus) *ferme semper pro terrarum orbe oraret, Lectiones suas semel & obiter lectas statim plene intellexit, ut omne studium ei fere infusum dici possit* Nec ab hac sententia quisquam recedet, qui pensatis Bartholomaei talentis, arctam computaverit temporis portionem, quam continuae tum mentali, tum vocali Orationi, ac Officiis quotidianis, colligendaeque ac distribuendae pauperibus eleemosynae, & aliis operibus fraternae dilectionis aegre subtractam, studiis indulsit, utpote quae ne felicissimo quidem, aut foecundissimo sufficeret ingenio, ad tanta tantillo tempore capienda, ut proinde merito Bartholomaeus doctrina caelitus affusa verius excelluisse, quam laboribus hausta claruisse visus sit.

Hanc piam suspicionem confirmat Bartholomaei lachrymarum donum, quod illi in hac lachrymarum val-

le

le fuerat datum, ut probabitur §. XI. Nam ut ſentiunt S. Auguſtinus & S. Thomas, dono ſcientiae reſpondet tertia beatitudo: *Beati, qui lugent.* Luctus enim ex dono ſcientiae venit, quae eſt rectum judicium circa res creatas, diſcernens credenda a non credendis, & appetenda a fugiendis. Hinc, ait S. Auguſtinus, *Scientia convenit lugentibus, qui didicerunt, quibus malis vincti ſint, quae quaſi bona petierunt.* Quae cum Bartholomaeus diſcerneret, toties humanam fragilitatem, hominumque malitiam deflevit, ſalutarique luctu implevit animam pro merito, ut poſtea conſolationem acciperet pro praemio, conformiter promiſſioni incarnatae Veritatis: *Beati, qui lugent: quoniam ipſi conſolabuntur. Matth. 5. v. 5.*

§. VIII.

Deliberatio Bartholomaei de certo vitae ſtatu eligendo.

Inter caeteras curas non ultimam fovit Bartholomaeus, anxieque ruminavit, quem vitae ſtatum eligeret, cuique Religioſorum Ordinum ſeſe ſociaret, eo enim ſe proclivem a puero ſenſerat. Nec huic animi fluctuantis deliberationi corporis commoditates irrepere paſſus eſt, in id ſolum ſemper intentus, ut noſſet in iſthoc negotio, quae Dei voluntas bona, beneplacens, & perfecta eſſet, hujus enim ſe nutui penitus devoverat, & conſecraverat. Deum ergo, a quo ſancta deſideria, recta conſilia & juſta ſunt opera, ferventioribus, crebrioribusque precibus convenire more per omnia conſueto decrevit; quo vero ſucceſſu, referentem audi P. Lyprandum: *Toto tempore*, inquit ille, *quo Ingolſtadii ſtuduit, mihi confeſſus eſt, ejusque in ſcholaſtica Theologia Profeſſor fui, ac quaecunque ad ipſius conſcientiam, ſtudium ac modum ea proſequendi ſpectabant, mecum ſemper candide contulit, directionemque reverenter ſuſcepit.* Et infra: *Ne in re tanti momenti, qualis eſt ele-*

ctio status, aberrarem, caute procedendum esse judicavi, ac proinde D. Bartholomaeo, si ulterius mihi confiteri vellet, tria facienda injunxi: Primum, ut totum suae vitae statum mihi scripto traderet. Secundum, ut nihil, quod divinitus se habere judicaret, occultaret, omnesque difficultates sive animae, sive corporis candide mihi aperiret. Tertium, cum utrumque insigniter & candide praestitisset, & quaedam occurrerent valde perplexa, petii facultatem ab ipso conferendi cum R. P. Wolffgango Gravenegus. Huic mandato obedivit filius obedientissimus, simplici, humilique candore revelavit omnia praecipue concernentia vocationis negotium, a quo salus aeterna dependet. Huic revelationi addidit juges preces in Sacello civico B. V. Mariae de Victoria, ubi perdius ac pernox vigilabat, & Matrem optimi consilii invocabat, hac invocatione frequenti & ardentissima oratione per intercessionem B. V. Mariae tandem impetravit, ut magis, magisque in proposito Clericalis vitae instituendae & reformandae fuerit confirmatus.

Ad hoc contulit multum illa visio de Christo in torculari per malos sacerdotes presso, & sicut botrus uvae sanguinem stillante. Dicitur etiam aliam visionem in eodem Sacello percepisse de eadem re, dum B. Virgo apparuit foris splendida, at cum interiori veste nigra, quo intellexit denotari extrinsecum sacerdotum honorem & auctoritatem conjunctam cum interna nigredine, seu corruptione, spurcitiis, & pollutionibus. Alia fuit Ecclesiae Sponsae Christi tristis valde quasi Matris Dei sub cruce stantis, unde intellexit Ecclesiae Catholicae dolorem propter corruptum Sacerdotium esse maximum. Hinc non male Cardinalis Pallavicinus in Historia Concilii Tridentini *Lib.* 1. *c.* 13 *num.* 3. veneno comparat malum exemplum, vitamque malam Sacerdotum. *Adeo verum est*, inquit, *quemadmodum e vepra concisa pharmacum conficitur saluberrimum; ita ex optimi corruptione venenum nocentissimum conflari; nec aliunde in homi-*

hominum Rempublicam saeviorem invadere pestilentiam, quam e duabus rebus plane Divinis, e Sacerdotio scilicet & Doctrina, ubi ea depravari contingat. Tantis Ecclesiae Sponsae Christi malis aliud medium dari non posse praevidit Bartholomaeus, quam fasciculum bonorum Sacerdotum conspirantium & ex pacto convenientium in vitam talem, qua tollatur familiaritas & cohabitatio cum mulieribus, otium aufferatur insistendo melioribus exercitiis in fraterna Clericorum cohabitatione, supprimatur avaritia & prodigalitas per communitatem bonorum, secundum quam fieret dispositio de redditibus Ecclesiasticis conformiter SS. Canonibus & Superiorum Ordinationibus. Utque talis vita perseveret ac propagetur, directionem Superiorum adhibendam, Seminaria juventutis ad hanc vitam educandae instituenda, domos Emeritorum pro Senibus praeparandas, &c. esse judicavit.

Coronidis loco accipe, quod Bartholomaeus, cum aliquando Ingolstadii publicae Processioni interesset in solemni festo Corporis Christi; erga Divinam Majestatem in hoc SS. Sacramento latentem humillime prolixiore prece institerit orare pro idoneis operariis, qui secum in vinea Domini ad Dei gloriam & animarum salutem essent aliquando debite laboraturi. Et ecce Divinum intus accepit responsum, socios suos atomorum instar, quas solis radii ostentare subinde solent, multiplicandos. Nempe juxta illud Propheticum, quod percepit, dum exhiberetur sibi systema alicujus Corporis Monarchici & numeri Sacerdotum, qui ex Clero saeculari, etsi in modica virtute, viles, despecti, contempti, ludibriisque expositi, surrecturi sint, & intra statum vocationis suae coram DEO ambulantes in immensum sint multiplicandi, atque Apostolicorum factorum & laborum imitatores futuri Deo ac Domino nostro JESU Christo voluntatem eorum bonam & patientiam respiciente, eorumque conatus in conversione peccatorum & haereticorum ad incredibilem fructum benedicente.

Atque ne sine tuo, Lector benevole, documento hoc perlegas, disce hinc cujusvis status electionem soli Deo esse committendam: Nemini enim hoc in negotio licet pro libidine progredi. Solus Deus pro libitu vias disponit. Sunt equidem plures Romam versus & Parisios viae; non tamen quamlibet tuto ineas. Quam multi periere mari, quos incolumes terrestre iter deduxisset? quam multos stravit equitatio jumentis dejectos, quos cursus aut ambulatio servasset? pro diversa ratione virium diversa eligitur via; pro diversa ratione indolis diversum quadrat vitae Institutum. Videbis multos, non diffiteor, quos in statu Ecclesiastico otium & incontinentia pessumdedere, sed hi vel non fuerant vocati; vel vocationi non conformem duxerant vitam. Nec servi, nec Aulici est domestica involare officia, novit Paterfamilias, novit Rex, quo cujusque obsequio uti velint. Pro deliberationis negotio Sacerdotem delige timoratum & virtutum Magistrum. Solus navim secure moderatur, qui aquae expertus est. Nemo aegrotus navarchum advocat, sed peritum Medicum. Qui domum construit, non sartorem, sed Architectum inquirit. Caeterum duo sunt & nihil medium; aut in caelum ascenditur, aut in infernum descenditur. Voluptas brevis, poena aeterna! Elige, quod voles in morte, quod optabis in aeternitate.

Atque haec de vita Bartholomaei ab Adolescentia usque ad Sacerdotium sufficiant. Videndum nunc, quibus virtutibus potissimum in juventute fuerit Bartholomaeus exornatus; &, ut a principalioribus exordiar; Sit

§. IX.

Virtutes Theologicae Bartholomaei Studiosi.

De virtutibus Theologicis, quibus Bartholomaeus in studiis jam abundavit. Posset ei singulare illud Christi effatum applicari *Matth.* 8. *v.* 10. ***Non inveni tantam fidem in Israël***, vel in tota juventute studiosa, quantam in uno Bartholomaeo reconditam percipio. Neque

que enim supra mediocrem vel modicam fidem fundari potuissent tot, tamque nobiles visiones & Prophetiae. Neque tam eminens scientia, quali praeditus erat tot animarum lucro destinatus miles cum infernalibus monstris & Haeresiarchis per se, vel per suos congressurus. *Haec est enim victoria, quae vincit mundum, fides nostra. 1. Joan.* 5. *v.* 4. Et cur fidem non habuerit, qui tot apparitionibus clarus extitit? *Apparet autem eis* Dominus, *qui fidem habent in illum. Sap.* 1. *v.* 2. Institutus autem est optime in fide a puero non in Catechesi & scholis duntaxat, sed & per factas revelationes & apparitiones, seu visiones, quibus mirifice fuit illuminatus: unde & insatiabile desiderium in Bartholomaeo fuit ad fidem convertendi omnes a fide aberrantes. Hinc aliquando Ingolstadii ad Danubii ripam, cum vidisset appellentes Haereticos quosdam, data occasione disputare cum ipsis coepit de fide unâ sanctificante, quos adeo convicit ratione & S. Scripturae textibus, ut illi ad silentium redacti publicae confusionis opprobrium sustinere non valentes eum in praeterfluentem Danubium attentarint praecipitare, adeo importune, ut milites e statione occurrentes eum salvare coacti sint.

Magna in Bartholomaeo fuit spes & fiducia in Deum, attestante P. Lyprando, in quibuscunque necessitatibus, quae ei continuo occurrerunt in studiis suis continuandis & absolvendis; & siquidem desiderium actus est spei. Recole, qua ipse cupiditate, exspectatione & conatu anhelaverit ad studia, quibus ad majorem Dei cognitionem & cultum tendere posset; qua fiducia Augustae misericordissimum Deum exoraverit ad avertendam pestem; qua confidentia usus sit Neoburgi ad obtinendum accessum in Ducale Seminarium S. Crucis; quibus votis Ingolstadii Deum ac Beatissimam Virginem Mariam sollicitaverit, ut suis conatibus annuere vellent, quam saepe oraverit pro Orbe terrarum, pro Anglis, Haereticis, Clero; & omni genere hominum; qui omnes ingentis spei actus erant. Sicut & illi, quibus in paupertate sua

quot

quot hebdomadis superflua erogans speravit nova ad necessitatem de manu Dei & piorum hominum recipere cum Psalmista dicens *Ps.* 70. *v.* 5. *Quoniam tu es, Domine, spes mea a juventute mea.* De spe sua sequentia humillimus scripsit in Epistola fundamentali *Fundament.* 4. *Credere didici contra spem, de spe in spem alteram: & accipere merui universale systema alicujus Monarchici corporis, de quo scitis, sed media ulterius non vidi, quibus propositum meum inciperem: proinde credidi tanquam caecus innitens baculo Divinae voluntatis, & credidi contra spem, de spe priori in spem alteram.* Ex quibus patet, quanta spe fretus, magnum opus Clericalis Restaurationis animo conceperit, cujus nec ipse media prospexit, nec alii prudentes possibile judicarunt, ipse vero in Domino sperans illud generose aggressus est, & feliciter consummavit.

Verum haec & omnia nihil sunt sine charitate, ut testatur Apostolus 1. *ad Cor.* 13. Nihil hactenus dixi, si charitate privatus extitit Bartholomaeus: Gratis & inutiliter distribuit facultates suas in pauperes; tradidit corpus flagellis, ciliciis, frigori; Frustra habuit fidem altissimam, scientiam infusam & Prophetias; haec omnia nihil ipsi profuere, si charitate caruit. Absit autem ea caruisse Bartholomaeum, quam tamen in praedictis signis manifeste deprehendimus, ipsique adstruimus. Charitas ejus tam liberaliter facultates distribuit in pauperes; tam patiens sustinuit flagella, frigora, contemptus, credidit, scivitque tanta mysteria, speravit tam magna; per ipsam fuit patiens, humilis, simplex, expers ambitionis, vindictae & iniquitatis, per ipsam viscera sua proximo exhibuit. Belle ad rem S. Gregorius *Homil.* 30. *in Evangel.* ait: *Probatio dilectionis exhibitio est operis. Amor operatur magna, si est, si autem operari renuit, amor non est.* Fumus ignem prodit, opus amantem. Ex his collige, amabo, amorem Bartholomaei; ejusdemque fidem, spem, & charitatem imitari aemulare.

Ego

Ego concludo: *Manent Fides Spes, Charitas, tria haec: major autem horum est Charitas.* 1 *Cor.* 13. *v.* 13.

§. X.

Bartholomaei adhuc Studiosi charitas erga proximum, & zelus animarum jam tum ostensus.

Charitas patiens est, sed impatiens otii; omnia suffert, omnia sustinet, id solum sustinere nescit, ut amans otietur. Id publicata mundo diligentis olim confessio confitetur: *Amor meus, pondus meum, ab illo feror, quocunque feror.* Ut vel exinde noris horologia ponderis gravitate, piorum animos amoris sacri dulcedine semper plus ultra propelli. Patere poterat e factis Bartholomaei velut indice, quanto dilectionis pondere moveretur in terra, cum in simplici corde, duplici amore Dei videlicet ac proximi, velut igne, qui nunquam dicit, Sufficit, ita crebro succenderetur, etiamnum Tyro studiorum, ut Magister videri posset amoris proximorum. Quodsi enim dilectio proximi sit, privata commoda postponere causa perfruendi proximo (sicut dilectio Dei est omnia commoda & incommoda postponere causa perfruendi Deo) magna sane haec fuerit, necessum est in Bartholomaeo, cum magna sint ab eo pauperibus, contemptis etiam propriis commodis, frequenter exhibita charitatis obsequia. Prout P. Sebastianus Seidenius Societatis JEsu testatur: *In sublevanda aliorum egestate adeo promptus erat, ut sibi detractis necessariis alienae indigentiae succurreret.* Obvenerunt ei e domo D. Donabaur centum floreni, hanc pecuniam ipse cuidam civi, cujus res familiaris in angusto erat, suppeditavit sine spe unquam recipiendi vel obolum; qui commiserationis actus certi sunt characteres charitatis erga proximum; de qua R. P. Lyprandus testatur: *Dum studuit Ingolstadii, magnam erga pauperes ipse pauper ostendit charitatem & misericordiam, sive extra civitatem deserti jacerent, sive in civitate semi-mortui ober-*

oberrarent ob ingentem famem, quam bella induxerunt, quosdam etiam, ut intellexi, in domo junioris Donabaur (qui postea Rhetor ingressus est Ordinem Reform. S. Francisci, & D. Bartholomaeo valde familiaris) noctu collegit, ut ibi quiescerent, & eleemosynam acciperent contempto omnis contagionis periculo. Addit praeterea P. Sebastianus Seidenius: Opus charitatis insigne, Evangelico Samaritano *Luc.* 10. non absimile: *Conspexit aliquando Bartholomaeus hominem ulcerosum in platea errantem, quem verius putridum, vivumque cadaver quis dixisset: advolat confestim, & indagat, quis & unde veniret? Quo tenderet? perceptoque eum non minus animo, quam corpore luem circumferre, utpote haeresi infectum, redit ad socios, sibique orat aliquos nummos dari, quos non satis habuit porrigere, sed insuper velut Evangelicus Samaritanus ita miseri curam suscepit, ut primo ei de hospitio prospiceret Hannenhoff dicto, quo eum & propriis humeris portasse narratur, inde Patrem ex Collegio advocaret, qui haeresi medicinam adferret; denique impetrata facultate ab Urbis Consule receptus fuerit in Nosocomium, quod extra moenia erat, ubi collectis eleemosynis, aliisque adjumentis, verborumque solatiis ita fovit aegrum suum, ut post aliquot hebdomadas, & animo & corpore sanum dimitteret. Saepe mihi,* pergit P. Seidenius, *suspicio venit, & forte non vana, hoc in aegro Xaveriana facinora a Bartholomaeo edita fuisse, quibus ipse sequentes apud Deum favores aut promeritus est, aut vehementer auxit.*

Sed adhuc plura charitatis exempla exhibuit iis exulibus, qui ex Suevia in Austriam descenderunt, qui peculio vacui & fame pressi urbe excludebantur, pro quibus Bartholomaeus in urbe eleemosynas & cibaria conquisivit, & ad famelicos foras deportavit, atque distribuit. Nempe operis exhibitione probavit dilectionem, quae sola discernit inter filios Dei & filios Diaboli: *Signent se omnes signo crucis,* inquit Augustinus, *Respon-*

spondeant omnes, Amen. Cantent omnes Alleluja, baptizentur omnes, intrent Ecclesias, impleant parietes Basilicarum, non discernuntur filii Dei a filiis Diaboli, nisi charitate. Et Discipulus, quem diligebat JEsus, asserit in sua 1 Epist. c. 4. v. 7. *Omnis, qui diligit, ex Deo natus est.*

Ex hoc, quo erga proximum incensus erat amoris igne, exarsit zelus prorsus singularis, instruxit ignorantes in fide, ad patientiam tristes, ad fiduciam in Deum pusillanimes animavit, ut memores essent, haec mala non tam poenas esse peccatis innumeris debitas, quam paterna Dei erga se beneficia, quibus scilicet a malorum cumulo praeservamur, dum ab aeternis alterius vitae poenis eripimur &c.

Zelus ejus ad pueros quoque descendit, de quo R. P. Benedictus Millay Ord. S. Benedicti Reformationis Cassinens. ad S. Genesium professus, SS. Theol. Magister, sequentia refert: *Dum tempore recreationis, uti solet, vanis nos globulorum ludis, praecipue tempore Quadragesimae extra portas civitatis plus aequo intentos esse vidit, saepius caetum nostrum puerilem accessit, tentando, & ad mutuam aemulationem, ad magis seria pueriles animos accendens interrogando: quis nostrum tam promptae memoriae sit, ut istum vel illum versum omnium citius memoria complecti posset, sibique e vestigio recitare? cum peteremus versum (quisquis enim nostrum puerili aemulatione tanquam in certamine suam memoriam alteri hic praeferre conabatur) semper ille nos spirituali aut morali sententia quasi obruebat, quod eo fine (uti nunc primo intelligo) sine dubio faciebat, ut teneris puerorum animis semper aliquid boni & in futurum utile instillaret. Unius adhuc versiculi ab illo hausti adhuc recordor, quem super aurum & topazium aestimo in hanc sententiam: Vive, ut pauci, quia paucorum vita, vita proba est.*

Hic zeli ardor miras etiam excogitavit artes ad Catholicos a peccatis avertendos, inter reliquas duas accipe:

pe: Invaluerat in Civitate Ingolstadiensi abusus quidam, ut nocturnum tempus dierum festivorum & sacrorum (qui Deo sacri divinoque cultui destinati esse deberent) consecraretur conventiculis & conversationibus, non minus licentiosis, quam indecentibus, in quibus ad choreas, aliasque recreationes periculis plenas, utriusque sexus personae convenerunt. Quid ad haec Bartholomaeus? Ut omnes Christo lucrifaceret, iisque a lapsu praecaveret, propter Christum stultus factus est; grandem trabem in crucis formam humeris imposuit, hac oneratus per medias plateas incessit; factus non tam spectaculum publicum civitatis, quam vulgi ludibrium, qui a suis diverticulis celeri pede accurrebant; effuso risu, sannis, luto, imo & saxis, cruciferum insequebantur; infantes crucis trabi insidentes se a Bartholomaeo provehi, protrahique sinebant. Gaudebat interea Bartholomaeus se scopum popularis & puerilis insolentiae factum, laetusque observabat quam plurimos ab indecentibus suis diverticulis abstractos, & a peccandi occasionibus revocatos. Non absimili artificioso medio usus est, ut illas morum dissolutiones dissiparet, quae ex occasione ignium festivorum, quos circa festivam lucem S. Joannis Baptistae, juvenes, male morati, accendunt, oriri solebant. Comparuit iterum cruce onustus, ubi convenerat male moratorum turba, ibique, nescio quae, lugubri tono ingeminabat, sicque scelera & illorum congressum interrupit. Verum non sine injuriis, opprobriis & ludibriis, quibus saturum Bartholomaeum dimiserunt: illo interim exultante & gaudente, quod dignus habitus sit pro nomine & honore JEsu contumeliam pati.

Ex praelaudato zelo ardor ille incaluit, quo in colloquiis captavit ansam loquendi de rebus sacris, jucundo simul & salutari affatu, quem ambire solebant virtutis studiosi reputantes eum aliquid supra vulgus sapere & Spiritu Dei plenum esse. Non acquievit zelus Bartholomaei in oratione (cui ferventer, ut mox dicetur,

tur, insistebat) donec Deus ipsi mirabilia ostenderet: hinc vidit Ecclesiam Sponsam Christi lugentem; ipsum Christum torculari pressum ab indignis Sacerdotibus; vidit in septem animalibus enormia scelera saeculi hujus nequam; vidit in innumerabilibus vermibus horrenda bella, strages & devastationes; vidit Angliam conversam; Italiam bellis inflammatam; Turciam ad exile regnum depressam; inspexit faciem totius orbis Christiani, cujus opitulari contendit meliori vitae formula Sacerdotum saecularium, quam ipse in suo Instituto conatus est effingere. Sic DEus adhuc in terris illos honorat, qui honorem DEI, salutemque animarum zelant.

Ecce miras fraudes Bartholomaei lucrandi animas, utinam! & similiter ab interitu praecavere, & e faucibus Diaboli eripere animas, addisceres, Lector Ovicula ejulat inter lupi dentes; & subvenis. Turtur gemit inter ungues accipitris; & accurris. Et subvenire renues animae? haec est formosa illa Rachel, pro qua Christus non quatuordecim, ut olim Jacob *Gen.* 29. sed annis triginta tribus serviit. Haeret inter interitus pericula, intra fauces infernalis Draconis; opitulare, Deum urge precibus, peccantem monitis. Per virtutes & studia stude te qualificare ad revocandos a via erroris Heterodoxos, & a via peccatorum Orthodoxos. Meliora sequi, doce verbo, suade exemplo, concionare modestia, vitam offer, sanguinem para, pro anima sanguinem suum fudit, qui propter nos homines, nostramque salutem descendit de caelo bonus pastor, ut ovem perditam inveniret, secumque in caelum adduceret, ubi est gaudium super uno peccatore poenitentiam agente. Ut testatur ipsemet apud *S. Lucam c.* 15. *v.* 7.

§. XI.

Orandi Studium, & Devotio Bartholomaei adbuc Studiosi.

Quam vere singularia Divinae gratiae molimina ac opera suo tempore mortalibus utiliter exhibenda validae precum instantiae, ut plurimum alligata fuerint, S. Scripturae testimoniis atque Sanctorum exemplis abunde constat; ac licet turgentia semper ubera Bonitas Divina circumferat, & lac omnis dati optimi, donique perfecti Pater illi luminum desursum omnibus propinet, labia tamen aperiri, os dilatari vult, quod lac bonitatis sic impleat, ut, qui petit, accipiat, qui quaerit, inveniat, & pulsanti aperiatur; quin & illos ad unum fere omnes, quos providentia Numinis ad magna in Ecclesia sua vel incipienda, vel peragenda destinavit, praevio ferventioris orationis dono sic sibi prius conjunxit, devotosque reddidit, ut liquido constaret tam rerum dextre gerendarum, quam animorum pro recipiendis ac dispensandis magnis, mirandisque caeli donis haud aptiorem esse dispositionem, quam perseverantem ac indefessam orationem. Atque hinc oratio, quae S. Augustino *serm.* 226. *de temp. Clavis arcarum Dei & caeli.* S. Gregorio Nysseno *lib. de Orat. Piorum robur, abundantia domus, regni vires, viatorum scutum.* S. Chrysostomo *in Genesin*: *Magna arma, magna securitas, magnus thesaurus.* S. Macario *Hom.* 40. *Caput totius boni Instituti, ac vertex honestarum actionum.* Agathoni Abbati *in vit. Patr. Gravissimus & optimus in terris labor &c.* visa est. Eam etiam Bartholomaeus in quovis rerum eventu ceu cornucopiae cordi sic habuit, ut nemo nesciret, Bartholomaeum omnia posuisse in oratione. P. Sebastianum Seidenium hac de re scribentem audi: *Orandi studium in ipso Bartholomaeo summum enituit, & cum Deo agendi familiaritas. Mane, priusquam Sacrum audiret (quod geminum audire consuevit quotidie) meditationem praemisit*

misit per horam eam, quam huic exercitio solet tribuere Societas JESU, nec ante etiam frigidissimo caelo calidum locum subivit, quam cuncta ista persolvisset Numini. Accessit hora integra, quam singulis diebus in Oratorio Beatissimae Mariae Virginis de Victoria, flexis genibus ante prandium impendit. Itaque facile erat judicare, plus eum orationi, quam litterario labori dedisse, nihil tamen remissius, aut infelicius sectando scientias. Similia fideli testimonio deposuit R. P. Marianus Donabaur Ord. S. Francisci strictioris Observantiae Ambergae Guardianus, Bartholomaei olim Discipulus: Eum videlicet hora tertia matutina relicto strato exercitia spiritualia inchoasse, & per tres plerumque horas continuasse, tum ad minimum duo Sacra ordine audivisse, finitis lectionibus Philosophicis ad horam nonam ad Oratorium Beatissimae Virginis de Victoria, vel templum PP. Augustinianorum perrexisse, ac precibus jugiter invigilasse, eoque modo hora quarta circiter pomeridiana praedicta sacra loca revisisse, ita ut modo nominatus P. Marianus tunc adhuc Studiosus nunquam fere templum PP. Augustinianorum intraverit (quod tamen Bartholomaei monitu saepius facere consueverat) quin Bartholomaeus aut adesset, aut superveniret, per integram plerumque horam preces continuans. Hora quarta Officium Beatae Mariae Virginis minus cum domesticis recitasse. Denique addit modo dictus Pater, omnia precibus Bartholomaeum tribuisse, adeo, ut etiam sibi de Religiosi status ingressu deliberanti seriam, constantemque orationem Bartholomaeus unice commendaverit, & injunxerit. Unde patet Bartholomaeum per diem sex, septemve horis orationi tum vocali, tum mentali tribuisse, & quodam quasi flabro caelum precibus identidem afflasse. *Extra scholas* (scribit R. D. Gündelius) *Bartholomaeus totus erat in precibus, nullibi autem frequentior, quam in dicta Capella B. Mariae Virginis de Victoria, ad quam* (ut addit D. Doctor Lossius) *quoties deinde Ingolstadium venit, accessit, &*

Sacrificia inibi fecit, & tanto semper erga templum illud amore ferebatur, ut tanti causam affectus non potuerim non percontari. Respondit autem ibi mira sibi fuisse communicata, ac ideo etiam de nocte frequentissime in subselliis occultatum & inclusum mirabili ac Divina ambrosia & suavitate fuisse refectum. Nec omittenda putem, quae hanc in rem R. P. Georgius Lyprandus scripto reliquit: *Magnum habuit Bartholomaeus zelum animarum, unde frequentissime orabat pro Ecclesia, etiam in campis, ubi DEUS ostendit visionem de Ingolstadiensi civitate; & sequenti die, dum Rosarium Beatissimae Mariae Virginis ibidem in campis recitaret, accepit de repente visionis illius explanationem. In oratione* (verba sunt P. Seidenii) *plurimam, imo omnem fiduciam & robur suum collocabat, quam aliis quoque persuadere saepe conatus est, quos rei alicujus desiderio teneri senserat: Orarent, precibus ad DEum instarent, per orationem omnia haberi, &c.* Et certe sic sentire propria poterat experientia Bartholomaeus, ex talentis naturae parum ad ea, quae eventus gesta commonstrat, idoneum obtinens, cumque sentiret, id in se precibus suppleri, quod natura negasset, hinc ut testatur P. Lyprandus, *Omnia Deo, nihil sibi tribuebat, spem & fiduciam in Deo habens, in quibuscunque necessitatibus & magnis persecutionibus, quales ordinarie eos sequuntur, qui ad magnum quid praestandum a Deo eliguntur.*

Ex hac orationis & paene continui cum Deo colloquii familiaritate non immerito provenisse censuit P. Seidenius, *Ut magno sensu ac judicio de rebus Divinis loqueretur, imbutumque Divino sapore haberet palatum, gustaretque ac probaret facile ea, quae Divini Spiritus essent, sicuti commendare solebat, quam maxime illam S. Ignatii, quam de obedientia scripsit, Epistolam, spiritum hujus scripti summe admiratus, ejusque lectione & relectione creberrime delectatus.* Ita videlicet, qui spiritu Dei agitur, sapit, quae Dei sunt,

nec

nec lucem quis facilius agnoscit, aut suavius amat, quam qui lucis est filius, nec eos melliferi flores latent, qui Deo velut apes argumentosae deserviunt.

Pietatem & orandi studium etiam extra praedicta tempora pueri in compitis, Ecclesiis, & in campis absque industria & studiosa animadversione in subitis casibus & aliud agentes saepe deprehenderunt, qui ad virilem aetatem provecti, memoriam desuper refricantes, non sine admiratione eadem recoluerunt. Unum produco, qui postea aequus arbiter & aestimator visorum esse potuit. Is est R. P. Benedictus Millay, qui manu propria sequentia testatur: *Certa fide sine ullo adulationis fuco fideliter refero, quidquid hisce oculis egomet vidi, aut indubitata fide referri audivi. Primo itaque in memoriam redit, quod nullus unquam D. Bartholomaeum Holzhauserum (licet inter Studiosos versantem) ullis recreationibus studentibus consuetis illis etiam, a quibus nec Magistri Societatis JESU in publico abstinent v. g. pilae lusu, uti viderit. Solitudinis quippe tantus amator erat, ut dum alii extra portas ac moenia urbis in campis inconditis clamoribus pilae lusu indiversa acto mire delectarentur, solus ille nunc sub opacam arborem, nunc ad Danubii ripas abstractus, & quasi in Domino absconditus aliquid vel legere, vel profunda cogitatione volvere nobis videretur. Haec quidem nos pueruli vidimus, sed maturiore nunc aetate intelligimus, volebat etenim (quod de S. P. N. Benedicto Gregorius scribit) Dominus Holtzhauserus in solius supremi Inspectoris oculis habitare secum; quare in Ecclesiis non nisi obscurissimos, atque ab omni fere humano oculo remotos angulos sibi deligere amabat, sine dubio dulcedini devotionis suae aptiores. Vidi ego, aliique aetatis meae consortes, dum puerili licentia per templum undique vagaremur sub consueta agonia Domini die Jovis in templo Academico Ingolstadiano habita D. Bartholomaeum eundem infra januam inferioris portae in faciem pronum & abjectum, & audivimus uber-*

rime lachrymantem, ut inter tot gemitus ac suspiria, singultusque vocem comprimere amplius non potuerit. Quae prima causa fuit, cur nos parvuli rationis usu adhuc pene destituti, nescio tamen, quid singulare in ipso ominaremur, imo formidaremus; vultum enim gerebat pueris nobis omnino cum occulta quadam veneratione formidabilem, profundis oculis, facie subpallida, & naso in Caroli Borromaei forma effigiato, pallio plerumque circa faciem (sine dubio ad summam sensuum collectionem) obvoluto. Taliter enim eum redivivum mihi per cogitationem sisto, & cum puer essem, apparebat. Verbo singulare quoddam & inusitatum prae caeteris hominum moribus & vultus, & oculi, & totius habitus corporis tam in incessu, quam in externis actionibus prae se ferebat, ita mihi videbatur. Nihilominus tamen in vultu, quem meditanti, & abstracto, & quasi profundissime absorpto similem semper gerebat (quamdiu cognovi) austera quaedam cum dulci sinceritate mixta mentis tranquillitas elucere, & quasi ex illo, nescio, quid consolatorium spirare videbatur. Memini quoque dum puerili more verno tempore extra portas Danubii avium nidis insidiaremur, nos eundem Bartholomaeum casu sub aliquo fruticeto lamentantem, & ad genua dimidio corpore in terram inclinatum, quasi oraret, invenisse, ubi, nescio, quid serium secum in spiritu profusis lachrymis & ubertim fluentibus (uti omnes nos pueri notabamus) infremuerit. Verum ubi ille homines adesse advertit, repente coram nobis pallio ori obducto, ne oculi lacrymis adhuc stangnantes notarentur, se contexit & abscondit; quo facto nos, nescio, quo puerili vel serio stupore correpti aufugimus. Noveramus tamen e vestium colore (color enim praeter communem usum Studiosorum illi singularis erat e viridi & caeruleo mixtus) D. Holtzhauserum esse. Donum lachrymarum non solum nos imprudentes pueri in illo notabamus, sed & alii. Oculi enim illius, quisquis in studiis illum novit, quasi lachrymis natabant.

bant. Qua de causa (quod jam primum rationabiliter credo) ut hoc ipsum donum a Deo sibi concessum absconderet, raro in publico apparebat, nisi pallio fere semper ori usque ad oculos convoluto. Visus saepe est non solum a nobis, sed & aliis corpore toto in terram abjecto, expansis brachiis intempesta nocte coram Oliveto apud PP. Franciscanos Ingolstadii per integram horam, tanquam insensibilis esset, in oratione (uti nunc certa fide credo) perdurare, non enim curiositas nostra exspectare poterat, donec surrexisset. Hucusque P. Millay. Ex quibus non solum insigne donum orationis & lachrymarum in Bartholomaeo viguisse, sed & ad vivum, quales habuerit mores, os, oculosque, & gestus totius corporis, habitumque luculenter apparet.

Unum ut hic discas, amandissime Lector, a Bartholomaeo, oro, assiduum scilicet orandi studium: sic consequeris, quod Bartholomaeus opere & verbo docuit, & promisit: Omnia impetrabit, qui constanter orabit. Hanc saluberrimam doctrinam a Magistro Veritatis didicit dicente *Matth.* 7. *v.* 7. *Petite, & dabitur vobis: quaerite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis.*

§. XII.

Mortificationis, & Abjectionis sui ipsius exercitium Bartholomaeo Studioso familiare.

Orationi mortificationis studium omnino cognatum, individuumque comitem esse oportere, praeclare quondam innuebat S. Franciscus; interrogatus enim, quae preces Deo gratiores essent? *Istae*, respondit, *quas propriae carnis comitatur mortificatio.* Oratio namque spirituale est thymiama, quod Deo offertur, sed odorem in hoc mundo non exhalat, nisi prunis mortificationum injecta, juxta votum Regii Psaltis *Ps.* 140. *v.* 2. *Dirigatur*, Domine, *oratio mea, sicut incensum in*

conſpectu tuo. Nequaquam a mente S. Gregorii *Homil.* 22. *in Ezech.* aberravit, qui pios precatores Altare aureum dixerit, cujus ignis mortificatio, thymiama oratio eſt. *Quid iſti* (verba ſunt S. Doctoris) *niſi Altare ſunt aureum, in quorum corde aromata incenſa ſunt, quia virtutes ardent.* Hoc Altare cordis, quod Deo Bartholomaeus puerulus conſecraverat, in ſtudiis adoleſcenti adeo curae fuit, ut diem tranſire nullam ſineret, qua non exinde perpetuus, quem fovit, ignis mortificationum, thus orationis caelo tranſmitteretur: & quia (ſicut perite notat S. Thereſia) orationis gradu aucto, mortificationum ſubeundarum, juxta ac contemptus ſui deſiderium ſimul augetur, hinc in Bartholomaeo notatum, continuo tum mentalis, tum vocalis orationis exercitio mortificationis quoque ac contemptus ſui ſtudium velut flammam affuſo copioſius oleo magis indies exarſiſſe; cum praeter continuas afflictiones, quas inopia atque egeſtas propria majore ferme ſtudiorum tempore nunquam non interrupto tractu induxit, ulteriores ſibi accenſere tanto fervore ſatageret, quanto tales abolere, qui mollioris ſunt ſenſus, conſueverunt. De corporis mortificatione, quam in Bartholomaeo P. Seidenius obſervavit, tibi notanda tranſcripſit ſequentia: *Afflictionem corporis, etſi non parvam adduxerit tenuitas victus, non tamen ſatis habuit, quo minus ciliciorum geſtationem adderet aſſiduam cum quotidiana flagellatione.* Secretiora pia proditione manifeſtat P. Marianus Donabaur, teſtis ocularis, de ſuo tunc Inſtructore Bartholomaeo: *In cibo & potu*, inquit, *erat temperatiſſimus, in corporis mortificationibus aſſiduus, thoracem cilicinum habuit, mira quidem induſtria occultatum, ſemel tamen a me in loco occulto deprehenſum, ubi eum poſt lotionem exſiccandum expanderat.* His addebat conſuetas in templis ac coemeteriis vigilias & orationes, quas proſtrato plerumque in terram corpore & Evangelico Publicano ſimillimo ritu *Luc. c.* 18. in ſeram noctem crebrius extendit. Nec acrioris mortifica-

tionis

tionis nomine caruit solitaria illa & miseranda commoratio in domo prorsus deserta, quam per hyemem solus incoluit frigoribus undique expositus, ac rerum necessariarum penuria dire pressus. Quae tamen omnia serena fronte perferre, quam a via mortificationis recedere maluit, unde etiam recreationem alias juventuti consuetam vix unquam admisisse visus est, ut retulit P. Millay supra §. IX.

Tametsi vero Bartholomaeus adeo in semetipsum severus extiterit, hujusmodi tamen afflictiones exteriores ac rigores suis praescribere communiter noluit, sed interioris potius hominis mortificationem, resignationemque jugiter inculcans; tantum quemvis corpore mortificari voluit, quantum illud reprimendis animi passionibus vel necessarium vel utile, quisque pensato conscientiae statu, sentiret.

Et sicut plerumque quo quis sectando caelestia Deo magis appropinquat, tanto longius ab aestimatione sui contemnendo terrena recedit; ita Bartholomaeus, ut aequior evasit aestimator, amatorque Dei, ferventior etiam extitit contemptor sui. Vilipensionem sui ipsius in Bartholomaeo mirandam & miraculo vicinam fuisse P. Seidenius judicavit sequenti testimonio: *Contemptor sui, rerumque terrenarum omnium eximius & usque ad miraculum perstitit; nihil movebatur aliorum de se judiciis. Affixus Deo, nullo verborum vento ab interna animi pace se passus abstrahi. Eleemosynam, quam ipsi singulis septimanis unus alterve civis dare consueverat, intra domum recipere noluit, sed foris ad fenestram cum aliis eo tempore discurrentibus pauperibus nudo capite. In vestibus etsi munditiem non negligeret, simplicitatem tamen in omnibus visus est quaerere, neque sibi persuaderi passus est, ut vulgo etiam inter pauperes studiosos usitatam vestium formam non indueret, tametsi non ignoraret, passim Academicis in se jocandi illo suo habitu occasionem praeberi.*

Interim, benevole Lector, scias velim, omni bellua ferociorem esse carnem tuam, quanto foves amplius, tanto plus nocet. Erat ea gratiae plenitudine instructus Paulus, qua ad tertium caelum admitti meruit. Tantus tamen Apostolus fatetur, nec innocentiae, nec saluti suae consulere se posse, nisi corpus in servitutem redigat: *Castigo*, inquit 1 *Cor.* 9. *v.* 27. *corpus meum, & in servitutem redigo.* Hoc observarunt ad unum omnes, quos numerat caelum incolas, qui emacerarunt carnem jejuniis, cruentarunt flagellis, confixerunt ciliciorum aculeis; Hos exemplo Bartholomaei imitare, ut cum eodem sis horum in caelis socius, quorum in terris fuisti aemulus, paucis dico: Vexa vexantem te carnem. Vexatio haec aeternum gloriae pondus operabitur.

§. XIII.

Bartholomaei adhuc studiosi castimonia.

Quoniam vero tam praeclaris mortificationis & abjectionis sui ipsius exercitiis praefulgere non sufficit eis, qui Divino sese mancipavere servitio, sed *duo sunt, quae jubentur* (ut verbis utatur S. Gregorii *Hom.* 13. *in Evang.*) *& lumbos praecingere, & lucernas tenere: ut & munditia sit castitatis in corpore, & lumen veritatis in operatione.* Hinc ab infantia Bartholomaeus anxie providit, ut in se, reliquis virtutibus & castitatem nexu perpetuo confoederaret, atque in ipsis jam rudimentis ex singulari instinctu voto continentiae sese obstringeret (uti suo testimonio D. Lossius asserit) probe gnarus. (Uti pergit S. Gregorius) *Redemptori etenim nostro unum sine altero nequaquam placere potest: si aut is, qui bona agit, adhuc luxuriae inquinamenta non deserit: aut is, qui castitate praeeminet, necdum se per bona opera exercet. Nec castitas ergo magna est sine bono opere, nec opus bonum est aliquod sine castitate.* Utrobique sibi, totique Clero quondam consulturus Bartholomaeus ab infantia lucernas ardentes in mani-

manibus tenuit, cum per bona opera proximo lucis exempla monstravit; lumbos autem praecinxit, cum carnis luxuriam per maturum continentiae votum coarctavit.

Hic, amice Lector, pia, si lubet, mentis evagatione festinam ulteriora legendi cupidinem sistas. Quamque potens sit ad reprimendum, penitusque debellandum libidinis motum recursus ad Confessarium, Bartholomaei experimento, emolumento autem tuo notes velim. Vero verius est, quod vel ipsa Veritas protulit *Joan.* 3. *v.* 20. *Qui male agit, odit lucem.* Id omni quidem vitio commune, prorsus tamen singulare luxuriae, nil magis amare, quam latere posse; nil deterius odisse, quam manifestari debere. Insolescit nempe, dum latet, Venus; dum proditur, erubescit haud ullius impatientior, quam Confessarii. Mira vis clamori desponsatae quondam Virginis inerat, quem tanto DEUS ipse privilegio praemiavit, teste Spiritu S. *Deuteron. cap.* 22. ut ex eo quandoque vita puellae pependisse referatur. Legem Judicibus inibi positam lege, reperiesque Virginem desponsatam, si vim alienam suae senserit integritati paratam, nec clamaverit, ream mortis cum delicti complice lapidibus obrui debuisse: quia non clamavit, cum esset in civitate. Si vero vim sentiens clamasset, nil mali passam, nec fuisse ream mortis. Pape! quantum Virgini vim passae situm in clamore! Allegoriam lex ista tibi, Virgo anima, praelusisse potuit, quae Sponso caelesti desponsata, sanguinis ejus immenso pretio subarhata es: toties alienam castitati tuae vim parari sentis, quoties adversarius noster Diabolus ut leo rugiens circuit, quaerens, quem devoret, ut leno pelliciens infestat, quem dejiciat. Dum leo est, resiste fortis in fide; dum leno est, proditione: aut clamandum, aut moriendum est. Familiarius quid communi meo, tuoque bono velim ausculta. Colaphizans Angelus Sathanae, vel ipsis etiam Apostolicis animis parcere nescius, ah quoties legem membris corporis nostri dictat aliam

aliam a Lege DEI! Et quo ſtringat fortius, conſentaneamque Numini turbet Oeconomiam animi tui, domeſticos clandeſtina conſpiratione corrumpit; ſenſus ad unum omnes, ut alienas ſpecies explorent, ſollicitat; & cui plurimum plurimos tribuere novit, carnem nocivae flammae fomitem ac fomentum ſuas in partes occulte trahit, indeque tantum ſaepe ſuſcitat incendium, cui reſtinguendo, vel ſi Benedictus eſſes, ſimplex aqua non ſufficeret, ni cruento inter ſpinas volutabro copioſius etiam evocatum ſanguinem admiſceres. Hoc aduſti alii jejunio in multos dies protracto tabeſcere, quidam cilicinis inambulare ergaſtulis, plures duris laboribus & ad maciem uſque durantibus luxuriantis carnis petulantiam frangere &c. At non quaevis cuticula ſpinarum ſe credit aculeis fauciandam, ut ſanetur. Ut integer vitae, ſcelerisque purus animus perſeveret, non cuivis integrum eſt, jejunia protrahere, labores ſubire, flagris cutem diſcindere, aut linguam cum Niceta Martyre praemordere, ut vi doloris vim pellat voluptatis, & ſi pudore lupa nolit, vel invita cogatur ſanguine erubeſcere.

Haec, inquam, ac ſimilia Majoribus olim ſanctis uſitata caſtimoniae ſervandae cataplaſmata, moderni (ut noris), ſaeculi genio nimis aceſcunt, nec quidquam pronius, quam ut pro divertendo tam ſaepe neceſſario, quam utiliſſimo rigore corpori blandiamur. Heu nimium; Sed eſto, nolis, aut nequeas in fraenando, torquendoque corpore poſt alios notae ſanctioris viros pro ſervanda caſtimonia ſequi, ſaltem vel unum hoc ac unicum non diſpliceat cum Bartholomaeo ad Confeſſarium recurrere; & clamando paratas hoſtis inſidias prodere, ne dubites, hanc Deus proditionem amat ac praemiat, talemque te proditorem tanto firmabit gratiae ſubſidio, ut adjunctis Confeſſarii viribus adjutus abacto procul inſidiatore larga, caeleſtique caſtimoniae quiete perfruaris. Id novo paene dixerim experimento didicit, docuitque Bartholomaeus, qui fuga proditioneque hoſtis confeſſa-

rio

rio facta victor, quietusque castimoniae possessor evasit. Neque vero virtutem hanc in semetipso tantum fovere, illibatamque conservare studuit, sed & in aliis omnem ejus defectum persecutus est, sicut alter Bernardinus, ita ut quandoque a pueris aut ipsorum parentibus fuerit repercussus. Cumque aliquando frater ejus lectum petens vellicaretur in cute ab altero lecti socio, audiens Bartholomaeus, querulas voces & causam intelligens statim poena vindicavit factum, prohibuitque ejusmodi attactus veluti castitati adversos, eapropter etiam conventicula puerorum & puellarum insecutus est, & abusum ignis S. Joannis, ubi frequenter sensuum & oculorum castitas laeditur. Tanto amatori castitatis Deus pollutorum in inferno degentium abominotionem (de qua Bartholomaeus adhuc studiosus libellum conscripsit) & in aliqua visione Christum in torculari, hoc est Sacerdotum immundorum manibus pressum habuit spectabilem, ut jam bisdictum. Unde nimia commiseratione & dolore commotus firmatus est in proposito separandi mulieres a cohabitatione suorum Clericorum; hinc etiam emanavit illa intentio prima rosarii dolorosi ad mysterium sanguini sudoris Christi orando pro Clero saeculari. Interim, quia placuit anima ejus Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret eum, prout ipse fassus est uni sociorum, quod longo tempore vehementissimis carnis tentationibus obrutus & vexatus fuerit, ut saepe praeter unum nolle, nihil superesset pro remedio. Tamdiu enim suggestiones noxiae Diaboli dominantur in nobis, quamdiu celantur in corde. Quod ergo preces, lachrymae, mortificationes, & ipsa passionis Dominicae meditatio non valuere emendare, sola tentationis revelatio Confessario facta potuit devincere ac depellere, etsi quidem non prima statim vice serenitas & quies redierit, paulatim tamen scrupuli rejecti sunt, & angustiae, & remorsus sopitus, & quies data; juxta illud Syracidis *Eccli.* 27. *v.* 19. *Si denudaveris absconsa illius* (Daemonis) *non persequeris post eum.* Ite ergo tentati, & ostendite vos

Sacer-

Sacerdotibus. Certe leprosi illi *Luc. cap.* 17. dum irent, mundati sunt.

§. XIV.

Bartholomaei Studiosi Humilitas, Mansuetudo, & Patientia.

Cum tot virtutibus fuerit conspicuus Bartholomaeus, eum non caruisse humilitate, exinde elucet, quod caeterarum basis ac fundamentum sit. *Magnus esse vis*, suadet S. Augustinus *Serm* 10. *de Verb. Dom.*, *a minimo incipe: cogitas magnam fabricam construere celsitudinis, de fundamento prius cogita humilitatis.* Haec exactissime observavit Bartholomaeus, dum se nihil esse, & nihil habere, nisi peccatum cognovit. Hoc duplex nihilum sui & peccati ob oculos non solum habuit, sed & illud verbo & facto professus est. Et quidem his verbis statim initio Prophetiarum suarum, dicens: *Visio ignis, irae, furoris Domini fortis, quam vidit pollutio menstrua humilis, & spuma superbiae miserabilis.* In factis autem suis omnibus humilitas mire resplenduit, sic ab aliis se laudari non est passus; ut testatur R. P. Donabaur: *Laudes suas*, inquit, *ferre non poterat, adeo, ut tali aliqua commendatione instituta, statim sermonem alio, etiam in jocosa converteret; nec quidquam fuit, unde laudem venaretur.* Bene sciebat Bartholomaeus illud *Isai.* 3. *v.* 12. *Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt.* De eadem Bartholomaei humilitate in factis testatur D. Lossius, qui, cum primum Bartholomaeum antea sibi incognitum obvium vidisset, ob admirabilem incessum, simplicitatem & neglectum mundi vanitatum in vestibus & omnibus actionibus, subsistendo eum contemplatus est. Erat enim pileo ac pallio elato ac defluente involutus, ut unus ex antiquis Philosophis videri potuisset; hinc pueri per ludibrium eum salutare solebant: *Sancte Aristoteles, ora pro nobis.* Et quia hanc despicientiam sui amavit, paupertatem tanquam custodem humilitatis retinuit. Ex

eodem

eodem humilitatis amore dona sibi a Deo concredita hominibus celavit, sed idcirco meruit tot visiones, & revelationes, tot copiosiores a Deo caelestes favores, quos super humiles depluit: *Ad quem autem respiciam*, inquit Deus, *nisi super pauperculum & contritum spiritu. Isai. 66. v. 2.*

Humilitati mansuetudinem sociam jungebat Bartholomaeus, ut R. P. Lyprandus observavit. *In quacunque adversitate*, inquit, *ne unquam quid acerbius aut durius contra suos adversarios audivi effutientem, quamvis multa mihi narrarit, quae a variis Institutum persequentibus ipsi illata fuerunt, injurias quascunque egregie potuit decoquere.* Quemadmodum M. Joannes Avila in tota Hispania zelo praedicationis celeberrimus monuit: *Injurias feratis*, inquit, *cum gaudio, praeculcari velitis ut lutum, minimi ac novissimi esse pro Christo. Hic vero attentione opus, nam si paululum haec cura remittitur, est ruina in proximo, quia oppugnatio non remittitur.*

Mansuetudinem coronavit patientia, quam in Bartholomaeo eximiam fuisse toto vitae tempore, patuit, dum a puero crucibus & adversitatibus pressus, aequanimiter omnia toleravit, ut Christianum decet. Unicum mansuetudinis exemplum adducere placet: Ingolstadii ad exsolvendum debitum pro hospitio probris & injuriis ab hospite fuit admonitus, ad quae probra tacens stetit Bartholomaeus cum admiratione sociorum, qui latus ejus stipabant, quasi Evangelicus ille servus inducias petiit *Matth. 18. v. 29. Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.*

Antequam Caput primum concludam de Humilitate, Mansuetudine, & Patientia, audi hortantem te, amice Lector, Bartholomaeum verbis illis, quibus olim magnus gentium Doctor adhortatus est Corinthios: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. 1 Cor. 4. v. 16. & 11. v. 1.* Qualis Christi fuerit humilitas, mansuetudo,

tudo, & patientia, ex vita ejus patet. Qui ex nihilo creaverat omnia, annos triginta domui suae, quasi intra nihilum latuit, subinde apparuit, quia palam ministrare, contemni, & pati voluit. Pudeat sub humillimo, mansuetissimo & patientissimo capite membrum esse superbum, iracundum, impatiens, quod pro principio habet nihilum, ex quo creatum est, & ex se nihil, nisi peccatum.

Concludo caput primum. Habes hic, benevole Lector, vitam Barthelomaei ab adolescentia usque ad Sacerdotium; ejus gesta & virtutes imitare. Et ut imitentur, opto, ab omnibus fidelibus praeprimis a filiis, & inter hos praecipue ab Alumnis, qui in Seminariis ad statum Sacerdotalem & vitam Clericalem ab ipso restauratam educantur. *Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Thren. 3. v. 27.* Videlicet, si in adolescentia cum litterarum & morum profectu de virtute in virtutem progrediatur, verissimum enim est illud: *Adolescens juxta viam suam ambulans, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. Prov. 22. v. 6.* Et alibi monet Spiritus sanctus: *Memento Creatoris tui in diebus juventutis tuae, antequam veniat tempus afflictionis*, i. e. senectutis. *Eccl.* 12. v. 1. Quemadmodum arbor, nisi opera hortulani, dum tenera est, in altum erigatur, & curvetur, postmodum curvitatis correctionem non patitur; ita nec juventus, nisi ab unguiculis in morum, virtutisque studium erigatur, provectiori tandem aetate erit incapax.

Capitis primi Finis.

Cap. II.

Caput II.

Vita Bartholomaei a suscepto Sacerdotio usque ad ejus obitum.

§. I.

Bartholomaeus suscipit Sacerdotium, ejusque primae functiones.

Post exactos juventutis annos tot visionibus illustratus, manifestisque voluntatis Divinae nutibus allectus, atque ad zelandam Dei gloriam, & animarum salutem mirabiliter inductus Clericali militiae nomen dare, taleque vitae genus eligere decrevit, quo Dei gloriam, animarumque salutem promoveri maxime posse ac debere didicerat. Ea propter anno Theologicorum studiorum tertio ad Sacerdotium sese disposuit, atque a Reverendissimo D. Ordinario Eystadiensi anno 1639. Sacerdos ordinatus, ipso Pentecostes festo sacratissimam DEO primitus Hostiam obtulit Ingolstadii in Sacello civico B. V. Mariae de Victoria circa horam sextam matutinam, ubi jam pridem solitus erat frequenti oratione cor suum Deo offerre, eique corpus suaque omnia consecrare.

Utque se caeteris sacerdotalibus muniis, curaeque animarum felicius aptaret, Reverendissimo Vicariatui Eystadiensi se stitit, obtentaque approbatione Ingolstadium reversus, in Ecclesia Parochiali S. Mauritii confessiones excipere, & alia Dei dispensare mysteria coepit adeo fausto, fructuosoque principio, ut inexspectatus omnino poenitentium numerus confflueret, & conscientiae latebris notae laudataeque vitae Sacerdoti manifestatis efficacia salutis monita copiosius reportaret. Verum felicibus adeo principiis ulteriorem progressum dira paulo

lo post aliorum aemulatio praescidit; utque fieri amat, sortem adeo sacram invidiae sordibus conspurcatam pluribus animabus eripuit, haud absque maerore. Premi poterat hac tempestate Bartholomaeus, non supprimi; vix enim aemulos, ut jactari desinerent, suamet sponte declinaturus abiturire coepit; cum superioris, quae Ingolstadii potior est, Ecclesiae Divae Virginis Parochus Bartholomaeo sedem in sua Parochia confessionalem offert & addita subeundorum quorumvis munerum ac functionum Parochialium animarum curam concernentium plena potestate ad suam Ecclesiam peramanter invitat, quam conditionem Bartholomaeus ultro sibi delatam cum tanto majori plurimorum solatio ac emolumento suscepit, quanto clarius omnibus Bartholomaei Sacerdotis virtus ac probitas praeteritis jam annis innotuerat. In hisce porro curae animarum exercitiis praxin Theoriae conjungens Bartholomaeus quadriennalem simul Theologiae cursum complevit. Nec interea fidelibus hisce laboribus suam mercedem deesse passa est Dei miserentis providentia, nam singulari facultatis Theologicae favore Gewoldianum Bartholomaeo stipendium centum annue florenorum ferax, indulsit, donec desiccato bellicis tumultibus modo dictorum redituum fluxu, Paedagogia & quinquaginta florenorum portione ex cassa Theologica provisus memoratum stipendium jamjam sterilescens denuo dimisit.

Nec vero zelus Bartholomaei propriis tantum viribus in vineae Dominicae cultura strenue desudantibus acquievit, sed pensata vili, quae ab uno solo praestari posset, opella, quaeque cum ejusdem insuper vita nimis, quam praepropere terminanda & interitura esset, etiam exteras sibi vires associare, cooperatores, & in vinea Dominica collaboratores tales inquirere statuit, qui probe radicato fervore, caeptae semel intentionis, operisque in Ecclesia Dei tam necessarii, quam utilis quasi haeredes & propagatores succederent, serie, tractuque continuo, ac nunquam emorituro; in hunc finem Bartholomaeus

haud

haud secus ac providus ille Paterfamilias *Matth.* 20. exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Numinis autem providentia factum, ut plane non deessent, qui suam laboribus adeo sacris operam sponderent, ac humeris de facto submitterent.

§. II.

Trium primorum Operariorum accessus.

Primus, quem ad sui sequelam zelus Bartholomaei pertraxit, erat R. D. Georgius Kettnerus Ss. Theol. Licentiatus, jam biennio Parochus.

Hoc comite exivit anno 1640. circa tempus Paschae in Meilingen ad R. D. Georgium Gündelium, uno anni spatio praefatae Parochiae Meilingensis Parochum, ut hunc ad gradum Licentiae Theologicae secum sumendum disponeret. Sed hic cum videret Parochialis vitae periculosam laxitatem passim plus aequo invalescere, securiori via suae consulturus animae, vel Institutum Societatis JESU, vel Ordinem Recollectorum S. Francisci amplecti constituerat. Erat enim vir quo cum ab adolescentia creverat & fervor in precibus, ac zelus gloriae Dei, cultui Beatissimae Virginis singulariter addictus; tanto proinde minus adeo periculosae laxitati salutem animae credere voluit, metuens, ne qui vel amaret, vel non declinaret periculum, periret in eo. Sic ergo fluctuantem Gündelium (Deo procul dubio singulariter disponente) Bartholomaeus invisit, animadverso, quod res erat, sibi quoque passim invalescentem Cleri saecularis laxitatem mire suspectam esse, pro consueto candore manifestat, ac denique prorumpentibus imo de pectore singultibus, etiam, ait, universo pene in Clero obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, infatuatum est sal, obtenebrata lux mundi. Ad haec Bartholomaeus reponebat, fatuitas statui non adhaeret, sed tepor (pro dolor!) cum tempore adrepsit. Esse Clerum, & pastores animarum omnino necesse est, ne sine

pastoribus oves dispergantur, fintque certa lupis infernalibus praeda. Absit, ut ob status pericula statum deseramus. Mundo enim excedere oportet eum, qui periculis carere cupit. Nec ita gloriosum est pericula suo solius bono declinasse, quam pericula communi plurium bono sustulisse. Misereri decet super turbam. Atque hinc noris eo gemitus cordis, eo vota, precesque meas dudum collimasse, ut maxime necessarium populo Cleri saecularis statum tot modo corruptelis hinc inde saucium vigori pristino Divina Clementia restituat; nec vero talis restitutionis media desunt, modo, qui strenue collaborent, non desint. In promptu modus est, quo procul depulso noxiae laxitatis periculo fructuosius nostram proximorumque salutem Clerici promoveamus in populis, quam si privatae tantum utilitati studeamus in claustris. Audendum aliquid est, ubi tot animarum cardo vertitur, nec subsistendum diu, vel horrendum, quando gravius est periculum, quod animas in Cleri saecularis defectu premit, ac perimit, quam quod Clericum animarum curatorem infestat. Quin imo corruptelam status saecularis serio timuisse, pene vicisse est. Haud meticulosus extitit S. Paulus, qui nullo non periculo tentatus optabat tamen insuper ipse anathema esse pro fratribus. *Rom.* 9. *v.* 3. Forsan, ut notes, cum gloriae Dei causa, proximorumque salus agitur, pericula non subterfugienda, sed quandoque etiam expetenda esse. Solari potest, ac debet, quod Salvator missis in medio luporum primis Cleri saecularis coriphaeis non semel adpromittit. *Joan.* 14. *v.* 18. *Non vos relinquam orphanos.* Metum ponamus, haud soli sumus. Audeamus, quod ausi sumus, dum Clericali militiae nomen dedimus, & statum de se sacerrimum vindicemus potius, quam declinemus. Nec deterreat certamen laborum, quin potius mentem alliciat & delectet magnitudo praemiorum, piis conatibus non deerit, in quo vivimus, movemur, & sumus, ubique praesens DEUS. Haec similiave dixisse poterat Bartholomaeus, ac dein

propius

propius animum de restituenda Clericalis vitae disciplina, praescindendisque tot defectuum radicibus aperiens; sic ambiguum de vocatione Gündelium firmavit, ut is bene coepti Clericalis status tenacissimus omni prorsus anxietate liber data Bartholomaeo manu sese negotii cooperatorem condixerit, a quo & pro Licentia Theologica secum accipienda (quod ea feliciori coeptorum promotioni servire posset) invitatus est, qua etiam paucis post mensibus utrumque pro merito Theologica Facultas solemni munificentia donavit. Gündelius porro uti Bartholomaeo viventi semper intimus, ita defuncto in Praesidis officio proximus, fidelissimusque Successor extitit, quem post multas, gravesque curas ac labores infracto semper animo perlatos, praeclaris de Ecclesiae meritis praedivitem, communi bonorum luctu pestis Moguntiae anno 1666. morituris ereptum sine fine viventibus adjunxit.

Tertius Bartholomaeo socius accessit R. D. Michaël Rottmayer Lentingae Parochus. Hic qua ratione in Bartholomaei notitiam, societatemque devenerit, suamet depositione cum multa veritatis contestatione sic manifestat: *Anno circiter 1639. cum equo vectus Lentinga a Parochia tum mea devenirem ad cancellos inferiores portae Ingolstadiensis respicientes Feldkirchen, & cancelli illi essent clausi, ad cohibendos diversos hinc inde viatores, belli tempore adventantes, & non esset, qui mihi aperiret, forte e turba adstante excurrens Bartholomaeus jam Clericus, mihi hactenus prorsus ignotus, reseravit mihi quam latissime cancellos istos, stupente tum milite praesidiario, qui praesto erat, percomiterque me salutavit. Quo facto mire animum meum sibi devinxit, ut semper eum haberem in corde. Sociatus ipsi postea, cum saepius rememorarem percomitem illam charitatem dixit: Eo facto aperui tibi portam ad Institutum, & per hoc ad caelum.* Fuit vero Michaël Rottmayer potiorum deinceps laborum Bartholomaei consors ac haeres, Instituti Praeses Tertius, Lyncii demum De-

canus & Parochus, ibidemque 28. Febr. anno 1681. in senectute bona pientissime defunctus, cum ante mortem suam ter felix Authoritate Apostolica confirmatum vidisset Institutum, pro quo taliter approbando plurimum semper laboraverat. Nec minori solatio, quam gaudio speciale diploma seu Breve a sanctissimo Domino Innocentio XI. P. M. ad se & Institutum datum legisset, atque in habita praecedente mense Januario apud Caesaream Majestatem audientia, inter alia plura ex ipsomet serenissimo Caesaris ore quavis Ambrosia dulciores hasce voces: *Vestrum Institutum nos haud modice delectat*, Augustissime distillatas excepisset.

Hi tres ergo fuere primi, qui pro gloria Dei & animarum salute purius zelanda suam Bartholomaeo fidem, operamque condixere, suis interea stationibus immorati, donec cum bona RR. DD. Ordinariorum venia Bartholomaei nutibus porro parere permissi sunt.

Antequam tecum ulterius progrediar, discursum Bartholomaei cum Gündelio habitum, alte cordi tuo inscriptum custodi, Confratrum Amandissime, qui fors ob pericula status tui in vocatione tua titubas, vel de eo penitus deserendo cogitas. Considera, ubi majora sunt pericula, majora & erunt caelestia praemia dicente Syracide, *Eccli.* 31. *v.* 10. & 11. *Beatus vir . . . qui potuit transgredi, & non est transgressus: facere mala, & non fecit: ideo stabilita sunt bona illius in Domino.* Hoc cognovit Mellifluus Doctor dicens *Epist.* 25. *Inter bonos bonum esse salutem habet, inter malos vero & laudem: Illud tantae felicitatis est, quantae est securitatis: hoc tantae virtutis est, quantae est difficultatis.* Sed ut inter pericula sis laudabilis & innocens in timore Dei, & conformiter vocationi tuae ambula juxta exemplum tot SS. Clericorum saecularium, quibus aptare licebit illud *Ecclesiae in Resp.* 1. *Noctur.* 2. *de com. MM. Sancti tui, Domine, mirabile consecuti sunt iter, servientes praeceptis tuis, ut invenirentur illaesi in aquis validis* hujus procellosi mundi pelagi. Deficiente vero

Dei timore, & observantia Constitutionum status, nulla loci securitas, nulla disciplinae severitas, nulla status asperitas a lapsu avocabit: *Si desit spiritus, non adjuvat locus, locique mutatio, cum in Paradiso Adam, in caelo peccaverit Sathan, in monte Loth, qui fuerat sanctus in Sodomis.* Mens est S. Gregorii *Homil.* 9. *in Ezech.*

§. III.

Visa per somnium domo, ubi Institutum postea incipit, Bartholomaeus iter Salisburgum instituit, & quartum in via socium acquirit.

Impenso sic Theologicis studiis quadriennio Bartholomaeus cum Gündelio Licentiatu pro notis doctrinae meritis insignitus, exequendi propositi, suscipiendique Salisburgum versus itineris viciniores capit cogitationes; ast angina, quae alios inter morbos Bartholomaeum quandoque vexare consueverat; uti periculose correptus, ita mox non sine manifesto Divini Numinis auxilio restitutus ad iter Salisburgum versus accingitur; in illa namque montosa patria primam Instituti sedem ponendam fore videbatur sibi ex illa de Lyco fluvio visione habita 1636. in mense Decembri non obscure collegisse, in qua exundantis undique fluvii aquis ubique insequentibus fugientem montes receperant, tutumque refugium dederant; id, quod praesagio fuisse, paucis post annis subsecutus docuit eventus, hostilibus nimirum copiis Bavariam inundantibus, misereque vastantibus, Salisburgensi patria salva, ad quam Bartholomaeus fugerat, & peramice receptus fuerat.

Antequam vero Bartholomaeus Ingolstadio discederet, variis cogitationibus ac curis agitatus in domo Weizerieggerana sopore in sellam deprimitur, indeque obdormiscenti perampla domus repraesentatur, certo fenestrarum numero ac ordine, Palatio parum dissimilis, e cujus tecto mirus splendor emicabat. Experrectus illico

somnium hoc imaginationi licet altius impressum, non tamen aestimat ultra somni lusum, nec, ut alias de factis sibi visionibus solebat, Confessario quidquam refert, illud ipsum tamen futurorum fuisse praesagium paulo post innotescet. Ubi P. Lyprandi testimonium prius dedero, plenae, planaeque tum dictorum, tum dicendorum notitiae perquam commode subserviturum. Sic vero testatur modo dictus P. Lyprandus: *Et post aliquod tempus per inspirationem intellexit* (Bartholomaeus) *sedem sui Instituti primo ponendam esse in Archi-Dioecesi Salisburgensi. Quodam ergo die melancholia obrutus in domo Doctoris Weizerieggers in sella obdormivit, ac in somno vidit ingens ac pulcherrimum Palatium, ex cujus tecto magnus erumpebat splendor &c. Evigilans hoc somnium, ut inane, contemnit, ac proinde nihil de hoc somnio mihi dixit ante abitum suum. Studiis ergo absolutis profectus est, sex crucigeros solum habens, cumque Tittmoningam transiret, vidit illud Palatium, iisdem cum fenestris, & aliis partibus Palatii, sicut ipsi repraesentabatur in somno, excepto illo splendore &c.* Haec ille.

Bartholomaeus igitur dispositis Ingolstadii reculis suis valere tantisper jussa civitate Salisburgum tendit, fratre Melchiore adhuc Studioso comitatus, ac sex omnino crucigerorum viatico dives. Haec nimirum tota peculii, divitiarumque substantia, haec inchoandi Instituti dos erat superstes, cum paulo ante centum florenos dono sibi (ut supra memini C. I. §. X.) datos egenti, bonisque periclitanti civi Ingolstadiano, ne vel oboli quidem recipiendi spe facta, suppeditasset. Dum autem Numinis providentia largius, quam viatico subnixus viam terit, Geisenfeldae divertit in Monasterio, in quo adscriptae erant duae filiae Doctoris Weizeriegger, apud cujus viduam pro filiis Paedagogum egerat, & ea occasione etiam sacris Virginibus notus fuit, quibus etiam Tractatum de amore Dei vulgari idiomate conscripserat adhuc Studiosus. Accidit autem, ut in Monasterio an-

gina

gina morbo ſibi alias familiari corriperetur, & cogeretur unum alterumve diem ſubſiſtere.

Verum Deo dante brevi remiſit malum, & ipſe iter ſuum proſecutus venit Geiſenhuſium, ubi inſperato quartum piae intentionis Collegam R. D. Leonardum Siberer nanciſcitur, Divina diſpoſitione ſic duras itineris moleſtias mitigante, animumque proficiſcentis uberius aſſecurante. Nam prope Landshutum Bavariae civitatem ſero veſpere Geiſenhuſium intrat, cumque illapſae noctis ibidem imperio pernoctare coactus, haud libenter hoſpitii publici tecta ſubiret, parochiales loci foras pulſat, hoſpitii charitatem una pro nocte quam humillime flagitans; nec caſſae fuere preces, ſubmiſſo enim largiori ſymbolo, quo audacior hoſpitium intrare, coenamque lautiorem ſolvere poſſet, donatus eſt. Bartholomaeus vero renuntiatis gratiis, quas potuit, maximis ob liberalitatem ſpe votoque ſuo largiorem, preces duplicat, ac obſecrat, ut illa ſaltem nocte parochiali tecto gaudere liceat, ſibi utpote Sacerdoti ſatius inibi fore fruſto panis contentum ſcamno incubare, quam lautiori menſa cauponis, aut lecto molliore frui, Sacerdotio tandem hunc honorem pro ſua benignitate Dominus Parochus non invideat. Movetur iterata Parochus inſtantia, juſſumque introire caenae commenſalem nominat; dein variis, ut fieri ſolet, caenam ſermonibus utrinque condientibus inter alia Bartholomaeus advertens, ſe ad virum maturiſſimi judicii, vitaeque integerrimae Sacerdotem divertiſſe, viae ſuae rationes indicare, intentionem prodere, vitam, quam moliretur, deſcribere, quibusque ad illud vitae genus ſtimulis agitetur, manifeſtare tanto coepit eum audientis Leonardi ſtupore, ut is in os, oculosque loquentis Bartholomaei plene defixus, internae commotionis ulterius cohibendae aut celandae prorſus impos, in publicam proruperit intentionis ſaluberrimae commendationem, id unice voto ſuo, deſiderioque reſervans, ac geſtiens operi tam ſancto ſuam etiam operam addere poſſe. Bartholomaeus optato laetus effe-

ctu manum porrigit, fidem poſcit, occaſionem a Deo ſubminiſtrandam promittit, qua collaborare piis conatibus aliquando poſſit ac tunc ut verborum ſuorum memor vocantem ſequi DEUM renuat, amiciſſime monet, quod etiam biennio poſt reapſe praeſtitum, quando dictus modo D. Siberer, pluribus licet contra ſentientibus, ac de ſublatente forſan impoſtura caventibus, omninoque diſſuadentibus, reſignata nihilominus Parochia ſua Geiſenhuſiana Bartholomaeum ſecutus, ejusdem proficua diſpoſitione Canonicatu Tittmoningae potitus, ac dein ejusdem Collegiatae Decanus factus, pluribus annis ſuſcepti ſemel Inſtituti ſemper apprime tenax belle ſupervixit.

Utinam plures numeraret Leonardus imitatores, qui contemptis carnis, ſanguinis, & amicorum perſuaſionibus ſequerentur per Superiores vocantem DEUM, uniceque quaererent, ubicunque demum terrarum, majorem DEI gloriam, & ſalutem animarum promovere. Hoc contemptu lucroſius nihil eſſe poteſt juxta promiſſionem Chriſti *Matth. 19. v. 29. Omnis: qui dereliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam aeternam poſſidebit.*

§. IV.

Repraeſentatam in ſomno Ingolſtadii domum Bartholomaeus Tittmoningae conſpicit, pergit Salisburgum, & mirabili Dei providentia Tittmoningam deſtinatus ad curam animarum, illam ipſam domum accipit inhabitandam.

Itaque novo ſibi ſocio adſcito jam alacrior Bartholomaeus ac majori in Deum fiducia concitatior iter Geiſenhuſio proſecutus Salisburgenſis Patriae limitibus paulatim imminet. Quas inibi cogitationes animus volverit, quos ſingultus precibus, quasque preces conſiliis ſuis

ſuis admiſcuerit, quot gemitus caelo praevios, Patriae, quo tendebat, haud procul ob oculos verſanti obvios deſtinarit, brevior eſt calamus, quam ut emetiri poſſit; ut cuncta proſpere ipſi evenirent B. V. Mariam apud Oetingam veterem ſibi duxit ante omnia implorandam, quo recta contendit, ibi adveniens imploravit vitae ſuae Patronam, ut progreſſum Inſtituti ſui apud Filium Diviniſſimum impetrare dignetur.

Ulterius iter Salisburgenſe proſequens prima in oculis itinerantis erat Tittmoninga civitas Archi-Dioeceſis Salisburgenſis, qua Bavariam reſpicit, limitanea, Salzae fluvio adjacens, arce pervetuſta & Collegiata Eccleſia Deo ſub S. Laurentii Patrocinio dicata, vicinis oppidis inſignior. Huic vicinior factus Bartholomaeus ad ſacram Statuam viae, qua pergebat, appoſitam in genua provolutus primum diu cogitatae terrae ingreſſum Deo ſoſpitatori medullitus commendat, ac dein vix civitatem, alias nunquam viſam, ingreſſus in declivio collis, cujus verticem arx occupat, arcem inter & praedictam Eccleſiam Collegiatam ad pedem collis ſitum, caeteris eminentius aedificium Palatio perſimile conſpicatur, dumque domum illam ſagacioribus oculis luſtrat, eandem ſtructuram, eundem notat feneſtrarum numerum ac ordinem, ac uno verbo, nil prorſus differentem ab ea, quam ſibi recordabatur Ingolſtadii in ſomno repraeſentatam, uno ac ſolo ſplendore deſiderato, quem e tecto ſomnians emicare conſpexerat. Erat vero domus iſta Canonicalis & perampla, plurium Canonicorum cohabitationi peramoeno ſitu magnificentius accommodata. Hanc ergo domum accurate contemplatus vicinam Collegiatam Eccleſiam intrat, adoratoque Deo in ſanctiſſimo Sacramento, ſe, iterque ſuum enixiſſime ulteriori commendat Dei providentiae. Dein e via feſſus & famelicus cum fratre hoſpitium intrat, ac petito pro peculii tenuitate cibo viliore crumenae vires non exſuperante, menſae aſſidet, allatis autem ferculis, ut Bartholomaeo videbantur, lautioribus, quam ut illa contingere auderet;

ret; flaccidae nimium crumenae diffisus, caupo restitantem, & tum de solutione plus anxium, quam in summa etiam esurie famelicum ad manducandum invitat, de solutionis impotentia denique sollicitum protestantemque vehementius incitat, ut tandem humanitate cauponis factus audentior acerbius infestantem fumpto cibo famis, sitisque represserit importunitatem. Fugata fame dum Bartholomaeus ferculorum pretium perquirit, opinione liberaliorem experitur cauponem, qui nil praeter Deo gratias deberi respondet. Unde miratus insuetam hospitis hospitalitatem cauponi gratias dicit pro viribus maximas, relaturum se promittens, par praestitae humanitati obsequium, ubi sors melior obtigerit, quod hospiti illi per se, suosque postea strenue servandi occasionem nactus est Bartholomaeus, & re ipsa praestitit, Parochia civitatis & Collegiata Ecclesia simul, ut videbitur, deinceps obtenta.

Tam lauta refectione denuo refocillatus suo pergens itinere Tittmoninga egreditur, sed iterum, iterumque respicere quasi ab intimo impulsore cogitur, memoratae domus imagine identidem in animum intensius, quam oculos occurrente. Ignorabat vero tunc Bartholomaeus, hoc indicio caelestique praesagio locum sibi suisque Divina providentia destinatum, & paulo post obventurum. Oculis tandem peraegre avulsis digreditur, & Salisburgum currente Julio perveniens, apud Consiliarium quendam Ecclesiasticum (nomen studiose reticetur) cujus tunc in rebus agendis opera maxime praecipua censebatur, sese insinuat; quo motu adveniat, cujus a puero intentionis extiterit, quidque nunc pro eadem exequenda meditetur in omni simplicitate & candore proponit. Consiliarius proposito mire collaudato, bono animo Bartholomaeum esse jubet, spondetque, se modos haud dubie inventurum, quibus intentioni tam laudabili suffragari possit. Mox re ad Illustrissimum & Reverendissimum Episcopum Chiemensem Joannem Christophorum natum Comitem de Lichtenstein &c. Archi-

Episco-

Episcopalis Consilii Praesidem delata, quae nimirum circa necessariam Cleri aedificationem Sacerdos quidam peregrinus consilia agitet; Episcopus, ut erat rerum attentus & capax, de Cleri autem integritate mire sollicitus, Bartholomaeum sibi sisti poscit, eumque accedentem perquam clementer excipiens, ac iteratis aliquot vicibus auditum, exeminatumque aestimare, & familiarius adhibere incipit.

Et idcirco de Bartholomaeo maturius accommodando sollicitus Parochiam ad S. Joannem in Pangaw forte fortuna vacantem confert eo usque ad ministrandam, donec sors laetior conditionem referaret ampliorem. Instructo sic commendatitiis & commenda Bartholomaeo, jamque ab Episcopali audientia digresso, Tittmoninga nuntius advenit, Canonicatum ibidem obitu Canonici vacare coepisse referens, pro quo sibi conferendo nuntiator ipse R. D. Sebastianus Feist supplices porrigebat. Eo percepto Episcopus mox Bartholomaeum revocari mandat, ac sine mora reverso: Contuli (inquit) Parochiam in Pangaw, sed est, quod mentem mutari suadeat. Canonicatus in Tittmoningen defuncto Canonico vacat, intentioni vestrae promovendae longe futurus aptior, quam modo dicta Parochia: Hunc ergo vobis revocata Parochiae commenda conferimus, simulque curam animarum ibidem vobis exercendam demandamus, Parochiam autem in Pangaw suscipiat, qui pro Canonicatu supplex accessit. Hem admirandam providentiae Divinae dispositionem! Ita Bartholomaeus suscepto Canonicatu cum animarum cura Tittmoningam redit, peramplam domum in somnio Ingolstadii visam, & Tittmoningae inventam cum suis hac ratione tandem inhabitandam obtinet; itaque patere coepit saepe dictae domus imaginem non vanis Morphei lusibus praesentatam, sed caelesti futurorum vaticinio praemonstratam fuisse. Solebat vero Bartholomaeus horum perquam frequenter meminisse, Divinaeque providentiae ductus exinde suis Sacerdotibus luculentius explicare; Quia *Opera Dei revelare*,

velare, & confiteri honorificum, ut ait Archangelus Raphaël *Tob.* 12. *v.* 7.

§. V.

Bartholomaei Tittmoningae fructuose laborantis in morbidos & moribundos charitas; accessus aliorum Sociorum.

Ubi Bartholomaeus Tittmoningae advenit Julio mense finiente anno 1640. primum illi erat catechesin magno zelo inchoare, concionibus vitae Christianae fundamenta explicare, severa Dei judicia praevaricatoribus intentata manifestare, peccatorum gravitatem, & quae conscientiis terrorem desuper incutere possent, proponere; unde notabilis mox fructus pullulare coepit, ac tunc potissimum copiose succrevit, ubi eodem anno D. Gündelius in subsidium evocatus circa festum S. Nicolai 1640. etiam Tittmoningam venit, quo cum Bartholomaeus operas curae partiebatur. Id vero magnum praedicationi pondus addidisse visum est, quod sive in civitate Tittmoningana, sive foris in pagis & villis conciones & catecheses haberent, alter alterius materiae & conceptibus insisteret, & ab altero prius dicta suis quoque confirmaret, unde vehementes animorum mire perculsorum motus suboriri confessiones generales institui, inimicitiae prorsus inveteratae radicitus evelli, ac brevi temporis intervallo vitae correctioris ratio notari.

Omnium vero admirationem potissima sibi violentia rapiebat Bartholomaei charitas & cura morbidis, moribundisque quibusvis impensa, illos in fide, spe, charitate & quovis exercitio virtutum rite disponendo, his etiam, quo confidentius, animosiusque mortem subirent, offerendo, promittendoque auxilia precum & sacrificiorum, monendo insuper, ut secundum Divinam concessionem post mortem etiam (si juvare ipse posset) redirent, deque suo statu & ferendo subsidio monerent. *Idque revera ita factum*, scribit Gündelius, *ut redirent*

rent animae, darentque signa opis necessariae; & recordor (pergit Gündelius) *cum semel ascendisse Salisburgum ad Reverendissimum Episcopum Chiemseensem, quod saepius alias factum, ut per triduum vel ultra maneret cum Principe, mihi vero dixisse, ut usque ad reditum in cubiculo suo dormirem, pro majori assecuratione scriptorum suorum & aliorum secretorum &c. ubi expergefactus sum, importunas animarum ab ipso venire jussarum pulsationes audivi & hac & illac per totum cubiculum gestari videbar, Certe non dormivi, omni plenus timore & angustiis. An phantasia fuerit tam fortis, nescio. Hoc illi etiam adhuc in Tyroli ordinarium.* Concanonici quoque Collegiatae Ecclesiae Tittmoninganae tametsi primo Bartholomaeum non nihil vitarent, & ob Episcopi Chiemseensis in eum pronam inclinationem timerent, postea tamen inculpatae ejus vitae exemplo moti, comperta, qua coram Deo ac hominibus procedebat, sinceritate, venerari ac magis indies amare, preces cum illo dicere, conscientias in confessione credere non intermiserunt, ut etiam in oculis exterorum alia brevi Collegiatae illius Ecclesiae facies, & excellentior forma splendesceret.

Successere in hanc patriam Salisburgensem plures Bartholomaei Sacerdotes, & Cooperatores, inter quos D. Michaël Rottmayer, D. Georgius Kettner, D. Leonardus Siberer, D. Martinus Walraff. Alii tum ex Salisburgensi Archi-Dioecesi, tum ex Bavaria plures Sacerdotes nomen Instituto dabant, inter quos D. Martinus Gerhaher, cum suo Sacellano, D. Andreas Rittler, D. Matthias Talmann in Aula Episcopi Chiemensis Sacellanus, D. Joachimus Widemann, D. Joannes Jacobus Sturm Theol. Licent. vir a singulari pietate commendatus. Ex his in Collegiata Tittmoningana quinque constituti curam animarum simul exercentes, aliis alibi applicatis.

Unum opto, ut hic observes, amice Lector: Vix exemplariter cohabitare in unum coeperant Canonici Ecclesiae

clesiae Collegiatae in Tittmoning, alia fuit illius facies, & excellentior forma. Verissime canit de cohabitatione fraterna Regius Propheta *Ps.* 132. *Ecce, quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum.* Ac si diceret: Sunt quaedam bona, sed non jucunda, ut Martyrium; item sunt quaedam jucunda, sed non bona, ut voluptas, sed cohabitatio fratrum in unum bona est, & jucunda. Utrumque ostendit gemina comparatione: *Sicut*, inquit, *unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti ejus*, quasi diceret: Quemadmodum unguentum illud sacerdotale, cum effunderetur, odorem suum latissime spargebat, omnes recreabat, & in extremitates usque vestium defluebat; ita & omnes mire fraterna sacerdotalis cohabitatio recreat, imo in omnes suam diffundit utilitatem. Altera comparatio est: *Sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion*, i. e. sicut ros, qui descendit primum quidem in montem Hermon, tum ex eo altiore in montem Sion; ita & cohabitatio fratrum velut ros caelestis gratissimus a pastoribus in oves descendit, miram fertilitatem ac foecunditatem affert, quam DEUS sua benedictione secundat, de qua subjungit: *Quoniam illic mandabit Dominus benedictionem, & vitam usque in saeculum.* Haec cum ita sint, cum S. Petro admoneo: *Fraternitatem diligite.* 1 *Petr.* 2. *v.* 17. Exemplo vestro, domesticaque pace & concordia alios aedificate; sit inter vos cor unum, & anima una.

§. VI.

Bartholomaeus obtinet Decanatum Leoggenthalensem in Tyroli, & interposito juramento stabilit inter suos vitam communem

Relictis posthaec, uti paulo ante meminimus, Tittmoningae suorum Sacerdotum aliquot Bartholomaeus ex clementissima Reverendissimi Chiemseensis Episcopi ordinatione Parochiam & Decanatum ad S. Joannem

nem in Leoggenthal per mortem A. R. D. Friderici Gery Itali vacantem suscipit, ipso Beatissimae Virginis purificatae festo anno 1642. Insuper altefatus Reverendissimus Episcopus Bartholomaeum Vicarium, ut vocant, Foraneum totius illius Districtus constituit.

Ut vero Tittmoningae factum, sic ibi etiam omnia meliorem in ordinem redigit, editis pluribus zeli parochialis, aliarumque virtutum exemplis, quae talem illi passim ac maxime apud incolas & parochianos vitae probatioris, integerrimaeque conversationis Clericalis existimationem conciliaverunt, ut unanimis vox ac fama populi Bartholomaeum hoc nomine prorsus incomparabilem asserens, in ea crebro formalia proruperit. *Si noster iste Decanus statui suo sacerdotali congruenter non vivit, non possumus existimare quempiam in orbe Christiano superesse, qui hoc praestet, &c.* Eratque vita Bartholomaei tanto magis in omnium ore ac admiratione, quod ea tempestate plura circumquaque scandala e Clero in populum communi rumore prodiissent, quorum omnium non modo suspiciones declinari, sed etiam occasiones removeri, sedula Bartholomaei cura, vigilantiaque praecludi, cernerent. Illi namque primum erat, sumpto ob ipsa Decanali domo reformationis adeo salutaris exordio, ut, quia ob inevitabilem pro tunc alendi pecoris necessitatem famulitio muliebri carere non posset, facta domus divisione ac separatione habitacula Sacerdotum & Studiosorum, ac aliorum domesticorum a mulierum habitaculo non modo sejungeret, sed etiam ad eam domus partem, quam Parochus, suique Sacerdotes & Studiosi incolebant, aditus noctu foeminis omnino maneret interclusus, de die autem non nisi per ambitus foris patentes sola operis faciendi necessitate intromitterentur, nec cuique ad locum, ubi foeminis habitare concessum, accedendi sine socio ac teste licentia esset. Annua mercede conducti famuli domestici munus erat, lectos sternere, ligna comportare, musaea, cubiculaque everrere, cibos per urnam versatilem intro porrectos

mensae inferre; claustris ferreis alios quosvis accessus undique praecludentibus. Sustentandi pecoris emissarii permolestum, aedesque parochiales haud ita decens onus, parochialibus tamen bonis pro loci consuetudine adjunctum, removit, factaque conventione pacifica & largiore laboris ac molestiae refusione in oppidaneum devolvit. Et sic separationem mulierum practicavit Bartholomaeus, quam suis praescripsit.

Haud minori zelo catechesin, doctrinamque Christianam tam adultis, quam junioribus tradendam ursit, tum in ipso Parochiae loco, tum etiam in vicis, villis, ac praediis circumjacentibus, emissis eo Sacerdotibus sibi cohabitantibus, quo ab hominum memoria Catechista vix exierat. Ipse etiam Bartholomaeus id docendi munus obire, scholas frequenter invisere, parentes ad sedulo mittendas in scholam proles adigere, pro iis, qui paupertatem praetenderent solutionem ludimoderatoribus offerre ac facere; pueros in aedes parochiales evocatos sacrae potissimum Communioni maturescentes, ad eam sanctius paschali tempore suscipiendam instruere, nihilque prorsus intentatum relinquere, quod redintegrandae, stabiliendaeque disciplinae servire posset. Quae prioribus annis insueta, raroque visa diligentia non modo magnam Parochi aestimationem, reverentiam, amoremque in plebe peperit, sed adultos etiam hac sedula juventutis instructione sanctioris disciplinae capaciores reddidit, ac tenaciores.

Quo etiam tendebat utilissimus sane concionandi modus, de talibus plerumque materiis, quae pro loci, personarumque necessaria tum instructione, tum aedificatione ac emendatione quadrare noscebantur. Decalogo crebrius inculcato, perque praecepta singula discusso, iis maxime locis instantia vehementiore dictum est, ubi pertinaciori consuetudine delictum fuisse notabatur. Unde (sic refert Gündelius) *Magni animorum motus, Confessiones generales plurimae, senes de anterioribus annis cum ploratu se accusantes, inveteratarum inimicitia-*

citia-

citiarum depositio, & notabilis morum emendatio. Contribuitque non modicum comoedia aut tragoedia insueto talibus spectaculis populo exhibita, ubi vindictae Divinae gravitas, peccatorum turpitudo, damnationis aeternae pericula, cruciatus & acerbitas repraesentabatur tanta cum energia, subsecutoque fructuum spiritualium proventu, ut is intra parochiales Leoggenthalii terminos contineri nescius vicina quoque loca salubriter irrogata mirifice foecundarit; quo & factum est, ut de locis sat longe dissitis fama, quae de Bartholomaei pietate percrebuerat, plures excitati Bartholomaeum Leoggenthalium adierint, necessitates ac maxime conscientias aperuerint, consilia ac solatia quaesierint, energumenos aliosque afflictos adduxerint, de quibus infra suo loco dicetur uberius.

His curis in varia distractus Bartholomaeus, sociorum tamen numero auctior, pro majori Instituti stabilimento sibi, sociisque inducendo, uti anno 1640. cum quibusdam in simplici proposito fecerat, sic anno 1642. in festo B. Virginis in templo praesentatae voto cum sociis Sacerdotibus sese obstringit, nominibus subscriptis, quod biennio sequenti ea mente repetitum est, &, ut annue recurrente hac eadem festivitate Virginis praesentatae continuaretur, votum erat voventium. Verum ne talis annua voti repetitio suspicionem pareret, novi status Religiosi per Institutum forsan introducendi visum est votum juramento, quod renovari non solet, commutare. Urget tamen etiamnum, ac firmiter adhaeret singularis praedicti festi memoria, pro juventute nimirum per intercessionem B. V. Mariae ob gratiam suae in templo praesentationis ad Instituti finem innocue educanda.

Interea, quisquis haec legis, curae tibi sit cura parvulorum, ut bene instruantur. Horum instructio est dilectionis Dei probatio. Interrogat Christus Petrum *Joan. 21. v. 15. & seqq. Simon Joannis, diligis me plus his?* Id asserenti, bis dictum est ei: *Pasce agnos meos*, i. e. parvulos. Ecce, bis curam agnorum & semel

 mel

mel ovium, i. e. adultorum recommendat Paſtor bonus. Quia plurimum refert, ſi parvuli imbuantur in tenera aetate in Chriſtianae fidei & virtutum ſolidis principiis & doctrinis, ut bonus Chriſti odor ſint, longe lateque morum & virtutum ſpargant odorem. *Quo ſemel eſt imbuta recens, ſervabit odorem, teſta diu.*

§. VII.

Bartholomaeus Seminariolum Salisburgi erigit.

Quemadmodum plurimum intereſt Reipublicae Chriſtianae, ut bene ab unguiculis inſtruantur parvuli, ut mox dictum; ſic pariter maxime intereſt Eccleſiae, ut Eccleſiaſtici ab adoleſcentia in diſciplina Eccleſiaſtica rite inſtruantur: *Cum adoleſcentium aetas*, verba ſunt Concilii *Trident. Seſſ.* 23. *cap.* 18. *de Reform. Niſi recte inſtituatur, prona ſit ad mundi voluptates ſequendas; & niſi a teneris annis ad pietatem & Religionem informetur, antequam vitiorum habitus totos homines poſſideat, nunquam perfecte, ac ſine maximo, ac ſingulari propemodum Dei omnipotentis auxilio in diſciplina Eccleſiaſtica perſeveret:* Ideo ſtatuit, ut erigerentur Seminaria; in quibus in ſtudiis, moribus, virtutibus & omnibus, quae requiruntur in exemplari Eccleſiaſtico, inſtruantur ingenui adoleſcentes. Conformiter huic ſanctiſſimae Ordinationi Seminariolum erigi laboravit Salisburgi Bartholomaeus. Obſervaverat enim ſagaciter Bartholomaeus cum veteranis, ſuoque modo vivendi aſſuetis, ita dextere reſtaurationem primaevae honeſtatis Clericalis geri non poſſe; inſuper noſcebat, ſapientiſſimam Dei Providentiam conſervationi humani generis providiſſe per continuam generationem, per quam illi, qui in humano genere per mortis imperium quotidie intereunt, ſupplentur; ſic etiam prudenter Bartholomaeus Inſtituto Clericali a ſe reſtaurato conſervando in debito vigore & flore, providere ſtatuit per generationem quandam

dam spiritualem per indefessam scilicet juventutis educationem & instructionem in Seminariis, in quibus semina jaciuntur omnigenarum in Ecclesiastico requisitarum qualitatum, quae fructum centesimum Ecclesiae & Reipublicae Christianae afferre possint.

Idcirco omnibus conatibus adnisus est initium Seminarioli alicujus Salisburgi, in cujus Archi-Dioecesi Institutum felix sumpsit exordium, in hunc finem impetravit per Reverendissimum Episcopum Chiemseensem Capellaniam civicam, cui fuit Praefectus D. Michaël Rottmayer, Vir ad omnia aptus, cui & Seminarioli directio fuit concredita. Porro Alumni Seminarioli anno 1643. feliciter inchoati erant sequentes. Melchior Holtzhauser germanus Bartholomaei Frater, Andreas Kettner, Melchior Neumayer, Matthaeus Wolleder, Sebastianus Widemann, & successive Matthias Starck, Georgius Panheimer, Christophorus Wallraff, Marcus Fellner. Sumptus Seminarioli sustentandi partim propriae necessitati suae detrahebat Bartholomaeus, partim sui Sacerdotes ad tam pium opus perlubenter contribuebant, partim ex singulari gratia Reverendissimus Chiemseensis Episcopus ducentos florenos de beneficio Bartholomaei ad mensam Episcopalem alias annue pendendos, quoad vixit, pro suo zelo promovendi Dei gloriam & salutem animarum per exemplaris vitae Sacerdotes, clementissime Bartholomaeo donavit in praedictae juventutis educationem applicandos.

Ast, ut DEUS solet adversis & sinistris minimeque speratis eventibus suos probare, probavit & Bartholomaeum. Post obitum enim Reverendissimi Altefati Episcopi Chiemseensis, is, qui post Michaëlem Rottmayer Seminariolo praeerat Superior, Studiosos suae fidei & directioni concreditos coepit domo expellere, Instituto valedicere, insolenterque agere, quae tamen omnia illius Consiliarii (cujus nomen studio reticui C. II. §. IV. ne in factis, quae deinceps subsecuta sunt, odiosis, personam detegam) patrocinio, si non sunt omnia laudata,

E 3 saltem

saltem fuerunt dissimulata. Haec ubi Bartholomaeo sunt delata, haud mutata fronte illud Apostoli 2 *Cor.* 11. *v.* 20. Et 1 *Cor.* 7. *v.* 15. pro responsione subjecit: *Siquis devorat, siquis accipit, siquis extollitur, &c. Quod, si infidelis discedit, discedat.*

§. VIII.

Mors Chiemseensis Episcopi, & subsecutae Bartholomaei adversitates.

Anni 1643. finientis epilogus luctuosam Bartholomaeo, sociatisque Sacerdotibus tragoediam ordiri coepit, non aperta, sed clausa vitae scena, dum altefato saepiusque memorato Reverendissimo Episcopo Chiemseensi fatalem dictavit horam. Hic vero Princeps, etiam post mortem immortalis sane nominis & gloriae, sic animo Archi Praesulis Salisburgensis agglutinatus haerebat, ut Archi-Episcopus ejus praesentia carere vix posse videretur, utpote, quae & conversatione perquam jucunda, & consilio probe moderandi regiminis foecundissima, sublevandis ferendisque oneribus Archi-Episcopalibus indefessos semper humeros submiserat. Huc accesserat singularis eloquii blandioris gratia, rerum quarumvis capiendarum expediendarumque mira dexteritas, zeli gloriae Dei, atque exinde scaturientis exemplaris vitae sanctitas, Sacerdotum, ac quorumvis bonorum fraternus amor, & favor ille vel maxime eximius, quo miseros ac exules prosequebatur magno numero in patriam Salisburgensem confugientes, milite Suecico tum Bavariam, tum Sueviam misere devastante. Uti porro neminem gratiosae suae munificentiae reliquit expertem, ita Bartholomaeo cum primis affectus, praesentiam ejus, conversationemque tanti semper aestimavit, ut haud dubie quandoque diceret, si libero sibi ad hoc esse liceret, se relicta civitate Salisburgensi reliquum vitae in Tyroli Bartholomaeo convicturum, cumque tanto foveret affectu, non absimili fovit effectu. Sic Instituti promovendi

di causae hactenus intentus, ut in illis initiis omnis spes humanitus affulgens hoc laudatissimo Praesule niteretur.

Abierat vero Bartholomaeus suscepta peregrinatione Oettingam ad Beatissimae Virginis Sacellum miraculosum, magnae suae Matri ac Tutrici rem Instituti commendaturus, redieratque Salisburgum Decembris initio, Synopsin Instituti descriptam Reverendissimo Chiemseensi Episcopo, prout jussus fuerat, exhibiturus. Ast ita redux lethali morbo correptum intelligens fidum Instituti Patrem ac Patronum Episcopum Chiemscensem mire indoluit; admissusque in conspectum decumbentis: *Heu Princeps Illustrissime, ingeminat ut video praepropere nimis mors vitam vobis, spem mihi, meisque invidet longiorem; isque duro mortis imperio abitum parat & obitum, cujus praesentia summe mihi foret necessaria!* Haec verbis, caetera gemitibus agenti: *Ne turbemini*, respondet Episcopus, *Deus vobis auxiliabitur.* Plura colloqui hinc dolores, illinc lachrymae prohibuere: pauloque post optimum hunc Principem, verumque patriae Patrem morte sublatum, Bartholomaeus coram vidit & ingemuit, tam funesti divortii prodromum ipsis defuncti Principis insignibus Bartholomaeo praeludentibus, quae gratae recordationis ergo limini conclavis sui super imposita Bartholomaeus sedula cautela fixerat & firmaverat, ea enim nulla vi, manuve vel levissime tacta, rupta tamen in plura dissiliere fragmina, non vano tot adversorum praesagio, quae magno numero in Bartholomaeum sociatosque sibi Sacerdotes patrocinio tanti Patris orbatos, vereque tunc orphanos irruerunt.

Hoc insperato casu res Instituti vix exsurgentis vehementer labefactari, spes suspendi, adversariis autem quidvis contra machinandi latissima via patere coepit; adeo namque favor Illustrissimi Principis & crebrior commendatio tenellos Instituti progressus solidaverat, ut Eminentissimus Archi-Praesul Paris Instituto pariter clementissime faverit, Parochias aliquot reditibus ferti-

liores contulerit, quin etiam de facto consenserit, ut Collegiata Tittmoningensis Bartholomaei Sacerdotibus integre jam collata certis quibusdam conditionibus Instituto stabiliter unienda traderetur; sed expeditarum jam desuper litterarum vigor cum Illustrissimi Chiemseensis Principis valetudine titubare, cum emoriente sic emori coepit, ut litterae ne in lucem quidem prodierint.

In tantis ergo tamque diuturnis post Episcopi Chiemseensis mortem pressuris undequaque novo semper cumulo incurrentibus constitutus Bartholomaeus, licet ipse animo semper infractus esset, omnia tamen in perturbationem vergere, & quasi generalem Instituto defectionem imminere advertens, longam illam & spiritu plenam Epistolam anno 1644. scripsit, per quatuor ibidem posita fundamenta ad suos tunc Sacerdotes adversitatibus pressos, posterosque inter ejusmodi adversa in vocatione sua solidandos, animandosque. Alias etiam oretenus crebro ad illos dictitare inter adversitatum procellas fuit solitus. *Etsi omnes vos hodie me deseratis, cras de novo incipiam; scio ego, quae in hoc voluntas Dei sit, quid ab eo agendum acceperim, si vos abeatis retrorsum, Deus alios habet, quos substituat.* Ita res Instituti, quae spem inter & metum pendere, vel malleum potius inter & incudem arctari videbatur, paulo robustior substitit. Solet enim Deus suos premi, sed non opprimi, solet adversis probare, sed insuper gratiam dare ad illa perferenda: ut testatur maximis vexatus & probatus adversis S. Paulus 1 *Cor.* 10. *v.* 13. *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.*

§. IX.

§. IX.

Instituto accedit D. Rieger, illudque Bartholomaeus promovere in Dioecesi Curiensi satagit.

Post ereptum dura mortis necessitate optimum Patriae Principem, maximum Instituti Patronum, Bartholomaeus in Tyrolim ad suam Parochiam reversus viae, moerorisque comitem secum deduxit D. Joannem Weissenrieder Sacerdotem ex Italia reducem, quia juniorum DD. Comitum de Lichtenstein in Aula Chiemseensis Principis Instructor designatus rebus fatali casu Principis pariter collapsis ac mutatis, tanquam olim a studiis notus a Bartholomaeo ad hunc comitatum percomiter invitatus fuerat, nec invitationi paruisse poenituit, nam mensibus aliquot Bartholomaeo convivens ita placida illius consuetudine capiebatur, ut semper eidem convicturus nomen Instituto daret.

Solebat autem novus hic Instituti hospes frequentius meminisse zelosissimi cujusdam Sacerdotis Joannis Uldalrici Rieger a se ante annos aliquot in peregrinatione ad B. Virginem in Eremo vulgo **Einsiedlen** conspecti, qui & Notarius Apostolicus, & a SS. Theologiae & SS. Canonum scientia nominatissimus Dilingae Doctor cum publico ac summo plausu renuntiatus, ac dein Constantiae variis honestissimisque officiis dotatus, iis tamen praevalente animarum zelo dimissis, nunc Parochum agat in sua patria Fettstetten loco non procul Schaffhusio ad Rhenum distante. Hinc Bartholomaeus, cui perquam jucundum erat crebriores de zelosis Sacerdotibus audire sermones festiva tanti viri mentione plurimum recreatus cogitare coepit, an non in rem suam vir ille quadraturus esset, nec multum deliberans re Deo commendata nunquam alias viso vel cognito litteras spiritu plenas scribit, sic easdem exorsus: *Novi te in spiritu &c.* has addita synopsi Instituti modo dicto Joanni Weissenrieder ad Riegerum perferendas committit, qui mense Majo 1644. iter aggressus litteras Riegero detulit, quibus perlectis,

elevata manu ac voce Riegerus: *Digitus Dei*, exclamat, *est hic, tu mihi affers magnos labores & magnas cruces.* Ac mox responsoriis per eundem Weissenrieder non absimili spiritu rescriptis talem sine dubio se prodidit, qualem Bartholomaeus eum esse optaverat; neque deinceps crucibus, laboribus & adversitatibus caruit, quas sibi obventuras praeviderat vix veracior sibimet ipsi Vates, si etiam duplicem Eliae spiritum consuluisset. Bartholomaeus relatis ad se responsoriis ex manu virum, ex ungue leonem noscens tanta laetitia perfusus, tantaque coram videndi Riegeri cupidine succensus est, ut quamprimum licuit eodem videlicet anno 1644. sub finem Augusti praedicto Joanne Weissenriedero in viae ducem & comitem assumpto Constantiam profectus, exindeque pergens in Fettstetten Riegerum inviserit, quocum triduo commoratus habita de pluribus peramica collatione, inclinatoque in partes Instituti Riegero itineri, quod fructuose coeperat, denuo insistere perrexit, ac pia peregrinatione ad caelitus consecratas B. Virginis aedes in Eremo vulgo **Einsiedlen** perveniens etiam ibi triduo, ac ipso quidem S. Michaëlis Archangeli festo, substitit.

Atque ut Oettingae similibusque locis Almae Virgini sacris facere consueverat, negotio Instituti Augustissimae caelorum Reginae humillime commendato digressus, per Helvetiam in Grisoniam, Curiam (quae sedes Episcopalis est) pervenit, ubi etiam triduum moratus RR. DD. Joanni Episcopo Curiensi S. R. I. Principi seriem Instituti ac synopsin obtulit tam felici successu, ut mox non solum approbationem ac Instituti in Dioecesin introducendi licentiam obtinuerit, sed etiam publico Praesulis ac Principis illius Decreto Curiae 13. Octobr. anno 1644. dato omnibus Sacerdotibus Dioeceseos hoc Institutum amplecti liberrime permissum fuerit, addita pro eodem ferventius sectando adhortatione tali, qua tanti Principis zelus luculenter innotesceret; nec hisce lassata Praesulis clementia, commendatitias etiam superaddidit, quibus Curia discedentem Bartholomaeum benignis-

nigniſſime proſecuta, Magiſtratui Feldkirchiano eundem magnopere commendavit. His a Principe proviſus Feldkirchium intrat Bartholomaeus, exhibitisque ac publice lectis in Curia commendatitiis 15. Octobr. res in deliberationem tracta, integroque octiduo tractata, tandem ternis ſeſſionibus pro Sacerdotibus Inſtituti cum habendarum ſcholarum onere in civitatem aſſumendis deciſa eſt, Magiſtratu praeter aedes peramplas omnia promittente, Bartholomaeo autem duos Sacerdotes intra bimeſtre mittendos viciſſim ſpondente. Ita fluente ad votum itinere Bartholomaeus nil ultra cunctandum ratus ad Parochiam properat, ad eamque ſub finem Octobris reverſus D. Martinum Wallraff & D. Bartholomaeum Lechle, quos huic miſſioni judicabat idoneos, Salisburgum tendere ac dimiſſionem a Cura & Canonicatu Tittmoningano quaerere jubet. At his quidem juſſa quam promptiſſime exequentibus ſupra ſaepe memoratus Conſiliarius pro ſua, qua in conſilio Eccleſiaſtico pollebat, authoritate obſiſtens, dimiſſionem negari facit, juſſis dein iterato fortius inſtare, fortius obſiſtitur, & pertinacius dimiſſio negatur: ut adeo multum ultra condictum bimeſtre protractis moris ac remoris opportuniſſima illa Feldkirchianae conditionis occaſio avolaverit, qua elapſa dimiſſio binis illis Sacerdotibus, ſed ſero nimis, data eſt, nam ſub initium anni 1645. ambiguo itinere Feldkirchium profecti, Magiſtratum mora diuturniore ſuſpenſum alio jam modo providiſſe intelligentes, viam in Tyrolim relegere debuere, plaudentibus adverſariis, ſic a prioribus beneficiis dimiſſos pro conſequendis ulterioribus etiam in vanum cucurriſſe, ac ſic utrobique fuiſſe deluſos.

§. X.

§. X.

Bartholomaeus conatur Institutum introducere in Dioecesin Augustanam.

Etsi vero nocivis adversariorum machinis proficua Bartholomaei consilia cum missione Feldkirchiana penitus dissipata fuerint, ita tamen absterreri non potuit, quin ulteriores semper Instituti progressus meditaretur, ac maxime, qua via, quibusve mediis illud in Augustanam Dioecesin (quae Bartholomaei patria est) introduceret. Hujus intentionis facilius exequendae vicinam spem peperisse videbatur prona Parochi Fridbergensis obsequia Bartholomaeo delata, qui, ut totus illius esset, Instituto se dederat, cumque locus illi uno duntaxat milliari Augusta distet, eo jam cogitationes tendebat, ut ibidem Seminariolum aliquod adolescentum constitueretur; quo fine bona quaedam Fridbergae adjacentia Bartholomaeus emptione comparaverat, notabilemque pretii portionem, quinque florenorum millia excedentem in parata pecunia, tam a suis Sacerdotibus, quam aliis benefactoribus, collecta jam persolverat, bonorum illorum, uti & Seminarioli erigendi Administratore designato Parocho Fridbergensi; sed res haec sat quidem bene a Bartholomaeo intenta, non tamen sat belle secundum saeculi stylum ponderata, pluribus obstaculis & impedimentis ex emptione haud satis astuta negotiandi peritia & aemulorum vigilantia incurrentibus, progressum non habuit, sed cum ingenti plurium millium damno, quod emptio illa intulit, ac post se deinceps traxit Bartholomaeum cum suis sequacibus peracerbe prostituit, & confudit, ea maxime tempestate, qua tum Salisburgi ab adversariis dire pressus, tum Tittmoningae ac alibi turbis etiam intestinis ac domesticis agitatus, foris pugnas, intus timores absque numero sentiebat undequaque irruentes, ut mirum sit Bartholomaeum animo tunc diminutum non esse, sed tanta fortitudine, perseverantiaque pie caeptis inhaesisse.

Verum

Verum cum certus esset Bartholomaeus opus a se urgeri, quod duplici titulo Dei opus esset, utpote a Deo & pro Deo; idcirco associato huic certitudini amore Dei omnia vincente, ac vinci per omnia nescio, tanto fortius vires exercuit, quanto pertinacius se circumquaque premi conspexit. Hinc quamvis emptio tum sinistro eventu successisset, aliud tentavit remedium, ut fine intento potiretur. Augustam contendit & Reverendissimo illinc Capitulo Cathedrali una cum libello supplici summarium Instituti sui, ea, qua par erat, reverentia & humilitate porrexit, ejusdemque in Dioecesin illam introducendi facultatem sollicitavit. Ad hujus negotii faciliorem successum, cum multos singulatim informasset, erant inter reliquos in Capitulo Cathedrali duo fratres uterini, alter Reverendissimus D. de Rechberg, postea Praepositus Elvacensis & S. R. I. Princeps, & alter Reverendissimus D. Joannes Christophorus a Freyburg, qui contrariam opinionem tuitus, rejiciendum Institutum censuit ob exemptionis periculum; Primus contra nitebatur contempto periculo ut improbabili, sed Secundi opinio praevaluit, & jussus est Bartholomaeus facessere cum suo Instituto. Successu temporis, qui Instituto favebat Cellissimus D. D. de Rechberg, ad extrema deductus est, quem invisit frater uterinus de Freyberg, huic ille Institutum denuo commendat, uti rem Deo placitam, ejusque gloriae propagandae apprime natam, nec non ad gravia in Clero scandala & peccata arcenda, multorumque aeternam salutem procurandam; atque idcirco, *Ego*, inquiebat, *mitius memet a Deo, coram cujus tribunali propediem me staturum intelligo, judicandum spero, licet Domino Fratre, aliisque contra nitentibus intentum obtinere tunc non potuerim. Veruntamen universae carnis viam jamjam ingressurus Domino Fratri hanc eandem causam D. Bartholomaei & Instituti ejus commendare & synopsin, quam Capitulo Cathedrali obtulit, & hactenus penes me retinui, consignare in manus volui, rogans & obtestans*

testans etiam atque etiam, ut illud non tantum apud se retinere, sed & cordi habere dignetur. Atque una synopsin in manus tradidit Domino de Freyberg, qui illam certo loco deposuit absque efficaci tamen voluntate Institutum promovendi. Moritur interea Reverendissimus Praepositus D. de Rechberg, & in ipsius locum succedit ipse Dominus Frater de Freyberg. Ad quem, cum aliquando diverteret Reverendissimus D. D. Franciscus Ludovicus Faust a Stromberg Ecclesiarum Cathedralis Herbipolensis Praepositus & Equestris Comburgensis Decanus retulit ei de Instituto, quod illud Herbipoli receptum sit, & Seminarium S. Kiliani eidem ad dirigendum commissum. Ad haec Dominus Praepositus ait: Ad hanc nostram quoque Dioecesin Augustanam admitti petierunt, verum rejecti sunt ex eo, quod membra Instituti a Superioribus regantur, unde gravis conjectura & suspicio est, eos aliquando fore exemptos a DD. Ordinariis, quemadmodum & multi Religiosi Ordines, unde & non minus cum illis, quam cum istis habituri sunt Episcopi tricas & rixas inextricabiles. Ad quae nullum prorsus, respondit RR. D. Faust a Stromberg, hujuscemodi exemptionis periculum ab hisce Clericis aliquando timendum est, cum sancte & jurata fide promittant se nulla ratione cooperaturos, ut haec ipsorum vita RR. DD. Ordinariorum jurisdictione aliquando eximatur: quae cum RR. D. Praepositus difficile crederet, id D. Faust a Stromberg se ex instrumento desuper confecto demonstraturum promittit, avebat Reverendissimus D. Praepositus videre documenta, quae & in tempore a D. Faust de Stromberg Herbipoli reduce submissa sunt. Solutus dubio RR. D. Proepositus, ac de caetero salutarem statum animadvertens, statim duos de Instituto Sacerdotes evocavit Herbipoli, quos in suo Districtu & in ipsa Praepositura promovit. Interea synopsin relegere volens certo loco depositam, mittit famulum, qui libellum afferret, is lustratis locis assignatis nihil reperit, & regreditur, quem Dominus denuo mittit, ut his & his

his locis accuratius inquirat, & redit vacuus, dumque RR. D. Praepositus miratur, ubi delitescat libellus. Ecce! Mopsus, dilectus canis domesticus in ore portans chartam ludit coram Domino suo cui Princeps blanditur, ut chartam ad se deferat, hanc ille obsequiose offert Domino ad manus suas, quam cum inspexisset princeps, miratur eundem libellum esse, quem inquiri tam sollicite mandaret. Tunc nutum Dei apprehendens intellexit, ea suavi insinuatione indubie a Deo sibi commendari Institutum. Post haec factus Episcopus Augustanus recepit illud etiam in Dioecesin Augustanam collatis pluribus Parochiis & beneficiis Sacerdotibus Instituti; insuper Seminarium Dillingae (quae ordinaria Sedes Episcopalis celeberrima Academia inclyta civitas est) sub titulo S. Francisci de Sales juxta Constitutiones Instituti erexit anno 1665. ejusdemque directionem Sacerdotibus Instituti clementissime demandavit. Atque per hujusmodi eventus insperatos DEUS multo suavius, quam rationibus aut sollicitationibus, importunisve intercessionibus humiles perducit ad fines suos.

§. XI.

Bartholomaeus cogitat Romae confirmationem Instituti impetrare.

Cum ergo Bartholomaeus experientia doceretur, gregem suum pusillum in varias terrarum partes dilatari, ac inter adversa crescere, eique se aggregare piissimos Sacerdotes, inter quos erat nobile par Virorum D. Joannes Uldalricus Rieger, & D. Joannes Vogt SS. Theol. Doctor Parochus & Decanus in Deisendorff amplo & celebri Archi-Dioecesis Salisburgensis oppido. Ambo Viri, quorum pietas non defuit ea tempestate, horum consiliis & auxiliis familiarius utebatur Bartholomaeus, cum quibus & statuerat Romam petere, & apostolicae Sedi negotium Instituti proponere, dum maxime, quando comitantibus Serenissimi Ducis & Electoris

ris Bavariae Maximiliani comendatitiis litteris, quae in fine huius §. adjunguntur, expeditionis ſerenior ſpes affulgere videbatur. Verum cum ad hujusmodi iter perficiendum neceſſaria fuerit licentia, & quidem Joanni Vogtio ab Ordinariatu Salisburgenſi, Bartholomaeo vero a Chiemſeenſi, & hanc licentiam non invenirent, ſed ambo in ſuis Parochiis omnino ſubſiſtere eſſent juſſi, Bartholomaeus libellum ſupplicem ad Innocentium Papam X. Riegero committens, eundem cum Electoralibus commendatitiis anno 1647. circa finem Martii Romam ablegat, qui procurante Illuſtriſſimo Farneſio, antea Lucernae in Helvetia Nuntio Apoſtolico, dum vero S. R. E. purpurato Patre, magno Riegeri Fautore ac Patrono ad oſculum pedum ſuae Sanctitatis admiſſus, libellum exhibuit, ac dein a ſacra Congregatione Epiſcoporum & Regularium auditus, hoc reſponſum reportavit: *Rem Inſtituti hujus piam & ſanctam, & juxta antiquos Eccleſiae Canones eſſe, quae confirmatione non indigeat, cum profiteatur hoc ipſum, quod primae Chriſtianitatis Clerus fecit; eant igitur in pace, & cum omni benedictione deducant in praxin.* Quid porro de Inſtituto Sereniſſimus Bavariae Dux & Elector Maximilianus ſenſerit, ejus litterae ad Summum Pontificem datae, manifeſtant, quae, quia fidem juxta ac lucem narratis haud obſcuram ſuperaddere poſſunt, hic ſubjunguntur; *Beatiſſime Pater! Inter caetera, quae ardentibus votis a Deo jam dudum duxi eſſe expetenda, iſtud non eſt inter poſtrema, nimirum ut proborum Sacerdotum, quibus Parochiarum & animarum cura tuto & cum fructu committatur, ea ſit copia, virtus & induſtria, quos tanti momenti res & populorum pretioſo ſanguine redemptorum neceſſitas requirunt. Ad hoc genus operae videtur hiſce difficillimis temporibus, cum ſat magna in hiſce regionibus eſt talium operariorum infrequentia, & hominum ſortis inferioris, ruditas, Divina Benignitas excitaſſe animos quorundam Presbyterorum, quibus id unice propoſitum eſt, ut juxta normam SS. Canonum & vitae*

sae Ecclesiasticae, quoad ejus fieri poterit, honestatem atque puritatem parochialibus functionibus penitus addicti DEI honorem & salutem animarum sincere atque vigilanter una cum propria perfectione procurent. Coeperunt hi tum in meis ditionibus, tum in vicinia aliquot abhinc annis suorum laborum, pietatis, zeli, integritatis, & in orthodoxa rudiorum institutione, non mediocris doctrinae cum magna eorum, apud quos versati sunt, approbatione, specimen egregium, edere, ut spes sit longe uberioris emolumenti, si in aliquam Congregationis formam, prout ipsi quam maxime desiderant, solide coalescere & mutuis sese tum auxiliis, tum directione atque excitamentis ad eam, quam sibi proposuerunt, vitae purioris normam constanter provehere Divina gratia opitulante valeant. Ad quod, cum imprimis Sanctitatis Vestrae Suprema Authoritas & Benedictio sit necessaria, ejusce Instituti secundum Deum Author Reverendus & mihi sincere dilectus Bartholomaeus Holtzhauser SS. Theologiae Licentiatus, Episcopi Chiemseensis Vicarius, & ad S. Joannem Leoggenthalii Decanus una cum duobus aliis ejusdem propositi Sociis ad Sanctitatis Vestrae pedes supplices futuri Romam proficiscuntur. Non potui vero eos mea commendatione non prosequi, ratus me & Divino Numini & Sanctitati Vestrae rem gratam praestare, qua possum (ut quidem facio) animi contentione & devotione supplicando, ut Sanctitas Vestra pro summo suo in rem Christianam & gregem a Deo sibi commissum affectu eos benigne, clementerque accipere, & eorum votis (quod laetius ipsi exspectabunt) paterne dignetur annuere. Faciet Sanctitas Vestra rem Caelitibus acceptissimam, Clero proficuam, plebi valde necessariam, mihi vero apprime jucundam, meque novo singularis plane beneficii nexu sibi reddet obstrictum. Datae Ysereggii die 9. mensis Augusti 1646.

§. XII.

Bartholomaeus Tyrolensibus suis in fame succurrit, Seminariolum suum Salisburgo Ingolstadium transfert.

Circa annum 1649. rarescentibus in Tyroli frumentis fames haud modice circa loca ubi degebat Bartholomaeus, invaluit, ac licet ea, quae Bartholomaeus reservaverat frumenta partim iis, qui solvendo erant, mediocri pretio divenderet, partim tenuioribus gratis distribueret, partim etiam in egenos eleemosynae loco profunderet, tantilla tamen portione reprimendae communi plurium necessitati se non sufficientem fore advertens, talia meditari consilia coepit, quibus non solum animarum se, sed corporum etiam ac vitae Curatorem, Tutoremque monstraret: hinc mutuo conquisita in Jochberg pecunia Sacellanum suum D. Georgium Eberle Monachium misit, Serenissimo Electori Maximiliano supplicaturum pro licentia quaedam e Bavaria frumenta in Tyrolim evehendi; severa namque prohibitione cautum erat, ne frumentorum quidquam extra patriam distraheretur. Impetrata ex clementissimo ac singulari prorsus favore facultate pro trecentis septuaginta quinque saccis avehendis, mox ad ea Bavariae loca, ubi Sacerdotes Instituti habitabant, litteras ablegavit, ac frumentis partim parata pecunia solutis, partim dono acceptis, quadraginta quinque trahas ex Tyroli una vice hyemali tempore missas onerari fecit, ac in Tyrolim transportari, quo pluries facto plurimorum, qui alias fame periclitati erant, necessitatem sublevavit, ac penitus sustulit, pauperibus quidem gratis subministrando, opulentioribus autem quibusdam medio, nonnullis infimo pretio divendendo, sicque plurimorum necessitati consulens famen longius abscedere coëgit.

Circa tempus idem videns Bartholomaeus Alumnos suos ab anno 1643. Salisburgi sustentatos haud amplius ibidem

ibidem fubfiftere poffe, tum propter annonae caritatem, tum plures etiam alias ob caufas Ingolftadium, illos numero decem mifit defignato D. Joanne Weiffenrieder eorundem Ductore ac Praefecto, Sacerdotibus autem & Parochis linteamina, calceos, aliaque veftimenta contribuentibus. Ingolftadii vero a D. Doctore Joanne Jacobo Loffio domo accepti & victu, lectis, aliisque neceffariis ad quatuor fere annos quoad magnam partem benefice provifi funt, Bartholomaeo, ac Sacerdotibus ejus fubinde, quantum poterant, fubfidia addentibus, quae tamen eo tempore modicum effectura fuiffent, nifi dictus D. Doctor Loffius, ejusque Domina Conjux adrepentes crebro defectus fua liberalitate fuppleffent, quam tanto praeftitere lubentius, quanto fe per Bartholomaeum a Deo largiori benedictione ditatos ambo profitebantur.

Quin etiam memoratum D. Doctorem Loffium tanta tenuit cura, ftudiumque, falutarem Bartholomaei intentionem promovendi, ut non modo eundem ac virtutes ejus paffim depraedicaret, fed omnibus etiam, quos noffe poterat, Sacerdotibus author effet ac fuaderet, ut, fi vitam facerdotalem integram, inculpatamque vivere, ac fuas in fecuro animas fervare vellent, Bartholomaeo ac Inftituto fe adjungerent. Nec furdis fabellam tanti viri cecinit Authoritas. Plures namque tunc ac deinceps e Clero Saeculari ruminato, probeque difcuffo talium confiliorum pondere inclinati in partes Inftituti tranfierunt, & quidem praecipui funt fequentes: Andreas Burckard, D. Wilhelmus Pfifter, Cooperatores ad S. Mauritium Ingolftadii, D. Joannes Cafparus Kühner SS. Theol. Licent. poftea Epifcopus Centurienfis & Suffraganeus Frifingenfis, D. Joannes Gerftmayer, D Stephanus Weinberger, SS. Theol. Licent. dein Epifcopus Domitiopolitanus & Suffraganeus Herbipolenfis, D. Michaël Meillinger, D. Cafper Eifenberger, D. Joannes Sermodi, D. Adrianus Wolffgangus Neffzer, & alii ufque ad annum 1650.

§. XIII.

Bartholomaeus cum Episcopo Ratisbonensi de Seminario constituendo tractat.

Anno 1650. apud Reverendissimum & Celsissimum Principem Franciscum Wilhelmum Comitem de Wartenberg, Episcopum Osnabrugensem, Mindensem & Verdensem, etiam Episcopum Ratisbonensem, ac deinceps S. R. E. Cardinalem Bartholomaeus innotescere coepit, qui, ut erat vere Episcopus doctrina, longoque curae pastoralis usu & experientia, zeloque praeprimis insignis, Instituti ratione percepta, de Seminario & Alumnatu Ratisbonae per Instituti Sacerdotes ordinando, cum Bartholomaeo clementissime convenit, illudque praecipue tunc conclusum, ut circa 22. Septembris eodem anno currente Sacerdotes Instituti haud dubie securi de clementissima dispositione ac omnimoda provisione Principis pro regendo Seminario, administrandaque Parochia S. Udalrici Ratisbonam accederent: sed casus, quo plura corruere consilia, negotio necessariam Episcopi praesentiam subtraxit; inopinato namque nuntio mortem Serenissimi Archi-Episcopi & Principis Electoris Coloniensis Ferdinandi evulgante, qui circa Idus Septembris 1650. vivere desierat, Ratisbonensem Episcopum Coloniam omnino properare necesse erat, quapropter Aula festinantis imperio Principis ad iter altera statim post acceptum nuntium die inchoandum accingi jussa, Episcopus indicto altero mane Consiliariis conventu inter alia, quae circa Seminarium suum & Alumnatum statuisset, ac porro fieri vellet, mandat: unde mox D. Michaël Rottmayer ad S. Udalricum Parochus, ac simul Seminarii Praeses esse jubetur. Verum Episcopo Ratisbona Coloniam, indeque paulo post ad suos Episcopatus in Westphaliam digresso, cum ante annum 1652. vix reversurus crederetur, & quidam non postremae virtutis viri rem Instituti difficilem arduamque redderent, Michaël Rottmayer, ne incertae sese fortunae exponeret, relicto apud

apud Alumnos D. Joanne Weissenrieder ad Parochiam suam Erdingensem reversurus discessit, cumque Alumni ac eorundem Praefecti praeter alia gravamina quotidianam etiam Chori frequentationem sibi cernerent imminere, ad unum omnes Seminarium deseruere, solo D. Weissenrieder tantisper subsistente; donec rationibus oeconomicis aliisque Episcopo transcriptis & ipse tandem munere ac loco cum bona gratia cessit; ac licet Celsissimus Princeps mox, ut sinistrum suae intentionis successum inaudiit, vehementer commotus litteris Ratisbonam datis eos peracerbe culpaverit, qui mandatum post se relictum evertissent, tot tamen tractu temporis impedimenta, tamque varia intervenerunt obstacula, ut de restaurando Seminario consilia priora nec prosequi, nec nova meditari permiserint. Nec tamen Celsissimus ille Princeps & a pastorali vigilantia, zeloque commendatissimus Episcopus Instituto, ejusque Asseclis clementissime favere desiit, quando suamet authoritate ac publicis litteris Clero suo Ratisbonensi Institutum proponens anno 1653. licentiam omnibus fecit, illi, quotquot vellent, sese adjungendi. Denique favorem, quem erga Institutum ejusque membra, gratiose habebat, per hoc publice fuit attestatus, quanto quatuor Sacerdotes Instituti vocavit Ratisbonam ad solemnitatem insignium duorum corporum Sanctorum Osnabrugo allatorum, quorum Lypsana praedicti, quatuor Sacerdotes deportaverunt in humeris suis.

§. XIV.

Bartholomaeus magna rei familiaris necessitate premitur propter ablatas decimas.

Novae ac triennalis tragoediae prologum annus hic 1651. Bartholomaeo ac Sacerdotibus ejus, totique familiae tristi scena praelusit, in qua tamen, orando & perorando, agendo & patiendo Bartholomaeus personam suam insigniter exhibuit, gravibus & mirandis afflictio-

nibus ex improviso turmatim irruentibus per id tempus vehementer agitatus. Poscebantur Archi-Ducalis Regiminis Oenipontani Mandato steurae seu tributa a Bartholomaeo, & aliis sub Decanatu Clericis, caeterum inconsuetae, & quae contra libertatem Ecclesiasticam esse videbantur, nec poterat Bartholomaeus, quin tam insolitas exactiones RR. D. D. Ordinario suo Episcopo Chiemseensi, qui tunc ex Comitibus de Spaur erat, pro Decanalis officii dictamine referret. Cum vero Chiemseensis Praesul tantum libertatis Ecclesiasticae praejudicium ferret iniquius, Bartholomaeo severa prohibitione vetuit, ne vel ipse talia tributa penderet, vel ea, a quoquam in Decanali Districtu praestari permitteret. Igitur praetensa libertate Ecclesiastica apud exactores sese Bartholomaeus excusat; verum nil attenta quantumcunque justa excusatione via facti proceditur contra Bartholomaeum, inchoato ab executione processu, qua decimae, quas in Jochberg loco duabus circiter horis a residentia Decanali distante collectas granario, utpote principaliorem parochialium redituum portionem, jam intulerat, vi sublatae & avectae sunt; ac licet pro his recipiendis crebrior instantia moveretur, nil tamen plus contra fortiorem vires Chiemseensis Episcopi, quam preces Bartholomaei profecerunt; quin penitus evanescente recipiendarum frugum spe, quo dolorosius plaga plagam contingeret, nova paulo post executione etiam pecora sunt abacta.

Ita necessariis alendae familiae mediis circumquaque defluentibus sola Bartholomaeo remansit durae materia patientiae. Tametsi vero multiplici rerum clade & peracerba potissimorum proventuum subtractione Bartholomaeus cum familia & Studiosis Ingolstadii degentibus mirum in modum arctari coeperit, his tamen novercantis fortunae injuriis haud animo minui vel frangi potuit, quin potius iis ceu stimulis usus alacriori nisu spes ac res suas Bonitati, Providentiaeque Divinae transcripsit, & totus quantus in Dei voluntatem resignatus domesticos pariter non raro monuit, ne vel modicum

tot

tot inquietae sortis assultibus turbarentur, sed meminissent acerbiora etiam sanctioribus tentamina obvenire non ad dejectionem, sed probationem, nec dubitarent sese modicum nunc passos, sereniori post nubila Phoebo recreandos, atque ut, quos firmabat verbo, firmius solidaret exemplo, eadem semper frontis serenitate ac manuum liberalitate, pauperibus eleemosynas, familiae duodecim personis supra famulitium constanti, nil prorsus imminutae consueta vitae stipendia ac subsidia, hospitibus quotidie ob frequentem loci transitum adventantibus solitam hospitalitatem peramanter indulsit, nil horum ulli unquam deesse passus, unicum vero ac firmissimum ea tempestate in precibus tam frequentioribus, quam firmioribus asylum & ipse quaesiit, & aliis quaerendum confidentius suasit, quibusque potuit, injunxit; unde etiam, qui cum eo preces horarias dicere consueverant, tunc potissimum observavere, ubi in hymno Ambrosiano ad ea verba deventum: *In te, Domine, speravi, &c.* constrictis fortius manibus, madentibus & in caelum elatis oculis, ac non raro copiosas lachrymas distillantibus ea verba protulisse, ac singultibus imo pectore prorumpentibus miscuisse.

Familiare insuper Bartholomaeo erat ad mensam suos ad fiduciam adhortari, jubereque, ut bono essent animo, quandoque etiam interrogare, an in victu aliquid desiderarent, non raro dicebat. *Ecce, omnia mea mihi ablata sunt, sed Deo, qui dat jumentis escam ipsorum, misericorditer disponente nihil nobis in necessariis deest*, idque tam veraciter asserere poterat, ut Sacellani tum temporis eidem cohabitantes scripto reliquerint, manifestam se Dei benedictionem per illud tempus observasse, miratosque saepe esse quomodo fieri potuerit, ut in tanta rerum penuria tam liberali mensa ita constanter fruerentur, & quomodo familiae tam numerosae, hospitibusque quotidianis res Bartholomaei tunc tam arctae sufficere potuerint. Sed & Studiosi Ingolstadio in vacantia ex Seminario digressi, atque ad te-

rendas fructuosius ferias vacantiarum in domo Decanali divertentes notavere, quod dum bene famelici ad mensam accederent, crebriusque timerent cibos appositos esuriei suae nullatenus suffecturos, quamvis strenue semper manducaverint, ciborum tamen imminutionem advertere non potuerint, quin etiam ipsomet Bartholomaeo mensae aliquando adstante & ad manducandum animante saturatis omnibus plus visum sit a mensa reportari, quam illatum fuerat, Bartholomaeo mira vultus serenitate in haec verba prorumpente: *Ecce benedictio Domini.* Nec raro Deus in hac aut simili necessitate parem prorsus, aut etiam miraculo viciniorem succurrendi modum Bartholomaeo reservavit.

§. XV.

De Vocatione Bartholomaei & suorum in Franconiam, & Archi-Dioecesin Moguntinam.

Degustatis igitur in Tyroli ac decoctis ultra decennium pluribus, iisque amarissimis ac pene continuis invidae fortunae bolis, tandem dulciora promeritus Bartholomaeus ex iis montium asperitatibus, valliumque angustiis in liberiorem auram Divina dispositione mirabiliter evocatus est, ut forte sortis laetioris fertilitate paululum respiraret, qui morosioris decennali sterilitate multum angi & algere debuerat. Agebantur Ratisbonae Comitia Imperialia circa annum 1653. quibus Imperator ipse Ferdinandus III. praesens, ac Praeses erat cum Serenissimo Filio Ferdinando IV. Romanorum Rege noviter electo, quem quasi in flore tantummodo imperio ac orbi ostensum fatali, pruina mors insperata non multo post decoxit magno populorum luctu. Nec vero amor Imperatoris, quam eminentia muneris ab iis Comitiis abesse patiebantur Eminentissimum S. R. I. Principem Electorem JOANNEM PHILIPPUM, per Germaniam Archi-Cancellarium, Archi-Episcopum Moguntinum, Episcopum Herbipolensem & Franciae Orientalis

talis Ducem ex Illuſtriſſimo ſtemmate de Schönborn, cujus jam tunc virtutum, illuſtriumque laborum ac maxime prudentiae fama poſtremis Europae terminis innotuerat. Huic immortalis memoriae Principi lapſus Rhedae brachium tam graviter afflixerat, ut laeſioni, dolorique mitigando de Medicorum conſilio neceſſarium e Thermis remedium petendum decerneretur, ſuadebantur autem illae, quas cura feliciori inclytas in Kaſtein loco Patriae Salisburgenſis haud dubia plurium vota commendaverant. His thermis ad votum fluentibus perutiliter uſus dum Ratisbonam revertitur, ſummis ab Archi-Epiſcopo Salisburgenſi per Archi-Dioeceſin, qua iter erat, honoribus afficitur, addito ex Nomine Archi-Epiſcopi per patriam honorario viae Comite ac Ductore Reverendiſſimo ac Illuſtriſſimo Domino Carolo Comite de Lichtenſtein Metropolitanae Salisburgenſis Decano, ac dein Archi-Epiſcopo. Cumque ſecunda Salza flumine navigio deſcendentibus tranſitus eſſet per Tittmoningam; primo ſtatim ingreſſu fama tanti Electoris evocata civitas concurrit, inter varios ſpectatorum cuneos ad muros coemiterii ſex ordine Sacerdotes demiſſa reverentia praetervectum rheda Principem humillime ſalutantes, ſua devote ſtitere ſervitia: Horum conſpectu tantus Elector, dum, qui nam ii eſſent Clerici, Comitem interrogat, mox eos eſſe intelligit, quorum paulo prius in navi mentionem fallendi temporis ſtudium, variique diſcurſus ingeſſerunt; illos ergo prius diſcurſu, nunc ipſomet viſu ſibi perjucunde deſcriptos Sacerdotes oretenus alloquendi, deque eorum vitae ratione viciniora cognoſcendi cupidus Elector, ubi in arcem Tittmoninganam deventum eſt, ibidemque pernoctare decretum, eorum Sacerdotum unum vocari poſcit, ac ſine mora Collegiatae Decanus Leonardus Siberer (cujus ſupra C. II. §. III. memini) adeſſe juſſus, clementiſſima potitus eſt audientia: Exinde de ſtatu Collegiatae Eccleſiae, Sacerdotum numero, convivendique modo, ac potiſſimum Inſtituti norma, rationeque, interrogatus perquam mo-

deste respondit. Flagitanti autem Eminentissimo Archi-Praesuli, ut, quae de Instituto partim oretenus retulisset, partim ulterius referenda nosset, scripto consignata traderet, secura fide promisit, effecturum se, ut intra paucas septimanas plena series Instituti per ipsummet ejus Praesidem Bartholomaeum in Tyroli de facto morantem Ratisbonam vel mittatur, vel quod ominari pronius posset, ipsomet Praeside bajulo transferatur: rem sibi pergratam fore subjecit Elector, seque Ratisbonae tantisper Imperialibus negotiis immoraturum, interea Praesidi locum ac tempus eodem accedendi non defuturum. Nec in hisce Bartholomaeo communicandis Decanus segnis extitit, quare de petito, desiderioque perquam cupidi Principis certior factus, adorata Divina Providentia ex Tyroli in Bavariam Erdingam se confert, communicatisque cum loci Parocho Michaële Rottmayer consiliis, quin & ipsomet Parocho in viae comitem assumpto Frisinga Ratisbonam contendit, sed avernalis piorum omnium adversarius itineri datos variis & miris impedimentis identidem agitare, ac Michaële Rottmeyer insuper in praesentissimum vitae periculum inducto remorari conatus est: cogitationes nimirum incremento gloriae Dei, totque animarum bono natas inprimis incunabulis suffocaturus, aut certe tam salutaria consilia parturientes inultos esse haud passurus.

Eluctati tandem ubi incolumes Ratisbonam in Aulam Electoralem advenerunt, nimia negotiorum Imperialium mole, quae Principem gravabat, quotidie praeventi, nonnisi triduana tandem exspectatione aditum ad Eminentissimum Principem consecuti tantoque clementius excepti sunt, quanto diutius aditum praestolari debuerant. Dein Bartholomaeus diuturno Principis voto tali relationis zelo, ac nervo dictionis respondere coepit, ut animum Principis primo statim alloquio venatus, etiam imo de pectore latentia suspiria pluries evocaverit. Nec poterat se cohibere zelosissimus Princeps, quin audita narratorum serie crebrius in haec verba proruperet:

rueret: *Deus omnipotens vos ad me direxit: Diu rem talem agitavi, sed virum, qui manum praeberet, negotiumve dirigeret, habere non potui.* Dehinc Eminentissimus Elector Seminarii S. Kiliani Herbipolensis meminisse, interrogareque coepit, an ejus curam, directionemque suscipere & Alumnos ad Instituti normam educare vellet? pro quo Bartholomaeus ad deliberandum tridui spatium rogavit, eoque perlubenter dato, quam potuit enixissime rem Divinae Bonitati commendavit, ac certis postea conditionibus acceptationem oblatae susceptionis resolvit, conventumque fuit, ut circa 22. Novembr. 1653. Sacerdotes tres, qui Seminario praeessenossent, Ratisbonam ablegarentur, inde cum Reverendissimo & Illustrissimo D. Decano Metropolitanae Moguntinae Domino de Saal (qui circa id tempus reditum Moguntiam versus meditabatur) Herbipolim ituri, ad hanc spartam sunt delecti Joannes Udalricus Rieger, Andreas Burckardt, & Joannes Weissenrieder, qui praestituti temporis observantissimi Ratisbonam appellentes ad ultimam anni periodum ibidem subsistere sunt coacti, donec finiente Decembri Ratisbona discedentem Decanum Metropolitanum Reverendissimum & Illustrissimum D. de Saal comitati, 5. Januarii subsequentis anni 1654. Herbipolim attingerent. His tribus in Seminarium S. Kiliani Eminentissimi Nomine introductis Reverendissimus de Saal tertio statim post die Moguntiam descendere cogitarat, sed podagrae doloribus iter omnino prohibentibus retentus, lectoque ad sex circiter septimanas affixus est; Deo forsan tanti viri gressus sistente, ne inchoatus Instituti progressus sisteretur: nam primo statim introitu Herbipoli unum perinde fere erat novos hospites videre, ac iis invidere, circaque illos, ac introductionem Instituti talia movebantur, quae in Electoris absentia nonnisi illustrem praesentiam saepe dicti Reverendissimi tantisper revereri velle videbantur, ubi tamen circa Pentecosten Archi-Praesul Ratisbona redux, patriae redditus est, Eminentissimi tanti Principis authori-

tas

tas & prudentia subortas nebulas sua dexteritate suppressit, vel serenavit; id tamen introducto jam Instituto ingenue persaepe fassus, se per totum sui Regiminis tempus tantas oppositiones, quales in Instituto in Dioeceses suas introducendo persensisset, nunquam habuisse.

§. XVI.

Nibusius ab Eminentissimo Joanne Philippo Ingolstadium mittitur, ejusque de Instituto relatio.

Audiens interea temporis Eminentissimus Elector, Bartholomaeum habere Seminarium & Alumnos Ingolstadii, voluit pro sua prudentia & sagacitate, ne caecus incognitos assumeret, de eorum vita & moribus paulo accuratius indagare & inquirere per suos. Misit idcirco Bertholdum Nihusium intimum suum, postea Erfordiensem Suffraganeum, Ingolstadium, ut apud viros graves plenam notitiam eorum habentes de veritate edoceretur; qui talia audivit, quae nullo modo abluderent a praeconcepta optima opinione & praesumptione de tali vita Clericali. Quae vero praedictus Commissarius ex auditu retulit Eminentissimo Electori, ea postmodum & scripto consignavit, hic adnectere placuit: *Sub Martii proximi finem, cum excurrissem Ratisbona Ingolstadium ex D. Joanne Jacobo Lossio, J. U. Doctore & Professore, nec non Consiliario Electorali Bavarico (apud quem P. Heseri ductu diverteram) praeclara multa, imo admiranda cognovi, dum de D. Bartholomaeo Holtzhausero (quem jam inde ab adolescentia perspectissimum sibi esse amicum dicebat) tum de Instituto, Seminarioque Ingolstadiensi, cujus utriusque idem iste Author. Ingeminabat ille Doctor Lossius, ex quo caepisset addictus esse penitus; ac beneficum se praebere & viro ei, & sectatoribus ipsius benedictionem a Deo sibi, suisque obtigisse notabilem. Addebat rerum ad D. Bartholomaeum pertinentium neminem alium magis conscium esse duobus Patribus Societatis JESU P. Georgio Lyprando, & P. Pe-*

P. Petro Breiero SS. Theologiae Doctoribus & Professoribus apud Ingolstadienses, ut aetate, sic doctrina atque authoritate primis, ipsius quippe D. Holtzhauseri Magistris Academicis, & illo etiam Confessario; quos deinde accedens comperi & consentire prorsus D. Lossio (quem profitebantur quoque esse gnarum cum primis momentorum hic omnium) & majores etiam agere Encomiastas tum D. Holtzhauseri, tum instituti, nec dubitanter asseverare, quod digitus Dei esset ibi omnino, & boni maximi spem faceret Germaniae Regnisque pluribus, ubi desiderantur Parochi moribus integri. Adeoque P. Breierus Seminarium Bartholomaeanum Ingolstadiense maximis afficiebat laudibus, & cum valedicerem, suam finiebat narrationem hoc Epiphonemate: Quicunque Institutum hoc promoverit, commendaritque, benedictionem caelitus insignem experietur. Prolixum nimis foret proferre sigillatim omnia, quae meis tunc auribus percepi ex ore trium Ingolstadiensium intelligentissimorum Virorum, quae dixi, & paulatim etiam ea quoad rem detegenda suis locis confido, caeteroquin Autographa de hisce testimonia facile foret impetrare per D. Lossium Academiae nuperrime factum Rectorem Magnificum. Subjungere duntaxat libet, quae trigesimo sequentis mox Aprilis ad me scribere dignatus est Illustrissimus & reverendissimus Nuntius Apostolicus Coloniensis D. Josephus, Archi Episcopus Consentinus, Sanfelicius genere, cui ex catalogo Francofurtensium feceram indicium libelli solidi (cui titulus: Vita Clericorum saecularium in communi viventium) a D. Udalrico Rigero in lucem emissi. Vidi, inquit, libellum, de quo in epistola Dominationis vestrae fit mentio circa Institutum Congregationis Clericorum Authore Bartholomaeo Holtzhauser; posset equidem appellari Medulla sacrorum Canonum; & quod majus est, audio, illos bonos Sacerdotes impigre laborare pro disciplina & verbo Dei. Putarem posse aliquando unum aut alterum divertere in has partes ad introducendum exemplum & utile Institu-

tum.

tum. Ita Patronus ille meus insignis. Ego benevole rogatus Bertholdus Nihusius manu mea scripsi Herbipoli 16. Junii 1654. Hucusque Epistola.

§. XVII.

Bartholomaeus cum quibusdam Sociis in Franconiam proficiscitur; inde Bingam destinatur, & Regi Angliae colloquitur.

Hic igitur tanti Principis clementissimus favor simul & authoritas administrationem Seminarii S. Kiliani supra nominatis Bartholomaei Sacerdotibus jam ante commendatam stabilivit, unde Bartholomaeus promissis stans Herbipolim non modo Sacerdotum, sed & Studiosorum suorum aliquot, quos Ingolstadii sustentaverat missis, Seminario S. Kiliani primum semen & initium posuit, paulo post ipsemet subsecuturus, sed infirmitate praeter exspectationem correptus in Tyroli subsistere ac subsequentis anni, Verisque initium exspectare coactus est: ac tum demum assumptis secum tribus adhuc Sacerdotibus, videlicet Casparo Kühner, Stephano Weinberger, Joachimo Widmann, ex Tyroli per Bavariam pergens in Franconiam, ubi clementissime ab Electore exceptus est.

Annuente dein Reverendissimo & Illustrissimo Capitulo Metropolitano Moguntino Bingae ad Rhenum & Noam Parochus & Decanus constituitur. Quantis porro in votis Eminentissimo Archi-Praesuli Bartholomaeus fuerit, Epistola manu Electorali propria exarata, qua decumbentem in Tyroli Bartholomaeum invisit abunde testatur, quae, ne legendi cupidum Lectorem lateat, inspicienda subjicitur: *Reverende in Christo, nobis sincere Dilecte. Ex tuis secunda Januarii ad nos datis litteris aegritudinem tuam cum dolore percepimus, speramus tamen Dominum, qui mortificat, & vivificat, pristinae valetudini te brevi restituturum, & ad nos cum Sociis,*

Sociis, qui in vinea Domini laborare parati sunt, te incolumem reducturum, adventum tuum avide exspectantes, & nos tuis precibus ex animo commendantes. Haec tibi propria manu scribit, qui te ex corde amat. Moguntiae 5. Februarii 1655. Joannes Philippus Elector Moguntinus mppria. Neque dici facile, credive potest, quanta gratia Laudatissimus Archi-Praesul Bartholomaeum complexus sit, nam eo familiariter est usus, ac intimis, & secretis quibusque cum illo collatis, ejus conversatione sic delectatus est, ut potiorem non raro diei partem, retento secum in conclavi Bartholomaeo, tribueret: quin etiam consuetum potioribus Electoralis Aulae Ministris signum erat, illis diebus Eminentissimum foris parum, raroque visum iri, quibus Bartholomaeum Aula praesentem conspexisset. Quod tum singulariter observatum est, cum Eminentissimus in Rhingaviam secundo Rheno Moguntia descendere quandoque soleret; ubi Binga trans Rhenum in Rhingaviam evocatus plerumque Bartholomaeus, in seram noctem protractis Eminentissimi colloquiis detentus est, ut proinde visa toties uti clementissima admissione, sic aegerrima dimissione Bartholomaei parum abesset, quin Aula novo proverbio diceret, Eminentissimum Electorem hujus viri praesentia in seram usque noctem alligari consuevisse, praecipue, si Reverendissimus D. de Saal Metropolitanae Decanus potissimus & ipse Bartholomaei Fautor & Patronus una praesto esset. Nec insolitum Eminentissimo Archi-Praesuli, digresso subinde Bartholomaeo, ac post hunc etiam Gündelio, in sua sella considere, manus complicare, gratias evocatis imo de pectore suspiriis DEO referre, utpote cujus providentiae se tales viros omnino debere agnosceret, quorum susceptione, usuque conscientiam levare, seque secura spe felicius coram Deo subsistendi obarmare posset. Unde non rarae voces optimi Praesulis: quas exacte notatas postea retulerunt, qui tunc a cubiculis Eminentissimo fuere; *Gratias ago Deo, qui misit mihi viros istos, ac Sacer-*

Sacerdotes, qui conſcientiam mihi alleviant, & ſecurum me faciunt, ut coram Deo aliquando queam ſubſiſtere, ſum Epiſcopus, incumbit mihi cura meorum ſubditorum etiam quoad animas, ut ſalus animarum recte procuretur, ſic (Deo ſint laudes) ſum ſecurus, quod bonos animarum Paſtores & Parochos modo habeam, & per illos alios educare poſſim, &c. His ſimilia coram aliis etiam Potentioribus eloqui, & quam honorifice de Bartholomaeo ſentiret, continua vitae ac virtutum ejus commendatione paſſim oſtendere conſueverat.

Unde cum Carolus Rex Angliae, ſuo tunc adhuc Regno exul, ſereniore tamen ejusdem recuperandi ſpe recreatus ex Germania reditum pararet in Angliam, & Eminentiſſimo Comitante ſecundo Rheno deſcendens in Geiſenheim oppido Rhingaviae munificentiſſima Principis hoſpitalitate detentus pernoctaret, inter varios tantorum Principum diſcurſus etiam Bartholomaei memoria locum non ultimum tenuit; quaſi prius finienda non eſſet Regia ſermocinatio, quam eam vel interrupiſſet, vel attemperaſſet feſtiva Bartholomaei mentio. Rex hic ipſomet Electore narrante compererat, in vicinia Sacerdotem degere, qui mira de Angliae Rege ac Regno dudum praeſagiiſſet, ejus Sacerdotis mox videndi tanta Regium animum cupido ſuccendit, ut ab altera Rheni parte Binga ſub ſeram noctem evocatus Bartholomaeus in medio flumine adverſantibus de repente ventis ac procellis haud levibus periculis innataret, donec tandem ſuperata venti reluctantis intemperie circa noctis duodecimam littus attingeret, ac Regi praeſentatus, deque viſione, quam de Regno Angliae, percuſſioneque Regis habuiſſet, interrogatus pluribus reſponderet. Tunc vero Bartholomaeus fidem Catholicam ac laborantes pro eadem in Anglia Sacerdotes enixiſſimis precibus obteſtando Regi commendavit, qui etiam porrecta clementiſſime dextra ſe tam ſeriae petitionis memorem fore, pollicitus eſt.

Incre-

Incredibile porro dictu est, quanto exhinc aestu flagrans Bartholomaeus Anglicani Regni conversionem in votis habere perrexerit. Haec medulla cogitationum, hic scopus sermonum, haec unica summa votorum erat, sanguine, si liceret haereseos errores eluere: Nec aliud animo firmius statuerat, quam ut ipsemet in Angliam pergens neglecto vitae periculo restituendae Religionis Catholicae tentaret initium. Huic itineri nihil, nisi Eminentissimi Electoris venia restabat. Veniam etiam profuso precum nervo sollicitasset, nisi potentioribus a Gündelio & Vogtio precibus ipse praeventus, ac eo permotus esset, ut cogitatus, quos aufferri ab animo nollet, saltem in unum adhuc alterumve annum differret, interea vel sic inchoatum Instituti negotium sua tantisper praesentia firmaret, ut ejus postea ferre facilius absentiam valeret. Itaque difficulter ac aegre retentus susceptam Bingae Parochiam administrare circa curam animarum omnia, quae Parochianorum saluti conducerent, diligentissime providere, catechesin zelosa sedulitate tradere; apertis per suos scholis latinis inferiorum Gymnasium erigere, magno Bingensium & circumjacentium locorum emolumento coepit.

Nolim hinc animum abire jubeas, amice Lector, ni prius eundem ad dicta a §. VII. usque huc paululum reflectas. Legisti, quam plurima, quae quasi conspirasse sunt visa in exitium Instituti & Bartholomaei, sed haec quotidianam exercendae patientiae palaestram Bartholomaeo aperuere, ubi tamen invictum animi robur lassari non potuit, ne dicam enervari, sed quotidianis his patientiae exercitiis quasi obducto tandem collo ad quaevis perferenda fortius induruit, ut adeo praeclara hic patientiae fortitudinisque trophaea a Bartholomaeo adscribi possent; ast haec dissimulamus; & te ad imitationem hortamur. Nosti quanta sit plerumque vitae Sanctorum mixtura? Laetis tristia, prosperis infausta, serenis nubila, dulcibus amara semper videbis inspersa, quin etiam persaepe praevalentia. Miraberis, cur ille,

qui tui, omniumque nostrum ac praecipue piorum est amantissimus Christus tot adversis suos premat; ast scrutare, quod singulariter S. Bernardus observavit *Serm.* 74. *in Cant.* in illud verbum *Revertere Cant.* 4. asserens: *Ideo forte dilectus subtraxit se, quo avidius revocaretur, teneretur fortius. Nam & aliquando simulabat se longius ire, non quia hoc volebat, sed volebat audire: Mane nobiscum, Domine, quoniam advesperascit. Praeteriens teneri vult, abiens revocari. It, & redit pro beneplacito, quasi visitans diluculo & subito probans.* Id Sancti quique novere, illis Christum amatorem suum passibus ire, his redire: It nempe cùm irruentibus undique adversitatibus, ad tempus longius electis abesse videtur, redit vero cum foenore; quantum enim exterior afflictio molestat, tantum, imo superabundantius, cum venerit cum foenore, interni solatii plenitudo compensat. Hunc Christi modum edocti quique majores Sancti, nec adversis dejecti, nec prosperis elati, sed in fideli Dei servitio, resignationisque clypeo perstitere securi. Quin imo, quo fortius foris ussit ignis adversitatum, tanto ferventius semper exarsit interna pietas actionum. Ecce: Beatificamus eos, qui sustinuerunt. Ergo & tu *Disciplinam Domini, fili mi, ne abjicias, nec deficias, cum ab eo corriperis. Prov.* 3. *v.* 11. Quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi. *Patientes igitur estote fratres, usque ad adventum Domini. Ecce, agricola exspectat pretiosum fructum terrae, patienter ferens, donec accipiat temporaneum serotinum. Jac.* 5. *v.* 7. Id Bartholomaeus suo bono didicit, nostro bono docuit totus patiens, & in Dei voluntatem integerrime resignatus: unde etiam, si quid a Deo flagitaret enixius, hanc familiariorem precandi formulam usurpavit: *Domine meus, & Deus meus, credo, quod possis, spero, quod velis, resigno me in tuam sanctissimam voluntatem.*

Hucusque placuit secundam partem vitae Bartholomaei extendere, reliqua facta memoratu digna, ejusque obitus

obitus ad tertium Cap. refervantur, ad quod antequam defcendam, virtutes refero, quae in Bartholomaeo, eo nimirum tempore, quo fuper candelabrum Ecclefiae in domo Dei reluxit, refplenduerunt; & ut principium faciam ab ea, quae omnium virtutum principium & bafis eft; fit

§. XVIII.

Bartholomaei Sacerdotis fervor in Fide.

Tametfi de virtute fidei, quae fingulariter in Bartholomaeo femper enituit, expreffius aliquid adducere merito fuperfedere poffim, quod ejus crebriora fpecimina ex dictis pateant attento Lectori, magisque adhuc ex dicendis patebunt; haud tamen convenire judicavi, virtutem, quae Principem in Bartholomaeo locum tenuit, primo loco excludere. Crevit namque cum Bartholomaeo exercitium fidei ab infantia, quam novis indies fomentis perquam follicite foecundavit, genuinus hortulani peritioris aemulus cui perquam familiare eft, dum arbores plantat, in excolenda radice laboris nervum ponere, cum in omnes ramos arboris redundent beneficia radicis; ita fedulus virtutum cultor Bartholomaeus omne ftudium fovendae, augendaeque fidei tribuit, probe gnarus ab ea tanquam neceffaria radice vigorem ac robur in omnes virtutes emanare. Audi, fi lubet, quid hanc in rem fenferit Auguftinus *in Pfal.* 31. *Magnum opus, fed ex fide; laudo fuper aedificationem operis, fed video fundamentum fidei; laudo fructum boni operis, fed in fide agnofco radicem.*

Sic index fidei vita eft, ut merito quis dixerit: *Oftendam tibi ex operibus fidem meam. Jac.* 2. *v.* 18. Vis noffe fidem Bartholomaei, opera relege, vitam attende, zelum difcerne, uti puerulo nil fapidius, quam fidei doctrina imbui; fic Sacerdoti nil jucundius, quam fingulis hauftam fidei lucem pro viribus accendere; exin-

deque ſcaturiit illa catechizandis rudibus impenſa ſedulitas, fundendi pro fide ſanguinis flagrantiſſima prodigalitas, intenſa pro convertendis Haereticis precum frequentia, profuſa pro eluenda perfidia peccatorum lachrymarum inundantia. Magnum ipſius fidei argumentum ſunt, vis, quam adhibuit cum efficacia in exorciſmis, prophetiae ipſius, & revelationes, praeſcriptae ſuis Aſſeclis Conſtitutiones, ac verbo tota vita, Vocationis ac Inſtituti norma, qua ſuos ſequaces induxit verbo, traxit exemplo, ut juxta propriam, proximorum quoque ſaluti ſtuderent, inſtructioni vacarent, atque ad id totos ſeſe impenderent, quo fides dilatari poſſet ac promoveri.

Si S. Bernardo *de 12. grad. humil.* aſſentias: *Qualis ſit cujusque fides, tribulatio probat.* Memoria, ſi lubet, repete quantis agitatus adverſitatibus, quot vexatus tribulationibus Bartholomaeus vitae curſum a cunis ad tumulum uſque conſummaverit, nil fide vacillans, quin etiam ad alteriora ſemper ſuſtinenda pro fide potius anhelans; & colliges fidem haud exiguam extitiſſe, quae quibusvis tribulationibus ſuperior illapſas adverſitates vincere, non illabentes intrepide provocare potuerit.

Quia *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo. Hebr.* 11. *v.* 6. Fides omnibus neceſſaria eſt; magis tamen Sacerdoti & Paſtori animarum, fidei Magiſtro. Quomodo enim ſine fide viva cum debita reverentia adminiſtrabit Sacramenta? ſi non firmiſſime credat Sacramenta eſſe fontes e latere Chriſti fluentes. Quomodo ſine fide viva aequaliter quaeret animas divitum aeque ac pauperum? ſi non indubitanter credat animas coram Deo eſſe aequales, & aequaliter Chriſti ſanguine redemptas. Quomodo ſuperabit tentationes & pericula; ſi non in omnibus ſumat ſcutum fidei inexpugnabile, quo poſſit omnia tela nequiſſimi ignea extinguere: *Adverſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit, quaerens, quem devoret: cui reſiſtite fortes in fide.* Admonitio eſt Principis

cipis Apoſtolorum, *Epiſt.* 1. c 5. *v.* 8. Quapropter fervorem fidei in Bartholomaeo obſervatum, praeprimis, mi Paroche, imitare. *Sine fide nihil ſanctum, nihil caſtum, nihil vivum unquam eſſe poteſt.* Ut inquit S. Leo *Serm.* 4. *de Nat.*

§. XIX.

De firma Bartholomaei Sacerdotis ſpe, ac fiducia in DEUM.

Familiare S. Franciſco, ut Fratribus iter capeſſentibus non e crumena, ſed ſacro Davidis aerario Regium ſubminiſtraturus viaticum illud, *Pſalmi* 54. *v.* 23. depromeret: *Jacta ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te enutriet.* Hanc ipſam Bartholomaei aurifodinam merito dixeris, e qua quidquid neceſſitas exigebat, indubitanter hauſit. Hinc nulla terreni penuria, nullo inſufficientiae metu frangi unquam potuit, qui omnem a Deo ſufficientiam infracta ſpe derivandam confidit. Pie ſimul ac ſcite S. Cyprianus illud *Deuteronomii* 11. *v.* 24. *Omnem locum, quem calcaverit pes veſter, veſter erit.* exponit: *Pes veſter utique ſpes veſtra eſt, & quantumcunque illa proceſſerit, obtinebit.* In omni certe vita pes Bartholomaeo ſpes erat, qua proceſſit, quoque perrexit, nec quoquam tendere libuit, quo non vel pari paſſu ſpes ac pes ambularent, vel greſſum pedis feſtinantior ſpes praeceſſiſſet. Actus ad unum omnes pondera, quibus ſe virtus haec manifeſtare conſuevit, & ſenties, omnes Bartholomaei actiones, propoſita, quin & opes, ac vires nulla re magis, quam firma ſpe conſtitiſſe. Quot ab incunabulis Bartholomaeum preſſere neceſſitates, ac fere penitus ſuppreſſere, quas tamen ſuperavit non vi repellendo, ſed ſpe ſuperando: *Semper enim,* ut cum Gregorio *ſuper Ezech.* loquar, *bene novit in exterioribus miſeriis ſubſiſtere, qui ſcivit de ſpe interna ſemper gaudere.* Recogita, quot difficultates piis Bartholomaei conatibus obſtitere? quot machinae vias

omnes obstruxere? quantorum consilia salutaribus ejus propositis obmurmuravere? ut vicinius esset succumbere debere, quam contra torrentem niti posse. Nec tamen seipso fortior animus vacillavit unquam. Haud dubie secutus Psalmographi monitum *Ps. 26. v. 14. Exspecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum.* Hoc clypeo spei quaevis adversa perrupit, & vicit.

Eam vero vultui licentiam nunquam indulsisse visus est, ut vel verbulo pro communi fragilitatis humanae stylo tribulationibus aut adversitatibus obmussitando, vel contractis taedio labiis insolescendo, vel rugatis morositate superciliis obstrependo, consuetam frontis serenitatem parumper obnubilaret, idem semper deprehensus in asperis, qui visus in prosperis, nisi quod exterius oculos intensius caelum suspicere, interius suspiria numerosius ad Deum properare juberet, Susannae exemplum secutus, *quae* fluctibus angustiarum innatans *flens suspexit ad caelum. Erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino. Dan.* 13 *v.* 35.

Hac firma in Deum fiducia non raro Apostolicae factus est sectator laetitiae, gaudens, quod dignus habitus esset, qui aut innocens pateretur, aut si nocens esset, innocentiam patientia repararet. Hac velut robustissimo brachio tam arctis Deo nexibus adhaesit, ut nulla separaret adversitas, nulla sejungeret pusillanimitas: gustavit nempe, quod David sensit vel censuit, asserens *Psal. 72 v. 28 Mihi autem adhaerere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam.* Si quando (qui frequens piarum mentium scopulus est) tentatis omnibus & sagaciter adhibitis mediis nil tamen ad votum flueret, vel desiderio Bartholomaei responderet, non modo retenta mentis serenitate voluntatem suam Divinae conformavit, sed hoc ipsum suavissimam Dei dispositionem, ordinationemque interpretatus contra spem in spem credidit, nec diffidentiae tepori vel minimum in animo locum cessit. Uti porro spe ac fiducia plenus extitit, ita

ita ſe cohibere non poterat, quin ejus virtutis ſemina colloquentium animis ubertim insereret, eamque velut univerſale remedium contra quosvis inſultus ſuis inſtillaret, ac unice commendaret. Hoc ſcutum, quo quasvis in vocatione difficultates eliſit, objectiones refutavit, ſollicitudines, anxietatesque praeſcidit. Hoc illud denique Bartholomaei condimentum ac aroma Sacerdotibus Inſtitutum ſectantibus etiam in extremo vitae ſpiritu paterno teſtamento tranſcriptum, quo quodvis inſipidum condire, quaevis acerba dulcorare, quaevis aſpera lenire deberent ac mitigare. Adeo quocunque loco, ſtatuque conſtitutus, illud Pſalmographi *Pſal.* 4. *v.* 10. ſibi vendicare poterat: *Quoniam tu, Domine, ſingulariter in ſpe conſtituiſti me.* Singulariſſime notatum fuit quod tunc, quando devenit ad ultima verba Hymni Ambroſiani: *In te, Domine ſperavi, non confundar in aeternum*, elevatis in caelum oculis & madentibus ediderit haec verba.

Imitationem ſpei a te ſpero, amice Lector, cujus ſumma eſt neceſſitas praeprimis in Sacerdote & Paſtore animarum. Quomodo hic ſine ſpe firma indefeſſo animo portabit pondus diei & aeſtus laborum & adverſitatum; ſi non ſperet firmiter copioſum gratiae auxilium, felicem ſucceſſum, copioſum laborum praemium; ſi ſe non animet verbis Gentium Doctoris: *Non ſunt condignae paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis. Rom.* 8. *v.* 18. Quomodo oves ſuas puſillanimes animabit, triſtes conſolabitur, dejectas eriget, deſperabundas miſericordiae Divinae & veniae ſpe confortabit? niſi in ipſo ſit ſpes firmiter radicata, ipſeque cum Davide dicere poſſit: *Quoniam tu, Domine, ſingulariter in ſpe conſtituiſti me. Pſal.* 70. *v.* 2.

§. XX.

Bartholomaei Sacerdotis Charitas, & Religio erga Deum.

Quoniam nil Deo pretiosius virtute dilectionis, nil desiderabilius Diabolo extinctione charitatis; hinc Bartholomaeo curarum prima tale Deo cor suum Altare devovere, in quo ignis semper arderet, e quo flamma charitatis ad Deum indesinenter ascenderet. Hoc igne tametsi Bartholomaeus a puero in plerisque suis actionibus mire scintillaret, a suscepto tamen Sacerdotio sic aestuavit, ut non modo quidquid haberet, sed etiam quidquid esset, ad obsequium, amoremque Dei impenderet, ac quoad fieri posset, super impendi flagrantissime desideraret; eo cogitatus & affectus, eo labores & studia, quin & valetudinem, vires ac vitam suam collimare jussit imperio nullatenus ac nunquam retractando. Bona quaevis & media, quae vel functio laboriosior, vel alia sors foecundior, ei quandoque subministrabat, amoris Divini spolium esse voluit, ita semetipsum omnibus amore Dei despolians, ut quod suum reputaret, nil omnino retineret, sed in commune conferret, quo ad ampliandum Dei servitium plures induceret, attraheret, uberius foveret, fructuosius instrueret, & felicius aptaret. Uti vero (quae sincere amantium indoles est) de intrinseca infinitaque Dei perfectione affectus intima teneritudine gaudebat, Deoque gratulabatur; ita externum Dei bonum, nimirum Dei gloriae dilatationem, anhelus desiderabat, sacro amore vulneratus unice & amarissime dolebat obsequia Divini servitii tot impedimentis infringi, tot obstaculis retardari, tot negligentiis obfuscari, tot peccatis annulari, ac fere penitus aboleri; ex toto corde miserabilem mundi ac praecipue Ecclesiae statum deplorabat, cujus maternum gremium filii vix numerabiles haereticis intoxicati venenis deseruissent, ac multi etiamnum degeneres tum rarescente nimirum Dei cognitione, tum execranda tanti Numinis oblivione foedarent. Nec ra-

riores

riores Bartholomaei gemitus exterſit nauſeabundus ille plurium tepor, neglectus, parumque dignus Dei cultus. Ut pro viribus has obſequii Divini remoras amoliretur, anxie deſudans, aliorum conſilia cogebat, ſi quid medelae concepiſſent, precibus extorquebat, quid ſibi videretur, quidque propoſiti parturiret viciſſim proponens, rogansque ſi ſalubriora noſſent, ut manifeſtarent, & in aſſerendo, ſtabiliendoque Dei cultu ſocii fierent. Haud alia re magis delectabatur, quam cum ſingulare quid a quocunque demum pro Divini honoris incremento geſtum intelligeret.

Tunc vero maxime praecipua geſtire laetitia, voluptateque videbatur, ſi forte diſcurrentium ſermonibus Inſtituti mentionem admiſceri notaret, quod hac ratione largam ſibi viam patere cerneret, tum ut ſuam de Divina Bonitate ſpem ac fiduciam, qua tale opus Dei promovendum confideret, oſtendere; tum maxime, ut ad idem pro gloriae Dei ac ſalutis animarum incremento ferventiori ſtudio ſectandum plures inducere poſſet, remonſtrando, quam vicina ſpes affulgeat, ut hujus Inſtituti progreſſu totius Eccleſiae ſtatus ad primaevae Chriſtianitatis integritatem reduci, in Eccleſiaſticis ſancta quaedam Chariſmatum meliorum aemulatio provocari, potiſſimum vero bonorum ac ſedulorum Sacerdotum & Paſtorum multiplicatione facies Eccleſiae ſanctius exhilarari, animarum ſagaciori cura votis omnibus exoptanda renovatio depravatis mentibus induci, atque ſic orbis univerſus emendari poſſit: cum Sacerdotum ſanctificatio univerſi populi ſit emendatio.

Quantum vero ad particularia Religionis & Amoris erga Deum exercitia, quibus Bartholomaeus conſtanter inſiſtebat; erat is recollecto ſemper intus apud ſe animo, in Dei praeſentiam, venerationemque tam ſeria & meditabunda ſui ipſius obſervatione & cura intentus, ut ea etiam exterius luculenter notari poſſet; id, quod manifeſtius elucebat in functionibus parochialibus & officiis Eccleſiaſticis obeundis, ac potiſſimum in SS. Sacrificii

 obla-

oblatione, quam modo gravi ac modesto, quoad poterat, quotidie sic peragebat, ut exterioris actionis Religio, devotionis internae luculenta fieret demonstratio, qua praesentium quoque fervor ac pietas occulta quadam vi, caelestique energia moveri sentiretur, ac vehementer excitari. Preces & horas Canonicas cum aliis orando plerumque persolvens ea semper instructus attentione fuit, quae verbis affectus accommodaret, imo de corde suspiria protruderet, largas ex oculis lachrymas evocaret, sicque latentes interius animi motus citra ullam affectionem proderet. Orandi modum tenuit simplicissimum, ac persaepe, uti puer edoctus erat, pro retinenda facilius attentione, internaque commotione vernacula lingua usus est. Ac licet alias loquendi parcior esset, ubi tamen de Deo, Divinisque rebus agendi vel leviusculam occasionem sermo colloquentium aperuit, facundus plane fuit, ac eloquens, praecipue si de Divinis perfectionibus, aut mysterio SS. Trinitatis sermocinandum esset, in quo colloquio sacratiori singulari prorsus illuminatione donatus esse videbatur. Uti porro subinde non desunt, qui pro fallendo tempore semetipsos gravius fallentes mutuis concertationibus sua lacessunt, imo fatigant ingenia, uter eorum concinnius inveterata mundi mendacia novis itentidem figmentis accumulare, suamque scientiam artificiosiore falsitatis inventione verius ementiri possit, quam emetiri; Sic econtra non rarum Bartholomaeo, familiarius sibi notum pio certamine provocare, uter eduobus perfectiorem amoris Divini actum elicere videretur, ubi tamen plerumque concertantis actum prae suo Bartholomaeus laudavit, prout semel Riegero concessit primas sive ad illius crebriorem excitationem, sive ad suam majorem depressionem.

Erga Dominum & Salvatorem JESUM, sanctissimamque ejus humanitatem tenerrime semper afficiebatur, hinc ejus vitae mysteria constanti meditatione ruminans; ita Dominicae Passionis contemplatione medullitus exardescebat, ut, sicut alias frequenter intimo compassionis affectu

affectu totus animo colliquescebat, ita cum in septimana sancta Passionis historiam aliquando in templo decantare coepisset, praevalente singultuum & lachrymarum vi ac impetu, cum sibi temperare non posset, a cantu desistere debuerit. Ad haec solemnis illi, quotidianaque devotio certis per diem horis templum adire, ad pedem Altaris coram Venerabili Sacramento provolvi, tantaque mentis ac animi teneritudine preces & lachrymas fundere, ut earundem uberiore destillatione madefactos asseres, plerumque relinqueret profusae pietatis & testes & proditores.

Horum Bartholomaei exercitiorum charitatis & Religionis erga Deum & Christum, amice Lector, non esto nudus spectator, sed etiam imitator. *Nunquam amor Dei otiosus est;* ait S. Gregorius *Hom. 56. in Evang. operatur enim magna, si est: si autem operari renuit, amor non est.* Felix es, si Deum & Christum amas, sic enim te amasse nunquam poenitebit. Amantur opes, pecuniae, aurum; quid periculosius? amantur honores, tituli, dignitates: quid vanius? amantur deliciae, voluptates, illecebrae: quid faedius? amantur equi, canes, aliaque animalia: quid vilius? etiam, quae odio dignissima sunt, mundus, caro & Daemon, amantur: quid damnosius? haec omnia, si ames, te in aeternum, sed sero nimis, poenitebit. Ama igitur modo illum, qui maxima dilectione te praevenit, tibique justissime praecipit: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Matth. 22. v. 37.* Et ne recuses cor tuum Deo offerre, illique soli consecrare, qui illud condidit, eique impressit desiderium sui, & tamdiu inquietum reddit, quamdiu Deo caret, qui solus illud implere potest: *Fecisti nos, Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te;* verba sunt S. Augustini *lib. 1. Confess. cap. 1.* Verum non solum ama Deum, sed & Christum, qui pro te descendit de caelo, & homo factus est, corque tuum emit pretio sanguinis sui, teste S. Paulo *1 Cor. 6. v. 20.*

Non estis vestri; emoti enim estis pretio magno. Hunc si ex toto corde amare renuas; jam lata est sententia: *Siquis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema.* 1 *Cor* 16. *v.* 22. Hunc Dei & Christi amorem prae reliquis in Sacerdote & animarum Pastore expeto; partim quia est ad perfectionem majorem ob status excellentiam obligatus, quae in charitate sita est, docente Apostolo, qui *Coloss.* 3. *v.* 14. charitatem vocat *vinculum perfectionis;* partim ob officii conditionem. Quomodo sine Dei amore quaeret majorem Dei & Christi honorem & gloriam dilatare? quomodo homines ad imaginem Dei creatos & pretiosissimo sanguine Christi redemptos salvare? Unde & Christus cum Petro oves & agnos suos pascendos commissurus erat, rogavit *Joan.* 21. *v* 15. *Simon Joannis, diligis me plus his?* Partim denique quia huic contulit prae reliquis fidelibus majores gratias; ut sunt potestas Sacramenta administrandi, a peccatis absolvendi, Corpus Christi consecrandi, quam sublimissimam dignitatem & gratiam Angelicis spiritibus denegavit. Ama ergo amantem te. Sit tua conclusio, quae fuit vere amantis Pauli: *Quis ergo nos separabit a charitate* Dei & *Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius?* quanto minus aliqua tentatio aut difficultas? *Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, &c. neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quae est in Christo Jesu Domino nostro. Rom.* 8. *v.* 35. *& seqq.*

§. XXI.

Filialis Bartholomaei ad B. V. Mariam & SS. Patronos devotio.

S*umma gloria est, o Maria, post Dominum te videre.* sententia est S. Bonaventurae *in summa spec. c.* 6. & mens Bartholomaei; hinc post Dominum & Salvatorem Hyperdulia prorsus filiali veneratus est Salvatoris Virgi-

Virgineam Matrem, probe callens eam, quam fidelibus S. Bernardus dictavit, lectionem *Hom. 2. super missus. Ipsa est praeclara & eximia stella, super hoc mare magnum & spatiosum necessario sublevata, micans meritis, illustrans exemplis. O quisquis te intelligis, in hujus saeculi profluvio magis inter procellas & tempestates fluctuare, quam per terram ambulare, ne avertas oculos a fulgore hujus sideris, si non vis obrui procellis.* Hic inter primos Bartholomaei pueruli affectus, sic Augustissimae caeli Reginae famulitio inardescere, ut nulla se ratione sineret avelli. Nam ut primum eam, quam Cap. I. §. II. tetigi de visa Beatissima Virgine relationem puerulus fecit, ita sanctissimae Virginis hujus imposterum amore flagravit, ut eam in Dominam, Patronam, Advocatam, Tutricem, ac Matrem eligeret, seque totum ejus cultui perpetuo devoveret, Nil facile solitus moliri, quod non cum Domina sua prius contulisset, nil inchoans, quod Patronae non commendasset, nil prosequens, quod Tutrici non subjecisset, nil amans, quod Matri displicere posse meminisset. Quidni vatidicam de Bartholomaeo censeas sententiam S. Bernardi: *Ipsam sequens non devias, ipsam cogitans non erras, ipsam rogans non desperas, ipsa tenente non corruis, ipsa protegente non metuis, ipsa Duce non defatigaris, ipsa propitia pervenis &c.* Hanc actionum suarum regulam Bartholomaeus tenuit sine exceptione. Hujus maternae pietati se suumque Institutum devovit ac devinxit, utque continuam hujus vinculi tesseram statueret, perpetuum illi, quoad potuit, pensum decrevit, ab omnibus Instituti membris huic Divae Matri quotidie persolvendum. Praeterquam enim, quod omnes Instituto quandoque adnumerandos a primo vocationis aggressu huic Sanctorum omnium Reginae per omnia devotos esse voluit, certa quaedam ac singularia quotidianae pietatis exercitia commendavit & injunxit, merito nunquam intermittenda; taleque fuit, ut omnes mane decenter vestiti, lotique Litaniis Lauretanis (quas pro incremento cultus Mariani

riani in Leoggenthal fecit diebus Sabathinis cantari) Deiparentem Virginem cum Sponso sanctissimo Josepho filiali affectu salutantes eas diei ac devotionis primitias Deo sub patrocinio tantae Tutricis offerrent. Tale & illud, ut qui dicendo Breviario necdum tenentur, recitandi Divae Virginis Officii quotidianum morem, modumque teneant; nec minus & illud, quod omnibus pariter commune esse voluit, ut suorum sequacium nemo facile cubitum secederet, quin prius assignata diei parte Psalterii, sive quinque decadum Rosariolo, caelorum Reginae diurnam memoriam coronasset, itaque per recollectionem quindecim mysteriorum, & annexas cuique decadi particulares intentiones precatorias (quas hac magna Matre suggerente Bartholomaeus scripsisse putatur) integrum Psalterium per hebdomadem bis persolvisset.

Loca largioribus Beatissimae Virginis favoribus inclyta, & ejusdem cultu, venerationeque celebriora laboriosis quandoque peregrinationibus invisit, praecipue vero divinitus consecratum Eremi Sacellum in Helvetia vulgo Einsiedel, Miraculosum Veteris Oettingae in Bavaria, pluraque alia longo & communi gratiarum singularium experimento famosa, in quibus causas & necessitates Instituti tantae suae Patronae ac Matri confidentius exposuit, intensiusque commendavit. Ingolstadio, quo eum Studiosorum ibidem in spem Instituti degentium cura crebrius tendere cogebat, nunquam discedere potuisse visus est, quin in Sacellum Beatissimae Virginis de Victoria sibi adhuc Studioso tam familiare prius, ac frequentius intrasset, & beneficiorum ibidem per patrocinium Beatissimae Virginis acceptorum multo gratissimam memoriam recoluisset, ac se suosque de novo semper devovisset. Imaginem Beatissimae Virginis immaculate conceptae e ligno affabre sculptam & deauratam in Sacello domestico exposuit, ubi cum Sacerdotibus, Studiosis & domesticis, mane, meridie, ac vespere preces praescriptas Bartholomaeus persolvere consueverat, ad hanc saepius per diem recurrere, flexisque genibus necessita-

cessitates quasvis explicare solebat, ut etiam domesticis exinde certa conjectura proderetur, siquid gravioris momenti Bartholomaeo vel evenisset, vel eventurum immineret. Ibi majoris ponderis litteras ad Magnates subinde dandas concipiebat, ac non raro flexis genibus exarabat, quo modo ac stylo nonnullas Maximiliano Electori Bavaro & Episcopis quibusdam scripsit. Ad hanc Matris ac Magistrae suae imaginem in multam saepe noctem vigil excubans, & sacram Scripturam praecipue S. Pauli Epistolas legens a suis deprehendebatur, prout semel circa medium noctis a suo Sacellano Georgio Eberle, contemplationi immersus fuit deprehensus, vel librum flexis genibus manu tenens, vel eo deposito quasi meditabundus gemitibus & suspiriis tempus insumens. Festivitates omnes, aliasque solemnes SS. Virginis memorias indicibili devotionis affectu celebrabat, singulari zelo fervens in festum Praesentationis, tum quod ille cum primis suis Sacerdotibus anno 1642. in unionem vitae communis voto se devinxisset, ut dictum C. II. §. VI. (Quam animorum conventionem praesentatae Virginis patricinio referebat acceptam) tum etiam quod confideret, fore ut Augustissimae Virginis interventu ob memoriam suae in templo Praesentationis juventus in spem Instituti sustentanda gratiam facilius impetraret in sancta innocentia, Deique timore ac templo virtutis firmius persistendi, indeque in templum gloriae quandoque felicius evolandi. Ideo voluit diem hunc juventuti suae litterariae solemnem, in qua se praesentarent Filio Dei ut Pastori omnium fidelium ad perpetuum obsequium in cura animarum toto vitae tempore in statu Clericali exhibendum.

Post Beatissimam Virginem potiorem venerationis affectum Principibus Apostolorum & Primariis Cleri animarum curam exercentis Ducibus ac Patronis SS. Petro & Paulo, aliisque Tutelaribus Angelis & Sanctis tribuit; nominatim vero S. Franciscum Xaverium Indiarum vere Apostolum ac indefessum plurium millium anima-

animarum Patrem & Pastorem, quas in Christo per Evangelium genuit, singulari semper devotione suspexit, utpote cujus vitam Studiosus saepe studiose relegerat, cujusque zelum & opera, quantum apparet, in pluribus imitatione perquam sedula secutus est.

Nullatenus de tuo, amice Lector, in Mariam affectu dubito, quam colunt omnes generationes, prout ipsa prophetavit *Luc.* 1. *v.* 48. *Ecce enim ex hoc*, quo Deipara sum, *beatam me dicent omnes generationes.* Idque maximo satis lucro: idem enim est Mariae dilectum esse, quod electum. Idem a Maria amatum, quod beatum. Mater Dei est, ergo potest a Filio petere & impetrare gratiam finalem, a qua dependet immarcescibilis aeternae vitae corona. *Sola enim gratia est*, inquit Mellifluus Doctor *Serm. de Nativ. B. V. qua egemus, sola est gratia, qua salvamur, quid nos alia concupiscimus? quaeramus gratiam, & per Mariam quaeramus, quia ipsa, quod quaerit, invenit, & frustrari non potest.* Porro ut Maria te amet, & pro te oret, te oro, ut illam imiteris: Similitudo morum, est Mater amorum. Est Maria, gaudens fateor, Mater tua & omnium hominum, quam non soli Joanni, sed omnibus hominibus in Matrem dedit Christus moriens. *Joan.* 19. *v.* 1. dicens: *Ecce mater tua.* Monstrabit se esse matrem, si te monstres esse filium, ejus monita sequendo, illam imitando, illiusque cultum & venerationem promovendo. Illud facienti promittit: *Qui elucidant me, vitam aeternam habebunt. Eccli.* 24. *v.* 31. *Igitur*, adhortor cum S. Bernardo *Serm. de Assumpt.*: *Dilectissimi, amate Mariam, quam colitis, colite, quam amatis; quia tunc vere colitis & amatis, si imitari velitis, ex toto corde, quam amatis.* Quae de imitatione Reginae Sanctorum omnium suasi, etiam de cultu SS. Caelitum dicta sunto; & horum optimum cultum imitationem esse mens est Ven. Bedae *Serm.* 18. *de Sanctis. Haec sunt*, inquit, *vestigia, quae nobis*

Sancti

Sancti revertentes in patriam reliquerunt, ut illorum semitis inhaerentes consequeremur & gaudia.

§. XXII.

Bartholomaei Sacerdotis amor erga proximum, & zelus animarum.

Si *quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?* Praeclare 1 *Joan.* 4. *v.* 20. philosophatur Theologorum Vertex S Joannes, universam verae Philosophiae ac Theologiae Summam ponens in dilectione; *Quia mandatum Domini est. & si hoc fiat, sufficit.* Huic tam necessariae virtutis studio quantum Bartholomaeus adhuc Studiosus tribuerit, Cap. prius §. X. sat luculenter monstravit; jam enim tunc videri poterat illius Magistri Discipulus, qui brevissimam, longissimamque dictavit lectionem: *Filioli, diligite alterutrum.* Hinc non obscure concludes, quid Sacerdos factus & in animarum cura parochialique munere constitutus fecisse censendus sit, isthoc officio talia fraternae dilectionis opera non modo perurgente, sed occasiones etiam quotidianas ad eadem largiter suppeditante Omnes quidem ac universi, quotquot animarum curatores constituti sumus, hac lege tenemur: *Et hoc mandatum habemus a Deo: ut, qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. Ibid. v.* 21. Adeo cognatas virtutes Dei videlicet ac proximi dilectionem nullo Bartholomaeus divortio sejunxit, in ea, quae Deum respicit, se summe intendens; in illa, quae proximum tangit, pro viribus indies longius sese extendens. Perquam scite ad mores verba Psalmographi *Ps.* 132. vertit S. Augustinus *in Spec. Eremit.* Dilectio ungentum est, quod primo effunditur in ipsum caput (i. e. Christum) & ab hoc descendit in barbam (i. e. Majores, deinde in oram vestimenti (ad Minores) Cum Christum Salvatorem Bartholo-

maeus tenerrime diligeret, oleoque dilectionis hoc summum caeli & terrae caput indies magis ac magis illiniret, non poterat, quin hoc oleo proximus seu minor sive aequalis pro sua vel indigentia, vel capacitate pinguesceret. Unum alterumve, si lubet, e pluribus hujus rei paradigma memoratis superaddendum, ausculta.

Non sine causa conditionem suam exuere jussus fuerat Sacerdos quidam Joannes Stilboch dictus, Parochus & Decanus Foraneus in partibus Bavariae. Illa igitur & alio quovis auxilio nudus confugit ad montes in Tyrolis modico pago Haedicolle vulgo Kitzbühel, modice vivens & misere delitescens; in privata, vulgarique domo, cum famula, qua cum non parum suspectus fuerat; utque bis miser esset, etiam morbus fugientem insecutus lecto affixit, ac dire afflixit. Cum vero locus ille sesqui vel duabus tantum horis a S. Joanne, ubi Bartholomaeus morabatur, distaret, nec ea, quae de male habente Sacerdote fama volabat, Bartholomaeum ultra latere posset, mox Sacellanum suum Georgium Eberle eodem amandat, exploratum, quid circa decumbentem Sacerdotem ageretur, atque illo reduce ac de multiplici corporis miseria, quantumque videretur, etiam animae non levi periculo referente mox submisso curru Sacerdotem illum ad se invitari, trahique fecit, & amice in domum parochialem & curam suam suscepto, proprium etiam famulum pretio conduxit, qui decumbentem vigilantiori ministerio observaret, Bartholomaeo interim omnia necessaria magno charitatis affectu liberaliter providente: Qua beneficentia Sacerdos ille sic motus, captusque fuit, ut Bartholomaeo, ejusque ductui se totum crederet, vitae prioris cursum seria poenitudine revolveret, animi vere contriti signa uti manifestiora, sic & frequentiora in quintam septimanam supervivens ederet, ac tandem SS. Sacramentis ab ipsomet Bartholomaeo provisus, inter seriae compunctionis lachrymas vitam clauderet. Noverat nempe Bartholomaeus non raro beneficio corporis etiam animos capi ac conservari,

ſervari, perque temporales eleemoſynas, ad ſpirituales promptius admittendas corda felicius praeparari: eapropter ſibi, ſuoque corpori in victu ac veſtitu crebro detrahebat, quo tam corporalibus, quam ſpiritualibus adminiculis largius inſtructus miſeris ſuccurrendi facultate polleret ampliore. Tuomet certe calculo inſignioribus & dilectionis proximi & zeli animarum actibus hunc annumerabis, miſerum tanta ſollicitudine quaeſiviſſe, ignotum tanta benevolentia ſuſcepiſſe, aegrotum tanta liberalitate foviſſe, ac ſe ſuosque interim tot tantisque taediis amore proximi fatigaſſe.

Nec imparem eximiae dilectionis indicem prae ſe feret, quod idem Bartholomaeus viro nobili praeſtitit ad extrema redacto. Hic ad Febris fontem (vulgo Sieber-Brunn) locum duabus circiter a S. Joanne horis diſtantem habitans, in eo multiplici torquebatur adverſae ſortis aſſultu, tum quod chariſſimam conjugem potiorem nobilis oeconomiae baſin morti praedam cedere coactus eſſet, tum etiam, quod rem familiarem egeſtate nimium proſtitui, premique cerneret, ut ſtatus Nobilitati decentiaeque, vel ſuſtinendis familiae ſumptibus impar eſſet. Unde ſic animo concidit, ut abſcedere juſſis ſpe ſimul ac famulis cum duabus filiabus parvulis domui & conclavi velut ergaſtulo fatali firmiter obſeratis januis ſemet includeret, fame vitam, miſeriamque finiturus. Quod crudele deſperationis vel initium vel ſupplicium, quo miſer ſe ſuosque mulctare decreverat, ut primum Bartholomaeo innotuit, aſſumptis ſecum duobus ſociis & curru conductitio, quam poteſt, celerrime locum petit exhibendae puſillanimitatis tragoediae deſtinatum, reſerataque famulorum ope porta & effracta conclavis janua ter miſerum, anxieque ſpirantem patrem cum una filia vivis adhuc ſuperſtite, altera vero jam defuncta reperit, ac bonis verbis, ſacrisque ſolatiis primo refectum, ſibique exinde parumper reſtitutum, caetera debilem & calamiroſum ſecum ad aedes parochiales abduxit, & filiola ſupervivente honeſtioris interea foeminae fideli cura tan-

tisper commendata patrem toto trimestri secum retinuit, adeoque sedulam illius curam habuit, ut eum sanae, bonaeque menti redditum, largiter impensae beneficentiae memorem & agnocentem ad suam denuo paterne dimiserit. *Plura hujusmodi* (ut testatur Gundelius) *fecit diversi generis hominibus.*

Dum Bartholomaei amorem erga proximum ejusque zelum animarum consideras, quod Christus olim dixit *Luc.* 12. *v.* 37. Sacerdotibus & Levitis: *Vade tu, & fac similiter.* Idem tibi, amice Lector, dico: *Vade, & fac similiter*, scilicet proximum ama, illi succurre, ejusque salutem indefesso zelo quaere. Quaerant alii fortunae lusus, honorum instabiles ventos, divitiarum luteas massas, voluptatum venena; tu quaere proximo benefacere, Christoque animas lucrificare. Dic, ut olim Rex Sodomorum: *Da mihi animas, caetera tolle tibi. Gen.* 14. *v.* 21. Has quaesivit, qui adeo laboriose insudavit hominum saluti JEsus, ut in ea fatigatus supra fontem quiescere debuerit *Joan. cap.* 4. quando ad hauriendas aquas Samaritana accessit. Sitis solatium, non ab hydria, sed ab anima haurientis exspectans. Rogat haustum aquae, ut rependat fluvium gratiae. Cibos, quos Apostoli attulerant, fastidivit. Et ut gulae suae genium prodat, palam edicit: *Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis v.* 32. quem statim exponit *v.* 38. dicens: *Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus.* Haec est & Dei voluntas, ut animas salves, mi Pastor animarum, nec desine, donec perfeceris hoc opus, ad exemplum S. Pauli, qui de se fatetur: *Ego autem libentissime impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris.* 2 *Cor.* 12. *v.* 15. Et rursus 1 *Cor.* 15. *v.* 31. *Quotidie morior* (i. e. pericula mortis sustineo) *per vestram gloriam, fratres.* Hanc mortem subire aestuabat Bartholomaeus, ut dictum C. II. §. XVII. & dum nocte quadam somniaret, se in Anglia ad rogum damnatum, ut vivus pro Christo cremaretur, tanta fuit exhilaratus laetitia,

ut

ut verbis exprimere par non esset. Hic enim est verus zelus, qui ex amore ejus, qui pro nostris animabus vitam suam dedit, reciproce pro animabus proximorum paratissimus est vitam & omnia immolare. Tu si non in effectu saltem affectu imitare zelum istum.

§. XXIII.

Bartholomaei beneficia erga pauperes & egenos, & quomodo Deus subinde miro modo compensarit?

Verissime S. Gregorius *lib.* 19. *Moral.* inquit: *Nunquam est vacua manus a munere, si arca cordis repleta est bona voluntate.* Unde mirum non est, inter plurimos pauperes ad Bartholomaeum quotidie confluentes nullum extitisse, qui manus illius vacuas unquam expertus esset. Alexander Magnus in suos amicos liberalissimus, interrogatus aliquando, ubi suos thesauros reposuisset; circumstantes amicos demonstrans: *In illis*, ajebat, *scriniis.* Si de reculis aut pecunia Bartholomaei quaestionem movere scrutatori libuisset, non scrinia, sed pauperes monstrare potuisset, in quibus, quaecunque potuit, perpetuo servanda collocavit, sapienter cum Boetio *de Consolat. Philos.* sentiens, *tunc solum pretiosiorem esse pecuniam, cum usu largiendi desinit possideri.* Nec alium statuit hujus beneficentiae modum, quam quo filium pientissimus Pater Tobias instruxit. *Tob.* 4. *v.* 9. *Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: Si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.* Quo modo potueris, esto misericors. Bartholomaeus adhuc Studiosus modicum, quod habuit, libenter impertiri studuit, Sacerdos & Parochus, quod obtinuit, abundantius etiam tribuit. Ut etiam de pauperculis Alumnis, quos domi sex, octo Salisburgi, & postea plures Ingolstadii sustentare solebat, altum taceamus, quousque in Leoggenthal commoratus est, in expendendis eleemosynis & nomen vehe-

menter largi retulit, & ejus nominis partes omnes implevit. Nam praeter quotidianas in cibo & potu eleemosynas mendicis magno indies numero parochialia limina terentibus porrectas & aegris lecto affixis de mensa crebro submissas binis in septimana diebus, Martis nimirum & Jovis de manu propria pecuniarias quoque largiebatur, ita se ipsum frequenter nudans, ut etiam a suis Sacerdotibus commodato saepius acciperet, quod indigentibus gratuito tribueret. Monitus subinde, ut parcior esset, consideretque, quos alibi sustentandos suscepisset Alumnos, respondit: *Dominum Deum divitem esse in misericordia, ipsumque bene provisurum.* Atque ita revera factum fuisse, paulo post in hoc §. adhuc ostenditur.

Uti porro *nil tam Divinum habet homo, quam de aliis* (maxime pauperibus) *bene* mereri; sic Deo ter Optimo, Maximo vix quidquam adeo pronum, quam homini, quae liberaliter in egenos seminaverit largissima benedictionis ubertate metenda refundere: ut merito putare queas, divinius quid sapuisse Ciceronem *lib. 2. de fin.* dum pensato liberalitatis effectu libere pronuntiavit, quod *liberalitate qui utuntur, benevolentiam sibi conciliant, & quod aptissimum est ad quiete vivendum, charitatem.* Nec erravit, qui notato sanctius Dei more docuit Sapiens *Prov. 11. v. 24.* quod *alii dividunt propria, & ditiores fiunt: Alii rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.* Bartholomaeo certe non rarum omnibus suis propriis divisis in tali subito circumstantia Deo disponente ditari, qui miraculi speciem certius prae se ferrent, quam ut fortuito sortis eventui possent adscribi. Unum e pluribus cape sis experimentum. Anno 1650. jam ad ultimos Menses inclinante, cum Bartholomaeus egenorum commiseratione ipsam fere medullam oeconomiae exsugendam, variis per annum praecedentem indigentibus adeo praebuisset, ut emulsae penitus crumenae nil amplius vegetabilis illius (quo mundus viget) facci superesset, nec ulla comparandae pecuniae media

media ſuppeterent, cujus tamen ſubmiſſio pro Studioſis Ingolſtadienſibus Bartholomaei potiſſimum cura ſumptuque viventibus indies urgebatur; ut neceſſaria veſtium, aliarumque rerum comparatione contra duram praeſentis jam hyemis infeſtationem praemuniri poſſent, ac ita Bartholomaeus in anguſto poſitus non pro ſe, quam pro ſuis ſollicitus Divinam vehementius opem ſollicitaret, ea nemine ſimile quid ſomniante vir habitu, vultuque gravis, prorſus tamen ignotus in Leoggenthal ad aedes parochiales divertit, qui petito ad D. Decanum aditu ſine móra admiſſus blando Bartholomaeum alloquio ſalutavit primum, ac dein gracili narratione expoſuit, quod ſuo itinere hac tranſeuntem ſingularis erga D. Decanum confidentia ad parochiales aedes traxerit, maxime, cum nummorum aliquali pondere gravetur, quos ſecuris manibus aſſervandos credere, quam ultra portare mallet, modo D. Decano, uti ajebat, eosdem in depoſito retinere grave non eſſet. Interim etiam contentum ſe eſſe, ut, ſi pecuniae penuria prematur, eosdem nummos ad unum omnes ſuis uſibus ſervire pro tempore jubeat, repetiturum ſe ſummam illam, ſi quandoque hac via reverti contigerit; dehinc notabilem nummorum portionem offert. Miratus Bartholomaeus inſolitam hoſpitis ignoti fidem, ſuumque viciſſim offert in aſſervando, reſtituendoque depoſito fidelitatem: dein modeſte modernam ſuam prodit indigentiam, ac ſubjicit, ſe quidem hac temporum anguſtia nummis perquam vehementer egere, hos tamen depoſitos eatenus contingere non audere, cum certus non ſit, an in termino reditus tantam ſummam refundere poſſit. At depoſitor omnem iſtam ſollicitudinem ponere, pecuniaque neceſſitati obviare jubet, ſpondens ſe non rigidum exactorem fore, ſed tali ſe rediturum tempore, quo ſolutio nequaquam futura ſit difficilis. Unde magis obſtupeſcens Bartholomaeus, cum creditor nec undenam eſſet, prodidiſſet, nec quo tenderet, manifeſtaret, Chirographum offert, quo de fideli refuſione ſincerius caveret, ſed depoſitor omnem

cautionem retractat, sat tibi securam in D. Decano fidem esse replicans; igitur suscepta pecuniae portione notabili post collocationem bene longam, exhibitumque vicissim promeritae hospitalitatis affectum abiturientem depositorem in optima pace dimisit; qui vero pecuniam reposceret, vel depositorem usque huc novisse aut vidisse potuerit, nemo extitit. Bartholomaeus interea larga depositoris usus licentia pecuniam partim vestiendis ac debite curandis Studiosis suis Ingolstadii degentibus, partim sublevandae necessitati oeconomicae impendit, saepe tam fidi creditoris meminisse solitus, an forte, & quandonam rediturus esset; id evidentius conjecturans, pecuniam illam in praesentissima tunc necessitate singulari Divinae Bonitatis dispositione fuisse subministratam.

Aliam similem Bartholomaei necessitatem stimulante conscientia licet ex improviso minori summa mitigavit Studiosus quidam, inter primos Bartholomaei Alumnos, quos Salisburgi sustentare coeperat, susceptus; Hunc ita pecuniae cupido fascinaverat; ut sicut Apostolum olim fecit Domini sui proditorem, sic & hunc redderet foedifragum suae vocationis desertorem: nam furtive subtractis, quos habere poterat nummis, abiit, excessit, erupit, evasit. Verum aliquot post annis, cum denuo Bartholomaeus magna laboraret pecuniae penuria, adeo vehementibus conscientiae stimulis agitatus, ut ad Bartholomaeum redierit, & agnito reatu triginta florenos retulerit, qui eidem pro tunc opportune tollendae penuriae subservierunt.

Ita Divina Bonitas sperantem in se Bartholomaeum nunquam deseruit, verumque esse illud *Prov. 19. v. 17.* docuit: *Foeneratur Domino, qui miseretur pauperis.* Unde S. Basilius *Homil. 6. in Ditescentes* inquit: *Dedisti esurienti? tibi consuluisti, quod dedisti, ad te cum auctario revertetur. Quemadmodum enim frumentum in terram cadens lucrum projicienti parit; sic & panis in esurientem projectus, multam tibi imposterum reddet utilitatem.* Qua similitudine usus etiam est, ad per-

persuadendam liberalitatem Apostolus 2 *Cor.* 9. *v.* 6 sic loquens: *Qui parce seminat, parce & metet; & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Hanc benedictionem metent in gaudio misericordes praecipue in die judicii, ubi audient illud ex ore Christi: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, & dedistis mihi manducare: Sitivi, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & cooperuistis me: infirmus, & visitastis me. Matth.* 25. *v.* 34. *& seqq.* Metuant alii diem hunc, non metuet illum misericors. An metuet judicem, quem pavit famelicum, vestivit nudum, hospitem domo recepit: cujus Chirographum servat: *Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur? Matth.* 5. *v.* 7. Neutiquam. Idcirco non claude viscera misericordiae pauperibus, sed illis, si non secundum exemplum Bartholomaei, saltem Christi succurre, qui, dum videbat olim turbam, & cum non haberent, quod manducarent, misericordia motus dicebat *Matth.* 8. *v.* 2. *Misereor super turbam;* Si videris pauperes, dic: *Misereor super turbam.* Da eleemosynam: *Eleemosyna a morte liberat, & ipsa est, quae purgat peccata, & facit invenire misericordiam & vitam aeternam.* Ait Angelus ad Tobiam *Tob.* 12. *v.* 9.

§. XXIV.

Bartholomaei Sacerdotis Humilitas & Mansuetudo.

N*ulla* (si D. Bernardo credas) *splendidior gemma in omni praecipue ornatu summi Pontificis, quam Humilitas: haec nempe si amittitur, illa virtutum aggregatio non nisi ruina est* Nec vero tantum Pontifices humilitas ornat, quam omnibus increata Veritas a se discendam inculcat *Matth.* 11 *v.* 29. dicens: *Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde.* Id a teneris pauperculo Bartholomaeo perquam familiare sub caelico

Christi Magisterio scholam humilitatis frequentare, ac discere, quod mitis sit & humilis corde, talesque suos sequaces ad unum omnes fieri mandet decreto nuspiam limitando. Hinc ut primum se nosse potuit, nemini magis, quam sibimet ipsi vilescere coepit ad ima seipsum semper abjiciens. Id vero singulari studio cavit, ne fucata virtutis hujus umbra sibimet illuderet, quod S. Hieronymus perquam familiare pluribus adstruit *Epist.* 27. inquiens: *Multi humilitatis umbram, veritatem pauci sequuntur.* Perfacile est aliquem habere vestem contemptam, salutare submissius, manus deosculari, genua curvare, inclinato in terram capite, oculisque dejectis humilitatem polliceri, lenta tenuique voce sermones infringere, suspirare crebrius, ad omne verbum peccatorem ac miserum se clamare; sed si vel levi sermone offensus fuerit, continuo videbis attollere supercilium, levare cervicem, & delicatum illum oris sonum insano clamore repente mutare. Procul hos humilitatis fucos vita, moresque vere humilis Bartholomaei depulere; & quo magis crescebat aetate, tanto magis etiam proficiebat vera humilitate, adeo, ut Sacerdos factus vix quidquam illa firmius teneret, probe semper assensus S. Gregorio *lib.* 8. *Moral. Perit omne, quidquid agitur, si non in humilitate solidatur.* Haec virtus officium pastorale in Bartholomaeo sic attemperavit, ut is Parochianorum, ac omnium, quibuscum versabatur, affectum raperet, & singulari confidentia dotaret; praecipue cum sociata sibi modestia, singularique comitate quasvis actiones, functiones, universam Bartholomaei conversationem individua societate comitaretur, quin etiam ex incessu, vestitu, totoque corporis habitu sic eluceret, ut eam in tanto ejus cultore nemo non adverteret, ac suspiceret. Cumque continuo virtutis hujus usu didicisset, quod ejusdem graves quandoque docuere Professores S. Chrysostomus *Hom.* 30. *in Act.* & S. Basilius *c.* 17. *Const. Monast. Nihil*, videlicet, *conferendum humilitatis virtuti, cum ea mater, radix & altrix, & fulcimentum*

mentum & vinculum sit bonorum, imo *tutissimus omnium virtutum thesaurus*. Hinc humilitatem Alumnis suis implantare, Sacerdotibus inculcare, elationis econtra occasiones, quantum poterat, amputare, & longissime removere satagebat; sat eos contra quasvis difficultates obfirmandos ratus, si fortes in humilitate persisterent. S. Chrysostomum hac tantae, tamque necessariae virtutis commendatione est imitatus, qui, *Nihil*, inquit, *humilitate potentius: fortior est petra, solidior adamante, & in majore nos securitate collocat, quam queant vel turres, vel urbes, vel muri, omnibusque Diaboli machinamentis sublimior facta, contingere volentibus insuperabiles facit.*

Ex hoc constanti retinendae semper humilitatis affectu promanasse videtur illa sententia, qua Bartholomaeus suos Sacerdotes ruri tantum in animarum cura catechizandaque rudiore plebe decreverat occupandos; de qua quid suo referat testimonio R. P. Lyprandus, ex adjectis intellige: *Praeterea cum suos tantum ruri occupandos censeret* (Bartholomaeus) *diligenter Parochianos catechizando, congregationem Rosarii amplificando, juxta alia consueta Parochialia, & consequenter non ita magnam in suis doctrinam desideraret. Ego contra vehementer suasi, ut illos, qui apti judicarentur, non solum ad gradus Theologicos acceptandos disponeret, verum etiam urgeret, ut Juri Canonico diligenter incumberent. Mihi enim omnino persuasi, Ordinarios saltem quosdam (nam scivi non defuturos ex illis Adversarios hujus Instituti) libenter tales Clericos probatae vitae & in Theologicis ac Canonicis studiis optime instructos ad consistoria sua admissuros, ubi unus talis plus Ecclesiae prodesse, & Ecclesiasticam disciplinam promovere possit, quam plures haerentes ruri in Parochiis; quamvis si ad tales Parochias plerique eorum attendant, valde semper approbarim. Atque in hoc me recte sensisse, nunc ipsa experientia convincit Instituti sequaces, &c.* Hucusque P. Lyprandus.

Licet

Licet vero Bartholomaeus his, aliisque rationibus, quas Viri docti, atque ipsa etiam experientia suggerebat, permotus de prima sua sententia ac proposito non nihil remiserit, illud tamen permittendo potius, quam volendo fecisse visus est, in hoc constanter intentus, ut non attento quocunque temporali dispendio suos in modestia & humilitate conservaret. Uti altiora beneficia gloriae vel magni nominis ambitione quaeri noluit, vel ea suscipi, quibus promovendae gloriae Dei, salutisque animarum uberior spes non inhaereret; ita in iis, quae vel RR. DD. Ordinariorum authoritas, vel singularis animarum utilitas suscipienda contulisset, illaesam perpetuo servari voluit humilitatem, illud crebro repetens: tunc eos de propria & aliena salute per se procuranda optime confidere posse, quando in humilitate, patientia, & indifferentia omnium rerum hujus mundi plurimum profecerint.

Ad saepe dictae virtutis aestimationem omnium animis profundius inserendam, libellum conscripsit de humilitate & sui ipsius agnitione, qui post mortem illius, eo stylo typis datus prodiit, quo ante mortem in viventis conversatione omnibus praeluxit. Unde qui libellum sua censura prodire jussit, hoc eundem prius elogio notavit: *Tractatus iste genuinum sui Auctoris spiritum refert, qui sicut scripsit, ita & vixit, verae humilitatis & simplicitatis amator & cultor.* Haec porro saepe dicta, semper usurpata humilitas sicut per omnia plurimum Bartholomaeo profuit, sic in hoc non paucos afflixisse potuit, quod plurima notatu dignissima nimis humili silentio suppressa notitiae posterorum subtraxerit, nil proficientibus eorum precibus, qui posteritate laboraturi non raro submonuerunt, ut quae circa se pluribus aliquando profutura contigissent, manifestare, fidoque calamo parumper consignanda credere vellet, quibus pro responso humilitas fuit, qua se hominem inutilem & peccatorem asseruit, quasi memoria posteritatis dignus haberi nollet, nisi de magnitudine indigni-

dignitatis. Et ita magnam scripti praesentis partem oculis humanis extinxit, oblivio sepelivit.

Percepisti, amice Lector, Bartholomaei humilitatem, ad quam frequenter suos adhortatus fuit verbis, & praeivit exemplis; eandem vero ante eum docuit Magister Veritatis tum verbis *Matth.* 11. *v.* 29. dicens: *Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde: & invenietis requiem animabus vestris.* tum exemplo suo, quando dignatus fuit immensus intra Virginis uterum & sinum se concludere, aeternus fieri infans unius diei, imo immortalis se morti subjicere. Erras igitur a via, & aberras ab aeterna caelestique vita, ni sequaris humillimum Jesum, qui est Vita, Veritas & Vita; ut de se testatur *Joan.* 14. *v.* 6. Non diffiteor hanc Deo charam, hominibus vero esse raram virtutem, humilitatemque inter paucos reperiri, dum & inter Apostolos fuit altercatio, Quis eorum esset major in regno caelorum? *Matth.* 18. *v.* 1. Quibus recte respondit ille, qui incarnata Veritas est, & hinc errare nequit. *Ibid. v.* 3. & 4. *Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum caelorum. Quicunque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno caelorum.* Ecce, in caelum nonnisi admittitur, nisi qui contractis quasi, & quasi in exiguum quid compressis, membris per angustam portam luctatur introire. Nec in caelis magnus nisi humilis erit: *Omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur*, inquit Christus *Luc.* 14. *v.* 11. Sic humiliavit & ad inferni barathrum detrusit Luciferum cum affeclis suis, humiles econtra exaltavit: *Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles. Luc.* 1. *v.* 52. B. Virginem super omnes puras creaturas exaltavit, eo quod esset humillima: hanc maternitatis ipsamet allegat causam, dicens: *Respexit humilitatem ancillae suae. Luc.* 1. *v.* 48. Haec de humilitate. Modestiam, quod concernit, ea fuit prorsus extraordinaria in exemplari nostro, ut testatur S. *Luc.* 4. *v.* 22. his verbis: *Mirabantur*

bantur in verbis gratiae, quae procedebant de ore ipsius, scilicet Christi, unde merito inter tria vota S. Augustini praecipuum erat: Videre Christum in terris conversantem. Et S. Pauli ac meum votum est: *Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Philipp.* 4. *v.* 5. Sunt enim omnes, quotquot ad statum Ecclesiasticum vocati sunt lux mundi, & consequenter lucere per modestiam, bonaque opera tenentur, ut glorificetur Pater, qui in caelis est. Haec cum ita se habeant, petitionem meam accipite: *Modestia vestra nota sit omnibus hominibus*, id, ut impetrem, *obsecro vos per mansuetudinem & modestiam Christi.* 2 *Cor.* 10. *v.* 1.

§. XXV.

Bartholomaei Sacerdotis Castitas.

Mirandam multis, veram omnibus propalavit S. Hieronymus in Epistola quadam sententiam: *Quacunque virtute polleas, quibuscunque opibus niteas, si cingulo castitatis careas, omnia per terram trahes.* Quam vicinam huic sententiae mentem Bartholomaeus foverit, haud obscure zelus ille prodit, quem pro illa in se suisque conservanda, & in universo, si posset, Clero stabilienda, monstravit. P. Lyprandum ea de re sequentia scribentem ausculta: *Castitatem*, inquit, *valde adamavit, eamque quomodo in Instituto suo conservare, sicque potissimum Cleri saecularis defectum corrigere posset, consideravit. Initio sui Instituti sibi proposuerat (ut mihi ipsemet indicavit) non admittere deinceps in Institutum suum, nisi parvulos innocentes, qui conserventur in sua innocentia, adhibitis spiritualibus mediis & exercitiis, & revera multos tales acquisivit.* Haec P. Lyprandus. Et hinc cautela illi maxima quaevis amoliri, quae periculosam sensualitatem suis procurare possent illecebris, olancularise conversationis, prorsus impatiens; ac licet in aliis pro sua mansuetudine semper fuerit indulgentior, in hoc tamen se semper praebuit

praebuit maxime severum, ut, si vel umbram lasciviae in aliquo notaret, ex Alumnorum suorum eum numero & domo sine mora ejiceret: ex inclinationibus tenerioris aetatis, de adultiore, quid metuendum esset, capiens conjecturam.

Atque in eo puritatis & castimoniae zelo tum in familia, tum in aliis conservando Religiosus omnino fuit & accuratus. Quin etiam, quod de S. Philippo Nerio in ejus vita refertur, sanctum hunc Virum per virginitatis perpetuo cultae studium id assecutum, ut eos, qui puritatem colerent, ex odore, qui secus, ex foetore dignosceret; idem etiam Bartholomaeo concessum fuisse videri possit, cujus exemplum Jurium Doctor Jacobus Lossius saepe citatus refert: *Illud est etiam mirabile, quod, cum cuidam comiti commensali meo assisteret Bartholomaeus, questus, undenam comes ille tam turpiter foeteret, cum tamen nullus alius quidquam olfaceret; hac super re facta inquisitione intellexi, homines Veneri deditos, qualem & ipsum comitem deprehendi, castissimo huic viro bene semper olenti, pessime oluisse, &c.* Quanta vero curarum mole Bartholomaeus anxie gravidus & gravatus anhelarit, & castae puritatis studium in suis Sacerdotibus ac universo Clero debito semper virore ac vigore floresceret, potissima principalioris intentionis Instituti pars, & Constitutiones de separatione mulierum liquido manifestant; eo enim non tam Bartholomaei, quam saluberrimo SS. Canonum praecepto (cui se, suosque Bartholomaeus novo foedere subjectos ac devotos esse voluit) reviviscente, fereque demortuam vim Legis recipiente (Restitutore videlicet ac Restauratore Bartholomaeo) propinquior saltem & communior tot excessuum occasio praecluditur, & a Clero tot allisionibus obnoxia petra scandali removetur.

Nec praetereunda hoc loco responsio Bartholomaei, qua vulgarem plurium oppositionem elisit verius, quam elusit: cum enim Bartholomaeo non semel objicerentur plurimae tum difficultates, tum etiam incommoda, ac

varia

varia damnorum genera tam ab ipsismet Ecclesiasticis, quam eorum oeconomiis famulitio muliebri destitutis perferenda, sine cunctatione respondit, quin imo plura & majora merito sufferenda esse, praestareque commoditatibus istis destitutum annos aliquot praemori, quam in tam propinquis peccandi illecebris, & Deum offendendi occasionibus, aeternaeque damnationis incurrendae periculis vivere.

Medium conservandae castitatis a Bartholomaeo ex SS. Canonibus traditum accipe, fugam scil. & separationem quoad cohabitationem mulierum. Quam periculosa cum mulieribus conversatio & cohabitatio sit, tot casus tragici fortissimi Samsonis, sapientissimi Salamonis, sanctissimi Davidis docent, hos bene perpendens, & ut caute ac caste ambularet Nepotianus Clericus, ad eundem scribit *in Ep.* 2. S. Hieronymus his verbis: *Ne sub eodem tecto cum muliere mansites, nec in praeterita castitate confidas; nec sanctior Davide, nec Samsone fortior, nec Salamone potes esse sapientior: memento semper, quod paradisi colonum de possessione sua mulier ejecerit.* Ex his, quam periculosa sit cohabitatio cum mulieribus, si sapis, perspicies. *Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.* Si tamen ob officii rationem, vel loci constitutionem sit tibi conversatio, aut quoad cohabitationem mulierum separatio inevitabilis, eam saltem adhibe circumspectionem & separationem, quae timoratis sufficiens videbitur, ne jacturam patiaris castitatis, quam velut animam status Clericalis considerabat Bartholomaeus: *Sicut enim*, dicebat, *corpus sine anima vivere non potest, sic status Clericorum, qui ad sacros Ordines promoti sunt, sine castitate nec esse potest, nec subsistere; sint ergo Sacerdotes templum vivum JEsu Christi Domini nostri, sed purum, immaculatum, integerrimum & ab omni umbra, nomine & titulo impudicitiae alienum. Corpus Sacerdotis sit Dei domus animata, anima sit sacrarium Spiritus sancti, ubi castitas instar Dominae absolutae & sacrae militiae Re-*

ginae

ginae gubernet, membra plenissimo & perpetuo dominio. Et recte castitas anima dicitur status Clericalis, quam praescribit praecipue Ecclesia Clericis in sacris Ordinibus constitutis, ut vitam caelibem instar caelitum ducant, qui *neque nubent, neque nubentur*, ut Christus ait *Matth.* 22. *v.* 30. Hinc S. Ambrosius *lib.* 1. *de Virg.* ait: *In caelo est patria castitatis; hic advena, ibi incola est.* Quem porro magis oportet Angelica puritate & caelesti vita super alios eminere, quam Sacerdotem? Sane in S. Scriptura Sacerdotes Angeli nominantur *Malach.* 2 *v.* 7. *Labia enim Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus: quia Angelus Domini exercituum est.* Et quomodo non Angelicam puritatem imo hac majorem postulat tremendum SS. Altaris Sacramentum! ubi Rex Angelorum est Sacerdos, altare, & victima, audi S. Augustinum *Serm.* 149. dicentem: *Omnibus castitas pernecessaria est, sed maxime Ministris Christi Altaris, quorum vita aliorum debet esse eruditio, & assidua salutis deprecatio. Tales enim decet Dominum habere Ministros, qui nulla contagione corrumpantur.* Si gravibus minis Deus antiquae Legis Sacerdotibus munditiam legalem inculcavit *Levit.* 22. *v.* 3. dicens: *Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea, quae consecrata sunt, & quae obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino.* Si tanta, inquam, poena irrogabatur, qui cum aliqua legali tantum immunditia ad illa antiqua Sacra accederet, quae non erant nisi egena & vacua elementa, quid illi exspectent, qui virginei corporis Sacramentum & Agnum immaculatum impuris manibus tractant, sordido corde & corpore recipiunt? Fugiant igitur omnia castitatis pericula, inter quae fere praecipuum est familiaris cum altero sexu conversatio; cum quo exigit status officium, non diffiteor, saepius conversationem, haec tamen magna cum cautela & circumspectione peragatur. Prout exemplum praebet Angelus cum Agar colloquens. Agarem ancillam e domo Abrahami fugientem in deserto

desertam ab omnibus convenit Angelus, jussit redire ad Saram Dominam suam multisque cum illa collocutus, tandem evanuit, tum illa: *Profecto*, inquit, *hic vidi posteriora videntis me*, sive Angeli. *Gen.* 16. *v.* 13. Ergone Angelus ancillam allocutus ipsi tergum vertit? quae & quanta haec inurbanitas? Verum ad nostram instructionem noluit Angelus, in forma viri mulierem solam & vagam in loco solitario allocutus, faciem illi conspiciendam objicere, ut quos magna utilitas, vel necessitas, aut officii ratio ad foeminarum colloquia adigit, discant, qua modestia oporteat aspectum oculosque continere.

§. XXVI.

Bartholomaei Sacerdotis Patientia, & Resignatio.

Nunquam, ait Divus Gregorius *lib.* 11. *Mor. est patientiae virtus in prosperis. Ille autem vere patiens est, qui & adversis conteritur, & tamen a spei rectitudine non curvatur.* Ut noris, nil Bartholomaeo defuisse, quo minus vere patiens diceretur, nec prosperitas patientiae locum surripuit, nec spei rectitudinem adversitas curvavit. Prius norunt, quotquot Bartholomaeum, vel Studiosum, vel Sacerdotem novisse potuerunt, cujus vita mera fuit adversitatum palaestra, ea potissimum parte, quam a suscepto Sacerdotio in animarum cura constitutus caepit, ultimo annorum ternario forsan excepto, quo Bingae in Archi-Dioecesi Moguntina commoratus. Etsi apertam vim adversariorum & persecutionum non sensit, curarum tamen nil minus habuit. Ægritudines & corporis morbos per duodecim circiter annos, quos in Tyroli vixit, varios sustinuit, potiori tempore valetudinarius, & ab angina persaepe pressus, tanta semper patientia, resignatione, & indifferentia, ut hasce dotes non modo constantissimo mentis affectu retineret, observaretque, sed etiam suis in summa

ma perpeſſione dolorum, harum fieret verbis, factisque commendator, & Praeco virtutum, ſine dubio non neſcius dicti S. Ambroſii *Serm.* 74. *Infirmitas corporis ſobrietas mentis eſt, virtutum officina eſt.*

His corporis incommodis & conſuetis paene valetudinis infeſtationibus afflictiones animi, perſecutiones, calumniae, ſimiliaque gravamina plenis agminibus ſe crebrius adjungebant, quibus & ab externis, ac non raro a ſuis acerbiùs exercebatur, ut vere foris pugnae; intus timores raro deeſſent. Quid? quod ne cathedrae quidem & ſacra veritatis ſubſellia, quae nec nugis foedari, nec calumniis aut falſitatibus pollui decet, jactis in Bartholomaeum atrocibus injuriis relinquerentur immunia, e quibus ſomniator, ſtolidus, ſtupor, Phantaſta, &c. etſi tecto, ſic tamen aperte deſcripto proprio nomine, proclamatus eſt, ut nemo Bartholomaeum talium convitiorum unicam fuiſſe metam ignorare poſſet. Quae tamen omnia Bartholomaeum unitis licet viribus frequenter aggreſſa nonniſi pilos infeſtare, bilem autem movere, vel, ut patientia leviter titubaret, efficere non potuere. Nec mirum: *Qui enim* (ut cum S. Bernardo loquar) *initiatur a timore, crucem Chriſti ſuſtinet patienter: qui proficit in ſpe, portat libenter: qui vero conſummatur in charitate, amplectitur eum ardenter.* Ita Bartholomaeus patienter ſuſtinuit, ut quid acerbius, duriusve in adverſarios aut laedentes dicere nunquam ſit auditus, ſed Apoſtolicam 1 *Theſſ.* 3. *v.* 3. ſecutus regulam: *Nemo moveatur in tribulationibus iſtis: ipſi enim ſcitis, quod in hoc poſiti ſimus.* Ita pertulit libenter ac ardenter, ut laeſiones, velut oblatam ampliſſimi lucri materiam exorata ſuper hoſtes DEI miſericordia compenſaret, ac profluentibus ſaepe lachrymis verba *Pſ.* 53. *v* 7. *Averte mala inimicis meis* pro eorum ſalute ſuſpirans ac ſupplex maxima teneritudine repeteret, cujus tot ſunt teſtes, quot in horis Canonicis comprecatores. Alias intimorum ſuorum cuipiam per litteras de ſuis

 miſe-

miseriis loquens fatebatur, non raro ternas, quaternasque suis humeris cruces, easque gravissimas incubare solitas, tanto pondere deprimentes, ut in densissimis desolationum tenebris constituto, nil, nisi pati, & indifferentem se habere superesset: & particularius rem tangens Bartholomaeus: *Eo*, inquit, *die passus sum tantam eclypsin animae meae, ut ignorarem, quae ante scivi, & gustavi: interim indifferentem me gessi per gratiam Dei. Altero die suffusus sum consolatione & lachrymis, & iterum intervenit triste nuntium, &c. Quid ergo cogitem in his aliud, nisi voluntatem Dei, qui peccatores magnos per crebras castigationes paterno affectu disponit, ut cogitare incipiant de vita aeterna, ne pereant in aeternum.* Hem genuinum Divinae dispositionis interpretem Bartholomaeum, Augustinianae methodi perquam tenacem, quam hic sanctus Pater *in Ps.* 48. commentatus dictat: *Igitur, quando bene est, lauda misericordiam, quando male, lauda justitiam.* Nec minus tenuit illud *Eccli.* 2. *v* 4. & 5. *Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum & argentum, homines vero receptibiles* (seu acceptabiles) *in camino humiliationis.* Ita in omnibus tam adversis, quam prosperis Bartholomaeus sibi constare novit, ut nec his efferretur, nec illis unquam animo diminueretur; saepe solitus asseverare, se tristia laetis, adversa secundis, dura mollibus in hoc mundo perlibenter praeeligere, quoque tribulatio major, aut crux gravior irruat, eo majori se gaudio interius abundare, ut sua forte probaret experientia, quod sua Sapiens prodidit scientia *Eccli.* 1. *v.* 29. *Usque in tempus sustinebit patiens, & postea redditio jucunditatis.* Aut illud Apostoli vicinius, recentiusque: *Sicut abundant passiones Christi in nobis: ita & per Christum abundat consolatio nostra* 2 *Cor.* 1. *v.* 5. Bene sciebat viam caeli esse viam S. Crucis; & si oportuit Christum pati, imo & mori, ut intraret in gloriam suam, ut

ut ipsemet testatur *Luc.* 24. *v.* 26. Non refugit pati Bartholomaeus, ut intraret in gloriam alienam.

Erras igitur, amice Lector, si pati renuis, cujus occasionem quotidie occurrentia adversa se offerunt praeprimis in pastorali cura. Calicem afflictionum, adversitatum, contradictionum tibi propinat Deus, Pater tuus, qui haec permittit, & ad suos probandos immittit. Dic igitur obgannienti amori proprio: *Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis, ut bibam illum. Joan.* 18. *v.* 11.

§. XXVII.

Bartholomaei cura de Domesticis, & conversatio cum illis.

Horrende quondam Doctor Gentium contra domesticorum incuriosos ac neglectores intonuit 1. *ad Tim.* 5. *v.* 8. qui *suorum ac maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* An non ex hinc aures tinniant, pili horreant, corda paveant, artus omnes contremiscant, ac velut fulmine concussa rigeant, quos vel nullius, vel neglectae domesticorum curae conscientia reos agit! fidem negasse, infideli deteriorem esse, quid aliud autumes, quam omnia, quin & se ipsum perdidisse? Grande piaculum, insolens nocumentum: omnia perdidit, qui domesticos neglexit. Huic malo tam communi, quam nocivo peritissimus Medicus Bartholomaeus extitit, qui quod in Episcopo & animarum sedulo Pastore magnus gentilis orbis Apostolus requirit 1 *Tim.* 3. ut domui suae praeesse norit, ad unguem observare Bartholomaeus continua laboravit industria, curam familiae gerens & oeconomicam & spiritualem: uti namque in necessariis corporis cuipiam suorum nil facile deesse patiebatur, ita nil utilium quoad animam subtraxit unquam, quo minus omne consilium Dei suis annuntiaret, atque ad illud verbo, factoque fideliter induceret, quod ex sequentibus ad oculum clarescet.

Quotidie matutino, meridiano, & vespertino tempore familiam dato campanulae signo convocabat ad ordinarias preces hora statuta simul persolvendas, quibus ipse assiduus intererat. Officia domestica, ne quidquam confusioni fieret obnoxium, per ordinem sic erant disposita, ac distributa, ut quisque, quod suum erat, statuto tempore, modoque perficeret. In communi triclinio prandium omnibus & coena porrigebatur, ea tamen lege, ut semper spirituali vel S. Scripturae, vel alterius libri Ascetici lectione jentacula condirentur, sicque non minus animus, quam corpus reficeretur. Finita lectione pro temporis aut dierum vel exigentia, vel differentia discursus varii de sacris vitae ac doctrinae Christi aut salutis nostrae mysteriis instituebantur, & his Bartholomaeo plerumque materiam suggerente, mentio persaepe miscebatur de mundi, rerumque mundanarum vanitate, vitae humanae fugacitate, cura gloriae Dei & salutis animae humanae nimis exigua, ac etiam de inaestimabili animarum pretio, ac erronea nihilominus plurimorum vilipensione. Quamvis refectionem his similibusve condimentis probe dulcoratam sublata mensa subsequebantur variae Studiosorum relationes, quas ex assignato quivis Authore communi notitiae, bonoque promebat. Annuae recollectionis faciendae tempus singuli retinebant. Si quem adversa quandoque valetudine premi contingeret, is omni cura medica corporis & spirituali animae perquam sollicite fovebatur, ac pro possibili sublevabatur, ut adeo tota Bartholomaei oeconomia videri potuisset verae disciplinae, morumque sanctiorum officina.

Si qua particularis necessitas immineret, mox in dictis in Sacello domestico vel etiam adauctis precibus ad eam aut avertendam, aut certe mitigandam omnes inducebantur; si qua vero gravior, publicaeque utilitati minitans calamitas instaret, translata in templum devotione coram Venerabili preces fundebantur, id, quod binis praecipue vicibus actum, prima, quando Sueci

Oěnum fluvium trajicere & in patriam Salisburgensem irrumpere tentabant, de quo C. III. §. V. plura: altera vero, quando pluribus annis post, clandestinis machinationibus urbi Pragensi praeter exspectationem imminentes iidem hostes partem civitatis unam subitanea irruptione occupabant; cum enim de improvisa dictae civitatis invasione nil penitus in Tyroli constaret, nec praepropere cuiquam innotescere potuisset, Bartholomaeus praesago malorum impendentium zelo fervens octo & pluribus diebus hora constituta domesticos & familiam universam ad templum cogebat, ipseque coram Venerabili prostratus multis precibus & lachrymis adeo Divinam Clementiam indesinenter evocabat, ut teste Georgio Eberle Bartholomaei tum temporis Sacellano, prae fletu & singultibus in oratione vocali, qua caeteris praeibat, aliquando pergere non potuerit, omnibus, qui aderant, attonitis, dubioque suspensis, quid tam calidae, madidaeque preces portenderent: donec tandem Archi-Duce Ferdinando in partibus illis venationi insistente Dominus Siegelschneider Archi-Ducis Cubicularius Bartholomaeo triste nuntium de parte civitatis Pragensis occupata referret. Addit vero supra nominatus Eberle, firmissime se credere, periculum hoc civitatis a Bartholomaeo praevisum, ejusque precibus Divina favente Clementia eatenus mitigatum fuisse, ne tota civitas occuparetur.

Cum porro mos in aliquibus Tyrolensis patriae locis receptus esset, ut Sabbathinis diebus circa secundam vel tertiam pomeridianam serviles labores finirentur, & reliquum diei spatium honori B. Virginis sacrum esset, ne tempus illud otio, quo res jam degenerare coeperat potius, quam Divae Virginis cultui dicaretur, Bartholomaeus in Sacello suo domestico Litanias Lauretanas eo tempore decantari fecit, nec vicinos ea devotione captos & interesse volentes prohibuit. Unde paulo post vicinis pietatem istam mire commendantibus major Parochianorum numerus confluxit, quam ut eos domesticum Sa-

cellum capere poſſet: ut igitur omnibus Marianae pietatis occaſio latius pateret, devotionem illam in Eccleſiam parochialem tranſtulit, ad eamque ſolemni majoris campanae pulſu Parochianos convocavit, ac magno pietatis cultusque ſanctiſſimae Virginis incremento devotionem illam Sabbathinam in loco & populo ſibi concredito ſtabilivit, S. Ambroſii ductum ſecutus: *Quod populo praecepturus es* (vel ſuaſurus) *prius a domeſticis exige.*

A Bartholomaeo me averto, & ad te, Lector benevole, me converto. Habes hic vitam Bartholomaei a ſuſcepto Sacerdotio uſque ad ejus obitum cum virtutibus praecipuis in Bartholomaeo Sacerdote obſervatis, harum ut ſis ſtrenuus aemulus, te obſecro in Domino, hic enim te vult tenere lucernas ardentes in manibus *Luc.* 12. *v.* 35. Ardentes lucernas manibus geris, ſi bonis operibus, virtutibusque fulges, qui fulgor Sacerdoti & praeprimis Paſtori animarum neceſſarius eſt, hic ſi deſit ſplendor, fulgentibus verbis tenebras offundent obſcura opera. Ergo imitentur Sacerdotes & Paſtores exemplum Sacerdotis ſecundum ordinem Melchiſedech & Paſtoris animarum noſtrarum Jeſu Chriſti, *qui*, ut S. Cyprianus *lib. de Lapſis* ait, *fuit in verbis Doctor, conſumator in factis.* Quaecunque enim docuerat, prius fecerat juxta illud *Act.* 1. *v.* 1. *Coepit Jeſus facere & docere.*

Capitis ſecundi Finis.

Cap. III.

Caput III.

Facta quaedam memoratu digna Bartholomaei, ejusque obitus.

§. I.

Bartholomaeus spectris infestatur.

Ne interrumperem ortum & progressum Instituti opera Bartholomaei Doctoris & Ductoris, facta quaedam memoratu digna silentio in parte praecedenti praeterivi, & ad praesentem reservavi; inter quae non postrema sunt illa, quae Bartholomaeo a spectris acciderunt. DEUS ille, qui Moysi mandavit tanta in Ægypto patrare miracula, permisit pariter, ut Magi Pharaonis similia ad apparentiam duntaxat prodigia fingerent *Exod. cap.* 7. utque in eodem campo, ubi bonum semen sparsum fuerat, inimicus homo superseminaret zizania; ita simili modo cum singularibus visionibus & revelationibus Deus Bartholomaeum honorasset, ut partim ex dictis jam patet, partim adhuc magis ex dicendis patebit, permisit etiam e contrario, ut ad meritorum ejus augmentum eundem Diabolus spectris exagitaret, ex quibus sequentia ponere libuit.

Cum Bartholomaeus adhuc Studiosus B. V. Mariae praecipue devotus Ingolstadii Sacellum civicum Mariae de Victoria dictum quotidiana consuetudine frequentaret, tanto loci illius affectu non raro retentus est, ut ibidem etiam pernoctare soleret crebrius in oratione Dei. Ægrius autem insuetas eo loci vigilias tulisse videntur inferi, tanta quippe, tamque diversae ac terribilis formae concitavere terriculamenta, ut loco cedere, piamque stationem deserere coactus forte fuisset, nisi solida prudentis Confessarii directione roboratus eos omnes

assultus contemnere didicisset, utpote quibus infernalis inimicus caelestis impulsus & consuetae pietatis exercitia praepedire, vel saltem interrumpere, ac sic eximium quandoque bonum a DEO singulariter intentum subvertere conaretur. Hoc igitur spiritalis Directoris adhibito semper auxilio quasvis hostis insidias declinavit, terrores & astus enervavit.

Paribus omnino molestiis Bartholomaeus ad S. Joannem in Leoggenthal a spectris exceptus est, quando cum Michaëli Rottmayer Cooperatore suo Parochiam suscepit administrandam; nam prima statim nocte tres diversi se spiritus obtulere, quorum unus vellicando cervical totam fere noctem insumpsit, tandemque a Bartholomaeo, quid desideraret interrogatus, indicavit precibus & Sacrificio ejus sibi suppetias ferri posse, quibus etiam condictis, & altero statim mane persolutis, nil amplius ab hoc molestiae notatum est, duo reliqui validis exorcismis abscedere jussi, domumque suis infestationibus immunem relinquere coacti sunt. Verba Michaëlis Rottmayer adjungo: *Cum aliquando ad S. Joannem Cooperatoris officio functus ambularem in atrio domus medio, prorumpit Bartholomaeus ex cubili pallida facie, perterrito haud dissimilis. Interrogavi ergo (notavi enim viro alioquin sibi semper praesenti, in vultu subitaneum aliquid accidisse). Noluit primo indicare, nam parcus fuit valde in secretis suis propalandis, & nonnisi pluribus instantiis vincendus, sed crebrius instanti mihi fassus est, sibi spectrum aliquod horribile, quale mihi dicere non posset, turpissimum obviasse, fugasse autem illud signo S. Crucis.*

Nec illud memoria videtur indignum, quod circa virum in Leoggenthal Bartholomaeo evenit. Hic nescio, qua vel capitis vertigine, vel animi fluctuantis turbine, domo, familiaque deserta diffugerat, nemine conscio, conjuge vero tam misere viduata multum tristi; cumque nullum fugae vestigium explorari posset, uxor profugi Bartholomaeum adit, utque pro marito,

quem

quem perditum metueret, Sacrum offerret, enixe rogat. Nec hic abnuere poterat adeo sanctum Deo, proximoque serviendi studium, utpote cui consuetum afflictis non modo compati, sed etiam, ut totus in eorum esset obsequio, sollicite providere. Promittit ergo Sacrum altero proximoque mane offerendum, & bono esse animo jussam dimittit. Vix aurora subsequentis diei nuntia fugientes noctis tenebras discutere coeperat, cum Bartholomaeus ostium sui cubilis importuno tumultu reserari & aperiri, virumque venatoris habitu intrare conspicit, qui truci, minacique vultu Bartholomaeum intuitus fremCEnti similis, mox janua cubiculi pari prorsus tumultu clausa denuo disparet. Bartholomaeus, quid insolita larva portenderet, nescius, relicto strato, promisso se Sacrificio peragendo accingit, ac illo statuta hora devote oblato, paulo post virum fugitivum interea sibi, suisque redditum intelligit, ac simul retulisse, quod sibi circa proximum pagum, rivum transire volenti ex adverso venator steterit obvius, & ex arcu, quem gestaverat, globum in caput impetu vehementi impegerit, quo ictu accepto in horreo sub foeno sese abdiderit, & ibi sopore hucusque continuo mersus paulo ante primum denuo evigilaverit. Unde Bartholomaeo conjecturare licuit, quis ille venator esse potuerit, qui mane tam insolenter in cubile irruperat.

§. II.

Bartholomaeus diversos afflictos liberat.

Cum Bartholomaeus Parochiam ad S. Joannem in Leoggenthal administrandam suscepisset, & primo statim initio plura zeli sacerdotalis ac vitae sanctioris, curaeque sacratioris exempla passim omnium oculis irradiare coepissent, intra breve tempus adeo longe, lateque fama vitae ac nominis ejus evolavit, ut non modo viciniora loca pervaserit, sed ad remotiora etiam & longius dissita non obstante plurium aemulatione penetraverit

verit; unde plures afflicti, morbidi; vel aliis quibuscunque vexati miseriis ad eum hinc inde perlati spiritualia suis defectibus medicamina, subsidiaque quaerebant; quos omnes ad fidem, spem, & charitatem, ac devotum verae poenitentiae & Sacramentorum usum primitus erectos, salutaribus monitis instructos, aqua, cera, herbis benedictis provisos a se dimisit, tanto plurimorum emolumento, *ut* (teste Gündelio) *& hominibus & pecoribus optati sanitatis effectus ac fructus ubertim succreverint*, atque ut unius vel alterius faciamus mentionem.

Dum ad S. Joannem in Leoggenthal degeret, puerulus utroque pede claudus Bartholomaeo praesentabatur. Compatiens calamitati hujus creaturae Bartholomaeus oleo modico lampadis ante aram Praecursoris Christi accensae partes laesas inungens in momento liberum & sanum domum remisit.

Ita pariter maligna febri correptus D. Malgarita a Bartholomaeo visitatus, persoluta ab eodem oratione integerrimae sanitati restitutus ab omni malo liber evasit.

Cum esset expositus ad obsequia pestiferorum D. Pfister, & intellexisset Dei Servum Sacris pro se operatum, ac in S. Communione verbis illis apud Deum institisse: *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi:* idcirco pro certo semper habuit, se ab omni infectione praeservatum, & perfecta sanitate gavisum fuisse in grandi ista multitudine infectorum propter Bartholomaei preces.

Haec tria exempla sufficiant ad probandum multos a variis morbis liberatos esse a Bartholomaeo. Silentio involvimus alios; quos a corporis, innumeros vero, quos ab infirmitatibus liberavit animae.

§. III.

§. III.

Bartholomaeus diverſos energumenos liberat.

Quod promiſit ſuis Apoſtolis liberaliſſimus Salvator *Marc.* 16. *v.* 17. *Signa autem eos, qui crediderint, haec ſequentur: In nomine meo daemonia ejicient.* Pariter impletum fuit in Bartholomæo Viro vere Apoſtolico.

Inter alios mulier anno 1642. circa ſolemnitatem Corporis Chriſti acceſſit, filiam nomine Walburgam deducens ab annis octo penitus mutam, tantisque non raro furiis agitatam, ut obſeſſam daemonio non immerito querula mater ſuſpicaretur, tumultuans etenim nulla vi cohiberi poterat, aut compeſci. Bartholomaeus auditis matris afflictae lamentis, cum in hujusmodi negotiis conſuetam ſemper ſingularis providentiae cautelam praemitteret, ſuadet, ut ad chirurgum loci ſe conferat, qui ore puellae inſpecto forſan haerentis linguae defectum deprehenſurus, mediaque convenientia dictaturus ſit, quibus adhibitis loquela revocari queat, & reſtitui. Paret mulier, & juſſu Bartholomaei chirurgi fores pulſat, admiſſaque mutam filiam ſiſtit, ac pluribus acceſſus ſui cauſam inter ſingultus explicat, ea cognita, dum os puellae perluſtrat, mox vermis e collo ſeſe exerentis caput conſpicit, & prioribus digitis deprehenſum extrahere vano, caſſoque niſu conatus forficem ſibi, qua caput vermis reſecari poſſit, dari poſtulat, reliquum medicinae vi depulſurus; at vermis reformidanti ſimilis aciei forficis ſe ſubtrahens diſparuit, puellam vero deinceps tantis agitare furiis perrexit, ut mater tumultuantis filiae furorem ferre non amplius potens, ad Bartholomaeum recurrere, ab eoque remedium iteratis precibus extorquere coacta fuerit. Jubet is in diem alterum exſpectare, ac interea re Deo devote commendata puellae tempore ſtatuto redeunti panem & vinum uſuale praeberi, ac illo perquam avide ingeſto, panem benedictum ſuperaddi mandat, cumque hunc deglutire non valeret,

ſed

ſed terribili vultus ac oris diductione reſpueret: *Noto*, inquit Bartholomaeus, *quis te vexet inquilinus*. Exorciſmum tamen adhiberi certis de cauſis eo tempore diſtulit, ac mulierem interea ſolatio non nihil refocillatam denuo dimiſit. Tandem circa feſtum S. Michaëlis Archangeli cum filia tertio reverſa multis precibus gemitibusque Bartholomaeum ad ferendas miſerrimae filiae ſuppetias urget, quibus ille permotus, exorciſmos inchoavit, & eosdem per ſe, ſuosque deinceps frequentius repetivit, & licet non modo cacodaemon apertis ſe proderet indiciis, ſed & imperata quaevis exequi cogeretur, ut tamen puellam desereret, toto biennio compelli non potuit. Demum anno 1644. Bartholomaeus quindecim Sacra ſub honore B. Virginis ob memoriam quindecim myſteriorum ſacri Roſarii (quae ſumma ſemper veneratione ruminavit) eo ordine obtulit, ut decimum quintum in vigilia SS. Virginis aſſumptae legendum incideret, quo peracto ſancta fiducia plenus exorciſmum repetiit, maximaque vehementia continuavit, donec & ipſe feſſus, & puella pro more miſerrime jactata & horrende diſtenta deficientibus pene viribus laſſo reſpiraret halitu; offam dein pro ea refocillanda dari juſſit, qua perquam avide abſumpta, *Ecce*, inquit, *haec offa emendicata & amore Dei data fuit, & ego amore Dei pariter illam dari curavi.* Vix haec effari poterat Bartholomaeus, cum ſuperbus ſpiritus ingenti ructu puellam diſtendens, offam, uti contenderat, in ſcutellam revomere fecit. Inſtante tamen Bartholomaeo puella rejectam offam denuo devorare coacta eſt. Quo facto exorciſmum finiit, & toto negotio Divinae Bonitati per Patrocinium Beatiſſimae Virginis commendato puellam ad diverſorium reduci juſſit. Dum vero puella hoſpitium repetens pontem fluvio Achen inaedificatum tranſire parat, in immenſum iterum diſtendi, ſicque ad vomitum urgeri coepit, ut ad latus pontis inclinans inter foediſſimas ſordes tres quoque nigras volucres veluti corvos in praeterlabentem fluvium vomitu ejecerit, & mox

mox mire se alleviatam sentiens ad domum parochialem reversa, quibus poterat signis ac nutibus rem, ut gesta fuerat, indicaverit, & paucis post horis, redeunte insuper loquela, sibi plene restituta, gaudens ac laetabunda verbis sine titubatione retulit, quod prius nutibus intimaverat. Ita igitur haec puella tot annis muta, misereque confecta, daemonio tandem liberata loquebatur recte. Bartholomaeus porro gratiis Divinae Bonitati perquam ferventer actis tantum materiae hausit in Beatissimae Virginis pervigilio, quantum excitandis ad colendam eandem Virginem auditoribus sufficeret in die festo. Nec enim poterat facundius, quam de muta loqui, quae, dum Dei Miseratione, Deiparae Virginis intercessione loquendi facultatem recipit, ad tanti Numinis encomia, tantae Virginis Patrocinia solemnius eloquenda mutas linguas solvit & provocavit.

Quae interea ante hujus energumenae sat mirandam liberationem accidisse constat, duo singulariter observata reperio, unum, quod, dum Bartholomaeus illo biennii spatio, quod pellendo miserae puellae tortori tribuere debuit, exorcismos aliquando vehementius adhiberet, ita subito furore daemon puellam concitaverit, ut in Bartholomaeum irrueret, ac utroque brachio conclusum adeo constringeret, ut nulla se ratione movere amplius posset, imperterritus tamen, mentis adhuc & linguae potens Bartholomaeus, *Si*, inquit, *potestatem habes a Deo, fac quod vis.* Quo dicto manus, quasi ambustione graviter laesisset, sine mora puella retraxit. Indignante sine dubio pessimo tortore, quod nequidem terrere potuisset, quem terrere tentasset. Alterum, quod, dum finito vice quadam exorcismo stolam & superpelliceum Bartholomaeus supra mensam deposuisset, ac una pars ejusdem stolae dependens totam illam ad pavimentum detraxisset, Bartholomaeus energumenae mandaverit, ut stolam a pavimento sublatam in mensa reponeret, multum vero cunctantem, quin etiam pertinaciter reluctantem vehementius urserit. Unde vim ulteriorem perti-

pertimescens manum tandem extendit, sed eandem stola vix extremis digitis leviter attacta mox retraxit, quod postquam crebrius repetiit, subito denique motu stolam in mensam projiciens, ita manus excussit, quasi carbonibus ignitis easdem dolorosius adussisset. Indicio certe non inani, quantum infernalis inimicus tum talia benedicentis, tum benedicta sic usurpantis Ecclesiae morem & authoritatem horreat, ac pertimescat.

Breviori tempore, faciliori modo mulier quaedam ex Jochberg spiritu maligno liberata est, ea communi, quae de Bartholomaeo percrebuerat sanctitatis opinione mota, viri potioribus omnium votis commendatissimi subsidium imploratura ex Jochberg, ad parochialem Bartholomaei residentiam fuerat adducta; cujus miserandam constitutionem, cum Bartholomaeus manifestis explorasset indiciis, id primum pellendo malo remedium adhibuit, ut tremendo Missae Sacrificio DEUM placaret, quo ferventer oblato stola collum energumenae circumdat, sicque ligatae, dum exorcismos adhibet, aquam lustralem porrigit, qua vix hausta mulier ingentes vomitu spurcitias ejecit, interque illas animalia plura locustarum speciem referentia; quibus ejectis maligni spiritus infestationibus immunis mulier evasit.

Aliam de simili prorsus infessore suspectam, cum sibi sisti Bartholomaeus cerneret, exploraturus, num revera tam diro stygis inquilino torqueretur, jussit, ut Deo gratias ageret, & orationem Dominicam recitaret, quod cum perfunctorie, frigide, contemnentique similis ageret nec unquam rite, pleneque persolveret, iterum, iterumque repeteret jussa, in ultima semper petitione, *Sed libera nos a malo*, titubavit, vel mutilatis, vel mutatis, vel alias ita pressis verbis, ut genuine nunquam pronuntiaret, donec tandem Bartholomaeus post crebram orationis repetitionem sagaci attentione notaret, mulierem in ultimae petitionis pronuntiatione germanico idiomate facta fallaciam posuisse, dum loco germanici nominis **übel**, nomen **lübel** supposuerat, qua fraude notata

notata ſerio quidem Bartholomaeus urſit, ſed non extorſit perfectam ultimae petitionis pronuntiationem. Unde ſine mora parvulum vocat, jubetque complicatis manibus, erecto in caelum vultu orationem Dominicam, integre, clare, diſtincteque recitare, Daemonem vero, cujus praeſentiae nullum amplius reſtabat dubium, aggreſſus: *Ecce*, inquit, *inveterate nequam, damnate ſpiritus, puer hic totus adhuc a baptiſmo innocens te debet docere, perge ergo nunc & ſequere praeorantem.* Dum vero Diabolus apertiſſime ſe prodere, quovis modo reluctari, in omnem ſe partem torquere, ſpumare, ac ringi coepit, quo tamen non attento Bartholomaeus exorciſmos adhibuit, itaque hoſtem avernalem preſſit, ut tandem integre petitionem, prius toties vitiatam, exprimere, itaque exorcizantis imperio cedere coactus fuerit.

Exhinc Bartholomaeus anſam, occaſionemque ſumpſit ſuos Sacerdotes inſtruendi, ut in exorciſmis uſurpandis magna in Deum fide animos erigant, multis ſermonibus, & caeremoniis alias non conſuetis, abſtineant, imo nec in magnarum aut multarum Reliquiarum uſu tantam vim poſitam autument; ſed omnia in firma in Deum fiducia, profunda humilitate, & humili ſimplicitate peragere ſtudeant, cum ſpiritus hoſce ſuperbiſſimos magis humili, communi, & ſimplici exorcizandi modo confundi, premique manifeſta crebro docuerit experientia exorciſmosque ut plurimum peragant finito Sacrificio Miſſae; tunc enim ſecurius ex alieno corpore ejici poſſe daemonia credebat, dum hoſpitio receptus eſt Deus.

§. IV.

Bartholomaeus diverſos favores accipit variis viſionibus.

Pater luminum, qui mirabilia ſua abſcondit Prudentibus & Sapientibus mundi, & revelat ea parvulis, complacuit ſibi, manifeſtare ea & revelare Servo ſuo

 humili

humili Bartholomaeo. Visiones, quas ipsi revelare dignatus est, dum in tenera etiamnum aetate vivebat, retuli C. I. §. II. & aliquas, quas Studioso & Sacerdoti facere dignatus est eodem Capite §. VIII. & C. II. §. III. His adde visionem de septem animalibus, per quae intelliguntur septem vitia capitalia; de arbore & terra sacerdotali; de multitudine vermium, sive hostium Imperatoris, & verme grandi, sive Imperatore & Cato, sive Duce fideli, cujus providentiam Deus statuit &c. Verum cum Bartholomaei Prophetias recensere, ab ipsoque datam interpretationem non intendam, illasque typis evulgandas exspectent alia tempora, vitam Bartholomaei prosequor.

Cum esset Parochus & Decanus in Leoggenthal ex consilio suorum Consacerdotum & cum speciali licentia RR. D. D. Episcopi Chiemseensis mense Januario ad finem vergente anno 1646. compilavit visionum suarum caelitus haustarum maximam partem in libro quodam, & grandi vehementia spiritus impulsus cum indicibili velocitate properavit Lincium civitatem Austriae & humillime illum Ferdinando III. Imperatori ad templum eunti obtulit cum longa paroenesi ad Germaniam; & inde non cum minore celeritate, quae fugae similior erat, Monachium properavit, ejusdemque dicti libri copiam Electori Maximiliano Bavariae Duci praesentavit. Cognitus autem a R. P. Joanne Vervaux e Societate JEsu, qui eidem Principi a Confessionibus erat, rogatusque, ut & sibi copiam communicaret, visionumque expositionem; satisfecit huic petitioni, visionum expositionem Leoggenthalio praefato Patri Confessario transmittendo. Quid de his visionibus senserit R. P. Lyprandus ex ejus verbis patet, quae placet recensere: *Quod attinet ad Prophetias D. Bartholomaei varii varie, uti fieri solet, senserunt, alii, ut vanas rejecerunt, alii, iique, pauci approbarunt. R. P. Simon Felix insignis quondam in hac Provincia Theologus meus in Theologia Academiae Ingolstadiensis Collega, & per*

per unum circiter annum ibidem D. Bartholomaei Professor, Vir acris judicii, cum legeret Prophetias D. Bartholomaei, judicavit stylum esse vere propheticum, nec spectata natura & talentis D. Bartholomaei, quam optime noverat, eas potuisse suo marte fingere. Idem sensit R. P. Petrus Braierus & ipse D. Bartholomaei Professor, ac meus olim Collega in Theologia.

Ego tres primas Prophetias, quae consistebant in visione quadam & vigilanti & oranti pro Ecclesia contigerunt, nempe de Lyco, de Ingolstadiensi civitate, & de regno Angliae, statim intellexi, & examinavi; quia tamen scivi, facile in his aberrari posse, ac saepe deceptiones varias in variis contigisse, & contingere, duas primas non aestimavi, sed postquam mihi narravit Prophetiam de Regno Angliae, quod nimirum illud deveniendum sit ad summas miserias, & totum situm esse, ut percutiatur Rex, postea pacem redituram, & Regnum Angliae convertendum ad Catholicam & Romanam fidem, ac deinde Anglos plus facturos pro Ecclesia, quam olim post primam suam conversionem fecerint, vehementer horrui, & timui, ne mala, quae de Lyco & Ingolstadio praedixerat, evenirent; & hoc ideo, quia similem plane Prophetiam, de Regno Angliae habuit R. P. Collnagus inter Prophetias, quas sub obedientia jussus est a Superioribus conscribere, quas sciret se divinitus habere, easque legi ab eodem R. P. Collnago Italice scriptas, ac succincte usque ad annum 8. hujus saeculi, & mihi communicatas circa annum 19. ejusdem saeculi a R. P. Ruperto Rendelio meo tunc Confessario Viro valde prudenti & spirituali; in Prophetia tamen R. P. Collnagi nulla fit mentio Regis percutiendi, nec de illa tempestate, de qua D. Bartholomaeus.

Post aliquot annos, cum praedictus Dominus Salisburgo Ingolstadium rediret, suos juvenes hic in studiis morantes visitaturus, & ante hic publicus fuisset rumor, Carolum Regem Angliae pronum esse ad profitendam fidem Catholicam, atque D. Bartholomaeo objicerem,

hunc rumorem non cohaerere cum Prophetia, quam habuisset de Regno Angliae, mihi valde asseveranter ita respondit: Carolus Rex Angliae nec de facto est, nec unquam erit Catholicus; quod eventus probavit. Eodem tempore mihi indicavit, se divinitus intellexisse Suecum nullum pedem habiturum in Imperio, Rhenum suo tempore rediturum ad suum antiquum Dominum. Caeterum loquendo universim de Prophetiis D. Bartholomaei, ego semper judicavi, eum sine fraude procedere, nec naturalia ejus talenta suffecisse ad hujusmodi confingenda, in qua sententia me non parum confirmavit quaedam epistola, quam scripsit ad quendam magnae dignitatis Virum, in cujus prima parte eum vehementi spiritu reprehendit, & mala praedixit, nisi aliter se gerat, in posteriori parte quaedam alia adjecit, in illa videbatur ut vir, imo supra Virum loqui, in hac vero ut parvulus. Quamvis autem satis probabile, imo probabilissimum censeam, illum a Deo accepisse donum Prophetiae, an tamen ea semper recte intellexerit, affirmare non ausim; notum enim est apud Theologos primum stare posse sine secundo. Hucusque P. Lyprandi de Prophetiis Bartholomaei judicium, quod rogatus post obitum Bartholomaei dedit. Antequam ad §. sequentem descendam, unam a Bartholomaeo visionem habitam annectere Lectori ingratum non erit.

Cum diversi generis adversitatibus undequaque irruentibus peracerbe Bartholomaeus torqueretur, ea reliquis afflictio superaddita est, quod in visu sibi repraesentari cerneret, quomodo in medio Collegiatae domus Tittmoningianae, quam Instituti Sacerdotes plures inhabitabant, atrio diabolus lebetem magnum felle ac sordibus, immunditiisque plenum effunderet, pro quibus tollendis, cum Bartholomaeus multum contristatus Deum enixissimis precibus adorasset, mira mox vicissim consolatione roboratus est, exhibito sibi oblongo illorum catalogo, qui a tempore, quo ipse ac Sacerdotes Instituti sui Collegiatam illam cum animarum cura rexerant, &

& adminiſtraverant, coelo fuerant adſcripti, tanto numero, ut vix tot interea putaret ibi fuiſſe defunctos, parvulis inſuper, qui a baptiſmo innocentes deceſſerant ſimul repraeſentatis. Dum vero quid fellis & immunditiarum effuſio portendere poſſet, ſollicitus perquirit, reapſe deprehendit, plurium diſcordiarum & confuſionum zizania inter eosdem Sacerdotes de facto pullulare coepiſſe, quae congruis remediis, quam potuit maturiſſime radicitus evellere laboravit.

§. V.

Quaedam futurorum praedictiones a Bartholomaeo factae.

Cum quaedam ſubinde Bartholomaeus diverſis eventura praedixerit, quae licet ratio naturalis praevidere, aut in illis circumſtantiis tanta certitudine polliceri non potuiſſet, eventus tamen ſemper ſubſecutus confirmavit; hinc earum praedictionum cum ſubſecutis eventibus quasdam hic apponere libuit, ne talium legendarum cupido Lectori plus promiſiſſe, quam ſervare voluiſſe videar. Quid hac in parte de Bartholomaeo D. Doctor Joannes Jacobus Loſſius ſenſerit, ſcripto ſuo teſtimonio patere voluit, dum in futuris praedicendis Bartholomaeum Miraculoſum fuiſſe aſſeveravit. Quod tanto ſibi certius licere credidit: quanto manifeſtius praeter conjugis, privignaeque teſtimonium idipſum ſuomet etiam experimento comperit, ut ex ſequentibus haud obſcure notabis.

Quando poſtremis Theologicorum ſtudiorum annis Bartholomaeus in domo Praecellentiſſimi Medicinae Profeſſoris Ingolſtadiani, D. Doctoris Weitzerigger Paedagogiam adminiſtrabat, tanto pietatis & virtutum exemplo, ut non modo domus illa ſingularem ſe a Deo per Bartholomaeum accepiſſe benedictionem agnoſceret, ſed unicus etiam filiusfamilias virtuoſo Paedagogi do-

mestici exemplo permotus Societati JEsu, tres autem filiae Monasteriis Religiosarum Virginum sese sociarent. Defuncto Patrefamilias, vidua probatae passim ac laudatae virtutis Matrona sinceram Bartholomaei conversationem summopere suspiciens, in rebus dubiis ejus consilia perquam sollicite requirere non destitit, utpote quod sibi suisque nunquam non saluberrimum extitisse crebriore didicerat experimento. Offerente se igitur occasione contrahendi cum D. Doctore Lossio tunc adhuc in Italia commorante Matrimonii rem cum Bartholomaeo confert, in negotio tam ambiguo non alio; quam hujus usura consilio. A quo mox certas circumstantias attendere jubetur, quas si evenire cerneret, matrimonium faustum fore, non dubitaret. Succedentibus ergo prout Bartholomaeus enumeraverat iisdem circumstantiis, Matrimonium quoque tale mutuis utrinque votis successit, quale Bartholomaeus in Salisburgensem interea patriam discedens, fore praedixerat.

Longe memorabilius aliquot post annis extitit, quod D. Doctori Lossio in praedicto jam matrimonio constituto evenit. Hic hostili Suecorum in Bavariam irruptione indeque secuta bonorum & praediorum suorum direptione tantam cladem sibi sensit illatam, ut de statu suo periclitari visus, magno se moerore, tristitiaque conficeret. Bartholomaeus interim ex Tyroli, ubi tunc degebat, DEO singulariter disponente Ingolstadium regressus, ubi tanti viri lamenta percepit, aequo animo esse jussum instanter urget, ut quidquid vel pecuniae vel rerum alias pretiosarum haberet, id omne comparandis, congerendisque frumentis, quae pretii levioris erant, impenderet, nec ulli pretio in accumulandis, quantum posset, frugibus parceret; fore enim, ut hac ratione damnum ab hostibus illatum resarcire, pristinamque fortunam omnem revocare brevi temporis intervallo valeat, intra paucos namque menses frumenti pretium ad summum elevatum iri. Quod prudentia humana tunc non aestimasset, D. Lossius accedente praesertim

ſertim uxoris ſuaſu atque inſtantia conſilium acceptat, reſiduamque nummorum ſubſtantiam coacervando frumento di.trahit, ac brevi poſt intervallo, quod 10. florenis coëmerat, 50. florenis divendens, rem ſuam familiarem ita reſtituit, ut magnorum deinceps Comitum, Baronum, maximeque praecipuorum Studioſorum hoſpitationem largiter exerceret, itaque pinguiori fortuna de repente mire denuo diteſceret. Nec vero ſubita proſperitate felix ita ſupercilium ſuſtulit (quod felicitati commune eſt malum) quin agnoſceret, palamque praedicaret, omnem Dei benedictionem ſibi ex uſurpata Bartholomaei familiaritate promanaſſe; ſed & vicem beneficentiae reddere ſedula liberalitate ſtuduit, Alumnos Ingolſtadium Salisburgo miſſos intra domum recipiendo, lecticalia, & alia neceſſaria praebendo, ac totis quatuor annis novem vel decem juvenum ſuſtentationem parte magna contribuendo, ut relatum C. II. §. XII. fuitque deinceps domus Loſſii diverſorium ſingulare, ac receptaculum Bartholomaei, & Sacerdotum ejus, quorum plures etiam Inſtituto ſe aggregaverunt, ſincero tanti viri moti conſilio, vel ejusdem valido tracti incitamento.

Quando Suecorum exercitus Bavariam hoſtiliter ingreſſus, vicinam quoque patriam Salisburgenſem tanto terrore complevit, ut commune conſilium in fuga eſſet, Bartholomaeus vero in Tyroli exiſtens, precibus ante Venerabile profuſis avertendo malo jugiter inſtaret, intellexiſſe viſus eſt, patriam illam ab hoſtis hujus invaſione tutam fore: nam Sacerdotibus aliquibus cis Oënum habitantibus nuntiari fecit, ne vel res ſuas moverent, vel a domibus parochialibus fugerent, ſed ſuis in ſtationibus perſiſterent, certoque ſcirent hoſtes irrito conatu Oëni tranſitum tentaturos, quin etiam in medio flumine disjectis machinis ſuis quibuscunque ad revertendum compellendos. Utque praedixerat, paulo poſt accidit; nam pontem Oëno inſternere moliti, cum in fluminis medium jam proceſſiſſent, aquarum vis opus omne disjecit, & abripuit, ſimulque cogitatus & conatus ho-

ftiles abrupit, penitusque retorsit. Id tamen Bartholomaeus confidentius sibi notis eodem tempore, modoque praedictionis addiderat, tametsi patriam Salisburgensem modernis invasionibus immunem fore praenosset, metuere se tamen, ne civitati Salisburgensi alia plaga perferenda immineat, cum ibi montem viderit sanguine perfusum. Haec visio, num luctuosae forsan fuerit stragis illius praesaga, qua pluribus post annis a monte divulsa moles praenominatam civitatem funesto pluribus, cruentoque casu pressit, DEUS omniscius novit, cujus inexhausta bonitas ulteriora mala procul avertat.

De certa quadam linea domus in Imperio valde sublimis Bartholomaeus quibusdam familiariori consuetudine notis perquam asseveranter dixerat, crebriusque repetierat, lineam illam post paucos annos cessaturam, nec fore, ut diu amplius subsistat; etsi tunc superstites essent adhuc duo fratres, eorumque unus in matrimonio non sterili vivens foecundam diu propagando stemmati spem polliceri videretur. Nec multi fluxerunt anni, cum ultimus effluxit fratri in matrimonio constituto. Quo defuncto, secundus stemmati consulturus matrimonium meditari coepit, jamque pacta connubii sancire decreverat, cum etiam hic contrario mortis decreto parere jussus, ac tumulum e thalamo ingressus haerede masculo non superstite, lineam finivit ultimo vitae puncto; obstupescentibus mirum in modum omnibus, quibus de Bartholomaei praedictione decem circiter annis ante facta constabat.

Sacerdos quidam haud ignoti nominis, quem ex maxima calamitate, nec minori animae periculo prius Bartholomaeus extraxerat, cum vicino Sacerdote ac Parocho jurgiis dissidebat, eoque contentio aliquando exarserat, ut vicino Parocho viro alias probo ac simplici sat petulanter insultans, ictum insuper pede, perquam contumeliose impegerit. Re ad Decanum, qui Bartholomaeus erat, delata, cum percussor conculcata etiam paterna correptione proterve correctioni obsisteret Bartholo-

tholomaeus hominem frustra monitum intuitus: *Iste*, inquit, *pede lues, quo percussisti Sacerdotem meliorem te.* Abiit ille vel incurius vel nescius, quam vera suus Decanus fuisset vaticinatus; sed non multo post illam rei pedis proterviam tanti dolores, tamque acres & acutae puncturae vindicare coeperunt, ut intolerabili pedis illius cruciatu ad mortem usque contabuerit, nec vis acutissimi doloris pedem deseruerit, donec in mortem ire coëgerit. Tantum Sacerdoti nocuit vel Sacerdotem pede protrivisse, vel Sacerdotem pie monentem contempsisse, vel utrique contumeliosum extitisse.

Erat quidam Consilarius Ecclesiasticus, qui Religiosi Ordinis professus erat, hic vanae phantasiae, vel nimiae praesumptioni, vel stoliditati tribuebat Bartholomaei Visiones & Prophetias, indeque Authorem phantastae, stolidi, praesumptuosi, ac similium calumniae titulorum cognominibus impetebat. Ad haec Bartholomaeus demisse conticuit, omniaque consuetae patientiae sufferenda committens obmutuit, factus ut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. Deinde vero cuidam, qui rei gestae, factaeque; durioris increpationis notitiam habebat, de titulis istiusmodi forte quidquam repetenti, haec pauca verba reddidit: *O Deus bone, isti Patri parce in aeternum! video illum in altissimis montibus per Italiam fugiendo errantem.* Quam ab hac visione Bartholomaei quaevis praesumptio, stoliditas, & phantasia longe abfuerit, haud multo post rei eventus eum ipsum docuit, qui Bartholomaei Visiones, ut veras videre noluerat; ut vel sic suomet experimento sentiret, quam vere vera, quam & futura Bartholomaeus videre potuerit, ac praevidere. Nam cum Vir hic aliquanto post tempore in partes Styriae ad Praelatum quendam (cui super Monasterii sui quibusdam Juribus cum Archi-Episcopo Salisburgensi Paride controversia erat) se contulisset, & Praelato eidem Romam eunti comitem sese adjunxisset, Archi-Episcopus re comperta hunc suum Consiliarium (quod rupta violata-

que fide Consiliarii juramento firmata contra suum Archi-Episcopum agere, & adversario argumenta suggerere insimulatus, satisque convictus esset) perjurii primo condemnavit, missis dein Romam litteris a Pontifice Innocentio X. illum utpote perjurii reum non tantum non audiri, sed etiam comprehensum, securisque manibus traditum ad se remitti petiit, quod etiam sine dubio praevalente Romae Archi-Episcopi Paridis authoritate factum fuisset, si non ab Eminentissimorum Cardinalium uno favente Consiliarius ille de instante sibi infortunio praemonitus subita fuga sibi consuluisset, quam mutato habitu, assumptoque mentiente capillitio per devia & montes Italiae, ne a persequentibus deprehenderetur, errabundus arripuit, Neapolim tendens, ac sic Summi Pontificis & Archi-Episcopi manus declinavit. Deinde vero ad dictum Praelatum in Styriam clanculo reversus, ibidem usque ad obitum Archi-Episcopi non sine metu delituit.

Multoties de divite quodam & opulento dicere auditus est; post mortem primae conjugis, perditis omnibus facultatibus, ad extremam miseriam & incitas redactum iri, & totum evenit; mortua enim uxore ad summam necessitatem deductus, contra omnium exspectationem edictali processu bonis excidisse declaratus est, & extorris ac vagabundus fugam iniit, filiis partim mortuis, partim undequaque dispersis.

R P. Lyprando praedixit, necem Regis Angliae secuturam per suorum manus; devolutionem Palatinatus, aliaque funesta, quae recens in Germania acciderunt, quae testimonium reddunt, DEUM favore singulari Servo suo abscondita arcana atque secreta & occulta admirabilis suae & inscrutabilis Providentiae revelasse.

Plura modo narratis similia referre brevitas hujus operis initio promissa non sinit, quae tamen tempus veritatis index & judex imposterum manifestabit. Ut notes aut noris, quanta succrescat ubertas gratiarum, ubi viget firma tolerantia tribulationum; ne paradoxum semper

per esse putes, colligi de spinis uvas, aut de tribulis ficus, vix enim talium olfacies rosas gratiarum, ni prius vitam pupugerit dolorosa spina tentationum, nec facile caelestium favorum dulcedine pascitur, qui nunquam afflictionum amaritudinibus exercetur. Dulcia non meruit, qui non gustavit amara. Hinc non miraberis Bartholomaeum, plura videre, ac scribere subinde caelo dictante didicisse, si memineris ab eodem patientiae, tribulationumque palaestram saepe tritam fuisse.

§. VI.

Lucubrationes & scripta a Bartholomaeo relicta.

Placuit Divinae Voluntati, ut Bartholomaeus Ecclesiam non sanctitate solum & virtutum suarum splendore, verum etiam variis operibus, quae manu propria exaraverat, & post se reliquerat, illustraret. A morte vero illius inventa sunt sequentia.

I. *Visio pollutorum in inferno* singulari libello ab ipso adhuc Studioso conscripta, de crudelissimis & acerbissimis peccati illius suppliciis.

II. *Tractatus de Humilitate* Ingolstadii, dum adhuc in studia incumberet, exaratus, & ex mandato Eminentissimi Archi-Episcopi & Electoris Moguntini Joannis Philippi typis datus 1663. variis in locis reimpressus, & hoc anno hic Moguntiae.

III. *Libellus* germanicus *de Amore Dei*, quem etiam Ingolstadii composuit in utilitatem Monialium sibi olim notarum, filiarum scilicet D. Doctoris Weitzerigger in Monasterio Virginum in Geisenfeld professarum.

IV. *Corpus & Systema Instituti*, ubi omnia illa describit, quae vitam Clericalem concernunt, quoad exercitia, praxin, & directionem. In hoc opere comprehenditur etiam libellus Romae 1682. & 84. & alibi denuo impressus sub hoc titulo: *Instructiones de Via perfectionis, & Principiis practicis pro Statu Clericali*

&

& Pastorali. Crediturque hoc opus ab illo etiamnum Studioso compositum.

V. *Constitutiones cum Exercitiis Clericorum Saecularium in Communi Viventium*, Quae ex mandato Altefati Archi-Episcopi & Electoris Moguntini impressae sunt anno 1662. primo Coloniae, dein vero Herbipoli, Romae, Moguntiae, Leodii, Dilingae, Ingolstadii, Pragae, &c. Et confirmatae sunt auctoritate Apostolica anno 1680. 7 Junii ab Innocentio XI.

VI. *Constitutiones pro spirituali & temporali directione ejusdem Instituti.* Liber hic ex corpore Instituti est depromptus, & a S. Sede approbatus anno 1684. 17 Augusti ab eodem Innocentio XI. eodemque anno Romae, & ex post Dilingae excusus.

VII. *Synopsis Corporis & Systematis Instituti*, quam ex mandato Episcopi Chiemseensis elucubravit, & diversis Principibus & Magnatibus obtulit.

VIII. *Opusculum Visionum variarum*, quas Leoggenthalii in ordinem redactas, Ingolstadii a Theologis approbatas, Author ipsemet Augustissimo Caesari Ferdinando III. & Maximiliano Duci & Electori Bavariae, ut dictum supra §. IV. praesentavit.

IX. *Interpretatio in Apocalypsin S. Joannis*, in qua est singularis & mirabilis temporum & rerum connexio, ob quam dicebat Vir quispiam rem bene intelligens, qui hanc legerat interpretationem: *Videntur mihi alii Interpretes scripsisse in Apocalypsin sicut pueri, respectu hujus Viri.* Et profecto; est enim Apocalypsis descriptio & revelatio mysteriorum futurorum in Ecclesia & Imperio Dei & Christi militante in terris usque ad finem mundi, de quo ausus fuit dicere S. Hieronymus: In Apocalypsi tot esse secreta, quot verba, imo in verbis singulis multiplices difficultates & intelligentias. His tamen non obstantibus Bartholomaei interpretatio singulis verbis textus accommodatissima, sponte fluens, & lympidissima est, cum veritate fidei Catholicae, & historiae Ecclesiasticae concordantissima, atque Systema

stema perfectissimum generale totius Ecclesiae a principio usque ad consummationem saeculi continet. Et quamvis interpretatio a Bartholomaeo tantum sit continuata usque ad Versum quintum Capitis decimi quinti, ex iis tamen, quae interpretatus est, reliqua necdum exposita facile intelligi possunt. Rogatus vero a Sacerdotibus suis, ut continuaret, & absolveret suum Commentarium, ingenue respondit: destitutum se illo spiritu, quo primo coeperat, non posse se illum porro continuare, futurum autem tempus, ut suorum quispiam eidem coronidem & complementum imponeret. Scripsit hanc interpretationem Leoggenthalii in Tyroli, dum maximis afflictionibus agitaretur, & in oratione perseverans, dies integros cibi & potus expers perageret ab omni humano consortio separatus; cum autem idipsum secunda Paschatis die fecisset 1657. interrogatus a suis, cur in tanta solemnitate festi omnino jejunus degeret, respondit, Christum Dominum nostrum hac ipsa die Discipulis suis reconditum Scripturarum sensum exposuisse, sibique pariter declaratum locum difficillimum Apocalypseos, ad cujus intelligentiam obtinendam diu multumque laborasset frustra, unde necesse fuisse tota animi contentione se applicare, & ejusdem sensum genuinum in chartam projicere. Alio tempore interrogatus, quo sensu interno motus esset, dum haec scriberet: *Non aliter*, dixit perfusus lachrymis, *quam infans, qui scribit uno dirigente & manum ducente.*

Scripsit & alia varia documenta, quae hic referre supersedeo, quamvis sint omni recommendatione dignissima. Taceo quam plurimas Epistolas spiritu Dei plenas, quas tam ad Magnates, quam Confratres, aliosque fideles exaravit,

§. VII.

§. VII.

Qualitas & forma Vitae communis a Bartholomaeo restauratae, & quam exacte illam ipsemet observaverit?

Per decursum hujus operis saepius mentionem feci Instituti Clericorum saecularium ad formam sacrorum Canonum, cujus Venerabilis Dei Servus Bartholomaeus Holtzhauser est Restaurator (quem utrumque titulum eidem dedit, & approbavit Roma 1688.) Hinc voto Lectoris benevoli non ingratum judicavi qualitatem & formam vitae communis a Barthelomaeo restauratae & observatae brevissime hic annectere; quae ad intelligendam totam historiam hujus vitae multum contribuet.

Cum vocatio Sacerdotis saecularis, & maxime Pastoris animarum, in eo consistat, ut saluti propriae & alienae se sedulo impendat, existimavit Bartholomaeus optimum medium ad assequendum hunc laudabilissimum finem esse, si & sibi & aliis Sacerdotibus illam formam praescriberet, quae a SS. Canonibus, dictante utique Spiritu sancto, praescripta est, quaeque duos fines principales habet unum respectu sui, alterum vero respectu proximi.

Finis respectu sui alius non est, quam simpliciter recipere eum vitae tenorem, qui a JESU Christo omnis perfectionis exemplari perfectissimo sumpsit exordium, quem SS. Apostoli sub Christi magisterio verbo & exemplo edocti fuere, & ad imitationem multorum practicavere, quem subinde Clerus saecularis plurium saeculorum decursu continuavit gloriatus in illo *Ephes. 2. v. 19. & 20. Ergo jam non estis hospites & advenae: sed estis cives Sanctorum & domestici Dei: superaedificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo JEsu.*

Ad hunc tam dignum finem consequendum cognovit esse omnino necessarium, amovere a se & aliis Sacerdotibus, causam tot malorum sanctitati Clericali opposito-

positorum, arripiendo media a SS. Conciliis, SS. Canonibus, sanctisque Patribus nunquam non inculcata. Sunt autem tria praecipua. Primum fraterna duorum, trium aut plurium Clericorum in eadem domo sub unius directione pia, sobria & sancta conversatio ac cohabitatio, simul orando, repetendo, & practicando ea omnia, quae scientiam, pietatem, & populi fidelis aedificationem fovere possint. Ut sic vita otiosa, quae est vitiosa, evitetur, imitando SS. Apostolos, quibus fraterna conversatio fuit familiaris, & pro posse usitata secundum ordinationem Christi *Luc.* 10. *v.* 1. *Designavit & alios septuaginta duos, & misit illos binos &c.* Hinc ex Actis Apostolorum liquet Principis Apostolorum S. Marcum vel alios, Gentium Doctoris S. Lucam vel alios fuisse socios. Alterum est mulierum separatio, qua & propria corruptio, & fidelis populi offensio, suspicioque caveatur, insistendo exemplis SS. Apostolorum, qui ad Apostolatum vocati continuo relictis omnibus secuti sunt JEsum. Si omnibus relictis, utique & uxoribus relictis secuti sunt eum. Hinc tam confidenter nomine omnium alloquitur Christum, qui omnium authoritate primus erat, S. Petrus dicens: *Ecce, nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Matth.* 19. *v.* 27. Tertium est Communitas bonorum, vi cujus reditus Ecclesiastici (exclusis patrimonii bonis) in communes & pios usus conferantur. Hujus finis est avaritiam & prodigalitatem Clericorum profligare, aemulando SS. Apostolorum & primorum Christianorum communitatem, de qua refert S. Lucas *Act.* 4. *v.* 32. *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una, nec quisquam eorum, quae possidebat aliquid, suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.* Denique ut praedicta tria media exactissime observentur, addidit privatam Superioris alicujus directionem, qui invigilet, ut praescripta accuratissime observentur. Haec tamen Superiorum directio privata tantum est, & in nullo praejudiciosa RR. DD. Ordinariis.

Finis

Finis autem Instituti hujus, quantum proximum respicit, alius non est, quam ut boni Clerici & Pastores animarum ubique formentur. Ad hunc obtinendum elegit Seminariorum directionem, quae sunt veluti S. Ecclesiae horti, ac florum topiaria, in quibus tenellae plantae adolescentum, quos innocentia morum commendaret, educentur, qui Spiritu Ecclesiastico imbuti certam spem facerent juxta mentem SS. Concilii Tridentini felicis proventus fructuum secutorum. Quibus etiam scientia & doctrina guttatim instillarentur, ut tandem Sacerdotio initiati ad domos parochiales transferrentur, ubi ipsa praxi modum administrandi Sacramenta, & alia officia addiscerent, ac tandem juxta dotes animi beneficio Ecclesiastico provisi hujus vitae tramitem sequerentur.

Atque in his veluti compendio consistit vita Clericorum Saecularium in Communi Viventium, quam publico solemnique diplomate confirmavit S. Sedes Romana, & S. Caesareae Majestati, & Germaniae potioribus Praesulibus ac Principibus papali oraculo commendavit. Recommendationes sicut & grandes existimationes, quas de Instituto habuerunt Altefati Magnates, cum jam vel sint notae, vel obviae, non lubet in iis referendis prolixiorem esse. Ut autem innotescat non solum ore & calamo, sed etiam exemplo suasisse vitam communem Bartholomaeum, pauca hic recensenda erunt; nam ex dictis abundantissime patet, Bartholomaeum iis fuisse ductorem exemplo, quibus se Doctorem exhibuit verbis.

Quam exacte coluerit, observaveritque Bartholomaeus fraternam cohabitationem, exinde perspiciet amicus Lector, quia nunquam solus vixit; quibus vero convixit tam amabilem, mansuetum, patientem & humilem patrem & fratrem se exhibuit, ut semper Encomiastes ipsius agerent. Qui vero Tittmoningae in communi vivebant fratres, adhortatus fuit his verbis, in ea quam ad eos scripsit epistola: ***Hoc itaque perseveranti constantia observantes, studio charitatis & fraternae dilec-***

dilectionis omni possibili conatu se tradant. Quae veluti altera natura omnium animos intimo affectu conjungens vere germanos fratres vos efficiat. At hujus plantationem plurimum faciet, si unus alterum honore praeveniat, affectus amoris in omnibus, in quibus possunt, erga se invicem externe ostendant; si humilitate & abnegatione rerum sensibilium cedendum, pie & modeste invicem decertent, in externa conversatione per omnia modestiam, mansuetudinem, & patientiam, & suavitatem prae se ferant. Et paulo post. *Pacem habete, vinculum fraternitatis inter vos contexite, & ad eum unitatis concentum ac uniformitatem vestrarum voluntatum, judiciorum & opinionum vos invicem secundum superioritatem & inferioritatem concinnate ad modum Citharaedi diversas fides in cithara concordare facientis. Ea demum vera fraternitas est, & pax Christi, qui conventus hominum ultimate beat, si fratres suos affectus, humorem nativum, antipathiam & alias suas qualitates, passionesque secundum Superioris voluntatem & secundum regulam cum suavitate sciant concordare. Si frater tuus canit in octavo tono, i. e. malae inclinationis, passionis, tu te subde in quarto tono humilitatis, patientiae, charitatis & mansuetudinis. Et sic omni tempore domus vestra quasi nardus dans odorem suavitatis in conspectu Domini & totius Curiae caelestis evaporabit, & tanquam bene concinnata cithara concentum dabit.* Ex relatis C. II. §. VI. & §. XXV. quomodo practicaverit separationem mulierum, ad oculum patet. Nec minus excellens erat in Bartholomaeo bonorum communitas, ut ex propriis illius verbis haud difficulter colligi poterit. Felix, qui se agendorum potest statuere exemplum! *Notum vobis est*, inquit, *quam optime, quantum ad hoc usque temporis expenderim, me ipsum nempe, meaque omnia, expendamque & imposterum, quamdiu vel guttam sanguinis habuero in corde & pilum in capite.* Subjungitque alibi. *Aliorum ruina cauti & sapientes ardenti desiderio*

ſiderio & filiali amore communionem bonorum amplectamur, veluti viam maxime ſecuram ad vitam aeternam.

Quam autem ſedulo labore, laborioſaque ſedulitate Bartholomaeus ſtuduerit efficere, ut omnes homines, maxime vero Eccleſiaſticis vitam ducerent DEO, ſanctaeque Eccleſiae acceptam, me ſilente libere liber praeſens eloquetur, & in ſpecie C. II. §. XX.

Haec, quae ipſe obſervavit, ut ab omnibus obſerventur, geſtiens etiam in extremis deſideravit. Certior de morbo Bartholomaei factus Gündelius quanto ocyus advolavit, & pro ſua erga Bartholomaeum confidentia in haec verba erupit: *Quid eſt hoc? ergone mori ſtatutum eſt? cum quam plurima primum incepta ſint, & nondum perfecta? & quid tandem nobis de Inſtituto faciendum eſt, ſi nos in hiſce neceſſitatibus deſeris, Pater?* Reſpondit ad haec Bartholomaeus: *Habetis eſſentiam Inſtituti, bonorum communitatem, fraternam Clericorum cohabitationem, foeminarum ſeparationem, directionem privatam ſeu oeconomicam Superioris; ſtate fideles in horum obſervantia; de reliquis vobis praeſcriptis obſervate ſine ſollicitudine & anguſtia animi, quantum poteſtis.* Quaſi diceret: Puncta ſubſtantialia Inſtituti, & media ad Clericalem honeſtatem & ſanctitatem conſervandam a SS. Canonibus collecta obſervate, quantum poteſtis pro locorum qualitate; omnia enim a Conſtitutionibus praeſcripta ad literam exequi, non eſt veſtrae poteſtatis. Cohabitare non poteſtis, ſi Authoritas Altioris non accedit, aut beneficii facultas non ſuppetit. Mulierum ſeparationem ex integro obſervare non valetis, ſi familia ruſtica earum operam exigat, nec veſtrae aedes ita ſint aptatae, vel a vobis aptari poſſunt; aut ſi adſint aliae circumſtantiae, ob quas mulierum ſeparatio ſit impracticabilis. In commune conferre nihil poteſtis, ſi vobis nulla ſuperflua reſtent. Veſtrum igitur

eſt

est bonam promptamque ad haec omnia ferre voluntatem, quandocunque facultas in manu vestra erit, ea omnia in actum deducenti. Pergite ergo Sectatores vitae huius viriliter implere partes vestras, ubi, quando, & quantum potestis, facientibus enim, quod in vobis est, DEUS non denegabit gratiam, dabitque plura semper posse. Ne hilum a vero discessero, si verbis his Bartholomaei verba S. Pauli addam: *Obsecro itaque vos, ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis. Ephes.* 4. *v.* 1. Finio verbis illis, quibus finem imposuit Barthololomaeus epistolae prius allegatae ad Confratres Tittmoningenses: *Haec ex intimo & sollicito corde & amore erga vos, & erga propositum vitae nostrae, quod Dominus mihi concredidit, conscripsi. Sequimini quaeso, filioli mei, & vocationem vestram ita exornate, ut Deus nostri misereatur.*

§. VIII.

Bartholomaeus Bingae vitam sancte finit.

Dum vero Bartholomaeus suis Sacerdotibus ac Instituto stabiliendo providentissimi Patris, suis Parochianis laudatissimi Pastoris omnes Partes ad amussim implet, non minori labore, quam solicitudine caelo metamorphosin penitus insperatam dictante circa initium Mensis Maji anno 1658. calida, lethalique febri corripitur, ea per tres circiter septimanas dire vexatus, ut primum vel modicum vis morbi remisit, totus in actus Fidei, Spei & Charitatis solutus ore crebro protulit, quod corde semper tenuit: *Credo &c. spero &c. diligo &c.* Imminente paulatim fatali die, cum suos omnes insperato vicinae mortis praenuntio perculsos adverteret, salutaribus eos monitis corroborans, Deo firmiter adhaerere, spem omnem in eo ponere, vocationi constanter insistere, Instituti substantialia potissimum infracto semper animo viriliter observare, de reliquo curam omnem

Deo, qui omnia facturus esset, consignare jussit. Commendatis praeter alias virtutes dein zelo gloriae Dei, Ecclesiae, & salutis animarum, humilitate, patientia, & plena in Deum fiducia ceu necessario patrimonio Curatoribus animarum ab optimo summoque Pastore Christo transcripto, Sacramentis Ecclesiae rite provisus sub quatuor suorum Sacerdotum precibus, dum ad verba illa, *Subvenite Sancti Dei*, in commendatione animae perventum esset, circa nonam Matutinam die 20 Maij anno 1658. suam animam exhalavit. Anno vitae suae 45. Sacerdotii 19, inchoati vero Instituti 18. Corpus ejus Bingae in Ecclesia parochiali ad Altare S. Crucis tumulo clausum quiescit, lapide sepulchrali sequentem inscriptionem exhibente:

Venerabilis Vir Dei Servus Bartholomaeus Holtzhauser SS. Theologiae Licentiatus, Ecclesiae Bingensis Pastor & Decanus, Vitae Clericorum Saecularium in Communi Viventium in superiore Germania Restitutor obiit anno 1658. *die Maji* 20.

Valde vero super hac tam insperata morte Eminentissimus Archi-Praesul Moguntinus indoluit, erga suos graviter conquestus, quod de periculo Bartholomaei non monuissent, cum haud dubie illum visitaturus, ac singularia cum illo collaturus fuisset. Caeterum non lubet in referendis Bartholomaei, & ab eo restaurati Instituti elogiis prolixiorem esse, quae legere licet in fine vitae ejusdem Romae & Ingolstadii editae, ac in Brevibus Apostolicis Constitutionibus adjectis. Coronidis loco porrigo inscriptionem sepulchralem Reverendissima manu Matthiae Starck Episcopi Coronensis annotatam tenore sequenti:

Siste

Siste Viator

Largas affunde lacrymas, & dic:
jacet eheu! qui stetit fortiter in adversis
nunquam fractus infortuniis,
Qui dicere potuit (a) *Oculus fui coeco, & pes claudo.*
Vere Pater pauperum;
(b) *Si ambulavi in vanitate;*
Et festinavit in dolo pes meus,
Appendat me Deus in statera,
Et sciat simplicitatem meam!
Hic confractum alligans, infirmum consolidans,
Letho infirmatus, confirmatus, interiit.
Vah! vix plene quadraginta sex natus annos.
Dies paucos & malos,
Ex hac mortali in immortalem vitam
Transiit
Hanc ei applaude,
Lacrymas contine,
Ac sequi contende.

(a) *Job.* 29. *v.* 15. (b) *Job.* 31. *v.* 5 & 6.

F I N I S.

INDEX PARAGRAPHORUM.

Caput I.

Vita Bartholomaei ab adolescentia usque ad Sacerdotium.

Cap. II.

Caput II.

Vita Bartholomaei a ſuſcepto Sacerdotio usque ad ejus obitum.

Caput III.

Facta quaedam memoratu digna Bartholomaei, ejusque obitus.

PARS II.

SISTENS

VENERABILIS SERVI DEI

BARTHOLOMAEI HOLZHAUSER

INSTITUTI CLERICORUM

JUXTA SACROS CANONES

IN

GERMANIA RESTAURATORIS

INTERPRETATIONEM APOCALYPSIS

USQUE AD

CAPITIS DECIMI QUINTI

VERSUM QUINTUM.

Notam Viri plane eruditi adjicere, & huic parti secundae praefigere necessum duxi; Viri hujus, cujus publica in orbe literato fama est, manibus scripta praesentia credidi, & quae sequuntur, amico mihi Calamo rescripsit:

„*Apocalypsis mysteriorum liber est, quem Patrum „pauci scriptis illustrarunt; eo pluris aestimanda est „Autoris praesentis opera, quo fortius sibi cohaeret; „Vir venerabilis profundam passim scientiam, multam „gestorum notitiam, & laudandam prodit eruditionem. „Vix pauculos textus relinquit, quos non factis in „ipsis ecclesiae annalibus celebratis illustrat; Mira & „singularis est ecclesiae militantis septem in Epochas „divisio, lectuque dignissimum, quod qualibet in epo„cha speciale adponit.*

„*Quinque priores epochae iis, quae hucusque fa„cta sunt, ad unquem respondent, fidemque, quam „viro jam ante saeculum pie defuncto debemus, vin„dicant. Sextam nunc epocham vivimus, & lector „fidem ex fide colligens attentus redditur, & futura „eodem praesignata calamo miratur.*

„*Dolendum est unicum, quod ad calcem adpono, „genius moderni saeculi scripta biblica nauseat, & „vix aegrum rebus ejusmodi assensum praestat, quae „futura praedicantur.*

„*Hinc, quid optimum factu videatur, ii judi„candum relinquo, cui me ex asse dico.*

N. N.

VENERABILIS SERVI DEI

BARTHOLOMAEI HOLZHAUSER

Instituti Clericorum Juxta SS. Canones in Germania Restauratoris Interpretationis in Apocalypsin.

LIBER PRIMUS

IN TRIA PRIORA CAPITA.

Descriptio septem Statuum Ecclesiae Catholicae a Christo usque ad consummationem Saeculi futurorum, & significatorum per septem Ecclesias Asiae; item per septem Stellas, & septem candelabra.

Sectio I.

IN CAPUT PRIMUM.

De Introitu Libri Apocalypsis.

§. I.

De Inscriptione, auctoritate, fine, & materia libri Apocalypsis. Cap. I. v. 1. usque ad v. 8.

CAPUT PRIMUM.

Vers. 1. *Apocalypsis JEsu Christi, quam dedit illi Deus palam facere servis suis, quae oportet fieri cito, & significavit, mittens per Angelum suum servo suo Joanni.*

I. Student plerumque scriptores libris suis tales praefigere titulos ac inscriptiones, quibus id efficiant apud omnes, ad quorum manus sua scripta pervenerint, ut

ut tollant, legant. Ita & longe majori robore facit divina ſapientia in praeſenti Apocalypſis Libro, cujus verſu initiali innuitur.

1) Inſcriptio ac Titulus Libri.
2) Ejusdem auctoritas.
3) Facultas Superioris.
4) Finis edendi hunc librum in lucem.
5) Libri materia.
6) Voluntas Regis permittentis.
7) Brevitas temporis.
8) Modus revelantis.
9) Nomen Scriptoris.
10) Denique perſona aſſiſtentis.

II. *Primum & ſecundum* habentur ibi *Apocalyſis JEſu Chriſti.* Quo praefixo quaſi titulo Lectori innuitur, qualis, & quantus ſit ille liber, ſcilicet revelatio coeleſtium ſecretorum ac Myſteriorum, non facta ab aliquo homine, & Rege terreno, qui poſſit mentiri, vel falli, ſed a JEſu Chriſto, qui nec fallere, nec falli poteſt. Ex quibus verbis conſtat dignitas ſumma, & infinite digna hujus libri auctoritas.

III. Facultatem edendi hunc librum Apocalypſis Chriſto ſecundum Humanitatem, qua minor eſt Patre, conceſſit Deus Trinus & Vnus, ut eo, tanquam Manifeſto regio, devotis Fidelibus ſuique ſtudioſis, qui in catholica Eccleſia ſunt, fuerunt, vel erunt, ſufficienter manifeſtarentur tribulationes, quas ad probationem & augmentum gloriae ipſorum Deus ita in praeſenti militantis Eccleſiae Chriſti regno fieri volens, ab aeterno permiſit, ut & debitae praeſcientiae contra omnia adverſa, tam praeſentia, quam futura, praemuniremur clypeo, & conſolaremur in brevi tribulationum noſtrarum, reſpectu aeternitatis, tranſitorio, & ſubſiſteremus fortiſſime, abſorpti in divinae voluntatis & permiſſionis beneplacito, quod fruſtrari non poteſt, uti conſtat ex verbis

verbis Textus: *Quam dedit illi Deus, palam facere servis suis quae oportet fieri cito.*

IV. *Modus*, quo Christus Dominus Sancto Joanni haec omnia revelavit, fuit perfectissimus, quem nemo Prophetarum antehac fuit expertus; consistit autem in tribus; nempe

1) In visione imaginatoria
2) Intelligentia Mysteriorum plena, &
3) Assistentia Angeli instruentis;

quae omnia in conscribendo hoc Apocalypsis Libro Sanctus Joannes habuit, ut colligitur ex textu sequenti: *Et Significavit, mittens per Angelum suum* (S. Michaelem) *servo suo Joanni;* hoc est: misit Angelum suum (S. Michaelem) qui in persona Christi instar alicujus Legati regii, sancto Joanni Evangelistae apparens ostendit mysteria Dei tum circa Ecclesiam militantem in terris, quam triumphantem in coelis, eumque *exterius* plena cum intelligentia circa eadem instruendo edocuit.

V. Vers. 2. *Qui testimonium perhibuit Verbo Dei, & testimonium JEsu Christi, quaecunque vidit.* Commendatur his verbis *auctoritas scribentis*, qui alius non fuit, quam Sanctus ille Joannes Evangelista, prae coeteris Magistro suo dilectus Discipulus, *qui testimonium perhibuit verbo Dei*, quantum ad generationem ejus aeternam Joann. 1. dicens: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* De JEsu Christo vero, quantum ad ejus Incarnationem temporalem: *Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus &c.* Ideo subditur: *Et testimonium JEsu Christi*, id est, de JEsu Christo, *quaecunque vidit* in ejus conversatione, miraculorum operatione, morte, & resurrectione in illius, sicuti patet, Evangelii persecutione. *Idem hoc testimonium perhibuit*, in persecutione Domitiani, confitendo, & praedicando fortissime in tormentis JEsum Christum Crucifixum verum esse Filium Dei & Filium hominis.

VI. Verſ. 3. *Beatus, qui legit & audit verba Prophetiae hujus: & ſervat ea, quae in eo ſcripta ſunt tempus enim prope eſt.* Hic reddit Auditores attentos ex hujus Libri utilitate, quae conſiſtit in beatitudinis conſecutione. *Beatus, qui legit*, quantum *ad Doctores*, alios ex Verbis prophetiae hujus inſtruendo ad juſtitiam & timorem Domini ob pœnas ſcriptas in hoc libro, & confortando in adverſis ob amorem Chriſti, & proemium vitae aeternae. Beati illi, qui enim alios erudiunt ad juſtitiam, fulgebunt tanquam Stellae, in perpetuas aeternitates. *Et*, qui *audit*, quantum *ad Diſcipulos*, ſtudioſos, ac homines ſimpliciores, *Verba prophetiae hujus*, credendo, ac in corde ſervando viam juſtitiae, & patientiae Chriſti quae in ipſa deſcribuntur. *Et ſervat ea, quae in ea ſcripta ſunt*, Scil. labores, & tribulationes futuras patienter ſuſtinendo uſque ad conſumationem. Beatus enim vir, qui ſuffert tentationem, quoniam, cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae, quam promiſit Deus diligentibus ſe. *Tempus enim prope eſt*, id eſt, cito tranſiens; quaſi diceret: Labor patientiae brevis eſt, & praemium beatitudinis aeternum. Unde Apoſtolus ad Rom. 8. Non ſunt condignae paſſiones hujus temporis, ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis.

VII. Verſ. 4. *Joannes ſeptem Eccleſiis, quae ſunt in Aſia Gratia vobis, & pax ab eo, qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt, & a ſeptem ſpiritibus, qui in conſpectu throni ejus ſunt.*

Verſ. 5. *Et a JEſu Chriſto, qui eſt teſtis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps Regum terrae, qui dilexit nos, & lavit nos a peccatis noſtris in Sanguine ſuo.*

Verſ. 6. *Et fecit nos regnum & ſacerdotes Deo & Patri ſuo: ipſi gloria & imperium in ſaecula ſaeculorum. Amen.*

Vers 7.

Verſ. 7. *Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent ſuper eum omnes tribus terrae. Etiam. Amen.*

Verſ. 8. *Ego ſum α & ω; principium & finis, dicit Dominus Deus, qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt omnipotens.*

Haec Aſia eſt quaedam majoris Aſiae provincia, ubi erant ſeptem civitates, & in iis ſeptem Eccleſiae cum ſeptem Epiſcopis, quarum metropolis Epheſum. His ſeptem Eccleſiis utpote ſibi in diviſione Apoſtolorum commiſſis, ſcripſit, & miſit Sanctus Joannes hunc Apocalypſis Librum. Quo ſeptenario numero, ſicut multarum aliarum rerum; ita recte univerſitas omnium Eccleſiarum deſignatur, quas benevolas ad audiendum & legendum volens reddere, incipit ab humilitate ſui tituli ſimpliciſſimi ac nominis eos ſalutare, dicens: *Joannes ſeptem Eccleſiis &c.* Quod nomen ubicunque audiebatur, erat gratiſſimum, & gaudio ſpirituali plenum.

VIII. Salutationem ſequitur bonorum precatio, quae fulcrum eſſe ſolet captandae benevolentiae: *Gratia vobis, & pax;* id eſt, precor vobis gratiam perſeverandi in bono; conſolationem in adverſis; fortitudinem in arduis; pacem vero cordis, & unitatem animorum, ac fidei intus, foriſque, & requiem ſempiternam, quae cum ſint dona Dei, ſecundum id *Jacobi* 1, *v.* 17. Omne datum optimum, & omne donum perfectum de ſurſum eſt, deſcendens a Patre Luminum. Statim adjungit fontem verae pacis & gratiae dicens: *Gratia vobis, & pax ab eo, qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt.* Quibus verbis nemo, niſi ſolus Deus, omnium bonorum Origo, illiusque perfeitas & auctoritas nobis rem aliter intelligere non valentibus, per differentiam temporis praeſentis, praeteriti, & futuri exprimitur. Eſt itaque ſenſus: Gratia vobis, & pax a Deo, qui eſt nunc, & erat ab aeterno, & venturus eſt

ad

ad judicium eum beatis suis victurus in aeternum per se, in se, & a se, & propter se.

IX. *Et a septem Spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt.* Per *septem spiritus* intelliguntur dona spiritus Sancti, qui septiformiter in die Pentecostes super Apostolos effusus, & in totum mundum missus; a quo omnis gratia & pax vera in Ecclesiam descendit. Quamvis enim spiritus Sanctus in eadem gloria & majestate verus Deus sedeat cum Patre & Filio in throno; dicitur tamen esse in conspectu Throni, ob septiformem largitionem donorum, & gratiarum spiritualium, quam secundum aeternum voluntatis suae beneplacitum elargitur in ministerium salutis nostrae, quemadmodum dicimus de secunda Persona Verbi Dei: *Propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de coelis.* Item intelligitur per *septem spiritus* universitas Sanctorum Angelorum, qui in conspectu throni ejus sunt parati & constituti a Deo administratorii spiritus in nostram salutem, & Ecclesiae suae ac Praelatorum ejus gubernationem, & adjutorium, usque ad finem mundi, prout divinae bonitatis voluntas ab aeterno secundum diversa tempora eos facere jussit.

X. *Et a JEsu Christo, qui est testis fidelis* paternae Gloriae, & Majestatis, & veritatis. *Testis fidelis* de Verbo divinae praedicationis, miraculorum operatione, & effusione sanguinis sui pretiosi, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: Ideo est *primogenitus mortuorum*, id est, primus inter resurgentes a mortuis, ut esset causa, & testis fidelis etiam resurrectionis nostrae futurae, postquam ingemiscimus gementes, & flentes in hac lacrymarum valle. *Et Princeps Regum terrae*, id est: Princeps terrenarum potestatum, potens eos removere, & ad utilitatem suorum electorum, vel ad castigationem peccatorum, permittens eos saevire, & praevalere, quod Math. Cult. v. 18. ad consola-

ſolationem Eccleſiae ſuae indicavit, dicens: *Data eſt mihi omnis poteſtas in coelo & in terra; qui dilexit nos* prius, cum eſſemus ejus inimici, & ita dilexit nos, ut lavaret nos a peccatis noſtris, tam originalibus, quam actualibus, in ſanguine ſuo innocenti, cujus eadem peccata traditores et homicidae fuere. *In ſanguine ſuo*, quia ſacramentum Baptiſmi, & poenitentiae, quibus peccatum originale, & actuale delentur, habent efficatiam a paſſione ejus benedicta. *Qui fecit nos Regnum, & ſacerdotes;* qui eramus diſſipati, & ejecti ex paradiſo, regno Dei, & captivi tenebamur in vinculis peccatorum noſtrorum, in ſervitute diaboli, collegit nos Rex noſter Chriſtus, & conſtituit nos in regnum ſeu principatum monarchicum, quale quid eſt Eccleſia catholica, regnum ſanctum, admirabile, & forte, cui portae inferni non praevalebunt, quantum vis ſaeviant. *Fecit nos regnum*, quia ſub lege regni coeleſtis ſancta conſtituit nos, ut jam regnet ſuper nos Deus, & Pater Domini noſtri JEſu Chriſti; nos enim populus ejus ſumus per obedientiam, & ipſe Rex noſter per imperium. *Fecit nos regnum;* id eſt, voluit nos adſcribi cives regni coeleſtis, ita, ut jam non ſimus advenae, & hoſpites, ſed cives ſanctorum, & domeſtici Dei, ſuperaedificati fundamento Apoſtolorum & prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu. *Et ſacerdotes* jam non ſanguinem vitulorum, ſed pretioſum corpus & ſanguinem JEſu Chriſti cum ipſo quotidie in ara crucis ſanctae offerentes ſacrificium infinite ſanctum & acceptabile, in quod Angeli deſiderant proſpicere, & quo placatur ira Dei in nos peccatores. *Et ſacerdotes*, qui jam non, ut in veteri Teſtamento, ſaturamur carnibus vitulorum, aut manna coeleſti, ſed pretioſo corpore & ſanguine JEſu Chriſti, Agni immaculati, qui ſe in cibum & potum animae nobis omnibus tradidit. *Et ſacerdotes* offerentes hoſtias laudis acceptabilis per ipſum Deo, id eſt toti Sanctiſſimae Trinitati, & Patri ſuo, ad cujus gloriam omnia Filius ordinat; *Ipſi gloria* in ſe ipſo, & impe-

imperium super omnia alia, *in saecula saeculorum*, id est, aeternitatem. *Amen*. Fiat.

XI. Et quia inquietum est cor nostrum, & omne tempus, quo impii praevalent nobis, nimis longum videtur, donec cives regni Dei constituamur, sequentibus verbis mentes nostras ab incolatu nostro mira efficacia sursum erigit, dicens: *Ecce venit cum nubibus*, quasi diceret: Ecce tempus brevissimum tribulationum respectu poenae aeternae & gloriae. Ecce, id est, levate oculos mentis vestrae ad tempora; *praeterita*, quomodo transierint, quasi nunquam fuerint; *praesentia*, quomodo praeterire festinent; & *futura*, quomodo properent, & impleantur omnia, etsi subinde non putemus. Hinc dicit scriptura: Etsi moram fecerit, exspecta eum; veniens autem veniet, & non tardabit. *Ecce venit cum nubibus;* dicit hoc in praesenti, ut hebetudini mentis nostrae bene inculcaret, tempus hoc, usque ad diem judicii, quantumvis nobis longum videatur, esse respectu aeternitatis quasi praesens, instans, quo Christus veniet cum nubibus, & apparebit. Sic enim veniet, Matth. C. 24. v. 30. &c. quia hoc *ecce* saepe in hoc libro ponitur, sciendum est, quod per illud semper intendat spiritus sanctus mentem nostram sursum attollere, & excitare memoriam ad recogitandum aliquid serium, mirabile, amabile, & horrendum.

XII. *Et videbit eum omnis oculus*, quia in judicio apparebit in forma humana, omnibus visibilis. *Et videbit eum omnis oculus;* & liber, & servus, & dives, & pauper; Reges, & Principes, nobiles, & ignobiles; docti, & indocti, justi, & impii &c. sed dispari valde visu: Justis enim erit valde delectabilis ipsius visio, sicut sponsi sponsae; parentis filio; Domini servo fideli; fratris frarri; amici amico; & maxime sicut salvatoris salvato. Veniet enim eis sponsus, salvator, Pater, Dominus, frater, & amicus, quod loquens de suo adventu ad judicium dicit *Lucae C.* 21. *v.* 28. His autem fieri

ri incipientibus respicite, & levate capita vestra, id est, exhilarate corda vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Impiis contra, & qui eum pupugerunt, quales sunt *Judaei*, qui eum lingua crucifixerunt; & *milites*, qui manu, dum ejus sacrum caput spinis coronaverunt, & sacrum corpus ejus flagellis cecidere; & *Pilatus*, judicando; *Herodes*, spernendo; *Summi sacerdotes*, eum latrone blasphemando; & nos, peccando pupugerunt. *Et qui eum pupugerunt* in membris suis sanctis, pupillis, & viduis, & orphanis, & miseris, & pauperibus, quorum ipse protector, & advocatus est, & Pater. *Et qui eum pupugerunt* detrahendo, judicando, invidendo, odio habendo, & indigne tractando res sanctas & sacras, quales sunt *Tyranni*, effundentes sanguinem innocentem Martyrum propter fidem & justitiam; *Principes*, *Reges*, *Magistratus*, *Judices*, & *Tutores*, gravando, & opprimendo pupillos, viduas, miseros, orphanos & pauperes; quales sunt irrisores, detractores male judicantes, osores, haeretici, & venefici, quibus omnibus apparebit judex terribilis, ita, ut dicturi sint montibus: Cadite super nos! & collibus: opperite nos a facie sedentis super Thronum.

XIII. *Et plangent se super eum omnes;* id est, collidentur super eum omnes, quorum corda terrenis affectibus & impietatibus erant defixa; impotentes ejus imperio resistere, instar lapidis, & fictilium. *Plangent se;* id est, dolebunt, respicientes divitias gloriae ejus, quibus se ipsos tam turpiter privarunt. *Plangent se*, id est, dolebunt, respicientes eos, qui fundati sunt super eum, dicentes intra se, & poenitentiam agentes, & prae angustia spiritus gementes: Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum. Sap. C. 5. Etiam. Amen. Sunt duo verba aliquid affirmandi, per quorum *primum* graecum significantur gentes: per *alterum* Hebraicum notantur Judaei, junguntur autem simul ad inculcandum hanc resurrectionis & extremi judicii irrefragabilem veri-

ritatem, qua verum est, tam gentes, quam judaeos omnes visuros Christum Judicem, & unumquemque esse recepturum, prout gessit in suo corpore, sive bonum, sive malum. Et haec evangelica veritas unica est, quae voluntatem nostram pravam a praesentibus hujus saeculi illecebris refraenans, ad timorem Dei & amorem futurorum bonorum potissimum exstimulare solet. Ideo hic ita efficaciter per has voculas: Etiam, Amen, confirmatur. Unde & Christus Math. C. 5. ait: Amen quippe dico vobis, donec transeat coelum & terra, Jota unum aut unus apex a lege non praeteribit, donec omnia fiant. *Ego sum α & ω, principium, & finis, dicit Dominus Deus, qui erat, & qui venturus est;* quasi diceret: Non potest frustrari vel immutari mea sententia, quia ego sum, ante quem nullus fuit, & a quo omnia ceperunt, & incipiunt, & post quem nullus erit, & in quo omnia terminabuntur. Dicitur autem α & ω; nam α est prima litera Graecorum; & ω est ultima, & per hoc insinuatur, quod Deus sit principium omnium creaturarum, & finis, ad quem omnia ordinantur, instar maris, a quo omnes aquae per diversos rivos scaturiunt, & ad illud per flumina redeunt. *Qui est, & qui erat, & qui venturus est*, exponitur, ut supra.

§. II.

De Auctore, & de modo, quo S. Joannes hanc Apocalypsin vidit, & scripsit.

Cap. I. v. 9 — 12.

XIV. Vers. 9. *Ego Joannes frater vester, & particeps in tribulatione, & regno, & patientia in Christo JEsu, fui in Insula, quae appellatur Patmos, propter Verbum Dei, & testimonium JEsu.*

Vers. 10. *Fui in spiritu in Dominica die, & audivi post me vocem magnam tanquam tubae dicentis.*

Vers.

Verf. 11. *Quod vides, fcribe in libro; & mitte feptem Ecclefiis, quae funt in Afia, Ephefo, & Smyrnae, & Pergamo, & Thyatirae, & Sardis, & Philadelphiae & Laodiciae.*

Finita falutatione progreditur confequenter ad narrationem, in qua attingendo perfonam fuam, locum revelationis fibi factae, caufam loci, tempus, & modum, auditores attentos reddit, ut in exordiis fieri confuevit. *Ego Joannes Frater vefter* non carnali cognatione fed fpirituali regeneratione per facramentum Baptifmi *Frater vefter* in unitate, & communione fanctorum, in charitate, & in Chrifto, & per Chriftum, qui omnium noftrum communis eft parens fecundum regenerationem in vitam aeternam. *Et particeps in tribulatione, & regno, & patientia in Chrifto JEfu.* Quia in Chrifto JEfu tanquam in capite fundatur omne meritum, & per fidei unitatem, charitatemque, quae eft communio fanctorum, veluti carnali derivantur participatione merita juftorum in omnia & fingula membra. *Particeps in tribulatione;* id eft, propter fidem Chrifti fui tribulatus, ficut alii Apoftoli, dum in ferventis olei dolio propter Chriftum, quantum in me fuit, martyrium fubivi; & pro regno coelefti, ad quod oportet per multas tribulationes intrare, quemadmodum & Chriftum oportebat pati, & ita intrare in gloriam fuam. Unde, qui non eft focius tribulationum, neque regni erit. *Et in patientia in Chrifto JEfu*, id eft propter JEfum Chriftum, qui dat patientiam, & confolatur nos in tribulatione noftra. Tribulatio differt a patientia, quod *tribulatio* (quae vox derivatur a nomine *tribulus*) denotet vehementem, multifariam, & diuturnam Tyrannorum faevitiem, qua anguftiatur anima patientis, & ingemifcit Ecclefia, *patientia* autem dicit communium aerumnarum, omni homini contingere folitarum, fufferentiam. Item *tribulatio* dicit omnis generis aerumnas, quibus veluti botri in torculari, fancti Dei premuntur.

muntur. *Patientia* vero eſt virtus, qua eas aequo animo ſuſtinemus. *Fui in inſula*, quae *appellatur Patmos;* de ferventis enim olei dolio, non aduſtus, ſed ut fortis athleta perunctus, vegetior exiens ad inſulam *Patmos* fuit in exilium a Domitiano, qui Anno Chriſti 82 Tito germano ſuo in imperio ſucceſſit, relegatus, ubi revelante Domino hanc Apocalypſin ſcripſit. Hic denotatur locus; ſcilicet *inſula*, qua bene figuratur Eccleſia Chriſti, in ea enim coeleſtia fidelibus aperiuntur, & ſicut inſula marinis procellis continuo illiditur; ita Eccleſia perſecutionibus diaboli, carnis, & mundanorum hominum affligitur.

XV. *Propter Verbum Dei & teſtimonium JEſu Chriſti.* Quibus verbis tangitur cauſa relegationis ſuae; propter hoc enim, quod nolebat Chriſtum negare, nec a praedicatione Nominis ejus ceſſare, fuit in dictum exilium relegatus. Nunc viſionis additur *modus*, cum dicitur: *fui in ſpiritu;* id eſt, in extaſi mentis; *in Dominica die*, quae deputata eſt contemplationi Divinae faciendae. *Et audivi*, auditu imaginario, *poſt me*, ad quod intelligendum oportet ſcire, quod *ante me* tempus praeteritum; *in me* praeſens; *poſt me* futurum apud Prophetas ſignificet; unde, quia potiſſima Myſteria, quae S. Joannes tunc temporis comprehendit hoc libro, erant futuro tempore primum implenda; ideo dicit: *Et audivi poſt me vocem* imaginariam *magnam*, horribilem, *tanquam tubae;* in quo deſignatur virtus, & auctoritas loquentis Angeli in perſona Chriſti *dicentis: Quod vides*, hoc eſt, quod videbis in praeſenti revelatione, *quod vides* in phantaſia tua viſu imaginario, & intellectu, plena intelligentia; *ſcribe in libro*, ad inſtructionem fidelium, *& mitte ſeptem Eccleſiis, quae ſunt in Aſia, Epheſo, & Smyrnae, & Pergamo, & Tyatirae, & Sardis, & Philadelphia, & Laodiciae.* Per quas ſeptem Eccleſias deſignantur ſeptem ſtatus Eccleſiae catholicae diverſis temporibus diverſi futuri, in quorum

quorum decursu implebit Dominus, & conquassabit capita in terra multorum, & consumabit saeculum: Itaque septem istae Ecclesiae in Asia minori existentes fuerunt typus septem Statuum in Ecclesia usque ad finem mundi futurorum, quibus etiam primario scripsit, quasque sub illarum typo descripsit, ut magis apparebit in decursu, & explicatione singulorum.

XVI. Vers. 12. *Et conversus sum, ut viderem vocem, quae loquebatur mecum: Et conversus vidi septem Candelabra aurea.*

Et conversus sum, hoc est, converti mentem meam vel applicui animum meum ad intelligenda futurorum mysteria, per quam conversionem intelligitur, quod in apprehensione revelationis divinae; & rerum coelestium oportet mentem a terrenis averti, & ad Deum converti; *ut viderem vocem*, hoc est vocis prolatorem, sumendo effectum pro causa; vel *ut viderem vocem*, hoc est, perciperem, sicut Exodi C. 20. v. 18. *Cunctus autem populus videbat voces &c.*

XVII. *De modo, quo S. Joannes hanc Apocalypsin scripsit; praenotandum est.*

Modus videndi vel audiendi, aliisque sensibus percipiendi aliquid triplex reperitur:

Primus est, quo aliquid oculis videmus vel auribus audimus corporaliter, ita videmus stellas in coelo &c. & Comites Sauli (id est Pauli) audiverunt vocem Christi.

Secundus est, quando dormientes vel evigilantes in spiritu videmus vel audimus per visiones, vel auditiones imaginarias, res, per quas aliud figuratur, in quo casu sensus nostri externi ita mirabiliter, & ineffabiliter a Deo elevantur, ut aliquis certius, & perfectius ita in spiritu sive extasi mentis positus praeposita objecta percipiat, quam ullus hominum, quamvis perfectis sensi-

bus praeditus, videre, audire, aut aliter ſentire & percipere objectum poſſit.

Tertius modus eſt *intellectualis*, cum vel pure aliquid mente videmus, ac intelligimus abſque praedictis imaginibus, quae ſe tanquam rerum figuratarum ſpecies habeant. Porro hoc totum contingit in Prophetis ex Dei voluntate quadrupliciter.

1mo *Cum Obſcuritate fidei*, quando Propheta quidem evidenter non cognoſcit, Deum loqui; per lumen tamen ſupernaturale elevatus advertit, Deum loqui;

2do *Cum evidentia in atteſtante*, quando anima Prophetae per auxilium tale elevata & illuminata evidenter cognoſcit, Deum, vel Angelum loqui ſibi.

3tio Si ea, quae ita videt, non ſcribit.

4to Denique, ſi ſtylus naturalis, ac eloquentia Prophetae etiam elevatur ad ſcribendum, in quo calamus velociſſime currit, & homo ſcribit ſine labore, & dum ſcribit, cognoſcit omnia, vel partem prout diverſimode Deus pro ſuo beneplacito, & ad noſtram utilitatem voluerit.

Sancto autem Joanni Evangeliſtae, utpote Prophetae ſuper omnes Prophetas perfectiſſimo modo fuit haec Apocalypſis revelata, dum per imaginarias viſiones omnia myſteria videns, & intelligens, cum evidentia atteſtantis Angeli, qui aſſiſtebat ejus animae interius, eadem ſcripſit Unde dicit, *Fui in ſpiritu in Dominica die;* quibus verbis ſignificare voluit, quod ipſius Sanctiſſima anima in extali mentis poſita viderit, audiverit, intellexerit, mediante ſibi aſſiſtente Angelo interius, & exterius ſcripſerit in libro.

§. III.

§. III.

Descriptio Ecclesiae militantis, ex similitudine Christi Sancto Joanni revelata.

Cap. I. v. 13 — 20.

XVIII. *Et conversus vidi septem candelabra aurea;* id est, septem Ecclesias, repletas oleo bonorum operum, ardentes igne charitatis, illuminatas divini Verbi Sapientia, & praelucentes mundo instar lampadum vel candelabrorum. Ideo enim Christus suam Ecclesiam instituit, ut ex oleo operum misericordiae succurratur egentibus, inungantur infirmi, igne charitatis accendantur frigidi, sapientia coelesti illuminentur coeci, & opera tenebrarum fugentur operibus lucis, & conversationis sanctae. *Aurea*, id est, perfusa scientia discretionis, & prudentia coelesti, sicut enim aurum prae coeteris metallis, apud Reges, Principes, aliosque homines magis in aestimatione est, & medicinis ad curandos hominum morbos plurimum valet: ita discretio & prudentia non solum apud omnes Reges & Principes plurimum aestimatur; verum etiam ad omne spirituale medicamen, quod est fraterna correctio, summe scitur esse necessaria. *Aurea;* per quod praenotantur splendor, divitiae, majestas, honor, gloria externa principatus terreni, quibus Ecclesiam Christus tanquam sponsam decoraturus, & apud mundum hunc clarificaturus esset, pro temporum diversitate. *Aurea*, hoc est polita & fabrefacta; sicut enim aurum per ignem probatur, & percussionibus extensum candelabrum efficitur; sic Ecclesia tribulationibus purgata, tentationum ictibus in longanimitatem extensa consummatur.

XIX. Vers. 13. *Et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis, vestitum podere, & praecinctum ad mamillas Zona aurea.* Describitur ad literam persona Christi, quam Angelus repraesentabat, prout a Deo Patre est constitutus sacerdos summus &

judex vivorum & mortuorum. Dicta vero persona Christi figurat personam, regimen, & naturam sponsae suae Ecclesiae. *Et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis;* id est, Angelum, quia non erat Christus in persona, sed Angelus ab eo missus, qui personam Christi repraesentabat. *Similem filio hominis*, hoc est, Christi imaginem & similitudinem seu ideam, secundum quam suam formavit Ecclesiam, & fecit sibi similem, referentem. *Similem filio hominis*, hoc est, Spiritum Christi, qui sicut anima hominis residens in medio cordis, corpus vivificat, ita ille corpus Ecclesiae suae spiritualiter informat, vegetat, & vivificat. Unde additur: *In medio septem candelabrorum aureorum*; nam Christus, in cujus persona Angelus animae S. Joannis intime assistebat praesens, & haec ostendebat, est in medio Ecclesiae suae tanquam caput invisibile, illam regendo, vegetando, vivificando, docendo, consolando, propugnando, amando, sicut caput est in medio colli, & sicut magister in medio discipulorum, Pater in medio filiorum, sponsus in medio virginum, Rex in medio subditorum, & dux in medio militum suorum; ita Math. C. ult. dicitur: Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. Angeli ejus etiam in medio sunt Ecclesiae tanquam administratorii spiritus, praeordinati a Deo ad nostram tutelam, salutem, & adjutorium, quorum omnium typus iste Angelus in persona Christi existens in medio septem candelabrorum aureorum.

XX. *Vestitum podere & praecinctum ad mamillas Zona aurea.* Describitur hic consequenter iste similis filio hominis, qua descriptione revelatur nobis natura, & regimen Ecclesiae Catholicae, sponsae Christi; 1) dicitur, quod ipsum viderit *vestitum podere*; Poderis autem est vestis sacerdotalis, seu Alba, pertingens usque ad pedes. Hac veste significatur humanitas Christi, qua indutus se objecit oculis humanis, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus, ut homo, Pontifex,

ſex, qui poſſet compati infirmitatibus noſtris, & conſtitutus a Deo Patre ſacerdos in aeternum ſecundum ordinem Melchiſedech, offerens ſe ſemel Patri in cruce hoſtiam viventem, & quotidie pro nobis in ſacrificio Miſſae. Sic Eccleſia catholica, quae eſt, ut dixi, viva Chriſti imago, & idea potrotypi ſui Chriſti. Eſt porro ornata podere, id eſt, dignitate, ac veſte ſacerdotali uſque ad thalas, quia ſacerdotium non deficiet uſque ad conſummationem ſaeculi. Per candorem hujus poderis ſignificatur puritas conſcientiae, & ſimplicitas mentis, humilitas ſpiritus, & caſtitas corporis, quae quatuor ſacerdotium debent comitari. 2) *Praecinctum ad mamillas Zona aurea*, juſtitiae & veritatis JEſu. Et erit juſtitia cingulum lumborum ejus, & fides cinctorium renum ejus. *Aurea*, hoc eſt, propter juſtitiam & veritatem multa patietur ab hoc mundo, & tanquam aurum in fornace probabitur. Eodem modo Eccleſia Chriſti ſponſa eſt praecincta, & quidem *ad mamillas*. Per praecinctionem enim *ad renes* reſtrictio carnis intelligitur, quae in veteri Teſtamento praecipiebatur; per praecinctionem *ad mamillas* circa pectus reſtrictio mentis notatur, quae jubetur in novo teſtamento. Et ea, tanquam Zona aurea pretioſa & nova ſponſam ſuam Eccleſiam ornavit, & circumcinxit. *Math.* C. 5. Audiſtis, quia dictum eſt antiquis: *Non moechaberis;* ego autem dico vobis, quicunque &c.

Verſ. 14. 3) *Caput autem ejus & capilli erant candidi tanquam lana alba, & tanquam nix;* & quia caput Sacerdotis & Judicis decet habere canitiem maturitatis & ſapientiae, dicitur iſte ſimilis filio hominis habere caput, & capillos candidos tanquam alba lana, & tanquam nix. Per Caput intelligitur Verbum Dei, aeterna ſapientia; *Candidum*, prout ipſa humanitas Chriſti cum omnibus ſuis naturalibus facultatibus tanquam membris ſubſtat. Hoc autem caput dicitur eſſe candidum, ſive habere canitiem, quia eſt aeternum, & ipſa Patris aeterna ſapientia. Unde de Chriſto ſummo Sacerdote & Judice *dicitur Daniel C. 7. v. 9.*

v. 9. Aspiciebam, donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit. Per capillos intelliguntur sancti & justi Dei, turba magna, quam dinumerare nemo potest, ex omnibus gentibus &c. Capilli crescunt ex capite, & inhaerent illi, item sunt ornamentum capitis: ita Sancti & justi Dei orti & fundati sunt in divina sapientia, Capite JEsu Christo, & illi inhaerent per fidem, spem, & charitatem, suntque ornamentum illius ad extra; glorificatur enim Deus in sanctis suis, qui vicerunt per ipsum carnem, mundum, & diabolum, & pervenerunt ad regnum. Porro notantur esse capilli candidi in duplici differentia; 1) *tanquam lana alba;* 2) *& tanquam nix.* Per candidos enim tanquam lana alba intelliguntur illi, qui venerunt ex magna tribulatione, ac toti sunt instar lanae in aquis multis tribulationum, quae non poterant extinguere eorum charitatem. Item *per candidos tanquam lana alba* intelliguntur illi, qui quidem inquinaverunt se in luto hujus terrae per peccata mortalia, laverunt tamen se cum Maria Magdalena & aliis, in aquis Jordanis & poenitentiae, instar ovium, quae ante tonsionem lavari solent. *Per candidos tanquam nix* denotantur virgines, & omnes, qui primam suam innocentiam ad sponsum suum Christum in coelum deportaverunt. Tales describuntur Apoc. C. 14. v. 5. *qui sine macula sunt*, sicut nix: In his omnibus similis est mater, nostra Ecclesia Catholica; & quidem ipsius caput invisibile est Christus JEsus, a quo ipsa, tanquam ejus corpus, interius omnem plenitudinem gratiae & veritatis accipit. Caput autem visibile est continua successione summus Pontifex & Sacerdos, ex omnibus adsumptus, cum subordinatione ad ipsum; sunt etiam omnes praelati, a quibus Ecclesia in terra gubernatur, & regitur, assistente ipsis gratia Spiritus Sancti per JEsum Christum. *Canitiem aetatis* hoc caput Ecclesiae habet, quia a Christo hucusque semper fuit hoc caput Ecclesiae, & successione perpetua stetit, omnibus haereticorum confractis capitibus. *Canitiem* autem habet *maturitatis*,

tis, quia ſemper ſanam, rationabilem, & Sanctam doctrinam tenuit, & ordinem pulcherrimum in ceremoniis, aliisque omnibus rebus ſacris ſervavit Eccleſia Catholica. 4) *Oculi ejus tanquam flamma ignis;* per quod ſignificatur vivacitas intellectus in cognitione veritatis, ſicuti enim homo naturaliter habet duos oculos, dextrum, & ſiniſtrum; ſic Chriſtus perfectus Deus, & perfectus homo ſimul habet duos oculos ſimpliciſſimos & acutiſſimos, qui ſunt omnis ſcientia Deitatis & humanitatis, ſimplicis intelligentiae & viſionis, quibus omnia, tam naturalia, quam ſupernaturalia, tam bona, quam mala rerum omnium praeteritarum, praeſentium, & futurarum intime perſcrutatur, & videt. Et dextro quidem oculo bonos, bonaque opera, ſiniſtro vero malos, malaque omnia intuetur. Pſ. 33. *Oculi Domini ſuper juſtos & aures ejus in preces eorum, vultus autem Domini ſuper facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.* Unde additur: *Tanquam flamma ignis*, ſicut enim flamma ignis horribile eſt aſpectu elementum & ſimplex, probat, & ſeparat aurum a luto illuminat tenebras, & opera earum revelat; devorat, & penetrat omnia: Ita oculi Domini horribiles ſunt, probant renes, & corda, omnia vident, tenebras, & tenebrarum opera illuminant, quantumvis occulta, & penetrant uſque ad inferni noviſſima. Simillimos oculos duos habet Sancta Mater noſtra Eccleſia Catholica. Primus *oculus eſt divinus:* Scilicet aſſiſtentia Spiritus Sancti. Hunc oculum impetravit a Patre, & dedit ſponſae ſuae Chriſtus. Joan. Cap. 14. Et ego rogabo Patrem, & alium Paraclytum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in aeternum, ſpiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum: Vos autem cognoſcetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit. Alter *oculus eſt ſacra ſcriptura, ſacrique Canones, SS. Patrum ſcripta, Concilia in Eccleſia celebrata*, & Theologia, aliarumque ſcientiarum, tam naturalium, quam ſupernaturalium fontes, ad quae in deficiendis, &

& statuendis rerum momentis respicitur; & sunt oculi illi pulcherrimi veritatis & simplicitatis. Cant. 4. Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es. Oculi tui columbarum. Hi sunt duo oculi sponsae, in quibus discernit bonum a malo; veritatem ab errore; tenebras a luce, & qui faciunt judicium, & justitiam & veritatem. Hi sunt oculi, qui instar flammae ardentis omnes occiderunt haereticos, & vicerunt diabolum, patrem mendaciorum, & draconem, & bestiam, & penetrant usque ad inferni novissima.

Vers. 15. *Et pedes ejus similes aurichalco, sicut in camino ardenti.* Per quod significatur fervor affectionis ad procurandum honorem Dei, & salutem animarum nostrarum, qui in Christo quasi infinitus fuit, qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de coelis: & triginta tres annos propter haec duo cucurrit in siti, & fame &c. Et calcavit pedibus suis torcular Passionis, & tribulationum. Unde Isa. Cap. 63. dicitur: Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum: Consequenter etiam per *pedes* intelligitur fortitudo Christi in arduis & adversis, & invicta patientia, quibus tanquam duobus pedibus omnes difficultates & adversitates, quae in via vitae, maxime Passionis suae benedictae, illi obviarunt, & calcando transiit, & vicit. Unde etiam dicuntur: *Similes aurichalco, sicut in camino ardenti.* Sicut enim aurichalcum durissimum sustinet omnem ignis ardorem; & quo saepius, aduritur, eo meliorem accipit colorem: Ita Christi fortitudo & patientia & fervor eluxit in ardore tribulationum & Passionis suae. Similiter pedes Ecclesiae sunt *fervor affectionis* existens in sanctis Dei ad propagandam salutem animarum; invicta item patientia & humilitas ipsorum, in quibus Ecclesia sustentatur, & ambulat post sponsum suum Christum, omnisque adversitas, & felicitas hujus mundi per haec duo, tanquam pedibus conculcatur. Hi pedes tanquam aurichalcum sunt fortissimi &

& durissimi in adversis & prosperis; ardent igne charitatis; ardent in camino ignis tribulationum, & non comburuntur, sed probantur magis magisque post singulas tribulationes hujus mundi, carnis, & diaboli. Unde recte scriptura dicit: O quam speciosi sunt pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona! 6) *Et vox illius tanquam vox aquarum multarum:* Per quam significatur efficacia Verbi tum in praedicando, tum in corripiendo. Itaque vox Christi est praedicatio, ac sermo, & Evangelium ejus Sanctissimum, & efficacissimum; de quo *Sanctus Paulus* ad Haeb. Cap. 4. Vivus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animae ac spiritus, compagum quoque, ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis. De hac voce multa dixerunt Prophetae, vocantes eam virgam, & spiritum oris sui. Haec vox est etiam Gratia Dei Christi illuminans & excitans, quae animae ad cor loquitur, *tanquam vox aquarum multarum.* Sicut enim aqua influit, & mundat, & rigat & foecundat spiritualiter. De efficacia hujus vocis, *tanquam aquarum multarnm dicitur* Ps. 28. Vox Domini super aquas; Deus Majestatis intonuit, Dominus super aquas multas; Vox Domini in virtute; vox Domini in magnificentia; vox Domini confringentis cedros. Et confringet Dominus Cedros Libani, & comminuet eos tanquam vitulum Libani; & dilectus quemadmodum filius unicornium: Vox Domini intercidentis flammam ignis: Vox domini concutientis desertum, & commovebit Dominus Desertum Cades; Vox Domini praeparantis cervos, & revelabit Dominus condensa, & in templo ejus omnes dicent gloriam. Similem habet vocem Ecclesia, quae est vox praedicantium, & clamantium in deserto hujus mundi: Haec vox est Verbum Dei expressum tam in veteri, quam in novo Testamento. Haec vox sunt definitiones, & decreta Conciliorum ecclesiasticorum, & Canonum; item summi Pontificis, & aliorum Praelatorum,

rum, quibus fidelibus, & subditis suis loquitur: De hac voce dicitur Jsaiae 49. Et posuit os meum quasi gladium acutum, in umbra manus suae protexit me: & posuit me sicut sagittam electam: in pharetra sua abscondit me.

Vers. 16. 7) *Et habebat in dextra sua stellas septem:* Per septem stellas intelligitur Universitas Episcoporum, qui dicuntur stellae, quia debent Ecclesiam illuminare vita pariter & doctrina. Dani. 12. Et qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellae in perpetuas aeternitates. Dicuntur autem in dextra Christi; quia sine eo nihil recte possunt operari. *Joann.* 15. Sine me nihil potestis facere. Item sunt in dextra ejus; quia continentur sub ipsius potestate, qua hunc exaltat, & hunc humiliat, hunc elevat, & hunc projicit in terram, ut conculcetur ab hominibus sicut Christus dicto modo omnia continet in sua gratia & potestate, quae per dextram designatur; ita Ecclesia similiter habet dextram, quae est potestas summi Pontificis, seu jurisdictio universalis, & hierarchica, sub qua omnes ceteri Episcopi continentur.

8) Et ex ore ejus gladius utraque parte acutus exibat. Per *gladium* designatur justitia, & quod Christus judex constitutus vivorum & mortuorum. Dicitur *ex utraque parte acutus*, quia justus erit judex, non respiciens personam Regis, & pauperis, sed judicabit justos & impios, & reddet unicuique secundum opera sua. Notatur hic gladius *ex ore exire;* quia sententia judicis ore profertur; ita Christus Math. 25. Tunc dicet rex his, qui a dextris ejus erunt: Venite Benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi, esurivi enim, & dedistis mihi manducare, sitivi, & dedistis mihi bibere: Hospes eram, & collegistis me, nudus eram, & operuistis me, infirmus, & visitastis me, in carcere, & venistis ad me &c. Et his, qui a sinistris sunt: Discedite a me maledicti in ignem aeternum &c. Similem gladium Ecclesia habet, quia Christus fecit ipsam judicem controversiarum, tam quae circa justi-

justitiam quam fidem, certis temporibus oriuntur. Math. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, & portae inferni non praevalebunt adversus eam; & quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in coelis, & quodcunque solveris super terram, erit solutum & in coelis. Judicat ergo Ecclesia res justitiae juxta SS. Canones, & decidit res fidei declarando SS. Scripturarum legitimum sensum, ferendo sententiam excommunicationis & anathematis contra pertinaces; ideo recte vocatur gladius Ecclesiae Catholicae gladius anathematis, & excommunicationis, qui semper fuit, eritque in Ecclesia Christi. 9) *Et facies ejus sicut sol lucet in virtute sua.* Facies JEsu Christi triumphantis in coelis est ipsius humanitas gloriosissima, prout in ea lux est, & splendor aeternae gloriae promicat, in quam Angeli desiderant prospicere, & quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Joann. 1. Unde etiam additur: *Sicut sol lucet in virtute sua.* Sicut enim sol totum mundum illuminat, calefacit, foecundat, penetrat virtute montes, & maria, & omnia: Ita facies Christi est splendor aeterni luminis; arida humectans rore coelestis gloriae, humida siccans calore desideriorum coelestium, frigida fovens calore amoris sui, & omnia implens bonitate. De hac facie dicitur Ps. 103. Avertente te faciem, turbabuntur; auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur. Facies Ecclesiae, Christi Sponsae, similiter pulcherrima est ex splendore spiritus sancti, qui in die Pentecostes effusus est super illam; ideo *lucet sicut sol in virtute sua*, id est in pulcherrimo ordine & conformitate omnium rerum, in pulcherrimis ritibus, & maxime congruis ceremoniis Ecclesiasticis &c. *Lucet sicut sol in virtute sua;* scilicet in sanctis legibus Deo, naturae, & hominibus conformiter latis. *Sicut sol in virtute sua;* hoc est, in integerrima, purissima, & immaculata fidei veritate, quibus illa illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ut, si vellent

pagani, haeretici, & alii infideles respicere in praedictam faciem Ecclesiae Catholicae, facile illuminari, & ad veram fidem converti possent.

XXI. Postquam sufficienter hunc similem Filio hominis S. Joannes a capite usque ad pedes descripsisset, additur:

Vers. 17. *Et cum vidissem eum cecidi ad pedes ejus tanquam mortuus.* Quibus verbis innuitur horror, & trepidatio quasi usque ad mortem, quae invasit S. virum, & quidem signanter additur, quod *ad pedes ejus ceciderit*, ut sic nobis ostenderet spiritus Christi, pedes Ecclesiae suae (quos supra diximus esse fortitudinem & patientiam, quibus usque ad finem mundi calcabit torcular tribulationum & lacum sanguinis Martyrum contra omnia tormenta diaboli & Tyrannorum ejus) fore stupendos, & horribiles nimis, spectando divinam bonitatem, patientiam, & amorem erga suam Ecclesiam, & e contra horribilem & mirabilem permissionem divinam in malis hominibus adversus eosdem: praemissa trepidatione & timore solet sequi consolatio.

XXII. *Et posuit dextram suam super me.* Per dextram designatur gratia, & potentia Christi, quam posuit in persona S. Joannis (qui hic personam Ecclesiae gerebat) super Ecclesiam suam & membra ejus dicens: *noli timere*, quasi diceret: nolite timere, quamvis horrendas passiones & torrentem sanguinis Martyrum (de quo ab aeterno patri meo ob Electorum suorum gloriam in via bibere complacuit) transire debeatis; tamen posui dextram meam, id est, gratiam antecedentem, concomitantem, & consequentem super vos. *Dextram meam*, hoc est, potestatem meam, quae non permittet, vobis imponi ultra id, quod potestis facere, portare, & superare. *Dextram meam;* quia ego ero vobiscum in omnibus tribulationibus vestris usque ad consummationem saeculi.

XXIII.

XXIII. Verſ. 18. *Ego ſum primus, & noviſſimus, & vivus, & fui mortuus & ecce ſum vivens in ſaecula ſaeculorum.* Quibus Verbis Eccleſiam ſuam & nos ejus membra ſuo exemplo (quo majus eſſe non poteſt) ad tolerantiam omnium malorum excitat, & confortat dicens: *Ego ſum primus*, id eſt: Deus & principium omnium creaturarum; & tamen ego *ſum primus*, qui haec & plura fui paſſus vobis relinquens exemplum. *Et noviſſimus* hoc eſt, finis, propter quem omnia creata ſunt, & ad quem omnia finaliter ordinantur, & feruntur; & tamen ſum noviſſimus vivorum Jſa. 53. Et vidimus eum, & non erat aſpectus, & deſideravimus eum, deſpectum & noviſſimum virorum, virum dolorum & ſcientem infirmitatem, & quaſi abſconditus vultus ejus, & deſpectus, unde nec reputavimus eum. Vere languores noſtros tulit, & dolores noſtros ipſe portavit, & nos putavimus eum quaſi leproſum & percuſſum a Deo, & humiliatum: ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra; diſciplina pacis noſtrae ſuper eum, & livore ejus ſanati ſumus. Et *vivus*, & *fui mortuus.* His verbis adhuc majus pondus ad tolerantiam malorum & ipſius mortis addit, dicens: Et *vivus*, & *fui mortuus*, quaſi diceret: Ecce fui vere mortuus in cruce, & jacui in ſepulchro, & deſperabant de mea vita, & reſurrectione, & reſuſcitatus reſurrexi vere, & vivus ſum, qui mortuus fui. Et *ecce ſum vivens in ſaecula ſaeculorum.* Quibus verbis immortalitatem oſtendit, & omnino convincere nos, ac noſtros animos quaſi adamantinos ad tolerantiam mortis reddere vult Chriſtus Dominus dicens: Et ecce, qui brevi paſſus fui tempore, jam ſum vivens in ſaecula ſaeculorum, hoc eſt: in aeternum immortalis, impaſſibiliſque juxta illud: quod enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel; quod autem vivit, vivit Deo; & mors ultra illi non dominabitur. Hanc immortalitatem intuentes Sancti Dei Martyres, & Virgines tenerae

vicerunt gaudenter omnia tormenta mundi, & tentationes hujus saeculi sustinuerunt in patientia.

XXIV. *Et habeo claves mortis, & inferni:* hoc est, potestatem, quae per claves designatur: Habeo claves mortis, Teste Oseae Cap. 1. Ero mors tua, o mors, unde mors suos mortuos in jussu meo reddet vivos canente tuba. Surgite mortui &c. venite ad judicium. Mortem fidelibus quocunque modo illatam facio pretiosam in conspectu Domini. *Habeo claves inferni*, hoc est, potestatem Diaboli, qui tanquam leo rugiens circuit, quaerens, quem devoret, cui resistite fortes in fide. *Inferni*, hoc est principis hujus mundi seu ministrorum & membrorum suorum in mundo, qui nihil non tentant, quominus suae potestatis vos faciant, & innumeris cruciatibus a me avertant. Sed princeps ille jam ejectus est foras, hinc nec ministros ejus timeatis; Hoc ipsum Christus hortatur alibi. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, timete vero eum, qui, postquam occiderit corpus, potestatem habet, mittere in gehennam Luc. 12. *Mortis & inferni*, quia cum hi diaboli ministri satis saeverint, jussu meo mors depascet eos, & infernus velut vivos deglutiet; non saevient supra aut contra voluntatem meam, qui non patiar vos tentari supra id, quod potestis, sed faciam cum tentatione proventum; qui clavem domus habet, quem vult, intromittit, & quem vult, ab ingressu repellit.

Vers. 19. *Scribe ergo, quae vidisti*, jam praeterita malorum & tribulationum per revelationem tibi factam. *Et quae sunt* praesentia, vel imminentia, aut ex permissu Dei in tribulationem Ecclesiae jam inchoata & mox eventura. *Et quae oportet fieri post* haec futura, vel quae ventura sunt successu temporis fidelibus ultimis, in diebus novissimis, ut per priorum exempla patientiae & invictae fortitudinis posteri & ultimi sufficienter animentur.

Vers. 20,

Verf. 20. *Sacramentum feptem ftellarum, quas vidifti in dextra mea, & feptem candelabra aurea funt*, vel fignificant myfterium, quod exponit ipfe, docens nos, quomodo ex rerum & verborum proprietate, & allegoriis etiam alia debeamus intelligere, & interpretari. Per feptem ergo angelos intelligitur univerfitas Epifcoporum, qui in ftatibus Ecclefiae futuris feptem erunt.

Per feptem Candelabra intelliguntur feptem ftatus Ecclefiae futuri, in quibus confummabit faeculum, & implebit ruinas, & conquaffabit capita multorum. De quibus omnibus in progreffu fcribit S. Joannes.

Sectio II.

IN CAPUT SECUNDUM.

De primis quatuor Ecclefiae militantis Statibus.

§. I.

De primo Ecclefiae militantis ftatu, qui eft Seminativus a tempore Chrifti & Apoftolorum usque ad Neronem.

Cap. II. v. 1—7.

Verf. 1.

1. *Angelo Ephefi Ecclefiae fcribe: Haec dicit, qui tenet feptem Stellas in dextera fua, qui ambulat in medio feptem candelabrorum aureorum.* Septem Ecclefiae iftae, quibus ad literam fcribit Joannes, typus funt, fub quo feptem ftatus Ecclefiae Catholicae diverfis temporibus diverfi futuri defcribuntur, & ideo fignanter additur: *Converfus vidi feptem Candelabra*, hoc eft, poft me feptem futuros Ecclefiae ftatus. Iftis feptem ftatibus congruunt feptem dies Domini, in quibus operatus eft, item feptem mundi aetates, & feptem fpiri-

tus Domini missi in die Pentecostes super omnem carnem; sicut enim Dominus Deus decursum omnium generationum ac rerum naturalium septem diebus, & septem aetatibus comprehendit; ita regenerationem in septem Ecclesiae statibus consummabit, in quorum singulis diversa gratiarum genera ad ostendendas divitias gloriae suae potissimum effundet, & florere faciet, sicut in progressu videbimus. Unde etiam fit, ut, quamvis una sit Ecclesia Christi, tamen in septem status distinguatur propter magnalia, quae diversis temporibus usque ad consummationem saeculi ex divina permissione contingent in ea. Porro solet quilibet status sequens ante cessationem prioris inchoari, & dum prior paulatim decrescit, status alter succrescit, successive invalescit, ex quo distinguere diversos status possumus.

II. *Primus Ecclesiae status* est *seminativus* in quo dextra Dei plantavit vineam suam supra filium hominis JEsum Christum Joann. Cap. 15. Pater meus agricola est. Hic status fuit tempore Christi, & Apostolorum, & duravit usque ad Neronem, primum Ecclesiae persecutorem, sive usque ad Linum Pontificem. In hoc primo statu victus est diabolus in idolis, & sublatis tenebris gentilitatis venerunt homines ad lucem, & veritatem fidei: Lux enim sapientiae coelestis venit in mundum, & illuminavit mentes hominum per Filium suum JEsum & Apostolos, quos elegit ad hoc. In hoc statu seminabatur granum sinapis, hoc est Verbum Dei per universum orbem praedicatum, & in terra seminatum fuit. *Act.* 13. Disseminabatur Verbum Dei per universam regionem. Nam Christus, & Apostoli exierunt seminare bonum semen in agro suo, quod majus omnibus oleribus crevit. Et de hoc primo statu Ecclesiae seminativo intelliguntur illae duae parabolae. Math. 13. De seminante &c. Huic statui congruit primus spiritus Domini, scil. vera & coelestis sapientia, quae est fides vera in JEsum Christum, in qua quasi per speculum & in

in aenigmate contemplamur bona futurae gloriae, & contemnimus omnia hujus mundi caduca, & praesentia. Unde dicitur Jsai Cap. 11. Egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiae &c.

III. Hujus primi status figura fuit prima dies creationis, quo spiritus Domini ferebatur super aquas, & creavit Deus lucem, & divisit lumen a tenebris. Nam in primo statu Ecclesiae natus & ortus est JEsus, lux vera, illuminans mundum, in quo nihil, nisi tenebrae erant, divisitque lucem fidei ab umbra, & tenebris Synagogae, & errore gentilium. Ejusdem primi status typus etiam erat prima mundi aetas ab Adamo usque ad Noë, in hac enim aetate occisus est Abel a Cain, & substitutus illi fuit Seth, & ita generatio Cain fratricidae separata est a generatione Filiorum Dei. Fuit insuper hic status generationis tempus ac propagationis humanae secundum carnem. Sic in primo statu Ecclesiae fuit Christus occisus a Synagoga, quae separata est a filio Dei, in cujus locum Sancta Ecclesia substituitur secundum repromissionem in Christo. Item hic primus status fuit, in quo facta est regeneratio ac propagatio humani generis secundum spiritum, ex omnium communi parente JEsu Christi, cujus Adam erat figura, denique ejusdem typus est Ecclesia Ephesina. Ephesus enim interpretatur consilium, voluntas mea, & lapsus magnus, quae omnia congruunt primo statui Ecclesiae. Nam Apostoli & primi Christiani erant sanctissimi, quorum erat cor unum, & anima una, faciebantque voluntatem Patris & Christi ejus: Consilia autem evangelica sc. paupertatis, humilitatis, obedientiae, continentiae & contemptus omnium rerum inceperunt, in hoc primo statu, quibus sancti utentes vicerunt mundum, carnem, & diabolum, & pervenere ad regnum: Et quia Synagoga excutiens scandalum passa est in praedicatione Nominis JEsu, sicut dicit S. Paulus 1 Cor. C. 1. v. 23.

Nos autem praedicamus Christum Crucifixum, Judaeis quidem scandalum &c. Disseminatio Evangelii fuit occasio lapsus magni, & ruinae Synagogae, quae ejecta est a facie Dei in tenebras exteriores, & ita ortus Ecclesiae fuit occasus Synagogae.

IV. *Angelo Ephesi Ecclesiae scribe.* Sacerdotes angeli vocantur Malach. 2. Labia enim sacerdotis custodiant scientiam, & legem requirunt ex ore ejus, quia Angelus exercituum est. Angelus Ephesinus est Episcopus ejus proprius Timotheus, & ejus successores; adpellantur autem Episcopi Angeli propter officium episcopale ac pastorale, ad quod mittuntur a Deo; Angelus enim interpretatur Missus. Unde etiam mali, & qui Ecclesiae nocent frequenter & promiscue nominantur aeque angeli, quam boni, qui eam aedificant; sicut enim boni mittuntur, ita mali permittuntur a Deo ad majorem suorum electorum gloriam & probationem. Bonus & Sanctus fuit iste Angelus Timotheus, qui aedificavit multum Ecclesiam sibi concreditam, sanctissimeque rexit usque ad profusionem sanguinis sui pretiosi. Proinde Angelus iste & Ephesina Ecclesia ejus, typus sunt status primi Ecclesiae, qui hic describitur. Et quia primus Ecclesiae status merito tanquam norma & exemplar ponitur reliquorum, denotantur omnia in descriptione illius, quae bonum Ecclesiae regimen spectant, sicut ex progressu patebit.

V. *Haec dicit, qui tenet septem Stellas in dextra sua, qui ambulat in medio septem Candelabrorum aureorum.* Sapientia aeterna Patris, Christus Dominus aedificavit sibi domum; h. est, Ecclesiam, excidit columnas septem, super quas ipsa fundata, aedificatur, & collocatur. *Prima* columna est firmitas fidei in JEsum Christum; *secunda* timor Domini; *tertia* confidentia in Deum; *quarta* praesentia Dei; *quinta* ministerium Christi; *sexta* assistentia Spiritus Sancti; *septima* demum amor sponsi. *Prima* habetur ibi: *Haec dicit*, scil. Christus,

ſtus, via, veritas, & vita, quibus verbis inſinuatur infinita auctoritas, ob quam firmiſſime inniti, & credere ante omnia oportet Eccleſiam ſponſam ſponſo ſuo Chriſto: Eſt enim hoc verbum valde emphaticum, quo utuntur Magnates, & alii, qui magna auctoritate vel fide apud alios pollent. Sic mittit Rex ad Reginam, dicens ſervo: Haec dicit Rex: Sic ſponſus ad ſponſam: *qui tenet ſeptem ſtellas in dextra ſua*, hoc eſt: qui habet in ſua poteſtate univerſos Epiſcopos & Praelatos Eccleſiae, qua eos ſecundum voluntatem ſuam tanquam vas figuli confringit, & ita in terram projicit, ſi male ſe geſſerint, & conſervat per gratiam ſuam, quae per dextram ſignificatur, ne deficiant in via veritatis, & juſtitiae: Ex quibus verbis eruitur *ſecunda, & tertia* columna ſcil. Timor Domini ſanctus, & confidentia in JEſum Chriſtum perfecta; qui enim ſtat, videat, ne cadat; & qui cecidit, non deſperet reſpiciens in dextram JEſu Chriſti, quae elevat de ſtercore pauperem, *qui ambulat in medio ſeptem candelabrorum aureorum;* hoc eſt in medio omnium Eccleſiarum; ſicut promiſit Math. C. 28. Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſacculi. Qui ambulat in medio, hoc eſt qui videt, & conſiderat omnes cogitationes verba, & opera noſtra, quae in Eccleſia ſunt, & fiunt. Quemadmodum Gen. 3. Deus deambulat in medio paradiſi ad auram poſt meridiem. Ambulare itaque dicitur Chriſtus Deus in medio Eccleſiae ſuae per aſſiſtentiam, praeſentiam, omnipotentiam, ſcientiam, & amorem, ſicut conſolator in medio afflictorum, Rex in medio ſubditorum, ſummus ſacerdos in medio miniſtrorum, Deus in medio creaturarum, pater in medio filiorum, tutor in medio pupillorum, dives in medio pauperum, judex in medio oppreſſorum Medicus in medio languentium, Caput in medio colli, gubernator in medio navium, advocatus in medio reorum; & ſponſus in medio Virginum ſponſae ſuae, quae eſt Eccleſia: Ex his verbis colliguntur reliquae quatuor Columnae, ſuper quas Eccleſia noſque

N 5 omnes

omnes, membra ejus fundata debemus ſtare, ſcil. praeſentia Dei omnipotentis JEſu Chriſti, quae eſt *quarta* Columna, ad quam reſpicientes bene ſemper & ubique operemur. Deinde *miniſterium* altaris & officii noſtri (quod eſt *quinta* columna) & quod cum ſummo timore, reverentia, & attentione & Religione in laudem & gloriam deambulantis in medio noſtri perficientes offeramus in odorem ſuavitatis; gaudeamus etiam, & ſolidemur fortiſſime in omnibus fluctibus maris feri hujus ſaeculi in aſſiſtentia ineffabili ſpiritus S. (quae eſt *ſexta* columna) dicentes: non relinques nos orphanos Domine. Denique rapiamur in amorem (ſeptimam ſcil. columnam) Dilectiſſimi JEſu & Conſolatoris noſtri, Regis & ſummi ſacerdotis noſtri, Dei & Patris noſtri, tutoris, & Moecenatis noſtri, Judicis & Medici noſtri, Capitis, & gubernatoris noſtri, Advocati, & amantiſſimi ſponſi noſtri.

VI. Jacto jam fundamento praeſcribitur forma correctionis fraternae, quae, quoniam neceſſaria eſt in Eccleſia Dei, tamen debet etiam eſſe diſcreta. Ut autem talis ſit, requiritur 1) ut perſona, quae corrigit, ſit ſuperior. 2) Sciat ſicut bonus Medicus, defectus & etiam bonas dotes delinquentium, habeatque apud ſuos authoritatem, reverentiam, & amorem. Haec omnia continentur in his verbis: *Haec dicit, qui tenet ſeptem Stellas in dextra ſua, qui ambulat in medio ſeptem candelabrorum aureorum; ſcio opera tua.* 3) Sicut prudens Medicus patienti non ſtatim crudam Maſſam abſynthii vel rhabarbarae ſumendam porrigit, ſed miſcet vino, manna, ſacharo, aut alio condimento grato, ita Praelatus debet peccatum (quod eſt Abſynthium) ſi cupit correctionis fraternae finem conſequi, non ſtatim crude exprobrare, ſed praemittere laudem bonorum, & in fine attexere conſolationem quandam ad emendationem, alleviando, ſcil. Conſcientias, docendo lapſus occaſionem, & cauſam, oſtendendo boni diſcretionem a malo. Sic habetur ibi:

Verſ.

Verſ. 2, 3. *Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam &c.* Ecce laudem bonorum.

Verſ. 4. *Sed habeo adverſum te, quod charitatem tuam primam reliquiſti.* Ecce exprobratio delicti.

Verſ. 6. *Sed hoc habes, quia odiſti facta Nicolaitarum, quae & ego odi.* Ecce conſolationem ad emendationem: Cauſa enim & occaſio, quare prima fervens charitas mutua in fine primi hujus Eccleſiae ſtatus ceciderit, fuerunt perverſa dogmata Nicolai, Diaconi, Cerinthi, Ebionis, Simonis magi, & aliorum, qui ex ipſiſmet Chriſtianis tunc exſurrexerunt. Dum enim certatur de doctrinae veritate, animi etiam piorum, concipiunt ex abſurditate nequitiae errorum Zelum, Zelus accendit ignem aemulationum, aemulationes pariunt rancorem & ita extinguitur paulatim charitas, quae omnibus etiam inimicis bene vult, & facit. Corrigit ergo Chriſtus hic ſuam Eccleſiam, dum oſtendit ipſi cauſam, & occaſionem lapſus, & diſcernit bonum a malo, dicens: *Sed hoc habes, quia odiſti facta Nicolaitarum, quae & ego odi; quaſi diceret:* bene facis odiendo facta Nicolaitarum, quae & ego odi, male autem facis deſerendo charitatem erga animas eorum, propter quas ego deſcendi de coelis, incarnatus, & paſſus fui. 4) Sicut bonus Medicus ad recuperandam ſanitatem praeſcribit congruam diaetam ſic Praelatus praeſcribit poenitentiam, & remedia, quibus omnia eluant peccata, & peccati maculam, recuperentque priſtinam perfectionem vitae, a qua defecerunt ſubditi, caveaturque relapſus impoſterum. Hoc totum habetur in ſequentibus verbis:

Verſ. 5. *Memor eſto itaque, unde excideris, & age poenitentiam, & prima opera fac.* 5) Denique ut patiens praeſcriptam ſervet diaetam, Medicus terret morte, & ſpe vitae animat: ita bonus Praelatus in correctione delictorum proponit poenam, & proemium, quorum primum habetur ibi:

Verſ.

Verf. 5. *Sin autem venio tibi, & movebo candelabrum de loco suo, nisi poenitentiam egeris.* Secundum vero ibi:

Verf. 7. *Vincenti dabo edere de ligno vitae, quod est in Paradiso Dei mei.*

VII. In omni bene ordinato regno novem reperiuntur, quae illud beatum, sanctum, & justum reddunt. 1) Observantia legum. 2) Labor strenuus pro communi omnium salute. 3) Sufferentia malorum pro republica. 4) Gladius justitiae. 5) Inquisitio sedula malefactorum. 6) Discretio bonorum & malorum. 7) Fortitudo in arduis, & adversis. 8) Longanimitas in rebus bene caeptis. 9) Denique perseverantia in rebus honestis. Haec omnia debent esse in Regno Christi, quod est Ecclesia militans in quibus maxime primus status Ecclesiae a Christo hic laudatur, praescribiturque simul universali Ecclesiae norma, & idea, qualis esse debent. Prima habetur ibi: *Scio opera tua;* est modus loquendi Magnatum, quo dicere solent, volentes laudare, vel vituperare servos suos: scimus, vel nota sunt nobis tua servitia, fidelitas, Consilia &c. Similiter Christus laudat primum statum Ecclesiae ab operibus justitiae, quod scil. abjecerit falsam justitiam Pharisaeorum, & jugum legis Mosaicae, & impudicitiam gentilium (ex quibus duobus hominum generibus incepit primitiva Ecclesia) & servet nunc perfectam legem Evangelii, servando honoret legislatorem; honorando autem fidelis, & gratus ipsi servus existat. Et hoc primum, & in omni regno bene ordinato; ubi enim non servantur leges, ruinae proximum est regnum hujusmodi, & legislatoris contemptui, secundum insinuatur ibi: Et laborem in seminando, propagando, & conservando Verbo Dei, & Evangelio Christi, quod primus Ecclesiae status praestitit, laborando strenue tanquam bonus miles, agricola, Pastor, & Operarius 2 Tim. Cap. 2. Miles quidem, quia pugnabant Apostoli, & eorum successores diu noctuque inde-

indefesso labore cum mundo, carne, & diabolo. *Agricola* vero, quia scriptum est Psal. 125. Euntes ibant, & flebant, mittentes semina sua; venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos. *Pastor*, educebant enim oves suas (quae erant gentes, & Judaei) ad aquas vitae Baptismi, & pascebant per totum diem, hoc est, usque ad mortem, salutari sua admonitione, doctrina, & exemplis sanctis non deferendo. Velut denique *Operarius*, quia laborabant tanquam conducti operarii in vinea Domini, & in aedificanda Ecclesia Christi; item laborabant operantes manibus suis pro vitae suae aliorumque necessariis secundum Apostolum Paulum 1 *Cor.* 4. Et haec quidem tantummodo pro communi omnium salute 2 *Tim.* 2. Laboro usque ad vincula, quasi male operans: sed verbum Dei non est alligatum; ideo omnia sustineo propter Electos, ut & ipsi salutem consequantur, quae est in Christo JEsu cum Gloria coelesti. Tertium indicatur ibi: *& patientiam tuam* in adversis, quae sicut omnibus militibus Christi, bonisque agricolis & pastoribus animarum ex similitudine militum, agricolarum, pastorumque corporalium summe necessaria est ad sufferendos labores, adversitates, tentationes, aliasque diversas tribulationes contingere solitas omni volenti pie vivere in Christo; ita primi Ecclesiae Catholicae fundatores summopere sustinuerunt, nobis in exemplum circumeuntes in melotis, in pellibus caprinis, in ludibriis, in verberibus, in carceribus, in vinculis, egentes, angustiati, afflicti, tentati &c. & quidem haec omnia sufferentes ad imitationem capitis JEsu Christi, pro communi reipublicae Christianae salute. Ecclesiae semper necessaria est patientia, ut in ea possideant animas suas, qui sunt ipsi subditi, & fideles Christi. *Et quia non potes sustinere malos*, cum eis communicando, per quae verba designatur gladius justitiae, seu Zelus bonus, & ardor in vindictam malorum, quo praedicti Apostoli, eorumque successores non potuerunt sustinere malos & falsos Christianos, sed sine simu-

ſimulatione corripiebant prava eorum, & falſa dogmata, in quibus ſi pertinaces eos invenerant, ejecerunt eos ab Eccleſia Dei, ut habetur 1ma *Timoth.* 1. v. 20. Ex quibus eſt Hymenaeus & Alexander, quos tradidi Sathanae &c. *Item* 1 *Corin. C.* 5. *v.* 5. Similiter Satanae tradidit inceſtuoſum. Et hic Zelus eſt adeo neceſſarius in omni regimine, politico, & ſpirituali, ut ſine eo membra & corpus putreſcant: Ubi enim omnia malefacta diſſimulantur, & non caſtigantur; ibi impune peccatur, & velut torrens multiplicata delicta in corpus redundant illudque ſucceſſive corrumpendo ita perdunt, ut neſciant tandem, ubi fieri debeat medicinae remedium. *Quintum.* Cum vero gladius anathematis, & juſtitiae Zelus per ſe eſt coecus, proinde praerequiritur ſufficiens malorum notitia, ideo ſumme etiam neceſſarium eſt in bene ordinato regno, ut ſit ſedula malorum inquiſitio ſive vigilans Principis in omnes (etiam quibus tuto & plus coeteris confiditur) ſubditos oculos, qui omnium calcaneo inſidietur, & ſcrutetur eorum veſtigia & actiones. Hoc totum inſinuatur his verbis: *Et tentaſti eos, qui ſe dicunt Apoſtolos eſſe, & non ſunt.* Experimentum accipiendo de ipſis per eorum vitam & doctrinam, qui ſe etiam a Chriſto & Apoſtolis miſſos eſſe & ſpiritum Dei habere gloriabantur, ad docendum populum, & non erant, ſed potius ſubverſores fidelium, quales erant Ebion, Cerinthus, Menander, Nicolaus, Simon magus, & coeteri haeretici, qui tunc in Aſia ſurrexerunt, & ſimiliter pſeudo apoſtoli, qui dicebant, ſe miſſos ab Apoſtolis in Jeruſalem manentibus ſcil. Petro & Jacobo, & ſub hoc praetextu falſo tamen docebant obſervationem legalium ſimul cum Evangelio eſſe neceſſariam ad ſalutem, ut patet ex pluribus locis Epiſtolarum S. Pauli. *Sextum* ex praehabito ſufficienti malitiae & falſitatis alicujus experimento reſtat, ut prudens & juſtus Princeps procedat ad judicium, ſententiam, ad condemnationem malefactorum, quod colligitur ex verbis, *& inveniſti eos mendaces*, non ſolum in doctrina, ſed

etiam in vita, quia exterius sanctitatem simulabant, ut simplices facilius deciperent: Unde praedictos Haereticos Ecclesia a consortio fidelium ejecit; & ita hic dicitur: quod invenerit illos mendaces per sententiam anathematis declarando ex Cathedra S. Petri, quod nemo horum fuerit missus, neque a Deo, neque a Christo, neque ab Apostolis, neque eos habere veram doctrinam, neque vera signa, neque justitiam legalem esse necessariam ad salutem. *Septimum.* Et quia ob gladium justitiae & veritatis non nunquam adversa, rebelliones, & persecutiones ab impiis intentantur, necessaria est fortitudo, & magnanimitas, ut propterea Princeps non absterreatur a vindicta justa malorum, aut deserat justitiam & veritatem. Ita passus est primus status Ecclesiae plurima adversa, & tribulationes, quas supra dicti haeretici in ipsius membris excitarunt, quae omnia fortissime talit, sustinens in sententia justitiae & veritatis necessaria ad salutem. Unde hic laudatur ob suam fortitudinem his verbis: *Et patientiam habes.* *Octavum*: Verum, quia adversa quaedam solent esse diuturna, ob divinam permissionem, & ob impiorum nequitiam, fortitudo Principis debet inniti longanimitate, qua armatus sustineat omni tempore quascunque adversitates propter justitiam, & veritatem, & in hoc laudatur Ecclesia prima: *Et sustinuisti propter nomen meum.* Quibus verbis intimatur consequentia scil. Gloria Nominis JEsu Christi, quod supra dicti haeretici & judaei blasphemabant, dum negabant ejus divinitatem vel humanitatem, vel adventum vel opera, ut patet ex Epistola S. Pauli. Nonum Denique cum mala quaedam & adversa extirpari penitus non possint, in principe debet esse perseverantia in justitia, & veritate, ita maxime in Ecclesia Dei, in qua Zizania cum tritico crescere usque ad diem messis & esse haereses oportet, necesse habet praelatus, ut sit perseverans in omnibus adversis, semper vincens in omni bono malum; Ita hic laudatur & praescribitur univer-

universali Ecclesiae norma, qualis esse debeat, his verbis: Et non defecisti.

VIII. Post laudem & narrationem bonorum prudenter ponitur correptio defectus:

Vers. 4. *Sed habeo adversum te pauca, quod charitatem tuam primam reliquisti.* Omne institutum super terram, quantumvis sanctum, & beneordinatum solet quotidianis membrorum defectibus & fragilitate defluere & tepescere. Ita etiam contigit primo Ecclesiae statui sub typo Ephesinae Ecclesiae descripto, ut charitatem suam primam relinqueret. Prima Christianorum charitas consistebat in perfectissima unitate & communione bonorum Act. 4. Multitudinis autem Credentium erat cor unum, & anima una, nec quisquam eorum, quae possidebat, aliquid suum esse dicebat; sed erant illis omnia communia. Item per primam charitatem intelliguntur opera charitatis, & misericordiae; consueverunt enim sustentare pauperes Christianos ferventer & devote, & mittere eleemosynam fidelibus, in Jerusalem habitantibus, & alibi, qui suas possessiones, ob fidem in Christum amiserant, vel vendiderant ad sustentationem credentium in Christum. *Act.* 4. Neque enim quisquam egens erat inter illos, quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes, offerebant pretia eorum, quae vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat. Haec prima eorum charitas post mortem Apostolorum, & Timotheum Episcopum Ephesinum insurgentibus paulatim viris impiis, & falsis fratribus, qui fraudulenter devorabant, & accipiebant, & docebant perversa, & garriebant in populum, tepefacta est, & versa in amaritudinem cordis. Dum enim altercamur in dogmatibus fidei, & certamus per aemulationem de successionibus ad Episcopatus, & Cathedras, Praelaturas, & praebendas, refrigescere charitatem, aeque quotidiana quam lamentabilis consequentia est.

IX.

IX. Facta correptione statim sequitur salutaris admonitio ad vitae reformationem, simulque praescribitur forma ejus, quae in tribus consistit. 1) In agnitione commissi, vel omissi, & reflectione super occasionem, qua deliquit. 2) In poenitentiae operibus. 3) In reassumptione primaevi Instituti, ut patet ex sequentibus.

Vers. 5. *Memor esto itaque, unde excideris*, id est, agnosce culpam tuam, recordare primorum operum, & a quanto gradu & perfectione & fervore charitatis excideris: h. est: investiga per reflectionem, quae occasio fuerit tui lapsus a prima charitate, *& poenitentiam age* de omissione tanti boni, & emenda te prudenter vitando occasiones, quae te induxerunt in teporem charitatis, & fac opera poenitentiae digna pro hoc delicto. *Et prima opera fac*, id est, reassume primaevum tuum institutum, primum fervorem charitatis, priora misericordiae opera, priorem dilectionem, & unitatem, & disce in bono charitatis vincere mala haereticorum, & falsorum fratrum, qui occasio fuerunt, quod a charitatis simplicitate excideris; *sin autem venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi poenitentiam egeris.* His verbis subdit comminationem poenae, quae etiam ad correctionis fraternae formam requiritur. *Sin autem.* Si te dicto modo non correxeris: *Venio tibi*, ut te castigem, & puniam, & corrigam, ut emenderis. Veniam tibi tanquam Medicus tuus, & pater & sponsus, & judex ad sanandum te mediis durioribus. *Venio tibi*, in praesenti dicitur, ut intelligat Ecclesia divinam vindictam semper esse paratam & praesentem, eamque supervenire, quando minime cogitamus. *Et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi poenitentiam egeris.* Additur poenae genus, & castigationis modus, & quidem in futuro, ut intelligamus Deum esse longanimem, & exspectare nostram poenitentiam, & poenas a longe nobis diu subinde minari, donec impleatur iracundia & praevaricatio. *Et movebo candelabrum tuum de loco*

suo, h. est, permittam excitari tribulationes, bella, & haereses, & Tyrannos, quibus movebitur Ecclesia tibi concredita de loco suae stabilitatis dignitatis, quietis, quemadmodum fecit, & complevit hoc verbum suum postea per decem Tyrannos, quibus terribiliter agitata fuit, Ecclesia, & mota, sicque ad magnam perfectionem & charitatem pervenit, ut patet ex tot millibus millium Martyrum utriusque sexus, qui pro amore JEsu mortui sunt. *Movebo* Candelabrum de loco suo, hoc est: Transferam Episcopatum Tuum, & divitias, & dignitates tuas, & Ecclesiam de regione, in qua nunc est, si de peccatis notis dolere, & poenitentiam agere desinet. Sic fecit graecae Ecclesiae; sic Anglicae, sic Terrae Sanctae, & in germania, totaque occidentali, & Latina Ecclesia facere incepit, & faciet ulterius; nisi poenitentiam agamus.

Vers. 6. ***Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quae & ego odi.*** Per haec verba primo correptioni subditur emendatio, ut more boni Samaritani praeter vinum mortificativum infundatur oleum lenitivum. ***Sed hoc habes*** bonum, & commendatione dignum, ***quia odisti facta Nicolaitarum***, id est fornicationes & communem usum mulierum. Deinde additur odii justi modus, & mensura, quam commendat Ecclesiae suae exemplo suo docens: ***Odisti facta Nicolaitarum, quae & ego odi.*** Vult dicere, & tacite innuere, quod nunquam personas, quantumvis malas, sed tantum facta mala in ipsis personis propter earum salutem & Dei honorem odisse debeamus exemplo Christi, qui summe odit peccata, & tamen ita diligit peccatorum personas, ut descenderit de coelis & propter nostra peccata intra duos latrones mortuus fuerit. 3tio docet tacite etiam Ecclesiam suam, quae occasio fuerit, quare primam charitatem reliquerit, quia scil. personas ab earum factis non bene distinguens affectum & fervorem charitatis erga easdem dimisit. Unde etiam tacite excusatur

in

in suo delicto & lenitur dolor a medico prudentissimo Christo dicente: *Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum quae & ego odi.*

X. Vers. 7. *Qui habet aurem, audiat, quid spiritus dicat Ecclesiis.* Est modus loquendi, quo arduitas aliquid faciendi, vel altitudo mysteriorum in Ecclesia futurorum significatur, simulque nostrae carnis fragilitas, intelligentiaeque nostrae crassities admonentur, quod haec omnia, quae scripta sunt in hoc Apocalypsis libro, contineant sapientiam, & arduum intelligendi modum. Ita Christus commendans Ecclesiae continentiam tanquam rem arduam dixit: Qui potest capere, capiat. *Math.* Cap. 19. v. 12. *Vincenti dabo edere de ligno vitae, quod est in Paradiso Dei mei.* His verbis praemium subjungitur, mercesque assignatur ut eo Ecclesiam suam facilius ad poenitentiam alliceret. Vult dicere: *vincenti* (tentationes mundi, carnis & diaboli) *dabo edere de ligno vitae* id est, dabo ei fruitionem bonitatis Christi, qui est vere lignum vitae, cujus arbor in paradiso situata figura fuit. *Edere de ligno vitae*, id est, frui visione beatissima & beatifica, cum immortalitate; arbor enim vitae metaphorice significat immortalitatem. Gen. Cap. 3; *quod est in paradiso Dei mei*, hoc est, in coelesti patria paratum omnibus, qui legitime certaverunt: Nemo coronabitur, nisi, qui legitime certaverit, & vicerit 2da Timoth. Cap. 2.

§. II.

De secundo Ecclesiae militantis statu, qui est irrigativus *per tempora decem persecutionum usque ad Constantinum M.*

Cap. II. v. 8 — 11.

I. *Et Angelo Smyrnae Ecclesiae Scribe, haec dicit primus & novissimus, qui fuit mortuus, & vivit: Scio tribu-*

tribulationem tuam & paupertatem tuam, sed dives es, & blasphemaris ab his, qui se dicunt Judaeos esse, & non sunt, sed sunt Synagogae Satanae, nihil horum timeas, quae passurus es; ecce missurus est diabolus aliquos ex nobis in carcerem, ut tentemini, & habebitis tribulationem diebus decem; esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitae. Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat Ecclesiis: qui vicerit, non laedetur a morte secunda &c. Secundus Ecclesiae *Status* est irrigativus: Vinea enim Domini Ecclesia, quae, quot Sanctos profert, tot palmites nutrit. Haec vinea per Christum & Apostolos plantata in primo statu, irrigatur postmodum in secundo statu torrente Sanguinis martyrum, qui erat quasi fons ascendens a terra, & irrigans universam Superficiem Ecclesiae. Duravit autem haec effusio Sanguinis Christianorum decem diebus, hoc est, per decem tempora Tyrannorum praecipuorum regnantium in terra, quorum animos diabolus, videns, quod fidem Christi per aemulationem Judaeorum impedire nequiret, excitavit contra Christianitatem, nitens eam hoc medio tollere, & extinguere. Permisit Deus has tam diuturnas & terribiles persecutiones, ob majorem gloriam Electorum suorum militum, ad firmandum magis fidei catholicae veritatem, quae tot immanibus persecutionibus agitata, stetit immaculata, & majoribus, & majoribus quotidie incrementis est nobilitata. Item permisit Deus dictas persecutiones, ut excitaret Ecclesiam suam ad charitatem perfectam, quae in statu martyrum fuit perfectissima, ut patet ex supra dictis. De hoc statu Ecclesiae intelligitur illa parabola *Joan.* 12. Nisi granum frumenti in terram cadens mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Item illud Ps. 109. De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput: hoc est, de torrente Sanguinis martyrum in via hujus praesentis vitae Pater coelestis complacuit sibi bibere, propterea ad exemplum suorum

suorum militum exaltavit Christum Filium suum, caput universorum in cruce.

II. Huic statui congruit secundus spiritus Domini, scil. spiritus fortitudinis, & invictae patientiae in arduis & adversis, quo muniti clypeo Sancti Dei utriusque sexus vicerunt mundum, & pervenerunt ad regna coelestia. Hujus secundi status fuit figura secundus dies creationis mundi, quo fecit Deus firmamentum in medio aquarum. Hoc firmamentum praefigurat firmamentum, hoc est fortitudinem martyrum, quia Dominus eos posuit in medio aquarum omnium tribulationum, quae non potuerunt extinguere charitatem. Item, sicut hoc secundo die fuit positum hoc firmamentum in coelo, ita in secundo statu Ecclesia, quae per coelum significatur, fuit fortissime stabilita testimonio martyrum tanquam firmamento ejus. Eidem secundo statui Ecclesiae convenit secunda aetas mundi a Noe usque ad Abraham computata. Sicut enim in secunda aetate incipit Noe & ejus posteritas victimas Deo immolare, ita in secundo Ecclesiae statu Christiani passim mactabantur, quorum effusio Sanguinis & mors erat pretiosissima & gratissima Deo Patri victima in Filio suo JEsu in odorem suavitatis. Dictus tribulationum & martyrum status consequenter sub statu Ecclesiae Smyrnensis describitur. Smyrna enim interpretatur canticum & myrha; quorum utrumque martyrum statui congruit, canticum quidem; quia cum laetitia quasi salientes ducebantur ad martyrium Christiani utriusque sexus; ut ex historia Ecclesiastica & *Act.* 5. patet; ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt, pro Nomine JEsu contumeliam pati. Item tribulationes & mors SS. martyrum canticum sunt gratissimum, in quo delectatur Deus, laetantur Angeli, & omnes Sancti, collaudantes Filium Dei: Myrha vero, sicut enim myrha est amara, & a putredine servat, ita tribulationes & persecutiones amarae sunt, Ecclesiam tamen, ejusque membra a putredi-

ne defectuum, voluptatum & peccatorum revocant, solidumque ipsius corpus reddunt per patientiam, paupertatem, humilitatem, & contemptum hujus mundi, & charitatem Dei, amoremque futurorum bonorum. Item myrha dat odorem suavitatis, qui in sacrificiis adhibetur Deo: Sic martyrum sanguis, & mors sunt odor suavissimus, & sacrificium juge in conspectu Dei ascendens.

Vers. 8. *Et Angelo Smyrnae Ecclesiae scribe:* Ad literam, Episcopo illius loci, sub ejus vero typo omnibus Pontificibus, Episcopis, & Praelatis, imo omnibus Christianis, qui in hoc statu Ecclesiae tribulationum sunt victuri. *Haec dicit primus & novissimus, qui fuit mortuus, & vivit.* Verba haec debent intelligi, ut supra; ponuntur autem ab initio tanquam exemplum, qualiter scil Christum Filium Dei Regem nostrum oportuit pati, & ita intrare in gloriam suam. Sic & Electos suos pati oportet, & mori, ut in aeternum cum ipso vivant, quare fortissime perstiterunt tot centena millia martyrum utriusque sexus ad exemplum dulcissimi sui sponsi, & Regis JEsu Christi. Ita efficax est exemplum superioris!

Vers. 9. *Scio tribulationem tuam & paupertatem tuam.* Ponuntur haec duo tanquam duae proprietates, & notae status martyrum; nam tribulatio est nomen valde emphaticum a nomine tribulus, significans omnis generis adversa, persecutiones, contumelias, tormenta, angustias, mortis genera diversa, & horrenda; paupertas vero significat exspoliationem bonorum temporalium, expulsionem in exilium a sedibus episcopalibus, ab Ecclesia, a domo propria paterna &c. Quae omnia Sancti Dei a Tyrannis, qui ultra trecentos annos in eos saevierunt, pro sponso suo Christo JEsu laetantes passi fuerunt, ut patet ex historia Eccles. *sed dives es* in spiritualibus thesauris meritorum, in heroicis virtutibus, in auro charitatis, in ferro fortitudinis, in haereditate regni coelestis, sive aeterna gloria propter amissam transitoriam

ſitoriam poſſeſſionem hujus mundi in coelis praeparata. *Dives es*, quia eſtis amici Dei, & nomina veſtra ſcripta ſunt in coelis. E contrario potentes hujus qui vos tribulant & ſpoliant, pauperes ſunt, quia ibunt poſt hanc tranſitoriam vitam ad tormenta ſempiterna, quae potenter patientur. *Et blaſphemaris ab his, qui ſe dicunt Judaeos eſſe, & non ſunt, ſed Synagoga Satanae.* Per Judaeos intelliguntur 1) reliquiae Judaeorum ſeu Synagogae veteris teſtamenti, quae quia abjecta eſt a Deo, in ea ſalus non eſt, nec erit amplius: ideo additur *qui ſe dicunt Judaeos eſſe*, hoc eſt electos, eo quod ſint ex ſemine Abrahae, & non ſunt electi, *ſed Synagogae Satanae* hoc eſt congregatio reproborum, eoquod divina juſtitia Judaeos propter ſuam incredulitatem obſtinationemque in malo, in poteſtatem Satanae tradidit, cujus membra ſunt. Non enim Chriſti erit populus, qui eum negaturus eſt: *Dan.* 9. 2) hoc nomen *Judaeos* ad Chriſtianitatem eſt translatum. Unde hic per Judaeos allegorice ſignificantur mali Chriſtiani, qui ſe dicunt eſſe electos, & confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant. *Rom.* 1. De utrisque dicit Apoſtolus Paulus: *Rom.* 2. Non enim, qui in manifeſto Judaeus eſt, neque quae in manifeſto in carne eſt circumciſio, ſed qui in abſcondito Judaeus eſt, & circumciſio cordis in ſpiritu; non litera, cujus laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt. Haec ad literam de veris Judaeis ſecundum promiſſionem ex ſemine Abrahae; per Allegoriam vero de Chriſtianis ſecundum repromiſſionem in Chriſto intelliguntur. Et ab his blaſphematur Eccleſia Dei, in electis & Sanctis membris ſuis; nam judaei exprobrant; quod ſi fides eſſet in Chriſto vera, & ſi verus Meſſias Chriſtus eſſet, verusque Filius Dei omnipotentis, utique non ſineret affligi & pati, mactarique ſicut pecora ſuos electos, & dilectos: quia mors eſt ignominia, & crux Chriſti erat ipſis ſcandalum, ut dicit Apoſtolus. 1 *Cor.* 1. Nos autem praedicamus Chriſtum crucifixum, Judaeis quidem ſcandalum, gentibus vero ſtultitiam.

Mali Christiani & haeretici blasphemabant Ecclesiam Dei factis suis pessimis, & dogmatibus perversis, ob quae magis apud Judaeos & gentiles Tyrannos vilescens contemnebatur; & sancta ejus membra majori ludibrio erant, gravioresque patiebantur persecutiones, etiam ab ipsis falsis Christianis.

Vers. 10. *Nihil horum timeas, quae passurus es.* His verbis animat Christus Ecclesiam suam ad intrepidam tolerantiam omnium malorum quantumvis diuturnorum: & quia praevisa jacula minus feriunt, nosque tolerabilius mundi mala suscipimus, quae praescimus, ita oportere nos ex divina ordinatione pati, in sequentibus instituit suam Ecclesiam, quantam, & a quibus, & quanto tempore oporteat habere tribulationem. *Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini; & habebitis tribulationem decem diebus &c. Ecce missurus est diabolus* causative impellando (ex consueta invidia sua in fideles) Reges & Principes Tyrannos; Judaeos vero incitando, & ex vobismet ipsis perversa loquentes, malos scil. & falsos Christianos subornando, qui aliquos, h e. multos ex vobis, & omnibus, qui in hoc secundo statu Ecclesiae sunt victuri, trahent in carcerem, eruntque quasi lictores diaboli ideo dicitur *missurus* h. e. per Satellites suos, scil. Principes hujus mundi, quibus utitur ad implendam suam insatiabilem libidinem, nocendi piis Christi membris, opera impiorum hominum super terram. *In carcerem*, per quod significatur, 1mo diuturnitas tribulationum futurarum, qui enim mittitur in carcerem, non statim inde expeditur: Sic dicitur pecunia alicujus mitti in corbonam, in thesaurum Regis, eo quod servetur. 2do Per carcerem denotantur omnis generis mala, quae Sancti, & electi Dei essent passuri; est enim carcer officina omnium tribulationum ex genere suo: nam qui mittitur in carcerem, separatur ab hominibus tanquam malefactor. In carcere est sitis, fames, frigus, calor, vincula, nuditas,

tas, bonorum exſpoliatio, in carcere tortura, tormenta, flagella, virgae, opprobria, vigiliae, anguſtiae, foetor; ex carcere denique prodit ſententia injuſta condemnationis ad ollas Sartagines, rotas, enſes, cruces infames, ſectionem, ſubmerſionem, ad exilium, ad beſtias, ad urſos, ad leones, tigrides, & Leopartos &c. Ideo dicit hic Chriſtus ſignanter. *Ecce miſſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in carcerem;* ſcil. ex permiſſione Patris coeleſtis, ut *tentemini*, h. e. ut probemini ſicut aurum in fornace; iſta autem probatio non eſt ex intentione diaboli, qui non intendit tribulatorum bonum; ſed ex intentione Dei, qui ex malis elicit bona: & ſic ex ſaevitia Tyrannorum elicit patientiam Martyrum, & coronam gloriae; quod ipſum & hodie adhuc cum Eccleſia ſua facit, quando ejus Praelati & membra ad peccata, voluptatesque & temporales divitias cor ſuum effundunt in terram. *Et habebitis tribulationem* (praedictam) *decem diebus*, hoc eſt per decem regimina ſive tempora decem Tyrannorum, qui potiſſimum, & quidem continuo ſibi ſuccedendo, ſicut dies, in Chriſtianos ſaevient. Intelligitur ergo per iſtos decem dies tempus continuum a Nerone, primo Eccleſiae perſecutore, uſque ad tempus Conſtantini Magni; fluxeruntque anni prope 300, quibus continuo Eccleſia natavit in Sanguine Martyrum utriuſque Sexus, tanquam arca Noe in diluvio; donec tandem poſt decem perſecutiones ſuper montem excelſum Conſtantinum M. requieſceret. Prima perſecutio nata eſt ſub Nerone; ſecunda ſub Domitiano, *Tertia* ſub Trajano; *quarta* ſub Marco Aurelio Antonino, *quinta* ſub Severo; *ſexta* ſub Maximino. *Septima* ſub Decio, quae continuata eſt a Gallo & Voluſiano, *octava* ſub duobus Valeriano, & Gallieno: *Nona* ſub Aureliano. *Decima* denique ſub Diocletiano & Maximiano ejus collega, quae fuit omnium immaniſſima. Vide plura in Libr. Hiſt. Eccleſ.

III *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitae.* His verbis exhortatur Ecclesiam suam proposito sibi proemio ad perseverantiam in tribulationibus futuris, quae exhortatio divina ex clementia proponitur ob nimiam crudelitatem, & diuturnitatem malorum contra Sanctos & amicos Dei permissorum. *Esto fidelis usque ad mortem*, hoc est, constans, & perseverans usque ad mortem in tribulatione tua. *Esto fidelis &c.* in fide, spe, & charitate: item ne deficias, scandalum sumendo ex tot, tamque crudelibus & diuturnis malis, a me in te permissis; *& dabo tibi coronam vitae* h. e. laureolam martyrii secundum mensuram tribulationum, quas sustinuisti propter me. *Coronam vitae* h. e. triumphatoris in coelis, quae non auferetur a te; nemo enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit. *Coronam vitae.* Regnum scil. sive libertatem filiorum Dei, ut nulli regi terreno amplius subjiciaris.

Vers. 11. *Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat Ecclesiis.* Exponitur ut supra; his enim verbis semper intellectum nostrum excitare vult, ad scrutandum circa suam Ecclesiam aliquem sensum abstrusum, mysteriisque coelestibus plenum, quem ex rerum & verborum proprietate eruere oporteat. *Qui vicerit, non laedetur a morte secunda* h. e. ab inferno sive morte aeterna damnatorum. Dicitur autem *mors secunda*, quia post corporalem caducae vitae mortem, quae est mors prima, sequitur. Haec verba addit Christus tanquam fulcrum quoddam perseverantiae in tribulationum pressura fortissimum: si quis enim consideret tanta inferorum incendia, & damnationem impiorum aeternam, omnibus exquisitissimis tormentis malisque plenissimam prae oculis habeat, lubens, & facile subibit omnes tribulationes mortemque temporalem, ut evitet tribulationes perpetuas, mortemque aeternam, quae omnia prae oculis suis habentes servi Dei vicerunt omnia tormenta, quibus pervenerunt ad regna coelestia.

§. III.

§. III.

De tertio Ecclesiae militantis Statu, qui est Doctorum *incipiens a Sylvestro Papa, & Constantino M. usque ad Leonem III. S. P. & Carolum M.*

Cap. II. v. 12 — 17.

I. *Tertius status Ecclesiae* est Doctorum, & incipiens a Constantino M. & Sylvestro Papa, duravit usque ad Carolum M. & Leonem III. summum Pontificem: ubi haereses sunt extirpatae, & Christiana religio fere in toto orbe terrarum solidata est. Hic status dicitur *illuminativus*, quia in eo ventilata potissima fidei Catholicae mysteria fuere, utpote de Deo Trino, & uno, de Christi Divinitate, humanitate, ejusque filiatione & spiritus S. processione &c. quia vero contraria juxta se posita magis elucescunt, dedit Ecclesiae ad illuminationem sui, praestantissimos Doctores, scil. Ambrosium, Augustinum, Hieronymum, Bedam, Leonem, Chrysostomum, & plurimos alios graecae & latinae Ecclesiae Patres. Econtrario excitari permisit pessimos etiam haereticos illis oppositos, velut Arium, Donatum, Macedonium, Pelagium, Eutychetem, Nestorium &c. quibus etiam ad majorem exercitationem suorum electorum asseclas permisit potentes: uti Constantium, Julianum Apostatam, Valentem, Leonem, Zenonem Imperatores. Item Henricum Vandalorum, Theodoricum Ostrogothorum Regem, Anastasium Dicorum, Constantem, Leonem III. Constantinum V. Leonem IV. Constantinum VI. aliosque non contemnendi numeri Archiepiscopos, Episcopos &c. Huic statui congruit tertius spiritus Domini, scil. spiritus intellectus, quo illuminata Ecclesia Christi, mysteria altissima de SS. Trinitate, Christo incarnato, aliaque innumera ventilavit, declaravitque, damnatis, expulsis, effugatis haereticorum tenebris. Similiter tertius dies creationis mundi recte ex hoc

hoc capite tertii hujus ſtatus typus conſtituitur: Sicut enim tertio die aquae juſſae ſunt deſerere terram, & congregari in locum unum: ita tribulationes (quae per aquas frequenter intelliguntur) mediante Conſtantino M. gentilium Tyrannorum ſuſtulit de Eccleſia, & miſit eas in mare igneum inferni. Item ſicut die tertio creationis terra germinavit herbam virentem, & flores, & ligna pomifera, aliaque infinita fructifera tam ad ornatum terrae, quam ad hominis uſum, & delectationem; Ita in tertio ſtatu Eccleſiae germinavit ex aqua Baptiſmi herbam virentem (infantes & adultos Chriſtianos) arbores (Doctores) ligna pomifera (certos & liberales redditus eccleſiaſticos) quibus dictus Imperator eam copioſe ditavit. Addidit etiam ad ornatum & ſplendorem Eccleſiae plurima alia bona, Principatus, & terreſtres Poteſtates appropriando, aedificandoque plurimas per totum terrarum orbem ſacras aedes; permittendo, jubendo, & propriis ſumptibus adjuvando. Ejusdem tertii ſtatus typus etiam fuit tertia mundi aetas ab Abrahamo uſque ad Moyſen, & Aron ſe extendens; ſicut enim in ea Sodomitae in mari mortuo; Egyptii in mari rubro ſubmerſi, Core, Dathan, & Abiron, coeterique Schiſmatici de Iſraël deleti ſunt, ac populo data lex, per quam lex naturalis fuit melius declarata & elucidata; ſic in tertio Eccleſiae ſtatu populus chriſtianus poſt martyria eductus eſt in terram pacis. Luxuria item mundi & idololatria gentium in Chriſti ac martyrum ſanguine ſubmerſa, plurimi Schiſmatici, & haeretici ex Eccleſia ejecti, lex Evangelii, & veritas fidei Chriſtianae declarata &c. & leges civiles, & Principum conſtitutiones conditae, ſanctorumque Patrum Canones ſancti promulgati, quos de coetero vim legum habere Imperator Juſtinianus decrevit. Denique typus hujus ſtatus tertii eſt Eccleſia Pergamenſis. *Pergamus* enim interpretatur *dividens cornua*, quae Eccleſiae in hoc ſtatu tertio ſub Conſtantino M. creverunt, ſcil. vires & poteſtas tam temporalis, quam ſpiritualis, quae per cornua, in quibus arietes & alia

alia animalia habent suum robur & vires, metaphorice significantur. Item dicitur *dividens Cornua*, quia paulo post divisa & lacerata est haec potestas Ecclesiae per Arium, & alios haereticos. Unde pugnabant invicem sinistrum Cornu (scil. haereticorum) contra dextrum (catholicorum) & e contrario prius est cornu damnationis, posterius vero cornu salutis, quod erexit Deus in domo David pueri sui (Christi) depresso semper cornu haereticorum ad inferos.

II. Vers. 12. *Et Angelo Pergami Ecclesiae scribe.* Exponatur, ut supra. *Haec dicit, qui habet rompbaeam* utraque parte acutam; id est, gladium ex utraque parte acutum, quae est sententia Domini, qua condemnabit malos in corpore & anima. Reliqua exponantur ut supra §. 3. *Cap.* 1. *Vers.* 16. Praemittitur autem & inseritur romphaea haec huic tertii status descriptioni. 1) Ut terreret malos gladio ultionis, & consolaretur bonos gladio defensionis suae. 2) Quia in hoc tertio statu Ecclesiae certatum est cum haereticis, unde multa concilia tam oecumenica, quam provincialia sunt celebrata, in quibus plurimi haeretici gladio anathematis percussi, sententia excommunicationis ejecti, & abscissi sunt a corpore Ecclesiae, quae tanquam Judex controversiarum fidei gerit eundem gladium in terris, quem Christus, sponsus ejus in coelis; ut supra vidimus.

Vers. 13. *Scio, ubi habitas*, h. e. in medio haereticorum, nationis pravae, scil. Arii, Macedonii, & aliorum, qui sunt membra diaboli, Satellites Luciferi, amatores tenebrarum, ductores coecorum, arbores autumnales, arundines vento superbiae agitatae, proscripti jam olim propter suam malitiam in exterminium, & incendium ignis infernalis, in quibus Lucifer potestatem habens, osor antiquus veritatis & Christi Dei habitat, illos possidet, regit, docet, instigat & gubernat; ideo & ipsi sunt regnum ejus, & ipse est eorum rex & dux, ut pugnet per illos (qui sunt portae inferi) contra Ecclesiam

fiam meam dilectam. Unde in textu additur: *Ubi sedes est Satanae.* Nam sedes significat potestatem regiam, vel potius residentiam Regis, Principis &c. quam Satan in haeresiarchis habet. *Et tenes nomen meum*, h. e. confessionem nominis mei. *Et non negasti fidem meam* in persecutionibus & tormentis; sed perseverasti in fide mea. Laudat hic Christus, & merito per appropriationem in Ecclesiae Praelatis confessionem nominis sui, & perseverantiam fidei in eundem. Nam illo tempore Divinitas & humanitas Christi, ejusque in carne adventus, doctrina itidem de mysteriis paternitatis, Filiationis, & Processionis Spiritus S. potissimum, accerrimeque ab Ario, Macedonio, Nestorio & aliis haeresiarchis oppugnabatur, & patiebantur incredibilia fides Catholica, ejusque defensores. Exemplo sit Sanctus Athanasius vir admirabilis plane, & amabilis, qui propter Nomen JEsu ejusque Divinitatem & fidem in ipsum, & propter sacrosanctam Trinitatem aliquot annis in cisterna veteri, & in sepulchro paterno uno anno & aliquot mensibus delituit, plurimaque est passus; ita & alii Episcopi subierunt carceres, & vincula, & exilia, & mortem &c. ut patet ex hist. Eccles. *Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, ubi Satanas habitat.* Pro exemplo hic adducitur laudatae superius confessionis & perseverantiae in fide Christi S. Martyr Antipas, qui ob confessionem fidei JEsu Christi prope Constantinopolim est passus, in qua amplissima civitate tempestas Arianae haereseos tam in plebe quam in Episcopis fervebat; contra Sanctos Dei, sicut & arrogantia, & ignis aemulationis in successione ad Episcopatus usque ad caedes invaluerunt; & ideo vocatur residentia Satanae, quia in Oriente maxime desaevierunt Ariani, Macedonii, & aliarum haeresum propugnatores impii & scelerati ideo dicitur: *& in diebus illis*, h. e. tempestate illa oborta ex Ariana haeresi propter Nomen meum Antipas fuit testis meus, fidelis morte, & Sanguine suo, quibus testimonium perhibuit veritati, Divinitatis

meae,

meae, quia Filius Dei sum vere aequalis Patri meo ab aeterno.

Vers. 14. *Sed habeo adversus te pauca.* Jam progreditur more solito ad correptionem in illis verbis, quae sequuntur:

Vers. 15. *Quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere, & fornicari. Ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.* Historia Balaam habetur Num. Cap. 25. ubi Balac Rex Moabitarum ex doctrina Balaam misit puellas pulchras prope castra Hebraeorum, ut earum pulchritudine hebraei, qui erant luxuriosi, allicerentur ad idololatriam, & sic Deus offenderetur contra totum populum. Introducuntur haec tantum pro Similitudine & exemplo, quod patet ex sequentibus: *Ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.* De quibus Rupertus Abbas in apoc. sic ait: Nicolaitae portant vasa Domini, nihilominus incontinentes sunt, non volentes habere legitimum conjugium, utpote legibus Ecclesiae interdictum: imo in deterius prorumpunt, mutantes connubia, quoties volunt, & qui nullum habent thorum legitimum & licitum, sic evagantur, ut, nullum dicant rupisse conjugii vinculum. Fornicantur autem cum illis, & initiantur Beelphegor, quicunque exemplo talium ad incestus vel adulteria audaciores fiunt. Quando ergo dicitur: *Ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.* Arguitur primo ad literam Pergamensis Ecclesia, in qua aliqui perversi erant magistri, qui sequentes errorem Nicolaitarum immunda sua conversatione scandalizabant, & seducebant populum. Sub Typo autem Pergamensis Ecclesiae corripitur tertius Ecclesiae Status, in quo multi imitatione tenuerunt doctrinam Nicolaitarum circa promiscuum & illicitum usum alterius sexus. Quando enim cessarunt tribulationes gentilium ethnicorum, Ecclesia quievit, & munificentia Constantini Magni, aliorumque ministri & sacerdotes fruebantur

bantur copiosis redditibus beneficiorum, sicque incrassatus, impinguatus, & dilatatus, dilectus dereliquit Deum, factorem suum, & recessit a Deo Salutari suo & adhaeserunt multi voluptatibus mulierum in illicito usu, exardescentes in concupiscentiis suis, ob quam causam Deus Ecclesiam suam tot haeresum impugnationibus afflixit, & exagitavit, ne in deliciis & voluptatibus corrumperetur; instar prudentis mariti, qui sciens charissimae uxoris suae malignam propensionem, curis & laboribus domesticis provide eam occupans in officio retinere cogitat. Hanc providentiam usque ad consummationem saeculi paterna bonitas Dei cum sua Ecclesia servabit, quae super ejus caput semper imponet homines malignos illusores, importunos criminatores, cribratores, exagitatores, haereticos & tyrannos, ne omnino putrescat in divitiis, honoribus, & voluptatibus carnis.

Vers. 16. *Similiter poenitentiam age.* Exponatur, ut supra de Ephesina Ecclesia: *Si. quominus*, i. e. si corrigere te digna poenitentia neglexeris, *veniam tibi cito* cum plaga & poena debita: tam in vita, quam in morte, & extremo judicio; ideo ponitur in futuro, quia, ut supra dixi plagae Dei saepe a longe nobis imminent, & irruunt in nos, quando putamus minime esse prae foribus. *Et pugnabo cum illis in gladio oris mei*, h. e. cum gladio vindictae & retributionis, in gladio mortis, in gladio judicii particularis, & finalis, in gladio denique aeternae damnationis, & fulmine illo, ite maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus. Math. 25.

Vers. 17. *Qui habet aurem, audiat, quid spiritus dicat Ecclesiis. Vincenti dabo manna absconditum, dabo illi calculum candidum & in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit.* Post comminationem poenae sequitur promissio proemii, & gloriae. Prima est. *Dabo illi manna absconditum*, per quod

quod intelligitur figuraliter beatitudo coelestis, quae est status omnium bonorum aggregatione perfectus, sicut enim in manna continebatur vita populi Israelitici, omniumque ciborum dulcedo, & suavitas; ita bonorum omnium, quibus plene satiabimur, & fruemur in aeternum, copia in coelesti beatitudine nobis promittitur. Dicitur *absconditum*, quia oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae paravit Deus iis, qui diligunt illum 1 Cor. 2. *Absconditum in Deo.* Col. 3. Vita vestra est abscondita cum Christo JEsu in Deo. Cum Christus apparuerit, vita vestra: tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria. Mortificate ergo membra vestra, quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam, quae est simulacrorum servitus. *Secundum* est: *& dabo ei calculum candidum* h. e. gloriam sive claritatem corporis sine macula, & sine omni prorsus defectu. *Et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit.* Per nomen novum intelligitur excellentia specialis, quam tribuet unicuique Deus, prout gesserit in corpore suo. Alia enim est claritas virginum, alia claritas martyrum, & alia claritas conjugatorum: alia Apostolorum, & alia Prophetarum; & una virgo differt ab altera in claritate, unus Apostolus ab altero; unus confessor ab altero; unus Martyr ab altero, unus Propheta ab altero, & omnes invicem differunt in claritate gloriae suae. Ita habetur 1 *Cor.* 15. alia claritas Solis; alia claritas lunae; & alia claritas stellarum; stella enim a stella differt in claritate; sic & resurrectio mortuorum. Unde in textu additur: *Quod nemo scit, nisi qui accipit*, hoc est excellentiam illam uniuscujusque propriam. Nemo participabit, nisi, qui eam accipit; sicut sua unicuique individuitas ita propria est, ut eam nemo alius habere aut participare possit. *Scire* ergo hic non sumitur proprie, sed metaphorice, utique enim unus Sanctus alterius excellentiam, & gloriam sciet, ut constat ex Theologia.

 Scri-

Scriptum, hoc eſt, ſtabilitum & exaratum ſtylo ferreo aeternitatis, quod non aufferetur ab eis amplius.

§. IV.

De quarto Eccleſiae militantis ſtatu, qui eſt pacificus *a Leone III. S. P. & Carolo M. Imper. uſque ad Leonem X. & Carolum V.*

Cap. II. v. 18 — 28.

Verſ. 18.

I. *Et Angelo Thyatirae Eccleſiae ſcribe: Haec dicit Filius Dei.* Quartus Eccleſiae Status incipiens a Carolo Magno & Leone III. ſummo Pontifice uſque ad Carolum V, & Leonem X. duravit, in quo floruerunt multi Sanctiſſimi Reges, Imperatores, & viri eccleſiaſtici doctrina & Sanctitate clariſſimi, nullaque haereſis ſurrexit ultra 200 annos. Proinde merito hic ſtatus vocatur *pacificus & illuminativus*, cujus typus fuit deſcriptio Eccleſiae Thyatirae: Interpretatur enim Thyatira *illuminata*, ſive *hoſtia vivens*, qualis plane fuit quartus Eccleſiae ſtatus. Cui congruit quartus dies creationis, quo Deus fecit luminaria, ſtellasque in coelo. Ita in quarto ſtatu poſuit Deus prudentiſſimos, & Sanctiſſimos Reges, Imperatores, Principes, & viros eccleſiaſticos vita & Sanctitate eximios, quibus illuminata Eccleſia non habuit tenebras haereſum &c. Eidem convenit quartus ſpiritus Domini, ſcil. ſpiritus pietatis, quem abunde effudit Deus tunc in Eccleſiam ſuam dando ipſi piiſſimos Reges, Imperatores, Principes, & alios viros eccleſiaſticos. Similiter appropriari illi poteſt quarta aetas mundi, quae duravit a Moyſe uſque ad perfectionem templi ſub Salomone. Sicut enim David ibi conſtituit Pſalmorum hymnodiam, & amplificavit cultum divinum, & filius ejus Salomon aedificavit templum ampliſſimum, ordinavit pretioſiſſima vaſa in miniſterium altaris, & templi; pulcherrimum inſuper ordinem, & diſciplinam miniſtrorum, & ſacrificiorum majeſtatem, & pacifice ſine

ſine omni hoſte regnavit: ita in quarto Statu celebrata ſunt Concilia Saluberrima ad inſtruendam Eccleſiam collapſam, & ubique chriſtiana religio floruit, & erat pacifica tota Eccleſia libera ab omni hoſte & haereſi, cantus, & Pſalmi, & Breviarium, & ritus & ceremoniae, & ordo in miniſterio altaris ad cultum divinum aucta, & ad majorem perfectionem redacta ſunt; unde ſequitur: *Et Angelo Thyatirae Eccleſiae ſcribe: Haec dicit Filius Dei, qui habet oculos tanquam flammam ignis, & pedes ejus Similes aurichalco.* Vocat ſe hic Filium Dei, eo quod myſteria de ejus Divinitate & humanitate jam elucidata & ventilata fuerint, excluſis tenebris & erroribus Arii, & aliorum haereticorum; Unde merito tanquam victor de inimicis ſuis in hoc quarto ſtatu Eccleſiae illuminatae de omni veritate incarnationis Chriſtus triumphans dicit: Haec dicit Filius Dei. *Per oculos tanquam flammam ignis* intelligitur perfecta cognitio veritatis; per *pedes* vero *ſimiles aurichalco* notatur ſtabilitas & firmitas ſolida corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia; devictis enim tyrannis gentilium, & oppreſſis haereticorum tenebris, quievit Eccleſia in cognitione perfecta veritatis fidei catholicae ſtabilita fortiſſime, & munita Principum & Regum potentia; ideo jam non dicitur: *Similes aurichalco ſicut in camino ardenti &c.* ſed ſimpliciter, *ſimiles aurichalco*, h. e. jam purgata in tot perſecutionibus tyrannorum gentilium, & probata ex diuturna ſaevitia tyrannorum, & haereticorum. Praemittuntur autem haec duo tanquam inſignia, & ſpolia victoriae, quam Chriſtus ex militia reportavit de inimicis ſuis per Eccleſiae ſponſae ſuae dilectae membra, ac milites fideles. Additur *tanquam flamma ignis;* Sicut enim flamma ignis, ita fides Chriſti, & veritas in quarto Statu ſcintillabat, & rutilabat longe lateque per univerſum orbem diffuſa.

Verſ. 19. ***Novi opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & miniſterium & patientiam tuam, &***

opera tua novissima plura prioribus. Sequitur commendatio, quae in sex punctis concluditur; 1) est ab operibus. 2) a fidei perfectione. 3) a charitate. 4) a ministerio. 5) a patientia. 6) a profectu in bono. *Primum* est ibi: *Novi opera tua*, scil. justitiae, pietatis, & misericordiae, quod sint sancta, & ex vera intentione procedant. *Secundum* ibi: *& fidem;* laudatur enim hic Ecclesia a fide tanquam speciali praerogativa, & perfectione, quia in quarto Statu erat fides catholica, unanimis & valde perfecta per totum quoddammodo mundum diffusa, Ecclesiaque non habuit haeresin ultra 200 annos usque ad Berengarium, qui sub Henrico III. Imperatore, in Gallia surrexit anno 1048 docens, corpus & sanguinem Christi non esse in SS. Eucharistia. Suppressa ejus haeresi quievit Ecclesia iterum, usque ad annum 1117 ut constat ex Hist. Eccles. *Tertium* est & *charitatem tuam* in Deum & proximum. *Quartum*, & *ministerium* altaris & hospitalitatis, quorum utrumque in quarto statu valde vigebat. Erant enim non solum multi sanctissimi viri ecclesiastici; verum etiam Imperatores, Reges, Principes, aliique eximii, qui fundabant hospitalia, suscipiebant pauperes, ministrantes ipsis cibum & potum: item aedificabant Ecclesias novas, restaurabant dirutas, fundabant monasteria, & collegia, & Episcopatus, & templa, & altaria, & ordinabant omnia bene ad promovendum Dei cultum. Unde ministerium altaris & pauperum fuit sanctum, bene ordinatum, & pretiosum in conspectu Dei. Serviebatur etiam de nocte Deo in collegiis Ecclesiarum & in monasteriis virorum & mulierum canentium, & laudantium Deum ex toto corde. *Quintum & patientiam tuam*, in jejuniis, ciliciis, vigiliis, aliisque rigoribus vitae, quam sancti illius temporis propter amorem JEsu Christi constanter tenebant, ut S. Vigilius, S. Rupertus cum 12 Sociis. S. Wilibaldus. S. Wuniwaldus. S. Walburga. S. Ludovicus Rex; Otto Episcopus Bambergensis; Lotharius Imperator; Otto Magnus; B. Nilus; S. Stephanus

phanus primus Rex Hungariae. S. Wenceslaus Bohemiae princeps, & alii, quorum invicto labore & patientia reliquiae gentilium conversae sunt ad fidem Catholicam. *Sextum* denique; *& opera tua novissima plura prioribus*. Commendatur hic diuturna & florens hujus quarti status perfectio, & sanctitas, qui continuis temporibus ac successione floruit viris Sanctis, qualis fuit Henricus cum S. Cunegunde. S. Wolfgangus; S. Bruno, S. Romualdus; S. Robertus; S. Bernardus, S. Franciscus, S. Dominicus cum familiis suis. Item S. Ivo Episcopus, & alii, qui successivis temporibus Ecclesiam mire illustrarunt, quod sane fuit mirabile Dei beneficium, & specialis praerogativa, illis temporibus data. Unde dicitur: *Et opera tua*, bona justitiae, fidei, pietatis, charitatis, ministerii, laboris, patientiae, & Sanctitatis. *Novissima plura prioribus:* Est modus loquendi, quo ubertatem fructuum, multiplicationem bonorum, perfectionem, & fidelitatem, & constantiam virtutum, & actionum solemus laudare.

II. Vers. 20. *Sed habeo adversus te pauca.* Post commendationem sequitur correptio; *quia permittis mulierem Jezabel, quae se dicit Prophetem, docere, & seducere servos meos fornicari, & manducare de idolothytis.* Dum autem Ecclesia sedit in quiete, in divitiis, in honore, tota sub piissimorum Imperatorum Regum & Principum praesidiis, laxata est paulatim disciplina ecclesiastica, & mollities quaedam effoeminata Christianorum, quae per mulierem metaphorice significatur, irrepsit. Deinde etiam in ministris Ecclesiarum Concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitae succreverunt; videntes enim carnis suae voluptates esse delectabiles, & nihil mali ex indulgentia peccatorum sibi contingere, inciderunt in securitatem peccandi, & praesumptionem, ut fieri solet, quae vitia Jezabel uxor Achab habuit (vocat enim eam S. scriptura meretricem) ecce concupiscentiam carnis. Deinde abstu-

lit vineam Naboth, quem juſſit occidi, ecce concupiſcentiam oculorum. Depinxit etiam Stibio faciem & oculos ſuos. Ecce ſuperbiam vitae. Denique in ſecuritate peccandi valde conſtituta, facta eſt praeſumptuoſa, dum occidit prophetas, & Eliam quaeſivit ad mortem, neque fidem illi habuit, quando prophetavit domui ejus omnia infauſta, quorum reipſa quaedam vidit impleri, ut famem. Dixit enim in corde ſuo: Nequaquam venient mala haec ſuper nos. Sic nos miſeri homines rebus praeſentibus ineſcati ſolemus dormire mortem peccatorum, donec veniat ira Dei ſuper nos. Sumitur ergo mulier Jezabel hic ad exemplum, & ad ſimilitudinem hoc ſenſu: *permittis*, paulatim non occludendo diligenter portas quinque ſenſuum externorum, & internorum, per quas tanquam feneſtras mors intrat. *Permittis* non attendendo ad diſciplinam eccleſiaſticam; non vigilando, non viſitando, parvam vel nullam curam ſubditorum habendo. *Permittis* non debite caſtigando, ſed connivendo tepide, & diſſimulando pſeudopolitice, & omnino impune dimittendo. *Permittis* negligendo fraternam correctionem, ſtudendo rebus propriis, indulgendo amori proprio, non amando rem publicam. *Permittis*, facile in quavis cauſa diſpenſando, laxando SS. Canones. *Permittis* non praelucendo bono exemplo, & erudiendo ſubditos verbo Dei ſano. *Permittis* dicendo: haec licent, quae tamen non expediunt; quia mediantibus iis irrepunt diſſolutiones & vitia: ita per cohabitationem mulierum irrepſit in Eccleſia luxuria, & concubinatus; & per proprias ſuperfluasque divitias avaritia, quae eſt idolorum ſervitus; & per honores & dignitates, quibus Imperatores, Reges & Principes extulerunt eccleſiaſticos, ſuperbia vitae; & per vitae & diſciplinae libertatem otium, & diſſonantia morum. *Permittis* irrepere mulierem, ſcil. mollitiem, & effoeminatam ac nimiam vivendi licentiam, quae per mulierem generice ſignificatur. Additur *Jezabel*, per quam ſpecialia vitia, libido ſcil. carnis, avaritia, ſuperbia & ſecuritas peccandi deſignan-

designantur, quae in hoc statu Ecclesiae irrepserunt paulatim; ut dicitur: *Quae se dicit Propheten:* scil. ista licentia vivendi promittit sibi securitatem, & dicit: non videbo amplius tyrannorum, & haeresiarcharum saevitiem, quia jam illuminata sunt, & ventilata mysteria fidei, item dives sum, & potens, & in pace constituta; habeo pios & potentes Imperatores, Reges, & Principes, qui me defendunt; ideo luctum non videbo: Haec sibi prophetavit ista licentia vivendi.

III. Unde sequitur: *Docere, & seducere servos meos* malo exemplo, luxuriae, avaritiae, & superbiae. *Docere*, & *seducere* promittendo securitatem pacis, & felicitatis, non annuntiando populo iram Dei, & poenam a longe ob peccata carnis, avaritiae, irreligiositatis, & oblivionis Dei, ejusque beneficiorum ipsis imminentem, quod Ecclesia, nosque omnes miseri adhuc in quinto statu experimur, & obstupescunt dentes nostri. *Fornicari, & manducare de idolothytis.* Fornicationis error in graeca Ecclesia eo pervenit, ut docerent, fornicationem esse licitam. In latina vero facto ipso tenebant plurimi errorem graecarum, commiscentes se passim mulieribus, quod adhuc hodie fit, & pro dolor invalescit. *Manducare de idolothytis.* Sumitur pro avaritia, quam S. Paulus ipse vocavit idolorum servitutem, turpia enim lucra, & emunctiones pauperum, promotionesque per Simoniam, & munera, & pecunias factae, sunt metaphorice idolothyta, de quibus comedunt indigne promoti, & avaritiae studentes.

IV. Vers. 21. *Et dedi illi tempus, ut poenitentiam ageret.* His Verbis signatur longanimitas misericordiae Dei, qua exspectavit aliquos centenos annos poenitentiam Ecclesiae graecae, donec tandem poenitentiam agere, & ad unitatem redire nolens anno 1453 sub Mohomete II Turcarum Imperatore Constantino Paleologo interfecto, constantinopoli capta imperium orientale, & Ecclesia graeca interiit. Eadem exspectavit patientia

poenitentiam Latinae Ecclesiae in quarto statu usque ad Berengarium a Carolo M. haereticum Sacramentarium, & futuri flagelli Dei prodromum, post quem dedit iterum quietem Ecclesiae ab omni haeresi usque ad Henricum V. Imperatorem, sub quo Durandus de Vuldoch Marsilius surrexit anno 1117, & post eum una haeresis post alteram emersit, omnes prodromi futuri flagelli Dei, quae tamen omnes bonitate principum & Dei providentia fuere suppressae, donec tandem anno 1517 sub Carolo V & Leone X Lutherus flagellum Latinae Ecclesiae & Haeresiarcha horribilis, omnes haereses ab orco revocavit, & in totam vere Europam ore suo maledicto evomuit dicit porro: *Et dedi illi tempus, ut poenitentiam ageret, & non vult poenitère a fornicatione sua* qua fornicata est. Per hoc innuitur, Ecclesiam Latinam in vitiis supra dictis perrecturam esse, nec ad poenitentiam visis licet calamitatibus motum iri, ideo additur etiam poena absolute futura, quam in praecedentibus statibus tantum comminabatur. Ideo sequitur.

V. Vers. 22. *Ecce ego mittam eam in lectum*, id est, tribulationum, in lectum doloris, & luctus, in lectum leprae & spiritualium morborum, qui sunt haereses; in lectum pestis, famis, & bellorum; in lectum caliginis & angustiae, & paupertatis, in lectum lacrymarum, & desolationis, in lectum oppressionis, & amaritudinis, & captivitatis, de quo non poterit surgere; & in lectum aeternae damnationis. *Et qui moechantur cum ea;* communicando ipsius malis operibus (quod fit, si quis ipso facto mala ejus opera imitetur, aut ad ea consilium det, ea toleret, & non castiget, qui tenetur) *in tribulatione maxima erunt;* scil. temporali, ut dictum, & aeterna, qua major esse non potest. Et in hac comminatione dicitur: *Nisi poenitentiam egerint ab operibus suis*, quibus participant cum ea: Saepe enim paena aliqua temporalis, & ruina, regnis & statibus Ecclesiae determinata est absolute, sicut de lecto superius

ſuperius dictum; membra tamen ſingula, quantumvis mala poſſunt per ſalutarem, dignamque poenitentiam effugere, ſaltem reatum & poenam ignis infernalis.

Verſ. 23. *Et filios ejus interficiam in morte.* His verbis comminatur bella, ſeditiones, gladium, famem, & peſtem, quae tanquam ſagittas immittere ſolet tandem divinae juſtitiae vindicta, puniendo poſteritatem & filios filiorum impoenitentium, quod nos miſeri in quinto hoc ſtatu noſtro ſatis experimur, nimirum, dum per totum terrarum orbem nihil niſi bella, ſeditiones, ac caedes cernimus, ut infra pluribus patebit. *Et ſcient omnes Eccleſiae, quia ego ſum ſcrutans renes, & corda* per renes concupiſcentiae, carnisque opera; per *corda* vero cogitationes malae denotantur, in quibus, quia homines abutentes longanimitate Dei exſpectantis poenitentiam ob meritum & interpellationem Sanctorum ſuorum, qui in quarto hoc ſtatu vixerunt, penitus obdormiverunt, & obliti fuerunt Domini Creatoris ſui, peccando ita libere, quaſi non eſſet Deus, & quaſi noſtra peccata, occultasque abominationes non videret; permiſit in quinto ſtatu Eccleſiae non ſolum multas novas, verum etiam omnes quaſi priorum temporum ſectas & orco revocari per carnales homines, ex quibus ſectis terribiles tribulationes, bella, ſeditiones, caedes, fames, & peſtes, innummeraque mala provenere, & uſque hodie ingraveſcunt ſuper Eccleſias, donec aperiamus oculos, & cognoſcamus, quod non ſit malum in Iſrael, quod non fecit Dominus, ideo dicitur: *Et ſcient omnes Eccleſiae, quia Ego ſum ſcrutans renes & corda*, h. e. examinans, & puniens concupiſcentiam & cogitationes perverſas. *Et dabo unicuique veſtrum juxta opera ſua.* Prius locutus fuit de poena temporali, quia plerumque juſtos cum injuſtis ex permiſſione divina ob majus meritum contingit pati, imo, quandoque magis juſti, quam impii tanguntur tribulationibus, ut quotidiana experientia conſtat; nunc loquitur de aeterna, quae ſolos

P 5

los impios & impoenitentes exspectat, quod ut summae justis consolationi, sic ingenti terrori impiis esse debet. Ideo additur: *Et dabo unicuique vestrum secundum opera sua;* sine omni acceptione personarum poenam aeternam iis, qui serviunt mundo, carni & diabolo; gloriam vero aeternam iis, qui vivunt Deo, & secundum ejus praecepta,

VI. Vers. 24. *Vobis autem dico, & caeteris, qui Thyatirae estis; Quicunque non habent doctrinam hanc, & qui non cognoverunt altitudines Satanae, quemadmodum dicunt, non mittam super vos aliud pondus.* Hic consolatur Christus amicos suos (quorum fuerunt plurimi, ut dictum, in hoc quarto Ecclesiae statu Sancti Dei) super malo, quod missurus esset in Ecclesiam suam. *Vobis autem dico*, amicis meis, *& caeteris, qui Thyatirae estis*, hoc est, omnibus dico, qui sunt illuminati, & hostia vivens patris mei, in hoc quarto Ecclesiae statu victuri. *Quicunque non habuit doctrinam hanc*, h. e. quicunque timent Dominum, & non sunt seducti securitate peccandi; Haec securitas vocatur doctrina, ob persuasionem falsam, quam mali tenent in peccatis suis, qua nihil mali sibi eventurum persuadent, respicientes in felicitatem & diuturnitatem temporum bonorum ex longanimitate Bonitatis Dei pendentium. *Et qui non cognoverunt altitudines Satanae.* Altitudo Satanae est triplex: scil. Concupiscentia Carnis, oculorum, & superbia vitae, quibus Christum, aeternam Patris sapientiam ausus fuit tentare. Altitudines vocantur ob arduitatem objectorum, circa quae tentat homines Satan, quibus in praesentia ita oculos miseros implet, ut videantur ipsis & solidum & solum bonum, insuper posthabita futurorum vere bonorum contemplatione. Cognoscere hic metaphorice sumitur pro adhaerere, adamare, & conglutinari, quemadmodum dicitur vir cognoscere uxorem suam &c. Unde dicitur: *Et qui non cognoverunt altitudines Satanae*, h. e. qui non fornicati sunt

post

post tria ista idola Satanae quae Jezabel docet. *Quemadmodum dicunt: Non mittam super vos aliud pondus.* Hic tangitur haereticorum & malorum Christianorum praesumptio, qua prophetizare & falsa prophetizando populum seducere solent, dicentes: Ecclesiam non staturam, sterilem futuram, perituram, exterminium passuram. Contra quam opinionem falsam (quae ex tanta calamitatum, & malorum permissione pios subinde in desolationem solet inducere) hic consolatur Ecclesiam suam dicens: *Non mittam super vos aliud pondus*, h. e. gravius, quam scriptum est in libro Psalmorum Psal. 88. Si autem dereliquerint filii ejus legem meam &c. Visitabo in virga iniquitates eorum &c. misericordiam autem meam non dispergam &c.

Vers. 25. *Tamen id, quod habetis, tenete, donec veniam.* Exhortatur hic bonos, ut vincentes in bono malum, & mala temporum, teneant innocentiam, & perseverent bonum esse triticum, quod semper sibi adhuc coelestis Pater familias in medio zizaniorum conservavit. Innocentia est maxime necessaria virtus, Deoque placens in Praelatis Ecclesiae, ut, quando instant mala tempora, & completa est praevaricatio, conservare studeant, prudenter vincentes in bono malum, suam, suorumque conscientiam immaculatam, & inconcussam. Huc quadrat parabola *Matth.* C. 13. de tolerandis Zizaniis usque ad messem &c. Hinc dicitur: *tamen id, quod habetis, tenete, donec veniam;* scil. in exterminatione impiorum, in castigatione malorum, in ira, & flagello, quod paravi ad renovationem & emendationem Ecclesiae meae in tempore suo: item *donec veniam* in judicio universali, redditurus unicuique secundum suas adinventiones. *Donec veniam*, restauraturus Ecclesiam Sanctis & in contaminatis moribus &c.

Vers. 26. *Et qui vicerit, & qui custodierit usque in finem opera mea.* His verbis exhortatur ad constantiam, & longanimitatem, quae Ecclesiae catholicae ejusque

que servis erit summe necessaria, & in se ardua ob diuturnitatem malorum, & potentem malitiam insolentiamque haereticorum, aliorumque falsorum Christianorum, & quidem per totum quintum statum duraturam. Ideo sequitur: *& qui vicerit, & qui custodierit usque in finem opera mea.* Signanter additur: *Opera mea*, quia sicut in quovis statu certa mysteria impugnabantur; ita in quinto statu maxime impugnabuntur opera mea libertatis humanae, gratiae, praedestinationis. *Opera mea*, concursus in creaturas, SS. Eucharistiae, & poenitentiae sacramenta, praecepta decalogi, Coelibatus, & omnis honestas &c. *Opera mea*, h. e. miracula, Canonizatio Sanctorum &c. quae omnia sunt opera Christi, & propterea signanter additur, omnibus bonis victuris in quinto statu Ecclesiae in cautelam.

Vers. 27. *Et qui vicerit, & custodierit usque in finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes, & reget eas in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringentur.*

Vers. 28. *Sicut & ego accepi a Patre meo.* Sequitur in his verbis (ad confirmationem suorum servorum in tolerandis malis) consolatio Spiritualis maxima, & proemium scil. Conversio gentium, & haereticorum ad veram fidem, quae fiet in sexto Ecclesiae statu, quintus enim status afflictivus, punitivus, & defectivus est, ut inferius videbimus. Unde dicitur: *Et dabo illi potestatem super gentes*, spiritualem Praelatis in unitate fidei, & temporalem Regibus in monarchia & unitate populi: *Et tanquam vas figuli confringentur* a duritie cordis sui convertentur ad pastorem animarum suarum. Item dissolventur, quae defecerant respublicae, & potestas rebellium deficiet, & confringetur ab uncto meo fortissimo, quem missurus sum &c. Sicut infra pluribus dicetur: *Sicut & Ego accepi a Patre meo.* Hoc pro exemplo ponitur in consolationem, qua major esse non potest, servorum suorum; Christus enim factus est obediens

obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum, & dedit illi Nomen, quod est super omne Nomen, ut in Nomine JEsu omne genu flectatur coelestium, & terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus JEsus est in Gloria Dei Patris *Phil.* 2. *Sicut & ego accepi a Patre meo;* per patientiam enim suam vicit omnia, subjecit sibi omnia, & per gloriosa martyrum certamina confregit omnes gentes tanquam vas figuli contumeliosum, & ingloriosum &c. *Et dabo illi Stellam matutinam;* Hic Promittitur Lux nova Ecclesiae Catholicae in sexto statu oritura, quae per stellam matutinam significatur; stella enim matutina significat jam noctem transiisse, & diem advenisse; unde hic dicitur: *Et dabo illi Stellam matutinam*, h. e. Lucem fidei verae, & Catholicae, quae ad orcum missis tenebris noctis omnium haeresum resplendescet maxime: h. e. ab initio sexti status Ecclesiae. *Et dabo illi Stellam matutinam*, h. e. unicuique in particulari dabo post tenebras hujus vitae lucem aeternam, in qua sine fine contemplabitur veritatem aeternam.

Sectio III.

Sectio III.

IN CAPUT TERTIUM.

De Reliquis tribus Statibus militantis Ecclesiae.

§. I.

De quinto Ecclesiae militantis Statu, qui est Status afflictionis *incipiens a Leone X & Carolo V, usque ad Pontificem Sanctum, & Monarcham fortem.*

Cap. III. v. 1—6.

Vers. 1.

Et Angelo Ecclesiae Sardis scribe: haec dicit, qui habet septem Spiritus Dei, & septem Stellas: Scio opera tua.

I. Quintus Ecclesiae Status incepit sub Carolo V. Imperatore, & Leone X. S. Pontifice circa annum circiter 1520. Durabit usque ad Pontificem Sanctum, & Monarcham illum fortem; qui venturus est nostro saeculo, & vocabitur *auxilium Dei*, h. e. restituent universa. Hic status est Status afflictionis, desolationis, humiliationis & paupertatis Ecclesiae, meritoque vocatur Status purgativus, in quo Christus Dominus ventilavit, & ventilabit adhuc triticum suum per immania bella, seditiones, famem & pestem, & mala alia horribilia; item affligendo, pauperando Ecclesiam latinam per multas haereses, & malos Christianos, qui ipsi auferent plurimos Episcopatus, & quasi innumerabilia monasteria, praepolituras easque ditissimas, imo per ipsosmet Principes Catholicos supprimitur, & depaupertatur Gabellis steuris, & aliis excutionibus, ut merito in

ingemiſcere & dicere poſſimus cum Jeremia Propheta *Threnorum* C. 1. Princeps provinciarum facta eſt ſub tribulo, humilis, & vilis facta eſt Eccleſia, quia blaſphematur ab haereticis & a malis Chriſtianis vilipenduntur Eccleſiaſtici, non eſt honor, neque reſpectus eorum amplius. Et per haec omnia ventilabit Deus triticum ſuum & paleas ejiciet ad comburendum igni, triticum autem ſuum congregabit in horrea ſua. Tandem hic ſtatus Eccleſiae quintus eſt ſtatus afflictionis, ſtatus occiſionis, ſtatus defectionis, & omnium calumitatum plenus, & relinquentur pauci ſuper terram a gladio, fame, & peſte; pugnabit regnum contra regnum; & alia in ſemet ipſis diviſa deſolabuntur, evertentur principatus, & monarchiae, & depauperabuntur quaſi omnes, eritque deſolatio maxima ſuper terram; quae partim jam impleta ſunt, & adhuc implebuntur. Et haec omnia juſtiſſimo Dei judicio permittentur ob menſuram coagulatam, & refertam peccatorum noſtrorum, quam nos & patres noſtri implevimus tempore benignitatis, quo exſpectavit nos, ut poenitentiam ageremus. Hujus ſtatus *Eccleſiae Sardis* eſt typus: Sardis enim interpretatur principium pulchritudinis; quia enim hic quintus ſtatus, eſt ſtatus tribulationum, & aerumnarum, adeoque purgativus, recte dicitur principium pulchritudinis, h. e. perfectionis, quae in ſexto ſtatu ſubſequitur. Tribulationes enim, paupertates, & alia adverſa ſunt initium & cauſa converſionis, & initium ſapientiae timor Domini. Timemus autem Deum, & aperimus oculos, quando aquae, & fluctus tribulationum nobis ingruunt; dum autem ſedemus in felicitate, unuſquiſque ſub ficu ſua, & ſub vite ſua, ſub umbra honoris, divitiarum, & quietis, obliviſcimur Dei Creatoris noſtri; & peccamus cum ſecuritate. Hinc Divina providentia ſapienter ordinavit, ut Eccleſia ſua, quam ſtare vultuſque ad conſummationem ſaeculi temporibus ſuis aquis tribulationum ſemper irrigaretur, inſtar hortulani qui hortum ſuum in tempore ariditatis irrigat. Eidem congruit

congruit quintus Spiritus Domini, scil. Consilii, utitur enim consilio ad avertenda mala, vel impediendа majora mala, ad conservanda & promovenda bona & majora bona. Hunc Consilii spiritum effundit sapientia Divina maxime in quinto statu super Ecclesiam 1) affligendo eam, ne divitiis, voluptatibus, & honoribus omnino sordesceret, & periret. 2) In confusione tot sectarum, quas Lutherus Haeresiarcha in mundum effudit interponendo Concilium Tridentinum tanquam lucernam in caliginoso loco, inquam respicientes Christiani scirent, quid credere deberent. Et si dictum Concilium Tridentinum non fuisset interpositum; multo plures a vera fide Catholica defecissent; tanta enim tunc temporis erat confusio opinionum, ut vix scirent homines, quid deberent credere; 3) e diametro hujus Haeresiarchiae & toti huic congregationi impiorum opportune opposuit: S. Ignatium cum societate sua, cujus profecto industria, sanctitate, & doctrina factum est, ne fides Catholica omnino in Europa fuerit extincta. 4) Sapienti Consilio, dum fides Catholica & Ecclesia in Europa majore ex parte defecit, eam transtulit in Indias, Sinas, Japones, & alias finitimas gentes, in quibus nunc maxime floret, & nomen ejus sanctum agnoscitur & glorificatur &c. Huic statui Ecclesiae convenit quinta aetas mundi, quae duravit a morte Salamonis usque ad captivitatem Babylonicam inclusive, & 1) sicut in illa aetate Consilio Jerobeam Jsrael cecidit in idololatriam, solo relicto Juda, & Benjamin in veri Dei cultu, ita in quinto Ecclesiae statu potentissima pars Ecclesiae latinae defecit a vera fide, & lapsa est in haereses, relicto exiguo numero bonorum catholicorum. 2) Sicut propterea Synagoga, & tota gens Judaeorum fuit afflicta a gentibus, & saepius in rapinam data; ita nunc Christiani & Imperium Romanum, regnaque coetera quibus non calamitatibus affliguntur? Nonne id Anglia, Bohemia, Hungaria, Polonia, Gallia, alique regna calidissimis, imo sanguineis lacrymis deplorant, & testificantur?

3) Si-

3) Sicut tandem Assur ex Babylone ascendit cum Chaldaeis, Hyerosolimam coepit, templum diruit, civitatem accendit, sancta Sanctorum diripuit, & captivum duxit populum Electum &c. ita in hoc quinto Statu, & quidem brevi timendum est, irrepturum Turcam, & non mitiora in Ecclesiam latinam meditaturum, hocque ob nimiam impletam mensuram gravissimorum scelerum, & abominationum. 4) Sicut in quinta aetate regnum Israel, & Regnum Juda valde debilitata sunt, & semper magis, & magis decreverunt, donec tandem primo Regnum Israel, & denique etiam Regnum Juda omnino fuerunt deleta; Sic Imperium Rom. in hoc quinto statu divisum esse regnum conspicimus, & plenum turbationibus, ut periculo non careat, ne totum intereat, sicut Imperium orientale occidit anno 1452. Denique eidem quinto statui congruit dies quintus creationis mundi, quo Deus dixit, ut aquae producerent omnis generis reptilia, & volatilia coeli, quae duo significant maximam libertatem, quid enim liberius, quam piscis in aqua, & volucris in aere? Sic enim quinto statu metaphorice plena sunt terra & maria reptilibus, & volatilibus. Sunt autem homines miseri, & carnales, qui laxata libertate conscientiae & Religionis, quae etiam in nupera pacis conclusione fuere concessa (reptant & volant post voluptates suas, & concupiscentias suas, unus quisque enim agit, & credit, quod vult; de quibus bene scribit S. Apostolus Judas in sua Catholica: Hi autem, quaecunque ignorant, blasphemant, quaecunque autem naturaliter, tanquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur. Hi sunt in epulis suis maculae, convivantes sine timore, semet ipsos pascentes, nubes sine aqua, quae a ventis circumferuntur. Arbores autumnales, infructuosae, bis mortuae, eradicatae, fluctus feri maris, despumantes suas Confusiones; sidera errantia, quibus procella tenebrarum servata est in aeternum. Et infra: hi sunt murmuratores querulosi, secundum desideria sua ambulantes, & os eorum loqui-

tur superba, mirantes personas quaestus causa. Hi sunt, qui segregant semet ipsos animales, spiritum non habentes. In eodem misero statu Ecclesiae laxantur divina & humana praecepta, & enervantur; Sacri Canones pro nihilo habentur; Ecclesiastica disciplina in Clero, non magis, quam politica in populo custoditur. Unde sumus sicut reptilia super terram, & in mari; sicut volatilia coeli; dum unusquisque rapitur secundum rotam nativitatis suae operando, & credendo, quod vult.

II. Unde sequitur: *Haec dicit, qui habet septem Spiritus, Dei, & septem Stellas.* Per septem Spiritus intelligitur septiformitas Spiritus S. quem misit in omnem terram ad revelationem gentium in veritate fidei: Per septem Stellas vero universitas Episcoporum, & Doctorum designatur, ut constat ex supra dictis: *Haec dicit, qui habet septem Spiritus, & septem Stellas, h. e. JEsus Filius Dei,* cui omnis potestas data est in coelo, & in terra, qui habet in potestate sua septem Spiritus veritatis fidei, & septem Stellas, h. e. Praelatos, doctores, ut eos ob gravissima scelera, incredulitatem, & duritiem cordis nostri a nobis possit auferre, & transferre ad finitimas gentes, sicut ex parte implevit, dum deseruit potissimam partem Europae, & extremas Indiae gentes, quae sedebant in tenebris, lumine fidei per S. Franciscum Xaverium, aliosque Doctores illustravit, & sane timendum est, ne omnino recedat a nobis, nisi poenitentiam cito agamus, & dignam Christo vitam vivamus. His ergo verbis, quae hic praemittit, ad timorem salutarem excitare vult Ecclesiam suam, quia initium sapientiae est timor Domini. Et quia major plaga non est, nec esse potest, quam si Deus populum coecitate percutiat; donum verae fidei auferat, proque veris Doctoribus seductores permittat. Et Christus plena potestate sua, & libera voluntate spiritum bonum & donum fidei auferre & transferre potest in poenam propter abominationem & impoenitens cor nostrum; merito

merito timore ſancto perculſi ad pedes JEſu Chriſti nos omnes in ſacco, & cinere verae poenitentiae deberemus nos humilitatos proſternere, & dicere cum Pſalte Regio: Ne projicias me a facie tua, & ſpiritum ſanctum tuum ne aufferas a me, redde mihi laetitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me &c. Pſ. 50. *Scio opera tua.* His verbis vituperat hujus quinti ſtatus opera; *Scio*, h. e. non me latent opera tua mala, opera tua imperfectionibus plena, opera tua Hypocritica & falſa, quae prae ſe ferunt quidem ſpeciem pietatis, ſed egent veritate charitatis. *Opera tua*, h. e. pompam & ſplendorem, & externam ſanctitatem. *Scio opera tua*, hoc eſt, me non latet (qui ſcrutator cordis ſum) univerſim opera tua exterius quidem apparere bona, interius autem eſſe mala & mortifera. Unde dicitur, & additur: *quia nomen habes, quod vivas, & mortuus es.* Nomen habere, quod vivamus ſpiritualiter in Chriſto tanquam principio vitali, tripliciter poſſumus 1) per fidem in Chriſtum, unde nomen ſortimur Chriſtiani; 2) per opera juſtitiae, & charitatis in Chriſto, qua vita vivit omnis, qui non eſt in peccato mortali, ac in gratia Dei exiſtit; 3) per obſervantiam Conſiliorum evangelicorum, per Epiſcopatus, ſacerdotii, & clericatus ordines, & mancipationem ſpecialem, factam per vota religionis, quam vitam profitentur omnes, qui relicta Saeculi hujus pompa, divitiis, & voluptatibus Deo ſoli & Chriſto ſe vovent, & vivunt, & quia alii ſibi hoc nomen, quod ita vivant falſo attribuunt, arguit hic maxime quintum ſtatum, quod hoc vitio ſit ſingulariter infectus. Et patet hac inductione, 1) enim omnes haeretici, qui quaſi locuſtae in hoc quinto ſtatu replent terram, gloriantur in nomine Chriſti, dicunt ſe eſſe veros Chriſtianos, & ſe vivere in Chriſto, & tamen omnes mortui ſunt, & aeternum morientur, ſi non reſipiſcant; quia Deum filium ejus JEſum habent tantum in ore, diabolum autem in corde, & mundum in brachio. 2) Quot ſunt millia Chriſtianorum frigidorum in hoc noſtro

calamitoso saeculo? qui respicientes felicem successum rerum omnium, quem haeretici habent, & observantes mores ecclesiasticorum, eorumque processum, nomen quidem tenent Catholici ob respectum, & timorem aliquem humanum; sed interius mortui sunt in atheismo & indifferentismo, in calvinismo, & Pseudopoliticismo, & in odio contra ecclesiasticos. Et habent nomen, quod vivant, qui pietatem fingunt, religionem simulant, & conscientiam se habere ostendunt, dum coram principibus, & Dominis suis cum Catholicis confitentur, & communicant; ad pia juvant; cum patribus religiosis conversantur; ad aedificanda monasteria, & collegia operam suam collocant verbo, & exemplo & consilio, & haec omnia faciunt, ut nomen habeant, quod vivant, ut in gratia sint hominum, & magnatum; ut consilia sua occulta & technas sub specie pietatis & religionis facilius, & certius, & securius deducere in opus valeant, dum talibus postea multa confiduntur, & committuntur &c. 3) Si respiciamus ipsummet catholicorum numerum exiguum; eorum justitia est polluta tanquam pannus menstruatae; plerique enim serviunt voluptatibus, & mortui sunt in peccatis. Ad oculum serviunt; in externis gloriantur; sed non recipitur ovis sine lana, quia christiana charitas refrixit, & propriis semper studet commodis. Justitia, & judicium & aequitas plerumque in tribunalibus non est, sed acceptio personarum & munerum, & non est finis amplius litium. Pro humilitate surrexit fastus, & superbia, quae vocantur decentia status; Simplicitas Christiana irridetur, & nominatur fatuitas, & sapientia est, jam altum sapere, & omnia jura, Canones & praecepta, & principia fidei quaestionibus nodosis & insanis involvere: ita, ut jam nullum principium tam sanctum, authenticum, & antiquum sit, quod sit securum a censura, interpretationibus, limitationibus, & quaestionibus hominum &c. Frequentantur quidem templa, sed non est respectus ad praesentiam Dei omnipotentis, ridetur, garritur, circum-

circumſpicitur, luditur, oculis procatur &c. Corpus ornatur veſtibus, anima foedatur immunditiarum ſordibus; verbum Dei negligitur, vilipenditur; S. ſcriptura non aeſtimatur, Machiavellus, Bodinus, & alii ſimiles in pretio ſunt, & aeſtimatione; filii educantur inobedientes, immorigeri, vaniloqui, ſcurriles, irreligioſi, quia inordinate amantur a parentibus, omnia diſſimulantur, non caſtigantur, non ſervatur ſancta diſciplina domeſtica. Formandus eſſet ſimplex ex iis, bonus, verax, & rectus Chriſtianus, ſed major cura habetur, ut fiat politicus, & tunc primum vocatur adoleſcens bonae ſpei, puer probatae indolis, ſi calleat peregrinas linguas, & mores exteros; ſi ſciat ſimulare, & diſſimulare; aliud loqui, aliud ſentire, ſi noverit velut hiſtrio, ſe omnibus accommodare; ſi delitias facere more peregrino &c. & ita hoc faeculum omnem ſuam juſtitiam & vitam conſtituit in falſitate; in externa pompa, ſpecie & humano applauſu, interim neglecta interna, & vera juſtitia, quae Deo placet. 4) Nihil dicam de eccleſiaſticis, & religioſis, quam miſeri ſint; multi enim nomen habent, quod vivant, & mortui ſunt &c. Ex his patet jam, quod merito quintum Eccleſiae ſtatum arguat Chriſtus dicens: *Quia nomen habes, quod vivas, & mortuus es.* Et quam pauci ſunt in hoc ſaeculo noſtro, qui vere vivant, & inſerviant Domino Deo ſuo, & amici Chriſti ſint? Eſt ergo ſenſus: *Quia nomen habes, quod vivas & mortuus es* in falſis dogmatibus, *& mortuus es*, in atheiſmo, & pſeudopoliticiſmo; *& mortuus es* in hypocriſi, & ſimulata juſtitia; *& mortuus es* in peccatis occultis, & in reticentia abominationum tuarum, *& mortuus es* in voluptatibus, & delitiis; *& mortuus es* in arrogantia, aemulatione, & ſuperbia; *& mortuus es* in peccatis carnis, ignorantia myſteriorum; & rerum ſcitu neceſſariarum ad ſalutem; *& mortuus es* in irreligioſitate, & in contemptu verbi Dei, & quia charitas omnis refrixit, quae eſt ſola, & vera vita in JEſu Chriſto.

III. Verf. 2. *Efto vigilans, & confirma coetera, quae moritura erant.* Exhortatur his verbis Pontifices, Epifcopos, Praelatos, & Doctores in hoc Ecclefiae ftatu victuros ad vigilantiam, & folicitudinem paftoralem, quae eo major effe debet, quo majora, & periculofiora tempora inftant, & plures exierunt lupi in mundum commifcentes fe ovibus, quae facile corrumpuntur, rapiuntur, & pereunt, nifi folicitudine debita praelatorumque vigilantia confirmentur. Unde fignanter dicitur: *Efto vigilans*, i. e. in oratione ad Deum pro tibi commiffis, pro infirmis in fide; in dilectione, pro peccatoribus; fundamentum enim eft verae paftoralis vigilantiae, curae & folicitudinis frequenter, humiliter, & ferventer orare pro ovibus fuis, fanis quidem, ut conferventur; infirmis, ut confolidentur; errantibus, ut in viam veritatis reducantur &c. *Efto vigilans* circa tuam perfonam, ut cogitationes, verba, & opera tua fint bona, Sancta, irreprehenfibilia, ut fis caftus, fobrius, pudicus, non iracundus, non violentus, non percuffor. *Efto vigilans*, ut in omnibus te praebeas exemplum bonorum operum. *Efto vigilans* circa domum & domefticos tuos, ut fit domus tua, vel aula fancta, incontaminata a fornicationibus, & immunditiis &c. *Efto vigilans* in doctrina fana, & orthodoxa, ut praedices eam populo, in concionibus, & parvulis in cathechefi. *Efto vigilans* h. e. faciat unusquisque officium fuum, Epifcopus, Praelatus &c. *Efto vigilans*, curatos, ac tibi fubditos Praelatos, & concionatores fedulo vifitando, inquirendo, corrigendo, adhortando, confolando, protegendo. *Efto vigilans*, ut amplectaris illos, qui funt fecundum doctrinam fanam, ut habeas bonos Epifcopos, Canonicos, Praelatos, parochos Curatores, & Paftores animarum tibi concreditarum. *Efto vigilans*, contra pravitatem haereticam, contra libros haereticos, contra malos, & falfos Chriftianos, contra pravos mores, vitia publica, fcandala, furta, adulteria &c. *Et confirma*, h. e, Conferva reliquias Catholicorum, quae etiam

etiam moriuntur, paulatim cadendo in haeresin, & atheismum ex defectu vigilantiae pastoralis &c. Dicitur in textu signanter: *quae moritura erant.* Ponitur mors in improfecto futura 1) quia in Europa, ut soepius dictum, per oppositionem Concilii Tridentini, & Societatis JEsu, aliorumque virorum piorum, reliquiae Catholicorum in Europa plane fuerunt conservatae in fide catholica; quae etiam in haeresin incidissent, & spiritualiter moriturae fuissent, nisi hoc remedium fuisset adhibitum; 2) ut intelligant Episcopi Praelati, & reliqui animarum pastores, non ex facto, vel quasi coeca praedestinatione Dei, salutem & mortem animarum pretioso Christi sanguine redemptarum pendere, ut pigri quidam, & impii sibi imaginantur, sed vere ex vigilantia, cura & solicitudine pastorali; ex negligentia vero, scandalo & incuria mortem aeternam.

IV. *Esto vigilans, & confirma coetera, quae moritura erant.* Hoc nobis etiam inculcatur, & inclamatur auribus nostris per Prophetam, ut vigilemus, quia versamur in tempore malo, in saeculo periculoso, & calamitoso, reflorescit enim haeresis ubique, & caput erigit, & acquirit corpus fortius, quam habuit unquam. Obtinuerunt ubique superiorem manum, & triumphant in imperio, in regnis, & rebus publicis, saginati spoliis bonorum ecclesiasticorum. Ex hoc enim tepescunt multi Catholici, tepidi deficiunt, scandalizantur plurimi in corde suo; bellum ipsum est per se sementum ignorantiae, circa res fidei scitu necessarias, & morum corruptela succrescit inter arma, & milites, qui raro habent bonos pastores, concionatores & cathechistas. Unde generatio manent tota sylvestris, durae cervicis; nihil vel parum sciens, & curans de Deo, de coelo, de honesta vita, didicerunt rapinas, furta, blasphemias, mendacia, circumventionem proximi &c. In fide catholica coeteri plerique tepidi sunt, & ignorantes, circumsepti haereticis; qui in felicitate sua plaudunt, jubilant, &

illudunt catholicis, qui alias sunt afflicti, depauperati, & desolati. Interim nemo studet SS. literis, quia parentes sunt depauperati, seminaria pleraque jacent desolata, eo quod non gaudeant consuetis & debitis ex fundatione redditibus. Ex his, & aliis miseriis manifeste apparet, quam grave cath. fidei periculum in imperio Romano immineat. Estote ergo vigilantes, O Episcopi & Praelati Ecclesiae Dei, & consulite vobis, & universo gregi vestro mature, ut habere possitis in tempore malo maturos, pios, & doctos sacerdotes, & pastores, qui verbo sano, & exemplo bono praeluceant ovibus suis, ut eas bene pascant, & confirment in fide catholica. Esto vigilans, & confirma coetera, quae moritura erant: *Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.* Loquitur Christus Dominus hic, ut homo, & caput Ecclesiae invisibile, cui Deitas ex infinito abyssu praescientiae suae aeternae revelavit Pastorum, omniumque membrorum futurorum defectus & peccata, & commisit eorum correctionem. Arguitur autem hic insufficientia, & defectus supra dictae vigilantiae, ac solicitudinis pastoralis, qualem Deus ab Episcopis & Praelatis Ecclesiae exigit; ideo signanter additur particula connectiva *enim*, quae antecedentia cum consequentibus connectit; scil. *Esto vigilans; non enim invenio opera tua plena coram Deo meo: hoc est*, non facis officium tuum, sicut posses, & deberes facere, non es sufficienter vigilans, & sollicitus circa oves tibi concreditas, quia opera tua non sunt plena h. e. perfecta in charitate, & quia tibi est exigua cura salutis animarum. *Non enim invenio opera tua plena* circa ordinationem, institutionem, promotionem, visitationem, & correctionem earundem. *Non enim invenio opera tua plena*, quia non ambulas, sicut & ego accepi mandatum a Patre meo, & sic ambulavi, scil. in humilitate, paupertate, & abnegatione pompae hujus saeculi. Et ideo dicitur: *Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo;* h. e. non placent ejus voluntati, contra quam tu operaris,

ris, pascendo temetipsum, dum proprio amore excoecatus voluptatibus indulges, fastum sectaris, honoribus tumes, patrimonium meum in epulis, in aula, & splendore palatiorum, in famulitio copioso, in curribus & equis, in exaltanda, & ditanda progenie, & in pompa saeculari prodigis, quod deberes impendere in alendis pauperibus, consolandis viduis, & pupillis, & in adjuvandis partibus Catholicorum, qui depauperati, haereticorum & aliorum praedationibus spoliati suis bonis, ob defectum auxiliorum humanorum oppressi subjugantur; item in alenda juventute paupere in studiis, qua suppleretur defectus bonorum pastorum, in reficiendis dirutis Ecclesiis. Et quia haec omnia sunt opera officii pastoralis, & tamen non facis, *non invenio opera tua plena coram Deo meo*, in cujus oculis haec omnia patent, propter quae inexcusabilis eris in judicio ejus.

V. Vers. 3. Unde sequitur: *In mente ergo habe, qualiter acceperis, & audieris, & serva ea, & poenitentiam age.* Hic vulneri medicina opponitur, quae in quinque consistit; 1) *in mente ergo habe.* Quae verba significant rei alicujus seriae, & grandis momenti considerationem frequentem; stabilem, & firmam memoriam, scil. pastoralis officii, & obligationis; quod sicut est maximi momenti, ita gravissimi oneris, adeoque Episcopis, Praelatis, coeterisque pastoribus jugiter volvendum animo, stylo ferreo inscribendum memoriae; primum ergo remedium, & fundamentum est, ut corrigantur peccata, & negligentiae in Praelatis, ut considerent, & sciant, quae sunt sui officii, & obligationis, & ideo dicitur: *in mente ergo habe, qualiter acceperis*, quibus verbis adnotatur qualitas officii, & muneris episcopalis, & pastoralis, quod est sanctum, in dispensatione Angelorum acceptum, a Deo commissum tibi, non in regnum aliquod terrenum, sed in animas, ob quarum salutem Ego descendi de coelis Filius Dei aeternus, Rex Regum, & Dominus Dominantium, fa-

ctus homo, in stabulo natus, inter jumenta collocatus, 33 annos in paupertate & humilitate conversatus, & inter duos latrones in cruce mortuus. Ideo hoc officium non accepisti, ut adorareris, & honorareris ab omnibus, vacares voluptatibus, & epulis, & thesaurizares argentum & aurum, exaltares, & ditares tuam prosapiam, & studeres saeculari pompae, & vanitati mundi, sed ut imitator & mei, & sanctorum meorum existeres, & exhiberes te sanctum & immaculatum, & eo magis ab hominibus segregatum, quo altius, sanctius, & perfectius haereditasti ministerium. *Qualiter acceperis*, scil. onus grave curis sollicitudinibus, & periculis plenum, ad quod exigitur vigilantia sollicita, & timor Dei, oratio indefessa, & sobrietas casta &c. *Qualiter acceperis*, h. e. quo fine fueris institutus, ad Pontificatum, Episcopatum, & Praelaturam; scil. ut pasceres gregem tibi commissum, & luceres tanquam lucerna, in caliginoso loco, & tanquam sal terrae condires spiritualiter animas, & mentes hominum, & tanquam caput vivificares membra, & corpus ecclesiasticum. *Qualiter acceperis*, a Deo meo tot dona naturae, dona gratiae gratis datae, & dona fortunae, sic tamen, non ut Dominus eorum, sed ut servus villicus utilis; non ut ea absconderes in sudario proprii amoris, & defoderes in terram voluptatum, & honorum, sed ut lucrum in iis Deo meo faceres spirituale in operibus misericordiae, charitatis, in consolandis viduis, & pupillis, in alendis pauperibus, & egenis ad exemplum sanctorum meorum. Unde tertium additur: *Et audieris*, puta, ex Evangelio meo, qualiter ego ambulaverim, & vitam posuerim pro ovibus meis. *Et audieris* ex Actis & Vitis Apostolorum meorum, quam illi vitam duxerint. *Et audieris*, quales fuerint patres, & Antecessores tui, Pontifices, & Episcopi, Praelatique Ecclesiae meae. Nimirum humiles, pauperes, prudentes, sobrii, casti solliciti, & omnibus virtutibus ornati. Proinde sicut Dominus, & Magister tuus, & Apostoli coeterique Sancti, & amici

Dei

Dei mei, & Patres tui Anteceſſores vixerunt, & converſati ſunt in hoc mundo; ita & tu ambula, & converſare. *Et audieris*: memor, quam ſtatuant vitam & converſationem Sacri Canones, ſcripta SS. Patrum; Concilia generalia, provincialia dioeceſana &c. *Et audieris* praeſertim noviſſime ex Concilio Tridentino, quae ibi de vita & honeſtate, & de reformatione fuerint ſervatu ſtatuta. Ideo ſtatim ſubjungitur quartum. *Et ſerva ea.* Quibus verbis ad praedictorum obſervantiam inſtigamur, ſimulque peculiaris quidam hujus ſaeculi defectus corripitur, qui in hoc conſiſtit, quod fere nihil amplius ſervetur. Etenim ſaeculum carnale eſt, & delicatum, quod gloriatur in multis, & ſublimibus ſcientiis, quia multa bona ſcit, & non ſervat. Habemus tam Sanctos Canones, tam ſalubria Concilia generalia, & ſynodalia; tam politas leges civiles, tot libros ſpirituales; tot interpretes SS. Scripturarum; SS. Patrum ſcripta plena ſpiritu; tot exempla Sanctorum; & opere tam parum implemus, quia filii ſumus carnalis ſaeculi. Unde urget, & exhortatur Chriſtus, ut imitemur, & ſervemus actu tenentes ſemitam bonam, quam ſcimus, & ambulemus, quemadmodum & ipſe ambulavit, & Sancti ejus cum eo. *Quintum* eſt, *Et poenitentiam age;* poenitentiam agere tria includit, 1) ut homo agnoſcat, & confiteatur reatum ſuum. 2) Ut corde contrito & humiliato veniam a Deo petat, 3) ut impleta ſatisfactione debita, defectus, & peccata ſua emendet, vitamque ac converſationem in melius commutet. Et quia nihil minus habet generatio peſſima hujus quinti ſtatus Eccleſiae, quam haec tria; primo exhortatur Chriſtus Eccleſiam ſuam maxime ſalutariter ad poenitentiam, utpote unicam, eamque neceſſariam non ſolum medicinam, quae ad vitam ſpiritualem animam reſuſcitet, quae mortua eſt; verum etiam, quae ſit via placandi & avertendi a nobis iram Dei, quam ſuper generationem iſtam effudit, & plus effundet uſque ad extremum, niſi poenitentiam agat, & tamen nemo vult poenitere, quod probatur

batur inductione: 1) enim haeretici, qui ſunt mortui in ſua haereſi, poenitentiam contemnunt, & non agnoſcunt, neque volunt agnoſcere ſtatum ſuum miſerum, imo gloriantur & dicunt, ſe bene agere; & tamen mortui ſunt, 2) inter Catholicos pauci reperiuntur, qui agnoſcunt ſuos defectus, & peccata, omnes Epiſcopi, Praelati & paſtores animarum & Eccleſiae dicunt, ſe ſemper facere ſuum officium, ſe vigilare, & vivere, ſicut pro ſtatu ſuo decet. Similiter Imperatores, & Reges, & Principes, & Conſiliarii, & Judices gloriantur, ſe bene egiſſe, & adhuc agere, & omnes ſtatus ordinum ſacrorum innocentes eſſe volunt. Denique populus ipſe a minimo uſque ad maximum ſolet dicere: Quid mali feci, aut facio? Ita omnes ſe excuſant. Ut ergo divina ſapientia & Bonitas generationem hanc peſſimam ad poenitentiam adduceret; immiſit continua quaſi mala bellorum, peſtis, famis & aliarum calamitatum, & noviſſime afflixit totam Germaniam per 30 annos, continuis, & mirabilibus calamitatibus, ut tandem aperiremus oculos, agnoſceremus peccata noſtra, & humiliato, contritoque corde a miſericordia Dei peteremus veniam, & vitam noſtram, ac converſationem (quivis ſecundum obligationem ſui ſtatus) emendaremus, & in melius commutaremus. Sed pejores facti ſumus, & ita coeci, ut ne credamus quidem, mala haec involviſſe nos ob peccata noſtra, cum tamen dicat ſcriptura ſacra: *Non eſt malum* (poena) *in Iſrael, quod non fecit Dominus.* Unde timendum eſt, ne ira Dei plus in nos efferveſcat, cujus comminatio in ſequentibus continetur.

VI. Verſ. 3. *Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, & neſcies, qua hora veniam ad te.* Poſt praeſcriptam medicinam ſequitur comminatio gravis adverſus Eccleſiam ſuam. *Si ergo non vigilaveris* excitatus tandem de gravi ſomno voluptatum, peccatorum, & ignaviae tuae, in quibus hactenus dormiviſti, *veniam ad te*, ſuſcitando malum adverſus te. Loquitur

tur in futuro, quia, ut ſoepius jam dictum, ex longanimi Bonitate Dei ira ejus ſoepe diu, & a longe imminet. Ne autem cogitaremus, ob hujuſmodi moram nos eſſe extra teli jactum, dicit: *Veniam ad te*, certo, infallibiliterque. Idem monet alibi ſcriptura: Exſpecta eum, qui veniens venit, & non tardabit. *Habacuc* Cap 2. *Tanquam fur.* Comparat hic viſitationem & malorum immiſſionem adventui furis. Fur enim 1) ſolet ſubito & inſperato venire, 2) dormientibus hominibus, 3) ſolet ſuffodere domum, 4) rapere. Sic erit malum, quod ſuſcitabit Dominus ſuper Eccleſiam ſuam. Malum autem hoc ſunt Haeretici, & Tyranni, qui ſubito, & inſperato veniunt, & dormientibus Epiſcopis, Praelatis, & paſtoribus ſuffodiunt Eccleſiam, domum Dei, & praevalent, & rapiunt Epiſcopatus, & praelaturas, & bona eccleſiaſtica, ſicut in germania & coetera Europa eos feciſſe oculis noſtris cernimus. Et periculum eſt, ne etiam, quod reliquum adhuc eſt, rapiant, & dominentur. *Et veniam ad te tanquam fur;* ſuſcitando adverſum vos gentes barbaras Tyrannorum, quae inſtar furis ſubito, & inſperato praevalentes venient, dormientibus vobis inveteratis veſtris voluptatibus, immunditiis, & abominationibus; ſuffodient praeſidia, & munitiones; intrabunt Italiam, & devaſtabunt Romam, & incendent templa, & rapient omnia, niſi egeritis poenitentiam, & evigilaveritis a ſomno peccatorum. *Et neſcies, qua hora veniam ad te.* Hic tangitur excoecatio, qua Deus ſolet percutere Principes populi, quo minus poſſint praevidere, conſequenter nec providere malis impendentibus: abſcondit enim ab oculis eorum ſomno voluptatum gravatis mala, ut ſubito, & inopinato irruant in vindictam. Sic dicit: *Et neſcies, qua hora veniam ad te*, h. e. erit abſconditum ab oculis tuis tempus viſitationis tuae, & non poteris amplius providere malo, nec praeparare te ad praelium, quia veniet properans & inundans tanquam fluminis impetus;

petus; tanquam Sagitta volans; tanquam tonitru, & rapidus canis.

Verf. 4. *Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt veſtimenta ſua* ſequitur commendatio paucorum reſpectu tantae multitudinis ſuper terram. Quantumvis enim Eccleſia ſit in deſolatione, & mundus in maligno poſitus; ſemper tamen Dominus Deus habet, & reſervat ſibi ſuos amicos ſanctos, ne omnino putreſcant omnia, & qui tanquam lux mundi & lucerna lucens luceant in hoc mundo, ne omnia tenebris involvantur. *Qui non inquinaverunt veſtimenta ſua.* His verbis tangitur proprietas immunditiarum, quibus hic totus mundus tenetur, coopertus, & miſerrime infectus, paucis remanentibus ſine inquinatione. Sumitur autem a proprietate inquinationis veſtimentorum, quae inquinantur. 1) Ex luto & ſtercore per ambulationem, 2) ex ſordibus variarum immunditiarum pro conſervatione vitae noſtrae, 3) per peſtilentiam, & lepram. Significatur hic tribus metaphoris univerſitas graviſſimorum peccatorum, & immunditiarum, in quibus totus mundus (paucis exceptis) miſerrime jacet, languet, & aegrotat uſque ad mortem. Eſt namque generatio haec prava nimis, delicata, effoeminata, mollis, carnalis, & avara, & ſuperba. Unde jacet in luto voluptatum & delitiarum, & in haereſi, & oblita eſt Domini creatoris ſui, exceptis paucis in tanta numeroſitate ſtatuum diverſorum, & multitudine hominum ſuper terram, qui adhuc ex toto corde credunt in Dominum Deum ſuum in coelis, ſperant in ejus providentia, ſerviunt JEſu Chriſto ſecundum ſtatum vocationis ſuae, & diligunt Deum, & proximum. Et ideo ponitur. *Nomina*, h. e. eorum, qui ob nimiam paucitatem quaſi facile nominibus ſuis vocari poſſent. Sic dicitur: Quorum nomina ſunt in libro vitae; ob paucitatem ſalvandorum. Multi enim ſunt vocati, pauci vero electi. *Et ambulabunt mecum in albis, quia digni ſunt.* Hic tangitur conver-

conversatio Christi, qualis fuerit super terram, ad cujus exemplum pauci isti ambulabunt. Christus ambulavit in albis. 1) Quia conversatus est inter homines in summa mansuetudine, puritate, humilitate, paupertate, patientia, & contemptu, quae omnia vestis alba significat; 2) ambulavit in albis, quando in sua benedicta passione spretus ab Herode indutus est alba veste, & pro stulto habitus, est remissus ad Pilatum; sic pauci isti, qui immaculatos se custodiunt ab hoc saeculo, ambulabunt ad exemplum Christi super terram in magna humilitate, contemptu, paupertate, mansuetudine, & gement in corde suo ad Dominum Deum suum; patientur plurima, & erunt contempti in irrisione hujus mundi; quia vita, ac conversatio eorum aestimabitur insania & fatuitas: Sic enim solet, & semper solitus est mundus facere Sanctis Dei; imo & Filio ejus unigenito, quem ad salutem mundi misit de coelis, facere non erubuit. Hinc dicit in consolationem suorum amicorum: Haec mando vobis, ut diligatis invicem; si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus, quod suum erat, diligeret; quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Mementote sermonis, quem Ego dixi vobis. Non est servus major Domino suo. Si me persecuti sunt; & vos persequentur. Joann. Cap. 15. Amicitia enim hujus mundi, inimicitia est coram Deo; & contra: Hinc sequitur: *Quia digni sunt.* Namque est mirabilis amicitia Dei, & dignatio in justos & amicos suos, qua vult, & permittit, eos in hoc mundo circumire in melotis, despectos, pauperes, viles, in tribulationibus, & persecutionibus, contumeliis, & injuriis, in tentationibus, in frigore, & nuditate &c. E contra mundus, & qui de mundo sunt, prosperantur in delitiis; vivunt in gloria, in divitiis; rident, & laetantur in omnibus bonis, & justus patitur. Et haec est amicitia Dei ad Electos suos, qua mundus dignus non est; hinc Hebr.

Hebr. Cap. 11. Alii autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem. Alii vero ludibria & verbera experti, insuper & vincula, & carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. Hoc scientes SS. Dei Apostoli, gaudentes ibant a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt, pro Nomine JEsu contumeliam pati.

VII. Vers. 5. *Qui vicerit; Sic vestietur vestimentis albis.* In his verbis continetur promissio proemii, retributionis, & consolationis plenae, in altera vita futurae, qua promissione nos suos milites exhortatur, & exstimulat ad victoriam. *Qui vicerit*, nempe mundum, carnem, & diabolum. *Qui vicerit*, eximendo se a jugo diaboli (cui per peccata, & voluptates erat subjectus) per poenitentiam, per charitatem Dei & proximi, quae operit multitudinem peccatorum. *Qui vicerit*, perseverando in vera fide catholica inter tot defectores, scandala, & afflictiones Christianorum. *Qui vicerit* persecutiones, tribulationes, angustias, & calamitates ab haereticis, & malis Christianis illatas. Qui vicerit malignitates, deceptiones, & falsitates, in prudentia, & simplicitate vera Christiana, & perseveraverit in doctrina sana, in moribus sanctis & in sinceritate charitatis. *Sic vestietur vestimentis albis*, h. e. splendore aeternae gloriae, candore aeterni luminis, veste immortalitatis, sanctitatis, puritatis & impeccabilitatis. *Sic vestietur vestimentis albis*, h. e. retribuetur ipsi plene secundum mensuram passionis. Quantum enim quis in hoc mundo despiciebatur, tantum ibi erit in gloria: quantum in tribulationibus, tantum in consolationibus, & quo majore humilitate, paupertate, nuditate, siti, miseria, persecutionibus, tribulationibus, adversitatibus hic in mundo premebatur, eo magis ibi exalta-

exaltabitur, abundabit divitiis coelestibus, vestietur stola immortalitatis, satiabitur plenitudine omnium deliciarum, quae nunquam auferentur ab eo amplius in aeternum. Unde hic additur ad maximam consolationem afflictorum particula. *Sic Et non delebo nomen ejus de libro vitae.* Liber vitae est praedestinatio, sive praescientia Dei aeterna, qua ab aeterno pro Electis suis secundum uniuscujusque opera dispofuit regnum suum certo & ineffabiliter. Ita in consolationem amicorum suorum, ac justorum hic promittitur: *Et non delebo nomen ejus de libro vitae*, h. e. manebit scriptus haeres in testamento haereditatis aeternae, quam nemo auferet ab eo in saecula saeculorum. *Et confitebor nomen ejus coram Patre meo & coram Angelis ejus.* Confessio Christi erit maximus honor Sanctis in coelo, quae sicut alius soepius apud Evangelistas, ita etiam iis promittitur hic, qui nomen ejus Sanctum in terris confessi fuerint, & tenuerint, non solum ore, sed corde, & opere; quod quia a generatione ista prava valde alienum est, (Omnes enim fere ore confitentur, se nosse Christum, factis autem negant) pro speciali proemio, & incitamento suorum militum ad victoriam, maximus iste honor, qui est confessio, & laudatio servi coram Rege Regum, & Domino Dominantium & coram millibus millium Angelorum, & Sanctorum Dei promittitur.

§. II.

De sexto Ecclesiae Statu, qui erit Status Consolationis, *incipiens a Pontifice illo Sancto, & Monarcha illo forti, & perdurans usque ad Nativitatem Antichristi.*

Cap. III. v. 7 — 13.

Vers. 7.

I. *Et Angelo Philadelphiae Ecclesiae scribe;* Sextus Ecclesiae status initium suum sumet a Monarcha illo forti,

 ti,

ti, & Pontifice sancto, & durabit usque ad Nativitatem Antichristi. Hic status erit consolativus, in quo Deus consolabitur Ecclesiam suam Sanctam super afflictione, & tribulationibus maximis, qua in quinto statu fuit perpessa. Reducentur enim omnes gentes ad fidei catholicae, & orthodoxae unitatem, & florebit maxime status clericalis, & sacerdotium, & homines omni sollicitudine requirent Regnum Dei, & justitiam ejus. Deus enim dabit ipsis pastores suos bonos, unde etiam vivent homines in pace, quivis sub vite sua, & in agro suo, quia erit pax super terram, quam Dominus Deus dabit tunc hominibus pacem cum eo habentibus sub umbra alarum Monarchae illius fortis, & successorum. Hunc statum typice praefigurat sexta mundi aetas, quae incipit a liberatione populi Israelitici, & restauratione templi, & Jerusalem, & duravit usque ad adventum Christi: Sicut enim in hac aetate populus Israeliticus a Domino Deo ex liberatione captivitatis suae maxime fuit recreatus, templum & Jerusalem restaurata, omnia regna, nationes, & populi Imperio Romano subditi, cui Augustus Caesar, Monarcha fortissimus & praestantissimus, 56 annis praefuit, & devictis, & subjugatis omnibus dedit pacem universo orbi terrarum, & regnavit solus usque ad adventum Christi Domini, & ultra: Sic in sexto statu consolabitur Deus Ecclesiam catholicam consolatione maxima; quia, & si in quinto statu nostro videamus ubique esse maximas calamitates; dum omnia devastantur bello, dum supprimuntur Catholici ab haereticis, & malis Christianis, dum Ecclesia, ejusque ministri ducuntur sub tributum, evertuntur Principatus; Monarchae occiduntur, & subditi repelluntur, omnesque conspirant in respublicas erigendas; mirabilis tamen fiet mutatio per manum omnipotentis Dei, quam nemo sibi humanitus imaginari potest. Ille enim Monarcha fortis, qui venturus est a Deo missus, respublicas funditus destruet, sibi subjugabit omnia, & zelabit veram Christi Ecclesiam; mittentur omnes haereses in infernum,

num, confringetur Imperium, Turcarum, & ille regnabit in Oriente & Occidente; venientque omnes gentes, & adorabunt Dominum Deum suum in vera fide Catholica, & orthodoxa; florebunt plurimi viri justi, & docti super terram, & homines amabunt judicium, & justitiam, eritque pax super universam terram, quia divina potestas ligabit Satanam per multos annos &c. donec veniat, qui venturus est, filius perditionis, ubi solvetur denuo Satanas &c. Huic sexto statui in similitudinem perfectionis congruit sexta dies creationis, qua creavit Deus hominem ad imaginem suam, & subjecit ei omnes creaturas mundi, ut esset Dominus earum. Sic dominabitur Monarcha ille super omnes bestias terrae, id est, super efferas gentes, populos rebelles, res publicas haereticas, & dominabuntur homines passionibus suis malis. Eidem sexto statui congruit sextus spiritus Domini, scil. Spiritus sapientiae, quem effundet abundanter super universum orbem terrarum in illo tempore, timebunt enim homines Dominum Deum suum, & legem ejus custodient, & servient ei ex toto corde: erunt quoque scientiae multiplices, & perfectae super terram, & sacra scriptura intelligetur unanimiter sine controversia & errore haeresum, & erunt homines illuminati tam in naturalibus, quam in coelestibus scientiis. Denique Ecclesia Philadelphiae typus est sexti hujus status. Philadelphia interpretatur amor fratris salutans, haereditatem salvans adhaerente Domino. Quae omnia congruunt sexto huic statui, in quo erit amor, concordia, & summa pax, & salutabit fortis Monarcha totum quasi mundum, velut haereditatem suam, & liberabit illum adjuvante eum Domino Deo suo de omnibus inimicis, & de ruinis, & de omni malo.

II. *Haec dicit Sanctus, & verus: qui habet clavem David: qui aperit, & nemo claudit. Claudit & nemo aperit.* His verbis, sicut in descriptione unius cujusque status praemittuntur iterum quaedam insignia

Christi Domini, prout ea non solum ad intra habet, verum etiam in sexto statu per haec in suis membris, ac in corpore suo, quod est Ecclesia, resplendet ad extra. *Haec dicit Sanctus* Sanctorum, *& verus* Deus & homo. Est hoc insigne excellentissimum competens Christo Domino ex hypostasi divina, ob quod omne genu coram eo flectitur coelestium, terrestrium, & infernorum &c. item dicitur hic *Sanctus*, & *verus* tanquam caput in membris, & in corpore suo, quod est Ecclesia, quae erit in sexto statu valde sancta, & vera. *Sancta* quidem, quia homines in toto corde ambulabunt in viis Domini, & quaerent regnum Dei solicite, & servient Domino Deo suo in laetitia &c. *vera*, quia missis ad orcum universis sectis erit vera Ecclesia super faciem universae terrae. *Qui habet clavem David.* Intelligitur regia, & universalis potestas, quam Christus habet super Ecclesiam suam usque ad consummationem saeculi, in expeditione voluntatis, & secretorum Dei Patris, sic dicit *Math. C.* 28. Data mihi est omnis potestas in coelo & in terra. Plura de hoc infra L. II. in Cap. 4. Coeterum dicitur hic Christus habere *clavem David*, quia David, & regnum ejus fuerunt figura Christi, & regni ejus, ut patet ex libris Prophetarum. *Qui aperit, & nemo claudit. Claudit, & nemo aperit.* His verbis declaratur, qualis hujus clavis Christi sit potestas; scil. omnipotens, & in sola sua potestate constituta, & ad bona, & ad mala potens. Ideo dicitur: *Qui aperit* ostium ad bona, ea elargiendo, & ad mala, ea permittendo. Et nemo claudit, h. e. nemo potest impedire, aut prohibere, neque in coelo, neque in terra, neque subtus terram, nec mali quidem bona, nec boni quidem mala, quo minus fiant ea, quae decreta sunt in divina voluntate. Sic de malis habemus Math. Cap. 16. Et portae inferni non praevalebunt adversus eam. De justis & bonis habetur Ezech. 14. a Versu 14. usque ad Vers. 21. *Claudit, & nemo aperit*, h. e. e contra tollit iterum in tempore suo mala de Ecclesia sua, & dat bona,

bona, & post bona iterum permittit mala, & nemo est, qui de manu ejus possit eruere, aut prohibere. Sic dicitur Psal. 103. Dante te illis, colligent: aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate: avertente autem te faciem, turbabuntur: auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur. Emittes spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terrae &c. *Scio opera tua.* Est modus loquendi, quo universim hic laudantur opera hujus sexti status, sicut superius in quinto statu vituperabantur. *Scio opera tua* universa esse sancta, bona, perfecta, & charitate plena, patet ex sequentibus.

Vers. 8. *Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere: quia modicam habes virtutem, & servasti verbum meum, & non negasti nomen meum &c.* Consolatione plena sunt verba, quibus describitur futura hujus sexti status felicitas, quae consistit primo, in vero, claro, & unanimi sensu SS. scripturae, quo sextus Ecclesiae status fugatis, & dissipatis tenebris, & erroneis, falsisque haereticorum interpretationibus, quae sunt doctrina daemoniorum, clarificabitur, dum Christi fideles per universum orbem diffusi, uni Ecclesiae Catholicae sensui in unitate fidei, & sanctorum morum acquiescunt. Unde dicitur: *Ecce dedi coram te ostium apertum*, i. e. sensum clarum, & apertum SS. scripturae. *Quod nemo potest claudere*, h. e. quem sensum nemo haereticorum potest pervertere, quia in sexto statu celebrabitur maximum totius mundi concilium generale, in quo singulari Dei gratia, & potentia Monarchae illius, & S. Pontificis auctoritate, unitateque Principum piissimorum omnis haeresis, & atheismus proscribetur, & profligabitur de terra, & sensus SS. scripturae legitimus contra omnes sectas haereticorum declarabitur, & proponetur credendus, cui adquiescetur, aperiente Deo ostium gratiae suae. 2) Consistit haec felicitas in copiosissimo grege fidelium; confluent enim in

tempore illo omnes gentes, & populi & nationes ad ovile unum, & intrabunt per januam unam, quae est sola, & vera fides catholica, & orthodoxa, & implebitur illud Joan. 10. Cap. *Erit unus pastor, & unum ovile*, & illud Mathaei Cap. 24. praedicabitur hoc *Evangelium in orbe universo, in testimonium omnibus gentibus, & tunc fiet consummatio.* Quo sensu etiam hic dicitur: *Ecce dedi coram te ostium apertum* fidei, & salutis animarum, quod in quinto statu clausum erat innumeris quasi hominibus, per haereses & abominationes peccatorum; & ideo ovile erat exiguum, vile, humilitate, & contemptu plenum; nunc vero *apertum* est coram te, h. e. omnibus patens, instar januae, quae ad Pallatium Regis omnibus semper patere solet, ubi nullus est timor hostis, aut seditionis &c. 3) Consistit in pluralitate salvandorum. Plurimi enim salvabuntur in tempore illo quia vera fides rutilabit, & abundabit justitia. *Ecce dedi coram te ostium apertum coeli, quod nemo potest claudere* usque ad praefinitum tempus, unde praeponitur particula *Ecce*, quae nostros animos ad aliquod magnum, & mirabile Dei opus, ad consolationem, & laetitiam, & gaudium spirituale excitat; *quia modicam habes virtutem, & servasti verbum meum* Tanguntur his verbis tres causae, sive merita, ob quae miserabitur Deus Ecclesiae suae, & hominum super terram, praedictum ostium misericorditer aperiendo in sexto Ecclesiae statu; 1mum ponitur in praesenti, *quia modicam habes virtutem*, per quae verba innuitur industria servorum suorum quia modica virtute sibi a Deo concessa, bene, prudenter, & cum foenore maximo utentur, scil. in conversione peccatorum, & haereticorum, adhibebunt maximum in primis temporibus sexti status, quando incipiet eorum conversio, conatum, quem Christus Dominus prosperabit. 2dum & 3tium: In praeterito collocantur. *Et servasti verbum meum, & non negasti fidem meam.* Per quae signantur constantia, & perseverantia in dilectione, & fide eorundem servorum, qui circa

circa finem temporum quinti status adhuc durantis exsurgent, in modica virtute, quando homines fidem negabunt propter divitias; & ministri Ecclesiae propter voluptates carnis & pulchritudines ac illecebras mulierum, coelibatum deserent, & diabolus ubique erit quasi solutus, & tribulatio maxima saeviet super faciem terrae, ipsi fortissime uniti servabunt principatum suum, & custodient se immaculatos ab hoc saeculo, ideoque erunt viles apud homines, & vilipendentur, & ludibrio habebuntur, quorum patientiam, industriam, constantiam, & perseverantiam benignitas salvatoris nostri JEsu Christi respiciet, & remunerabitur in sexto statu, adjuvando eorum conatus in conversione peccatorum, & haereticorum. *Quia modicam habes virtutem*, h. e. nulla dignitate, ac potestate ecclesiastica praeditus, nullis divitiis, & gloria sublimis, etiam gratia ipsis a Deo data erit moderate suspensa, & ordinata, conatus tamen eorum ex intensa charitate & Zelo, quem habebunt erga Nomen JEsu Christi, & Ecclesiam suam, & salutem animarum, erit maximus: quem respiciens misericordia JEsu Christi tandem adjuvabit aperiendo ipsis in sexto statu ostium conversionis haereticorum, & peccatorum ad veram fidem, & poenitentiam. *Et servasti verbum meum.* Verbum Christi hic sumitur pro speciali doctrina, ac scientia alicujus praecepti, vel consilii, quae in veteri lege non continebatur, & mundo omnino contraria est. In Evangelio triplex tale verbum reperitur: 1mum est de dilectione inimicorum, & de dilectione fraterna. Math. C. 5. 2dum est consilium de servando coelibatu Math. C. 19. Sunt Eunuchi, qui se ipsos castraverunt &c. 3tium est de patientia servanda Math. C. 5. Qui percusserit te in dextera maxilla, praebe illi & alteram; & ei, qui vult tecum in judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei, & pallium; & ita in contextu dicitur: *Et servasti verbum meum:* scil. dilectionis fraternae, coelibatus, patientiae, mansuetudinisque, quod est proprie verbum Dei, quod

ore suo benedicto protulit, & opere implevit. *Et non negasti fidem meam.* Fides negatur plerumque propter divitias, & honores, & mulieres, quorum trium erunt servi illi Christi contemptores, quia ducent vitam humilem in nullis dignitatibus: & potestatibus publicis constituti, despicientur a sublimioribus, & gaudebunt; omnia sua impendent, & superimpendent in usus pauperum, & in aedificationem Ecclesiae Catholicae, quam tenere tanquam matrem diligent, ambulantes simplici corde coram Deo, & hominibus, & ideo vita eorum aestimabitur insania, & stultitia; quia sapientia hujus mundi est, adepta retinere, & semper plura accipere, & thesaurizare. A coinquinatione mulierum etiam se custodient, conversantes juxta statum vocationis suae sanctae. Unde etiam aliis apostatantibus & negantibus fidem Christi propter divitias, & honores, & mulieres consequendas, ipsi gement in corde suo ad Dominum Deum suum, & perseverabunt in fide catholica. Hi itaque hic laudantur: *& non negasti fidem.*

III. Vers. 9. *Et dabo de Synagoga Satanae, qui dicunt se judaeos esse, & non sunt, sed mentiuntur: Ecce faciam illos, ut veniant, & adorent ante pedes tuos, & scient, quia ego dilexi te &c.* Sequitur manifestatio virtutis Dei copiosissima, qua servorum conatus pios, & fidelitatem, & constantiam, & perseverantiam in coeptis tandem solet prosequi, & adjuvare benignissime. Ponuntur tria *Ecce. Ecce dedi*, *Ecce dabo*, *Ecce faciam;* quibus mens nostra quasi sursum elevatur, ad cogitandum aliquid magnum, & admirabile opus misericordiae & miserationis Dei, quo manifestaturus est divitias gloriae, & gratiae, & bonitatis suae magnae nimis. *Ecce!* ad servos suos loquitur, quasi diceret: Ecce fructus laboris & operis tui. *Ecce dabo*, quod diu desiderasti lacrymis, & gemitibus piis. *Ecce* quod nemo credebat, faciam. *Ecce!* nunc ergo consolare &c. *Ecce dabo de Synagoga Satanae*, *qui se dicunt*

eunt judaeos esse, & non sunt, sed mentiuntur. Synagoga Satanae sunt judaei & alii errantes a vera fide, qui adhaerent Satanae mendaciorum patri per falsa dogmata; Similiter per judaeos hic intelliguntur figuraliter & allegorice haeretici & schismatici, qui se etiam Christianos jactant, & non sunt, sed mentiuntur. Promittit ergo hic conversionem haereticorum, schismaticorum, aliorumque a vera fide errantium, quae in sexto statu fiet, quando etiam graeca Ecclesia unietur latinae. *Ecce faciam, ut veniant, & adorent ante pedes tuos.* Exprimitur his verbis vis, & efficacia & abundantia gratiae, & bonitatis Dei, qua efficiet, ut integrae gentes, & nationes veniant, & adorent, & subjiciant se Ecclesiae Catholicae Matri suae. *Et faciam* per lumen gratiae meae, ut veniant sponte, & ultro non coacti bello, neque gladio, *& adorent ante pedes tuos*, h. e. se humilient, & subjiciant potestati tuae Spirituali. Ex his patet 1) quantam fidem, & confidentiam collocare debeant omnes Praelati, & Pastores animarum in gratia Dei, sine qua omnia claudicant, sine qua nihil efficitur. Jam a centum circiter annis non solum contra haereticos acerrime disputatum est, & tot libri doctissimi editi, quin etiam armis compulimus intrare; & omnia tentata sunt, sed nihil effecimus; superest ergo, ut clamemus ad Dominum Deum nostrum, & humiliemus animas nostras, & conversationem instituamus sanctam, & laboremus strenue conservare reliquias Catholicorum, donec misereatur Ecclesiae suae, cujus oblivisci non potest, & respiciat conatus servorum suorum, qui adhuc timent eum, & serviunt illi; fidem enim, & confidentiam vivam ponamus in omnipotenti gratia JEsu Christi, qui unico radio luminis sui sancti illuminare potest obcoecatas mentes miserorum peccatorum, & haereticorum. Ad hanc confidentiam exhortatur nos Psaltes Ps. 36. a v. 3. usque ad v. 7. *Et scient, quia ego dilexi te*, h. e. confitebuntur, quod tu sis sola mea sponsa dilecta, & electa, & vera Ecclesia, extra quam non sit salus, &

 haere-

haereditas regni coeleſtis. In ſexto enim ſtatu erit Ecclefia Catholica ſublimis, & glorioſa, & magnificabitur a mari uſque ad mare, & non erit controverſia, aut quaeſtio amplius, quae ſit vera Eccleſia. Hinc dicitur: *& ſcient*, h. e. manifeſtatum erit, quod in quinto ſtatu noſtro ita controvertitur, & diſputatur. Sic ſolet, & poteſt divina bonitas ex malis elicere bona, permittendo haereſes, & tribulationes contra divinam veritatem exſurgere, ut magis manifeſtetur nomen ejus Sanctum. Patet hoc inductione omnium haereſum, quae diverſis temporibus exſurrexerunt, & manifeſta veritate divina denuo evanuerunt, quantumvis extiterint pertinaces, qualis fuit Ariana contra divinitatem JEſu Chriſti, cui moderna ſimilis eſt in pertinacia, contra ejus Sanctam & veram Eccleſiam.

Verſ. 10. *Quoniam ſervaſti verbum patientiae meae, & ego ſervabo te ab hora tentationis, quae ventura eſt in orbem univerſum, tentare habitantes in terra.* Hora tentationis, quae ventura hic praedicitur, eſt tempus perſecutionis Antichriſtianae, quam deſcripſit Chriſtus Dominus *Math.* Cap. 24. & Daniel. Cap. 11, & 12. Dicitur hora tentationis ob brevitatem temporis, quia ſeptimus Eccleſiae ſtatus non diu durabit, ut infra videbimus. Duplici modo ſolet divina bonitas conſervare ſuos ab hora tentationis, & a tempore malo. 1) Tollendo eos ad ſe per mortem naturalem in pace, ante quam ingruant mala, & tribulationes, quam miſericordiam fecit cum Ezechia, Joſia, & aliis, tam in veteri, quam in novo teſtamento. 2) Non quidem tollendo eos a mundo, ſed ſervando eos a malo. Joan. Cap. 17. *Non rogo, ut tollas eos a mundo, ſed ut ſerves eos a malo.* Sic diſcipulos, & Apoſtolos ſuos miſit in medio luporum. Utroque modo ſervabit Deus Eccleſiam ſuam in ſexto ſtatu ab hora tentationis Antichriſtianae praedicta. 1) Tollendo eam ad ſe, quia in fine ſexti ſtatus refrigeſcet charitas, & abundare incipient

peccata,

peccata, surget paulatim generatio perversa, & infideles filii, tollentur justi, & sancti viri, pastores, & Praelati optimi per mortem naturalem, & surgent eorum loco tepidi, carnales, semetipsos pascentes, arbores autumnales, sidera errantia, nubes sine aqua 2) servando eam a malo; quia Ecclesia stabit usque ad consummationem saeculi, in qua relinquentur pauci aliqui (respectu tantae multitudinis malorum) viri Sancti; & docti in populo, quos mittet Dominus in medio luporum, & docebunt plurimos veritatem & justitiam tempore Anichristi in septimo ac ultimo statu Ecclesiae, & ruent in gladio, & in flamma, & in captivitate, & ruina dierum. Juxta illud Danielis Cap. 11. Et sic servabit eos Dominus ab hora tentationis, servando scil. eos a malo, ne consentiant impietati tyranni saevientis, sed pro veritate & justitia & fide Christi moriantur.

Vers. 11. *Ecce venio cito: Tene, quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.* Continent haec verba salutarem praemonitionem subitanei, & insperati adventus Christi, & exhortationem ad perseverantiam in bono, quae duo hic praemittit veluti clypeos in tribulatione ultima Math. Cap. 24. descripta, summe necessarios. 1) Quia regnum Antichristi ob nimiam felicitatem, & potentiam aestimabunt homines valde diuturnum. Imo judaei, & alii ejus asseclae qui illum pro Messia recipient, regnum ipsius putabunt aeternum. Contra hanc praesumptionem & falsitatem hic dicit: *Ecce venio cito:* 2) Quia sicut tempore Diocletiani (qui vivum Antichristi fuit prototypon) ob immanitatem persecutionis, multi defecerunt a confessione Christi, & sacrificarunt Idolis, inter quos etiam fuit ipsemet S. Marcellinus, summus Pontifex, qui tamen postea poenitentiam agens fortiter subiit martyrium. Item tempore Lucinii Imperatoris e quadraginta unus defecit, cujus coronam postea accepit Janitor: ita, & multo magis in tribulatione ultima Antichristi, quae superabit antecedentes,

dentes, continget. Contra hanc defectionem salutariter hic Christus, tanquam summus Dux, milites suos clypeo pertinacis cujusdam constantiae, & perseverantiae, quae in tempore illo erit summe necessaria, praemunit, & exhortatur, dicens:

Vers. 12. *Tene, quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius: & scribam super eum nomen Dei mei, & nomen civitatis Dei mei, novae Jerusalem, quae descendit de coelo a Deo meo, & nomen meum novum.* Ad majorem confirmationem, & robur addendum militibus suis dilectis, in praedicta ultima, & maxima persecutione pugnaturis, sequitur in contextu maximorum promissio bonorum, pro condignitate victoriarum a tyranno reportatarum, quarum *prima*, erit firmitas, & constantia mentis pertinax, qua tanquam columnae stabunt justi perseverantes in Ecclesia Christi contra omnem tyranni saevitiem, ejusque signa, & artes diabolicas, objicientes morti corpus, & vitam, & sanguinem. *Secunda* erit confessio veri Dei, qui creavit coelum & terram, & omnia, quae in eis sunt, contra quam confessionem maximopere saeviet Antichristus constituens se Deum Deorum. *Tertia* erit firma fides, & fidelitas in Ecclesia Christi, quam projiciet Antichristus tanquam impostuream, & disperget eam tyrannide sua in quatuor ventos coeli, in desertos montes, & speluncas. *Quarta* denique erit confessio Nominis JEsu Christi, contra quam magnificans se tyrannus in perpetratione falsorum, & arte diabolica factorum miraculorum, Messiam se constituet, quem judaei suscipient juxta verba Christi. Joan. C. 5. *Ego veni in Nomine Patris mei, & non accipitis me; si alius venerit in Nomine suo, illum accepietis.* Huic quadruplici virtuti, & meritorum, & victoriae insigni promittitur quadruplex proemium, & gloria condigna; 1ma habetur ibi: *Et faciam eum columnam*

lumnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius. Columnae ponuntur in palatiis Regum ad sustentandam molem aedificii, & ad gloriam, ornatum, & splendorem domus; ita justi Dei, qui hic in templo Christi (quod est Ecclesia militans) fuerunt columnae firmitate veritatis, fidei, & justitiae JEsu Christi, eam propugnando, defendendo, praedicando, & pro ea mortem obeundo, constituentur in templo Dei (quod est Ecclesia triumphans) *columnae*, quia erunt stabiles in aeternum, & erunt in gloria coram omnibus Sanctis Dei, & Angelis ejus, & quia hic fideliter permanserunt in templo Dei, h. e. in Ecclesia Catholica, & non exierunt foras, ad sectas Antichristi, aliorumque haereticorum, deficiendo a vera fide; ibi etiam non egredientur foras amplius in aeternum, sed erunt immortales, impeccabiles, stabiles, & securi in aeternum ab omni persecutione, dolore, lacrymis, morte, fame, siti, reliquisque tam corporis, quam animae miseriis. *Secunda* habetur ibi: *Et scribam super eum nomen Dei mei:* Quia similes ei erunt 1 Joan. Cap. 3. v. 3. Unde etiam Dii vocabuntur: Sic habetur enim Psalm 81. *Ego dixi: Dii estis, & filii: excelsi omnes. Tertia* exprimitur his: *Et nomen civitatis Dei mei novae Jerusalem, quae descendit de coelo a Deo meo:* h. e. erunt templum Dei, in quo dignabitur Rex Regum, & Dominus Dominantium habitare, & possidere illud, mediante visione beatifica in aeternum. *Quarta* denique: *Et nomen meum,* h. e. honorabit illos nomine suo, nam Filii Dei vocabuntur. 1 Joan. Cap. 3. v. 1.

---

§. III.

§. III.

De septimo & ultimo Ecclesiae statu, qui erit status Desolationis, *incipiens a Nativitate Antichristi, & perdurans usque ad finem mundi.*

Cap. III. v. 14—22.

Vers. 14.

I. *Et Angelo Laodiciae Ecclesiae scribe: haec dicit: Amen. Testis fidelis & verus, qui est principium creaturae Dei.* Septimus, & ultimus Ecclesiae status incipiet a nativitate Antichristi, & durabit usque ad finem mundi. Erit hic status desolationis, in quo fiet discessio a fide totalis Luc. Cap. 18. Verum tamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra? In hoc statu complebitur abominatio desolationis descripta Math. Cap. 24. & Dan. Cap. 11 & 12. Et consummabitur saeculum & verbum voluntatis Dei. Unde huic statui congruit septima dies creationis mundi, quo complevit Deus opus suum, quod fecerat, & requievit die septimo, ab universo opere, quod patrarat. Gen. Cap. 2. Sic in septimo statu Ecclesiae Deus complebit opus suum spirituale, quod per filium suum JEsum facere decrevit. Et requiescet deinceps cum omnibus sanctis suis in aeternum. Eidem statui convenit septimus spiritus Domini, scil. spiritus scientiae; in tempore enim illo clare scietur, postquam percussus est, & detrusus fuerit Antichristus in infernum, Christum JEsum venisse in carne: Et tunc reliqui Judaeorum poenitentiam agent. Item, quia tunc multiplex erit scientia super terram: Dan. Cap. 12. Quando apparebit signum Filii hominis in coelo, & videbit eum omnis oculus. Similiter ei convenit septima mundi aetas; nam sicut illa est ultima, in qua consummabitur saeculum; ita hic est ultimus status Ecclesiae. Typus quoque hujus est Ecclesia Laodicia, quae interpretatur vomitus, & talis erit ultimus status, in quo, donec adolescat Antichristus refri-

refrigefcet charitas, & fiet difceffio a fide, & perturbabuntur omnia regna, & fe mutuo lacerabunt, & erunt homines fe ipfos amantes, acediofi, tepidi, paftores vero, Praelati, & Principes erunt defipientes, arbores autumnales fine foliis, & fructibus bonorum operum, fidera errantia, nubes fine aqua &c. Et tunc Chriftus incipiet Ecclefiam fuam evomere ex ore fuo, & permittet folvi fatanam ubique, & intrare filium perditionis in regnum.

II. *Haec dicit: Amen. Teftis fidelis, & verus, qui eft principium creaturae Dei.* His verbis continentur quaedam attributa, quae tanquam infignia Chrifti more folito hic praemittuntur. *Haec dicit: Amen. Amen* Proverbium Haebraicum eft, & fignificat idem, quod vere, & attribuitur Chrifto propter divinitatem per fe, & effentialiter, quia eft prima veritas. Unde Joan. 14 Cap. dicitur: *Ego fum via, veritas, & vita.* Nulli puro homini poteft competere, hoc attributum, quia omnis homo mendax, folus Deus verax. *Teftis fidelis & verus*, paternae Majeftatis, & gloriae, cui teftimonium perhibuit ufque ad mortem in fidelitate, & veritate perfectiffima, & divina, tanquam filius ejus. *Qui eft principium creaturae Dei*, quia omnia per ipfum facta funt, & fine ipfo factum eft nihil. Joan. Cap. 1. Haec attributa, & infignia divina hic praemittuntur ad confirmandos animos fervorum fuorum in veritate Evangelii Chrifti, contra falfam impietatem Antichrifti, qui magnificans fe fuper Dominum Deum coeli & terrae, blafphemabit crudeliter, JEfum Chriftum non effe Deum, neque veniffe eum in carne, neque teftimonium, neque Evangelium ejus effe verum &c.

Verf. 15. *Scio opera tua;* confueto loquendi modo hujus ftatus opera vituperat, ut patet ex fequentibus, *quia neque frigidus es, neque calidus, h. e.* Neque habes timorem Dei, neque fervorem charitatis, quorum

quorum impulsu justitiam, & veritatem sectareris; metaphorice haec duo per frigidum, & calidum significantur. Et quoniam in novissimis diebus abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Math. 24 Cap. 12 v. Merito dicitur de hoc statu Ecclesiae, quod neque frigidus, neque calidus sit; *Utinam frigidus esses, aut calidus*, est optativus, quo Christus Dominus affectu paterno plangit hunc Ecclesiae statum, sicut solet plangere Pater, & Mater filium vel filiam suam, & sponsus sponsam, quam diligebat.

Vers. 16. *Sed quia tepidus es*, h. e. languescis, & deficis in fide, spe, & charitate, & consequenter in operibus justitiae, & observatione mandatorum meorum, *incipiam te evomere ex ore meo.* Quod ore projicitur, abominabile, aut ingratum solet esse homini; ejusmodi est maxime aqua tepida, cui per metaphoram pulchre comparatur Christianus languidus in fide spe, & charitate, & qui praeter nomen nihil de Christiano retinet; ideo subdit: *Incipiam te evomere ex ore meo*, h. e incipiam te paulatim projicere a me, deserere, & relinquere, & labi in haereses. *Incipiam te evomere ex ore meo* h. e. te conculcari a gentibus, & ab Antichristo, permittam, sicut sputum & aqua tepida projecta ex ore solet conculcari pedibus. Populus Christianus est in ore Christi per fidem in verbo ejus, & Evangelio, quem evomit, quando permittit ob insipientiam abominationum suarum cadere in haereses, & defectionem a vera fide, Id incipiet facere circa finem sexti status, & in statu septimo continuabit, quando enim refrigescet charitas, & abundabit iniquitas, fiet discessio a fide totalis.

Vers. 17. *Quia dicis: quod dives sum, & locupletatus, & nullius egeo: & nescis, quia tu es miser, & miserabilis, & coecus, & pauper, & nudus.*

Vers. 18. *Suadeo tibi emere a me aurum ignitum, probatum, ut locuples fias, & vestimentis albis induaris, & non appareat confusio nuditatis tuae, & collyrio*

lyrio inunge oculos tuos, ut videas. Revelat hic per modum paternae correptionis hujus status vitia, & defectus, contra quae simul consilium salutare, & remedium suggerit opportunum. Primum vitium est perversa quaedam praesumptio spiritus, & sapientia propria, qua homines in diebus illis excoecati non agnoscent peccata sua, & errores, sed callum obducentes in sceleribus, & voluptatibus, & erroribus suis justificabunt semetipsos, sanam doctrinam non recipientes. Quo sensu hic loquitur Christus: *Quia dicis*, te false jactando, & male praesumendo, *quod dives sum*, h. e. dotatus perfectis, & magnificis scientiis, justitia & veritate, *& locupletatus*, h. e. exercitio & praxi omnium artium, & experientiarum, qualiter nullum fuit saeculum; *& nullius egeo*, h. e. non habeo opus doceri ab aliis. Hunc perversum spiritum Satanae habent etiam nostri temporis pseudopolitici, falsi christiani, qui contempta omni vera scientia, & doctrina sana, & spretis animarum rectoribus in omnibus se justificant, sequentes proprii amoris, & suae nequitiae voluntatem in interitum. Unde sequitur, *& nescis* h. e. non agnoscis, quia tu es miser. Miser es ob coecitatem, & carentiam gratiae, & veri luminis, & consequenter miser etiam ob inimicitiam Dei, qua major non potest excogitari miseria, sed hoc ipso miserior es, *quia nescis*, sive non agnoscis miseriam tuam, in qua versaris, & non vis, ut Ego tibi, vel quisquam remedeatur; & *miserabilis* per reatum poenae, quae ex his omnibus consequetur. *Et pauper*, bonis spiritualibus meritorum, quae cum inimicitia Dei non possunt consistere. *Et coecus;* quia non vides, & non agnoscis tuos defectus, vitia, paupertatem, & miseriam. *Et nudus*, h. e. virtutibus verae fidei, spei, & charitatis, justitiae, & religionis, spoliatus, quia habitus virtutum sunt indumentum, & vestis animae. *Secundum* vitium erit vana fiducia in divitiis, thesauris, in vasis aureis, in ornamentis, & magnificis aedificiis templorum, & externo rerum spiritualium, & tempo-

temporalium splendore, quae cum omnia sine charitate Dei sint, Christo JEsu non placent; sicut nec sacrificia in veteri testamento sine misericordia Domino Deo accepta fuere; & omnia haec cedent in praedam, & conculcationem Antichristo, qui potietur thesauris Ecclesiarum, & regum, & principum, & divitum, & conculcabit omnia sancta, & sacra, incendet templa, aedificia magnifica diruet funditus; & faciet in his omnibus desolationem, & abominationem maximam, qualis nunquam fuit, & tandem igni consumet omnia, & in favillam rediget. Unde sequitur salutare Christi consilium, & suavis admonitio: *suadeo tibi*, utpote jam in agone pugnanti, *emere a me*, pro his *omnibus aurum ignitum* charitatis, & sapientiae coelestis per opera misericordiae, & eleemosynarum in pauperes & sanctos usus. *Probatum* quod tyrannus non poterit aufferre, necquisquam adulterare. Hoc fecit S. Laurentius, & alii Sancti Dei, & Martyres; quando enim videbant instare agonem mortis suae, & horam tentationis, omnes thesauros Ecclesiae distribuebant in pauperes, & emerunt sibi aurum probatum flamma charitatis, qua ardentes, sustinuerunt cum gaudio ardentes rogos, & poenas saevientium Tyrannorum; sic oportet facere servos Dei, maxime in diebus illis calamitatis, postquam nulla tempora erunt, neque necessitas, aut ullus usus auri, argenti, vasorum, thesaurorum, ad quod hoc loco Christus Dominus eos, paterne adhortatur: *ut locuples fias*, thesaurizando tibi per haec omnia caduca, & statim peritura thesaurum in coelis, quem nemo a te aufferre potest, & poterit in aeternum. *Et vestimentis albis induaris*, virtutum, & donorum Dei, quae charitatis, & misericordiae opera consequentur; *& non appareat confusio nuditatis tuae* h. e. operias his peccata tua, quae nuditas animae sunt, charitas enim operit multitudinem peccatorum. *Et collyrio inunge oculos tuos.* Collyrium est medicina oculorum, oculi animae sunt memoria, & intellectus, hi obtusi & coeci fiunt ex aspectu rerum

rerum praesentium. Collyrium hoc, prout est medicina spiritualis, quibus duo isti oculi sanentur, & conserventur ab hac coecitate, est consideratio novissimorum, & scrutatio S. scripturae, quae militibus Christi in diebus illis maxime erunt necessaria propter tormentorum saevitiem futuram, & propter errores, & deceptiones pseudoprophetarum, & propter scandala, & defectionem totalem a fide Christi. Unde saluberrime hic praemonet, dicens: *Et collyrio inunge oculos tuos;* h. e. applica oculos mentis tuae, & memorare semper in die malo novissima tua futura, & scrutare scripturas, ut videas praesentium vanitatem, futurorum bonorum soliditatem, Tyranni blandientis & promittentis nequitiam, & signorum, prodigiorumque tunc futurorum fallaciam.

Vers. 19. *Ego, quos amo, arguo:* h. e. tanquam Pater filios suos dilectos corripio, admoneo, & informo de defectibus suis emendandis, & periculis fugiendis. *Et castigo*, permittendo contra eos in hac vita adversa, tribulationes, persecutiones, & potestatem impiorum hominum. Hinc Psalmista ait. Imposuisti homines super capita nostra, transivimus per ignem, & aquam, & eduxisti nos in refrigerium Psal. 65.

III. *Aemulare ergo, & poenitentiam age.* Duo proponit in his verbis Christus militibus suis, in ultima tribulatione victuris, sectanda vestigia, scil. exemplum, & poenitentiam. *Aemulare ergo* h. e. imitare bonos, & fortes, & sapientes milites meos, qui sub Diocletiano & praecedentibus Tyrannis in simili persecutione vicerunt. *Et poenitentiam age* de peccatis perpetratis, & poenitentiam age, seu resurge de lapsu tuo cito, sicut fecit S. Marcellinus Papa, qui metu mortis, & tormentorum Diis sacrificarat.

Verſ. 20. *Ecce ſto ad oſtium, & pulſo: Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & coenabo cum illo, & ipſe mecum.* Haec verba continent adventum, & coenam agni, ad quam ipſemet invitat, dicens: *Ecce ſto ad oſtium, & pulſo.* Stare dicitur Chriſtus ad oſtium Eccleſiae ſuae, quando proxime eſt venturus ad judicium, & renovationem mundi. Pulſabit vero, quando homines impleri videbunt ſigna, & tribulationem, quam ipſe praedixit Math. Cap. 24. Ubi addit: *ab arbore autem fici diſcite &c.* ita, & vos, cum videbitis haec omnia, ſcitote, quia prope eſt in januis. *Siquis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam.* In diebus illis erunt duae voces, una Chriſti vera, altera falſa & impia Antichriſti, & aſſeclarum ejus, qua Meſſias eſſe jactabitur. Contra hanc vocem praemonet Chriſtus Math. Cap. 24. Dicens: Tunc, ſiquis vobis dixerit: Ecce hic eſt Chriſtus, aut illic, nolite credere. Altera vox erit Chriſti vox, quae continetur in ſacra ſcriptura, quod ille ſit verus Meſſias, & Filius Dei. Haec vox perſonabit ex ore Enoch, & Eliae, & aliorum ſervorum Dei, qui tunc reſiſtent Antichriſto, & praedicabunt verum Meſſiam JEſum Chriſtum, Deum & hominem, jam veniſſe in carne &c. Unde ſignanter dicitur: *Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam*, cordis ſui per fidem in me, intrabo ad illum per gratiam conſolationis in omnibus tormentis, & adverſis. *Et coenabo cum illo, & ipſe mecum.* Coena corporalis eſt refectio hominis ante ſomnum, coena ſpiritualis eſt confortatio animae ante mortem. Et hoc ſenſu dicitur: *& coenabo cum illo* h. e. recreabo illum, & confortabo illum in morte per gratiam perſeverantiae, *& ipſe mecum* h. e. perſeverabit in omnibus tormentis uſque ad mortem.

Verſ. 21. *Qui vicerit mundum, carnem diabolum & mortem, Dabo ei ſedere in throno meo, ſicut & ego*

ego vici, & ſedi cum Patre meo in throno ejus. Promittitur his verbis Chriſti militibus, qui in ultimo agone hujus ſaeculi vicerint, poteſtas, & dignitas judicandi vivos & mortuos, quemadmodum Apoſtolis Chriſtus promiſit Math. C. 19. *Amen dico vobis, quod vos, qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cum ſederit Filius Hominis in ſede Majeſtatis ſuae, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſrael.* Sic etiam hic ſervis ſuis ob arduitatem victoriae, quam facient in ſumma perſecutione, & tribulatione, promittit ſummam dignitatem in coelis, quae eſt poteſtas judiciaria, & per ſedere *in Throno* ſignificatur.

Qui habet aurem, audiat, quid ſpiritus dicat Ecleſiis. Hoc ſoepius jam explanatum Itaque.

Finis Libri Hujus primi.

LIBER SECUNDUS

IN APOCALYPSIS CAPUT IV & V.

De Natura Ecclesiae, ac Regni Christi & de Libro Secretorum Dei, circa eaque S. Joanni hic ostenduntur.

Sectio I.

IN CAPUT QUARTUM.

De Natura Hierarchica Ecclesiae militantis.

Vers. 1.

Post haec vidi: & ecce ostium apertum in coelo: & vox prima, quam audivi, tanquam tubae loquentis mecum, dicens: Ascende huc, & ostendam tibi, quae oportet fieri post haec.

§. I.

De quibusdam praenotandis, quae ad intelligenda duo sequentia Capita & aliorum scitu necessaria sunt.

I. Antequam ulteriorem Apocalypsis interpretationem aggrediamur, sciendum est *primo;* quod coelum aliquando sumatur pro Ecclesia militante, aliquando pro triumphante, promiscue pro utraque in diversis locis accipitur, quod colligendum ex objecto, & materia eorum, quae describuntur. 2do Ecclesia militans super terram est imago, & figura triumphantis in coelo: Unde S. Joannes unam describit per alteram, v. g. militans regnum Christi super terram per regnum triumphans, quod fuit ostensum ipsi in coelo per unam sedem, & sedentem in throno per quatuor animalia, & viginti quatuor

quatuor seniores, qui sedebant, & cadebant ante thronum, & adorabant viventem in saecula saeculorum. Haec enim omnia sunt, & fiunt suo modo in regno illius militante. 3tio Sicut per septenarium numerum universitas Ecclesiarum, Sigillorum, Angelorum, tubarum, plagarum Spirituum &c. quae diversis temporibus in regno Christi militante ad consummationem divinae voluntatis, cursum suum in bono, vel malo implebunt, ita per quatuor animalia universitas Doctorum, Praedicatorum, & Primatum, per viginti quatuor seniores universitas Episcoporum, Archiepiscoporum, aliorumque Praelatorum, per viginti quatuor sedilia universitas sedium Episcopalium, & Archiepiscopalium designantur, super quas sub uno capite visibili in throno, h. e. in prima, & Apostolica sede, sederunt, sedent, & sedebunt, diffusi per orbem terrarum, usque ad consummationem saeculi. 4to Tametsi plures scripserint Evangelium Christi, ab Ecclesia tamen tantum quatuor recepti, qui per quatuor animalia designantur. Ezech. C. 1. Apoc. C. 4. Qui etiam comparantur quatuor fabris. Zach. C. 1. Quatuor quadrigis, Zach. 6. Quatuor mensis. Ezech. Cap. 40. Et eorum figura fuerunt Moyses & Aaron Nadab, & Abiu. Exod. Cap. 24. quos jussit Deus cum septuaginta senioribus ascendere ad montem. Ratio hujus quaternarii numeri sumitur a quatuor partibus mundi, in quibus Evangelium erat praedicandum. Hi quatuor Evangelistae unanimi sensu tradiderunt nobis veram Christi doctrinam, cui se in fide & praedicatione tota Ecclesia debet conformare, & semper conformavit. Unde, etsi jam sint in regno Christi triumphante, tamen in regno ejus militante moraliter & auctoritative censentur existere, veluti summi Doctores, Archicancellarii, & principes seniorum. 5to Ad similitudinem regni coelestis Christus Dominus instituit Regnum super terram perfectissime monarchicum cum mirabili & sapientissima subordinatione. Primo enim posuit unum caput, dein Evangelistas, postea Apostolos, & Doctores &c.

Ad normam primae hujus institutionis in moderna Ecclesia est summus Pontifex caput universorum; deinde Patriarchae, ac Primates, postmodum Archiepiscopi, Episcopi, Praelati, Decani, Parochi &c. per subordinationem. 6to Sensus litteralis non est ille, qui per voces immediate, sed ille, qui per imagines significatur, & latet in proprietate rerum, vel verborum, ex quibus oportet eum eruere, sicut judic. Cap. 9. dicitur: quod ligna dixerint ad Rhamnum arborem: Veni, & impera nobis. Sensus literalis non est de arboribus, vel lignis, sed de viris Sichem, per arborem & ligna significatis, qui fecerunt super se Abimelech Regem. 7mo Etsi revelationes, & visiones secretorum Dei S. Joanni factae sint ad quamcunque differentiam temporis praeteriti, praesentis, & futuri, habent tamen existentiam intellectualem simul in mente illius diei, quo factae sunt a Deo, unde fit, ut eas tanquam existentes ponat; idem de rebus & personis sentiendum est. 8vo Omnes illi promiscue appellantur in hac Apocalypsi angeli, sive homines, sive spiritus, sive boni, sive mali sint, qui a Deo mittuntur, vel permittuntur. 9no In hac Apocalypsi non est semper attendendus ordo rei gestae, sed ordo visionis, ac descriptionis; illa enim, quae sunt prius facta, frequenter sunt posterius ostensa Prophetis, & scripta, ut patet ex scriptura V. & N. Testamenti. 10mo In hoc ipso libro per thronum promiscue intelligitur omnis sedes; & potestas saecularis, & spiritualis, temporalis, & aeterna; unde aliquando sumitur in progressu pro sede temporaria, aliquando pro pontificia Ecclesiae militantis in terris, & pro majestativa, & Ecclesiae triumphantis in coelis. 11mo Sub una alicujus mysterii descriptione aliquando plura diversis temporibus futura comprehenduntur; unde res una, aut verba eadem habent plures sensus literales, aliquando aeque principales, & alios minus principales, quos omnes simplicissima Dei scientia, utpote rerum omnium perfectissime comprehensiva, S. Joanni in scriptione hujus

Apoca-

Apocalypsis simul revelavit, & ostendit, quomodo sub eodem passu res & personas diversis temporibus futuras comprehenderet, quae vel essent similia perpetraturae pro vel contra Ecclesiam Christi, vel prout una, eademque res in se; vel per se habet suam significationem, & alterius est figura. Sic Daniel, & alii Prophetae multa prophetarunt de Synagoga, quae ad literam dicta sunt de Christi Ecclesia.

§. II.

De Natura Ecclesiae Christi, quae S. Joanni hic ostenditur, & revelatur.

Cap. IV. v. 1 — 11.

I. Postquam S. Joannes ex divina Revelatione septem Ecclesiae status, usque ad consummationem saeculi futuros, generaliter descripserat, & unicuique sufficientem suam, & salutarem valde, ac necessariam instructionem dederat, in hoc quarto Capite S. Joannes quasi ad interiora Domus Dei, ac Regni Christi, quod est Ecclesia, introducitur, ubi ostenduntur illi ejus natura, regimen, & constitutio intrinseca. Deinde mirabilia, & secreta Dei in particulari, quae circa Ecclesiam suam usque ad consummationem saeculi ab aeterno fieri Deus statuit, & in divino voluntatis suae decreto habuit, ipsi similiter ostenduntur ad similitudinem aliquam, qua Rex intimum amicum suum ad aulam admittens, aperit ei ostia cubiculi, in quo mirabilia pretiosa, & arcana totius regni asservantur, unde sequitur.

Vers. 1. *Post haec vidi: & ecce ostium apertum in coelo. Coelum* hic sumitur pro regno, & Ecclesia militante Christi, cujus ostium, h. e. secretum divinae voluntatis circa eam, hic S. Joanni dicitur fuisse apertum, h. e. manifestatum, & ostensum. *Et vox prima, quam audivi tanquam tubae loquentis mecum dicens:* sequitur in his verbis gravitas invitantis ad percipienda

Dei secreta, scil. Archangeli Michaelis, qui loquebatur de coelo h. e. de Ecclesia, cujus cura ei commissa est. *Ascende huc*, nempe spiritu, *& ostendam tibi, quae oportet fieri post haec.* Jubetur ascendere ob altitudinem mysteriorum, & secretorum Dei, quae ipsi promittit se ostendere in Ecclesia Christi, usque ad finem mundi eventura.

Vers. 2. *Et statim fui in spiritu ibi. Et Ecce sedes posita est in coelo.* Sedes, est sedes Apostolica, monarchica, & potestas, & jurisdictio Ecclesiastica, quam posuit in coelo, h. e. in Ecclesia sua Christus, quando Regnum suum, & Ecclesiam suam instituit Math. 16. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claves regni coelorum, & quodcunque solveris super terram, erit solutum & in coelo, v. 18 & 19. *Et supra sedem sedens,* 1mo Hic sedens est visibile caput Ecclesiae, quod sedere dicit supra sedem, gubernando Ecclesiam Dei. Supra hanc sedem primus fuit sedens S. Petrus, post quem semper unus sedit usque huc, & semper sedebit unus usque ad finem mundi, quia portae inferni non praevalebunt adversus eam. 2do Idem sedens est etiam invisibile caput Ecclesiae ejus, & regni JEsus Christus, prout continua sua assistentia & gratia influit in corpus suum mysticum, quod est Ecclesia. Math. Cap. ultimo. *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi.* Item: Non reliquam vos orphanos. Joan. Cap. 14. Sedet enim Christus supra sedem in regno suo, quod est potestas, & auctoritas Divina, in qua humanitas sedens gubernat, & regit Ecclesiam suam. Math. ult. Data est mihi omnis potestas in coelo, & in terra. 3tio Hic sedens est etiam Deus unus, & trinus, prout adoratur, & glorificatur tanquam Dominus universorum in Ecclesia catholica per Filium suum JEsum, quem constituit haeredem universorum.

Verf. 3. *Et qui sedebat, similis erat aspectui lapidis Iaspidis & Sardinis: & iris erat in circuitu sedis, similis visioni smaragdinae.* Jaspis est viridis coloris, confortativus oculorum, sardis est rubri coloris, significans metaphorice incendium charitatis. Horum duorum lapidum aspectui similis esse dicitur is, qui sedebat supra sedem per veritatem & charitatem Dei, in quibus semper usque ad consummationem Ecclesiam Catholicam confortabit, accendet, & conservabit per doctrinam infallibilem fidei, doctrinam sanctam, praecepta sancta & sanctam Charitatem Dei, & proximi, quod quidem fit, dum caput visibile ex Cathedra S. Petri definit, & declarat veritatem fidei, ac sanctas leges statuit, & decernit, quae fundantur in charitate Dei & proximi. Caput vero invisibile Christus, Deusque trinus & unus, mentes fidelium ad hoc illuminant, & gratia devotionis accendunt, quia est pactum inter Deum & Ecclesiam in hoc Math. ult. *Ego vobiscum sum &c.* Unde statim sequitur: *Et iris erat in circuitu sedis similis visioni Smaragdinae.* Per iridem significatur foedus Christi cum Ecclesia sua, sicut Genesis C. 9. fuit positum signum inter coelum, & terrum, & hoc erat typus & figura hujus moderni foederis spiritualis, dicitur haec iris esse in circuitu sedis, quia tale pactum inter Christum suamque Ecclesiam manifestum erit unicuique, qui voluerit cognoscere, dum viderit, & audierit eam semper stetisse inter tot haereses, & adversa incontaminatam, & inconcussam in veritate & charitate, quod signum manifestum est solam Ecclesiam Romanam, & orthodoxam veram esse sponsam Christi, quam foedere sempiterno subarravit per annulum Sanctum charitatis, & veritatis. Dicitur *similis visione Smaragdinae*, quia sicut color smaragdi viridis superat omnes colores virides; ita veritas fidei & pacti spiritualis Christi cum Ecclesia omnem superat veritatem, & pactum naturale, & sicut color ejus est oculis jucundissimus in luce tamen obscurus: ita veritas hujus foederis est jucundis-

cundissima oculis sapientium, & intelligentium, obscura tamen cordibus carnalibus propter adversa, & calamitates, quas Deus contra Ecclesiam suam permittit.

Vers. 4. *Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor: & super thronos viginti quatuor seniores sedentes circumamicti vestimentis albis, & in capitibus eorum coronae aureae.* Post descriptionem Capitis sequitur descriptio corporis, quod per viginti quatuor seniores significatur. Viginti quatuor sedilia sunt universae sedes Archiepiscopales, & Episcopales, & viginti quatuor seniores sunt Archiepiscopi, Episcopi, & Doctores, qui dicuntur sedere super thronos, quando in Concilio generali legitime congregato coadunantur suo capiti, fulgentes aureis coronis, h. e. speciali dignitate, auctoritate, & Majestate Apostolicae potestatis. Item intelliguntur hic per viginti quatuor seniores, duodecim Prophetae V, & duodecim Apostoli N. Testamenti, qui dicuntur sedere super thronos propter summam auctoritatem, quam habet in Ecclesia Catholica eorum doctrina & vita; ad quae duo in definiendis rebus fidei, & morum in conciliis generalibus maxime respicitur; unde, etsi sublati sint ex hoc mundo, refulgent tamen adhuc sua auctoritate Apostolica & divina. Et quamvis plures fuerint Doctores hujusmodi, quorum authoritas magna est in Ecclesia Dei, ponuntur tamen hi viginti quatuor pro universitate tota Doctorum: Saepius enim in S. scriptura numerus determinatus pro indeterminato ponitur. *Circumamicti vestimentis albis &c.* Per vestimentum album designatur coelibatus, & castitas sacerdotalis; quia est ornatus, & proprium indumentum, quo resplendent, & dignoscuntur sacerdotes, & Principes Ecclesiarum a potestatibus saecularibus. *Et in capitibus eorum coronae aureae.* Verba haec designant dignitatem & potestatem ecclesiasticam, apostolicam, & sacerdotalem, quia sunt principes Ecclesiarum & regnant super terram. Sic de Aaron Eccli. Cap. 45. dicitur: Corona

rona aurea supra mitram ejus expressa signo sanctitatis & gloria honoris. Item habent coronas aureas in capitibus suis, nempe sapientiae, scientiae, aetatis, ac maturitatis, quibus Christus Dominus Ecclesiae suae Principes, & Doctores dotavit, & ornavit.

II. Vers. 5. *Et de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua.* Per *fulgura* hic intelliguntur coruscationes miraculorum, quae terrent, & illuminant. Deinde sunt denuntiatio proemiorum pro operibus justitiae, & comminatio suppliciorum, atque anathemata pro malis. Item sunt interminationes excommunicationum, & poenarum ecclesiasticarum. Voces sunt definitiones articulorum fidei, & praecepta ecclesiastica, ad morum sanctitatem inducendam. *Tonitrua* autem sunt excommunicationes, & poenae Ecclesiasticae, quae ipso facto tangunt haereticos, & rebelles, qui comminationes, & definitiones Ecclesiae Christi non audiunt, sed contemnunt. Et haec omnia *procedunt de throno* h. e. de sede Apostolica, quae est judex controversiarum fidei, & legislatrix rectorum sanctorumque morum. *Et septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt septem Spiritus Dei.* Denotatur in his assistentia Spiritus, qui gubernat, & regit Ecclesiam Catholicam omni tempore, ut in adversis, & arduis non deficiat, sacram scripturam recte intelligat, & interpretetur. In malis consilio utatur, & vincat, ut in rebus fidei errare non possit.

Vers. 6. *Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo.* Mare vitreum est baptismus, in quo omnes animae accipiunt vitam spiritualem, vegetantur; vivuntque, moventur, & sunt. Dicitur *simile crystallo*, tum propter candorem puritatis, & sanctitatis, quem inde accipiunt, tum, quia non est mobile & fluidum, sed imprimit characterem indelebilem, propter quod est irreiterabile. *Et in medio sedis, & in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante, & retro.*

retro. Per quatuor animalia designantur quatuor quasi Archicancellarii regni Christi, qui post caput Ecclesiae primas obtinuerunt. Sunt autem quatuor Evangelistae cum quatuor suis Evangeliis, quae sunt in *medio sedis, & in circuitu sedis* h. e. diffusa & currentia per praedicatores in toto mundo, quia in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terrae verba eorum. Item dicuntur esse *in medio sedis*, quia Ecclesia diffusa per totum orbem fundatur in quatuor eorum Evangeliis, scil. in doctrina Evangelica. Dicuntur vero *plena oculis ante, & retro* propter perspicuitatem doctrinae & veritatis tum N. tum V. testamenti, quam continent. Oculi ante, sunt scientia & intellectus supernaturalis, quibus perspexerunt in errores Synagogae, quos correxerunt retinentes necessaria ad salutem. *Oculi retro sunt* eadem sapientia & intellectus supernaturalis, quibus radios Doctrinae suae miserunt usque in tempora novissima, & pro salute gentium legem Evangelicam saluberrime ex ore Christi conscripserunt per Spiritum S. sibi assistentem.

Vers. 7. *Et animal primum simile Leoni, & secundum animal simile vitulo, & tertium animal habens faciem quasi hominis, & quartum animal simile Aquilae volanti.* Comparantur *primo* quatuor Evangelistae quatuor animalibus, quia describunt Domini nativitatem, praedicationem, passionem, & resurrectionem. Christus in nativitate homo; in praedicatione Leo; in passione Vitulus; in Ascensione Aquila fuit. *Primum* animal, per quod S. Marcus describitur, Leoni etiam simile esse dicitur, quia exorditur Evangelium suum in praedicatione S. Joannis, qui fuit instar rugitus Leonis ob admirabilem suam efficaciam, ut habetur Marci Cap. 1. Et egrediebatur ad eum omnis Judaeae regio &c. Per *secundum* animal describitur S. Lucas, & comparatur Vitulo, eoquod Evangelium suum ordiatur a sacerdotio, in quo vitulus, ac omne primogenitum erat sacrificium Domino. *Tertium* animal typus est

est S. Mathaei; hoc dicitur habere faciem quasi hominis, quia Evangelii sui principium sumit a generatione Christi ex semine David. *Quartum* animal, quod S. Joannem exhibet sub velamine, assimulatur Aquilae propter sublimitatem sui Evangelii, qua transcendit coelum, & terram, omnemque generationem humanam, & naturalem, & volavit usque ad aeternam generationem Patris, dicens: In principio erat Verbum &c.

Vers. 8. *Et quatuor animalia singula eorum habebant alas senas: Prima* ala est lex naturalis; *secunda* lex Mosaica, *tertia* oracula Prophetarum; *quarta* Institutiones & Acta Apostolorum, *quinta* traditiones eorundem; Sexta denique statuta generalia Conciliorum. Has alas dicuntur habere haec quatuor animalia, quia in his sex fundatur, & completur tota doctrina Evangelica. Item in his alis Ecclesia volat per quatuor orbis partes, & alta petit, & praedicatores accipiunt ab iis totius praedicationis fundamentum. Unde statim subnectitur: *Et in circuitu, & intus plena sunt oculis*, h. e. aspiciunt in perfectam legem, quae ex praedictis sex alis constituitur; & ideo signanter additur. *In circuitu, & intus. Nam intus* ad charitatem, & contemplationem Dei; *in circuitu* vero ad charitatem proximi, & vitam activam referuntur, quibus Evangelistae & praedicatores debent excellere. *Et requiem non habebant die, ac nocte, dicentia. Sanctus Sanctus Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, qui est, & qui venturus est.* Sequitur munus & officium istorum animalium, quod est orando, & praedicando dare gloriam, & honorem, & benedictionem Domino Deo. *Et requiem non habebant die, ac nocte.* Quia verbum Dei non est alligatum, neque cessabit rugitus leonis, neque mugitus Vituli, neque vox hominis, neque clangor aquilae, h. e. praedicatio Evangelii, & glorificatio nominis JEsu usque ad consummationem Saeculi. *Die ac nocte* scil. tum in tempore malo, & hora tenebrarum, quas

quas excitant haeretici, & persecutores Evangelicae veritatis, quam in tempore bonae lucis, quod est tempus pacis, & tranquillitatis Ecclesiae dicentia: h. e. clamantia in praedicatoribus, in sacrificio Missae, & in officiis Divinis diurnis & nocturnis per totum mundum. *Sanctus Sanctus Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est.* Ponitur ter *Sanctus* ad significandam Trinitatem personarum, & subditur *Dominus Deus omnipotens* ad designandam unitatem essentiae, nam tres personae sunt unus Deus, & Dominus omnipotens, *qui erat, & qui est, & qui venturus est.* Per hoc exprimitur Dei aeternitas, qui fuit ante omnia tempora, & est in omni tempore, & erit post omne tempus in aeterna saecula saeculorum.

III. Vers. 9. *Et cum darent illa animalia gloriam, & honorem, & benedictionem sedenti super thronum, viventi in saecula saeculorum.*

Vers. 10. *Procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno &c. Sedens super thronum* intelligitur esse Christus, & Deus trinus, & unus, prout est Monarcha totius universi, & caput invisibile Ecclesiae, regens, & gubernans eam, ut supra dictum, cui se submittunt, intime juncti cum capite invisibili Ecclesiae omnes Doctores, praedicatores, Apostoli, Prophetae, & Principes Ecclesiarum per universam terram. *Et mittebant coronas suas ante thronum;* in signum reverentiae, humilitatis, & subjectionis infimae; tum quia omnis potestas & honor, & gloria, & dignitas, & authoritas Ecclesiastica & Apostolica, Episcoporum, Doctorum, & Praelatorum (quae per coronas aureas significari supra diximus) a throno, sive sede Apostolica derivatur. *Ante thronum* ideo hic dicuntur coronas suas mittere, in recognitionem intimae unitatis & subjectionis, quae in Ecclesia, utpote perfectissime Monarchica reperitur, & esse debet. Tum quia per hanc confitetur Ecclesia, quod habeat a Deo omnem claritatem virtutis,

virtutis, & ſapientiae, & gloriae ſuper terram, quae itidem per coronas aureas deſignatur. Chriſtus enim JEſus, verus Deus, cum tota SS. Trinitate, ut eſt caput inviſibile Eccleſiae, eſt fons omnis Sapientiae, & virtutis, & poteſtatis, quam derivat per ſpiritum Sanctum in Eccleſiam ſuam, ideo debetur ipſi a nobis omnis honor, & gloria, & virtus. Hinc ultra:

Verſ. 11. *Dignus es Domine Deus noſter, accipere gloriam, & honorem & virtutem.* Non quod Deus accipiat aliquid de novo, vel ei aliquid accreſcat ex operibus, & laudibus humanis, ſed quod homines ex beneficiis ab eo acceptis, teneantur aſſurgere ad laudandam & glorificandam tantam excellentiam, & bonitatem & ſapientiam, & potentiam aeternae Majeſtatis, quae per ſanguinem filii ſui JEſu fundavit hoc tam excellens, & glorioſum, & admirabile regnum, & Monarchiam fortiſſimam Eccleſiae, adverſus quam portae inferni non praevalebunt. Ceterum dicuntur viginti quatuor ſeniores *procidere ante ſedentem in throno, & adorare viventem in ſaecula ſaeculorum*, cum illa animalia darent gloriam, & honorem, & virtutem, & benedictionem ſedenti ſuper thronum &c. quia cognitionem hujus veritatis ex Evangeliis habent, quae docent unum verum Deum, & unicum filium ejus JEſum Chriſtum adorandum eſſe. *Quia tu creaſti omnia.* 1mo Producendo univerſum mundum cum omnibus creaturis ex nichilo. 2do Quia feciſti, & ordinaſti hoc regnum Eccleſiae ſuper terram ex ſapientia tua infinita, & bonitate voluntatis tuae aeternae. *Et propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt.* His verbis indicatur, quod divinae voluntatis beneplacitum ſit finis ultimus omnium creaturarum, omnium regnorum, & totius univerſi, ad quod deberent primo, & ultimato dirigi tanquam ſagitta volans ad ſuam metam, omnis honor, & gloria, & poteſtas & imperium, omniaque coetera. *Et propter voluntatem tuam erant.* In diſpoſitione tua & li-

bera bonitatis, & sapientiae tuae voluntate ab aeterno erant, antequam crearentur; sicut domus materialis, antequam sit in effectu, praexistit in dispositione artificis. Et *creata sunt*, h. e. producta & facta in effectu, in tempore, & hoc ex divina, pura, & libera bonitatis, & sapientiae tuae voluntate, & non ex naturae necessitate.

Sectio II.

IN CAPUT QUINTUM.

De Libro Signato Septem Sigillis, & de acclamatione Christo facta ob ejus apertionem.

Vers. 1.

Et vidi in dextera sedentis super thronum librum, scriptum intus, & foris, signatum sigillis septem.

§. I.

Quid sit liber scriptus intus, & foris, Signatus Sigillis septem?

Cap. V. v. 1—4.

I. Descripta jam natura, & constitutione intrinseca, atque Majestate Ecclesiae Catholicae consequenter jam S. Joanni tanquam intimo secretario regni Christi super terram ostenditur liber secretorum Dei & dispositionis circa Ecclesiam suam usque ad consummationem saeculi futurorum, quae omnia illi aperto libro in particulari per ordinem fuere revelata. Hic enim liber continet abstrusissimam & saluberrimam, valdeque necessariam instructionem sapientis Patris coelestis, quam reliquit omnibus filiis suis dilectis, sicut Rex aut Monarcha aliquis sapiens solet relinquere filio suo ante mortem inter secreta regni sui instructionem circa regnum suum, v. g. quae

quae possint ingruere bella, & qui maxime hostes sint pertimescendi, & quid deinde in ejusmodi casu agendum, quidve cavendum. Sic & longe majori sapientia, ex paterno amore, & cura suorum Electorum nos instruxit, hic ex abysso ineffabilis suae praescientiae aeternae, ostendendo S. Joanni, tanquam intimo regni Christi secretario, hostes, desolationes, consolationes, & mutabilitates notabiliores, ac potiores, circa Ecclesiam suam usque ad consummationem Ecclesiae futuras. *Et vidi in dextra sedentis librum scriptum intus, & foris, signatum sigillis septem &c.* His verbis tangitur profunditas divinorum secretorum, quae in libro ostenso comprehenduntur. Iste liber est specialis quaedam circa suam Ecclesiam scientia, dispositio, ac mens divina, in qua omnia metaphorice dicuntur esse scripta: Nam sicut litera scripta manet, ita, quae Deus absolute statuit facere, vel permittere, manent fixa, & immutabilia. Hic supponendum ex Theologia; 1mo Quod in Deo ponitur scientia simplicis notitiae & intelligentiae, quae se extendit ad omnia possibilia, nunquam tamen fuerunt, vel erunt. 2do Scientia visionis, quae respicit existentiam pro omni differentia temporis, scil. praeteriti, praesentis, & futuri. 3tio Est inter has media respectu futurorum contingentium sub conditione, & quamvis in descriptione septem statuum Ecclesiae C. 2, & 3. multa ex hac ultima scientia Dei fuerint revelata, tamen, quae hic dicuntur in hoc libro, scripta sunt ex scientia visionis, quia sunt in virtute Dei operativa, & in voluntate divina omnino decreta, ut ipsa in aliquo tempore operetur, aut permittat. Ideo dicitur, quod S. Joannes viderit hunc librum in dextera sedentis super thronum: quippe virtus operativa Dei dicitur metaphorice manus ejus dextera; sicut enim per manum dexteram operamur; ita Deus per voluntatem suam, dicitur enim Ps. 32. Quoniam ipse dixit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt. Dominus dissipat consilia gentium, reprobat autem cogitationes populorum, & re-

probat consilia principum; Consilium autem Dei in aeternum manet. Cogitationes cordis ejus in generatione, & generationem. Et Ps. 113. Deus autem in coelo omnia, quaecunque voluit, fecit, & iterum Ps. 148. Quia ipse dixit, & facta sunt; ipse mandavit & creata sunt; statuit ea in aeternum, & in saeculum saeculi, praeceptum posuit, & non praeteribit. *Sedens super thronum.* Hoc iterum sumitur, prout Dominus Deus sedet invisibiliter super sedem Apostolicam, Ecclesiam suam regens, & gubernans, & ab universis Christianis adoratur, & colitur in humanitate JEsu Christi super terram. *Librum scriptum intus, & foris.* Per intus scripta intelliguntur ea, quae obscuriora, & abstrusiora sunt ab humana intelligentia, primumque post revelationem hanc S. Joanni factam per decursum Ecclesiae, & in novissimis diebus sunt futura, & adimplenda. *Per foris scripta* denotantur clariora, & patentiora, & quae ipse S. Joannes explicavit, & etiam, quae jam eo tempore, quo Apocalypsin scripsit, erant impleta, aut brevi implenda, qualia multa sunt, ut infra videbimus. *Signatum Sigillis septem.* Sigillo obsignantur literae, & secretantur, ne ab aliis legantur: item Sigilla apponuntur literis, testamentis, & libris, ut fides adhibeatur. Sic Reges suis edictis, ac diplomatibus apponunt sua Sigilla, ut iis ab omnibus adhibeatur fides. Sigillum Dei est divina voluntas, quae ab origine mundi abscondit, & quasi secretavit in mente sua divina admirabilia, & horribilia opera, & permissiones circa suam Ecclesiam in novissimis diebus futura: & neque ulli Prophetarum, aut Patriarcharum, aut aliorum hominum, imo neque ulli angelorum revelavit usque ad adventum Christi sui, cujus humanitati haec ostendit, & solvit septem signacula ista; unde dicitur inferius, quod nemo dignus fuerit, neque *in coelis*, quoad Angelos, *neque in terra*, quoad viventes, *neque subtus terram*, quoad Patres in limbo, *aperire librum, & solvere signacula ejus, neque respicere eum.* Et quamvis dictum sigillum divinum

divinum ad intra in se sit unum simplicissimum, tamen dicitur esse septiplex ad extra, ad diversitatem temporum, & septem statuum Ecclesiae reservatum, & decretum, in quibus mirabilia, & horrenda Dei secreta (circa suam Ecclesiam) Christus solvet, & expediet, in septiformi virtute Spiritus sui Sancti, quem effundet secundum diversitatem temporum, hominum, & statuum Ecclesiae usque ad Consummationem Saeculi in salutem Electorum suorum, in testimonium etiam fidei, & quod haec omnia oporteat fieri, dicitur hic liber esse Signatus septem Sigillis dicto modo.

II. Vers. 2. *Et vidi Angelum fortem, praedicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum, & solvere signacula ejus?* Hic consequenter describitur difficultas, & arduitas aperiendi, solvendi, & expediendi dicta mirabilia Dei secreta, & horrenda circa suam Ecclesiam. Iste fortis Angelus est Gabriel, qui interpretatur fortitudo Dei, & est specialis Dei nuntius, & legatus circa regnum Christi, quo officio etiam functus est in incarnatione Christi Luc. 1.

Vers. 3. *Et nemo poterat neque in coelo*, quoad Angelos, *neque in terra*, quoad viventes, *neque subtus terram* quoad Patriarchas, Prophetas, ac Patres in limbo, *aperire librum, neque respicere illum.* Expeditio enim illa circa Ecclesiam ac Regnum Christi fuit tam abstrusa, ardua, alta, & difficilis, ut nullae virtutes naturales; ac potestates & principatus, & sapientia & intelligentia hominum, & Angelorum potuerit comprehendere, & expedire, aut in opus redigere; sed requirebatur divina persona, sapientia, & virtus. Unde Archangelus Gabriel Luc. C. 1. praedicat, dicens: Ecce concipies, & paries Filium, & vocabis Nomen ejus JEsum; hic erit magnus, & Filius altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus, & regnabit in Domo Jacob in aeternum, & regni ejus non erit finis &c. Unde & Theologi in Tractatu de Incar-

natione docent, negotium circa redemptionem generis humani nulli puro homini, aut Angelo potuisse committi: *Ratio* est, 1mo quia nullus purus homo, aut Angelus satisfacere potuisset condigne divinae justitiae. 2do Nullus hominum, quantumvis sanctus, neque Angelus potuisset se conformare divinae voluntati, neque eam agnoscere ex tam immanibus tribulationibus, & malis, quibus Ecclesia fuit afflicta, & natavit in Sanguine innumerorum Martyrum ad 300 annos. Deinde exagitata per tot fuit haereses, & in novissimis diebus adhuc mirabilius affligetur; quae omnia nullus hominum, neque Angelorum coepisset, nisi JEsus Christus praecessisset nobis exemplo sancto suae passionis, & haec nos, tum in Evangelio, tum etiam in hac Apocalypsi, edocuisset; homines enim, quantumvis Sancti non capiunt verbum hoc. 3tio Potentia, & astutia hujus mundi fuit tam malitiosa, ut sine omnipotente virtute Dei Filii regnum praesentis Ecclesiae militantis finem, & expeditionem suam assequi viribus humanis nunquam valuisset.

Vers. 4. *Et ego flebam multum quoniam nemo dignus inventus est, aperire librum, neque videre illum.* Per fletum hic exprimitur desiderium, & sollicitudo S. Joannis, in persona totius generis humani, circa decursum admirabilem, & ultra omnes vires humanas arduum Ecclesiae, & salvationis Electorum. Unde subditur: *Quoniam nemo dignus inventus est aperire librum*, hoc est expedire, *nec videre* h. e. cognoscere Dei voluntatem.

§. II.

§. II.

De acclamatione Christo facta ob apertionem libri Signati.

Cap. V. v. 5 — 14.

Vers. 5.

1. *Et unus de senioribus dixit mihi: Ne fleveris, ecce vicit Leo de tribu Juda, Radix David, aperire librum, & septem Signacula ejus.* Hic sequitur consolatio nostra in omni tribulatione. Iste unus *de senioribus* est S. Petrus primus inter Apostolos: sicut dicitur Genes. C. 1. Et factum est vespere, & mane dies unus, h. e. primus. *Vicit Leo de tribu Juda.* Leo iste de tribu Juda est Christus, secundum carnem ex semine David, in quo impleta est prophetia Jacob Gen. Cap. 49. Juda! Te laudabunt fratres tui, manus tua in cervicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filii patris tui, catulus Leonis Juda: ad praedam, fili mi! ascendisti: requiescens accubuisti, ut Leo, & quasi leaena, quis suscitabit illum? Non auferetur sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est, & ipse erit exspectatio gentium, ligans ad vineam pullum suum, & ad vitem, o fili mi! asinam suam. Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvae pallium suum; pulchriores sunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores. *Radix David*, h. e. Christus secundum carnem ex semine David, de quo Isaias prophetavit C. 11. Et egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini &c. In hoc germine divino consolatur S. Petrus in persona S. Joannis totam Ecclesiam dicens: *Vicit Leo de tribu Juda, Radix David*, h. e. JEsus Christus Filius Dei vivi, vicit mundum, carnem, & diabolum, & mortem, & omnem potestatem, & omnem principatum, & omnem sapientiam mundi, & omnem tyrannidem &c. *Aperire librum* h. e. Revelare & manifestare

 Eccle-

Ecclesiae suae Sanctae mentem, & voluntatem Patris sui in sustinendis malis, & persecutionibus. *Et solvere septem Signacula ejus*, h. e. expedire singula in tempore suo, per septiformem spiritum oris sui, in salutem electorum suorum, & conservationem Ecclesiae suae Sanctae, donec consummetur saeculum, & impleatur numerus Electorum suorum.

II. Vers. 6. *Et vidi: & ecce in medio throni, & quatuor animalium, & in medio Seniorum, agnum stantem tanquam occisum, habentem cornua septem: Qui sunt septem Spiritus Dei, missi in omnem terram.* Iste agnus est Christus Dominus: Dicitur esse in medio throni, & quatuor animalium, & seniorum, quia universalis Ecclesia ab eo tanquam thronus possidetur; tanquam animalia pascitur; tanquam Seniores in judicio pietatis honoratur, & super Christum aedificata in septem Cornibus fortitudinis exaltatur; & in septem oculis, signis, & virtutibus illuminatur. Ipse enim est semper in medio Ecclesiarum, in nomine ejus per orbem constitutarum, sicut ipse dicit Math. Cap. ultimo: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. Qui sicut dictus est Leo ratione resurrectionis, ita dicitur hic Agnus, ratione immolationis, propter quod etiam dicitur *stans*, quia resurrexit ad vitam immortalem. Rom. C. 6. Christus resurgens a mortuis, jam non moritur; Item dicitur *stans*, quia pugnat; & vigilat pro Ecclesia sua in militibus suis Sanctis super terram; Sic vidit in martyrio S. Stephanus Christum stantem a dextris virtutis Dei; unde sequitur: *Habentem Cornua Septem, & oculos septem, qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram.* Describuntur hi spiritus Isaiae Cap. 11. Requiescere super Christum, & metaphorice dicuntur *cornua, & oculi*: Cornua, propter virtutem divinam; & oculi, propter illuminationem & claritatem veritatis, quam in se continent uniformiter. Cornibus Christus pugnat contra suos

ſuos inimicos, & oculis illuminat ſuos ſervos. Ponitur item in his ſeptenarius numerus, ad deſignandam univerſitatem virtutis, & poteſtatis, quam Chriſtus ſecundum diverſitatem temporum & Eccleſiae ſtatus oſtendit uſque ad conſummationem ſaeculi. *Tanquam occiſum.* 1mo Quia quotidie in Eccleſia immolatur, & offertur hoſtia Deo Patri in ſacrificio Miſſae ejus corpus & Sanguis, in memoriam immolationis ſecundum carnem. Ideo non dicitur ſimpliciter, ſed cum addito *tanquam occiſus.* 2do Dicitur, *tanquam occiſus*, ob patientiam, & longanimitatem, qua ſuſtinet impios & inimicos ſuos ſuper terram dominari, & affligere Eccleſiam ſuam, & hoc quandoque adeo multo tempore, ut videri poſſet imbecillioribus in fide, & iis, qui proceſſum divinarum permiſſionum non probe intelligunt, quaſi non viveret Chriſtus, aut Eccleſiae curam non haberet, dum viſibili virtute ad extra ſe non oſtendit.

Verſ. 7. *Et venit, & accepit de dextera ſedentis in throno librum.* Non eſt intelligendum, quod Chriſtus acceperit tunc notitiam de proceſſu Eccleſiae; nam Chriſtus ab inſtanti conceptionis ſuae (qua Deitas humanitati admirabiliter in unitate perſonae fuit unita) notitiam habuit omnium, quae Deus ſcientia viſionis cognoſcit, inter quae eſt proceſſus Eccleſiae, ut patet ex dictis; Per hoc ergo, quod Joannes vidit eum aperire librum, deſignatur acceptio notitiae a principio creationis animae Chriſti infuſae, jam ulterius Joanni, & per eum univerſali Eccleſiae revelandae. 2do Per acceptionem *libri de dextra ſedentis in throno*, intelligitur ipſamet expeditio realis, & executio effectiva divinorum ſecretorum circa ſuam Eccleſiam ad extra, ob cujus difficultatem, & arduitatem omnes vires naturales excedentem, S. Joannes primo intuitu flevit, donec oſtenſus ipſi fuit Chriſtus fortiſſimus Leo, manſuetiſſimus agnus, fortitudine, & manſuetudine ſua omnia ſoluturus & expediturus.

Verſ. 8. *Et cum aperuiſſet librum, quatuor animalia, & viginti quatuor Seniores ceciderunt coram Agno, habentes ſinguli citharas, & phialas aureas, plenas odoramentorum, quae ſunt orationes ſanctorum &c.* Sequitur applauſus & gloria & jubilatio, & honor, & adoratio ab Eccleſia militante, & triumphante Chriſto JEſu Capiti ſuo facta, ſimulque oſtenditur, quale obſequium quotidie in Eccleſia Catholica Chriſto exhiberi in gratitudinem & amorem oporteat. *Et cum aperuiſſet librum*, puta ad revelandum, & expediendum in temporibus ſuis proceſſum Eccleſiae, *quatuor animalia*, h. e. praedicatores omnes in quatuor orbis plagis conſtituti; *Et viginti quatuor Seniores*, h. e. Patriarchae, Primatus, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Praelati, Sacerdotes &c. Ceciderunt coram Agno, h. e. adoraverunt Agnum, verum Deum ſuum, & Dominum univerſorum, *habentes ſinguli citharas*, h. e. mortificationes vitiorum, & concupiſcentiarum. Nam in cithara lignum, & chordae ſunt; per lignum crux Chriſti, per chordas caro ſanctorum mortificata & crucifixa intelligitur, & ſic nobili ligno ſupertenſa, variisque tormentis pulſata dulcem concentum, & ſuavem harmoniam in auribus JEſu Chriſti exſuſcitat. *Et phialas aureas plenas odoramentorum; quae ſunt orationes ſanctorum*, *) *& cantabant canticum novum.* In veteri teſtamento multa cantica fuerunt compoſita in honorem; & gloriam eorum, qui ſalutem operati ſunt in Iſrael, vel in laudem omnipotentis Dei, qui fecit ſoepe mirabilia in populo ſuo; ſed hoc eſt novum canticum, quo homo adoratur, & conglorificatur Deus, & Dominus univerſorum, & totius mundi ſalvator, qui non ſalutem, vel redemptionem temporalem nobis miſeris attulit, ſed aeternam, redimens nos ab aeterna captivitate, ſervitute, & Tyrannide daemonum, damnationeque ſempiterna. Proinde Dominus Deus nunquam ab origine mundi fecit

*) Hujus verſus explicatio integra ſcribentis forte incuria periit.

sit tam mirabilia, & magna, & amabilia, quam quod miserit Filium suum unigenitum in carne super terram, ut redimeret hominem in passione crucis, & morte, & resurgeret, & mitteret Spiritum Sanctum; merito itaque dicitur.

Vers. 9. *Et cantabant canticum novum, dicentes: Dignus es Domine! accipere, & aperire signacula ejus,* h. e. dignum & justum est, Domine te potestatem universalem & sempiternam super Ecclesiam tuam, tanquam fundatorem, & servatorem, accipere a Deo Patre. Sic dixerunt filii Israel Gedeoni Judicum C. 8. Dominare nostri; tu & filius tuus, & filius filii tui, quia liberasti nos de manu Madian. Longe majore ratione Christo acclamat Ecclesia: *Dignus es Domine! Accipere librum, & aperire signacula ejus, quoniam occisus es, & redemisti nos* (Deo infinite laeso nos reconciliando) in sanguine tuo, h. e. pretio infinito. *Ex omni tribu & lingua, & populo, & natione.* Nam Ecclesia est ex omnibus gentibus collecta. *Ex omni tribu.* Tribus dicitur a tribus ordinibus, in quibus 72 linguae in singulis, quarum multi populi, in populis multae nationes.

Vers. 10. *Et fecisti nos Deo nostro regnum.* Colligendo nos ex omnibus gentibus, & subjiciendo servituti, & voluntati Patris per legem Evangelicam, qui eramus sub jugo daemoniorum per infidelitatem, & idololatriam, & sub jugo legis Mosaicae. *Et sacerdotes;* non quales in veteri testamento erant, aut in gentilismo, quorum illi carnes & sanguinem vitulorum, & hircorum offerebant, alteri autem in idolis daemoniis sacrificabant; sed fecisti nos *sacerdotes* secundum ordinem Melchisedech, qui tuummet corpus, & sanguinem pretiosum quotidie Deo Patri tuo offerunt in sacrificio Missae, quod tu tanquam summus sacerdos perfecisti prius super lignum crucis. *Et regnabimus super terram,* in regno tuo militante super omnem tribum, & linguam, & populum,

&

& nationem. Sedentes super viginti quatuor sedilia; h. e. super sedes Patriarchales Archiepiscopales &c.

Vers. 11. *Et vidi, & audivi vocem Angelorum multorum in circuitu throni; & animalium, & seniorum, & erat numerus eorum millia millium dicentium:* Isti sunt omnes Angeli tutelares Ecclesiarum, Provinciarum, & totius orbis Christiani, quorum procul dubio sunt millia millium, qui missi sunt, & ordinati a Deo in nostram, & totius Ecclesiae salutem. Ideo dicuntur esse *in circuitu throni, & animalium, & seniorum* propter suam assistentiam singularem, quam Ecclesiis, Praedicatoribus, & Episcopis praestant, *dicentium voce magna.*

Vers. 12. *Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & dignitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.* Haec acclamatio fit humanitati Christi ob hypostasin divinam ab Angelis Dei, qui dignum praedicarunt, quod Lucifer cum apostasis suis ab initio creationis suae judicavit indignum. Unde huic ipsi humanitati attributa sunt, quae tribus personis divinis solum competunt.

Vers. 13. *Et omnem creaturam, quae in coelo est;* tribuitur illi potestas in triumphantem Ecclesiam. *Et super terram*, in militantem; & *sub terra* in corpora martyrum, & mortuorum, in terra sepultorum. *Et quae sunt in mari*, in navigantes, & *quae in eo*, nempe corpora SS. Martyrum, quae in eo sunt demersa. Haec acclamatio etiam suo modo de omnibus creaturis, etiam irrationabilibus, potest intelligi. *Omnes audivi dicentes: Sedenti in throno* (Deo trino, & uni) *& Agno*, h. e. humanitati JEsu Christi, prout ipsa est lucerna, & speculum, in quo lucet, & lucebit in aeternum Deus trinus, & unus, & considerabitur, & videbitur a Sanctis suis, sicut est.

Vers

Verf. 14. *Benedictio, & honor, & gloria, & poteftas in faecula faeculorum. Et quatuor animalia dicebant: Amen.* Eft acclamatio veritatis, quatuor Evangeliis, & praedicatoribus competens. *Et viginti quatuor Seniores ceciderunt in facies fuas,* humiliando fe in poteftate & authoritate fibi fuper terram conceffa. *Et adoraverunt viventem in faecula faeculorum.*

Finis Libri Secundi.

LIBER

LIBER TERTIUS

IN APOCALYPSIS S. JOANNIS

CAPUT VI & VII.

De Apertione, & Expeditione Septem Sigillorum, & de Consolatione tam triumphantis, quam militantis Ecclesiae post tribulationes perpessas.

Sectio I.

IN CAPUT SEXTUM.

De apertione, & expeditione sex primorum Sigillorum.

I. Postquam sufficienter S. Joannes ex divina revelatione descripsit naturam Ecclesiae Christi, universamque Regni ejus constitutionem, & majestatem Ecclesiae suae inde consecuturae; in sequentibus ad particularia descendit, quae per decursum Ecclesiae suae usque ad consummationem saeculi essent eventura v. g. immanes persecutiones, haereses, regimina Tyrannorum, item consolationes in tempore suo &c. quae omnia sub apertione septem sigillorum describuntur. Interim ad propositum bene notandum: 1mo per Equos, & eorum Insessores, qui hoc loco describuntur, spirituale designari bellum, inter regnum Christi, & regnum hujus mundi. 2do Poni autem quatuor in specie ad significandum, quod futurum esset in quatuor plagis mundi. 3tio Et quia hoc bellum duplex erat futurum. 1mum Cum gentilibus, & Judaeis; 2dum Cum haereticis & Antichristo, usque ad consummationem saeculi, sub apertione sex sigillorum primorum designari expeditionem prioris, & sub septimo, & ultimo expeditionem posterioris, ut infra patebit

bit. 4to Quatuor Evangelistarum voces hic addi tanquam testimonium veritatis, quod erat praedicandum in quatuor plagis mundi, & ob hoc movendum omne bellum, & persecutiones tyrannorum.

§. I.

De Apertione primi, secundi, tertii, & quarti Sigilli, & de quatuor Equis, & eorum Insessoribus, qui S. Joanni fuere sub Apertione quatuor primorum Sigillorum ostensi.

Cap. VI. v. 1 — 8.

I. Apertio primi Sigilli est expeditio bellica JEsu Christi, qua veniens in hunc mundum offensive intulit bellum toti mundo justissime volens ejus dominium sibi vendicare, inimicos debellare omnes, ac servituti suae, & jugo fidei subjicere. Exercitus ejus fuerunt duodecim Apostoli, & coetus reliquorum discipulorum atque credentium, quos misit in universum mundum. Unde dicitur:

Vers. 1. *Et vidi* imaginario, & in spiritu, quod *aperuisset*, & expediisset *Agnus*, Christus, *unum* nempe primum, & praecipuum *de septem Sigillis*, de voluntate Patris sui, qua misit filium suum unigenitum in carne in hunc mundum, & constituit eum Regem universorum; ad quod regnum, quia cives ejus Judaei, gentiles intromittere noluerunt, opus fuit Christum offensive contra eos cum dicto suo exercitu bellare, & sic intrare in regnum & gloriam suam. *Et audivi* imaginario, & in spiritu *unum* h. e. primum *de quatuor animalibus* seu quatuor Evangelistis; hic est S. Mathaeus, qui ait Cap. 10. Ecce ego mitto vos, sicut oves in medio luporum; Ubi hoc describit terribile, & mirabile bellum Christi. Unde subditur: *tanquam vocem tonitrui* ob terribilitatem hujus belli, quod S. Mathaeus tanquam primus testis Evangelicae veritatis indicit futu-

rum

rum ex praedicatione Evangelii, dicens: *Veni, & vide.* Est modus loquendi, quo aliquid singulare alteri intimari solet. *Et vidi:* in spiritu & imaginario.

Vers. 2. *Et ecce equus albus, & qui sedebat super illum, habebat arcum, & data est ei Corona, & exivit vincens, ut vinceret.*

II. Hic consequenter describitur hujus belli Dux summus, ejusque potentia, & fortitudo. *Et ecce equus albus*, qui est coetus Apostolorum, & discipulorum Christi, qui dicitur albus, ob candorem puritatis, veritatis, simplicitatis, & sanctitatis per metaphoram. Sicut enim equus est, & denominatur *albus* ab albedine, ita dicuntur sancti a gratia sanctificante. Dicuntur autem *equus* ob fortitudinem, & velocitatem, qua cucurrerunt per totum mundum tempore brevissimo, & divulgaverunt Evangelium, & Nomen Domini nostri JEsu Christi. *Et qui sedebat super illum, habebat arcum*, h. e. Christus Dominus, summus hujus belli Dux, qui dicitur sedere super suos, eos regendo froeno timoris Dei, & impellendo ad consummandum cursum suum per calcaria charitatis Dei, & proximi, item per auxilia gratiae suae sanctae, quibus abundarunt Sancti Dei Apostoli, aliique discipuli & Christiani primitivae Ecclesiae. Per arcum designantur virtus & arma, quibus hostes suos Christus erat debellaturus, scil. Verbo praedicationis, & coruscatione miraculorum; Christus enim dirigebat praedicationem Apostolorum, sicut arcus dirigitur ad metam. Marc. Cap. ultimo. Illi autem profecti praedicaverunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus Signis. De efficacia, & in vincibili fortitudine Verbi Dei dicitur Hebr. C. 4. Vivus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. *Et data est ei corona*, hoc est potestas regia, & quia Christo data est omnis potestas in coelo, & in terra, adeoque est Rex Regum, & Dominus Dominantium, data ei dicitur corona scil. a Patre suo

suo Corona regni aeterni, corona victoriae in sua resurrectione, & ascensione super omnes Reges & Tyrannos hujus mundi; super omnes potestates etiam infernales. *Et exivit* in hoc equo albo per Apostolos, & discipulos suos in universum mundum; *Vincens* in praedicto suo arcu adversarios suos in Judaea primum; nam uno die conversi sunt ad eum praedicante S. Petro millia tria hominum. Acto. C. 2. Altero die millia quinque Act. C. 4. *ut vinceret* per totum orbem subjiciendo servituti suae, & jugo fidei colla gentium, quod & factum est. Nam brevi tempore per praedicationem Apostolorum aliorumque discipulorum Christo cooperante, & sermonem confirmante sequentibus Signis, Praedicatum fuit Evangelium, & adhuc vivente B. Petro fides Catholica diffusa fuit in fines orbis terrae, ut patet ex historiis, & vitis Apostolorum, & indicatur Ps. 18. In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terrae verba eorum.

III. Vers. 3 & 4. *Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal dicens: Veni, & vide: & exivit alius equus rufus: & qui sedebat super illum, datum est ei, ut sumeret pacem de terra, & ut invicem se interficiant, & datus est ei gladius magnus.* His verbis describitur primus hostis crudelissimus, qui instigante Satana ausus fuit bellum movere contra Apostolos, & exercitum JEsu Christi, sive Christianos, & iste est Domitius Nero, qui magnam urbis partem, obscuris aedibus infamen per ludum incendit, ut Trojae incendium repraesentaret, sed incendii hujus occasione ad durissimam in Christianos, qui Romae tunc degebant, persecutionem devolutus est, quae prima fuit persecutio in Christianos, & ipse Nero primum in Christianos, vel maxime Romae saeviit. Addita sunt pereuntibus ludibria, ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent, aut crucibus affigerentur, aut pice obducti, in usum nocturni luminis urerentur; Tantus autem Christiano-

rum numerus ita combustus fuit, ut rivi pinguedinis humanae per arenam amphitheatri sulcum facerent. S. Petrum, item & Paulum, Senecam praeceptorem suum, matrem propriam, uxorem, fratrem, & sorores occidi sua crudelitate jussit. Unde recte, & consequenter sic describitur hic Tyrannus. *Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal dicens.* Hic est S. Marcus, qui hic perhibet testimonium veritatis sanctis Martyribus Christi sub Nerone passis; quia iste Evangelista superius dicebatur animal simile vitulo, eo quod Evangelium suum incipiat a sacerdotio, in quo vituli mactabantur in sacrificium, & hostiam placentem Domino Deo: ita enim mactabantur ab impiis Christiani, & justi Dei, quorum sanguis, & mors erant gratissimum Deo Patri sacrificium per Filium suum JEsum, qui fuit pro omnibus nobis oblatus.

Vers. 4. *Et exivit alius equus rufus*, superiori contrarius, h. e. aperti persecutores, & sanguinolenti: iste equus est populus Romanus sub Domitio Nerone qui dicitur proprie rufus ex incendio Romanae civitatis, & combustione tot Christianorum. Item ex effusione sanguinis eorum ut supra dictum. *Et qui sedebat super illum*, erat Nero Imperator sedens Romae, & habens Dominium, quod obtinuit an. Christi 53. *Datum est ei*, h. e. permissum a Deo. Sic loquitur Christus Dominus Pilato Joan. Cap. 19. Non haberes potestatem adversus me ullam, nisi tibi datum esset desuper. *Ut sumeret*, h. e. aufferret pacem de terra. *Primo*: quoad Christianos, quos Romae maxime, & etiam alibi per suos persequebatur, & turbabat; 2do quoadipsum imperium, quoad turbatum fuit propter Neronis maleficia, crudelitatem, caedes, & tyrannidem &c. sub eadem tempora ab eodem defecit Armenia. Unde dicitur sumpsisse pacem de terra, quam Octavius Augustus dederat toti mundo. *Et ut invicem se interficiant*, quod contigit ex occasione ejus perfidiae, ipso enim interfecto Sergius Galba

Galba senex usurpans sibi imperium & Pisonem juvenem (veterum more) in filium, & successorem imperii adoptans, Othonis factione a militibus in foro Romae occiditur; similiter Otho post tres menses a Vitellii exercitu victus, sibimet ipsi mortem conscivit. Vitellius post annum non integrum a militibus, qui partibus Vespasiani favebant, intra ipsam urbem, ter repetito praelio victus, per urbem raptatus, nudus, tandemque jugulatus & in Tiberim praecipitatus fuit. *Et datus est ei gladius magnus*, h. e. potestas interficiendi Christianos; nam ipse primam persecutionem movit contra Ecclesiam ex Imperatoribus, & occidit Principes Apostolorum Petrum, & Paulum, & alios quam plurimos Christianos, tam in urbe, quam per Imperium.

IV. Vers. 5. *Et cum aperuisset Sigillum tertium, audivi tertium animal, dicens: Veni, & vide: Et ecce equus niger: & qui sedebat super eum, habebat stateram in manu sua.*

Vers. 6. *Et audivi tanquam vocem in medio quatuor animalium, dicentium: bilibris tritici denario, & tres bilibres hordei denario, & vinum, & oleum, ne laeseris.* Continetur his verbis excidium Civitatis Jerusalem, & Synagogae gentis Judaeorum, ut impleretur Verbum Christi Math. Cap. 23. & Lucae Cap. 13. *Et cum aperuisset Sigillum tertium, audivi tertium animal dicens:* Sub hoc animali tertio intelligitur S. Lucas Evangelista, Leoni superius comparatus ob praedicationem poenitentiae, a S. Joanne Baptista factam judaeis; quam, quia respuerunt, sicut & ipsiusmet Christi, consequenter hic poenam, & excidium ob duritiam cordis eorum, genti, & Synagogae judaeorum debitam S. Joanni intimavit. *Et ecce equus niger.* Est hic equus Jerusalem, & gens judaeorum ibi habitantium. Dicitur niger 1mo ob tenebras coecitatis suae, quibus involuta gens, & Synagoga judaeorum occidit Christum Dominum, neque post resurrectionem & agnitam veritatem

divinitatis Christi credidit, sed restitit etiam Spiritui S. 2do Dicitur niger, ob inauditam ab orbe condito famem, qua perierunt, referente Judaeo Josepho, undecies centena millia hominum. Concluserat enim eos Titus, Vespasiani Filius muro quadraginta stadiorum circum circa civitatem, in quo foris tredecim castella, quorum gyrus denis stadiis numeraretur, ut eo citius fame necarentur; quod totum opus completum fuit intra triduum celeritate plusquam humana, ut adimpleretur dictum Christi Luc. Cap. 19. Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te &c. & non relinquent in te lapidem super lapidem. Quod & factum est; nam funditus evertit Titus urbem Jerusalem, quando occupavit eam. *Et qui sedebat super eum* h. e. Flavius Vespasianus, qui anno Christi 69. obtinuit gubernacula Imperii. Filius vero anno Christi 79 obsidens, & in potestatem accipiens Jerusalem, & gentem Judaeorum; *habebat stateram in manu sua* h. e. divinam justitiam, quam opere exequebatur; siquidem ex ordine divinae justitiae processit, quod per filium gens judaeorum, fame, gladio, & captivitate perierit miserabiliter in vindictam mortis Christi, & inauditae malitiae, & crudelitatis suae Luc. 19. quod ipsum tamen erat, praeter intentionem Titi, & exercitus sui, qui propter aliam causam venerunt contra judaeos, h. e. propter rebellionem contra Imperium Romanum (ut patet ex Josepho de Bello Jud.) ideo dicitur: *habebat stateram in manu sua*, & non in mente; nam exequebatur opus divinae justitiae modo praedicto, per manum enim opus intelligitur, quod per eam efficitur. *Et audivi tanquam vocem in medio quatuor animalium, dicentium:* Sequitur in his verbis sententia condemnativa divinae justitiae ad specialem poenam, ob speciale delictum judaeis infligendum. *Et audivi tanquam vocem*, scil. divinae justitiae, *in medio quatuor animalium*, h. e. de throno Dei, in cujus circuitu quatuor animalia esse dicuntur tam in militante, quam in triumphante Christi

Chriſti regno. ***Dicentium***, quia quatuor animalia loquebantur dictam divinae juſtitiae ſententiam; utpote ſummi Archicancellarii Regni Chriſti. Ex quo corfirmatur, factum Titi contra judaeos ex ordinatione divina proceſſiſſe. A Deo enim ſolo procedit malum poenae. Amos 3 C. Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecit! ***Bilibris tritici Denario, & tres bilibres hordei denario &c.*** ad intelligendum haec verba, notandum 1mo ex Hugone Floriacenſi de fine Belli Romani contra Judaeos, qui ſic dicit: Feſſi denique Romani multa caede, quaerebant, quibus captiva mancipia venderent, ſed quia plurimi venales, & pauci emptores inveniebantur, non defuere, qui triginta mancipia uno numismate mercarentur, ut ſicut Dominum emerant triginta argenteis, ſeu denariis; ſic econverſo denario uno triginta venderentur Judaei. 2do Notandum, quod bilibris ſit nomen compoſitum ex *bis*, & *libra*, quia continet duas libras. 3tio Notandum eſt, quinque Judaeos deſignari per unam libram, eo quod 5 libri Moyſis ab omnibus recipiantur. Alios libros Judaei non recipiunt, qui dicuntur Saducaei. 4to Per triticum intelligi fortiores, aptiores, & nobiliores Judaeos, per hordeum vero, quod eſt vile granum, viliores, & faecem populi. 5to Per vinum, & Oleum deſignari Chriſtianos, qui non fuerunt laeſi per exercitum Titi; Nam ante ejus adventum Chriſtiani habitantes in Jeruſalem, & in Judaea, monitu Angelico tranſierunt ultra Jordanem in civitatem nomine Pellam, in regno Agrippae exiſtentem, quae confoederata erat Romanis. Vinum enim metaphorice ſignificat Charitatem Dei, & Oleum charitatem proximi. Hinc ***dicitur bilibris tritici***, h. e. decem Judaei principes ***uno denario, & tres bilibres hordei*** h. e. triginta ex faece plebis Judaeorum uno denario vendebantur. ***Et vinum & oleum*** Chriſtiani ſcil. ſervati ſunt.

V. Verſ. 7. *Et cum aperuiſſet Sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis, dicentis: Veni, & vide.*

Verſ. 8. *Et ecce equus pallidus: & qui ſedebat ſuper illum, nomen illi mors, & infernus ſequebatur illum, & data eſt illi poteſtas ſuper quatuor partes terrae, interficere gladio, fame, & morte, & beſtiis terrae* Victa, & deleta gente Judaeorum, ſaeviſſimo JEſu Chriſti, omniumque Chriſtianorum hoſte, ſequitur ſecunda principalis perſecutio, & bellum immane contra Chriſtianitatem a Domitiano motum. *Et cum aperuiſſet Sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis, dicentis: Veni, & vide.* Haec eſt ipſamet S. Joannis Evangeliſtae perſona, abſtractive ſumpta, prout ſcil. quartum dignitatis locum obtinet in regno Chriſti militante, & triumphante, & teſtimonio ſuo corroborat Evangelicam veritatem.

Et ecce Equus, qui eſt populus Romanus, pallidus dicitur, ex metu & Tyrannide Domitiani, principis crudelis, & avari; is enim eo proceſſit veſaniae, ut ſe Deum appellari juſſerit: praeterea magnam partem Senatorum, & aliorum nobilium in exilium miſit, & interfecit, imponens eis crimina, ut ſic raperet eorum bona; unde coeteri tam Romae, quam alibi, erant in magno timore poſiti, ne ſimiliter eis fieret: & quia timor membra exteriora (maxime faciem) pallida reddit, dicitur, & deſcribitur Imperium Romanum pro illo tempore *Equus pallidus. Et qui ſedebat ſuper eum*, h. e. Domitianus Imperator Surgens ad Imperium A. Chriſti 81. *Nomen illi mors*, 1mo active, quia, ut dictum, plurimos innocentes interfecit, potiſſimum vero Chriſtianos, contra quos ſecundam movit perſecutionem, portio & haeres Neronianae crudelitatis, 2do Paſſive, quia & ipſe finaliter interfectus eſt ex inſidiis a liberto Clementis Conſulis, quem antea impietatis praetextu damnarat, & ſic ejus memoria deleta fuit. *Et infernus ſequebatur eum.* Quia ex ſubitanea hac occaſione

ſione moriens in impietate ſua ſtatim raptus eſt ad poenam inferni infelix. *Et data eſt illi poteſtas ſuper quatuor partes terrae*, in quibus tunc dilatatum erat Imperium Romanum. *Interficere gladio, fame, & morte, & beſtiis terrae.* His verbis deſignatur crudelitas hujus perſecutionis, ex varietate tormentorum, & diverſis generibus mortis. 1mum *Eſt interficere gladio:* Nam in omnibus Romani Imperii partibus multi Chriſtiani fuere gladio occiſi, juſſu, & mandato ipſius. 2dum *fame*, quia plurimi etiam in carceribus fame cruciati interierunt. 3tium *morte;* Per hoc ſignificatur diverſus & univerſus modus, quo afflicti ſunt, & occiſi Chriſtiani, ſcil. ſuſpenſione, ſubmerſione, combuſtione, ſuffocatione. 4tum *Et beſtiis terrae.* Innuitur his verbis ſpecialis crudelitas, qua delectabatur plurimos Chriſtianos beſtiis devorandos per riſum, & ludibrium exponere. Oſtendunt hoc hiſtoriae eccleſiaſticae, Martyrologia, & vitae Sanctorum.

§. II.

De Apertione quinti Sigilli.

Cap. VI. v. 9 — 11.

Verſ. 9.

I. *Et cum aperuiſſet Sigillum quintum, vidi ſubtus altare animas interfectorum propter Verbum Dei, & propter teſtimonium, quod habebant.*

Verſ. 10. *Et clamabant voce magna, dicentes: Uſquequo Domine (Sanctus & verus) non judicas, & non vindicas ſanguinem noſtrum de iis, qui habitant in terra?*

Verſ. 11. *Et datae ſunt illis ſingulae ſtolae albae; Et dictum eſt illis, ut requieſcerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conſervi eorum, & fratres eorum, qui interficiendi ſunt, ſicut & illi.* Ex apertione quinti Sigilli ſequitur continuatio perſecutionum in

in Christianos, quae a Trajano Imperatore duravit usque ad Diocletianum annis ducentis. Anno enim Christi 98. ad Imperium pervenit M. Ulpius Trajanus, natione Hispanus, qui tertiam exercuit persecutionem contra Ecclesiam Christi; cum enim is putaret, a Jove se adeptum Imperium, quem devotissime coluerat, & alias esset superstitiosissimus in colendis idolis, primus ingessit senatui de Religione patria, seu antiqua conservanda, multiplicabantur enim tunc Christiani ubique terrarum, spernebanturque idola, & victimae non inveniebant Emptores, Oracula etiam tunc pleraque obmutescebant, ut testatur quoque Juvenalis cum Plutarcho. Et hoc ipsum occasionem praebuit tertiae persecutioni in Christianos. Sub Adriano, & Antonino pio, paululum quievit Ecclesia, qui nullum publicum edictum contra Christianos ediderunt. Anno Christi 161. factus Imperator M. Aurelius Antonius, quartae persecutionis excitavit procellam contra Ecclesiam Christi, quae absorbuit Polycarpum, Justinum, & alios plurimos Christianos. Sub Commodo Antonio Aelio pertinace, & Tito Juliano iterum Ecclesia habuit aliquam quietem. Anno Christi 193. ad Imperium veniens septimus Severus, quintam movit persecutionem contra Christianos, in qua occisus S. Irenaeus, quae atrox fuit adeo, ut non nulli putaverint, illum esse Antichristum. Antonius Bassianus Caracalla; Macrinus, Heliogabolus, & M. Aurelius Severus nihil contra Christianos tentarunt. Anno Christi 235. surrexit Julius Maximinus sextae persecutionis auctor, ob gravem, ut creditur, invidiam contra familiam Alexandrinam, in qua complures fideles versabantur. Anno Salutis 249. Decius, Christianorum acerrimus hostis, septimam movit, quam persecutionem permissam a Deo ob corruptam Christianorum disciplinam luculenter S. Cyprianus, oculatus testis, libro de lapsis demonstrat, & sic differit: Tormenta venerunt, & tormenta sine fine Tortoris, sine exitu damnationis, sine solatio mortis; tormenta, quae ad Coronam non facile

facile dimittant, sed tam diu torqueant, quam diu deficiant, nisi aliquis divina dignatione subtractus inter ipsa cruciamenta profecerit, adeptus gloriam non termino supplicii, sed velocitate moriendi. Et Gregorius Nissenus in Taumaturgo: neque aliud, tum publicum, tum privatum agebatur quidquam, aut nullum ponebatur studium ab iis, qui tractabant publica, quam ut obsiderent eos, & punirent, qui fidem sequebantur. Erant autem non solum minae verborum terribiles, sed cum iis varius apparatus suppliciorum, nullum non afferebant stuporem, & antequam proveniretur ad periculum, metum incutiebant hominibus. Enses, & ignes, & bestiae, & fossae, & instrumenta ad torquendum membra accomodata, & ferreae in igne cathedrae, & ligna erecta, in quibus eorum, qui persistebant extensa corpora, porrectis horrendis laniabantur ungulis, & alia innumerabilia ad multiplices corporum cruciatus inventa ab eis excogitabantur, unumque studium erat eis, qui hanc habebant potestatem, ut nullus eo scelere posset ostendi superior. Alii quidem deferebant; alii judicabant; alii vero scrutabantur eos, qui fugiebant; alii autem injectis oculis in facultates fidelium, ut rebus eorum potirentur, praetextu pietatis, & religionis eos, qui fidem amplectebantur, exagitabant. Haec ille. Plurimi tum patria relicta solitudines montium & desertas Regiones petierunt. Ex quibus Paulus ille Anachoretarum princeps. Insuper in hac persecutione multi abnegarunt fidem, idque duplici modo: quidam enim aperte Diis sacrificarunt; quidam vero non abnegabant religionem quidem, sed accipiebant libellum a praesidibus, ne publice Diis cogerentur sacrificare. Ao. Christi 254. Licinius Valerianus Caesar factus, *Octavam* persecutionem ex consilio magi cujusdam aegyptiaci intendit Ecclesiae, quae & B. Cyprianum, Episcopum Carthaginensem absumpsit, ac saeviit adeo haec persecutio, ut Dionisius Alexandrinus apud Eusebium Hist. L. 7. C. 9. tempora illa omnium infelicissima de Antichristo a S.

 Joanne

Joanne in Apocalypsi praedicta in Valeriano putaverit esse completa. Ao. Christi 262. Galienus *nonam* movit persecutionem, eam tamen variis cladibus admonitus furentem compressit. Quam tamen postea Ao. Ch. 272. Valerius Aurelianus complevit; Licet autem multi Imperatores intermedii fuerint inter illos, quorum temporibus multi etiam Christiani fuerunt martyrio affecti; isti tamen dicuntur specialiter Christianorum persecutionem exercuisse, quia fecerunt, & renovarunt edicta contra eos; alii vero non sic. Et haec erat facies Ecclesiae natantis continuo in sanguine Martyrum ad trecentos annos, quae plane fuit admirabilis permissio Dei contra amicos suos, & Ecclesiam sibi tam charam. Unde sequitur clamor, & admiratio Sanctorum Dei subtus altare, ut videbimus.

Vers. 9. *Et cum aperuisset Sigillum quintum* permittendo praedictas persecutiones, quasi continuas, *Vidi* (imaginario, & in spiritu) *subtus altare animas interfectorum* h. e. Martyres interfectos, eoquod ibi erant corpora eorum; Est similis modus loquendi, sicut Exodi C. 1. Omnes animae quae egressae sunt de femore Jacob, h. e. homines. Temporibus enim Imperatorum istorum non erant Ecclesiae, nec altaria stabilia, sed in occultis locis, & potissimum in Martyrum cryptis, in quibus eorum corpora sepeliebantur, erigebantur altaria lignea, unde dicitur, quod viderit *subtus altare animas interfectorum, propter Verbum Dei.* Quantum ad Doctores, qui fuerunt Martyrio affecti propter praedicationem Verbi Dei; *& testimonium, quod habebant*, quantum ad simplices Christianos, qui necabantur, eoquod nolebant negare Christum, sed magis protestabantur, & affirmabant se in ipsum credere.

Vers. 10. *Et clamabant voce magna.* Est vox moralis clamoris (sicut Gen. C. 4. dicitur: Ecce vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra) quae ex effusione Sanguinis innocentis sequens eo magis clamat ad Dominum

minum Deum, quo major, crudelior, & diuturnior est impiorum persecutio, & potestas, sicut temporibus illis erat nimis crudelis, & nimis diuturna. Hinc subditur: *Usquequo Domine* h. e. quam diu permittis, Domine, *sanctus & verax*, h. e. qui tamen es justus, & scis, & vides nequitiam impiorum contra innocentes saevientem. Continent haec verba admirationem magnam de voluntate Divina, quae permisit Ecclesiam sibi tam dilectam, & tam Sanctam trecentis annis natare in Sanguine tot millium Martyrum, & praevalere impios. Ex hoc sanctorum statu discamus, & nos aliquid pati pro Nomine JEsu, & dilectionis divinae mensuram non esse semper in consolationibus, & prosperitatibus, sed in multis tribulationibus, persecutionibus, & vilipendiis hominum super terram. *Usquequo Domine (Sanctus & verax) non judicas & non vindicas sanguinem nostrum de iis, qui habitant in terra?* h. e. de Tyrannis, & eorum ministris dominantibus super terram.

Vers. 11. *Et datae, sunt illis singulae stolae albae:* Per stolas albas intelligitur, & significatur gloria animae, quae unicuique martyrum, & sanctorum animae datur secundum meritum. Ideo additur: Singulae, ut cujusque proemii & gloriae proprietas designetur. *Et dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conservi eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt, sicut & illi.* His verbis blande consolatur Deus Ecclesiam suam cujus typum & vices gesserunt Sancti Dei Martyres interpellando, & clamando Divinam justitiam, & promittit requiem, quae consecuta est tempore Constantini M. *Et dictum est illis* h. e. Acceperunt responsum divinum, 1mo Circa Ecclesiam militantem, ut requiescerent in patientia, submittentes se divinae voluntati, cui ab aeterno complacuit, ad majorem gloriam servorum suorum haec permittere. *Adhuc modicum tempus*, h. e. persecutionis ultimae, quae fuit omnium saevissima, mota a Diocle-

Diocletiano, & Maximiano, ut infra videbimus. *Donec compleantur conservi eorum, & fratres eorum* h. e. donec numerus reliquorum SS. Martyrum impleatur, qui dicuntur *conservi* ab uno ministerio Christi, quo ipsi conserviunt. *Et fratres* a charitate, quae est in Christo JEsu; *qui interficiendi sunt*, nempe tempore Diocletiani, in ultima persecutione; *Sicut & illi* interfecti sunt praecedentibus persecutionibus. 2do Quoad Ecclesiam triumphantem, *dictum est illis, ut requiescerent* corpora eorum in monumentis *tempus adhuc modicum*, nimirum usque ad extremum judicii diem, quod dicitur *adhuc modicum* aeternitati comparatum 1 Joannis C. 2. Filioli! Novissima hora est; tunc enim ii resurgent corporibus gloriosis, & sic habebunt Secundam stolam, quae est gloria corporis. *Donec compleantur conservi eorum & fratres eorum, qui interficiendi sunt*, usque ad consummationem saeculi propter Nomen Christi, sicut & *illi* sunt interfecti.

§. III.

De Apertione Sexti Sigilli.

Cap. VI. v. 12—17.

Vers. 12.

I. *Et vidi, cum aperuisset Sigillum sextum: Et ecce terrae motus magnus factus est, sol factus est niger tanquam saccus cilicinus: & luna tota facta est Sanguis.* Sub apertione hujus sexti Sigilli describitur decima, & ultima persecutio contra Ecclesiam Christi a Diocletiano, & Collega ejus Maximiano mota An. Christi 303. Ponitur sub speciali Sigillo ob suam nimiam immanitatem, diuturnitatem, & quia ultima fuit; duravit autem ad duodecim prope annos, donec Constantinus M. victo Maxentio venit ad Imperium. De hac persecutione Sulpitius scribit: Hac tempestate omnis fere sacro Martyrum Sanguine orbis infectus est, multoque avidius

avidius tunc martyria gloriosis mortibus quaerebantur, quam nunc Episcopatus pravis ambitionibus appetuntur. Nullis unquam bellis mundus magis exhaustus est, neque majore unquam triumpho vicimus, quam cum decem annorum stragibus vinci non potuimus. Quod spectat ad eorum numerum, qui sunt ea persecutione sublati; si ex unico mense totius tot annorum temporis, quo ea post haec duravit, licet deducere rationem; plane in immensum excrescit numerum. Nam in libro de Romanis Pontificibus traditur, uno duntaxat mense numerata 17000; Tantumque abest, ut temperatius post haec actum fuerit, ut aliis etiam, quae subsecuta, edictis aucta persecutio indies fuerit. Traditur etiam in una Aegypto occisa esse toto ejus (Diocletiani) tempore, 144000 hominum, 72000 in exilium esse, ejecta. Nec minor in aliis provinciis strages (nisi in quibus Constantinus Chlorus, Constantini M. pater, regebat, qui, etsi Christianus non esset, mitius tamen cum iis egit) nulli quidquam vendere, & emere licebat, nisi quibusdam statuis ubique passim collocatis, thura prius incenderet, erantque constituti circa insulas, aquas, & vicos compulsores, qui neque molendi, neque aquas hauriendi potestatem facerent, nisi iis, qui idolis libassent. Vide Baron. Inter alias vero persecutiones gravissima fuit illa, qua ad libros comburendos, aut eos tradendos Christiani ubique urgebantur. Qui ergo atrocitate poenarum perterriti, quos apud se habebant, codices tradebant, traditores vocabantur, quorum ingens fuit numerus; sed prope infinitus illorum, qui mortem potius per acerbissima tormenta elegerunt, quam libros prodere, quorum omnium memoriam una die nempe 2da Januarii Romana Ecclesia celebrat hoc praeconio: Romae commemoratio plurimorum Sanctorum Martyrum, qui spreto Diocletiani Imperatoris edicto, quo tradi SS. Codices jubebantur, potius corpora carnificibus, quam sancta dare canibus maluerunt. In qua tanta atrocitate persecutionis multi ad barbaros confugientes, licet captivi,

vi, benigne tamen habiti sunt, & ritus Christianos libere tolerati exercuere: ut videre est in edicto Constantini pro Christianis apud Eusebium in ejus vita L. 2. C. 15. Vide Baronium. Item cum tunc Imperatores penitus religionem Christianam evellere decreverant, a militibus incipiendum existimarunt, ne, cum publica eorum per universum Imperium edicta saevirent, essent, qui obsisterent, armati Christiani. Tota Thebanorum Legio, Duce S. Mauritio a militibus caesareis jugulatur Nocte Natalitiorum 20000 Christianorum in templis comburuntur; martyrium patiuntur S. Marcellinus Papa, S. Sebastianus, Serena Diocletiani uxor, Lucianus, Vincentius, Christophorus, Blasius, Gervasius, Protasius, Cosmas & Damianus, Quirinus, Gorgonius, Agnes, Lucia, Panthaleon, Bonifacius, Methodius, Clemens, Augranus, Euphemia, Georgius, Barbara, aliique infiniti, & subversae sunt per totum mundum, & subrutae Ecclesiae; omnes ordines Christianorum trucidati; ita, ut nullum vestigium Christianitatis in nonnullis provinciis appareret. Die Dominica Pasche, vel Resurrectionis Christi omnes trucidari Christianos, & vastari Ecclesias imperarunt, Virgines Christianas item turpiter violare, & lupanaribus includere conati sunt. Qua de re ita scribit S. Basilius L. de Virg. Cum ferveret, inquit, persecutionis immanitas, electae Virgines propter sponsi fidem ad illudendum impiis tortoribus traditae, corporibus inviolatae perdurarunt; in eo scilicet, cujus gratia id perferebant, impiorum conatus ab earum carne irritos arcente, & integra eorum corpora custodiente: Augustae etiam Vindelicorum Affra, publica ante meretrix, cum matre Hilaria tribus puellis, Digna, Eupomia, Eutropia ac tota familia, nec non aliis pluribus utriusque sexus hominibus ad fidem Christi conversa ibidem una martyrii coronam sunt assecutae. Unde recte sequitur in textu:

II.

II. Verf. 12. *Et vidi, cum aperuiffet Sigillum fextum: Et ecce terrae motus magnus factus eft.* Per *terrae motum* intelligitur maxima commotio, turbatio, concuffio, & convulfio Regni Chrifti fuper terram, quia in omnibus partibus Imperii Romani ex Decretis, & Edictis Diocletiani, & Maximiani, moti funt judices & potentes ad interfectionem, & everfionem populi Chriftiani. *Et fol factus eft niger, tanquam faccus cilicinus.* Per folem defignatur Chriftus, qui eft fol juftitiae, & lumen veritatis; hic denigratus eft, quantum ad famam nominis, & etiam in membris fuis, quibus imponebatur, quod effent venefici, & magi, & quod hoc a Chrifto edocti per Apoftolos, aliosque difcipulos effent. Sic gentiles, quantum in fe, nomen Chrifti denigrabant. *Et luna tota facta eft, ficut fanguis.* Sub Luna Ecclefiam intellige, quia ficut luna a fole lucem; ita haec a Chrifto juftitiae fole lumen veritatis accipit, infuper ad imitationem lunae crefcit, & decrefcit temporibus fuis, & haec fub Tyrannide Diocletiani, & Maximiani tota facta eft fub fanguine Martyrum rubicunda: Mactabantur enim ubique terrarum Chriftiani, ficut beftiae in innumerabili multitudine, ut fuperius dictum.

Verf. 13. *Et ftellae de coelo ceciderunt fuper terram, ficut ficus emittit groffos fuos, cum a vento magno movetur.* Sunt hae ftellae eminentes in Regno Chrifti, qui timore mortis & tormentorum inclinati, in idololatriam ceciderunt, inter quos fuit Marcellinus Papa, & plures alii, quamvis hic poenitentia ductus martyrium poftea pro Chrifto fortiter fubierit. Et ceffavit fub haec Epifcopatus Romanus feptem annis, & fex menfibus propter immanitatem perfecutionis illius. *Sicut ficus emittit groffos fuos.* Comparantur Chriftiani Groffis ficus ob imbecillitatem, & immanitatem, ficut enim Groffi ficus funt primi temporis fructus immaturi, & facile cadunt vento magno concuffi, ita tunc Chriftiani non

non bene in charitate Christi radicati, & in patientia immaturi a flante tunc temporis in Ecclesia tempestuosae nimis persecutionis turbine ceciderunt, & defecerunt.

Vers. 14. *Et coelum recessit, sicut liber involutus.* Per coelum designatur Regnum, ac Ecclesia Christi, quod dispersum fuit a vento furiosae hujus tempestatis in quatuor ventos coeli, sicut folia libri dissoluta compactura sua. Romae enim cessavit Episcopatus primae sedis, Christiani fuere dispersi, alii abdiderunt se in speluncis, & montibus, & in desertis locis, & regionibus. Alii fugerunt ad barbaros. Item SS. codices edicto Imperatoris, ex quibus doctrina Christiana hauriebatur, comburebantur, dispergebantur, & dilacerabantur, ut dictum superius. *Et omnis mons & Insulae de locis suis motae sunt.* Sumitur continens pro contento; tanta enim furia hujus persecutionis fuit, ut Christiani in montibus, & insulis maris quasi inaccessibilibus, ad quas confugerant, conquirerentur studiose (quod in aliis persecutionibus non fuit factum) & ad supplicia traherentur, & in exterminium. Conspirarunt enim isti duo Imperatores cum toto mundo in exterminium totius Christianitatis, ut patet ex supra dictis. Praeterea dicitur: *Omnis mons, & insulae de locis suis motae sunt*, nempe per bellum saevissimum Diocletiani, & Maximiani, quo quasi omnia regna, principatus, insulas & nationes, & munitissima loca in oriente, & occidente subegerunt Imperio Romano, cujus fines ab ortu usque ad Indos, a meridie usque ad Aethiopes, ab Aquilone usque ad barbaros, ferasque nationes Sarmatarum, ab occasu usque ad Gensoriacum simul, & Brittannicum Oceanum dilatarunt per se, & suos Collegas. Unde consequenter subditur:

III. Vers. 15. *Et Reges terrae, & principes, & tribuni, & divites, & fortes, & omnis servus, & liber absconderunt se in speluncis, & in petris montium.*

Vers.

Verſ. 16. *Et dicunt montibus, & petris: Cadite ſuper nos a facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira agni.*

Verſ. 17. *Quoniam venit dies magnus irae ipſorum: & quis poterit ſtare?* Tangitur his verbis anguſtia Tyrannidis iſtorum temporum, in qua omnes Chriſtiani coarctabantur; quia, ut dictum, Chriſtiani neque in inſulis gentium, neque in munitiſſimis locis, neque in deſertis montibus, neque apud barbaros, ad quos confugerant (quia omnia iſti Tyranni diripuerunt, occuparunt, perſcrutati ſunt, & redegerunt in ſuam poteſtatem) ſecuri eſſe poterant, abſconderunt ſe in ſpeluncis, & in petris montium. *Et Reges terrae, & principes, & tribuni, & divites, & fortes, & omnis ſervus & liber.* Septem ponuntur ſortes hominum, ad exprimendam crudelitatem hujus perſecutionis, a qua nemo erat immunis, ſicut in aliis perſecutionibus, quae plerumque tantum ſummos in Antiſtites Eccleſiarum, & praedicatores, aut qui ſe ſponte objiciebant, deſaeviit, haec autem animadvertebat in omnes. Porro per Reges deſignantur ſummus Paſtor Eccleſiae, & Patriarchae. Per Principes, Epiſcopi, per tribunos coeteri Praelati, per divites nobiliores in populo. Per fortes, Chriſtiani milites: Per ſervos Chriſtiani, qui fugientes ad barbaros captivos ſe tradiderunt, & per liberos reliquus populus Chriſtianus ſub Imperio Romano conſtitutus. *Et dicunt montibus & petris: Cadite ſuper nos, & abſcondite nos a facie ſedentis ſuper thronum.* Exprimitur his verbis deſiderium moriendi prae nimia anguſtia, in qua conſtituti erant Chriſtiani, timentes, ne etiam in ſpeluncis, & petris montium, quo plurimi confugerant, tanquam ultimum aſylum, perſcrutarentur, & caperentur, proderentur, & longo cruciatu deducerentur ad mortem; ideo deſiderabant mori, & obrui a montibus breviter, ne vi tormentorum ad exemplum plurimorum inclinarentur ad Chriſtum negandum. *Et*

dicunt montibus, & Petris: Cadite super nos, & abscondite nos a facie sedentis super thronum h. e. ab immani, horribili & nimium crudeli persecutione Diocletiani & Maximiani, tunc sedentis super thronum Romani Imperii. *Et ab ira agni* h. e. Christi, quem existimabant Christiani iratum contra Ecclesiam suam tantorum malorum, & tam diuturnorum permissione. Et Diocletianum putabant Antichristum esse, instareque extremum judicii diem, & exterminium ultimum Ecclesiae, ac Regni Christi super terram; talis enim tunc erat facies Christianitatis. Unde subditur. *Quoniam veniet dies magnus irae ipsorum*, h. e. tempus ultimae persecutionis, quam describit Christus Math. C. 24. Magnus dies vocatur ob saevitiem Tyranni, & permissionem Dei, quae superavit omnes persecutiones praecedentes Christianorum, & omnes permissiones Dei, quae dicuntur metaphorice *ira Agni*, quod is flagellet suos instar irati, & omnia ad purgationem peccatorum nostrorum & augmentum gloriae & proemii in coelis, hic in terris ad tempus ex sua benignitate permittat, nolens eos aeternaliter punire cum impiis in gehenna ignibus, & ardoribus sempiternis.

Et quis poterit stare? Est vox humanae fragilitatis, & pusillanimitatis ex consideratione tantae carnificinae profecta, qua simul exprimitur difficultas victoriae de Tyranno, ut patet ex lapsu S. Marcellini.

Sectio II.

Sectio II.

IN CAPUT SEPTIMUM.

De Consolatione tam militantis, quam triumphantis Ecclesiae super perpessas tribulationes.

Vers. 1.

1. ***Post haec vidi quatuor Angelos stantes super quatuor Angulos terrae, tenentes quatuor ventos terrae, ne flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem.*** Descripta acerbitate persecutionis Diocletiani, subditur consolatio maxima, quae facta est in Ecclesia Dei tempore Constantini magni ex Helena nati. Habet autem hoc caput duas partes, in quarum prima describitur consolatio, quantum ad existentes in Ecclesia militante, ibi:

Vers. 2. ***Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis &c.*** In secunda, quantum ad existentes in Ecclesia triumphante ibi. ***Post haec vidi turbam magnam &c.***

§. I.

De Consolatione & liberatione Ecclesiae militantis a jugo, & persecutionibus Tyrannorum.

Cap. VII. v. 1 — 8.

Vers. 1.

1. ***Post haec vidi quatuor Angelos stantes super quatuor Angulos terrae, tenentes quatuor ventos terrae, ne flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem.*** His verbis innuitur quaedam adhuc brevis continuatio persecutionis per quatuor Imperatores in quatuor partibus Imperii existentes, scil. Galerium, Maxentium, Maximinum, & Licinium. Ideo dicitur: ***post haec***, h. e. post persecutionem Diocletiani, & Maximiani, qui deposuerunt insignia Imperii, ***Vidi***

quatuor Angelos, h. e. praedictos quatuor Imperatores, & persecutores Ecclesiae, *stantes*, h. e. dominantes *super quatuor Angulos terrae*, h. e. super quatuor partes Imperii Romani, quod extendebat se quasi ad fines terrae, ut supra dictum. *Tenentes quatuor ventos terrae, ne flarent*, h. e. impedientes universos Doctores Ecclesiae a praedicatione Evangelii, ac Verbi Dei. De hoc vento dicitur: Cant. 4. Surge Aquilo, & veni Auster, perfla hortum meum, & fluant aromata illius: quia sicut terrae per ventos, ita per flatum praedicationis foecundatur hortus Ecclesiae militantis super terram. *Neque super mare, neque in ullam arborem.* Sumuntur Continentia pro contentis; Christianorum enim aliqui habitabant in arida, aliqui in insulis maris, & aliqui in silvis, timore persecutionis, qui omnes locorum istorum nomine designantur.

Vers. 2. *Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis.*

II. Hic describitur dictorum quatuor tyrannorum repressio per Constantinum M. Imperatorem facta Ao. Christi 312. *Alterum Angelum*, h. e. prioribus omnino contrarium, scil. Constantinum magnum *ascendentem ab ortu solis;* venientem ad Imperium Romanum ex ordinatione Christi, solis justitiae, ut daret Ecclesiae pacem. Dum enim Romae occiso Severo tyrannizaret Maxentius, nobiles Romani evocarunt Constantinum, Constantii Chlori filium, in Galliis agentem, ut urbem a tyrannide Maxentii liberaret. *Habentem Signum Dei vivi*, h. e. signum Christi. Describitur enim in historia Ecclef. Lib. 9. quod Constantinus veniens Romam contra Maxentium, ibi tyrannizantem, frequenter cogitaret de dispositione belli, & pro victoria exoraret Deum coeli, quamvis nondum esset baptizatus; aspiciens in coelum, viderit Signum crucis rutilare; & cum miraretur de insolita visione, viderit Angelos assistentes, & dicentes: **In hoc Signo vinces.** Tunc de victoria futura

tura securus, signum crucis, sicut viderat, depingi fecit in militaribus vexillis; & sic procedens contra Maxentium obtinuit plenam victoriam, & triumphum.

Vers. 3. *Et clamavit voce magna quatuor Angelis, quibus datum est nocere terrae, & mari, dicens: Nolite nocere terrae, & mari, neque arboribus, quoad usque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum.* His verbis describitur fortitudo, & pietas maxima Constantini Magni erga religionem Christianam. *Et clamavit voce magna quatuor Angelis*, h. e. praedictis quatuor persecutoribus, eorumque ministris in quatuor partibus Imperii existentibus, per edicta sua pia clamavit, quibus mandavit, templa idolorum claudi, & omnes gentes Imperii, repudiatis idolis Christianorum religionem amplecti, templa ubique terrarum aedificari jussit, & aedificavit ipse Romae Ecclesiam Lateranensem, & plurimas alias ingentibus impensis cumulavit, ornavitque celeberrimis legibus omnibus interdixit, ne idolis sacrificarent, ne vaticina sciscitarentur, ne simulacra erigerent, ne sacrificia occulta facerent, ne civitates singularium certaminum sanguine polluerent, ne Aegyptii fluvium per viros effoeminatos colerent, ideoque universum Androgynorum genus tanquam adulterum e vita tollerent. Provinciarum praesidibus quoque legem dabat, ut dominicum diem colerent, ut Martyrum dies honorarent. Hist. Eccles. L. 4. De vita Constantini. Ex publicis tributis per singulas civitates vectigal certum deduxit, ac cujusque loci Ecclesiis, & Clericis deputavit, eamque munificentiam firmam, ac perpetuam habere per leges statuit. Provocationes a civilibus judiciis ad Episcopos concessit, & potiores eorum, quam judicum sententias esse voluit. Judicium, & jurisdictionem iisdem Episcopis in Clericos mandavit; ubique locorum sacerdotibus immunitatem concessit, literis favit, institutis multis scholis, & bibliothecis, & earum Professores multis privilegiis, immunitatibus, & stipendiis, &

honorariis dotavit, & ita hic dicitur, clamasse voce magna, dicens: *Nolite nocere terrae, & mari, neque arboribus*, h. e. Christi fidem, & religionem exterminando, & impediendo; in arida, in insulis maris, & in locis silvestribus, quod & obtinuit, quatuor tyrannos, eorumque ministros reprimendo a nocumento Christianorum. Nam Maxentium debellavit, & occidit; idemque postea accidit Licinio, contra Christianos crudeliter insurgenti in Alexandria, & Aegypto. Alios vero duos suo mandato deterruit; Itaque, quo majore prius Ecclesia Nomenque Christi fuit in contemptu, exterminio, & desolatione, in eo postea majore honore, exaltatione, & consolatione fuit tempore Constantini magni, qui regnavit pius, & potentissimus ad 33 annos. *Quoad usque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum.* Haec verba significant publicum exercitium Baptismi, quem Constantinus mandatis, & exemplis per totum Imperium introduxit. Is enim a B. Sylvestro baptizatus honoravit, & exaltavit Ecclesiam, & ejus ministros per totum Imperium; aedificavit magnificentissima templa; baptismum, & publicum catholicae Religionis exercitium promulgavit, & mandavit, missis ad Orcum idolorum spurcitia, falsitate, & foeditate. Hic sciendum, quod dictio *quoad usque* non accipiatur finite, sed infinite, sicut cum dicitur: iste non poenituit, quoadusque vixit, h. e. nunquam poenituit, quia post mortem poenitere non potuit.

Vers. 4. *Et audivi numerum signatorum centum quadraginta quatuor millia signati ex omni tribu filiorum Israel.*

III. Sequitur fructus praedictae repressionis, quae est multiplicatio credentium in Christo sub Imperio Constantini M. *Et audivi* (imaginario & in spiritu) *numerum signatorum*, h. e. baptizatorum atque credentium, *centum quadraginta quatuor millia.* Est numerus determinatus pro indeterminato, quod frequens est in S.

Scriptu-

Scriptura: Nam longe multoque plures per diversas partes orbis temporibus illis fuerunt baptizati. *Ex omni tribu filiorum Israel.* Nomen *Israel* transit secundum rem, & veritatem ad omnes gentes in Christo regeneratas per baptismum, ut impleretur illud Osea C. 2. v. 24. Et dicam non populo meo, populus meus es tu. Ad hoc etiam facit illud Isaiae C. 44. v. 3. Effundam spiritum meum super semen tuum, & benedictiones meas super stirpem tuam, & germinabunt. Et iterum: iste dicet: Domini Ego sum, & ille invocabit in nomine Jacob: & hic scribet in manu sua: Domino; & in nomine Israel assimilabitur. Quod intelligitur de gentibus conversis ad Christum. Idem dicit Apostolus ad Rom. C. 2. Non enim, qui in manifesto, judaeus est: neque quae in manifesto, in carne est circumcisio; sed qui in abscondito, judaeus est; scil. per fidem Christi, & circumcisionem cordis in spiritu. *Ex tribu Juda duodecim millia signati &c.* Consequenter jam etiam per duodecim tribus intelliguntur hic literaliter duodecim Apostoli novi testamenti, qui correspondent, & assimulentur duodecim Patriarchis V. T. Sicut enim per hos ex Jacob omnis generatio Israel secundum Carnem, ita per Apostolos omnis generatio ex JEsu Christo secundum repromissionem & spiritum descendit. Et sicut loco tribus Dan, de qua Antichristus dicitur egressurus, ponitur hic tribus Joseph, ita locum Judae praevaricatoris S. Mathias obtinuit.

§. II.

De consolatione triumphantis Ecclesiae Christi super perpessis tribulationibus & victoriis, quas SS. Martyres ob persecutiones reportarunt.

Cap. VII. v. 9 — 17.

Vers. 9.

I. ***Post haec vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis & linguis: stantes ante thronum &c.*** In sequentibus verbis describitur, & revelatur beatissimus status omnium SS. Martyrum in Ecclesia triumphante existentium, qui tempore Diocletiani, praecedentiumque Tyrannorum per multas, easque varias tribulationes, ac mortes transierunt ad vitam immortalem, & hoc in consolationem & confortationem reliquorum Christi militum, qui usque ad consummationem saeculi propter fidem, justitiam, & honorem Domini Dei sunt passuri in Ecclesia militante &c. ***Post haec*** puta ordine revelationis, ***vidi turbam magnam*** Martyrum & Sanctorum Dei, qui primis trecentis annis post passionem Christi transierunt ad coelestem gloriam. ***Quam dinumerare nemo poterat:*** Ponitur infinitus numerus, per quod significatur multitudo maxima SS. Martyrum qui annis illis trecentis transierunt ad vitam immortalem, ut patet ex dictis. ***Ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis.*** Ponuntur haec quatuor genera ad significandum nobis, quod ex omnibus nationibus hominum, qui sub coelo sunt, in quatuor mundi plagis, plurimi transierint dicto modo ad vitam aeternam, & quod nullum genus hominum excludatur a coelesti gloria. ***Stantes ante thronum.*** Per hoc significatur status sanctorum, qui est clarus Dei aspectus, requies, & stabilitas aeterna; dicuntur enim ***stare ante thronum***, h. e. requiescere ab omni labore in visione Dei beatifica. ***Et in conspectu Agni.*** Per hoc denotatur gaudium beato-

beatorum ex visione humanitatis Christi, qua fruuntur etiam in aeternum. Sicut enim beati reficiuntur interius in aspectu divinitatis, ita exterius in aspectu Humanitatis Christi. *Amicti stolis albis &c.* Per stolas albas designantur gloriae, proemia, ac laureolae speciales pro diversitate certaminis, & meritorum, ut supra; unde statim subditur: *Et palmae in manibus eorum* in signum victoriae perfectae, quae non habentur in praesenti vita, in qua homines quantumvis Sancti continuo versantur in pugna. Ex quo patet hic vere statum beatorum triumphantis Ecclesiae describi.

Vers. 10. *Et clamabant voce magna.* Denotatus his verbis officium beatorum Dei, simulque exprimitur vehementia, & affectus maximus amoris divini, cujus impulsu laudant, & glorificant Deum, & Agnum de sua salute in omnem aeternitatem securi, dicentes: *Salus Deo nostro, & Agno*, h. e. Salus, & felicitas, & omnia quibus fruimur, a Deo & Agno promanant.

II. Vers. 11. *Et omnes Angeli stabant in circuitu throni, & seniorum, & quatuor animalium, & ceciderunt in conspectu throni in facies suas, & adoraverunt Deum.* Sequitur applausus omnium SS. Angelorum super salutem beatorum Martyrum Dei. *Et omnes Angeli* stabant parati ad exequendam omnem Dei voluntatem. *In circuitu throni, & seniorum & quatuor animalium.* Ubi adverte, ordinem SS. Angelorum, qui sunt in Ecclesia Catholica triumphante in tres Hierarchias, & 9 Choros divisi, *in circuitu throni Dei & seniorum*, h. e. Prophetarum & Apostolorum. *Et quatuor animalium* seu Evangelistarum, ac Doctorum, & inserviunt creatori suo, quod exprimitur per verbum *stare*. *Et ceciderunt in conspectu throni in facies suas, & adoraverunt Deum.* Per haec verba designatur perfectissima submissio, reverentia, humilitas, & Cultus, quo SS. Spiritus Angelici Christum JEsum, verum Deum, & hominem adorant in omnem aeternitatem,

ipsi omnem laudem & gloriam tribuendo pro statu suo beato, & gratias agendo pro triumpho Martyrum, *Dicentes:* amen.

Vers. 12. *Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro in saecula saeculorum. Amen.* h. e. attribuuntur Deo nostro virtus, benedictio, laus, & claritas, clarificatio nominis, & sapientia (quoad aeternam famam) & gratiarum actio de omnibus perpessis tribulationibus, quae ad summam gloriam Sanctis Martyribus cesserunt. *Honor* in publicis Ecclesiis & altaribus, quae post ultimam tribulationem passim per totum mundum erigebantur, *Et virtus &c.* effectus virtutis, & miracula facta in testimonium fidei. *Et fortitudo*, scil. potentia resistendi, qua tyrannos, & persecutores Ecclesiae sustulit. Item Constantia admirabilis SS. Martyrum, quorum infinita quasi multitudo utriusque sexus vicerunt omnia tormenta mundi, & pervenerunt ad regna coelestia. Haec omnia esse attribuenda Domino Deo, utpote unico fonti, & infinito mari bonorum omnium, testantur, & declarant SS. Angeli; unde claudunt suam acclamationem voce *Amen* h. e. fiat, fiat, per quod eorum ardens desiderium exprimitur.

Vers. 13. *Et Respondit unus de senioribus, & dixit mihi: Hi, qui amicti sunt stolis albis, qui sunt, & unde venerunt?*

III. Quaestio ista hic sapientissime instituitur super personis ipsis, quales sint, & quomodo ad statum adeo beatum pervenerint; ad consolationem & gaudium, & spem certam justorum in omnibus adversis, quae ab omnibus impiis hominibus super terram ex Dei permissione contingit nos pati, scil. ut intelligeremus, non esse exterminium, exitium, & mortem contumeliosam justorum, sed transitum ad statum omni gloria & omnibus bonis aggregatum. Sapientia C. 3. Justorum animae in

in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis, visi sunt oculis insipientium mori, & aestimata est afflictio exitus illorum, & quod a nobis est iter, exterminium: illi autem sunt in pace. Id ipsum fateri, & deplorare cogentur, & ipsi impii in extremo judicio sed sero, & ad aeternam suam confessionem. Sapient. 5. Tunc stabunt justi in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eorum, videntes turbabuntur timore horribili dicentes intra se, poenitentiam agentes, & prae angustia spiritus gementes: Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperii; nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter Filios Dei, & inter Sanctos sors illorum est. *Et respondit unus de senioribus, & dixit mihi.* Hic est S. Petrus, qui dicitur unus seniorum, h. e. primus inter Praelatos Ecclesiae, ut supra dictum est. *Hi, qui amicti sunt stolis albis, qui sunt, & unde venerunt?* Est interrogatio ista, non discere aliquid, sed instruere nos volens, uti dictum. Unde subditur responsio S. Joannis humilis, qua instruimur, divina mysteria e coelo disci debere.

Vers. 14. *Et dixi illi, Domine! tu scis.* Et illico sequitur instructio veritatis aeternae. Et dixit mihi: *Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna*, h. e. hi sunt, qui fuerunt in hoc mundo in opprobrium hominum, & sustinuerunt rotas, ignes, bestias, enses, carceres, & exilia, & exierunt de mundo per martyrium tempore Diocletiani & Maximiani, & praecedentium Tyrannorum, quia tunc fuit tribulatio maxima. *Et laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine Agni.* Per hoc significatur augmentum gloriae animae, quod est laureola martyrii, quam obtinuerunt per testimonium fidei in JEsum Christum. Sanguis enim martyrum sanguis Agni dicitur moraliter, quia est sanguis membrorum ejus, in quibus dicit, se persecutionem

nem pati. Actor. Cap. 9. Saule, Saule, quid me persequeris? Item dicuntur *stolas suas lavisse*, & *dealbasse in sanguine Agni*, quia omne meritum, & mors sanctorum fundatur in morte, & sanguine agni, JEsu Christi, & radicantur tanquam palmites in vite, & tanquam fructus in arbore, & tanquam segetes in semine &c.

Vers. 15. *Ideo sunt ante thronum Dei die, ac nocte &c.* Sequitur condigna, & plena tribulationum retributio per particulam *ideo* significata. Specificantur autem hic octo retributiones, quae sunt correspondentes octo arduis gradibus virtutis, & victoriae per quas Christianos oportet ascendere, & venire ad Regnum Dei. Hoc Christus Math. Cap. 5. militibus suis promiserat, & est numerus, per quem universitas, & satietas omnium bonorum denotatur; ut videbimus.

IV. *Primus* gradus est *paupertas in spiritu*, qua Christianus armatus debet esse paratus, omnia temporalia perdere potius, quam negare fidem, & in persecutione distribuere pauperibus, sicut fecit S. Laurentius, & omnes SS. Martyres, quorum bonis insidiabantur Tyranni, & his promittitur Regnum coelorum, quod est stabilitas aeterna personalis. Unde dicitur: *Ideo sunt ante thronum Dei* h. e. positi sunt in stabilitate aeterna, videntes eum a facie ad faciem, sicuti est.

Secundus gradus est, *mansuetudo*, qua praecincti SS. Dei Martyres sustinuerunt jugum, & tyrannidem terrenorum Regum ad exemplum Christi Domini sui, tanquam Agni ad occisionem ducti sunt, non aperientes os suum, & ita vicerunt in bono malum, quibus promittitur possessio terrae; & haec est libertas plena, & possessio aeterna summi boni, in qua regnabunt cum Christo JEsu Capite suo in saecula saeculorum, quia servire Deo, regnare est. Proinde subditur: *Et servient ei die, ac nocte in templo ejus.* In aeterna quiete, libertate,

tate, felicitate fine timore laudantes creatorem suum in omnem aeternitatem. Hinc Ps. 83. dicitur: Beati, qui habitant in domo tua Domine, in saecula saeculorum laudabunt te. Per templum enim intelligitur hic coelum empyreum, palatium aeterni Regis, tabernaculum incorruptibile, in quo habitabit Deus cum hominibus, & Angelis suis Sanctis ut infra videbimus Cap. 21.

Tertius gradus est *Luctus justorum*, quo ingemiscunt, flentes in adversitatibus, instabilitatibus, concussionibus, malis tentationibus & aliis innumeris aerumnis, & calamitatibus hujus mundi. Et his promittitur consolatio plena, & felicitas perfecta, quae est esse cum Christo, & regnare cum eo, Monarcha justissimo, sanctissimo, & potentissimo, cujus bonitas, & potentia, & regnum non mutabitur in aeternum. Unde subditur: *Et qui sedet in throno, habitabit super illos*, neque servient terreno Regi amplius, neque subiicientur amplius, neque mutabitur status eorum, amplius in saecula saeculorum; quia Christus Dominus, Rex Regum, & Dominus dominantium erit eorum Rex, cujus jugum suave, & onus leve: dominabitur illis in omnem aeternitatem, & non poterunt ab eo avelli amplius.

Quartus gradus est Zelus justitiae, cui promittitur plena satietas omnium desideriorum & bonorum. Homines enim justi Dei videntes, in hoc mundo tanta mala perpetrari; oppressionem pauperum, pupillorum, & viduarum, impios praedominari justis, consilia stultorum audiri, & sapientum contemni, tot bona impediri, tot animas perire, tot injusta bella moveri, & non esse justitiam, neque veritatem, neque timorem Dei, neque charitatem, neque sinceritatem in plerisque hominibus &c. affliguntur in spiritu quasi aestu cujusdam sitis, & famis, quod mederi non possint: pro solatio ergo additur:

Vers. 16. *Non esurient, neque sitient amplius;* saturabuntur enim omnia, eorum desideria cognoscendo

desuper

desuper decretum divinae voluntatis. Ps. 16. Ego autem in justitia apparebo conspectui tuo, satiabor cum apparuerit gloria tua. Item non esurient, neque sitient corporis necessitatem patiendo in omnem aeternitatem.

Quintus gradus est, esse *Misericordem* in hoc mundo, diligere pauperes, miseros, afflictos, pupillos, viduas, & egentibus subvenire, & exhibere se erga omnes affabilem, mansuetum, & amantem, & compassivum in charitate Christi. Et his promittitur misericordia Dei, qua merentur a poenis aeternis conservari, & securi esse ab omni alia tribulatione in saecula saeculorum. Quare additur: *Nec cadet super illos sol*, h. e. justitia JEsu Christi, solis justitiae; Haec enim aduret, & torquebit nonnisi impios, & tyrannos, & immisericordes in saecula saeculorum in inferno, *neque ullus aestus*, & quaecunque alia tribulatio, quarum plurimae in praesenti saeculo solent esse, invadere & venire super eos poterit in omnem aeternitatem.

Sextus gradus est *vita Sancta*, immaculata casta, sobria, & pia in hoc saeculo, cui promittitur visio Dei in altero saeculo, nihil enim coinquinatum introibit in Regnum Dei.

Vers. 17. *Quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget illos.* Per Agnum intelligitur humanitas Christi, in qua, & ex qua resplendentem divinitatem tanquam facem in lucerna ardentem, intuebuntur in omnem aeternitatem beati: *in medio throni*, h. e. coeli. Math. Cap. 5. In quo Christus Dominus se omnibus Sanctis praebebit spectabilem, & gloriosum. Dicitur: *Agnus reget illos*, quia humanitas Christi est medium visionis beatificae inter divinitatem, & creaturam, quales sunt omnes beati; item quia omnes beati dirigentur, & dependebunt inflexibiliter a nutu voluntatis Christi ineffabiliter bonae, quae non permittit eos errare amplius, neque peccare in omnem aeternitatem; sed absorpti & perfectissime uniti cum creatore suo mediante directione humani-

humanitatis Christi manebunt in ineffabili quiete in omnem aeternitatem. Unde etiam consequenter visionem beatificam amittere non poterunt amplius, ut nihil sit ultra, quod desiderare possint, aut in quo disgustari.

Septimus gradus est *libertas quaedam, & pax* sancta justorum super terram, vi cujus subjectas sibi, & pacatas tenent passiones, & affectibus suis dominantur. Unde in omnibus calamitatibus, & adversis, & in tormentis inconcussi stant, & retinent semper pacem, & tranquillitatem cordis, habentes testimonium bonae conscientiae suae ad Dominum Deum suum. Istis promittitur filiatio Dei, qua omnis sanctorum appetitus plene, & perfecte satiabitur, quia ea nihil majus, quod desiderari; nihil dignius, quod appeti, nihil dulcius, quo frui; & nihil admirabilius, quod ipsis advenire posset. Unde subnectitur. *Et deducet eos ad vitae fontes aquarum*, i. e. ad immortalitatem, & satietatem omnium bonorum, omniumque desiderabilium, quae aut haberi, aut desiderare possunt. Ideo dicitur in plurali *ad vitae fontes aquarum.* Consequenter hanc plenitudinem, & filiationem Dei plane post universalem resurrectionem corporum acquiremus, quando Christo erimus similes, & filii Dei vocabimur, eumque sicuti est a facie ad faciem, Dominum Deum nostrum videbimus.

Octavus denique gradus est, *pati adversitates* vincula, jacturam bonorum temporalium, aut mortem ipsam propter justitiam, vel fidem in Dominum JEsum Christum, in patientia & humilitate. De quibus hic ultimo dicitur: *Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum*, h. e. ultra non habebunt aliquam tristitiae materiam, sed plenam, & perfectam consolationem; & qualis fuit mensura in calice passionis, talis erit, & consolationis. Unde nemo illic dolebit de adversitatibus, & perpessis malis, quia semper gaudebunt de bonis sempiternis, propter illa sibi retributis.

Finis Libri Tertii.

LIBER

LIBER QUARTUS

IN CAPUT OCTAVUM ET NONUN.

De Apertione Septimi Sigilli, & de sex primis Angelis, qui tuba cecinerunt.

Sectio I.

De quatuor primis Angelis, qui tuba cecinerunt.

§. I.

De Apertione Septimi Sigilli.

Cap. VIII. v. 1 — 6.

1. Sub apertione 6 praecedentium Sigillorum fuit descripta pugna Ecclesiae contra Judaeos, & gentiles; sub apertione jam Septimi Sigilli describitur consequenter pugna ejusdem Ecclesiae contra praecipuos Haeresiarchas, & eorum fautores, qui omnes usque ad finem mundi sub hoc ultimo Sigillo referantur; sub eodem etiam adnectitur brevis cujusdam Tyranni persecutio, scil. a Juliano Imperatore Apostata post Constantinum Magnum, ejusque filios excitata. Sequitur ergo:

Vers. 1. *Et cum aperuisset Sigillum Septimum,* h. e. cum revelasset Dominus Deus S. Joanni reliquas Ecclesiae persecutiones usque ad consummationem saeculi, ab eodem permittendas: *factum est silentium in coelo, quasi media hora.* Per hoc silentium denotatur nova Ecclesiae tristitia, horror, & consternatio incussa per Julianum Apostatam, sed quia ex singulari protectione, & dispositione Dei, hic Tyrannus brevi sublatus est, dicitur: *quasi media hora* factum hoc silentium. Silentium fieri dicitur, quando omnes horrent, timent, & stant

ſtant attoniti propter faciem imminentium malorum, grandium, & novorum, quod profecto contigit Eccleſiae Chriſti tempore Juliani Imperatoris, & hoc eſt, quod ſubditur: *factum eſt ſilentium in coelo*, ſive in Eccleſia militante: quia Julianus, qui primis 20 annis Chriſtianam fidem profeſſus, decem ob metum Conſtantii eam ſimulans, primo ſtatim anno, quo Imperium eſt adeptus, metu ſolutus Chriſtianam religionem ſolemniter abnegavit, & ſummus Pontifex impuris ritibus (qui alicubi a Prudentio presbytero in romano hymno deſcribuntur) initiatus templa Deorum aperiri, & hoſtias immolare edixit, & etiam Pontificem ſe Eleuſinorum ſacrorum voluit creari inſuper templum Hieroſolimae a Tito deſtructum, Judaeis reſtituere impenſe eſt conatus. Contra templa Chriſtianorum claudi juſſit, prohibens divinum officium ſolemniter celebrari, & ſic factum eſt ſilentium in coelo. Sed non diu tulit Deus ſceleſtum hunc perſecutorem Eccleſiae ſuae. Nam an. Chriſti 363. Poſtquam nonniſi uno anno & 6 menſibus imperaſſet, in bello Perſico accepto vulnere e vita exceſſit, ideo dicitur: *quaſi media hora*, quia poſt mortem ipſius apertae fuerunt Eccleſiae Chriſtianorum, & idolorum fana clauſa, & gaudere coepit Chriſtiana religio ſub ſequentibus Imperatoribus, Joviano & Valentiniano & S. Damaſo ſummo Pontifice.

II. Verſ. 2. *Et vidi ſeptem Angelos ſtantes in conſpectu Dei, & datae ſunt illis ſeptem tubae.* De iſtis ſeptem Angelis, & eorum tubis dicetur infra.

Verſ. 3. *Et alius Angelus ſtetit, & venit ante altare.* Iſte alius Angelus eſt S. Damaſus Papa, qui dicitur alius, h. e. prioribus omnino contrarius. Ponitur autem hic intermedius, quia aliqui ex ſeptem Angelis eum anteceſſerunt; quia vero plures, & fere omnes poſt eum venerunt, ponuntur prius omnes ſeptem ſtare in conſpectu Dei, & accipere tubas, poſterius vero *tuba canere; Et alius Angelus venit*, nimirum S. Damaſus,

electus est enim ad Pontificatum obeundum. *Et stetit ante altare*, h. e. confirmatus etiam, & stabilitus est in suo Pontificatu. Sciendum enim S. Damasum electum ad summum Pontificatum, habuisse Ursicinum Diaconum competitorem in Basilica, quae appellatur Licini, ubi multi utrimque ceciderunt in templo, cum res non suffragiis tantum, sed vi, & armis tractaretur. Verum non ita multum post sacerdotum, ac populi consensu Damasus episcopus confirmatur, & Ursicinus ad Neapolitanam Ecclesiam traducitur. Et proinde hic signanter dicitur: *Et alius Angelus venit, & stetit ante altare* gubernans scil. Ecclesiam Dei per altare recte significatam, in qua quotidie coelesti Patri in sacrificiis Missae JEsus Christus immolatur, sumitur, & offertur sacrificium incruentum, & propitiatorium. *Habens thuribulum aureum* h. e. summa devotione, sapientia, & charitate; quae tria per fumum, aurum, & ignem in thuribulo contenta metaphorice significantur. In his omnibus excelluit iste Papa. Nam SS. Bibliis a S. Hyeronimo versis primus dedit authoritatem, Symbolum constantinopolitanum in locum Nicaeni ad missarum solemnia cantari jussit. Choriepiscopos sustulit, templa aedificavit, & cultum divinum plurimum auxit, & ordinavit per omnes Ecclesias, ut Psalmi alternis vocibus diu, noctuque canerentur, & in eorum fine semper adderetur Gloria Patri, & Filio, & Spiritui S. &c. *Et data sunt ei incensa multa;* Sequitur fructus sapientiae hujus Pontificis, qui sunt maxima incrementa divini cultus, & religionis per universam Ecclesiam Christi in populo, & Ecclesiae ministris consecuta. *Et data sunt ei incensa multa &c.* quae sunt augmenta orationum servorum Dei in Ecclesia existentium. Ps. 140. Dirigatur Domine oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo; & dicuntur illi, *data*, quia fuit illorum causa, dum authoritate Apostolica cultus divini optimum instituit ordinem, quo mediante creverunt valde per orbem terrarum orationes, & omnis devotio Christiana. *Ut*

daret

daret de orationibus ſanctorum omnium ſuper altare aureum, quod eſt ante thronum Dei. His verbis notatur officium ſummi ſacerdotis, quod eſt promovere, & conſervare divinum cultum, per ſe, & ſuos miniſtros ſubordinatos, & referre devotionem totius populi Chriſtiani in Deum, cum ſit caput univerſalis Eccleſiae. *Ut daret &c.* h. e. ut referret, & repraeſentaret augmentum, quod authoritate, ſapientia, & devotione ſua apoſtolica cultui divino in chriſtianitate poſt ſublationem impii Tyranni Juliani acceſſit ad majorem Dei gloriam. *Super aureum altare*, quod eſt humanitas Chriſti, ſive Agnus, qui eſt ante conſpectum throni, & in ipſo omnia noſtra merita, & orationes Deo Patri repraeſentantur, exaudiuntur, & placent; in ipſo enim omnia noſtra merita & orationes fundantur, & acceptantur per ipſum a Patre, & ſine ipſo nullum haberent valorem, & complacentiam amicitiae in vitam aeternam. Unde ſequitur:

Verſ. 4. *Et aſcendit fumus incenſorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo*, h. e. placuit ſupra modum hoc augmentum cultus ſacri divinae majeſtati, ex operatione, induſtria, ſapientia, & devotione hujus Sancti Pontificis (qui hic repraeſentat perſonam univerſalis Eccleſiae) deveniens.

Verſ. 5. *Et accepit Angelus thuribulum, & implevit illud de igne altaris, & miſit in terram, & facta ſunt tonitrua, & voces, & fulgura, & terrae motus magnus.* Sequitur aliud magnum, & bonum opus, quod ſub Pontifice hoc factum eſt ſcil. Concilium generale Conſtantinopolitanum, in quo 150 Patres ſubſcripſerunt de vera divinitate Spiritus S. contra impium Macedonium, aliosque, qui ejus negabant divinitatem; ſicut Arius negabat eandem prius Chriſto. Hinc ſubjungitur: *Et accepit Angelus*, h. e. S. Damaſus *thuribulum* anathematis, quod eſt Concilium generale, ubi omnium Patrum corda conſentiunt in unum, & ſunt moraliter

cor unum quod per thuribulum significari supra diximus. *Et implevit illud de igne altaris* h. e. de divinitate Spiritus S. qui per ignem designatur. Dicitur hic *implevisse de igne altaris*, quia de universali consensu totius Ecclesiae, quam per altare significari supra dictum fuit, tanquam summum Caput, & judex Controversiarum fidei, declaravit hanc veritatem de vera Spiritus S. divinitate. *Et misit in terram*, h. e. publicavit per orbem terrae contra Macedonium, & ejus sectatores, definiendo ex cathedra S. Petri veram inesse divinitatem Spiritui S. *Et facta sunt tonitrua*, h. e. excommunicationes; *& voces*, h. e. declarationes fidei de Spiritu Sancto. *Et fulgura* scil. comminationes excommunicationum, si qui imposterum aliter sentirent, aut docerent. *Et terrae motus magnus* h. e. alteratio magna, & commotio animorum super his. *Et misit in terram*, h. e. contra haereticos Macedonianos, terrena, & servilia sentientes de Spiritu S. *Et facta sunt tonitrua*, h. e. Sanctae praedicationes de Spiritu Sancto. Et *voces* divinae laudis de eodem. *Et fulgura*, h. e. coruscationes miraculorum in ejusdem virtute factorum. *Et terrae motus magnus.* Per hoc enim corda hominum mota sunt ad recte sentiendum de Spiritu S.

Vers. 6. *Et septem Angeli, qui habebant septem tubas, praeparaverunt se, ut tuba canerent.* Qui, & quales sint isti septem Angeli cum suis tubis, in sequenti paragrapho videbimus.

§. II.

De 2 Primis Angelis, qui tuba cecinerunt.

Cap. VIII. v. 7 — 9.

I. Per quatuor Angelos, de quibus in sequentibus duobus paragraphis agitur, & qui tuba cecinerunt, designantur haeresiarchae, moventes bellum grave (post devictos hostes saevissimos judaeorum, & gentilium) Ecclesiae Christi contra veritatem SS. Trinitatis, Divinitatis

tatis Christi, Spiritus Sancti, Humanitatis, Personae, Naturae, & voluntatis Verbi Incarnati &c. Et per hos quatuor designatur universitas coeterorum Haereticorum, qui omnes fere originem suam ex istis haereticis duxerunt, & in iis fundantur. Et dicuntur quatuor ad similitudinem quatuor animalium, scil. Evangelistarum, eo quod, sicut veritas Evangelica in quatuor partes mundi est seminata, ita etiam Zizania haereticorum ex divina permissione. Diabolus enim, serpens antiquus simia est, & pater haereticorum, & mendaciorum, qui ad destructionem veritatis Evangelicae conatur Christum Dominum frustra imitari. *Tuba canere* est ad bellum evocare, & pugnam, item aliquid promulgare; Prius convenit postremis tribus Angelis, & posterius quatuor Haeresiarchis, qui inflati superbia disseminarunt in temporibus suis falsa sua dogmata per orbem. Hinc dicitur:

Vers. 7. *Et primus Angelus tuba cecinit.* Sub hoc intellige Arium, Alexandriae civitatis presbyterum, qui Ao. Christi 315 sub Alexandro, ejusdem civitatis Episcopo, & Constantino M. Imp. atque Sylvestro Pontifice, surrexit, docens, Filium Dei Deo similem nomine tenus, & non consubstantialem Patri. Contra hanc haeresin convocatum est Concilium Nicoenum I. Unum ex Conciliis quatuor principalibus, in quo subscripserunt 318 Catholici Episcopi, & condemnatus est Arius, Photinus, & Sabellius, & quamvis ante Julianum, & subsequentes Imperatores, atque S. Damasum Papam, hic Haeresiarcha prodierit, posterius tamen ponitur in tubicinio, quia incrementa maxima sumpsit in posterioribus temporibus, & diu duravit, ita, ut ingemiscens dicatur Ecclesia (prout habetur in Breviario Roma: 11 Decembris in festo Damasi) Et orbis terrarum se Arianum esse miratus. *Et facta est grando, & ignis, mista in Sanguine, & missum est in terram, & tertia pars terrae combusta est, & tertia pars arborum concremata est, & omne foenum viride combustum est.* Subsequuntur

 tempe-

tempestates, & inexplicabiles clades, & damna, quae Christianitas ex hoc tubicinio fuit passa: *Et facta est grando*, h. e. grandis tempestas, quae nomine grandinis vulgari locutione designatur, & qua Ecclesia fuit inter se divisa. Quare ecclesiastica Historia L. 10. sic habet. Ea tempestate facies Ecclesiae foeda, & admodum turpis erat; non enim, sicut prius ab externis, sed a propriis, & intestinis vastabatur; fugabat alius, & alius fugabatur, & uterque de Ecclesia se esse dicebat. Proprietas grandinis est florentissima quaeque prata, segetes, vineas, flores, arbores, & fructus destruere & foedare, hoc fecit haeresis Ariana, quae Ecclesiam Christi, tempore Constantini M. florentissimam postea foedavit, & destruxit. *Et ignis, mista in Sanguine* aemulationis, ex quibus duobus, scil. grandine, & igne secuta est effusio sanguinis, maxime tempore Valentis Imp. qui lapsus in hanc haeresin persequebatur Catholicos, eorum alios comburendo, alios gladio occidendo, & aliis modis novis affligendo. *Et missum est in terram.* Dicitur missum esse in terram, quia ista haeresis, quasi totum orbem terrae infecit, valde enim propagata fuit, & diu duravit, & placuit vere omnibus. Unde sequitur: *Et tertia pars terrae combusta est*; *& tertia pars arborum concremata est, & omne foenum viride combustum est.* Explicatur his verbis lapsus Christianorum in Arianam haeresin, ac decrementum Ecclesiae, loquitur enim hic S. Joannes de tertia parte Christianitatis, cujus tertia pars in Laicis, sive in populo, igne Arianae perfidiae fuit corrupta, quae designatur per *terram*, eoquod terrenis artibus, & negotiationibus sint intenti. Et tertia pars in statu ecclesiastico, quae per arbores intelligitur, eoquod cognitione scripturarum, & rerum coelestium sint super alios elevati &c. Similiter in vita, & moribus, ut fructus reddant supernaturales in tempore suo, & folia & flores emittant boni exempli, scribit enim S. Hilarius, 105 Episcopos fuisse per Arianam perfidiam infectos: *Et omne foenum viride*, signanter additur:

ditur: & intelliguntur per hoc Gothi, novelli ad Christianitatem dispositi, qui volentes Christianitatem suscipere, miserunt ad Valentem Imp. pro sacerdotibus Christianis, qui docerent eos de fide catholica, & sacramentis Ecclesiasticis; & ipse misit eis presbyteros Arianos, sicut ipse Arianus erat, qui eos corruperunt haeresi Ariana. O perfidiam dignam certe, quae ab iisdem Gothis in tugurio ultricibus flammis cremaretur. Ao. 378.

II. Vers. 8. *Et secundus Angelus tuba cecinit.* Hic est Macedonius Episcopus Constantinopolitanus, qui aperuit os suum in Spiritum S. & blasphemavit, docens, eum esse meram creaturam, & servum filii. Surrexit hic Ao. 360. Contra hunc errorem habitum est Concilium secundum generale, unum ex quatuor principalibus, scil. Constantinopolitanum, ubi iterum subscripserunt 150 Episcopi sub Gratiano, & Theodosio Impp. & S. Damaso Papa Ao. 381. *Et tanquam mons magnus igne ardens missus est in mare.* Assimilatur hic haeresiarcha, & ejus haeresis monti magno igne ardenti, propter elationem, & ambitionem & saevitiem suam pessimam, quibus instar montis magni tumebat, & ardebat, maxime sibi applaudens de hac sua secta, qua non filium cum Spiritu S. sicut Arius, sed totum Spiritum S. a vera Deitate Patris, ac consubstantialitate excludebat. Ignis etiam ardens esse notatur, quia privatus Episcopatu scintillabat, & flagrabat invidia, ira, & livore, unde postea vitam privatam in loco, qui dicebatur *claustra*, prope Constantinopolim degens primum incoepit ore minime clauso omnem adversus Spiritum S. blasphemiam evomere. *Missus est in mare* 1mo Mare hic metaphorice significat, ipsam SS. Trinitatem Personarum, & unitatem essentiae, nam sicut mare; ita multo magis mysterium SS. Trinitatis est inscrutabile. Et sicut ex mari omnia flumina & fontes, & aquae scaturiunt, & omnia ad mare iterum redeunt; ita ex Deo Trino & uno omnia bona fluunt, & ad eundem re-

 deunt

deunt omnia. 2do Mare etiam hic significat ipsum Spiritum S. sicut mare omnis generis creaturas suas vivificat, vegetat, & extra illud nequeunt vitam habere; ita tale mare vivificans est Spiritus S. ex quo omnes accipimus vitam animae in Baptismo, & conservamur, & vivimus in eo, & sine illius rivulis aquarum (quae sunt gratia antecedens, subsequens, & concomitans) cito morimur. 3tio Sumitur pro ipsa Ecclesia, ratione Baptismi, per mare designata, eoquod, sicut mare est receptaculum omnium aquarum, ita Ecclesia est congregatio fidelium per baptismi Sacramentum. 4to Pro ipso mundo accipitur, qui sicut mare, plenus est fluctibus tentationum, & instabilis, & habet bonos, & malos permixtos, sicut mare bonos, & malos pisces. In omni hac acceptione maris recte dicitur iste *mons missus in mare*, ut consideranti facile patebit. *Et facta est tertia pars maris sanguis.* Sanguis hic sumitur pro deturpatione, quae ad extra, & secundum externam formam accidit ex hac haeresi Spiritui Sancto, & respective etiam toti SS. Trinitati, & Ecclesiae. 2do Proprie etiam accipitur, quia propter hanc, & arianam haeresin plurimum Sanguinis Christiani effusum est in mundo, ut constat ex historia Ecclesiast.

Vers. 9. *Et mortua est tertia pars*, puta Christianitatis, dicitur esse mortua, nempe secundum vitam animae, quam habebant per veram fidem, & charitatem in Spiritum S. adhaerentes verae Ecclesiae Catholicae Christi, in qua solum est vita, deficientes autem ab ea, & adhaerentes perfidiae praedictae haeresis, mortui sunt omnes; quam parum enim pisces extra mare; ita multo minus, animae extra veram Ecclesiam Catholicam vivere, & salvari possunt. *Tertia pars* sumitur hic semper determinatum pro indeterminato, h. e. magna & notabilis pars per tertiam partem significata. *Et tertia pars navium interiit*, h. e. magna pars praelatorum, & curatorum corrupti sunt per praedictum errorem, per quos duci debuissent alii ad portum salutis.

§. III.

§. III.

De Tertio & Quarto Angelo.

Cap. VIII. v. 10—13.

Verſ. 10.

I. *Et tertius Angelus tuba cecinit.* Per hunc tertium denotatur Haereſiarcha Pelagius monachus, cujus diſcipulus coaetaneus, & aſſectator fuit Coeleſtinus itidem monachus, tempore Arcadii, & Honorii Impp. item Innocentii I. Papae, atque Auguſtini Hipponenſis Epiſcopi, contra quem coactum eſt Concilium Milevitanum, Ao. Chriſti 416. Et condemnatus eſt. Similiter in Epheſino, quod unum ex Conciliis principalibus, coactum contra Neſtorium. Idem Pelagius infecit ſua haereſi Syriam & Brittanniam Inſulam patriam ſuam, cujus diſcipuli, & ſectatores, idem in aliis partibus fecerunt. Docebat is 1mo liberum arbitrium divinae gratiae anteponens, non ex miſericordia Dei propter Chriſtum ſine noſtro merito nos juſtificari, ſed ex propriis virtutibus, & operibus naturalibus veram, ac ſolidam juſtitiam coram Deo parari, & remiſſionem peccatorum contingere non ex fide Chriſti, ſed ex noſtris conatibus. 2do Mortem Adae non ex peccato, ſed ex conditione naturae fuiſſe. 3tio Pueros non egere Baptiſmo, quia peccatum originale negat. 4to Vitam juſtorum in hoc ſaeculo nullum habere peccatum, quod ſemel juſtus amplius peccare non poſſit. 5to Liberum hominis arbitrium poſt receptam baptiſmatis gratiam peccare non poſſe amplius. 6to Orationes Eccleſiae pro infidelibus, & peccatoribus, ut convertantur, aut pro fidelibus, ut perſeverent, fruſtra fieri, & ſufficere pro his omnibus liberi arbitrii poteſtatem. De hoc haereſiarcha itaque ſcribitur hoc loco. *Et tertius Angelus tuba cecinit*, h. e. Pelagius incepit, & promulgavit ſua nefanda deliria. *Et cecidit de coelo ſtella magna, ardens tanquam facula.* Haec ſtella eſt Coeleſtinus, diſcipulus, & aſ-

sectator ejus, qui cecidit ad tubicinium magistri sui, de militante Ecclesia in praedictam haeresin. Vocatur stella magna, quia fuit homo literatus, religiosus, scil. Monachus, & doctrina ejus habebat apparentiam veritatis. Unde subditur: *Ardens tanquam facula*, per quae verba hujus haeretici vis exprimitur: plurimos enim incendit, corrupit, & seduxit apparentia suae literaturae, veritatis, & sanctitatis in habitu religioso, & conversatione. *Ardens* dicitur, quia erat acerrimus hostis, & expugnator gratiae Spiritus S. *Et cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum.* Per flumina & fontes aquarum metaphorice designantur Baptismus, & gratiae Spiritus S. antecedentes, concomitantes, & subsequentes vitam justorum in hac vita. Et in harum tertiam partem cecidit dictus Haeresiarcha, sua haeresi inficiendo magnam partem Christianitatis, quae cum Ecclesia prius credebat baptismum, & gratiam Spiritus S.

Vers. 11. *Et nomen stellae dicitur absynthium.* His verbis exprimitur proprietas hujus haeresis, quae est, amaram, & odiosam, & insipidam reddere gratiam Spiritus S. hominibus, sicut enim aquae dulces gratae sunt, & desiderabiles sitientibus; ita gratia Spiritus S. a peccatoribus desideratur, & appetitur per fidem in JEsum Christum: similiter & Baptismus. Sed iste Diabolus jecit absynthium suae nequissimae haeresis in has aquas, & reddidit hominibus amaras, quas flocci pendunt, praesumendo jam de propriis viribus, & proprio arbitrio, quod est absynthium, & amarum sua natura sine Dei gratia, maxime post peccatum originale. *Et facta est tertia pars aquarum in absynthium*, h. e. magna & notabilis pars credentium sacri baptismi vim, & gratiam Spiritus S. corrupta, & infecta est hac impia haeresi. *Et multi homines mortui sunt de aquis, quia amarae factae sunt.* Per homines denotantur prudentes, & sapientes hujus saeculi, qui mortui sunt spiritualiter secundum vitam animae. *De aquis*, h. e. de perver-

perversis dogmatibus circa gratiam, & baptismum. *Quia amarae factae sunt*, quantum ad extra, & aestimationem, ac fidem hominum amarae factae sunt, h. e. contrariae dulcedini Spiritus S. & spiritualiter vivificanti per aquas gratiae suae excitantis, & refocillantis sitientem peccatoris animam.

II. Vers. 12. *Et quartus Angelus tuba cecinit.* Per hunc Angelum denotatur quartus Haeresiarcha, Nestorius scil. Episcopus Constantinopolitanus sub Theodosio Juniore, & Coelestino S. Pontifice. Ao. Christi 428. Contra hunc Haeresiareham Concilium Ephesinum, tertium ex quatuor principalibus, fuit habitum, & condemnatus est; quia docuit contra veritatem fidei, Christum Dei Filium ex Maria Virgine natum hominem duntaxat, non etiam Deum esse; ideoque eandem Christi-τόκον, non autem Θεοτόκον esse dicendam. Duas etiam dicebat in Christo esse personas, sicut naturas, unam divinitatis, alteram humanitatis. Contra hanc sectam Eutyches tempore dicti Concilii praestantius dimicavit, sed cum odio in Nestorii haeresin ferretur, eo prosiliit, ut non tantum duas in Christo personas, sed etiam naturas negaret, unde eos nestoriano morbo laborare asseruit, qui duas confiterentur naturas in Christo, distinctas inter se, & absque confusione divisas. Eo Haeresiarcha hic dementiae devenit, ut doceret Christum secundum carnem non natum ex Maria Virgine, sed corpus ejus de coelo descendisse in uterum ejus tanquam solis radium, & in ipso instanti incarnationis carnem fuisse commutatam in divinitatem. Et ita prior haeresis fuit occasio posterioris, quae surrexit an. 448. contra quam Concilium Chalcedonense, quartum ex quatuor principalibus, habitum sub Imp. Martiano, & Leone I. S. Pontifice an. Christi 451. Unde dicitur in contextu: & *quartus Angelus*, h. e. Nestorius *tuba cecinit*, praedicando suam haeresin modo dictam. *Percussa est tertia pars solis, & tertia pars lunae.* Per solem intelligitur

ligitur Deitas; per lunam humanitas Christi, quae est scabellum pedum ejus. Item per solem significatur Christus, per lunam B. V. Maria, & Ecclesia Christi, quae dicuntur hic percussa tam nestoriana haeresi, quam Eutichiana, ad extra scil. & quantum ad fideles Christianos credentes, qui fuerunt seducti, & percussi horum errorum tenebris, & coecitate. *Et tertia pars stellarum &c.* Per stellas designantur Episcopi, Praelati, & Doctores, qui abrepti horum errorum tenebris, & coecitate defecerunt a vera Christi Ecclesia, & quia isti blasphemant in novum & vetus Testamentum contra Prophetas, & Evangelium, statim subditur: *ita ut obscuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis similiter*, h. e. potissima testimonia novi Testamenti (quod per diem) & veteris (quod per noctem designatur) quae de vera humanitate Christi, de Incarnatione ex B. V. Maria, & de una divina persona habentur, obscurata sunt in mentibus fidelium per horum duorum perfidiam, ut non lucerent amplius in veritate legitimi sensus &c. Et haé quatuor haereses sunt veluti quatuor ostia omnium haeresum, quia antecedentes, & consequentes haereses cernuntur esse harum quatuor aut prodromi, aut posthumae proles.

III. Vers. 13. *Et vidi, & audivi vocem unius aquilae volantis per medium coeli, dicentis voce magna: vae, vae, vae habitantibus in terra, de ceteris vocibus trium Angelorum, qui erant tuba canturi.* Denuntiantur his verbis mala, & tribulationes maximae toti mundo ad vocem trium Angelorum reliquorum eventurae; quorum partim priores haereses causa fuerunt, partim ex novis capitibus orientur, ut infra videbimus; unde sequitur: *Et vidi, & audivi vocem unius aquilae volantis per medium coeli &c.* Ista aquila est ipse S. Joannes Evangelista, qui volavit altitudine revelationis per medium coelum, h. e. vidit reliquum decursum Ecclesiae Christi usque ad consummationem saeculi,

ſaeculi, & quia horribilia ſuper omnia horribilia priora in reliquo decurſu eventura vidit, de iis hic ſignanter, & ſpeciale reddit, ac exhibet Teſtimonium toti Chriſtianitati, ut, cum venerint, non ſcandalizemur, & deficiamus, aut in errorem inducantur homines bonae voluntatis, quia jacula praeviſa minus feriunt. *Dicentis voce magna:* Per quod indicatur magnitudo adhuc futurarum tribulationum. Unde ſequitur: *Vae, vae, vae habitantibus in terra de coeteris vocibus trium Angelorum, qui erant tuba canturi.* Per habitantes in terra intelligitur genus humanum, mixtum bonis, & malis, quos promiſcue haec mala tangent, ut videbimus.

Sectio II.

IN CAPUT NONUM.

De quinto & ſexto Angelo.

Verſ. 1.

Et quintus Angelus tuba cecinit: Et vidi ſtellam de coelo cecidiſſe in terram & data eſt ei clavis putei abyſſi &c.

§. I.

De quinto Angelo, qui tuba cecinit.

Cap. IX. v. 1 — 12.

I. Stella iſta, quae hic ad tubicinium quinti Angeli dicitur, cecidiſſe de coelo in terram, Valens Imp. eſſe noſcitur, fautor potens, & maximus Arianae haereſis, ſub quo illa primum florere, & incrementa ſumere maxima coepit, ut maxime & merito ad ejus tempora quintum, & potiſſimum, & diſtinctum ponatur tubicinium, ob ingentia damna, quae intulit Eccleſiae; plus

plus enim iste promovendo Arianam haeresin, obfuit, quam ipse Arius canendo prima tuba. Is Valens blanditiis conjugis suae, laqueis Ariani erroris jam irretitae, & pestifera persuasione Eudoxii Episcopi Constantinopolitani, Arianorum omnium scelestissimi, lapsus est in saevissimam haeresin Arianam. Unde & ab eodem Eudoxio baptizatus, ipsi se jure jurando obstrinxit, perseveraturum in impio ejus dogmate, in quo tuendo ita saeviebat, ut orthodoxos exiliis, & suppliciis turbarit, omnibus templis excluserit, & ne sub die quidem conventus agere fuerit passus, Monachos etiam Aegipti, quibus pertinacitèr fuit infensus, ex solitudine extrahi, & ad militiam adigi praeceperit, & plurima alia, quae describit Theodoretus, & Baronius an. 377. Inter omnia tamen ejus scelera hoc omnium pestilentissimum, quod ad terram Gothorum, volentium recipere fidem Christi, ex Consilio, & suggestione scelestissimi Eudoxii, miserit sacerdotes Arianos; similiter gens Wandalica, quae postea ad 150 annos (donec an. Christi 527. sub Justiniano Imp. per Belisarium, & Narsetem Belliduces devictae, & deletae fuerint, ut infra videbimus) successivis vicibus magnam tribulationem fecerunt in Thracia, Gallia, Hispania, Africa, Italia, Burgundia, & aliis locis, ut habetur 21 Lib. spec. Hist. & pluribus Cronologiis; gentes enim istae fuerunt copiosissimae & feroces, & bellicosae, & veloces, & ad inventiones bellicas ingeniosae (sicut etiam hoc nostro saeculo experta est, pro Dolor! Germania) sequitur ergo:

Vers. 1. *Et quintus Angelus tuba cecinit.* Ponitur Angelus iste quintus ordine narrationis, ac revelationis. Retrograditur enim S. Joannes ad effectus, & gravissima damna, quae ex Ariana haeresi sunt secuta. Hic impius Eudoxius esse noscitur, qui praesumptuoso spiritu, & Ariana perfidia inflatus tuba cecinit, ac Valentem Imp. suggerendo, & persuadendo illi, ut Arianam haeresin susciperet, ut se ab eo baptizari permitteret, juramento

se

ſe obſtringeret in dogmate Ariano ſe perſeveraturum, & Arianos ſacerdotes (ſeclusis catholicis) ad gentem Gothorum mitteret, quae omnia impetravit intercedentibus blanditiis mulieris uxoris. Sequitur: *Et vidi ſtellam cecidiſſe in terram.* Hic eſt Valens Imperator, qui comparatur ſtellae ob egregias ſuas virtutes; quas habuiſſet, niſi eas labe Arianorum inquinaſſet. Item ob inſignia dignitatis imperialis, in qua conſtituti Imperatores Principibus ſuis & populis ſibi ſubditis velut ſtellae in firmamento deberent praelucere in ſana fide, & omnibus virtutibus. *Et vidi ſtellam*, h. e. Valentem *de coelo*, h. e. Eccleſia Chriſti militante *cecidiſſe in terram*, de altitudine, & incorrupta veritate fidei Cath. ex perſuaſione peſtiferae uxoris ſuae, & Eudoxii, ut dictum; cecidit in Arianam haereſin, quae metaphorice dicitur terra, quia terrena ſapiebat, & docebat de filio, & Spiritu S. Ponitur *cecediſſe* in praeterito, ob pertinaciam, & juramentum, quo obſtrinxit ſe, in impio dogmate ſe perſeveraturum, quod praeſtitit moriens in ſua perfidia. Item *cecidiſſe* dicitur *de coelo in terram*, quia a Deo derelictus, contemptus & abjectus fuit ob perfidiam in Chriſtum Dominum, & totam SS. Trinitatem, ſicut etiam miſere periit privatus honore ſepulturae. *Et data eſt ei clavis putei abyſſi.* Per clavem deſignatur poteſtas imperialis a Deo illi conceſſa, atque permiſſa; qua impie utens revocavit ab orco, & exaltavit plurimum Arianam haereſin, quam Conſtantinus M. in Concilio Nicoeno condemnatam ſepeliverat, miſeratque ad orcum, & clauſerat, bene utens poteſtate imperiali, *Et aperuit puteum abyſſi* i. e. per poteſtatem imperialem laxavit undique portas, & vias haereſi Arianae, libertatem illius permittendo, & promovendo eam ubique terrarum adimendo templa, & Epiſcopatus Catholicis, & dando ea Arianis, mittendo ſacerdotes Arianos ad inficiendos populos Gothorum, & Wandalorum, & alios multos, ut ſupra dictum. Per *puteum* metaphorice ſignificatur ipſa haereſis Ariana, & per

Abyſſum

Abyssum infernus, ſicut enim ex abyſſo maris, & aquarum derivantur in terram omnes rivi, & fontes per occultos meatus terrae, ita ex inferno omnes haereſes per impios homines diffunduntur in mundum.

Verſ. 2. *Et aperuit puteum abyſſi, & aſcendit fumus putei, ſicut fumus fornacis magnae, & obſcuratus eſt ſol, & aër de fumo putei.*

II. His verbis exprimitur effectus, & damna horribilia, quae ex promotione hujus impiiſſimae haereſis fuere conſecuta, tam circa Eccleſiam Catholicam, quam circa Imperium Rom. 1mo quoad Eccleſiam habetur ibi: *Et aſcendit fumus putei, ſicut fumus fornacis magnae.* Per fumum ſignificatur exaltatio, promotio, & extenſio haereſis. Fumus enim aſcendit in altum, obſcurat lucem, & tandem extendendo ſe dilatat per aerem ſuper terram. Haec omnia habet haereſum promotio: Haereſis enim nacta fautores, more primi ſui principii, quod eſt Lucifer, ſuper omnia ſe elevat, aſcendit ad alta, & ad ſublimia, & obſcurat ſolem ſeu lucem veritatis, & ſerpit inſtar cancri, & diffundit ſe ſuper terram, conando, aut ſeducere, aut exterminare ſectatores veritatis. Comparatus *fumo fornacis magnae* ob maximam poteſtatem, & diuturnitatem, in qua viguit haereſis ariana, prae coeteris haereſibus, duravit enim uſque ad Imperium Juſtiniani I. an. 527. Habuit etiam temporibus ſuis fautores, & ſectatores: potentiſſimos Imperatores, Reges, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos &c. ut patet ex hiſt. eccleſ. *Et obſcuratus eſt ſol, & aër de fumo putei.* His verbis tangitur proprietas quaedam, quae ex hac haereſi fuit conſecuta, ſcil. Denigratio nominis Chriſti, & Eccleſiae ſuae: per ſolem enim Chriſtus intelligitur, qui fuit obſcuratus, quantum ad aeternam gloriam nominis ſui, dum negabant Ariani, illum eſſe verum Deum, & Patri conſubſtantialem Filium, unde obſcurabatur ejus Nomen, & detrahebatur graviſſime divinae ſuae gloriae apud homines ſuper terram.

ram. Per *aerem* significatur Ecclesia Catholica, quae illuminatur a Christo, sicut aër a sole visibili. Temporibus autem Valentis, & sequentium fautorum potentium hujus haeresis, Ecclesia errore Arii fuit obscurata, non nunquam in tantum, ut màjor pars ejus fuerit facta ariana: Valens enim ademit Catholicis omnes Ecclesias, liberumque exercitium suae religionis prohibuit, multa sanctorum Monachorum agmina trucidari jussit, ubique Arianos instituit, & catholicos exterminavit, unde facta est defectio magna ab Ecclesia Catholica ad Arianismum; & tempore Zenonis Imp. universus orbis Christianus non habuit regem Catholicum, alicui saltem exiguae provinciae dominantem. Porro *de fumo putei* dicitur obscuratus esse sol, & aër, quia Ariana haeresis nunquam ita invaluisset, nisi impius Valens undique ipsi permisisset libertatem, laxasset portas, & promovisset ubique in ditionibus suis, maxime vero, si Gothos & Wandalos hac perfidia infici non mandasset per sacerdotes Arianos, ex quo deinde omne malum super Imp. Romani Statum quaqua versum grassandi ostium invenit apertum, ut sequentia docebunt.

III. Vers. 3. *Et de fumo putei exierunt locustae in terram.* In his sequentibus verbis describitur, quam horribilia mala in Imperium Rom. aliaque regna ex promotione, & exaltatione hujus haeresis fuerint invecta. Et dividuntur haec mala in duas partes. *Prima* habetur ibi: *sed ut cruciarent mensibus quinque.* Altera ibi: *Et potestas earum nocere hominibus mensibus quinque.* Ad haec intelligenda sciendum est, quod Valens Gothos & Wandalos petentes in vera fide instrui volèntès, ad sectandam perfidiam Arianam abduxerit, imo conditione facta vi foederis coegerit, immittendo illis Arianos sacerdotes; sed paulo post justa Dei permissione in Caput Valentis impium Consilium redundavit. Nam diffidentes inter se Gothorum factiones in gratiam & concordiam redierunt, & ingenti confidentia elati Thra-

ces male acceperunt, conspirandoque, & vicos percurrendo crudelissime vastarunt, quod ubi Valens adhuc Antiochiae degens cognovit, tum demum experientia magistra erroris sui perniciem didicit. Gentem enim, quae semper in armis, & ad praeliandum instructa erat, & quam sibi, & imperio commodam, atque etiam ad terendos hostes idoneam fore, est arbitratus, perdidit; nam militares copias suas parvi fecit, & pro eo, quod stipendium illis dare, & delectu militari habito, sacramento cives suos obstringere debuisset, pecuniam, & tributum ab iis exegit; Ita excoecantur ii, qui a Domino Deo suo impie recedunt. Gothi Thracia totaliter devastata, usque ad Constantinopolim contendunt: mittit Valens Trajanum belliducem contra eos, sed victus, fugatusque cito rediit; tandem Imperator ipsemet belli fortunam tentaturus exiit; sed prope Adrianopolim fusus, & confusus est, & in tugurio concrematus, ut supra dictum est, an. 378. & ex illo tempore multum praevaluerunt Gothi, & Wandali, aliique barbari usque ad Imperium Justiniani, an. 527. Nam an. Christi circiter 403. factione Stiliconis (qui prius Abagasium Gothorum Regem cum 200000. in augustiis Tesulanis oppresserat) Wandali Suevi, Alani, Burgundiones, omnisque barbaries in Galliam irrupit. Unde & Alaricus Gothorum Rex petens sibi concessas ab Honorio sedes in Gallia, irritatus fuit; an. Christi 409. Romam obsidet, eaque obsidione auro soluta eandem repetit, urbem capit, & triduana duntaxat expilatione eam tentat magis, quam conterit. Quanta mala sint illata Imperio Occidentali ab Attila, Hunnis, & aliis barbaris, sub Valentiniano III. an. Christi 451. videri potest Lechmannus L. 1. C. 31. & Baronius. Iterum Roma a Wandalis duce Genserico diripitur. Odoacer etiam cum ingenti manu Herulorum Italiam vastavit, & regnum illius per 14 tenuit annos, quod an. Christi 475 postea Theodoricus Ostrogothorum Rex avarissimus, & barbarus accepit, victo ad Veronam Odoacro, diuque stabilivit.

Sub

Sub Zenone Imperatore Africam Wandali (quorum Rex Hunnericus tradidit Mauris in desertum trahendos Episcopos, & Clericos 4966.) Ostrogothi Italiam, Galliam, Burgundiam, similiterque Hispanniam tenuerunt. Vagatae etiam sunt hae gentes de Regno in Regnum, devastantes, & diripientes omnia, donec an. Christi 510 circiter Clodovaeus Rex Francorum Catholicus factus, Alericum Regem Wiligothorum 22 annis regnantem in Gallia vicit, & occidit. Justinianus M an. 527 factus Imperator, Ducibus Bellisario, & Narsete, Wandalos Africa expulit, Carthaginem recuperavit, Parthos Syriam vastantes delevit, Totilam, qui Romam prius ceperat, & incenderat, occidit, & Gothos omnes Italia expulit: Itaque post 150 annos gentes istae ferocissimae cum impio Arianismo per Valentem Imperatorem de novo stabilito exterminatae sunt, & fides Catholica multum coepit propagari; sed tamen malum, & venenum Arianae haeresis necdum fuit omnino sublatum, & exterminatum. Narses enim a Justino juniore Italiae administrator ex invidia amotus, iram in rabiem vertit, & Longobardos (gentem ex Scandia oriundam, Ariana haeresi infectam) quorum forti fidelique opera usus in Gothis Italia pellendis e Pannonia in Italiam revocavit. Ao. Christi 570. Isti relicta Hunnis Sociis Pannonia Alboinum Regem secuti Galliam cis alpinam primo belli impetu occuparunt; deinde Italiam invaserunt, sedemque Regni sui statuerunt Papiam, ante quorum adventum in Italia terribilia noctu prodigia, igneasque in coelo acies, imo ipsum, qui postea, effusus est humani generis Sanguinem, coruscare visa esse, S. Greg. Hom. 1. in Evangelio, & post eum Paulus Diaconus Lib. I. Cap. V. auctor est. Et certe jam modo dictus S. Gregorius Longobardorum grassationem inter alias saevissimas Ecclesiae persecutiones 4. Episc. L. 34. Dial. 3. Cap. 11. 26. &c. gravissimam judicat, omnes enim Reges (excepto Agilulpho, qui relicto Arianismo ad fidem Catholicam cum tota gente fuit conversus, & 40 circiter annis regnavit.)

Arianae impietatis ferocissimi defensores fuere. Unde si dematur Regimen Agi ulphi, qui conversus ad veram fidem Ecclesiae non nocuit, hoc malum ad 150 annos se extendit, donec Ao. Christi 751 Pipinus Rex Galliae Aristulphum in Italia grassantem, & Ravenna potitum, & in Pontificium territorium populabundum rogatu Stephani Papae repressit. Filius ejus Carolus M. rogatus ab Adriano I. S. Pontifice, Regem Longobardorum Aristulphi successorem, ejusque Filium Adalgisium regno dejecit, & omni expulit Italia, sicque universo Longobardorum regno est potitus, & cessavit eorundem regnum, & tyrannis. Ao. Christi circiter 774; & tandem, Deo dante, sub hoc maximo, fortissimo, & piissimo Imperatore Arianismus totaliter cum sua barbarie, & Tyrannide ad Orcum missus est, & fides catholica terra, marique longe, lateque coepit progagari, conversis in Pannonia Sclavis, & Hunnis, in Suaevia suecis, Gothis, & Ostergothis, in Germania Saxonibus, Danis, & Germanis fere omnibus praesertim borealibus, sequitur in contextu.

IV. Vers. 3. *Et de fumo putei exierunt locustae in terram.* Per locustas intelliguntur gentes saevissimae septentrionales, & specialiter, & principaliter Gothi, & Wandali Ariana haeresi infecti. Appellantur locustae metaphorice, 1mo ad significandum, populos istos fere populosissimos, & effussuros se in omnes gentes, & regna instar locustarum, quod factum est. Scribit enim Methodius Martyr, Jordanes Gothus, & Paulus Diaconus ex terra & gente hac pessima septentrionali venisse, & ortum duxisse omnes istas gentes Mussagethas, Hunnos, Amazones, Cimbros, Parthos, Suecos, Longobardos, Herulos, Winulos, Suevos, Bulgaros, Tamicilingos, Suveros, Thaiphalos, Danos, Dacos, Rugos, Alananos, Sclavos, Burgundos, Livones Servios, Nortmannos, Corpos, Calthos, & Cimmericos. Istae ergo gentes super totum terrarum orbem instar locustarum,

rum, in temporibus à Deo praeordinatis se effuderunt, & depopulatae sunt omnia, ut merito sibi videatur Deus, has gentes tanquam flagellum Christianitatis, ac mundi totius reservasse. Ab Aquilone pandetur malum super omnes habitatores terrae. Jerem. Cap. 1. v. 14. & Cap. 4. v. 6. 7. 9 2do Sicut locustae saltant de Loco in locum, & depascendo vastant agos, prata, segetes, & flores; ita gentes istae de Hispania transierunt in Thraciam, Africam, & inde in Italiam, Galliam &c. eas depopulando, & vastando. 3tio Sicut locustae celerrimae sunt, & volentem se capere unicò saltu eludunt, ita haec gentes semper in alio, & alio loco constitutae dicuntur. *De fumo putei exierunt in terram*, quia ex promotione Arianae haeresis per Valentem Imperatorem facta dictae gentes infectae fuere haeresi Ariana. *Et exierunt* Imo justo Dei judicio in terram Imperii contra ipsummet Valentem, & postea in alias terras, & regna, ut dictum. *Et data est illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones terrae.* Comparantur populi isti quoad potestatem sibi a Deo, & natura datam scorpionibus. 1mo ratione armaturae; scorpio enim prae se fert, & habet figuram arcus, & sagittae, spiculi retorti, ac venenosi, in quo percutit hominem, & occidit, sic illae gentes in bello utebantur hujusmodi signo militari, vulgo arcubalista, per quod sicut scorpiones parvis & subtilibus spiculis plerumque veneno infectis inferebant mortem, aut gravia, ac lethalia vulnera. Item scorpionis similitudinem habet haec eorum armatura, cum arcus hinc, & illinc chelarum similitudine praeseferunt spiculum caudae. 2do Ratione celeritatis; nam scorpio est velocissimus, & expeditissimus in cauda sua, qua hominem percutit, & vulnerat. Pari modo gentes illae erant velocissimae & expeditissimae in armatura sua, & usu sagittarum, & spiculorum, quae inaudita celeritate, & animositate tanquam cataractas aquarum, ac imbrium jaciebant in suos hostes. Unde semper fuit adversus eas bellum difficillimum, & rara victoria. 3tio Ratione

Arianae perfidiae, quae merito dicitur venenum acutissimum, & pessimum, quo infecerunt successive gentes istae quasi totum mundum, dum transierunt de regno in regnum occupando ea, & constituendo sibi Reges Arianos, ut patet ex dictis. 4to Scorpio est animal ferox, astutum, & dolosum, latet in rimis petrarum, & abscondit se in angulis domorum, insidiatur hominibus ex improviso, & quemcunque incautum attigerit, percutit lethaliter; sic etiam erant gentes illae feroces, scil. & bellicosae in dolis, & machinationibus bellicis astutae, & prudentes, scientes undique struere insidias, & ex improviso aggredi hostes suos, invadere regiones, & obruere civitates &c. & sic plurima toti mundo nocumenta intulerunt.

Vers. 4. *Et praeceptum est illis, ne laederent foenum terrae.* His verbis tangitur restrictio praedictae potestatis ex divina ordinatione ad conservationem Ecclesiae suae, & suorum electorum profectum. Solet enim divina justitia plurima quidem mala, & calamitates ex occultis suis judiciis in hoc mundo varie permittere, quae ejus bonitas sancta ita moderatur, ne omnino vergant in exterminium, sed omnia ita moderate suspensa cadere in nos permittit, ut semper cedant in castigationem, & poenam peccatorum, & impiorum, atque in probationem electorum suorum, tandemque ex omnibus malis magna & sublimia, & mirabilia elicit bona, unde subditur: *Et praeceptum est illis*, h. e. provisum, cautum, & decretum est a Deo restringente, ac moderante istarum gentium ferocitatem & potestatem &c. *Ne laederent foenum terrae*, hoc est, ut parcerent in occisione, & illatione mortis plebi christianitatis, quae per foenum terrae metaphorice significatur. *Neque omne viride*, per hoc significatur gens Franciae, quae non fuit laesa a Gothis, & Wandalis, sed tanquam novella pridem ad fidem catholicam disposita tandem Ao. Christi 500 eandem cum Clodovaeo Rege continuis Sanctae Clotildis

tildis conjugis ejus admonitionibus, & parta coelitus victoria insigni contra Alemanos, Christianam Religionem suscepit, & Alericum Wisigothorum Regem Arianum tota expulit Italia, & occidit. *Neque omnem arborem*, h. e. statum Ecclesiasticum Praelatorum, & sacerdotum, qui quamvis multa passus sit, maxime in Africa Hunnerico Wandalorum Rege, ad mortem tamen traditi sunt pauci: *nisi tantum homines, qui non habent signum Dei in frontibus suis.* Hoc refertur ad reliquias paganorum, qui signo crucis in baptismate nondum erant consignati: isti fuerunt passim occisi a Wandalis in Africa, & in aliis partibus ad eorum ingressum. Christianis vero, cum & illi hoc gloriarentur nomine, saltem parcebant a caede & exterminio. Quamvis orthodoxos etiam multis plagis, exiliis, & aliis diversis adversitatibus turbaverint, ut constat ex historia ecclesiastica.

Vers. 5. *Et datum est illis, ne occiderent eos.* Hoc refertur iterum ad Christianos, de quibus praedictum, sub uno enim contextu literae sacra scriptura transit aliquando de aliquibus personis, ad alios loquendo, ac si eaedem essent, ut patet Psalm 77. Cum occideret eos, quaerebant eum &c. & tamen certum est, quod alii erant occisi, & alii quaerentes eum poenitentia ducti. Eodem modo loquitur hic de habitatoribus Africae, & aliarum regionum, in quibus partim erant Christiani, & partim pagani, & sic ab una parte transit ad aliam sub eodem contextu dicens: *Et datum est illis*, h. e. permissum est illis gentibus a Deo, ut Christianos non occiderent, sed ut cruciarent eos, licet enim non occiderint Christianos, tamen afflixerunt eos multipliciter, & specialiter, Episcopos, & Doctores expellendo, & aliquos corporaliter affligendo. Hunnericus enim, Rex Wandalorum, maximam in Africa contra orthodoxos excitavit persecutionem, & una vice traditi sunt Mauris in desertum trahendi potius, quam ducendi 4966 Episcopi, presbyteri, & alii clerici. Similia fecit Trasamundus, qui post

eum regnavit, & aliquibus Episcopis orthodoxis linguam fecit extrahi, & radicitus evelli, qui tamen dono Dei postea loquebantur, & praedicabant. Quomodo Thraciam etiam terribiliter vastarint, & incolas multipliciter cruciarint, item quantum Wandali, & Alones in Gallia nocuerint, constat ex historiis. De Alarico Gothorum Rege scribitur, quod Romam obsederit, obsidionem solverit, & anno sequenti repetierit, & ingressus civitatem, triduana quidem expilatione vexarit, a caede tamen abstinuerit. Quid denique fecerit Attila Hunnorum Rex, vocatus Dei flagellum, quid Gensaericus Wandalorum Rex, quid Odoacer, quid Totila, & quomodo hi, & alii Christianos cruciarint, totum quasi mundum successive occupando, in servitutem redigendo, expoliando, & affligendo, luculentur constat ex multis historiis. Unde signanter in contextu additur. *Et datum est illis, ne occiderent, sed ut cruciarent*, scil. propter diversa Christianorum scelera, & in multis locis, maxime in Galliis labefactatam disciplinam ecclesiasticam. *Mensibus quinque.* His verbis significatur tempus, quo potestas, & imperium istarum gentium in Arianismo duravit: pro quo notandum, quod in S. Scriptura dies reputentur pro anno, mensis vero habet 28, 30, 31 dies, unde unus mensis primi, & duo 2di, duoque alii ordinis 3tii faciunt 5 menses, & quinque menses faciunt dies 150, qui sunt 150 anni, quibus potestas, & regnum Gothorum duravit, scil. ab an. Christi 377, usque ad annum Christi 527, ut supra dictum est. *Et cruciatus eorum, ut cruciatus scorpii, cum percutit hominem.* Tangitur his verbis alia istarum gentium proprietas, plaga scil. in Catholica Ecclesia; item infectio, & spiritualis occisio multorum Catholicorum per venenum Arianae haeresis facta, quod diffuderunt in terris, quas occuparunt. Unde optime comparatur cruciatus hic, & plaga cruciatui scorpionis, quando percutit hominem; sicut enim scorpio primo percutiendo aperit cutem, secundo infundit in vulnus venenum suum, tertio

tertio facit saevum, & pessimum vulnus, quarto soepissime etiam hominem occidit, nisi mature remedium adhibeatur; ita gentes illae 1mo percusserunt regna, & sic sibi nocendi fecerunt occasionem, potestatemque, 2do Diffuderunt in corpus (quod est Ecclesia diffusa per terras) venenum haeresis arianae, qua infecerunt alios populos. 3tio Fecerunt saevum, & pessimum vulnus, quod fuit conculcatio Ecclesiarum, rerum sacrarum, & sanctorum. 4to Plurimi etiam spiritualiter mortui sunt, deficiendo a Catholica fide, videntes, & scandalum patientes ex tam saeva facie Ecclesiae Christi. Haec aspicientes homines etiam pii, & qui perstiterunt in Sancta Christi Ecclesia, valde afflicti, & cruciati sunt, non valentes malo remederi, unde statim subditur:

Vers. 6. *Et in diebus illis quaerent homines mortem, & non invenient eam: & desiderabunt mori, & fugiet mors ab illis.*

V. Hoc piis mentibus, & Sanctis Dei proprium est, quod constituti super terram horribiliter affligantur, & crucientur longe plus, quam si mortem deberent oppetere, quando debent videre tot mala, tantam stragem animarum, seductionem innocentum, defectionem hominum a veritate, conculcationem Sanctorum, direptionem Ecclesiarum, exilia justorum, & blasphemias in Deum, & non possunt remederi, neque avertere praevaricationem, unde ingemiscunt in corde suo, & flent in Conspectu Dei, cupientes animae suae mori potius, quam videre mala gentis suae, ita legimus. 1 Machab. Cap. 3. de Juda: melius est nobis mori in bello, quam videre mala gentis nostrae, & sanctorum; itaque verba illa: *Et in diebus illis quaerent homines mortem &c.* Significant temporis illius afflictionem, & desolationem; & quia maxima fuit, praecipue praelatorum Ecclesiae: Signanter additur: *Et desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.* Quod autem fuerit maxima afflictio, & desolatio tunc temporis, patet ex dictis; fuit enim

diuturna 150 annorum, fuit saeva, & ampla, quia successive per omnia quasi regna serpsit, & Ecclesia ejusque Praelati afflictionem & desolationem tantam nunquam patiuntur, quam si Imperatores, Reges, & Principes habeant adversarios, inimicos, & haereticos, & quando ipsaemet columnae Ecclesiae ruant, quod tunc temporis Deus permisit, maxime tempore Zenonis, quo Ecclesia ita erat desolata, ut nullum Principem Catholicum haberet. Dicuntur hic homines quaesituri mortem, & non inventuri, ad differentiam status Martyrum; illo enim tempore passim omnes Christiani trucidabantur, & ruebant laeti ad martyria, hic autem non sic; sed potissimum tantummodo affligebantur, & diuturne cruciabantur ex divina permissione, quod gravissimum fuit justis Dei hominibus.

Vers. 7. *Et similitudines locustarum similes equis paratis in praelium; & super capita eorum, tanquam coronae similes auro &c.* Hic consequenter ulterius declarat, quae hucusque dicta sunt; cum enim Wandalos, & Gothos dixerat esse locustas, jam conditiones, & proprietates hujus gentis exprimit Nomine locustarum. *Et similitudines locustarum*, h. e. Wandalorum & Gothorum, *similes equis paratis ad proelium:* imo Comparat eas equis ad praelium, ad insinuandum, gentes illas fore bellicosas, valde feroces, & magnanimas: Sicut enim equi, quando parati exspectant praelium mox futurum, audientesque tympana, & buccinas, cristas sursum elevant; spumant, ungulis terram quatiunt, vix contineri possunt, valde se magnanimos ostendunt, laetantur hinnientes & in praelia anhelantes, obviaque conculcant, & perrumpunt, properantes ad victoriam; ita profecto gentes istae septentrionales praelia solent exspectare, & desiderare, & ita in praeliis se gerere constat experientia. Signanter additur: *Similes equis paratis ad praelium.* Equi enim solent exspectare Dominos suos, & insessores, paratissimi ad praelium, quandocunque eorum

eorum Domini volunt, & educuntur: Sic certe gentes illae ſunt, & fuerunt flagellum Dei parati ad nutum divinae permiſſionis, in caſtigationem Chriſtianitatis; hinc dicitur: ab Aquilone pandetur omne malum; pulcherrime, & veriſſime ergo hic dicuntur *ſimiles equis paratis ad praelium.* 2do Dicuntur eſſe *ſuper capita eorum tanquam coronae ſimiles auro.* Per quae verba notantur gentis hujus fulgor ſapientiae, aſtutiae, cautelae, & humanae prudentiae, qua erant ſuperaturae alias nationes barbaras, imo & Chriſtianas, ſicut praedixit Chriſtus in Evangelio: Filii hujus ſaeculi prudentiores ſunt in generatione ſua, quam filii lucis. Dicitur *tanquam Coronae*, non quod coronae ſint v. g. Regum, ſed quia ſapientia coronae frequenter comparatur, & ſapientia facit Reges, & coronas Regibus imponit, vocantur etiam coronae ſimiles auro, non abſolute aureae, vel ex auro ad diſtinctionem ſapientiae mundanae a ſapientia vera, & coeleſti, quae ſola fulgorem veri auri in ſe habet. 3tio *Notantur habere facies ſicut facies hominum.* Per hoc notantur gentes iſtae futurae Chriſtianae; pro quo ſciendum in praeſenti capite homines in duplici differentia accipi; 1mo homines: qui non habent Signum in frontibus ſuis; & per hoc ſignificantur pagani, & gentiles, ut ſupra dictum; 2do homines abſolute, & per hos intelliguntur Catholici, & veri Chriſtiani; ſic dictum eſt ſuperius de afflictione eorum per Wandalos. *Et in diebus illis quaerent homines mortem*, quia gentes illae Chriſtiano jam gloriabantur Nomine, & baptizatae erant, ſed Ariana haereſi infectae, optime dicuntur ad diſtinctionem tam a paganis, quam veris Catholicis, *habere facies, ſicut facies hominis.* 4to Dicuntur.

Verſ. 8. *Capillos habere, ſicut capillos mulierum*; quia nutriebant gentes iſtae capillaturam, ſicut adhuc hodie videmus in multis gentibus, eſtque ſignum fortitudinis, & militibus maxime neceſſaria (capillatura) & utilis contra frigus, humiditatem aëris, quando debent

dormire sub dio in terra, in frigore, in pluviis &c. Samson habuit fortitudinem suam in capillatura, qui nunquam fuit tonsus, sicut Nazaraei omnes apud Judaeos. Ita credibile est gentes istas, de quibus S. Joannes loquitur, habuisse in more, ut quemadmodum capilli mulieribus permittuntur a juventute crescere, ita pueri eorum nunquam tonderentur, ideo comparantur eorum Capilli capillis mulierum. 5to *Dentes eorum sicut dentes Leonum:* Quibus verbis istarum gentium ferocitas, furor, & fortitudo prae omnibus aliis gentibus significatur, sicut enim Leo est omnium animalium fortissimum, & saevissimum, habens fortitudinem suam in capite, & dentibus, quibus obvia quaeque diripit, dilacerat, & devorat; ita gentes istae erant futurae ferocissimae, saevissimae, & fortissimae, devoraturae gentes, & nationes alias.

Vers. 9. 6to *Et habebant loricas ferreas.* Est lorica munimentum corporis, & derivatur a loro; olim enim milites crudo & solido camelorum, aliorumque animalium corio circa pectora ad excipienda tela, & lanceas se muniebant, sicut nunc ferreis se solent munire; unde in contextu dicitur: *Et habebant loricas, sicut loricas ferreas*, h. e. incedebant ad impugnandum alias gentes cum magna cautela fortissime armati, & muniti, non temere objicientes corpora sua telis, & lanceis suorum hostium, hinc dicuntur habere loricas quasi ferreas, quae erant ex fortissimo corio ita dextre compositae, & coaptatae corporibus suis, ut facile vim telorum instar ferri eliderent, & sustinerent. 7mo *Et vox alarum earum, sicuti vox curruum, equorum multorum, currentium in bellum.* Alas habere notantur istae gentes ob velocitatem scil. in expeditionibus bellicis, qua ex speciali Dei permissione in punitionem peccatorum cum ingenti strepitu quasi volabant cum exercitibus suis de regno in regnum, & de una regione in aliam, omnia devastantes, ut supra dictum. Sic Isaiae Cap. 7. v. 18. dici-

dicitur: Et erit in die illa; Sibilabit Dominus muscae, quae est in extremo fluminum Aegypti, & Api, quae est in terra Asur, & venient, & requiescent omnes in torrentibus vallium, & in Cavernis petrarum, & in omnibus frutetis, & in universis foraminibus. Hic per muscas & apes gentes bellicosae designantur. 2do Alae etiam sumuntur pro alis exercituum eorum, qui bene instructa acie, maxima animositate, jubilo, & clamore (quod proprie est fortium militum) grandi advolabant ad pugnam, & fortissime pugnabant, ita ut terra contremiscens quateretur. Ita vidimus in Juda Machabaeo: Et commota est terra a voce exercituum. Et quia in hac belli proprietate excellebant istae gentes, utpote exercitatissimae, facile alios populos, timore, & stupore hujus animositatis perculsos vincebant. Hinc *vox alarum earum* dicitur habere similitudinem *curruum, equorum multorum currentium in bellum.* Quando enim multi cum curruum multitudine (quae ibi solet esse) currunt in bellum, edunt ingentem strepitum, qui horrorem audientibus solet incutere, & equi audientes tubas, & tympana, properant, currunt, saltant, hinniunt, cristas erigunt. exultant, animosi efficiuntur; sic procedebant ad bellum, & pugnabant gentes istae.

Vers. 10. 8vo *Et trahebant Caudas similes scorpionum, & aculei erant in caudis earum.* Per has caudas intelliguntur metaphorice sequelae pessimae post has gentes, scil. ruina, & devastatio universalis regnorum diversis temporibus secuta; item damna Ecclesiarum, & infectio Arianae haeresis, quae omnia relinquebant post se in omnibus regnis a se devictis, *& aculei erant in caudis earum.* Per aculeos significantur diversi errores istarum gentium, quas post se relinquebant, sicut solent non nunquam venenosa animalia aculeos, quibus percutiunt, relinquere post se in vulnere, & cute percussi, sive laesi. 9no *Et potestas earum nocere hominibus mensibus quinque.* His vocibus ostenditur pars altera ma-

lorum

lorum Ecclesiae, & Imperio Romano illatorum; diuturnitas scil. Temporis, quo grassati sunt super Italiam Longobardi, gens pessima, officina gentium barbararum, quae relicta Hunnis Pannonia Alboinum Regem secutae, invaserunt, & nocuerunt mensibus 5, h. e. ad 150 annos, ut supra explicatum est. Unde per quinque primos menses tempus grassationis, saevit aeque Wandalorum, & Gothorum, quo ipsorum regnum duravit, exprimitur; per alteros vero 5 menses tempus, quo Longobardi Ecclesiae, & Imp. Romano nocuere; tametsi eorum regnum ad 190 v. 200 duravit annos, recte tamen tantum 150 ponuntur signati, quia unus illorum Rex Agilulphus scil. cum tota gente fuit factus Catholicus, & ideo non nocuit, & is regnavit ad 40 annos, quibus demptis remanet tempus determinatum, quo nocuere, & ideo signanter dicitur: *Et data est illis potestas nocere hominibus mensibus quinque*, quod frustra, & superflue factum non est, Spiritus S. enim nihil superflue inspirat, revelat, scribit.

Vers. 11. 1010 *Et habebant super se Regem Angelum abyssi, cui nomen haebraice Abaddon; graece autem Apollyon, latine habens nomen exterminans.* Per Regem Angelum denotatur aliquis praestantis valde naturae, Angelus principatuum cum aliis malis Angelis, qui impios juvant in bellis, & instigant ad perpetranda mala, ad impugnandam, & evertendam (si possibile esset) Ecclesiam veram Christi dicuntur autem unus, quia omnes unum finem habent, ut dissipent, & destruant, & exterminent, perpetuo moventes bellum Christo, & Ecclesiae ejus militanti, in suis membris, qui sunt haeretici, eorumque promotores, & fautores. Ad cujus meliorem intelligentiam silendum non est, quod secundum S Dyonisium, & communem Doctorum sensum in daemonibus naturalia remanserunt integra, & per consequens remanserunt ordines distincti, prout sequuntur distinctionem naturae. Tenentur etiam communiter

ter a Doctoribus, quod aliqui ceciderint de singulis ordinibus, & sic nomina singulorum remanserunt in daemonibus. Primus autem ordo inferioris Hierarchiae nominatur ordo principatuum, qui possunt diversis regnis, & bellis praeesse; unde, quemadmodum Angeli Sancti promovent commissa sibi a Deo regna ad bonum; sic ex opposito Angeli mali ex eodem ordine regna sibi a Lucifero concredita impellunt ad omne malum, ad tyrannidem contra Christianos, ad evertendas per bella Ecclesias, domos sacras &c. & quidquid possunt mali perpetrare secundum permissionem Dei, impie faciunt per instrumenta sua, malos scil. homines, quibus daemones praedominantur. Tametsi enim omnia regna, & omnes homines habeant sibi praesidentes bonos, & malos Angelos, praedominantur tamen subinde boni Angeli malis, & vice versa mali bonis, prout est dispositio voluntatis humanae, & conditio regnorum, & divina permissio. Et de hoc malo Angelo praesidente regnis, & bellis Wandalorum, & Gothorum hic subditur: *Et habebant super se regem Angelum Abyssi.* Rex est, qui habet dominatum super alios, cui omnes obediunt, & vocem ejus audiunt, ad bella cum eo procedunt; hujusmodi regnum constituunt omnes haeretici, qui caput aliud nunquam habuerunt, neque habent, neque habebunt, nisi daemones, quibus diversis ducibus & impulsoribus, diversis temporibus cum diversis etiam turmis errorum, & furiarum in campum hujus mundi, contra exercitum Christi, qui est militans ejus Ecclesia, exierunt, & pugnaverunt, habueruntque diversa tempora, & divinam permissionem, etiam majora, vel minora sua regna; & incrementa sequitur: *Cui nomen haebraice Abaddon, graece Apollyon, latine habens nomen exterminans.* Quaestio est, cur in triplici lingua nomen hujus Angeli ponatur? Ad hoc intelligendum scire nos oportet, S. Joannem hic scripsisse universali Ecclesiae, quae in tribus istis linguis principalibus (per quos etiam reliquae significantur) consummabitur in triplici differentia,

rentia. 1mo Enim coepit, & floruit in membris sanctissimis, sed paucis respective ex judaismo conversis; Ex his ipsis judaeis ac haebreis ad Christum conversis exsurrexerunt haeretici, & bellum moverunt Ecclesiae Christi ex impulsu Satanae; maxime vero circa circumcissionem, & onus imponendum gentibus legis Mosaicae, ut patet ex act. Apost. 2do Successit Ecclesia graeca ex gentibus collecta, quae & multitudine, & doctrina & viris Sanctis excelluit, & exinde habemus magnos Ecclesiae Doctores; verum ex his ipsis plurimi seducti ab hoc Angelo Abyssi, intulerunt bellum maximum Ecclesiae Christi, docentes perversissima dogmata, & inferentes Schismata contra Petri successores, & Romanos Pontifices, quorum omnium sceleſtiſſimus fuit Arius, & ejus haeresis, qua & Wandali, & Gothi per Valentem Imperatorem, ut dictum, depravati sunt; Unde etiam tandem justo Dei judicio exterminata est, & ipsa, & Imperium Orientale graecorum acta sub potestatem, & tributa Turcarum, & usque in hodiernum diem perseverat multis erroribus irretita. De his legatur historia Ecclesiastica. 3tio Successit Ecclesia latina, & occidentale Imperium ex conversione omnium gentium in Occidente, maxime post Carolum M. Imperatorem, quod durabit usque ad novissimum tempus, in quo revelabitur filius perditionis. Et Ecclesia tunc ab an. 800 interstitium, & quietem habuit ab haereticis in quarto statu militantis Ecclesiae ultra 200 annos, donec surrexit in Gallia, Berengarius, docens in SS. Eucharistia non esse veram Corporis, & sanguinis Christi praesentiam, & transsubstantiationem. Satan enim, sive Angelus abyssi pati non potest Ecclesiae tranquillitatem, qui etiam post illum in multis membris suis, impiis hominibus intentavit Ecclesiae bellum, ut patet ex vita, successione, & repressione haereticorum, sed insultus ejus omnes, sine aliqua magna ruina Ecclesiae fuere repressi, tum pietate principum, tum vigilantia Pontificum, & imprimis Dei protectione Prodromi enim omnes fuere (ut patet ex erroribus diversis illorum,

lorum, quos docuerunt) Lutheri, & caudae infernalis illius draconis, quam obstetricante inferno Germania peperit in patentem totius Ecclesiae latinae ruinam Ao. Christi 1517 qui ab orco revocavit omnes haereses priores, & hiante ore exspuit in latinam Ecclesiam, ut patet ex infra dicendis. Et ex his jam liquido constat, cur S. Joannes scribens universali Ecclesiae Angelum hunc abyssi malum in triplici lingua posuerit, ut scil. nobis significaret eundem daemonem, qui Wandalorum, & Gothorum, & postea Longobardorum Arianorum sectae imperio praesidens Rex, Dux & Doctor fuit, fuisse, & fore omnium haereticorum Caput, regem, & ducem, & doctorem ac seductorem maxime modernorum haereticorum, qui negant caput visibile ecclesiae.

Vers. 12. ***Vae unum abiit, & cum veniunt ad huc duo, vae post haec.*** *)

§. II.

De Sexto Angelo, qui tuba cecinit.

Cap. IX. v. 13 — 20.

Vers. 13.

I. *Et sextus Angelus tuba cecinit.* Postquam ergo regnum Gothorum, & Longobardorum deletum fuit, Arianaque perfidia penitus ad orcum missa, ab an. Christi 800 Ecclesia Christi quietem habuit ab haereticis usque ad annum 1048. Quo in Gallia Berengarius diaconus surrexit docens, in SS. Eucharistia non esse veram Christi corporis praesentiam. Ao. 1117 Durandus de Wandoch cum alio affectatore in partibus Arragoniae docuit, matrimonium esse aliud nihil, quam occultum meretri-

*) Hujus versus explicatio integra desideratur, colligi autem facile potest ex antecedentibus & consequentibus per vae enim primum haeresis Ariana in suis damnis designatur.

retricium, sed hi viri exusti sunt, & suppressa haeresis. Sic usque ad annum 1517. Multi quidem insurrexerunt haeretici, sed omnes eorum haereses, tum pietate principum, tum virorum Doctorum, atque Sanctorum vigilantia, tum vel maxime Dei providentia ita fuerunt suppressae, ut nullam grandem, universalem, patentemque ruinam Latinae Ecclesiae, ac Occidentali, & Romano Imperio intulerint, donec an. Christi 1517 Germania obstetricante oreo Lutherum, maximum omnium haereticorum Haeresiarchum, effudit in mundum. Unde, quia S. propheta non obvia quaeque mala, sed principaliter tantum grandia, & maxima attingit, transiens inter medios haereticos, qui prodromi solummodo grandis istius Haeresiarchae fuisse noscuntur, Describit hic ex professo dictum Haeresiarcham, & mala, quae ex ejusdem tubicinio fuere secuta in quinto Ecclesiae statu. Quod autem per sextum hunc Angelum Martinus Lutherus hic intelligatur vero literali sensu, constabit ex contextu, si naturam, & proprietates hujus Haeresiarchae ejusque haeresis paucis praemittamus. 1mo Cum hic Martinus Lutherus fuerit repertus a Lucifero Rege tenebrarum aptum instrumentum, elegit eum ducem belli sui, in quo constituerat exterminare latinam Ecclesiam ad consequendum finem suum dedit illi pro doctore Angelum quemdam summae malitiae & astutiae, nempe angelum Abyssi, omniumque Haeresiarcharum doctorem, de quo supra dictum, quod habeat nomen latinum exterminans, & de hoc suo nomine ipse Lutherus saepe gloriatur.

2do Consequenter Martinus Lutherus omnium Haeresiarcharum fuit pessimus, & pestilentissimus Haeresiarcha, utpote qui tot perversa dogmata exspuit in latinam Ecclesiam, ut vix sit res ulla ad fidem, & ad mores bonos spectans, de qua non docuerit impium aliquid Lutherus, & ejus commilitones, & posteri; Unde secuta fuit, & adhuc sequitur hodie magis tanta confusio,

&

& divisio opinionum, ut pene sint infinitae, neque una provincia, aut civitas, aut pagus, aut domus saltem sentiat, sicut altera, imo duo homines vix in una domo in haeresi sua consentiunt; & hoc inde venit, quia haeresis illa in tot, & tam pestilentia capita subdivisa fuit, quorum potissima sunt Thomas Münzerus; Joannes Oecolampadius, Andreas Carolostadius, Zwinglius; Joannes Calvinus; Georgius David, Christophorus Schaplerus; Philippus Melanchton, Martinus Bucerus; Joannes Westphalus; Balthasar Parimontanus, Joannes de Leyden, Joannes Spangenbergius; Michael Servetus; Joannes Brenzius; Theodorus Beza; Lucas Sterenbergius, Deistae, seu Trinitarii, Ludovicus Alemannus Atheus &c Legatur desuper Catalogus lindani Episcopi Ruremontensis, in quo Martini Lutheri, omniumque haereticorum patria, origo, & successio describitur.

3tio Indolem hujus haeresis esse, pro Dolor! nimis experti sumus, bella & seditiones movere, quod Lutherus aperte Scriptis, & verbis fecit, & Zwinglii dictum fuit celebratum: Evangelium vult Sanguinem. Ex hac Lutheri doctrina tam seditiosa, atque sanguinaria, libellis, & concionibus contra Deum, & principes sparsis, secuta fuit maxima sanguinis effusio. Rustici enim hac voce Lutheri passim per Sueviam, Alsatiam, Thuringiam & Franconiam per Munzerum, Carolostadium, Bucerum, & alios in rebellionem excitati, monasteria, & templa invaserunt, expilaverunt, & everterunt. Per solam Franconiam ad 300 monasteria; arces nobilium 180 sic vexata, & expugnata sunt; imo ipsis corporibus non parcebant; passim enim trucidabantur, nobiles, & illustres viri, unde secutum est apertum bellum contra rusticos, in quo ultra 130000 agricolarum ceciderunt. Deinde, quot millia in bello civili Helvetiorum per Zwinglium perierunt? secuta etiam fuerunt bella gallica, & belgica ab anno 1552 usque ad annum 1595 protracta; deinde bellum smalcaldicum Ao. 1547,

deinde bellum Livonium, clades Gallorum, sive bellum civile, Calvino dictatore, excitatum; denique bellum Protestantium, quod nostro saeculo an. Christi 1618 usque ad annum Christi 1650 quasi continuo duravit, donec tandem tam flebilis, & contra christianitatem & religionem Cath. damnosissima pax fuit nuper conclusa. Quot centena millia, imo quot millia millium in Europa ferro, igne, peste, & conflictibus exercituum occubuere? quot millia Catholicorum Anglia occidit, decapitavit, suspendit, & aliis tormentis interemit, maxime tempore Elisabethae Reginae? imo tam sanguinarius est spiritus hujus haeresis, ut non parcat propriis suis Regibus, & principibus, sicut vidit mundus nuper scandalum inauditum, & horrendum in Carolo Stuarto Rege Angliae, quem Scoti prodidere, & Angli haeretici per processum publicum non audita sua causa decollarunt Dominum suum legitimum.

4to Haeresis Lutheri & commilitonum ejus tria grandia, & horribilia mala, ac tres pestes intulit Ecclesiae latinae ac Romano Imperio. 1mum Est Confusio, & obscuratio Christianae veritatis, & Cath. religionis, quae secuta est ex tot, & tam multiplicibus, & tam diversis contrariis erroribus, quos contra omnes fere articulos fidei sparserunt, sensus S scripturae fuit per eosdem impios haereticos maxime Lutherum depravatus, versiones Bibliorum quasi innumerae, & nulla cum altera conveniens, editae, unde tempore illo, quasi nemo sciebat, quid vel cui deberet credere; 2dum incendium grande, & irritatio animorum statuumque invicem, quod usque ad sanguinem, & bella horribilia & occisiones multorum millium, imo millenorum millium successivis temporibus exarsit, dum enim praedicabant plebi omnem libertatem, & licentiam, scil. Christianis nullam legem sive ab hominibus, sive ab angelis ullo jure imponi posse, nisi quantum ipsi velint, & coelibatum in Ecclesia Tyrannidem vocabant, Romani Pontificis, Episcopo-

ſcoporum, & praelatorum Eccleſiae poteſtatem, & juriſdictionem competentem explodebant, praecepta eccleſiaſtica omnia laxabant; Principibus ſaecularibus jus faciebant, diripiendi bona eccleſiaſtica, principatus, dignitates excepta ſolummodo ſuſtentatione; ſubditi inſurrexerunt contra ſuperiores ſuos, excuſſerunt jugum, & perſonae eccleſiaſticae abjecto habitu, & coelibatu uxores ducebant paſſim, excutientes omne jugum eccleſiaſticae diſciplinae. Principes ſaeculares, nobiles, & Barones odiſſe ceperunt ſummum Pontificem, Epiſcopos, Sacerdotes; arripuerunt Epiſcopatus, Praepoſituras, Beneficia, Monaſteria &c. & cum Imperator prohibere vellet, ſumpſerunt arma, & rebellaverunt legat, qui velit, & videbit Tragoediam horribilem ab an. Chriſti 1525, ad annum 1650, & necdum finis eſt in Anglia, Scotia, & Hibernia; nec germania quieſcet diu; & qui conſiderare velit, ſine paſſione, fateri cogetur, haec mala omnia ex peſtilentiſſima hac haereſi pullulaſſe. 3tium Corruptela eſt omnis honeſtatis, & morum bonorum, diſciplinaeque tam eccleſiaſticae, quam politicae; foetor ſcil. ille horribilis, quem Lutherus poſt ſe reliquit ex peſtilentiſſima doctrina fere nullum articulum nec rem ullam ad bonas mores ſpectantem, reliquit intactam. Ex his patet, non ſolum moviſſe hunc Haereſiarcham bellum ſpirituale, ſed etiam corporale Romano Imperio.

5to Lingua, ac os Lutheri ac commilitonum ejus fuit horrendum, ſuperbiſſimum, praeſumptuoſum, ac audaciſſimum, quod nulli rei, quamvis ſanctae, nulli veritati, quantumvis ſtabilitae, & antiquae, nulli authoritati ſummorum Pontificum, ſanctorumque Patrum, imo neque Angelis, neque hominibus, neque Sanctiſſimae Trinitati parcebat, ſed omnia, tanquam os leonis oratione ſua, quae ſolebat eſſe ardentiſſima, conculcabat, dilaniabatque contemnendo, calumniando. Tantum legantur ea, quae ſcripſit, dixitque maxime in publicis Comitiis Wormatienſibus, & ſermone de deſtructione Lib. Contra Regem Angliae.

6to Haeresis haec brevi temporis spatio non solum totam fere Germaniam, excepta Bavaria & montibus, verum etiam omnes fere populos septentrionales infecit, ut deficerent ab Ecclesia latina. Occupavit magnam partem Galliae, Bellgii, totam Angliam, Scotiam, Daniam, Sueciam, Hungariae, & Poloniae partem, potissimas, & fere omnes civitates imperiales, & principes Imperii traxit post se, unde cito incrementum sumpsit, & propagata est terra, marique, longe lateque fortis etiamnum est, & pertinaciter durat, quia nititur potentia principum, & divitum, & plausibilis est doctrina haec carnali huic generationi. Dispositum nam reperit Satan hunc mundum, & ideo misit Lutherum, quem Deus etiam permisit, quia omnis caro corruperat viam suam, dum nemo fere amplius contentus suo statu, conformiter illi vivebat. Pruriebant enim dentes populi ad libertatem carnis, Principum, & Nobilium in divitias, & bona ecclesiastica, & Principatus ejus. Status vero Ecclesiastici erga mulieres, & voluptates, quibus omnibus praedicabat Lutherus, quae ipsi desiderabant. Bene scribit de hac generatione S. Paulus 2. ad Tim. C. 4. Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus, & a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur; Quales in rei veritate sunt assertiones Lutheri, ut omnis homo prudens mirari merito debeat, tantos Principes fuisse his dementatos; verum ad sua desideria complenda coacervaverunt sibi hujusmodi Magistros, & adhuc hodie continuant.

7mo Tandem haeresis haec peperit sobolem pestilentiorem se, quae est pseudopoliticismus & Atheismus, quos intulere mundo Machiavellus, & Bodinus, & alii, horum libros venerantur Principes Nobiles, & multi viri illustres, etiam qui Catholicorum nomine gloriantur. Haec haeresis, quae prior reliquit intacta, veneno suo

ſuo ſuavi infecit, & occupavit mentes hominum, dirigit conſilia Principum, ſtatum reipublicae gubernat, in aulis habitat, & converſatur; docet aliud loqui, aliud ſentire, omnibus ſe accomodare, omnia diſſimulare, omnia permittere, ad conſervationem ſtatus. Haec cauda eſt, & finis haereſis Lutheri, & commilitonum ejus. Collegerunt enim hanc peſtilentiam Machiavellus, & Bodinus, & alii potiſſimum ex Calviniſtica doctrina, & ſuam addiderunt ex proprio nequiore ſpiritu daemonis, ut ita, quod per Lutherum efficere non potuit, per peſtilentiam poſteriorem conſequeretur. Haec enim reformationem, & converſionem ad fidem Cath. impedivit; reſtitutionem bonorum Eccleſiaſticorum peſſumdedit, fidem ſimulare docuit, & Catholicorum maxime nobilium potiſſimam partem ad perverſiſſima principia traduxit; & ita nemo hactenus Europam, & maxime Germaniam noſtram curare potuit, quantumvis verbo, & ferro fuerit tentatum; ſapientia enim, vel potius aſtutia hujus mundi praevalet nobis, quia filii hujus ſaeculi prudentiores filiis lucis, in generatione ſua ſunt. Impletur in Germania, quod Chriſtus dixit Math. 12. v. 43, 44, & 45. Imo videmus manifeſte omnes modernas haereſes tandem ultimo reſolvi in Pſeudo politiciſmum, & Atheiſmum, dum unuſquiſque ſibi fingit conſcientiam, & religionem, prout vult, ex principiis ſuis politicis tantum pro forma; Pſeudopoliticorum enim, & Atheorum religio nihil aliud eſſe noſcitur, quam mera hypocriſis, dicunt enim in corde ſuo, quid curo religionem? Non eſt Deus, non eſt altera vita; aut contemnunt futura. De his bene ſcripſit David Pſ. 42. Dixit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus &c. His praemiſſis jam videamus in contextu.

II. *Et ſextus Angelus tuba cecinit.* Iſte Angelus eſt Martinus Lutherus, Haereſiarcha maximus, unus e ceteris, qui ſub ſeptem tubiciniis hic deſcribuntur; iſte tuba cecinit praedicando contra indulgentias, & publice

 diſſe-

disseminando & scriptis, & verbis, per se, & suos commilitones, in imperio Romano errores, & haereses persimas, & plurimas, quibus successive totus septentrio, & pene tota Europa corrupta fuit. De occasione, & causa hujus apostasiae vide Doctorem Gabriel Prateolum, Marcassium Lib 10. Elench. alphab. Haereticorum. Contra hunc Haeresiarcham celebratum est Concilium trident. generale, & Oecumenicum sub Carolo V, & Ferdinando Imperatoribus, Pontificibus vero Paulo III. Marcello II. Paulo IV. Pio IV, & Pio V, in quo unanimi consensu Patrum fuit Lutherus tanquam Haeresiarcha condemnatus, cujus libri prius Romae an. 1520 septimo Calendas Julii condemnati fuerant, & ipse excommunicationi subjectus a Leone X, summo Pontifice, qui etiam indulgentias a se concessas in Germaniam miserat, & Elector Moguntinus propter Consuetudinem Dominicanis promulgandas dederat, quod propter invidiam, avaritiam, & arrogantiam Luthero, & sociis ejus ansam dedit apostatandi; unde sequitur.

Vers. 13. *Et audivi vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei.*

Vers. 14. *Dicentem sexto Angelo, qui habebat tubam: solve quatuor Angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.* Per altare hic notatur Ecclesia universalis, quantum ad Praelatos, Episcopos, Doctores & sacerdotes una cum Capite existentes; hi enim recte altare vocantur, quia in ipsis, & per ipsos Christianitatis vota preces, & Opera offeruntur quotidie Deo Patri, per JEsum in coelis, ascenditque de eo fumus compunctionis, & contritionis cordium, unde dicitur esse *aureum*, quia solum Ecclesia vera perpetuo sapientia illustratur aeterna, quam aurum significat. Item notatur esse *ante oculos Dei*, quod maxime Ecclesiae catholicae convenit, quae est semper in oculis Dei, qui eam singulariter custodit, ne errare queat, & defendit, ne superari possit ab inimicis suis. Et si ejus membra peccant,

peccant, paterne castigat eam. Sic promisit Deus Paralip. C. 2. Templo Salamonis, quod figura fuit Ecclesiae Christi, quod oculi ejus futuri essent aperti, & permansuri cunctis diebus. Rem ergo aliquam esse ante oculos Dei significat singularem custodiam; sollicitudinem, curam, & amorem paternum Dei erga illam. Et haec est Ecclesia Christi, quam acquisivit sanguine suo pretioso. Videmus hoc etiam in Gallinis, & aliis matribus, quam intentos oculos semper habeant in suos pullos & filios. *Habet quatuor cornua:* Quia Ecclesia Christi est diffusa per quatuor mundi partes, scil. Orientem, Occidentem, Septentrionem, & meridiem, & quia universalis Ecclesia est congregatio omnium Christi fidelium ex quatuor mundi plagis sub uno capite, quod est summus Pontifex; proinde quotiescunque celebratur concilium generale, Praelati, & Doctores ex toto conscribuntur mundo, unde dicitur: *Et audivi vocem unam ex quatuor cornibus altaris.* Per hanc vocem intelligitur Concil. Trid. quod dicitur procedere ex quatuor cornibus altaris, & esse vox una, quia generale fuit, & in eo fuit unanimi Consensu impius Lutherus cum erroribus suis condemnatus, & Satanae traditus; ideo additur: *Dicentem Angelo*, h. e. Martino Luthero, *qui habet tubam*, h. e. cui permissum erat a Deo pro libidine sua, & inflatione suae superbiae, arrogantiae & audaciae haereses suas pestilentissimas, & plurimas disseminare, & praedicando propagare per se, & per suos &c. *Solve quatuor Angelos:* Sequitur conclusio & definitio generalis Concilii, quae fuit condemnatio Lutheri, & omnium errorum ejus, in qua ipse excommunicatus, & Satanae traditus est; postquam saepe saepius paterne monitus fuit Romae, & aliunde ut resipisceret, & ille semper obstinatior factus, tandem omnino indurabatur. *Solve quatuor Angelos:* Est modus loquendi, quo alterum provocamus ad pugnam, ut in arenam, & bellum descendat nobiscum, quando videmus aliud nullum superesse remedium, quo evadamus. Sic Christus sciens,

 satanam

satanam intrasse in cor Judae, ut traderet eum, & venderet judaeis, dixit ad eum Joh. C. 13. quod facis, fac citius, & nos, quando ab aliis ita lacessimur ad pugnam, ut non sit evadendi medium, quam se defendere, intrepide pugnae nos accingimus, & insultantem, impudentemque hostem aggredimur. Est ergo vox *Solve* provocativa ad bellum spirituale contra omnem furiam Satanae, & totius inferni, qua diripere, & exterminare latinam Ecclesiam mediante hoc Haeresiarcha intentabat. *Solve* est vox imperativa, quia excommunicatio, & condemnatio haec summi Pontificis, & Concilii ansam, occasionem, incentivum impio Luthero, & commilitionibus praebuere, quo magis furerent, verbo, & scripto contra Romanos Pontifices, & Concilia, contra indulgentias, contra coelibatum, contra divitias dignitatem, & potestatem, bonaque ecclesiastica. Patet ex ejus libris, & concionibus, in quibus omnes furias exercuit. Insuper Principes Imperii, & populum, & personas ecclesiasticas, contra Romanum Pontificem, Episcopos, & Praelatos Ecclesiae concitavit, & quasi solvit in exterminium latinae Ecclesiae. Hoc luculenter patet ex iis, quae facta sunt ex hac haeresi pessima, & quae adhuc hodie fiunt. ***Solve quatuor Angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.*** Per flumen magnum Euphraten intelligitur Romanum imperium, quod vocatur flumen magnum. 1mo Propter multitudinem populorum in eo existentium; Europa enim, in qua Romanum imperium existit, est populosissima, secundum quod dicitur infra Cap. 17. Aquae, quas vidisti, populi sunt, & gentes, & linguae. 2do Quia, sicut Euphrates est quartus fluvius & maximus Paradisi Gen. C. 2. Sic inter quatuor regna principalia, regnum romanum fuit maximum, potentissimum & maxime diuturnum. Dan. C. 2. ut patet ex hist. Rom. Quanta potentia fuerint dominati, & tanquam ferrum confregerint omnes Reges terrae, & sibi fecerint tributarios, tametsi hoc tempore sit exile regnum, & confusione plenum, & in se valde divisum,

divisum, sicut praedixit idem Daniel C. 2. 3tio Sicut Euphrates flumen ab initio quidem est maximum, postea tamen in multa flumina dividitur & iterum in rivos, sic regnum romanum maximum quidem fuit; successu temporis tamen imminutum, & in multa regna divisum est, & res publicas, & communitates, quae se per rebellionem, aut defectionem a fide catholica, aut per occasionem aliam subtraxerunt ab eodem, ita, ut hoc tempore maneat exile regnum, & turbatione plenum, ut dictum est. Quaternarius numerus soepe quoque pro universitate sumitur. Sic Math. C. 24. in fine saeculi a quatuor ventis coeli electi per Angelos assumendi dicuntur; Pari modo hic per quatuor Angelos intelligitur universitas malorum hominum, quos Lutherus excommunicatus, & Satanae traditus solvit, & concitavit in bellum contra Ecclesiam Dei: hujusmodi autem sunt in duplici differentia; 1mo enim concitavit, & seduxit sua pessima doctrina plurimas personas ecclesiasticas, tam sui, quam aliorum ordinum, quos in auxilium evocavit praedicationis suae, & plurimi ultro adhaeserunt illi, ubique locorum spargendo perversissima dogmata. Quales fuerunt Carolostadius, Münzerus, Oecolampadius, Zwinglius, Calvinus, & alii quam plurimi; 2do Ipsosmet principes Imperii, & doctores (quos vocant protestantes) solvit in gravissima bella contra Imperatores, & Reges, in direptionem Ecclesiarum, bonorum ecclesiasticorum, Monasteriorum, & multorum Episcopatuum, in odium maximum Pontificum, Episcoporum, Sacerdotum, & Ecclesiae, & in aversionem a fide Catholica, quam majores, & tota eorum progenies, omnesque Sancti, & Docti viri ab origine sua tenuere. Sic defecit Princeps, & Elector Saxoniae, & diripuit Episcopatus, & omnia monasteria per summum nefas. Idem fecerunt Principes, & Electores, Brandenburgensis, & Heidelbergensis, Brunswicensis, Hassiae Landgravius, Reges sueciae, Daniae, & Angliae, & innumeri alii duces, Principes, Marchiones, Comites Palatini, Barones,

nes, Nobiles, totus ſeptentrio, imo quaſi totum Imperium Romanum ad Orientem, Occidentem, & ſeptentrionem uno impetu ſolutum eſt in bellum contra latinam Chriſti Eccleſiam, ad tubicinium ſexti hujus angeli, non ſuſtinentes tam ſanam Concilii Tridentini doctrinam. *Qui alligati ſunt*, dicuntur alligati, puta ſub imperio, quia impii ſolent ſub jugo Dei eſſe inſtar canum alligatorum, qui ſemper ſolent latrare, & inquietare, donec ſolvantur; ſic erant tempore illo Principes Imperii, & Reges, & perſonae eccleſiaſticae pleraeque hinnientes poſt mulieres, & inhiantes divitiis, honoribus, & bonis eccleſiaſticis, diuque ita conſtituti tenebantur ligati per voluntatem Dei, donec impleta fuit menſura graviſſimorum peccatorum in omni ſtatu Romani Imperii, ob quam divina vindicta, & voluntas permiſit omnes impios ſolvi per Lutherum in bellum contra Romanum Imperium, & Latinam Eccleſiam. Unde dicitur: *Solve quatuor Angelos*. Eſt etiam vox divinae permiſſionis, ſine qua perpetuo inimici noſtri ligati ſunt, & inermes, & nocere non poſſunt. 2do Quia jam diu Germania, & Romanum Imperium erat praegnans, & portabat in utero hoc grande malum, & pridem peperiſſet, niſi divina miſericordia exſpectans poenitentiam hominum prohibuiſſet, & ligatum tenuiſſet Satanam cum inimicis crucis Chriſti, & Eccleſiae: Omnis enim ſtatus corruperat viam ſuam, dum ſubditus volebat eſſe liber ſine legibus; Eccleſiaſtici vero ſtatus, & ordines ſine diſciplina, mulieres clamabant, mulieres deſiderabant. Ordines Nobilium & Principum ſua ſorte, & ſtatu contenti non erant, ſatiari non poterant divitiis, faſtuque dignitatum, & honorum. Unde videntes opulentiſſimas Praebendas, & Praelaturas, & Epiſcopatus, angue pejus odio habere coeperunt perſonas eccleſiaſticas, calumniantes, & carpentes peſſimam, & ſcandaloſiſſimam eorum vitam; omnes denique homines ſuper terram obliti ſunt Deum, jacentes conſepulti collo tenus in omni coeno voluptatum, & viventes in divitiis

tiis

tiis, honoribus, & abundantia, & faturitate, & felicitate rerum omnium; itaque jam pridem parati, & difpofiti erant impii in ruinam; fed divina mifericordia ligatos eos tenuit ufque ad praedefinitum tempus. 3tio Ab an. Chrifti 800 (quo Imperium Romanum ad Germanos fuit translatum, & hucufque permanfit) ufque ad annum Chrifti 1517 per 700 annos ftetit Latina Ecclefia, & Romanum Imperium fine univerfali aliqua ruina fibi ab aliquo Haerefiarcha illata, tametfi enim poft Berengarium multae fucceffive haerefes furrexerunt; nulla tamen pedem fixit, aut in grande, aut in univerfale malum ferpfit, vel in incendium majus exarfit; fed omnes fuerunt fuppreffae potentia Imperatorum, & Principum; fcil. quia manus Dei ligatum tenebat Satanam, & omnes iftos haereticos, qui prodromi erant illius Haerefiarchae grandis, qui folvit omnium impiorum, & ipfius inferni furias contra Latinam Ecclefiam, & Imperium Romanum, qui alligati erant ufque ad praedefinitum tempus.

III. Verf. 15. *Et foluti funt quatuor Angeli, qui parati erant in horam, & diem, & menfem, & annum, ut occiderent tertiam partem hominum.* Sequitur divinae permiffionis effectus juxta quam impius hic Haerefiarcha magnam habuit tenebrarum poteftatem, in qua magna, horrendaque mala perpetravit, & profperatus eft valde: Non enim ea folum illi adfcribuntur, quae ipfe fecit, & quorum caufa fuit in vivis, fed omnia mala, quae ipfius haerefi, five per fe, five per alios fuerunt caufata. *Primum* enim *malum* eft *concitatio* innumerabilium quafi perfonarum ecclefiafticarum ex omni ftatu, quae per Lutheri doctrinam a jugo difciplinae ecclefiafticae, tanquam equi emiffarii, hinniebant poft fua defideria carnalia, currentes per Europam, & pervertentes multa centena hominum millia; 2dum *malum* eft, quod concitaverit Principes Imperii ad graviffima bella, verbo, & fcripto, per fe, & fuos affeclas, &

& posteros haereticos; imo ipsa ejus haeresis causa fuit gravissimorum bellorum & malorum, quae usque huc contigerunt, & usque ad interitum ejus contingent; unde subditur: *& soluti sunt quatuor Angeli*, h. e. permissum est universitati impiorum hominum, qui malum in temporibus suis perpetrabunt, aut consilium ad hoc dabunt, vel causa erunt, hinc sequitur: *qui parati sunt*, hoc est, qui jam proscripti sunt, & venundati, ut malum faciant in temporibus suis, sicut Achab 3. Reg. C. 21. Venumdatus est, ut faceret malum in conspectu Domini. Hujusmodi in specie erat in primis Fridericus V, Palatinus cum adhaerentibus sibi plurimis, qui tantum Christiani sanguinis effudit, & effusionis causa fuit. Tales etiam omnes Protestantes fuere; talis Henricus VIII, impius Rex Angliae, talis ejus filia Elisabeth, & novissime Gustavus Adolphus, Rex Sueciae cum tota sua cauda infernali, qui Germaniam quasi totam usque ad medullas ossium (post ingentem sanguinis effusionem, & infinita quasi flagitia perpetrata, rapinas, homicidia, deflorationes virginum, inquinationes mulierum, sacrilegia &c.) emunxerunt. Et haec omnia mala ex unica Lutheri, & Sociorum ejus impia doctrina tanquam radicali, principali, & prima causa, evenerunt, quae a prima origine ejus usque huc innumerabilia fuere subditur: *in horam, & diem, & mensem, & annum.* His verbis tempora diversa praeliorum denotantur, quae semper determinatur in certam horam, & diem, & mensem, & annum ex divina providentia, & permissione, & constitutione Belliducum. *Ut occiderent tertiam partem hominum.* Ponitur determinatum pro indeterminato; per tertiam enim partem significatur, plurimos, & majorem partem Christianorum interminandos. Homines hic ponuntur promiscue pro bonis, & malis, pro Catholicis, & acatholicis, quos omnes varia sorte bella haec tetigere. Porro *per horam, & diem, & mensem, & annum* designantur quatuor tempora, in quibus potissimum homines ad bella

bella solventur. Per *horam* namque recte intelligitur Tempus belli rustiçani, quod fuit breve; ubi tamen per Ligam sueviam, & Antonium Lotharingum, aliosque ultra 130000 cecidere; similiter bella civilia, Helvetiorum, Gallorum, & Belgarum, fuere brevia, sed cruenta: Per *diem* significatur tempus belli Smalcaldici, quod quidem diutius duravit, quam rusticorum; sed Carolus V. Imperator, tot victoriis clarus, illud abbreviavit, devictis, & subjugatis suis hostibus fortissimis. Per *mensem* notatur tempus belli saevissimi, quod gestum est ab anno 1619 usque ad annum 1649, suntque 30 anni per mensem, qui habet 30 dies, significati. Dies enim pro anno reputatur frequenter in prophetiis, ut supra dictum. Denique per *annum* totum intimatur reliquum tempus bellorum, & seditionum, quae praeter tria illa principalia bella in Europa alicubi contigerunt, & usque ad interitum hujus haeresis etiamnum sunt futura.

Vers. 16. *Et numerus equestris exercitus vicies millies dena millia.* Per istum exercitum significatur totum corpus omnium Copiarum militarium, quae in Europa aliquando, & alicubi fuerunt productae in pugnam, & post haec producendae sunt per quatuor dictos Angelos in causa istius impiae, & Sanguinariae haeresis: & numerus istarum copiarum est incredibiliter magnus respectu totius Europae, in qua jam an annis 125 tam varie & toties, & tam crudeliter fuit dimicatum in omnibus quasi regnis, principatibus, & rebus publicis per totam Europam, quorum omnium causa fuit diabolica moderna haeresis, & illius sequelae, ut patet ex supra dictis, unde, quia computatis omnibus bellorum omnium Copiis incredibilis exercitus consurgit; S. Joannes etiam ponit maximum numerum, scil. *& numerus equestris exercitus vicies millies, dena millia*, h. e. bis millies centena millia, seu, ut arithmethice pronuntiem, ducenti milliones. Est horrendus numerus, & tamen longe major erit numerus pedestris exer-

exercitus, quem propheta merito non ponit; posito enim unius exercitus numero alter facile, & recte coll.gitur; ponitur in Singulari *exercitus*; tametsi enim plurimi exercitus toto tempore istius haeresis in Europa ex utraque parte fuerint producti, & etiamnum producendi sunt; recte tamen dicitur, & est unus exercitus moraliter, quia ex una causa, scil. Lutherana, & commilitonum haeresi originem ducunt, & ad unum finem referuntur; quia est punitio Dei, & exterminatio istius carnalis saeculi, quae per occisionem tertiae partis hominum notantur. *Et audivi numerum eorum:* h. e. signanter, & in specie praedictum numerum desuper accepi, & audivi in spiritu, & non a me ipso posui determinatum pro indeterminato.

IV. Vers. 17. *Et ita vidi equos in visione:* In sequentibus convertitur Propheta ad descriptionem alterius partis malorum, scil. bellum spirituale, & in primis describit modum, quo viderit naturam, & proprietates istius exercitus spiritualis, per visionem scil. in spiritu, qui modus videndi, cum mere intellectualis sit, congruit suo objecto, quod est spirituale bellum, sicut prius, scil. auditus congruebat suo objecto, quod erat corporale. *Et ita vidi equos in visione.* Per equos intelliguntur personae ecclesiasticae, & alii homines impii, qui tempore Lutheri excusso jugo disciplinae ecclesiasticae, & fracto froeno honestatis, & fidei Cath. instar equorum currebant post Lutherum, & hinniebant post mulieres, & voluptates carnis, quorum ingens erat numerus, exercitus grandis; imo enim, sicut equus non castratus, si solvitur, cristas erigit, caudam in altum tollit, spumat, currit, & hinnit post equas, & ita efferus redditur, ut a nemine capi se sinat, donec despumaverit; ita impii isti, hominesque sacrilegi, non castrati per timorem Dei, per Lutheri doctrinam soluti a froeno disciplinae ecclesiasticae, coelibatus, & omnis honestatis, erigere coeperunt cristas Superbiae in altum, spumare

ſpumare contra Eccleſiam Dei, pervertere homines, hinnire poſt mulieres, & currere poſt omnes carnis voluptates, & a nemine capi ſe ſinebant, neque ſinunt, donec deſpumaverint in vita ſua, & tandem poſt mortem alligentur in inferno in aeternum. Hujusmodi equi etiam ſunt, & per eos literaliter hic intelliguntur omnes praedicantes ſive miniſtri, qui ſunt, fuerunt, & erunt grandis exercitus, ſcil. magiſtri prurientes auribus, quos haeretici noſtri temporis ad ſua deſideria retinenda, & complenda poſt Lutherum, & Commilitones ejus primos (quos miſerat in mundum ad plurimorum perverſionem) coacervarunt, & coacervant, atque coacervabunt; 2do equi luxuriantes ſoluti froeno, obvia quaeque conculcant pedibus, nec parcere norunt rebus quantumvis pretioſis, quia ſunt animalia irrationabilia; ſic equi iſti emiſſarii Calvinus, Zwinglius, Oecolampadius, Caroloſtadius, & innumeri alii omnes praeteriti, praeſentes, & futuri praedicantes, ſive miniſtri falſitatis (quorum Caput Lutherus, ſive Angelus fuit, qui ſolvit eos) omnia conculcarunt pedibus ſuis impiis. Soluti enim in florentiſſimum hortum Eccleſiae, qui erat in Europa, ex permiſſione juſta Dei, non pepercerunt florentiſſimis floribus Virginum, quae vitam, & ſanguinem dederunt pro Chriſto JEſu ad tuendam ſuam virginitatem. Hi impii conculcarunt eas aggreſſionibus ſuis ſpurciſſimis, dicendo: oportere eas nubere; tot arbores annoſae SS. Patres, & eorum doctrinae & Sacramenta tot annis ſtetere; & celebrata ſunt tot Concilia generalia florentiſſima omnis doctrinae ſanae, & provincialia ſimiliter; & hortulanorum continua fuit ſucceſſio ſcil. ſummorum Pontificum ſive ſucceſſorum S. Petri, quae contra omnes haereſes ſtetit inconcuſſa; denique tot fructus hujus horti fuere, qui ſunt quaſi ſancti innumerabiles omnium ſtatuum miracula, & virtutes fidei Cath & doctrinae Theologicae; quae omnia Lutherus cum equis ſuis emiſſariis conculcavit, & conculcat vilipendendo, contemnendoque, ita, ut neque Baptiſmus, neque Chriſtus,

ſtus, neque B. V. Maria, neque SS. Trinitas, neque SS. Patres, neque ſucceſſio continua ab Apoſtolis uſque huc, neque invocatio ſanctorum, neque liberum arbitrium, quod eſt ſummum Dei donum, naturae datum, neque ullus articulus fidei, aut res quaelibet ad bonos mores ſpectans, ſecura ſint ab his equis emiſſariis, & luxuriantibus, quin conculcentur per inſcitiam, contemptum, praeſumptionem, inſipientiam, & impietatem eorum; quae omnia ſunt ipſorum pedes, & greſſus. Veritatem dico, non mentior: Ego ipſe cuperem anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt Germani, & Europaei omnes, & tenentur haereſi hac equorum emiſſariorum excoecati, ut agnoſcerent veritatem, quae eſt in una Sanctâ, Catholica, & Apoſtolica Eccleſia Romana Orthodoxa. 3tio Sicut equi veloces ſunt in curſu ſuo conſummando, maxime ſi inſeſſores nanſciſcantur peritos; ita equi iſti emiſſarii, impii ſcil. commilitones Lutheri, veloces fuerunt in conſummando curſu ſuo; cito enim invexere haereſin ſuam in diverſa regna, principatus, & regiones, currentes citato valde curſu, & in magna rabie, & furore per totam quaſi Europam diſſeminando ſuos errores; quia ſcil. impelluntur valde ab inſeſſoribus ſuis, qui ſunt daemones, ut infra videbimus. 4to Equi valde robuſti ſunt, ac fortes, unde, ſi ſemel froeno laxato apertum campum nanſciſcuntur, plurimum nocent, omnia confringunt, & non facile coarctantur, amplius; ſic equi iſti emiſſarii, Lutheri commilitones, erant valde fortes, & ſunt adhuc hodie praedicantes, ſive magiſtelli pſeudo evangelici, quia nitebantur, & ad huc hodie nituntur potentia Principum, Regum, rerum publicarum, divitum mercatorum, civitatum opulentiſſimarum, quae omnes ſimul caudae ſunt iſtorum equorum, ut infra videbimus. Unde graſſantur in inexplicabilem, & ſanguineis lacrymis deflendam animarum ruinam impune; coarctari enim nequeunt, reſiſtente potentia eorum, qui ipſos ſuffultos tenent, ſcil. magiſtros prurientes auribus, quos ad ſua deſide-

desideria coacervant, v. g. ad retinenda bona ecclesiastica, Praelaturas, dignitates, Principatus, & Episcopatus; patet ab exemplo, quo piissimus, & fortissimus. Imperator Ferdinandus II, volens semel consulere saluti miserarum animarum errantium, cunctis viribus nitebatur reformare regnum in fide semotis magistellis tenebrarum per Imperium Romanum, & impeditus fuit, novissimeque res catholicorum per nuperam compositionem pacis in pejus ac deterius lapsa est. Quia omnes ad resistendum concurrunt, & unanimes fiunt haeretici, eorumque fautores, quando agitur de vera, & catholica fide introducenda, & de restitutione bonorum ecclesiasticorum, sicut, quando agricola porci unius naribus vult inferre annulum ferreum, ne fruges & terram suffodere possit, & damna facere, omnes alii sues audientes clamorem concurrunt, gruniunt, insurgunt &c. *Et qui sedebant super eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & sulphureas.* Indicantur, & describuntur his verbis praedictorum equorum insessores, qui alii non sunt, quam doemones. De Haeresiarcha Luthero, omnium illorum equorum impurorum antesignano aperte constat, quod habuerit familiarem doemonem, qui eundem ad omnia mala impellebat, & calcario addebat. Idem sentiendum de ejus discipulis, & commilitonibus, omnium enim haereticorum caput, ductor, & gubernator, daemones sunt, maxime modernorum qui omnes visibile Caput Ecclesiae negant; 1mo enim, qui sedet super equum, dominatur illi: 2do froeno continet sub jugo suo, & ducit, quo vult: 3tio Calcaria addit ad velociter currendum, & impellit, ad locum, & ad omnia facienda, quae vult, ad prosequendum, & fugiendum, & conculcandum simillima ratione possidebantur omnes saepius dicti Haeresiarchae discipuli, commilitones, coaetanei, & posthumi innumerabiles, & adhuc hodie possidentur ab impiis doemonibus omnes praedicantes, & magistelli tenebrarum; dominabantur enim illis, & ad magna flagitia eos impellebant, & ipsi faciebant sine

 pudore,

pudore, abiicientes omnem honestatem, & disciplinam ecclesiasticam, ducebant uxores, & contra omnes fere articulos fidei, & bonos mores tam Sanctos, tam antiquos docebant, & faciebant impudentissime, quae daemones tum vellent. Calcaria addiderunt illis, quae sunt Zelus, & furor quidam mixtus ex superbia, arrogantia, & invidia, quibus impellentibus cito fecerunt, & cucurrerunt strenue disseminando impietates suas, sub specie veri, & boni apparentis, contendentes ad magnas, & imperiales in Europa civitates, insinuantesque se apud Reges & Principes, ostendendo illis bona ecclesiastica, dicentes cum Satana: haec omnia dabimus vobis, si cadentes adoraveritis nos; similiter cucurrerunt cito, & hiante ore isti equi emissarii ad personas ecclesiasticas diversorum statuum cantantes canticum ex Apostolo Paulo: melius est nubere, quam uri &c. & sic aliis hominum statibus mentiebantur, quae ipsi desiderabant, & prosperati sunt, & cito fecerunt. Non solum currebant ad loca, & prosequebantur omnia, quae ipsorum infessores volebant; verum etiam fugiebant, & adhuc hodie fugiunt haeretici, quae daemonibus sunt contraria. 1mo Contrarium fuit illis Signum S. crucis, 2do aqua lustralis, & omnia sacramentalia. 3tio Reliquiae Sanctorum, quibus ab antiquo fugabantur doemones, & adhuc hodie fugantur. Eadem sunt contraria nostris haereticis, fugiunt, odio habent, blasphemant, conculcant. 4to Maximo odio prosequebantur veritatem Corporis, & Sanguinis JEsu Christi in SS. Eucharistia; idem faciunt nostri haeretici. 5to Beatam Virginem daemones horrent nominari, sic eam habentes odio, ut illud Gen. C 3. adimpleretur: inimicitias ponam inter te, & mulierem; pene pejores, & nequiores fuerunt, & adhuc sunt hodie impii isti equi emissarii, aperientes ora sua blasphema contra eam, quam Angeli, & Archangeli venerantur, quam Reges & principes orbis terrae semper laudarunt, & beatam praedicaverunt, & tanquam matrem Christi pie invocarunt. 6to Odio habent, & fugiunt obedien-

obedientiam, quemadmodum ipsi primi extitere inobedientes creatori suo, & ad inobedientiam induxerunt primos nostros parentes: Sic equi isti emissarii primo froenum obedientiae erga romanam Ecclesiam excusserunt; deinde concitaverunt subditos in rebellionem contra legitimos suos Dominos; status vero Imperii, & ecclesiasticos contra Pontificem maximum, qui solus est, & semper fuit successione perpetua verum Ecclesiae caput. 7timo Quid magis daemonibus contrarium & odibile, quam tremendum sacrificium Missae? Idem reperitur in istis emissariis equis, qui missam sustulerunt, veri praecursores Antichristi, qui juge sacrificium penitus auferet Danil. C. 12. 8vo Daemones sitiunt bella, seditiones, Christiani Sanguinis effusionem, homicidia, discordias &c. ad quae malorum hominum animos impellunt, quibus dominantur; Simillimi etiam inveniuntur in hoc hi equi emissarii, qui ad bella, & maximam effusionem Sanguinis tuba canebant, & adhuc hodie canunt. Vide Sup: Ex his jam satis liquido constat, insessores istorum equorum alios non esse, quam malos doemones, qui illis dominabantur, & ad omnia mala, quae ipsi solum velle norunt, impellebant, & ad huc hodie impellunt, & quod per istos insessores ad literam intelligantur doemones ex apparatu, & munimento bellico eorum patet, quia statim, & signanter additur his verbis: *Et qui sedebant super eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & sulphureas.* Per hoc 1mo Qualitas loricarum istorum equitum exprimitur a colore, quo ipso produntur equites isti: *habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & sulphureas*, h. e. refulgentes ab igne, & fumo, & sulphure, quae tria in inferno sunt, & ab iis doemones (utpote illius inhabitatores, ascendentes ab orea in spirituale bellum contra Christi Ecclesiam) hic dicuntur metaphorice resplendescere, & loricati esse ad significandum, quales isti sint insessores. Sic Rex habet loricam auream sive deauratam, miles ferream, alii illustriores argenteam &c. unus quisque enim secundum condi-

conditionem sui status, & genus, belli loricatus incedit. 2do Iisdem Verbis etiam significantur literaliter diversa genera loricarum, in quibus doemones insidentes praedictis suis equis in bello hoc contra Christi Ecclesiam pugnabant, & se objiciebant maxima fortitudine inimicis suis. Et haec diversa loricarum genera tria sunt; 1mum est Zelus quidam odii, ac invidiae cujusdam vehementissimae, acerrimaeque, qua satan accendit per suos mendacissimos asseclas corda Principum, nobilium, aliorumque hominum contra Romanam Ecclesiam, Pontificem, Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, Praelatos, ordines religiosorum, & universum Clerum, quam verum hoc sit, constat hodierna ad huc experientia quotidiana, qua videmus incredibili odio, livore, & invidia ardere haereticos contra Ecclesiam Christi, quod primum ac fortissimum munimentum est, quo satan intentionem suam sepivit, & in eo impugnavit Ecclesiam Christi, magnamque ruinam aperuit in Ecclesia Latina. Ubi enim odium, & affectus contrarius, neque sana doctrina, neque consilia, neque ulla admonitio habet locum, unde dicitur in contextu: *Et habebant loricas igneas*; sicut enim ignis urit, & consumit, ita Zelus odii & invidiae adurit hominum corda, & consumit usque inferni novissima.

2dum Est confusio maxima, & mirabilis doctrinarum circa res fidei, & bonos mores, qualis non fuit in ulla haeresi: unde occurri illi tam facile non poterat, ut supprimeretur: refutato enim & deleto uno errore, statim alii plures succreverunt, ut jam pene innumerabiles sectae & tam diversae & pugnantes inter se reperiantur in Europa. Et hoc iterum est astutissimum Satanae Stratagema, munimentumque, in quo pugnavit contra Latinam Ecclesiam, fecitque stragem maximam; & hoc per loricas *hyacinthinas*, h. e. fumosas denotatur; Color enim hyacinthinus speciem aeris tenet obscurioris; Significatur porro praedicta hujus haeresis confusio

per

per similitudinem fumi; 1mo fumus ex igne procedit; 2do aërem obscurat; 3tio Confundit visum; 4to in se confusum quoddam chaos est, & coarctari non potest, & si una ex parte deprimitur, ex altera ascendit; 5to lacrymas exprimit. Simillima est moderna haeresis; 1mo enim est innumerabilium pene, & diversorum errorum confusio, quae ex igne invidiae ascendit; in odium enim Romani Pontificis, & totius Latinae Ecclesiae docebant, & faciebant, quidquid contrarium illi esse poterat, 2do Obscuravit tot, & tam diversis erroribus totam Europam, quae antea erat pura, & lucida per veram fidem instar aëris lucidi, & sereni. 3tio Confudit etiam, & depravavit visum, h. e. intellectum, & rectam rationem hominum, ita ut non amplius videretur, quae sana doctrina esset, & quae via ad vitam aeternam. 4to Est confusum quoddam Chaos ex omnibus quasi antecedentibus haeresibus conflatum, quod coarctari hactenus non potuit, & quo plus depellitur, iterum, & eo magis ascendit. 5to Lacrymas civit Germaniae ex oculis suis innumerabiles, & adhuc ciet. Cur vero Propheta naturam hujus mali a hyacintho, & non a fumo sumpserit, haec ratio est, quia tametsi omnis doctrina eorum nihil sit, nisi fumus, speciem tamen, & colorem plausibilitatis prae se ferebat; qua oculos hominum carnalium implevere equi isti emissarii, dum singuli docebant, quae placebant secundum carnem & vitam praesentem; doemones enim solent semper mala falsis rationibus colorare, ut homines ad perditionem facilius inducant, ideo insessores isti cum loricis hyacinthinis congruentissime describuntur in bellum exire.

Tertium fuit laxatio omnis disciplinae ecclesiasticae, & honestatis in vitam carnalem, & libertatem carnis, proinde hominibus aperuit Satan mediante hac haeresi viam ad omnia vitia, & voluptates, persuadendo illis per suos ministros viam ad coelos esse facillimam, stratamque rosis, Deumque non ita punire peccata homi-

 num,

num, ſicut Catholici docent; maxime inſurgebant contra coelibatum ſacrorum ordinum, virginum, & ſacerdotum omnem libertatem ad perficienda deſideria carnalia permittendo. Satan tanquam rete grande expandit, & fecit hiſce ingentem capturam in perditionem aeternam, & ex hoc capite mali ingens luxuriae, & carnalitatis foetor in Europa aſcendit; & hoc tertium genus munimentorum ſive malorum per *loricas ſulphureas* denotatur; Sulphur enim metaphorice foetorem luxuriae, carnalitatis, aliorumque flagitiorum ſignificat. Et haec ſunt tria genera loricarum ſpiritualium, quibus doemones armati atque muniti & tecti in bellum etiam ſpirituale contra Latinam Eccleſiam proceſſere, grandemque hanc ruinam in illa aperuere.

V. *Et capita equorum erant tanquam capita Leonum &c.* In his & ſequentibus verbis Propheta divertit ad deſcriptionem naturae, & proprietatum, quas praedicti equi habituri erant. Certe horrendum monſtrum & portentum abominabile natura eorum eſſe noſcitur, qui ventre, pedibus, & trunco corpore equi, capite leones, ore infernus, & cauda ſerpentes fore deſcribuntur. De Singulis videamus.

1mo Dicuntur hi equi habere capita ſimilia capitibus leonum, & hoc aptiſſime: quemadmodum enim caput leonis eſt fortiſſimum, omnia confringit, dentibus ſuis dilacerat, diſpergit &c. ita equi iſti emiſſarii, haereſis modernae buccinatores, articulos fere omnes fidei, quantumvis Sanctos, & antiquitate, authoritateque SS. Conciliorum, & SS. PP. roboratos, auſi ſunt aggredi, dilacerare ore ſuo maledicto, & res quaſi omnes ad bonos mores ſpectantes diſcerpere; res ſacras, ſacramentalia omnia, & honorem B. V. Mariae, omniumque Sanctorum maſticare dentibus ſuis impiis. Inſtar enim leonum, qui furore ſuccenſi ſcintillas ignis ex oculis ejaculantur, ore ſpumant, rugitus iracundiae edunt, & quid quid obvium dilacerant maſticant diſcerpunt;

Sic

Sic impii iſti equi emiſarii Zelo odii, furoris, & invidiae contra Romanum Pontificem, omnesque praelatos Eccleſiae repleti omnia ſacra & ſacramenta maledicto ore, & capite ſuo furibundo invaſere, maſticavere, dilaceravere, diſcerpſere.

2do *Dicuntur exire ignis, & fumus, & ſulphur de ore ipſorum. Per ignem* ardorem invidiae, livoris, & odii ſupra diximus intelligi, quo equi iſti emiſſarii prius ſuccenſi ab inſeſſoribus ſuis infernalibus totam quaſi Europam contra ſummum Pontificem totamque Eccleſiam Latinam, ejuſque praecepta, mores, & dogmata acerrime incenderunt, eandemque fumo falſae, & confuſae doctrinae ſuae, & foetore carnalis, & luxurioſae ſuae vitae (quae duo per fumum & Sulphur ſignificari ſupra diximus) miſerrime repleverunt, & turpiſſime defoedarunt. Et haec tria dicuntur *exire de ore ipſorum;* quia haec praedicaverunt, & diſſeminarunt ore ſuo maledicto; quid enim aliud praedicarent, niſi quo erant pleni? quo vero pleni eſſe poterant, niſi malo, quo implebantur ab inſeſſoribus ſuis, qui eadem haec tria adjective portabant in loricis, ipſi vero miniſtri ſubſtantive emittebant ex ore ſuo, quia videlicet doemonibus adjacet hoc malum velle; impiis vero hominibus tanquam miniſtris, & inſtrumentis Satanae, perpetrare, & in mundum inducere. Et horum impiorum hominum os inferno ſimile: ex quo aſcendit, & aſcendet in omnem aeternitatem ignis, & fumus, & ſulphur, & cruciabunt impios in omnia ſaecula ſaeculorum, de quorum ore tria haec exierunt in mundum. Et de his impiis bene ſcripſit David Pſ. 5. quoniam non eſt in ore eorum veritas, cor eorum vanum eſt, ſepulchrum patens gultur eorum, linguis ſuis doloſe agebant, judica illos Deus Pſ. 13. ſepulchrum patens guttur eorum, venenum aſpidum ſub labiis eorum: quorum os maledictione, & amaritudine plenum: veloces pedes eorum ad effundendum Sanguinem; Contritio, & infelicitas in viis eorum.

3tio Nominantur *plagae*, 1mo ad significandum potestatem hanc saevam super Latinam Ecclesiam in Europa, non sine causa permissam esse a Deo; impleta scil. fuit mensura infinitorum quasi peccatorum, omnis quippe caro corruperat viam suam, & tota Europa fornicata est a Domino Deo suo post superbiam, avaritiam, luxuriam, & omnes voluptatis carnis, praesentisque felicitatis, & ideo concepit, & peperit similem sobolem, scil. dolorem totius orbis; 2do quia non potest major poena populo, aut nationi alicui infligi, quam si Deus permittat eam labi in haeresin, & defectionem a fide vera: ideo solet esse novissima Dei plaga, soepe centum, ducentis, & pluribus annis praemonet aliis castigationibus, exspectans poenitentiam nostram in bonitate pietatis, & misericordiae suae, donec exardescat ira ejus in ruinam propter impoenitentiam nostram. Horrendum est enim incidere in manus Dei, unde Sancte monet Propheta Ps. 2. Et nunc Reges intelligite, erudimini, qui judicatis terram, servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore, apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via justa, cum exarserit in brevi ira ejus. Vide, quae sup. Lib. 1. Cap. 2. dicta fuere.

4to Subditur ruina grandis, quae facta est per tres istas plagas.

Vers. 18. *Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum de igne, & de fumo, & de sulphure, quae procedebant de ore ipsorum &c.* Per tertiam partem hominum hic intelligitur pars aliqua maxima totius Christianitatis, quae partim ex ardore invidiae, & odii contra summum Pontificem, & Ecclesiam Romanam, ejusque Ministros (quos ita odiosos reddidere isti equi emissarii mendacibus suis garritionibus) partim ex tanta doctrinarum confusione, & diversitate haeresum, & errorum, & partim carnalis vitae voluptatibus, & libertate carnis, & conscientiae allecta defecit a fide Cath. & periit.

periit. Unde, ficut fupra de tertia parte, quae occifa fuit, de corporali occifione, ita hic de fpirituali in fenfu literali Propheta loquitur. Quod vero tertia pars Chriftianitatis a fide Cath. defecerit, facile deduci poteft ex computatione tot regnorum, provinciarum, urbium, quae aut infecta hac pefte fuerunt, & ad huc funt, aut omnino deficiendo perierunt a Cath. religione. Multitudo ergo haereticorum omnium fi comparetur numero Catholicorum liquido conftabit, partem ingentem periiffe, & ruinam hujus haerefis effe maximam, & fanguineis lacrymis deplorandam.

Verf. 19. 5to Additur: *Poteftas enim equorum eft in ore eorum, & in caudis eorum.* Quibus verbis caufa malorum fubjungitur, five poteftas a Deo permiffa, in qua nocuerunt & mala praedicta perpetrarunt; quippe vocula *enim* eft conjunctio caufalis; 1mo autem dicitur effe haec *poteftas in ore eorum*, quia mentiendo, & aperiendo os fuum contra S. Pontificem, totamque Ecclefiam, & Praelatos ejus, reddebant eos fupra modum odiofos omnibus hominibus, maxime principibus, & nobilitati, praedicando, non oportere, aut non licere eos habere dignitates, & principatus, & tot divitias propter abufum: item dementabant innumerabilem multitudinem hominum utriufque fexus, & diverforum ftatuum fua garrulitate; & plaufibilitate fermonis, & praedicationis; itaque inducebant miferos ad fuam fectam, quam mentiebantur, & jactabant acerrime effe a Deo fibi infpiratam; fe miffos effe ad relaxandum jugum fervitutis diabolicae (fic impii loquebantur de Ecclefia Cath.) unde aperuerunt etiam os fuum, & praedicarunt blafphemando, carnes licere comedere omni die, praecepta ecclefiaftica fervanda nulla; fummo Pontifici non obediendum, coelibatum fugiendum, nubendum, & alia horribilia contra omnem honeftatem garriebant, & fpargebant paffim per totam Europam apud Reges, Principes, nobiles, & civitates imperiales, & profperati funt in malitia fua facien-

facientes grandem ſtragem in Eccleſia Latina, unde appoſite valde, & Signanter dicit Propheta *ipſorum poteſtatem eſſe in ore eorum.* 2do Poteſtas equorum dicitur eſſe *in caudis eorum*, & quidem in numero plurali ad ſignificandum plures easque diverſas eſſe caudas: 1ma Eſt eorum hypocriſis, & blandities falſa, qua ſicut cauda turpia teguntur; hac & animalia ſolent blandiri; ita equi iſti emiſſarii, hypocriſi, & blandimentis ſuis noxiis, quibus populo, & principibus & civitatibus blandiebantur, & omnibus cantilenam cantabant ſecundum carnis deſideria, tegebant turpitudinem, foetorem, & impietatem ſuae peſtiferae doctrinae, & vitae ſuae luxurioſae. 2da Cauda erant Proteſtantes principes, civitates imperiales, res publicae, aliaeque poteſtates ſaeculares, quas traxerunt poſt ſe in errores peſſimos, & in perditionem, oſtendendo, & permittendo illis per ſuam doctrinam falſam, bona, dignitates, & praebendas, Epiſcopatus, & principatus eccleſiaſticos, quibus illi allecti cucurrerunt poſt magiſtros iſtos prurientes auribus, ſicut pueri poſt nuces, & adhaeſerunt illis in poſterioribus equorum; Et his potentibus ſuis fautoribus ſuffulti equi iſti emiſſarii criſtas ſuas erigere, hinnire, & ſpumare contra ſummos Pontifices & Latinam Eccleſiam, & aggredi, & conculcare auſi ſunt, & adhuc hodie audent. Et haec etiam cauda tegit turpitudinem, & foetorem hujus haereſis; homines enim maxime ſubditi videntes Reges, Principes, nobiles, & reſpubl. & tam ſapientes, & potentes civitates ſectari illam doctrinam, & religionem, dementantur, & non vident turpitudinem, & falſitatem ejus. 3tia Cauda eſt Pſeudopoliticiſmus, & Indifferentiſſimus per Machiavellum, Bodinum, & alios impios homines noviſſime in mundum introductus; item Atheiſmus, quae duo ex falſis tot, & tam diverſis dogmatibus ſaepius dictorum equorum emiſſariorum fuerunt ſecuta, & deducta, & ſunt noviſſima, & extrema hujus haereſis mala, ſicut Cauda, quae ſequitur corpus, & ab eo enaſcitur, noviſſimum, & extre-

extremum illius eſt membrum. Sicut enim fidei verae Cath. ultima reſolutio eſt in primam veritatem, ita haereſum in pſeudo politicifmum, & Atheiſmum: Unde principes, & intelligentiores noſtri ſaeculi videntes diſcrepantiam modernarum ſectarum, odioque habentes Romanum Pontificem, & Eccleſiam Latinam; etiam, qui gloriantur Catholicorum nomine, nulli religioni in veritate addicti ſunt, ſed mentientes ceremoniae patriae unionem pro ſtatus conſervatione, & pace ſimulant, & dicunt in corde ſuo: Non eſt Deus Pſ. 13. Dixit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus.

6to Praedictarum caudarum natura, & proprietates deſcribuntur, iterumque conjunctio cauſalis ſignanter additur, ut intelligat Eccleſia Latina, quantum in his perpeſſura ſit detrimenti, & deſolationis; *Nam caudae eorum ſimiles ſerpentibus, habentes capita* 1mo aſſimilantur ſerpentibus propter noxia ſua blandimenta: Sicut enim ſerpens in paradiſo primos noſtros parentes ſeduxit, inducendo eos ad comeſtionem vetiti fructus; ita impii iſti buccinatores ſeduxerunt nationes plurimas, & adhuc hodie ſeducunt inducendo homines ad comeſtionem carnium vetitis diebus, & omnes voluptates, & vitam carnalem. Et hoc efficiunt garritionibus ſuis mendacibus, blandis tamen, & ſpecioſis ac plauſibilibus v. g. ex ſcript. S. quod nihil immundum intret per os Math. Cap. 15, non quod intrat per os, coinquinat hominem &c. melius eſt nubere, quam uri 1 Cor. Cap. 7: 2do Serpentes difficulter capiuntur, ſiquis enim apprehendere velit, mordent, occidunt, aut ſaevam plagam faciunt; ſic caudae hujus modernae haereſis, hactenus capi non potuerunt; quis enim capiet haereticorum aſtutiam? quis extirpabit pſeudopoliticiſmum & Atheiſmum, qui irreptit etiam in Catholicos? quis dimovebit ex Cathedris peſtilentiae viperas ſibillantes, & mentientes, ſcil. praedicantes, magiſtellos tenebrarum? quis denique capiet principes proteſtantes, Reges, reſpublicas, &

& alias potestates, civitates imperiales? laudem fortissimam hujus haeresis tentavit apprehendere pientissimus, & fortissimus Imperator Ferdinandus II, & continuavit Ferdinandus III: Sed quid reportaverunt, nisi plagam saevissimam? 3tio Natura serpentum est reptare super terram, & gradi super pectus suum: ita pectore suo isti omnes super terram gradiuntur, h. e. quae terrena sunt, sectantur, voluptates carnis, divitias, & honores, suique status exaltationem & conservationem pro fine suo novissimo statuentes, nec non omnia carnis suae, & naturalis libertatis desideria perficiunt. 4to Serpentes callidiores sunt cunctis animantibus terrae. Gen. C. 3. Sic generatio haec est callidior cunctis generationibus. Certe Protestantes callidissimi fuerunt contra Ecclesiam Latinam. Legat quis cancellariam Anhaltinam, & eorum Concilia, quae excogitaverunt contra Catholicos, & romanum imperium, & videbit quam recte eos Propheta comparet serpentibus utique callidissimis. 5to Ex Dei maledicto posita est inimicitia inter serpentem, & mulierem, inter semen serpentis, & semen mulieris Ibid. Gen. Cap. 3. quanta quaeso divino ex maledicto, & permissione inimicitia posita inter serpentinum hujus haeresis semen, & inter mulierem, quam constat esse benedictam inter mulieres B. Virginem? 6to dicuntur *habere capita* ad significandum nobis, fautores & sequaces istius haeresis fore Reges, & Principes, & potentes, & personas illustres plurimas, qui sunt capita in populo, insuper non absque causa notantur esse capita in plurali, non singulari quia suorum dogmatum caput nec habent, nec habere possunt, & quidquid controversiarum suarum (v. g. de Ubiquitate Christi, de idiomatum divinorum communicatione; de sacramentorum numero, de fide infantulorum in Baptismo; de missae germanicae usu, & ceremoniis usurpandis in eadem, & id genus innumeris) ab uno forte provinciali, regalive conventiculo definitur ab altero, & alio exploditur, & irridetur, quia nulla Spiritus Sancti assistentia infallibili, aut divina

divina promiſſione de non errando nititur. Item per capita denotantur metaphorice ſapientia, intellectus & prudentia terrena hujus generationis, quia ſuperant longe Catholicos; filii enim hujus ſaeculi prudentiores ſunt in generatione ſua, quam filii lucis; & hoc conſtat; experti enim ſumus, & experimur, homines iſtos longe Catholicos ſuperare in ſtruendis occultis machinationibus, ſtratagematibus bellicis, inſidiis, in congregandis divitiis, in mercaturis, & negotiationibus, in ordinandis bellis, muniendis civitatibus, & iis defendendis in legibus inſtituendis, & conſervandis, in externae politiae Splendore, ordinatione, honeſtiſſima filiorum educatione &c. Unde Signanter Propheta dicit, quod ſint habituri capita, ut praemoneret nos, hanc generationem peſſimam magnum Eccleſiae & Romano Imperio faceſſituram negotium, hinc concludit deſcriptionem hujus haereſis dicens: *Et in his nocent*, hoc eſt in praedictis tribus caudarum generibus, quia potiſſima ejus potentia & pertinacia in his tribus continetur, unde qui amputabit hanc caudam, hoc ipſo haec extinguet haereſin.

Faxit Deus, ut veniat cito potens ille Monarcha, qui ſubvertat res publicas, & civitates imperiales, & maritimas, nidos viperarum, & ceſſare faciat garrire Praedicantes, & humiliet omnia, & evaneſcat haereſis omnis. Nullam haereſin copioſius, & clarius, & per apertiora aenigmata deſcribit Propheta, quam hanc modernam, ut cognoſcat Eccleſia Latina, magnum ſibi fore negotium cum ea, & ingentia damna ſe paſſuram ab ea. Unde nos omnes inſtruimur, dum ante oculos noſtros horrendum hoc monſtrum ponitur; ut permaneamus in fide catholica, & orthodoxa, & Romana, & ambulemus ſobrie, caſte, pie, & Sancte in conſpectu hujus horrendae beſtiae, ne vituperetur miniſterium noſtrum, & ita vileſcamus; & ne ſcandalizentur infirmi in luxuriis noſtris in commeſſationibus, & ebrietatibus, & cubilibus, & impudicitiis, & in avaritia, & in ſuperbia

bia nostra; sed omnibus praeluceamus verbo, & exemplo, tanquam lucerna accensa in caliginoso loco; apprehendamus disciplinam Domini, ne quando irascatur, & permittat nos, & omnia nostra in Europa ab hac horrenda bestia devorari. Legantur, quae scripta sunt in libello de septem animalibus, & quibusdam secretis aliis super terram Germaniae.

§. III.

Appendix nocumentorum ab ipsismet malis catholicis causatorum.

Cap. IX. v. 20—21.

Vers. 20.

I. *Et caeteri homines, qui non sunt occisi in his plagis, neque poenitentiam egerunt ab operibus manuum suarum, ut non adorarent daemonia &c.* Continet iste textus mirabilem quandam appendicem nocumentorum a nobismet ipsis Catholicis causatorum, qui perstitimus in fide vera, sed operibus nostris pessimis plurimum nocuimus Ecclesiae Cath. Matri nostrae, & quasi cum hac bestia pugnavimus contra eam. *Et caeteri homines* h. e. reliquiae Catholicorum, *qui non sunt occisi in his plagis*, h. e. qui non defecerunt a vera fide *Et caeteri homines.* Est imperfecta oratio, quia desideratur verbum, sed verbum jam praecessit in praecedenti textu hoc: *Et in his nocent:* proinde signanter omittitur in sequentibus, ut intelligamus, etiam nos portasse ligna, & adhuc portare hodie ad ignem grandem in Europa excitatum, quo minus, & serius extinguatur. Nocumentorum autem ex parte nostra genera sunt duo, 1mum est sapientia quaedam, ac calliditas serpertina, qua Catholici etiam principes, nobiles, aliaeque potestates opprimunt Ecclesiarum immunitatem gravissime, dum videlicet sub diversis falsis, & coloratis titulis (quos excogitant per se, & suos ministros) usurpant sibi potestatem

ſtatem eccleſiaſticam, aut ſpiritualem, aut eccleſiaſticarum perſonarum redditus, decimas, aliaque bona violenter trahunt ſub tributum, onerando impiiſſime Steuris, penſionibus, & exactionibus aliis; & ſi ipſis Eccleſia Mater noſtra minetur virga excommunicationis; aut actu etiam infligat; rident, ſpernunt, & pergunt in ſua malitia; quod ſignum peſſimum eſt; Germaniam, & Europam eſſe in extremo articulo defectionis à vera fide. Peſſimum enim Signum eſt, ſi filii virgam matris ſuae ſpernant, & non curent amplius, & in hac calliditate ſimiles ſunt iſtis haereticis noſtris; ſicut enim illi aperte rapuerunt, & adhuc rapiunt, & jugum omne excuſſerunt; ita iſti occulte idem faciunt, Opprimendo eccleſiaſticam immunitatem emungendo Steuris; & exactionibus, vilipendendo gladium Spiritualem Eccleſiae Matris ſuae: Et ita, quod Patres eorum piiſſima intentione fundarunt, iſti iterum occulte rapiunt; & tamen in egeſtate ſunt, quia benedictio Dei non eſt in iſtis. Bene dixit ſapiens de iſtis Prov. 11 C. 24 v. Alii dividunt propria; & ditiores fiunt; alii rapiunt non ſua; & ſemper in egeſtate ſunt. Suadendum ejuſmodi eſſet; ut deſiſterent mature ab uſurpatione poteſtatis Eccleſiaſticae; ab exactionibus, & Steuris, a vilipendio ſacerdotum, & inciperent timere gladium Eccleſiae, qui eſt horrendus, ne veniat ſuper domos eorum & generationes eorum ira Dei, & avertantur retrorſum. Horrendum exemplum in Rege Angliae Carolo Stuarto videmus, cujus anteceſſores; quia caput Eccleſiae eſſe voluerunt; iſte amiſit proprium Caput; & Regnum: Sic punit Deus ſubinde primum in tertia, & quarta generatione. 2dum Genus ſunt graviſſima peccata principum; populi, Cleri, aliorumque Statuum, de quibus nulla hactenus poenitentia acta eſt; ideoque ſequitur: *Neque poenitentiam egerunt de operibus manuum ſuarum.* Propter enormia enim noſtra peccata Dominus Deus permiſit hanc graviſſimam haereſin in Germania, & in Europa; & propter eorum continuationem permittit eam tam diu

durare. Quae enim alia causa reddi potest, quod sub Imperatore Ferdinando II, reformatio fidei, & restitutio bonorum ecclesiasticorum tam feliciter coepta, & iam praeclaris victoriis roborata, tam male tandem cesserit, & finem tam flebilem sortita sit, nisi enormia nostra peccata, de quibus neque poenitentiam agere volumus, neque agnoscere, nos male agere; ita callum obduxit misera Germania in peccatis suis. Proinde Deus in ira sua confregit coeptam reformationem fidei, & restitutionem bonorum ecclesiasticorum, sicut solet facere pater, qui iratus & gravissime offensus, filium immorigerum exhaereditat, & confringit testamentum, in quo cum scripserat jam haeredem &c. *Ut non adorarent doemonia, & simulacra aurea, & argentea, & aerea, & lapidea, & lignea.* In sequentibus significantur sex enormia peccata, quae ita nocent, quominus Deus misereatur Europae, & depressa hac haeresi exaltet in ea Ecclesiam suam. 1mum Est occulta idololatria superstitiosorum, quibus scatebat Europa, & maxime Germania ante novissimum bellum, & jam reflorescere incipiunt. Hi enim omnes occultum habent commercium cum doemonibus, qui sicut olim in idolis, ita nunc in iis coluntur, & adorantur, spreto proprio creatore suo, & hoc est peccatum gravissimum; & exprimitur his verbis: *Ut non adorarent doemonia*, 2dum est avaritia, qua nihil scelestius; & haec describitur metaphorice sub specie idololatriae his verbis: *& simulacra aurea, & argentea, & aerea, & lapidea, & lignea;* Sicut enim ex quinque his materiis plerumque idola olim conficiebantur, quae gentiles adorabant, ita homines aurum, argentum, aes, lapides pretiosos, & ligna habent in amore, & pretio; proinde circa haec potissimum versatur avaritia. Ponuntur enim objecta plura determinata pro omnibus aliis: Cur autem vitium avaritiae sub nomine idololatriae adscribatur, causa est, 1mo quia proprium est Prophetis hujusmodi res, sub aenigmate, & metaphorice signare. 2do Apostolus Paulus etiam vocat avaritiam

ritiam idololatriae servitutem propter similem enormem malitiam Eph. 5. v. 5. 3tio Sicut idololatria, ita & avaritia facit apostatare a fide 1. ad Tim. C. 6. nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueos diaboli &c. Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt a fide. Hoc experti sumus in principibus & viris plurimis illustribus Europae, & maxime Germaniae, qui Cupiditate bonorum ecclesiasticorum defecerunt a fide. 4to Sicut idololatrae, ita avari colunt, & adorant quasi in hoc saeculo pecunias, praesertim pulchre signatas, & divitias, & res pretiosas hujus saeculi, & confidunt in eis, & saepe fornicantur in eis a Deo, & praeponunt frequenter illas legi divinae, & justitiae. 5to Sicut nihil est vanius, & stultius, & imperfectius idolis, ita minima musca, aut alia quaecunque creatura vivens in majori longe perfectione, & aestimatione est, quam aurum, argentum, aes, lapides pretiosi, & omnia ligna; & tamen homines impii fornicantur in his a Domino Creatore suo, ut etiam saepe deserant illum, & justitiam ejus, proinde subditur per modum admirationis super hoc vitio: *qui neque videre possunt, neque audire, neque ambulare.*

Tertium sunt invidia, odia, ira, rixae, contentiones, cupiditates dominandi, & habendi, & consequenter injusta bella, ex quibus homicidia causantur quasi infinita. Ponitur effectus pro causa. Certe Gallia, & Italia hujusmodi homicidiis particularibus quotidie scatent, neque bellum Mantuanum fuit justum, nec Gallia satis recte suscepit bellum contra Romanum Imperium, adjuvando haereticos, & Protestantes, dum ageretur de introducenda iterum fide Cath. & restitutione bonorum ecclesiasticorum. Et quale gestum bellum est contra Regem Hispaniae, nisi ex innata invidia? Catholici esse volunt, & res Catholicorum disturbant, adjuvant haereticos, & socii eorum sunt in bello, & impediunt

pediunt extirpationem modernae haeresis, armis, pecuniis, & consiliis, neque agnoscunt, aut saltem agnoscere volunt, se male agere; ideo subditur:

Vers. 21. *Et non egerunt poenitentiam ab homicidiis suis.*

Quartum peccatum sunt homicidia privata, quot in utero matris infantes, quot vix in lucem effusi ad occultanda coram mundo peccata mediis illicitis enecantur? Quoties ad adquirenda honorum subsellia, ad dissolvendum matrimonii vinculum miscentur venena? hinc subditur: neque a veneficiis suis.

Quintum est peccatum carnis; his verbis expressum, *neque a fornicatione sua.* Ponitur species pro genere, sub qua omnia vitia carnis includuntur, more saepius in S. Scriptura usitato; & hoc vitium abominabile in tantum regnat in toto quasi mundo, in omnes homines omnium statuum, ut existimare liceret, si nondum praecessisset diluvium, imminere protinus; omnis quippe caro corrupit viam suam, & pauci amplius statu suo contenti vivunt, flere magis libet super hoc vitio isto tempore, quam plura verba facere.

Sextum est summa injustitia, quae fere ubique regnat; exprimitur his verbis: *A furtis suis.* Denique ponitur species pro genere; injustitia enim post se trahit omnes species furtorum, & nemo tutus est ab ea; impii enim homines non timentes Deum non quaerunt amplius, quo jure haec, & haec accipiant, possideant, aut retineant, sed tantum, quo modo, & quibus mediis haec & plura possint acquirere.

Septimum peccatum, & clausula finalis perditionis nostrae est impoenitentia, quae signanter in hoc contextu additur: *Neque poenitentiam egerunt de operibus manuum suarum.* Item: *& non poenitentiam egerunt de*

de homicidiis suis &c. Exitialis Sententia! O viri ecclesiastici, & saeculares Europae maxime Germaniae! collyrio inungamus oculos nostros, & videamus periculum instans, visitavit filiam suam Deus, jam a centum annis, & ultra, bellis, pestilentia, fame, haeresi, & aliis plagis flebilibus, & non poenitentiam egimus, sed pergimus nos insensati in luxuriis, avaritiis, & superbiis nostris, & non est, qui facile recogitet imminens periculum. Ah, ah, evigilemus viri fratres, & poenitentiam agamus de operibus nostris malis; Evigilemus, quaeso per amorem JEsu Christi, & salutis nostrae, & posteritatis nostrae, ne quando irascatur Dominus & pereamus de via justa, & devoret horrenda bestia haec totam Europam & non sit, qui eripiat nos. Amen.

Finis Libri Quarti.

LIBER QUINTUS.

IN CAPUT DECIMUM, ET UNDECIMUM.

De Consolatione Latinae Ecclesiae Post extirpationem haeresum in Sexto ejusdem Statu maxima futura &c. Item de persecutione Anti-Christi, & de septima ac novissima tuba.

Sectio I.

IN CAPUT DECIMUM.

De Consolatione Ecclesiae Latinae, & futura ejusdem exaltatione, & extensione.

§. I.

De Consolatione Ecclesiae latinae & ejus exaltatione in sexto Ecclesiae Statu futura.

Cap. X. v. 1—11.

Verf. 1.

Et vidi alium Angelum fortem descendentem de coelo amictum nube, & iris in capite ejus. Solet divina bonitas semper pro necessitate, & calamitate temporum Ecclesiae suae succurrere opportunis remediis, & consolatione, ne succumbat hostibus suis; hoc ipso, quia promisit, quod velit cum ea esse usque ad consummationem saeculi, & quia portae inferni non praevalebunt adversus eam. Hoc etiam paterne praestitit in tempore quinti Ecclesiae Status, quantumvis calamitoso, & desolationis pleno; 1mo enim e diametro Haeresiarchae illi pestilentissimo, & superius descripto, scil. Luthero S. Ignatium cum societate sua opposuit. 2do Concilium Trid. opera Spiritus S. prodiit, quo effectum fuit, ne fides

fides catholica, & disciplina ecclesiastica, maxime coelibatus in Clero omnino perirent; 3tio etiam Consolat o magna replevit Latinam Ecclesiam per novam, & copiosam sobolem, qua jam floret, & foecunda est America, quantum enim in Europa a fide Cath. discessum, tantum in Jndiis, Japonia, China, & aliis plurimis insulis, & terris, imo plus incrementi vera Cath. fides sumpsit. 4to Protexit hactenus Deus semper Ecclesiam suam providendo Imperatoribus catholicis, inter quos maximus, & Zelosissimus fuit Ferdinandus II. Haec tamen omnia, quia non sufficientia fuerunt ad exterminandam hanc bestiam horrendam, ut constat, & probat ipsa experientia, neque finis malorum est adhuc, S. Joannes posita jam causa principali, & descripturus tantum principaliora, aut quae iis ita connexa haerent, ut omitti nequant, jam progreditur in praesenti capite ad descriptionem illius maximi Monarchae, sub quo depressis, & conversis haereticis modernis incipit status sextus Ecclesiae, status consolationis, humiliabiturque vel maxime Turcarum Imperium, & fides catholica terra, marique rutilabit, & disciplina Ecclesiastica restaurata exaltabitur. Vid. Sup. Lib. 1. S. 3. in Cap. III. §. II.

II. Prius quam ad expositionem hujus textus progrediamur, notandum, istum Angelum, qui hic S. Joanni apparuit, fuisse verum Dei Angelum, & quidem praestantissimae naturae scil. Custodem, & protectorem romani Imperii, sive Euphratis magni. Hic etiam duplicem gerebat personam, primam repraesentativam alterius, nempe magni illius Monarchae futuri, quem S. Joannes describit, dicens: *Et vidi alium Angelum fortem:* alteram vero divini nuntii, revelantis secreta ecclesiastica in illo tempore futura; ideo hoc loquitur in Contextu: *Et angelus, quem vidi stantem supra mare, & supra terram &c.* usque ad finem Capitis. Sic Exodi C. 2. Angelus ille, qui loquebatur, ex rubo cum Moyse gerebat personam Dei, simulque coelestis nuntii,

 reve-

revelantis Moysi divinam voluntatem circa filios Israel. *Et vidi:* quomodo Prophetae videant res, aut personas futuras, supra Lib. 2. dictum fuit. *Et vidi alium:* 1mo dicitur esse alius, quia praedictis haereticis, eorumque Haeresiarchae prorsus erit contrarius; colet enim doctrinam sanam, & zelabit maxime unam, & orthodoxam, fidem Cath. depressis & profligatis haereticis terra marique, mores etiam habebit Sanctos, & rectos, & maxime juvabit ad restaurandam fidem, & disciplinam ecclesiasticam, quam Haeresiarcha ille impius cum suis spurcis asseclis solverat. 2do Datum est illi praeconium speciale a S. Joanne, quod futurus fortis: *Et vidi alium Angelum fortem &c.* . Erit fortis in bello, & confringet omnia instar Leonis in eo, & victoriis maximus roborabitur imperio suo, & vivet plurimis annis in eo, & humiliabit haereticos, & respublicas, & omnes gentes suo, & Ecclesiae latinae subjugabit imperio; insuper & Imperium Turcicum (ad orcum missa secta Mahometica) confringet usque ad pusillum regnum; quod stabit, sed sine potentia; usque dum veniat filius perditionis, qui non reputabit Deum. Dan. C. 11. *Dicitur descendere de coelo:* quia nascetur ex gremio Ecclesiae Cath. a Deo mittetur, atque ex divina providentia praeordinatus est specialiter in consolationem, exaltationem afflictissimae tunc Ecclesiae latinae, ac depressae nimis, quae omnia per coelum metaphorice significantur. 4to *Notatur esse amictus nube;* quia erit valde humilis Monarcha iste, & ambulabit in simplicitate cordis sui ab adolescentia sua: nubes enim (qua splendor, & alia solent abscondi) humilitatem significat, quam sequitur protectio Dei, itidem per nubem significata, nemo enim magis in protectione Dei, quam humilis Lucae C. 1. Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles. Propterea illi Monarchae nemo poterit nocere, neque resistere, amictus enim ejus est protectio Dei, per nubem significata, quia in protectione Dei coeli commorabitur. 5to *Et iris in capite ejus.* Per irim intelligitur

pax

pax Dei cum terra Gen. C. 19. quam reddet ille universo mundo; extirpatis enim haereticis, & gentium & Turcarum superstitionibus, erit unus Pastor, & unum ovile; & omnes principes confoederabuntur cum eo vinculo arctissimo fidei Cath. & amicitiae, quia unicuique reddet suum, & neminem gravabit contra justitiam, & ideo iris tanquam insigne ponitur in Capite ejus. 6to *Et facies ejus erat sicut sol:* propter splendorem sanctitatis, & gloriae Imperialis, deinde ob summam intelligentiam, & sapientiam, quam habebit: item propter ardorem charitatis, & Zelum religionis, quo erit praeditus; & denique, quia sicut sol inter sidera in coelo; sic ille inter Principes suos in imperio ambulabit, omnesque ordinem suum tenebunt ambulantes post eum &c. 7mo *Et pedes ejus tanquam columnae ignis.* Per pedes significatur latitudo, & potentia alicujus Imperii Ps. 59. v. 10. in Idumaeam extendam calceamentum meum, mihi alienigenae subditi sunt. Verum, quia multi etiam Tyranni habuerunt magnam latitudinem, & potentiam imperii sui, signanter adduntur proprietates, scil. *Columnae, & ignis* Columna significat sustentaculum domus, ejusdemque fortitudinem; ignis vero Zelum religionis, & affectionem charitatis Dei, & proximi. Ignis item omnia domat; sic totalis erit potentia illius Monarchae; regnum enim ejus erit sustentaculum firmissimum, domus scil. Ecclesiae Cath. & domus suae regiae, quia stabilietur regnum ejus ad posteros (usque dum fiat discessio a fide, & reveletur filius perditionis) & potentia ejus Zelo religionis, & charitatis Dei, & proximi rutilabit, & sicut ignis domat omnia, sic ille domabit.

Vers. 2. 8vo *Et habebat in manu sua libellum apertum.* Iste libellus denotat Concilium generale, quod futurum erit maximum, & celeberrimum. Hunc libellum dicitur Angelus habere in manu sua, quia opera, & potentia illius Monarchae cogetur, & defendetur,

& expedietur, item quia ſtrenue illud exequetur, & pro viribus ad executionem illius juvabit. Et Deus coeli benedicet ei, & dabit omnia in manu, & poteſtate ejus. Coeterum dicitur liber apertus propter claritatem ſenſus, & S. Scripturae, dogmatumque fidei Chriſtianae, quae in illo Concilio maximo applicabuntur. 9no *Et poſuit pedem ſuum dextrum ſuper mare, ſiniſtrum autem ſuper terram.* Hoc eſt, dilatabit, & extendet imperium ſuum mari terraque, ſubjugabit enim ſibi terram, & inſulas maris, eritque potentia, & latitudo ejus maxima, quae per pedes intelligi ſupra diximus 10mo.

Verſ. 3. *Et clamavit voce magna, quemadmodum cum leo rugit.* Per clamorem hic intelligitur horror maximus, quem incutiet omnibus populis in terra, & in inſulis habitantibus. Propterea clamor ejus comparatur, rugitui, ſive clamori leonis; quando enim leo rugit, omnes coeterae beſtiae timent, & ipſius fortitudo oſtenditur. Unde Prov. C. 20. Sicut rugitus leonis, ita terror Regis. Item clamor iſte magnus ſunt edicta Imperialia, quibus fidem Cath. & orthodoxam, & executionem illius Concilii mandabit ſtrictiſſime, & ita per edicta ſua terra marique clamabit ad omnes gentes.

IV. *Et cum clamaſſet, locuta ſunt ſeptem tonitrua voces ſuas.* Tonitrua, quae ad clamorem iſtius Angeli ſignantur eſſe locuta, ii ſunt, qui praedicto Monarchae, & ejus mandatis reſiſtent, & percutere eum volent (non enim exigua tunc orietur tempeſtas) ſed quia non valebunt ei reſiſtere, neque nocere poterunt, S. Joannes jubetur ea non ſcribere, tanquam inefficacia futura, ſed tantum ſignare ad cautelam, & quod illius regnum, & propagatio verae fidei non ſine clamore, & tempeſtate ſint proceſſura; unde dicitur: *Et cum clamaſſet, locuta ſunt ſeptem tonitrua voces ſuas.* Tonitruum voces ſunt, quando ſine emiſſione fulminis in nubibus tempeſtates exortae murmurant, aut fulmen ſurſum emittitur; operantur vero, & nocent, quando fulmine deorſum

ſum emiſſo incendunt, aut percutiunt, oſtenſa enim eſt illa futura tempeſtas S. Joanni ex proprietate, & ſimilitudine naturalis tempeſtatis. *Et locuta ſunt ſeptem tonitrua voces ſuas*, h. e. principes & magnates illi inſurrexerunt, murmurarunt contra; locuti ſunt voces ſuas, h. e. Concilia ſua deprompſerunt ad reſiſtendum, & percutiendum, ſed quia hic Monarcha erit in protectione Dei, ut dictum eſt, haec omnia non erunt efficacia contra eum, ut noceant.

V. Verſ. 4. *Et cum locuta fuiſſent ſeptem tonitrua voces ſuas, ego ſcripturus eram:* Hoc eſt, poſtquam mihi iſtorum Concilia, & ſecreta fuere revelata, ego ex mandato generali mihi Cap. 1. dato, etiam ea eram conſcripturus. *Et audivi vocem de coelo dicentem mihi: Signa, quae locuta ſunt ſeptem tonitrua, & noli ea ſcribere.* Duplici ex ratione poteſt quis prohiberi, ut aliquid non ſcribat, aut non ſciat; 1ma eſt, quando notitia illius noceret malum afferendo, aut bonum impediendo, ſive de praeſenti, ſive in futuro; 2da eſt, ſi rei momentum, aut neceſſitas, utilitasve non exigunt, ut aliqua ſcribantur, aut ſciantur; ſic divina providentia fidelibus ſuis dilectis in hac vita infinita pene pericula, & tribulationes animae & corporis abſcondit, eo quod homini utile non ſit, haec praeſcire, & ipſa Dei bonitas, & providentia jam novit ex omnibus, quantumvis gravibus, ac jam inſtantibus eripere ac protegere. Ex hac cauſa S. Joannes prohibetur ea ſcribere, quae iſta ſeptem tonitrua ad Clamorem iſtius Angeli ſunt locuta: ex omnibus enim periculis liberabit eum Dominus, & irrita faciet concilia inimicorum ſuorum &c. *Signa, quae locuta ſunt ſeptem tonitrua, noli ea ſcribere*, hoc eſt: hoc ſcribe, quod locuta ſint ſeptem tonitrua, ſed voces eorum, h. e. quae locuta ſunt, noli ſcribere.

Verſ. 5. *Et Angelus, quem vidi ſtantem ſuper mare, & ſuper terram, levavit manum ſuam ad coelum.* Sequi-

Sequitur altera perſona, quam ſuſtinebat Angelus iſte, ſcil. nuntii coeleſtis revelantis ſecreta divina in noviſſimis diebus futura. *Et Angelus, quem vidi ſtantem ſuper mare, & ſuper terram*, h. e ſummum praeſidentem, Cuſtodem, & protectorem Imperii illius, quem Daniel Cap. 12. vidit, ſtantem ſuper aquas fluminis.

Verſ. 6. *Levavit manum ſuam ad coelum, & juravit per viventem in ſaecula ſaeculorum, qui creavit coelum, & ea, quae in eo ſunt, & terram, & ea, quae in ea ſunt, & mare, & ea, quae in eo ſunt.* Haec verba continent juramentum teſtificatorium, quo Dominus Deus per hunc ſuum nuntium toti generi humano revelat, & in conſolationem ſuorum electorum in vera Cath. Eccleſia, ſimulque etiam in terrorem impiorum hominum in cathedra peſtilentiae congregatorum, teſtificatur, & confirmat aliquam ſummi, & maximi momenti veritatem; ſcil. *quia tempus non eſt amplius* Ad literam intelligitur *primo:* De haereticis, & inimicis crucis Chriſti, quorum tempus, dies, & malitia finem habebit ſub imperio dicti ſaepe Monarchae, in quorum terrorem, & confuſionem aeternam, & ſimul in maximam Latinae Eccleſiae, & ſuorum fidelium, & dilectorum ſervorum Conſolationem Angelus iſte ita teſtificatur, & clamat. 2do *Non erit amplius tempus;* poſt vocem ſeptimi Angeli (in conſolationem & confirmationem fidelium) in laboribus, & tribulationibus ſuis contra impios homines, de quibus 2 Petri Cap. 3. dicitur. Hoc primum ſcientes, quod venient in noviſſimis diebus, in deceptione illuſores juxta proprias concupiſcentias ambulantes dicentes: ubi eſt promiſſio, aut adventus ejus? ex quo enim Patres dormierunt, omnia ſic perſeverant ab initio creaturae. Confirmat itaque iſtis verbis adventum Domini, & ſic ceſſabunt tempora dolorum, & perſecutionum, voluptatum quoque, ac divitiarum, regnorum, honorum, & omnium rerum praeſentium delectabilia.

VI.

VI. Verf. 7. *Sed in diebus vocis feptimi Angeli, cum coeperit tuba canere.* Quis fit ifte feptimus Angelus, & quae ejus vox Capite fequenti dicetur. Per verba: *In diebus feptimi Angeli* noviffimum tempus fignificatur, poft quod aliud non erit in aeternum, fed fiet confummatio faeculi, & poft confummationem faeculi, confummabitur dies extremi judicii, unde hic dicitur: *Confummabitur myfterium Dei ficut evangelizarit per fervos fuos Prophetas.* Nam 1mo Dies confumnationis faeculi & extremi judicii vere eft myfterium feu arcanum maximum, foli Deo refervatum, quod nemini revelatum eft, neque revelabitur, donec fiat. Math. 24. De die autem, & hora nemo fcit, neque Angeli coelorum, nifi folus Pater; 2do myfterium etiam eft grande folius Dei, quando univerfa, & fingula abfcondita cordium noftrorum proferentur in lucem diei illius magni omnipotentis Dei 1 Cor. C. 3. uniuscujufque opus manifeftum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur &c. & 1 Cor. C. 4. Itaque nolite ante tempus judicare, quoadufque veniat Dominus, qui & illuminabit abfcondita tenebrarum, & manifeftabit confilia cordium, & tunc laus erit unicuique a Deo. 3tio Hoc myfterium eft refurrectio mortuorum 1 Cor. C. 15. Ecce myfterium vobis dico, omnes quidem refurgemus fed non omnes immutabimur, in momento, in ictu oculi, in noviffima tuba. 4to Hoc myfterium eft remuneratio bonorum, & malorum, quod maxime abfconditum eft ab oculis noftris, ufque dum veniat Dominus Apoc. C. 22. Ecce venio cito, & merces mea mecum eft, reddere unicuique fecundum opera fua; & hoc eft grande myfterium Dei, in quo Regius Propheta David valde commotus fuit, & omnes jufti in hoc faeculo commoventur in tribulationibus fuis Pf. 72. quam bonus Jfrael Deus his, qui recto funt corde, mei autem pene moti funt pedes, pene effufi funt greffus mei, quia zelavi fuper iniquos, pacem peccatorum videns, quia non eft refpectus morti eorum, & firmamentum in plaga

ipforum;

ipſorum; in labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur; ideo tenuit eos ſuperbia; operti ſunt iniquitate, & impietate ſua; prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum, tranſierunt in affectum cordis &c. Exiſtimabam, ut cognoſcerem hoc; labor eſt ante me, donec intrem in ſanctuarium Dei, & intelligam in noviſſimis eorum. 5to Denique Myſterium hoc eſt Dei, ſcil. electio ſanctorum ex maſſa filiorum Adae, quae Soli Deo reſervata eſt, & nemo hominum ſcrutabitur, quia myſterium eſt, & abſconditum ab oculis noſtris uſque in diem Domini Rom. C. 11. Nolo enim vos ignorare fratres myſterium hoc (ut non ſitis vobiſmet ipſis ſapientes) quia caecitas ex parte contigit in Iſrael, donec plenitudo gentium intraret &c. Et tandem concludit: O altitudo ſcientiae, & ſapientiae Dei, quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viae ejus! Unde fruſtra ſe fatigant, qui ſcrutari volunt punctum praedeſtinationis, utpote myſterium Soli Deo reſervatum in diem judicii, ubi unicuique reddet ſecundum opera ſua, & ſecundum adinventiones ſuas. Deus enim juſtus eſt, & abſque ulla iniquitate, & non vult mortem peccatoris ſed magis convertatur, & vivat. Multi cerebrum ſuum in hoc puncto, tanquam areneae, meditando extenuant, quibus melius eſſet orare Dominum Deum ſuum, & ſentire de eo in bonitate, & ſalutem operari in timore, & tremore &c. quia hoc myſterium Dei, & arcanum eſt inſcrutabile; unde, quo plus ſcrutantur, eo magis involvuntur maxime volentes ſapere. *Sicut evangelizavit per ſervos ſuos Prophetas.* Iſti ſervi Dei Prophetae ſunt Enoch, Moyſes, & Elias, & veteris Teſtamenti caeteri Prophetae. Deinde Apoſtoli, & reliqui Doctores, & Praedicatores Novi Teſtamenti, qui omnes unanimi conſenſu praedictum myſterium regni Dei ſuis linguis, & ſcripturis ſacris mundo annuntiaverunt, & praedicaverunt, & adhuc hodie annuntiatur, & praedicatur, & annuntiabitur, & praedicabitur uſque ad noviſſimum diem, quo venturum eſt, &

& consummabitur, & non credent homines, donec veniat, sicut factum est in diluvio, quod Noe ultra centum annos praedicavit mundo, & non crediderunt homines, unde Christus Math. C. 24. ait: Sicut autem in diebus Noe, ita & erit adventus Filii hominis; sicut enim erant in diebus ante diluvium commedentes, & bibentes, & nubentes, & nuptui tradentes usque ad eum diem, quo Noe intravit in arcam, & non cognoverunt, donec venit diluvium, & tulit omnes: ita erit & adventus Filii hominis.

VII. Vers. 8. *Et audivi vocem de coelo iterum loquentem mecum, & dicentem: Vade, & accipe librum apertum de manu Angeli stantis super mare, & super terram.*

Vers. 9. *Et abii ad Angelum, dicens ei, ut daret mihi librum; & dixit mihi: Accipe librum, & devora illum, & faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce, tanquam mel. Et accepi librum de manu Angeli, & devoravi illum:*

Vers. 10. *Et erat in ore meo tanquam mel dulce; & cum devorassem eum, amaricatus est venter meus:*

Vers. 11. *Et dixit mihi. Oportet te iterum prophetare gentibus, & populis, & linguis, & Regibus multis.* S. Joannes, qui personam totius Ecclesiae gerit, his verbis edocetur, de qualitate, fructu, & effectu superius dicti libri, & haec quidem revelantur sub specie commestionis metaphorice, quia ex gustu, commestione, ac vel maxime ex digestione ciborum scimus, ac experimur effectus rerum, ac qualitates; sic multa in ore dulcia sunt, & in digestione amara, & e contra. Pari ratione in spiritualibus, & rebus coelestibus contingit. *Vg.* Nos homines tam libenter legimus, & cum dulcedine loquimur de tribulationibus, & passionibus SS. Martyrum, &

& laudamus mirabiles Sanctorum Dei vitas, & conversationes, & virtutum pulchritudines, & definitiones cum suavitate, & delectatione mentis volvimus, sed si horum vel unum bolum oportet deglutire, amaricatur venter noster, h. e. digestio, praxis, & animalis passio similium, vel longe minorum, gravissime nobis cadit. Caeteri effectus praedicti libri quatuor esse noscuntur ex contextu hujus, & sequentis capitis initio; 1mus est; quia sanctam, sanam, unanimemque doctrinam fidei, & morum sanctorum continet, & significatur his verbis: *Et erat in ore meo dulce tanquam mel.* Est metaphora, sicut enim mel dulce est in ore hominum, ita verbum sanum, & irreprehensibile est in ore justi, & e contra fel amarum est illius impugnatoribus; hinc dicitur Ps. 118. v. 103. quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo, & de Christo Isaiae Cap. 7. dicitur: Butyrum, & mel comedet; ut sciat reprobare malum, & eligere bonum, Et quia iste liber erit fabrefactum Spiritus S. merito in ore totius Ecclesiae (cujus personam S. Joannes gerit) erit dulce tanquam mel, h. e. acclamabitur illi, & recipietur unanimi Consensu. 2dus: Erit commotio magna, quae subsequitur; non enim procedet hoc opus Dei sine magnis difficultatibus, & resistentia, & sine sanguine martyrum, quia operibus Dei semper mundus, caro, diabolus restiterunt, & resistent; quod divina sapientia permittit, quo magis elucescat contra Dominum universorum non esse Consilium &c. Prov. Cap. 21. Non est sapientia, non est prudentia, non est Consilium contra Dominum; & hanc tempestatem, primo movebunt potestates saeculares, quae armis resistent magno illi Monarchae, & persequentur eos, qui ambulabunt in conversione populorum ad fidem Catholicam, quam dictus Monarcha terra, marique jubebit praedicari, & amplecti, &c. Proinde supra dictum est, quod ad clamorem Angeli stantis super mare, & super terram locuta sint septem tonitrua voces suas. *Vide, quae supra dicta sunt versu quarto.* 2do Executio hujus

hujus libri habebit magnam difficultatem in ſtatu Eccleſiaſtico, quando penitus abolebuntur Venus, & idola auri & argenti, & vita otioſa. Et haec omnia ſignificantur his verbis: *Et cum devoraſſem eum, amaricatus eſt venter meus.* Suſtinet S. Joannes perſonam totius Eccleſiae, quae amaritudines, & tribulationes, difficultatesque plurimas ſuſtinebit in executione dicti ſaepius libri; ſed non praevalebunt, neque impedire poterunt inimici ejus hoc opus grande Dei; unde in conſolationem, & confortationem ejus ſtatim per Angelum ſubditur. Tertius effectus, qui eſt praedicatio Evangelii, ac fidei Cath. gentibus, & populis, & linguis, & Regibus multis; iis videlicet, qui per Mahometiſmum, aut per ſchiſma, aut per modernam haereſin, aut per aliam ſectam defecerunt a gremio Matris ſuae, quae eſt Romana Eccleſia; & hoc exprimitur his verbis.

Verſ. 11. *Et dixit mihi: oportet te iterum prophetare gentibus, & populis, & linguis, & Regibus multis.* Eccleſiae hoc dicitur, cujus perſonam S. Joannes ſuſtinet. Et Eccleſia praedicabit illis per eos, quos mittet, & quidem iis praedicabit, qui ſemel fuerant in fide catholica illuminati, ſed defecerunt, ideo ſignanter additur *iterum praedicare*, ut in noviſſimo tempore *iterum* praedicetur & annuntietur fides Catholica gentibus, & populis, & linguis, & Regibus multis, qui ab Eccleſia defecerunt &c. Et hoc continget in ſexto ſtatu Eccleſiae, qui erit ſtatus conſolationis, & durabit uſque ad ultimum, qui erit ſtatus conſummationis.

§. II.

De extenſione, & exaltatione Eccleſiae.

Cap. XI. v. 1 — 2.

Verſ. 1.

Et datus eſt mihi calamus ſimilis virgae, & dictum eſt mihi: ſurge, & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo.

I. His verbis exprimitur quartus ſuperius dicti Libri effectus, ac finis, qui ex praedicatione Evangelii per divinam miſericordiam exſurget; ſcil. Converſio totius quaſi orbis ad unam veram Catholicam, & Apoſtolicam fidem, ex quo Eccleſia Latina terra, marique longe, lateque dilatabitur, glorificabitur, & conſolabitur, quam S. Joannes jubetur metiri ad ſignificandam ejus maximam latitudinem, & multitudinem populorum, qui etiam de longinquo, & ab extremis terris confluent ad illam, ſicut Gen. C. 15. jubetur Abraham numerare Stellas coeli, ideo 1mo ſubditur: *Et datus eſt mihi calamus ſimilis virgae.* Calamus ſeu virga menſura eſt arundinea, qua ſolemus aedificia, agros, & alia ſecundum longum, latum, & profundum metiri; & ſimilem virgam ſeu calamum, ac arundinem portant Epiſcopi in dedicatione templorum novorum, qua pavimentum, & alia metiuntur. Similis virga S. Joanni dicitur eſſe data in Spiritu, & metaphorice ad ſignificandam noviſſimo tempore Eccleſiam fore ampliſſimam, & quaſi noviter aedificandam, & ſponſo ſuo Chriſto JEſu dedicandam. 2do *Et dictum eſt mihi: Surge.* Jubetur ſurgere ad ſignificandum templum hoc Dei, vel maxime dilatandum eſſe, atque in quatuor mundi plagis domum Dei eſſe aedificandam. *Surge* (mach dich auf) h. e. vade ex Judaea ad omnes partes mundi ad metiendum hoc templum Dei. Ex hoc modo loquendi mandatur S. Joanni in conſolationem Eccleſiae ſuae, quod Gen. C. 13. v. 14. Abraham jubetur, ſcil. levare oculos verſus ſeptentrionem, & verſus meridiem, Orientem, & Occidentem &c. 3tio *Et metire templum, & altare, & adorantes in eo.* Per templum, quod jubetur, hic metiri, ſignificatur amplitudo illa maxima, ſive nova Eccleſia, quae Eccleſiae Latinae accedet ex converſione gentium in America, Africa, Aſia, Europa, cujus jam noſtro Saeculo fieri videmus initium laetiſſimum in India, & Japonia, in China, aliiſque partibus. *Per altare* ſignificatur metaphorice honor, & exaltatio ſacrificii Miſſae, quod ubi-

que

que terrarum celebrabitur copiosissime, & glorificabitur nomen Domini nostri JEsu Christi, quem magna fide homines in eo adorabunt, unde per adorantes in eo designantur primario sacerdotes, qui ubique terrarum publice in magna multitudine sacrificantes adorant, & adorabunt Deum Patrem, & Filium ejus JEsum in Spiritu, & veritate, 2dario etiam homines Christiani notantur, qui amabunt valde audire Missam, & frequentare mensam sanctissimam Domini, & recte dicuntur *adorantes in eo.* De hoc sexto statu Ecclesiae loquitur Christus Math. Cap. 24. ponitque eum pro signo praecedenti novissimam desolationem, & diem adventus sui, dicens: Et praedicabitur hoc Evangelium in universo orbe in testimonium omnibus gentibus, & tunc veniet consummatio. Item Joann. Cap. 10. v. 16. Is. C. 2. v. 2. Mich. C. 4. v. 12.

§. III.

De illa terra, quae gentibus, & Antichristo reservatur, & ad Christi Ecclesiam nunquam accedet.

Cap. XI. v. 2 — 3.

Vers. 2.

I. *Atrium autem, quod est foris templum, ejice foras, & ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus.* His verbis Christus instruit Ecclesiam suam per S. Joannem de mirabili secreto, & permissione Dei circa regnum Mahometis, & Antichristi, cujus ille praecursor fuit, & figura est, unde etiam ex generatione hac commixta ex semine filiorum Israel nascetur, & veniet, & regnabit Antichristus filius perditionis. Ideo regnum turcicum nunquam in totum delebitur, sed stabit ex semine hoc Regnum aliquod, de quo loquitur Christus signanter Math. C. 24. v. 15. & Marc. C. 13. v. 14. Itaque ut haec omnia impleantur, data, & permissa est ex secreto, Dei judicio Palestina, & terra Sancta, alia-

que regna, quae Juda, & Israel olim inhabitabant, gentibus istis, donec compleatur omnis praevaricatio. Hoc divinae voluntatis mysterium experientia habemus, quod videlicet hanc generationem praeterire, ac perire nolit, donec reveletur ex ea filius iniquitatis. Quot enim Reges, & Principes, & Imperatores terram sanctam recuperare conati sunt, qui tamen omnes omnibus suis viribus nihil effecerunt, aut victores immature ceciderunt. Deinde discordia Principum Christianorum quam horrenda semper fuit, & est, & erit? Ut ita semper impedita fuerit exterminatio regni Turcici ex superbia, & malitia nostra, donec impleamus nosmet ipsi Christiani mensuram peccatorum nostrorum, ex qua Dominus incipiet taedere super Ecclesiam suam, & permittet superbire filium perditionis; Sicut taedere coepit in veteri Testamento super Israel 4 Reg. Cap. 10. v. 32. quod fuit figura Testamenti novi, ac Christianitatis, quemadmodum enim Assur se habuit ad Synagogam Judaeam, ita se habet, & habebit Turca ad Ecclesiam populorum; cum priora sub velamine fuerint figura posteriorum. Quantumvis ergo amplitudo Ecclesiae Latinae in sexto statu, ut dictum, magna sit futura, tamen nunquam Palaestina, & terra Sancta, aliaque Regna in Oriente ad ovile Christi accedent, quia ex his oportet nasci, & venire & regnum accipere filium perditionis, quem accipient Judaei omnes, & congregabuntur ad eum ab Oriente, & Occidente, & Septentrione, & Meridie, & a desertis montibus; & de hoc dicit Christus Joan. Cap. 5. *Ego veni in nomine Patris mei, & non accepistis me; Si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.* De terra Sancta autem, & gentium desolatione loquitur Math. Cap. 23. Dico enim vobis: Non me videbitis à modo, donec dicetis: Benedictus, qui venit in nomine Domini: De Jerusalem quoque signanter Luc. C. 21. Et Jerusalem calcabitur a gentibus, donec impleantur tempora nationum; unde sequitur: *Atrium autem, quod est foris templum, ejice foras.* Per *Atrium* intel-

ligitur

ligitur Palaestina, sive terra Sancta, & Jerusalem, atque Synagoga Judaeorum. Per *Templum* vero Ecclesia gentium Christi. 1mo Namque sicut in atrio palatii Regis exspectant omnes, donec ad aulam, & audientiam, atque in conspectum illius admittantur. 2do Qui in atrio sunt, conspiciunt quidem eminus, & secundum externam aedificaturam Palatium Regis, constitutionem tamen intrinsecam, secreta, & alia, quae in illo condita sunt, non percipiunt, donec intromittantur. 3tio Atrium semper respectu palatii solet esse ignobilius, & magis angustius. 4to In Atriis servi habitant, & Regis Imperium cum timore exspectant, servientes secundum permissionem temporalem &c. Hujusmodi Atrium fuit, & est, & hic describitur rejiciendum in veritate terra Sancta, sive Palestina, ac Synagoga Judaeorum. Quia 1mo In veteri Test. omnes exspectabant in atrio Limbi, & nemo ad coeli palatium, & in conspectum Dei fuit admissus, donec Verbum Caro factum est, & resurrexit a mortuis, & deduxit omnes in atrio exspectantes ad coeli palatium. 2do In veteri Testamento omnes sub nube fuerunt, & a longe tantum per speculum & in aenigmate mysteria Dei perspexerunt, quae nos per Christum in palatium suum Regium (quod est Sancta ejus Ecclesia) introducti distincte, & clare cognovimus, vidimus, & audivimus de verbo vitae; sicut dicitur prima Joann. Cap. 1. v. 1. 2. 3. quanto atrium imperfectius est, & ignobilius, & angustius palatio aliquo augustissimo regio, tanto Synagoga Judaeorum fuit imperfectior, ignobilior, & angustior respectu Ecclesiae Christi, in quam plenitudo gentium vocata intravit, & intrabit. 4to Synagoga in tempore suo cum omnibus suis filiis serviebat tantum; Ecclesia autem Mater nostra foras misit timorem, diligit, & filii ejus servi non sunt, sed domestici, cives, imo filii Dei, ut scriptum est ad Eph. C. 2. v. 19. 20. ad Gal. C. 4. 1 Joan. Cap 3. ergo Jerusalem, & quae ipsi subjecta erat, terra, reliquaque Synagoga Judaeorum atrium erant; templum vero

ipsa Ecclesia Cath. est. Unde dicitur: *Quod est foris Ecclesiam, ejice foras.* Est modus loquendi, quo 1mo solent etiam Reges, & Principes decreta sua, quae omnino irrevocabilia, ex ira aut aliquo rei momento esse volunt, confirmare, & decernere, ut immutabilia. Semper permaneant. 2do Res perditae, infatuatae, & desperatae ejiciuntur foras; ita jubetur hic S. Joannes Jerusalem, & terram Sanctam, consequenter totam gentem Judaeorum a justo Dei judicio jam foris ejectam, iterum ejicere, h. e. confirmat Deus voluntatem, qua dispersit gentem Judaeorum in omnes gentes, & Jerusalem, totamque Palaestinam in potestatem gentium, ita, ut in veritate Evangelica nunquam sit statura. Tametsi enim eversa funditus prima Jerusalem, alia postea in loco, ubi Dominus erat crucifixus aedificata, & religio Christiana ibidem fuerit plantata; non tamen stetit, quia saraceni infestabant, & Cosröe tandem occisis, & in captivitatem ductis omnibus Christianis occupavit eam, quam Mahomet, & Turcarum gentes stabiliter postea tenuerunt usque huc, exceptis annis paucis, quibus Godefridus, & frater ejus extitere Duces in Jerusalem; sed non steterunt omnesque subsequentes expeditiones quantumvis essent maximae, & potentissimae, ad recuperandam Jerusalem, & terram Sanctam ceciderunt in nihilum, & usque huc ejusmodi recuperationem impedivere bella, discordiae, & arrogantiae ipsorum Christianorum. Hinc iterum dicitur signanter: *Et ne metiaris illud, quia datum est gentibus.* Est iterum modus loquendi, quo v. g. Belli-Dux, & Rex aliquam suarum civitatum, quam scil. se omnino recuperare, aut propter propinquitatem, aut potentiam suorum hostium, aut propter perfidiam suorum civium se manu tenere non posse, in numeratione, & descriptione regni sui mandat, ut illa non numeretur, & describatur pro aliqua Regni sui parte, ac civitate, sed deleatur omnino ex regni matricula; sic in descriptione regni, ac militantis Ecclesiae Christi, quae in sexto statu quidem amplissima esset

esset futura, S. Joannes ad informationem Christianitatis necessariam, jubetur Jerusalem, Palaestinam, aliaque Judaeis subdita loca (quae per atrium intelligi supra diximus) non metiri, sive quod idem est, non numerare, sive immatriculare Christi Ecclesiae, ob exiguum illud tempus, quo sub Godefrido, & ejus fratre regnantibus in Jerusalem, fides Christi erat statura. Causam subdit: *quia datum est gentibus*, h. e. terram hanc gentes ex divina permissione stabiliter semper tenebunt, donec compleatur praevaricatio, & consummetur eorum opus. *Et civitatem sanctam conculcabunt mensibus quadraginta duobus.* His verbis innuitur tempus, quo praedictae gentes hanc essent terram possessurae sub Imperio & secta Mahometis, & Turcarum, de quibus infra. Totum autem tempus, quo hoc imperium stabit, a principio usque ad finem dicuntur esse menses quadraginta duo, qui constituunt mille ducentos, & septuaginta septem dies, & medium; annos vero mille ducentos, septuaginta septem, & medium, quia dies pro anno hic reputatur; durabit itaque regnum hoc mille ducentis, & septuaginta septem annis; sed non in eodem robore, quia ad finem erit exile regnum, quod tamen non exterminabitur ex divina permissione, ut ex eo reveletur filius perditionis, qui accipiet regnum, & exaltabitur in terris super omnia. Caeterum, quot jam annis hoc imperium steterit, pendet ab ejus origine, de quo infra. *Et civitatem Sanctam conculcabunt &c.* Per civitatem Sanctam intelligitur nova Jerusalem, denominatur *Sancta* a loco sancto, in quo aedificata est, in quo crucifixus est Dominus; sumitur pars pro toto: nam per civitatem Sanctam universa Palaestina, ac terra Sancta designatur, quam calcabunt gentes, h. e. imperium super eam habebunt, quod enim calcatur ab alio, inferius, & sub pedibus ejus est, & calcans dominatur illi, & tractat illud, prout vult; quae omnia significant imperium, & subjectionem relative. Caeterum, cur gentes hic, & non eorum caput nominetur, sumitur corpus pro capite,

annis 1277. ½

pito, eoquod istae gentes sub eadem quidem secta Mahometis (qui etiam fundator fuit Regni) semper futurae sint; non tamen semper extiterunt sub eodem imperio per successionem ex Mahomete descendente; aliquoties enim regnum fuit mutatum, & translatum eadem manente secta, ut infra vid. Cum ergo hic non describatur ipsum caput impium, quod fuit Mahomet (figura & praecursor Antichristi) sed tempus imperii ab eo descendentis, recte nominantur gentes, quae perseverantes in ejus secta tempus praedefinitum implebunt. Ex his patet, quare tot; & tam fortes, & tam Sanctae, piaeque expeditiones diversis temporibus contra Saracenos, & Turcas factae, tam flebilem fuerint sortitae exitum; cujus, etiamsi causa non fuerit exigua invidia Graecorum, nostra, militumque peccata, & alia obstacula extrinseca, ac calamitates diversae; haec tamen omnia ex permissione divina contigerunt, ut impleantur scripturae, ut compleantur regna, & tempora, & praevaricationes. Erit nihilominus merces operi manuum eorum, qui in tam Sancta intentione laborarunt, & occubuerunt in Domino; neque enim cogitandum est expeditiones illas omnes ab alio fonte, quam instinctu Spiritus S. processisse: hunc in finem, ut & Christiani milites pro nomine JEsu Sanguinem effundentes gloriose mererentur, haereditarius hostis fractis viribus in officio contineretur, & obsequio, ne transiret fines suos in exterminium Christianitatis.

Sectio II.

Sectio II.

De Persecutione Antichristi, ac de Septima, & novissima Tuba.

§. I.

De Tempore persecutionis Antichristianae.

Cap. XI. v. 3 — 13.

Vers. 3.

I. *Et dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis.* In hoc textu describit Sanctus Joannes consequenter regnum, sive potius tyrannidem Antichristi, desolationem novissimam, descendendo ab Imperio Mahometis ad Antichristum, scil. a figura ad figuratum, a praecursore ad consummatorem omnis iniquitatis, qui nascetur & egredietur, & regnum accipiet ex reliquiis imperii prioris. Hinc etiam habent tempus a Deo ad consummationem praevaricationis, & iniquitatis suae, quam posterior in tot diebus consummabit, quot prior in annis. Hoc utriusque tempus S. Joannes exprimit per quadraginta duos menses, qui, si resolvantur in dies propheticos faciunt annos mille ducentos septuaginta septem & medium, quibus durabit imperium Mahometicum; si vero resolvantur in dies naturales, sicut etiam altero, & vero sensu canonico hic accipiuntur, erit tempus tyrannidis Antichristianae mille ducenti septuaginta septem, & medius dies, quo ultimo, scil. volens ascendere ad coelum, deturbabitur, & mittetur in infernum, ut infra videbimus. Et erit tribulatio periculosissima, & maxima, qualis non fuit, neque ad id usque tempus erit, sicut praedixit luculenter Christus Math. Cap. 24. Mittet divina bonitas praeter alios plures fortissimos in fide Christi, Enochum, & Eliam, qui praedicabunt, & Signa magna facient in Nomine JEsu, contra imposturas, & signa mendacia Antichristi, & finito testimonio

ab eodem occidentur. Unde sequitur. *Dabo duobus Testibus.* Duo isti testes erunt Enoch, & Elias, quorum primus sub lege naturae, alter sub Mosaica lege vixit. Hi testimonium dabunt de Christo JEsu Nazareno in Signis magnis, & praedicatione sua potenti contra Antichristum, & ejus asseclas; & suadebunt gentibus, & Judaeis, quia ipse sit Messias, & Filius Dei vivi, qui jam venerit in hunc mundum Redemptor, & quod vere in Jerusalem a summis sacerdotibus crucifixus sit; & pro universo mundo mortuus, & resurrexerit a mortuis tertia die, & ascenderit ad coelos, & sedeat a dextris Dei, Judicaturus vivos & mortuos in novissimo die. Unde sicut S. Joannes Baptista testis fuit in primo adventu Christi; ita Enoch, & Elias in secundo ejusdem adventu testimonium de illo perhibebunt; & sicut Apostoli fuerunt illi testes usque ad extremum terrae, quod ipse sit Christus Act. C. 1. v. 8. Sic Enoch, & Elias erunt in novissimis diebus. Et hoc est testimonium, quod praedicabunt verbis, & confirmabunt Signis, quoniam JEsus est Christus. quod negabit filius perditionis 1 Joan. C. 2. Quis est mendax, nisi is, qui negat, quoniam JEsus est Christus; Hic est Antichristus, qui negat Patrem, & filium, Item, Cap. 4. v. 1. 2. 3. *Et dabo*: Ponitur in activo futuro hic; & superius erat positum in passivo praeterito, ad significandum, quod Deus mala solummodo permittat, bonorum vero munerum sit dator, & largitor, qui sicut omni tempore congrua dedit Ecclesiae, & populo suo electo auxilia, & consolationes in tribulationibus, ita vel maxime in persecutione novissima, & omnium tribulationum periculosissima; dabit duobus testibus istis praeordinatis sapientiam, virtutem, potestatem magnam contra Antichristum, ejus pseudoprophetas, & Pseudochristianos. *Et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta amicti saccis.* His verbis exprimitur tempus, officium, & habitus praedictorum duorum testium Christi, & Dei; & quidem tempus eorum dies mille ducenti sexaginta erunt de men-

menſibus quadraginta duobus, quibus tyrannizabit Antichriſtus cum ſuis. Officium illorum erit praedicare. *Prophetabunt ;* h. e. praedicabunt gentibus, & Judaeis mundi interitum, & extremum diem judicii, item poenitentiam, & quia JEſus eſt Chriſtus, & filius Dei, qui judicaturus ſit vivos, & mortuos. Et hic finis eſt, in quem reſervantur ſcil. ad poenitentiam, & converſionem gentium, & judaeorum. De Enoch habetur Eccleſi. C. 44. v. 16. Henoch placuit Deo, & translatus eſt in paradiſum, ut det gentibus poenitentiam. De Elia vero Cap 48. v. 10. Qui (Elias) ſcriptus eſt in judiciis temporum, lenire iracundiam Domini; unde:

Verſ. 4. *Hi ſunt duae olivae & duo candelabra, in conſpectu Domini terrae ſtantes.* Dicuntur *olivae*, & *Candelabra* tam paſſive, quam active. *Paſſive*, quia uncti ſunt oleo ſanctitatis, & charitatis, & ſapientiae coeleſtis; *Active* vero, quia effundent oleum ſalutis in vulnera gentium, & Judaeorum, & emollient corda eorum, & illuſtrabunt illos in veritate, & fide in JEſum Chriſtum, & ſic reſtituent diſperſiones Iſrael. Hinc Chriſtus dicit Math. Cap. 17. v. 11. Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia & Marc. C. 9. v. 11. Elias cum venerit primo, reſtituet omnia, proinde iterum ſubditur: *In conſpectu Domini terrae ſtantes;* hoc eſt, reſervati ſunt viventes per voluntatem Dei adpoenitentiam, & converſionem gentium, & judaeorum, qui in noviſſimis diebus viventes in terra adhaerebunt Antichriſto. Sumitur continens pro contento. Coeterum habitus, in quo circumeuntes, & perambulantes terram praedicabunt, erit ſaccus cilicinus, quali etiam in adventu primo S. Joannes Bapt. Prodibat indutus ex eremo, & praedicabat poenitentiam. Talem enim comoediam & comoedum hujusmodi decet habitus. Hinc erubeſcant, & pudeat praecones, & animarum paſtores ad exemplum mundanorum hominum in aulis, & domibus regum tam mollibus, delicatis, & mundanis veſtimentis incedere.

II.

II. Verſ. 5. *Et ſi quis voluerit eis nocere; ignis exiet de ore eorum &c.* In his, & ſequentibus verbis notificatur virtus, & poteſtas operativa miraculorum, & prodigiorum grandium, quae dabitur his duobus Prophetis, prout ea ad noviſſimos dies ad confundenda mendacia, & poteſtatem Antichriſti, & pſeudoprophetarum ejus erunt neceſſaria. Sicut enim fuit in diebus Pharaonis in Aegipto per manum Moyſis, & Aaron, & ſicut fuit in diebus Achab, & Jezabel per manum Eliae; ita erit in noviſſimis diebus per manus duorum Prophetarum iſtorum. Hujus autem poteſtatis prima, & particularis virtus erit, inimicos ſuos igne perdere, quos Antichriſtus; & ejus Pſeudoprophetae ad occidendum eos ſubmittent, quod frequenter tempore prophetiae eorum continget aperte, & occulte. Unde dictum eſt: *Et ſi quis voluerit eis nocere*, hoc eſt, occidere eos, & perdere, *ignis exiet de ore eorum*, non realiter, & ſubſtantialiter, ſed imperative. In verbo enim Dei mandabunt igni elementari, & deſcendet de coelo, & devorabit inimicos eorum. Ita factum legimus per verbum Eliae Prophetae 4 Reg. Cap. 1. 2da Virtus ejusdem poteſtatis erit generalis, qua omne genus mali in ſui authoris caput convertetur, cadentque inimici eorum in eam ſemper foveam, quam duobus iſtis prophetis diverſimode fodient, ſive in mortem, ſive in malum aliud quodcunque. Unde dicitur: *Et ſi quis eos voluerit laedere, ſic oportet eum occidi*, h. e. quodcunque genus mortis illis inimici eorum intentabunt, divina virtute in caput ipſorum convertent. Sic Elias perdidit omnes Prophetas Baal ad torrentem Ciſon Lib. 3. Reg. C. 18. quem Jezabel cum ſuis quaerebat in mortem. 3tia Erit in coelum.

Verſ. 6. *Ne pluat diebus prophetiae ipſorum:* Sicut factum eſt in diebus Achab Regis Iſrael per manum Eliae Prophetae propter impietates, & idololatrias eorum 3 Reg. Cap. 17. Tribus enim annis clauſit coelum, ne plueret;

plueret; 4ta erit super aquas, quas convertent in Sanguinem; ita Moyses & Aaron fecere percutientes virga aquas, & conversae sunt in Sanguinem Exod. Cap. 7. 5ta erit *in terram* potestas generalis, qua eam percutient, & in ea habitantes, *omni plaga, quotiescunque voluerint.* Sicuti factum est per Moysen Exod. Cap. 8, 9, 10. Ubi percussit terram plagis ranarum, cyniphum, muscarum, & locustarum, fruges autem terrae plagis grandinis tonitruum & fulminum; jumenta plaga pestis; homines plaga ulcerum, tenebrarum, tandemque ipsa primitivorum morte, auri argentique spoliatione. Haec, & plura facient in diebus novissimis duo isti Prophetae in conspectu filii perditionis, & in conspectu gentium, & populi Israel, sicut enim in diebus Moysis, & Aaron, ita erit in diebus Prophetarum istorum; & sicut Pharao in diebus suis in aliquibus similia fecit per suos maleficos, & restitit illis, & populo Dei, ita fiet in novissimis diebus in Filio perditionis, qui tamen longe majorem habebit permissionem, & potestatem, sed non erit similis potestati duorum Prophetarum ipsorum, qui prodigia, & signa grandia in coelo, & in terra, & in aquis, & in frugibus terrae, & in jumentis operabuntur in virtute Dei, & percutient impios plagis magnis, & cruciabunt eos usque in mortem; Filius vero perditionis e contra vero similia (sed non omnia poterit) faciet instar simiae in spiritu nequitiae, & mendacii, & in virtute doemonis, cujus erit, & quem adorabit &c.

Vers. 7. *Et cum finierint testimonium suum, bestia, quae ascendit de abysso, faciet adversus eos bellum, & vincet illos, & occidet eos.* His, & sequentibus verbis describitur bellum mors, & victoria duorum Prophetarum contra Antichristum, qui vocatur hic bestia ascendens de abysso. *& cum finierint testimonium suum*, hoc, est, tempus mille ducentorum sexaginta dierum compleverint, testificando de JEsu Nazareno, quod

quod ſit ipſe Meſſias, & nemo alius, ut ſupra dictum eſt, *beſtia quae aſcendit de abyſſo, faciet adverſum eos bellum.* Per beſtiam ſignificatur Antichriſtus, ſive filius perditionis, qui venturus eſt in mundum in diebus noviſſimis. 1mo Vocatur *beſtia* propter nequiſſimam ſuam vitam, quam vivet in luxuriis, & concupiſcentiis mulierum; 2do propter crudelitatem immanem, & crudelem immanitatem, quia inſtar Pardi ſaeviet contra Chriſtianos; 3tio *beſtia* ferox omnia obvia conculcat, & diſperdit, neque parcere novit rebus ullis, quantumvis ſacris, & ſanctis, ſic Antichriſtus omnia ſacra, & Sancta Sanctorum conculcabit, juge ſacrificium delebit, & Deum Patrum ſuorum non reputabit, nec quemquam Deorum curabit. Daniel. C. 11. 4to Sicut beſtia in hoc naſcitur, & vivit, ut mactetur, aut in interitum vadat; ita Antichriſtus ad hoc naſcetur, & venundatus eſt, & praeordinatus, ut male faciat ſemper, & in interitum vadat, & ideo vocatur filius perditionis. *Beſtia, quae aſcendit de abyſſo, faciet adverſum eos bellum, & vincet eos, & occidet eos;* 1mo dicitur aſcendere de abyſſo, quia per abſtruſiſſimas fraudes & artes, per poteſtatemque tenebrarum aſcendet ad imperium, & intrabit in regnum, & exaltabitur ſuper omnia. Item quia potietur theſauris argenti, & auri; & pretioſis quibuscunque, quae in abyſſis terrae & maris abſcondita ſunt, & dabit, & revelabit ea ipſi Maozin Doemon ejus, quem colet; hinc Dan. C. 11. Et dominabitur theſaurorum auri, & argenti; denique abyſſus ſignificat infinitam congeriem aquarum, quae fundum non habeat, aquae autem ſignificant populos, & gentes, & linguas. Apoc. Cap. 17. quae infinitae quaſi erunt adhaerentes, & recipientes Antichriſtum. Et de hac abyſſo aſcendet, & exaltabitur ad imperium orbis terrae filius perditionis; 2do *faciet adverſus eos bellum.* Aſcenſio ejus in praeſenti, & quae ſequuntur in futuro ponuntur: faciet, vincet, & occidet eos &c. Quia non ſtatim, quando intrabit regnum, poteſtatem habebit faciendi, ſed tunc, quando

quando finierint praedicationem suam, permittentur haec fieri a Deo in duos Prophetas suos testes. 3tio *Bellum*, quod faciet adversum eos, erit duplex; alterum in signis, alterum in tormentis: Concertabit enim haec Bestia in signis magnis, sed fallacibus, & arte diabolica factis contra signa, & opera istorum duorum Prophetarum, qui in virtute Dei facient in diebus testimonii sui, & quia adaequare non poterit virtutem suam virtuti duorum Prophetarum istorum ad tyrannidem & tormenta convertetur, quibus eos secundum corpus, & vitam praesentem vincet, & occidet. Et projiciet corpora eorum in plateis coram gentibus, & Judaeis, & illorum mortem curabit promulgari, ut videant, & sciant omnes, quod ipse sit supra omnem virtutem, & potestatem. Unde sequitur.

Vers. 8. 4to *Et corpora eorum jacebunt in plateis civitatis magnae, quae vocabitur spiritualiter Sodoma, & Aegiptus, ubi & Dominus eorum crucifixus est.* Haec *civitas magna* est moderna Jerusalem. Vocatur *magna* propter multitudinem & latitudinem famae, quibus in se tunc magna erit. Similiter magna in thesauris, & divitiis, & populis, & gentibus, & linguis; erit enim tunc potentissima, & gloriosissima, & in plateis hujus civitatis vere & realiter jacebunt Prophetarum istorum corpora, sicut etiam, aliorum servorum Dei, qui in Confessione Nominis JEsu perseverabunt, resistentes fortiter filio perditionis; maxime sacerdotes, & praedicatores, de quibus scribitur Daniel. Cap. 11. Et docti in populo docebunt plurimos, & ruent in gladio, & in flamma, & in captivitate, & in rapina dierum. Cumque corruerint, sublevabuntur auxilio parvulo, & applicabuntur eis plurimi fraudulenter. Et haec persecutio justorum non solum Jerosolymis, verum etiam per totum quasi orbem terrarum saeviet horrendum in modum, & superabit longe alias omnes retrofactas persecutiones, quod Christus Math. Cap. 24. praedixit: Erit enim

enim tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi, & usque modo, neque fiet. Vocatur spiritualiter, id est allegorice *Sodoma* ob similitudinem omnium flagitiorum, quae in diebus illis Jerosolymis, & in toto orbe terrarum impune, & sine omni timore Dei, & in summa securitate perpetrabuntur, qualis enim tunc Rex, talis grex; unde sicut fecit in diebus illis Sodoma, sic fiet Jerosolymis, & in toto mundo, quando impleverint omnem mensuram in diebus novissimis sub Imperio Antichristi, & ante. Hic Epilogus erit omnium impiorum, qui ab origine mundi in theatro hujus mundi personam suam egere *Aegyptus* appellatur similiter; quia sicut fecit Aegyptus cum impiissimo suo Rege in diebus Moysis, & Aaron contra Deum, ita erit Jerusalem in diebus Enoch, & Eliae cum Rege suo, & falso Messia contra Christum Dominum, & sicut in diebus illis concertabatur Signis, ita & in novissimis. Et sicut Rex Aegypti conatus fuit omnibus modis impedire, ne in terram promissam intrarent filii Israel, ita impedire conabitur Antichristus, ne in terram promissionis Christiani intrent, quae est vita aeterna. Et haec per Allegoriam sunt dicta; praeterita enim fuerunt figura arcanorum, & mysteriorum Dei futurorum, denique ut manifestius indicetur hanc civitatem non fore aliam, quam Jerusalem, additur: *Ubi & Dominus eorum crucifixus est;* quod ad literam de morte Christi intelligitur, qui est Dominus universorum, & sicut in diebus mortis Christi jucundati sunt Judaei, & gentes; & populi blasphemantes dixerunt: Si hic a Deo esset, exterminium non cecidisset super eum; ita erit in diebus mortis Enoch, & Eliae, in quibus jucundabuntur, & plaudent manibus super cadavera eorum, & super cadavera justorum, & glorificabunt filium perditionis, pseudomessiam suum, & extollent eum super omne, quod dicitur Deus, quia potestas illius videbitur illis super omnem potestatem, qua vicit, & occidit duos Prophetas tam potentes, & admirabiles ante in Signis, & operibus;

ribus; propterea etiam judicabunt eos fuisse magos, & falsos prophetas, & ideo illudent eorum cadaveribus, & conspuent, & omni ignomina afficient ea. Unde sequitur.

Vers. 9. 5to *Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & gentibus, corpora eorum per dies tres, & dimidium.* Sumitur *dies* pro septimana, quod est tempus destinatum ad labores hominis, sicut dies una. Tribus enim septimanis, & media, superstes triumphabit Antichristus post mortem duorum Prophetarum quibus impii homines comoediam suam ludent super eorum corpora occisa; & ideo non sinent ea poni in monumentis, ut magnitudo, & potestas & Deitas pseudomessiae omnibus hominibus manifestetur, qui vicerit, & occiderit eos; & dicitur: *& corpora eorum non sinent poni in monumentis.* Ex hac victoria ita magnificabitur filius perditionis, ut ascensurus sit in montem Oliveti, ut publice adoretur ut Deus; & ad ostensionem hujus suae divinitatis promulgari curabit ascensionem suam in coelum futuram. Hinc dicitur Dan. C. 11. v. 45. Et figet tabernaculum suum Apadno inter maria, super montem inclytum, & veniet usque ad summitatem ejus, & nemo auxiliabitur ei.

Vers. 10. *Et inhabitantes terram gaudebunt super illos, & jucundabuntur, & munera mittent invicem.* His verbis describitur gaudium & tripudium impiorum, quod durabit viginti quatuor diebus, h. e. tribus Septimanis, & media, in quibus victoria contra duos Prophetas Antichristi super omnia ab hominibus coecis, & impiis exaltabitur, & magnificabitur, quia promulgari curabit ubique suam victoriam contra potentissimos Dei Prophetas; & jactabunt se populi; & tribus & gentes, & omnes linguae accurrent in diebus illis in Jerusalem, ut videant occisa eorum corpora, & Regem illum in majestate sua nimia: & gaudebunt homines valde super morte duorum Prophetarum, & justorum, qui propter

illos occidentur; ſicut Herodias laetata eſt ſuper abſciſſo capite, & morte S. Joannis Baptiſtae. Et regi impio tropheа erigent, & ſtatuas magnas ubique, & adorabunt homines imaginem ejus & thura litabunt, & ſacrificia offerent, uti Deo ſuo, & Meſſiae. Et homines jucundabuntur in jucunditate magna, in conviviis, & choreis, in nuptiis, & in omnibus voluptatibus, & omnia deſideria carnis perficient, quia exiſtimabunt coeci, quod jam plena requies, & pax poſt mortem duorum Prophetarum advenerit; excoecati enim praeſentium dierum felicitate, noviſſima ſua mala inſtar furis adventura non perſpicient. *Et munera mittent invicem.* Sunt haec Signum amicitiae, quia in diebus illis videntes homines turpiſſimam mortem duorum Prophetarum, prius tam potentium, & victoriam, & majeſtatem regis, unusquiſque religionem ſuam deſeret, & adhaerebit ei tanquam Meſſiae, & omnes fient amici, & unanimes ſaltem in externa confeſſione, quod hic ſit Meſſias, quia nemo audebit aliter confiteri, & loqui; in diebus enim illis veniet tyrannis, & perſecutio, & praevaricatio ad ſummum. Sacerdotes enim, & praedicatores, aliique Chriſti fideles annuntiantes & confitentes Patrem, & Filium, & Spiritum S. Et quia JEſus erat Chriſtus Filius Dei, omnes tollentur, & variis, & horrendis occidentur tormentis. Unde dicitur: *Et munera mittent invicem.* De uno pago in alium, de uno oppido in aliud, de una civitate, & regione in aliam, quia poſt mortem duorum Prophetarum dabitur beſtiae poteſtas etiam in omnes viros potentes verbo, & opere, & ubique terrarum occidentur, & de medio tollentur, & fugient ubique ad montes, loca deſerta, & abſcondent ſe in ſpeluncis, & cavernis petrarum & nemo audebit ſe publice manifeſtare Chriſtianum. Interim ubique terrarum gaudebunt impii, & laetabuntur, & praevalebunt in omnibus, & Deus coeli non dabit amplius Signa in coelo ſurſum, neque prodigia in terra deorſum poſt mortem illorum Prophetarum, qui tempore ſui teſtimonii magna, & mira-

mirabilia operati erant, & ita plurimos docebant, & in fide conservabant Hinc in diebus illis vere omnes, etiam Christiani videntes mortem turpissimam Prophetarum & pacem impiorum, & victoriam Regis, & silentium, & taciturnitatem Dei, desuper scandalizabuntur, & deficient, & thura cremabunt regi, & accipient caracterem nominis ejus, & adorabunt imaginem ejus, quam Pseudoprophetae & Magistri ejus ubique erigent, ut infra videbimus; causa hujus laetitiae additur: *quoniam hi duo Prophetae cruciaverunt eos, qui habitabant super terram;* scil. in prodigiis & signis maximis, quae fecerunt in coelo sursum, & in terra deorsum in testimonium, quoniam JEsus erat Christus; percutient enim terram & habitantes in ea omni plaga, quoties, & qualiter voluerint, sicut in diebus Pharaonis fecerunt Moyses, & Aaron, & sicut in diebus Achab Regis Israel fecit Elias.

Vers. 11. *Et post dies tres & dimidium, spiritus vitae a Deo intravit in eos.* Sequitur in his, & posterioribus verbis mutatio dextrae excelsi, qui non sinit diu triumphare impios super justos. *Et post dies tres, & dimidium, hoc est, post tres septimanas, & mediam spiritus vitae intravit in eos,* hoc est, virtus Dei resuscitavit duos istos occisos Prophetas a mortuis. *Et steterunt super pedes suos, & timor magnus cecidit super eos, qui viderunt eos,* scil. ex tam in exspectata & subitanea rerum immutatione; sic omnibus impiis continget in altera vita, qui hic afflixerunt justos, & servos Dei injuste, gemitus eorum aeternus revelatus est in consolationem omnium eorum, qui hic opprimuntur, Sap. Cap. 5. Stabunt justi in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt &c. Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatae salutis.

III. Vers. 12. *Et audierunt vocem magnam de coelo dicentem eis: ascendite huc. Et ascenderunt in nube;*

Et viderunt illos inimici eorum. Haec omnia ad literam accipi, & intelligi oportet, ficut verba fonant; vere enim in teftimonium veritatis, & praedicationis fuae duo ifti Prophetae a mortuis fufcitati cum corpore & anima affumentur in coelum videntibus, & fpectantibus omnibus populis, & tribubus, & linguis, quae confluent ex toto orbe terrarum ad Regem in Jerufalem; videns autem hoc Antichriftus conturbabitur, & infremet fpiritu, & ex magna fua fuperbia, & praefumptione infernali ipfe quoque ad oftenfionem fuae divinitatis mendacis, & ad retinendos populos in abyffo errorum virtute doemonum elevabit fe ex monte Oliveti cum magna majeftate in aera, & veniet ufque ad fummitatem ejus detrufurus Enoch & Eliam in terram; fed in eadem hora virtute divina deturbabitur cum fumma ignominia, & confufione, & in terrae motu terra aperiet os fuum, & vivus defcendet in infernum, & omnes ejus Pfeudoprophetae, & potiffimi adhaerentes occidentur, & magna pars Jerufalem terrae motu corruet, & tunc primum judaei, & gentes reliquae videntes oculis virtutem Dei, & deceptionem fui Regis, & Pfeudomeffiae convertentur ad Dominum Deum fuum; & ad Chriftum ejus, & percutientes pectora in timore horribili poenitentiam agent, & tunc primum dicent; quod Chriftus illis praedixit. Benedictus, qui venit in Nomine Domini. Unde dicitur.

Verf. 13. *Et in illa hora factus eft terrae motus magnus, & decima pars civitatis cecidit, & occifa funt in terrae motu nomina hominum feptem millia, & reliqui in timorem funt miffi, & dederunt gloriam Deo coeli.*

§. II.

§. II.

De novissima Tuba, ac ultimo vae.

Cap. XI. v. 14—19.

I. Post tribulationem dierum illorum, & ruinam Antichristi; anni non erunt amplius, sed dies ad poenitentiam humano generi dabuntur, in quibus signa magna, & portenta horrenda in quatuor Elementis, in sole, & in luna, & in stellis, in mari, & montibus fient; dissolutionem coeli, & terrae, extremumque diem judicii praecedentia; ita habetur Math. 24. Statim autem post tribulationem dierum illorum, sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellae cadent de coelo, & virtutes coelorum commovebuntur, & tunc parebit Signum Filii hominis in coelo: & tunc plangent omnes tribus terrae, & videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa, & majestate; & mittet angelos suos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos ejus a quatuor ventis, & a summis coelorum usque ad terminos eorum, & Luc. C. 21. Et erunt Signa in Sole, & luna, & in terris pressura gentium prae confusione sonitus maris, & fluctuum, hominibus arescentibus prae timore, & exspectatione, quae supervenient universo orbi; itaque nec menses, nec anni amplius, sed dies pauci erunt, pleni omni miseria calamitatibus, & horrendis portentis; quia pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos, quales maxime super terram vivent in novissimo tempore. Unde dicit etiam S. Joannes.

Vers. 14. Quod *tertium Vae* sit venturum *cito*. Hoc enim *tertium Vae* atque Novissimum omniumque horribilissimum, sicut & tubicinium septimum, atque etiam novissimum referuntur ad consummationem saeculi, dissolutionem mundi, ad extremumque diem judicii: Sicut dictum est Sap. C. 10. v. 5. 6. 7. Caeterum septimus iste Angelus, qui tuba canet, non est malus,

 sed

sed bonus, scil. S. Michael Archangelus, qui instar Belliducis finito bello, & parta victoria receptui aeterno canet ad extremum, & universalem diem judicii, resurrectionemque mortuorum, ut in eo manifestentur abscondita tenebrarum & consilia cordium, & milites Christi recipiant proemia, & coronentur omnes, qui legitime certarint; hostes vero Dei, & milites diaboli suppliciis depuientur aeternis. De hujus Angeli tuba loquitur S. Paulus 1 Cor. C. 15. & vocat novissimam tubam. Et 1 Thess. Cap. 4. Quoniam ipse Dominus in jussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de coelo, & mortui qui in Christo sunt, resurgent primi &c. & Christus Math. Cap. 24. Mittet Angelos suos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos ejus a quatuor ventis &c. itaque ad tubicinium hujus septimi Angeli finietur praesens saeculum; cessabunt buccinae, bella, peccata, & omnes calamitates. Dissolvetur machina hujus mundi, novum coelum, & nova terra aedificabuntur, judicabit Deus saeculum per ignem, & consummabitur mysterium Regni Dei, sicut evangelizatum est per servos suos Prophetas ab origine mundi.

II. Vers. 15. *Et septimus Angelus tuba cecinit: & factae sunt voces magnae, in coelo, dicentes: factum est regnum hujus mundi, Domini nostri, & Christi ejus, & regnabit in saecula saeculorum. Amen.* Describitur his & sequentibus verbis laetitia, & jubilatio grandis jubilantis Ecclesiae super victoriam contra Antichristum, & universum mundum facta, & quoniam aliquando veniet dies Domini magnus, ad ultionem inimicorum crucis Christi, & remunerationem servorum ejus. *Et factae sunt voces magnae in coelo dicentes:* h. e. In Ecclesia triumphante factae sunt magnae acclamationes Domino Deo, & Christo ejus; voces enim Sanctorum sunt desideria, orationes, laudes, & gratiarum actiones, quas in consummatione saeculi devicto Antichristo, & exterminatis omnibus ejus asseclis de terra,

terra, omnes Sancti Chori Martyrum, Virginum, Angelorum, omniumque sanctorum Christo Regi suo in summo amoris ardore, & submissionis affectu, acclamabunt, dicentes: *Factum est regnum hujus mundi, Domini nostri, & Christi ejus, & regnabit.* Est vox acclamantium Regi victori, qui devictis aliis omnibus regnis, & Regibus jam solus regnat super omnia, & regnum aliud jam non est, quod illi adversetur, aut non subjiciatur, ita acclamabit merito Domino Deo suo, & Christo ejus universa electorum Ecclesia triumphans in consummatione saeculi, quando regnum Antichristi omniaque regna funditus delebit; & ipse sibi constituet regnum, quod durabit in aeternum, & non erit Satan amplius; in praesenti regno militantis Ecclesiae Christi semper fuere multi reges, sed ille solus regnabit in saecula saeculorum, & illi soli subjicientur omnia, & quidem omnes amici ejus in gloria, Inimici vero ejus in poena sempiterna, & quidem subjectione plena, contra quam rebellare amplius nemo poterit in aeternum. De regno hoc praevidit David. Ps. 109. dicens: Dixit Domino meo: sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. *Et Dan. C.* 2. In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus coeli regnum, quod in aeternum non dissipabitur, & regnum ejus alteri populo non tradetur; comminuet autem, & consumet universa regna haec, & ipsum stabit in aeternum; sic etiam habetur *Luc. C.* 1. Et regni ejus non erit finis.

Vers. 16. *Et viginti quatuor Seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, & adoraverunt Deum, dicentes:* Per viginti quatuor Seniores universitas judicantium designatur, qui dicuntur jam sedere in sedibus suis ad intelligendum, judicium extremum & universale esse jam prae foribus, & proxime statimque futurum, ad quod judices jam praeparati dicuntur sedere in sedibus suis judicialibus.

Ceciderunt in facies suas, & adoraverunt, dicentes: Hi sunt actus perfectissimae cujusdam submissionis, subjectionis, & latriae, quibus Sancti in coelo Domino Deo suo in summo amore, pace, & veritate perfectissime subjiciuntur, & ipsum solum adorant, glorificant, & laudant propter magnam gloriam suam in saecula saeculorum.

Vers. 17. *Gratias agimus tibi Domine Deus omnipotens, qui es, & qui eras, & qui venturus es.* Continent verba ista iterum actum justissimae cujusdam gratiarum actionis, cum adscribant Sancti Soli omnipotenti Deo suo, tanquam primo principio, & fonti aeterno bonorum omnium, quid quid gloriae, & dignitatis habent in coelo, quid quid enim sumus, & quid quid erimus de omnibus his pater coeli & terrae in veritate glorificandus est, qui haec omnia prior nobis dedit:

Vers. 18. *Quia accepisti virtutem magnam, & regnasti. Et iratae sunt gentes, & advenit ira tua, & tempus mortuorum, judicari, & reddere mercedem servis tuis Prophetis, & Sanctis, & timentibus nomen tuum, pusillis & magnis, & exterminandi eos, qui corruperant terram.* Intimantur his verbis in specie causae hujus magnae solemnitatis, & laetitiae Sanctorum. Prima est, *quia accepisti virtutem tuam magnam, & regnasti.* Est usitatus ad hominem loquendi modus sacrae scripturae, quo exprimitur, quod Deus, qui est in se immutabilis, semperque omnia habet simul in se ad extra, contra omnes impios homines acceperit virtutem, id est, exercuerit, & executus fuerit finaliter contra inimicos suos, & subjugaverit sibi omnes, jam solus regnaturus in aeternum in perfectissima subjectione omnium inimicorum ejus, ut supra dictum, sic dicitur quis accipere gladium suum, & occidere inimicum, etiamsi gladius semper fuerit in ejus potestate, & prius habuerit ad latus, aut in manu. Eodem loquendi modo dicitur Ps. 92. Dominus regnavit, decorem induit, indutus

indutus est dominus fortitudinem, & praecinxit se. Plurima quidem magnalia operatus est Deus in successione temporum, sed in consummatione saeculi, quando occidet Antichristum cum omnibus impiis suis, & horrenda signa faciet, & coelum & terram dissolvet, & in extremo judicio sine exceptione personarum regis, & pauperis justissime judicabit omnes, & retribuet omnibus abundanter, & non silebit, neque dissimulabit amplius iniquitates sceleratorum. Rectissime Ecclesia triumphans jubilat, & acclamat illi, quod acceperit virtutem suam magnam, quasi in manu, & regnaverit jam solus, exterminatis omnibus regibus, & principibus hujus mundi, qui injustitiis, & rapinis, & oppressionibus innocentum pleni sunt. *Secunda* causa est; & iratae *sunt gentes*, quare iratae sunt, & irascentur? quia non poterunt amplius in aeternum dominari, neque opprimere, neque affligere justum, neque devorare substantias viduarum, & pupillorum, & pauperum, neque frui amplius in omnem aeternitatem panibus desiderii animarum suarum, sed convertentur ad vesperam, & famem patientur, ut canes, & circuibunt civitatem Ps. 58. Sicut nunc circumeunt civitates eorum viduae, & pupilli, & pauperes, & famelici, & oppressi, & Sancti Dei, & non exaudiuntur. Quia itaque in omnem aeternitatem regnabit solus ille, qui pius, justus, sanctus, rectus & omnipotens est, & e contrario multorum Regum, principum, magnatum, & gentium gloria, nomenque impiorum, prosapia, divitiae, & voluptates veterascent in inferno, in tormentis sempiternis, & irredimilibus; gentes iratae sunt, & irascentur contra regnum omnipotentis, ac sempiternum JEsu Christi Ps. 98. Dominus regnavit, irascantur populi, qui sedet super Cherubim, moveatur terra, sed ira illorum stulta erit, & tormentum aeternum, & vermis inextinquibilis, quia veterascent, & tabescent in doloribus sempiternis, & erit omnis effectus irae illorum contra Dominum sicut arenula maris contra coelum coelorum, & minus. Unde

dicitur Pf. 111. Peccator videbit, & irafcetur; dentibus fuis fremet, & tabefcet, defiderium peccatorum peribit. Erunt enim inftar, canum famelicorum inclufopum fine fpe egreffionis in aeternum, quia & ipfi fine mifericordia rapuerunt, & afflixerunt, & occiderunt fine fapientia fecundum fuam infipientiam in terris. Tertia caufa erit: *Et advenit ira tua*, hoc eft dies univerfalis vindictae, dies caliginis, & tempeftatis magnae contra inimicos, qui irafcentur, fed fruftra; quia ira Dei erit jufta, & omnipotens, ipforum vero ira imbecillis, & omnino impotens in aeternum. Et erit ira eorum contra Dominum, ficut ira formicae contra totum mundum, & minus. De hoc dicitur Pf. 2. Qui habitat in coelis, irridebit eos, & Dominus fubfannabit eos, tunc loquetur ad eos in ira fua, & in furore fuo conturbabit eos. Ego autem conftitutus fum Rex ab eo fuper Sion montem Sanctum ejus. De hac ira prophetavit idem Pfalmifta David Pf 20. Pones eos, ut clibanum ignis in tempore vultus tui; Dominus in ira fua conturbabit eos, & devorabit eos ignis. De hac ira Dei noviffima confummationis paffim loquitur David & fcriptura Prophetarum, ad quos Lector remittitur; & de hac ira canit Ecclefia: Dies irae, dies illa &c. *Quarta* caufa eft: *Tempus mortuorum judicari* fuper hac ira, & juftiffima vindicta Dei gaudent omnes Sancti Dei, & exfpectant eam; unde etiam fervos fuos confolatur in tribulationibus fuis in hac vita, dicens: Mihi vindicta, & ego retribuam. Rom. Cap. 12. Deut. Cap. 32. Hoc eft, retribuam in die judicii extrema, univerfali, quam omnes jufti & fancti maxime defiderant, & gaudent in ipfa; imo quia omnes hypocritae revelabuntur, & confundentur confufione horribili, & ftabunt jufti in magna conftantia adverfus eos, qui in mundo lucebant, & praeminebant divitiis, honorum gradibus, & Praelaturis; e contra pufilli illi, qui digni his fuerunt, jacebant in tenebris paupertatis, defpectionis, & fub pedibus illorum. 2do Omnia ibi revelabuntur, quae hic fue-

re

re abſcondita, & tunc retribuetur unicuique, quod juſtum eſt, & laus erit unicuique a Domino. Hoc ipſum pro ſcuto patientiae ponit Paulus 1 Cor. Cap. 4. Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, tunc laus erit unicuique a Deo; 3tio quia ſine acceptione perſonarum judicaturus eſt omnes, & nemo in oblivione erit, ſicut minimus pauper, ita Rex, Praelatus, & dives ad Coloſſ. Cap. 3. Domino Chriſto ſervite, qui enim injuriam facit, recipiet id, quod inique geſſit, & non eſt perſonarum acceptio apud Deum. *Quinta* cauſa eſt, retributio laborum, tribulationum; & omnium bonorum operum, quae propter Deum in hac vita exantlavimus. *Et reddere mercedem ſervis ſuis;* Eſt genus, quod continet in hoc contextu quatuor ſpecies, ſcil. *Prophetas*, *Sanctos*, & *timentes Nomen Domini*, *puſillos*, & *magnos*, ad notificandum nobis, quod nemo in oblivione Dei ſit futurus, ſed unusquisque etiam, qui in hac vita minimus reputabitur, recipiet juſtam & Sanctam mercedem laborum, tribulationum, patientiae, & omnium bonorum operum; unde dicitur, Baruch 3 C. O Iſrael! quam magna eſt Domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis ejus. Et Jo. C. 14. Non turbetur cor veſtrum; creditis in Deum, & in me credite, in domo Patris mei manſiones multae ſunt. *Sexta* cauſa eſt, univerſale exterminium omnium malorum, & impiorum hominum ſuper terram; omnes enim ibi exterminabuntur, & generatio impiorum funditus delebitur, qui ab origine mundi diverſis temporibus per Sanguinis innocentis effuſionem & oppreſſionem juſtorum, & per ſuam ſceleratiſſimam vitam corruperant terram, maxime vero in diebus noviſſimis corrupturi ſunt, ſicut Sodoma, & ſicut Aegyptus, & ſicut in diebus Noe, de quo dicitur Gen. Cap. 6. Corrupta eſt autem terra coram Deo, & repleta eſt iniquitate; ibi itaque erit univerſale exterminium omnium impiorum, quantumvis potentium; quod intimatur

timatur his verbis: *Et exterminandi eos, qui corruperunt terram.*

III. Verf. 19. *Et apertum eſt templum Dei in coelo, & viſa eſt arca teſtamenti ejus, in templo ejus, & facta ſunt fulgura, & voces & terrae motus, & grando magna.* Ad praedictas acclamationes, laudes, & gratiarum actiones, & deſideria triumphantis Eccleſiae; ſequitur ſtatim earum exauditio, ſcil. adventus Chriſti. *Et apertum eſt templum in coelo*, hoc eſt, Filius hominis venit, & apparuit in nubibus, ipſe enim eſt templum Dei vivi Coloſſ. Cap. 2. Quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, & ipſe vocat corpus ſuum templum Joann. Cap. 2. *Et viſa eſt arca Teſtamenti ejus in templo ejus*, hoc eſt, crux Chriſti, ſive ſignum Filii hominis in coelo. Cur autem Signum S. crucis vocetur arca Teſtamenti ejus, ratio eſt, quia ſicut in arca teſtamentum & ſecreta ejus incluſa, & abſcondita manent, donec explicentur, & referentur; ita Crux Chriſti eſt vera arca novi Teſtamenti, in qua myſterium redemptionis noſtrae, ſive novi Teſtamenti manet abſconditum ab oculis impiorum, uſque ad extremum judicii diem, in quo manifeſtabitur, cujus jam haeredes eſſe nolunt, exiſtimantes eſſe ſtultitiam 1 Cor. C. 1. Nos autem praedicamus Chriſtum crucifixum, judaeis quidem ſcandalum, gentibus vero ſtultitiam. Sed quando apparebit & videbitur haec arca, videbunt & ipſi, & gement, ſed ſero. Apoc. Cap. 1. Et plangent ſe ſuper omnes tribus terrae. Et alia ſcriptura dicit: videbunt, in quem transfixerunt. Jo. C. 19. Poſt haec dicuntur: *Facta fulgura, voces, terrae motus, & grando magna.* Per *fulgura* intelliguntur terrores magni de coelo, quia Chriſtus, quando venerit, judicabit terram, & ſaeculum per ignem. Per *voces*, ejulatus, & ploratus impiorum, & jubilationes Sanctorum notantur. *Terrae motus magni* erunt, quando terra & mare dabunt mortuos ſuos, & reſurgent omnes de ſepulchris

chris ſuis; & quando Chriſtus deſcenderit cum millibus millium judicare terram. Denique per grandinem indicatur tempeſtas illa magna, & horrenda, in qua a judice aeternum damnati deturbabuntur cum Angelis apoſtatis in ignem aeternum, ſpiritu oris Chriſti dicentis: Ite maledicti in ignem aeternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus. Et quae in hoc undecimo capite de Antichriſto, & extremo judicio dicta ſunt, generalis quaedam eſt deſcriptio, & incidentalis, ut Propheta ſub ſeptimo tubicinio ſemel ad finem pertingeret, omiſſis multis ſpecialibus, & particularibus horrendis de regno Mahometis, & Antichriſti, & de noviſſimis plagis, quae omnia ipſi in ſequentibus novem capitibus revelata ſunt.

§. III.

Concordantia duorum noviſſimorum Danielis cum tempore, quod S. Joannes poſuit.

I. A tempore, quo ablatum fuerit juge Sacrificium, & intraverit Antichriſtus in regnum ſuum plenum, numerat Daniel mille ducentos ſexaginta dies; C. 12. v. 11.
S. Joannes vero poſuit menſes quadraginta quatuor, qui Apoc. 13. 5.
faciunt annos tres cum dimidio; dies vero mille ducentos ſeptuaginta ſeptem cum dimidio: diſcordant ergo diebus duodecim cum dimidio; ſed recte; nam Daniel plenos dies regiminis Antichriſti; S. Joannes vero noviſſimus Prophetarum, dies abbreviatos poſuit, de quibus loquitur Chriſtus Math. Cap. 24. Et niſi abbreviati fuiſſent dies illi, non fieret ſalva omnis caro propter electos. Abbreviabuntur ergo dies duodecim, & dimidius, quo tempore Antichriſtus volens aſcendere poſt Enoch & Eliam aſtra, deturbabitur ad infernum. Regnabit ergo & ſaeviet Antichriſtus poſitus in pleno Regno (antecedentia enim tempora, quibus bella geret contra omnia regna, & ſibi ſubjugabit omnia, hic non deſcribuntur) 42 menſes, qui faciunt annos 3 cum dimidio, dies vero 1277 cum dimidio; qui ſi defalcentur a diebus

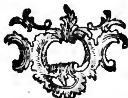
1335,

cap. 12. v. 12.

1335, quos Daniel pro consummatione temporis novissimi posuit, remanent ad poenitentiam humano generi post interitum Antichristi 58 dies cum dimidio; sed quia Math. Cap. 24. dicitur, quod de die, & hora illa, nemo sciat, neque Angeli Dei in coelo, dies determinatos a Daniele oportet sumi respectu novissimi diei pro indeterminatis, sicut ponit S. Joannes in Cap. 10. praecedenti, & dicit: *Sed in diebus septimi Angeli, cum coeperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei.* Deinde Daniel posuit dies, prout ipsi revelati sunt; novissima & determinata dies adventus Domini illi vero revelata non fuit, quae soli divinae praescientiae, & voluntati reservata est.

Objici potest, quod S. Joannes posuerit pro tempore testimonii duorum Prophetarum 1260 dies, superius vero dictum fuit, post mortem eorum Antichristum adhuc 24 diebus regnaturum, qui simul computati faciunt dies 1284. Hinc plus quam 42 mensibus regnaret Antichristus, & abbreviatura non haberet locum secundum tot dies: sed dicitur, quod duo Prophetae illi sint tot diebus prius appariturі, antequam Antichristus sit intraturus in plenum regnum; unde verbum illud: *Bestia, quae ascendit de abysso, faciet adversus eos bellum:* accipiendum est in praesenti, & non in praeterito.

Finis Libri Quinti.

LIBER

LIBER SEXTUS.

IN CAPUT XII. XIII. XIV. XV.

De quibusdam Specialibus, ac particularibus, quae S. Joanni de regno Mahometis, & Antichristi, & de novissimis plagis, nec non de novissimo Ecclesiae Triumpho, aliisque rebus circa Ecclesiam futuris, revelata fuere.

PRAENOTANDUM.

Postquam S, Joannes decursum Ecclesiae usque ad consummationem perduxerat, Deus illi quaedam specialia, mirabilia, & horrenda, secreta, & abstrusa mysteria in particulari ostendit, quae in decursu, & consummatione hujus mundi esset permissurus, qualia sunt *regnum Mahometis, & Antichristi, & alia multa*, quae in sequentibus capitibus sub diversis figuris, & aenigmatibus signantur.

Sectio I.

IN CAPUT XII & XIII.

De Bello, quod diabolus per Cosroen, Mahometem, & Antichristum intentavit, & intentabit.

Bellum, quod in sequentibus describitur, est omnium crudelissimum, saevissimum, & maxime diuturnum, quo Princeps tenebrarum Lucifer, si esset possibile, totaliter, everteret Ecclesiam, sed portae inferi non praevalebunt adversus eam. Incipit hoc primum *in Cosroe*, horrendo tyranno, post quem ab Heraclio victum, suscitavit horribilius monstrum *Mahometem*, qui a persis abstulit regnum, & plura occupavit; durat usque huc Turcicum regnum, & occupat imperium plenum Sanguine

guine christianorum, hostis implacabilis & haereditarius. Et quamvis robor illius in consolationem Ecclesiae sit valde deprimendum aliquando, stabit tamen aliquod regnum illius, donec veniat filius perditionis, qui illud resuscitabit, & sanabit plagam illius, & intrabit illud, & subjugabit plurima, & novissime regnabit, & in ipso complebit Lucifer furorem suum.

§. I.

De bello, quod Diabolus per Cosroen in Ecclesia excitavit.

Cap. XII. v. 1 — 15.

Vers. 1.

I. *Et Signum magnum apparuit in coelo. Mulier amicta sole, & luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona stellarum duodecim.*

Vers. 2. *Et in utero habens, clamabat parturiens, & cruciabatur, ut pariat &c.* Sub typo hujus mulieris, quae hic describitur, intelligitur Ecclesia Christi militans super terram. Recte, *mulier;* quia est sponsa Christi, & mater nostra Sancta, regenerans nos per baptismum in filios Dei: *Signum magnum* vocatur, cui contradicetur propter nomen Domini nostri JEsu Christi, quem blaspemabit filius perditionis, & pauci confitebuntur illum amplius in tempore illo propter saevitiem Tyrannidis. In coelo apparuisse significatur, quia Ecclesia quantumvis in terra posita crudelissima quaeque patiatur, & periclitetur, & angustietur, & in tempestatibus, & fluctibus maris hujus mundi inter procellas quarumcunque persecutionum circumagatur; tamen semper in protectione Dei coeli erit, & nunquam deseretur; & nihil fiet contra eam, nisi quae sanctissima Dei voluntas, & Christi ejus, permiserit. Nunquam enim Deus magis vigilat, & praesens est dilectis suis, quam ubi majores tribulationes, aerumnas, angustias, & pericula

ricula in eos permittat. Dicitur haec *mulier amicta sole:* Quia Christus JEsus Dominus Noster (qui est sol justitiae) semper suam Ecclesiam illuminat, informat sua assistentia divina, glorificat, & circumdat protectione sua Sancta, & dicitur in specie: *mulier amicta sole*, quia in novissimis diebus tribulationum saevissimarum maxime JEsus Christus assistet, & quasi informabit intime assistens Sanctos suos (*paucos quidem*) ne deficiant. *Et luna sub pedibus ejus.* Per lunam designatur orbis terrae qui crescit, & decrescit quoad Christianitatem diversis temporibus, sicut luna: Et dicitur esse *luna sub pedibus ejus*, propter potestatem, quae data est Ecclesiae a Christo JEsu in totum mundum, cui scil. subinde multi, subinde pauci obediunt, quia in temporibus suis secundum voluntatem Dei regna hujus mundi deficiunt a fide Christi, & aliquando accedunt, hinc etiam specialiter notatur, hic esse sub pedibus, quia in novissimis diebus per inhabitantes orbem terrae eclypsabitur sol justitiae, Christus JEsus, & Ecclesia ejus, & pauci erunt, qui confitebuntur Nomen ejus Sanctum: e Diametro enim opponent se Principes terrarum, & ministri eorum, quibus scatebit totus mundus instar locustarum, & instar arenae maris, & instar foliorum arborum, & demergentur omnes in infernum propter iram Agni. *Et in capite ejus corona stellarum duodecim.* Per coronam stellarum duodecim significatur universitas Virorum Sanctorum, qui propugnabunt Ecclesiam, & nomen Christi contra torrentem impiorum, quales fuerunt Apostoli tempore persecutionum, quae in primitiva Ecclesia ad 300 annos contra Christianos horrende saevierunt. De his Dan. Cap. 12. qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates. Et hi omnes sunt *corona, & ornamentum Ecclesiae militantis* in terris, sicut stellae in coelis. *Et habens in utero clamabat parturiens, & cruciabatur, ut pariat.* His verbis exprimitur maxima angustia, dolor necessitas, & pe-

 riculum,

riculum, in quibus Ecclesia Christi militans, atque ipsa etiam Monarchia Romani Imperii (quae etiam secundario & sensu altero literali per mulierem hanc designatur) versatae sunt, versantur, & versabuntur a facie Draconis, & Bestiae, & Pseudoprophetae. *Primo* tempore Phocae Imperatoris, qui sicut fuit impiissimus, sceleratissimus, & effoeminatissimus, effusus in omnia scelera, & non curans Imperium sibi commissum, ita eo regnante Cosröes Rex Persarum, & tyrannus saevissimus, & Barbari illum tantum non everterunt omnino, occupatis Aegyto, Palaestina & Jerusalem, captis, trucidatisque 90000 Christianis, capta etiam Lybia est, donec ad imperium evectus Heraclius Armeniam invadit, & memorabili victoria fuso hostili exercitu ipsum Cosröen fugat, & triumphat iterum de Persis, quos aliis gravissimis tribus praeliis vincit, & supprimit, donec tandem crux Christi Sancta ablata, fuerit restituta; hanc ergo angustiam, dolorem, necessitatem, & periculum Ecclesiae Christi & Imperii Rom. videns S. Joannes tempore illo Phocae Imperatoris, describit ea sub aenigmate mulieris parturientis. Haec enim quatuor in parturiente vere comprehenduntur; *habens* ergo in *utero*, hoc est in gremio suo Heraclium futurum Imperatorem, *clamabat parturiens*, prae dolore, & angustia, & *cruciabatur* prae necessitate, & periculo, in quibus tunc stabat, *ut pariat* ex gremio suo per divinam ordinationem miserationemque fortem, & bonum Imperatorem, qui liberaret eam, quod factum est; quamvis postea lapsus in haeresin infelix effectus fuerit, & a Deo desertus, misere perierit, de quo infra. 2do Similem angustiam Ecclesia, & imperium Romanum ex tempore Mahometis patitur usque huc, subinde majorem, subinde minorem ab Imperio Mahometico, sive Turcico, quae bestia fortissima non cessat ex instinctu diabolico prosequi reliquias de semine ejus. 3tio Omnium maxima erit haec angustia in diebus novissimis Anti-Christi, qui sicut erit novissimus regum, ita omnium maxime saeviet,

viet, & iram suam in eo complebit serpens antiquus. Itaque hoc aenigma mulieris parturientis non ad unum, sed ad plura tempora proponitur, sub quibus Deus semper suscitabit masculos Imperatores, & Reges, & Principes, qui defendent Ecclesiam, & Romanum Imperium, ne omnino devorentur ab hac cruenta bestia; una enim Monarchia censetur hoc Imperium a Cosröe usque ad Antichristum, etiamsi aliquoties fuerit mutata, quia habent unum finem exterminandi scil. Christianitatem, & Rom. Imperium.

II. Vers. 3. *Et visum est aliud Signum in coelo: Et ecce Draco magnus, & rufus, habens capita septem, & cornua decem, & in capite ejus diademata septem.*

Vers. 4. *Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum coeli, & misit eas in terram.* Etiam hoc pessimum signum dicitur esse in coelo, quia impii quique, & omnia adversa, quantacunque sint, potestati divinae subjacent, & coarctantur, sic, ut ultra divinam Patris, qui est in coelis, permissionem nihil possint nocere. *Et ecce;* continet haec vox magnam admirationem, praemonitionem, stuporem, & monstrum rei eventurae. *Draco magnus, & rufus.* Hic est Lucifer omnium diabolorum, & impiorum Tyrannorum Princeps, quem, ne & nos seducamur, ipse S. Joannes explicans dicit; *Et projectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus & Satanas.* Dicitur vero *draco ille magnus*, propter maximam potestatem, quae data, & permissa est ei a Deo in Sanctos, & Ecclesiam, & Rom. Imperium a tempore praesertim Cosroe, & Mahometis usque ad Antichristum epilogum omnium Tyrannorum, omniumque scelerum, sacrilegiorum, & impasturarum Caput. Serpens, quando crescit in molem, & magnitudinem ingentem, tunc denominatur Draco, quod maxime verificabitur in novissimis diebus in Filio perditionis, *magnus* esse signatur a magnitudine victoriarum, potentiae stupendae, & imposturarum, sive miraculo-

rum falſorum multitudine, varietate mirabili, quae in inſtrumentis ſuis perpetrabit. *Rufus* vero a ſanguine martyrum, & Chriſtianorum, & quidem a ſanguine Abel uſque ad noviſſimum, qui occidendus eſt, pro gloria Dei, & pro Nomine JEſu, quod ipſe ſit Filius Dei; ſicut enim ille ab initio non ſtetit, & reliquit domicilium ſuum a Deo datum, ita omnium homicidiorum author eſt. Item *Rufus* denotatur ab igne infernali, quo torquetur cum ſuis in ſaecula ſaeculorum. Item *Rufus* ob nimiam vehementiam, livorem, & ſtridorem invidiae, quo flagrat nocere humano generi, & Eccleſiae Chriſti, & omnia Conſilia caſta, Sancta, pia, & rationabilia evertere in ſimilitudinem ſerpentum ruforum, ſive bufonum, qui peſtilentiſſimi eſſe noſcuntur. Demum *Rufus* nominatur, quia eſt, & erit in noviſſimis diebus maxime, vaferrimus, mille artifex, ut in errorem inducantur, (ſi fieri poteſt) etiam electi: Ecce praedixi vobis, Math. C. 24. *Habens capita ſeptem, & cornua decem, & in capitibus ejus diademata ſeptem.* Per *capita ſeptem* ſignificatur univerſitas Regum, ſive potius Tyrannorum, qui regnaturi erant in Monarchia Turcica uſque ad finem. Per *decem Cornua* autem ſignificatur, ac intelligitur univerſitas Regnorum, quae illis ſubjicientur. Dicitur haec omnia habere *Draco*, quia ab eo reguntur, & impelluntur in omne malum, & tyrannidem contra Chriſtianitatem; item quia poſſidentur ab illo, & in his pugnat, & ſaevit contra Nomen Domini JEſu Chriſti, & ſponſam ejus Eccleſiam ſuam. Dicuntur etiam ſeptem eſſe diademata in his capitibus, quia regia dignitas non deficiet in Monarchia hac turcica donec veniat filius perditionis, non enim peribit regnum turcicum totaliter; *& decem cornua* etiam decem reges ſunt, vel potius decem reguli, qui in noviſſimis temporibus (diſſipato in auram Romano Imperio) diademata ſibimetipſis imponent, & unusquiſque pro ſe regnare volet, quos filius perditionis vincet, & ſibi ſubjiciet; & ita accipiet maximam fortitudinem, & pugnabit

gnabit in his contra omnia, & vincet omnia, quia nimis efficietur fortis, ſicut enim beſtiae pugnant in cornibus, in quibus eſt fortitudo eorum, ſic beſtia haec in multitudine regnorum, & terrarum, quae occupabit, & praevalebit nimis. *Et cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum coeli, & miſit eas in terram.* Per caudam intelliguntur conſequentia hujus Monarchiae diabolicae, quae traxit, & involuit tertiam partem ſtellarum, hoc eſt, Eccleſiam graecorum, quae paulatim defecit involuta multis erroribus a Rom. Eccleſia, occaſione ſectae Mahometicae, & jugo monarchiae Turcicae. Vocantur *Stellae coeli*, quia antea haec Eccleſia florebat viris Sanctis, & pluribus Doctoribus, & nos fere omnia, atque maxima lumina Eccleſiae Chriſti habemus exprimitiva, & graeca Eccleſia. *Et miſit eas in terram*, quia graeca Eccleſia diſperſa eſt, & ſic manebit in terra Imperii Turcici uſque ad dies filii perditionis, neque conciliabitur conſtanter Matri Sanctae noſtrae, ſed in noviſſimis diebus quaſi omnium erit prima, quae adhaerebit filio perditionis, & pſeudoprophetis, & pſeudo Chriſto contra mulierem amictam ſole, h. e. contra Eccleſiam veram JEſu Chriſti, & explodere juvabit more ſuo diabolico Homouſion & ſpiritum ſanctum, & adorabit, & adorari faciet ſuper terram ſalvatorem mundi falſum, impoſtorem ſceleſtiſſimum Antichriſtum. Item per caudam ſignantur Pſeudochriſtiani, & pſeudoprophetae, qui inſtar draconicae caudae pleni erunt veneno peſtilentiſſimae Doctrinae, & inſeparabiliter adhaerebunt Satanae, & ſequentur quocunque ierit, operantes ſecundum voluntatem, & poteſtatem illi a Deo permiſſam, & ſeducent plurimos, ſicut praedixit Chriſtus Math. C. 24. Surgent enim pſeudochriſti, & pſeudoprophetae, & dabunt ſigna magna, & prodigia &c. Hinc dicitur: *Et cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum coeli, & miſit eas in terram.* Per Stellas coeli intelliguntur Doctores, viri religioſi, & eccleſiaſtici etiam ex latina Eccleſia, qui in diebus noviſſimis (quando omnia ſurſum,

ſum, & deorſum vertentur, & Deus quaſi dormiens, aut impotens omnia impiis ita permittet) ſcandalizabuntur, & per ſigna, & prodigia pſeudoprophetarum ſeducentur, & deficient a fide in JEſum Chriſtum crucifixum Nazarenum, & tradent ſe voluptatibus carnis, & nubent, & corda immergent in amore, & concupiſcentia mulierum, & tunc coelibatus, & caſtitas ſcandalum, & ludibrium erunt. Erit enim, ſicut in diebus Noe, ut corrumpat omnis caro viam ſuam, & deleat Deus univerſum mundum per ignem. *Et miſit eas in terram*, quia hi Apoſtatae uno ſpiritu adhaerebunt doctrinae falſae pſeudoprophetarum, & exibunt, & turbabunt Eccleſiam Chriſti horrende, & facient ſcandala maxima & ſeducent populos, & gentes, & perſequentur proximos, fratres, & praepoſitos ſuos, qui nolent ſequi vias, & ſtudia eorum peſſima. Hinc Chriſtus monuit Math. Cap. 24. Tunc tradent vos in tribulationem & occident vos, & eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum, & tunc ſcandalizabuntur multi, & tradent invicem, & multi pſeudoprophetae ſurgent, & ſeducent multos, & quia abundabit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum.

III. Verſ. 5. *Et draco ſtetit ante mulierem, quae erat paritura, ut cum peperiſſet, filium ejus devoraret. Et peperit maſculum, qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea, & raptus eſt filius ejus ad Deum, & ad Thronum ejus.* Iſta ſtatio ante, & in facie mulieris ſignat maximam quandam violentiam, & urgentiſſimam; & continuatam tyrannidem contra Eccleſiam Chriſti, & Monarchicum ejus imperium Romanum, quam primo exercuit Satan in Coſröe Rege Perſarum, qui etiam hic literaliter, & recte eſt una perſona cum Satana; ideoque vocatur draco ſecundario, & inſtrumentaliter, quia ipſius eſt membrum, & cauda & in unum tendit finem; ſcil. ad evertendum Nomen JEſu Chriſti, & ejus S. Eccleſiam. Item & magis in Mahomete,

mete, & consequente tyrannico ejus imperio usque ad annos 1260, & novissime in filio perditionis Antichristo, qui complebit scelestiora in diebus, quam hi omnes in naturalibus annis; quia semel pro semper habetur certum, hoc draconis bellum saevissimum & diuturnissimum incipere a Cosröe, continuari longissime in Mahomete, & in sequente imperio Turcico, & finiri in Antichristo in diebus naturalibus per Danielem, & S. Joannem signatis, de quibus jam dictum est, & dicentur plura; unde etiam sciant omnes sub aenigmate draconis tanquam Ducis, & Directoris, & bestiarum, & cornuum, & capitum, & aquarum & mulierum omnia haec, cum admiratione etiam, a S. Joanne describi, quia haec sunt grandes & mirabiles dispersiones contra Ecclesiam in probationem Electorum; ideo draco & Cosröes, Mahometes, & omnes ejus successores in Imperio turcico sub secta Mahometica, & filius perditionis complementum, contra Nomen JEsu, & Ecclesiam ejus sunt, & constituunt unum corpus, & unam bestiam seu draconem. *Et draco stetit ante mulierem, quae erat paritura.* Haec verba significant summam quandam angustiam, & proximum periculum interitus, quam primo sustinuit Ecclesia Christi, & Monarchia imperialis tempore Phocae Imperatoris, quo regnante Rex Persarum Cosröes occupavit maxima imperii Romani regna, & ubique devastatis Ecclesiis persecutus est, & crudeliter sine moderatione occidit Christianos, & coepit civitatem Sanctam occisis ibi 90000 Christianis, abstulitque S. crucem Christi, & nisi divina misericordia praevidisset de liberatore Imperatore forti, tyrannus ille crudelis, & jam magnus factus, ex praedis & occupatis tot regnis instar draconis devorasset forte omnia; sed divina providentia dedit in gremio filium masculum, qui liberaret eam. Ideo dicitur: *quae erat paritura, & cum peperisset, devoraret filium ejus;* quia Cosröes insolens victoriis venientem ad Imperium Rom. undique afflictissimum Heraclium voluit omnino devorare, & habere

mortuum. Unde nequidem iniquis conditionibus ab eo pacem obtinere potuit, confidebat enim Tyrannus in magnitudine potentiae suae, & victoriis ante habitis, & in regnis, & exercitibus suis.

IV. *Et peperit Filium masculum, qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea.* Hic est Heraclius evectus ad imperium vere masculus, vere vir ab initio fortissimus, qui maximis cladibus repressit insolentiam Cosröe, plures & fortissimos exercitus ejus delevit, ipsam Persiam occupavit, crucem Sanctam in montem Calvariae restituit, dignus sane, qui super omnes gentes An. 629. regnaret, & forsitan Deus stabilisset regnum ejus, & subjecisset illi omnes gentes, si non per haeresin Monothelitarum recessisset a Deo. Unde quam felix, & amabilis ab initio Deo & Ecclesiae, & Imperio Romano fuit, tam postea infelix, odibilis, & miserabilis factus est. Videant Reges & Principes, & omnes Magnates, quid possint cum auxilio Dei in amicitia ejus constituti, & quam impotentes, & infelices sint recedentes ab eo. *Qui regnaturus erat omnes gentes in virga ferrea.* Per virgam ferream intelligitur maxima, & fortissima quaedam potentia, quam Deus Heraclio fortis instar ferri dedisset, sub qua gentes barbaras in obedientia, servitute, devotione, & jugo continuisset, & omnes sibi subjecisset auxilio Dei, si non recessisset ab eo, & corrupisset viam in medio cursus, lapsus in haeresin. Hinc signanter loquitur S. Joannes in imperfecto, *recturus erat*, & non in futuro absolute. Imperfectum enim, & plusquam perfectum non includunt absolutam, & perfectam futuritionem, sed conditionalem. *Et raptus est filius ejus ad Deum, & ad Thronum ejus.* His verbis exprimuntur Dei protectio, tutela, auxilia erga Heraclium, & judicium contra inimicos ejus. Item victoriae maximae, & exaltatio in thronum Imperii Romani: Ista enim spectant ad Deum, & dat cui, & quomodo, & quando & quamdiu vult. Legant tantum qui velint pugnas,

pugnas, & victoriam, & pietatem hujus Imperatoris erga Deum, & crucem Christi, & fateri debebunt illum a Domino Deo coeli fuisse evectum ad thronum Imperii Romani, & mirabilem tutelam in tot proeliis contra tam potentes hostes, & plures exercitus cum pusillo grege praestitisse illi Deum; sed quia in medio flore suo reliquit veritatem, occultis judiciis divinis etiam fuit derelictus, omnibus imposterum infortuniis obnoxius, & infelix factus; & datus est introitus bestiae in regnum maximum, stabile, & diuturnum scil. Mahometi, & successoribus usque ad Antichristum in probationem Ecclesiae Catholicae.

V. Vers. 6. *Et mulier fugit in solitudinem, ubi habebat locum paratum a Deo, ut ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.* Postquam Deus vidit, quod res Christianorum atque ipsius imperii Orientis ante faciem bestiae mox exsurrecturae propter peccata, & malitiam hominum subsistere non posset, atque ipsa fides Cath. per superbiam, & arrogantiam contra sedem romanam multis paulatim tenebris errorum, haeresum, & schismatum obscuretur, transtulit suam Ecclesiam, atque paulo post ipsum romanum Imperium in Germaniam, quae potissima ex parte adhuc in errore gentilitatis jacebat sepulta, & adorabat idola. Volens itaque Deus huic populo maximo clementiam suam impendere, misit ex ordine celeberrimo S. Benedicti Sanctissimos viros, qui converterunt numine propitio successive totam Germaniam, ex quorum numero paucos libet referre S. Goarius Monachus Treviros convertit; S. Rupertus cum sociis Bavariam, S. Priminus Saxones occidentales, S. Gisalonius Austriae Apostolus extitit, labore S. Richarii Abbatis Britanni ultra marini, Angli S. Augustini S. Bonifacii, & aliorum virorum sanctorum ope fidem acceperunt Catholicam. S. Wilfridus, Frisos, S. Chilianus Francones convertit. Sic constituta tandem Germania in summa felicitate ad fidem JEsu Christi per viros

ros sanctissimos, & plurimos, quos tunc Deus in vineam istam frementibus bestiis submisit, conversa est. Et ex his plurimi fuderunt sanguinem suum pro Christo, quo irrigarent sterilem hanc solitudinem. Itaque pulcherrime dicitur: *Et mulier fugit in Solitudinem*, h. e. Deus transtulit Ecclesiam suam in Germaniam & partes Occidentales, quae metaphorice dicitur solitudo. 1mo Quod in ea non habitent homines, nullaque sit socialis vita. 2do quod sit latibulum frementium bestiarum; talis erant solitudo germania, Anglia, Brittannia versus Occidentem, & Aquilonem, plena bestiis frementibus, h. e. idolorum sacerdotibus, & cultoribus, qui fremebant contra Evangelium Christi, & quia agnitio creatoris, & fides nostra exulabat a cordibus eorum, solitudo aestimabatur: *ubi habebat locum paratum a Deo*, h. e. dispositum ad receptionem fidei catholicae consequenter Ecclesiae Christi, quam superius per mulierem intelligi diximus; Deus enim multis argumentis & internis motibus, illustrationibusque divinis praedis posuit servis suis Germaniam, & partes Occidentales ad conversionem, *ut pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.* Per haec verba exprimitur tempus, quo Ecclesia Latina, & Occidentalis durabit, scil. anni mille ducenti sexaginta; dies enim pro annis reputantur, quod frequens est in S. Scriptura. Initium autem hujus temporis sumitur ab exordio Monarchiae Turcicae, & ab exordio conversionis ad fidem Cath. Brittannorum, & occidentalium nationum. Et sicut in veteri Testamento Israel hostem haereditarium semper habuit in gentibus, ita populus Christianus, & Ecclesia Christi habebunt gentes Turcarum, omniumque Barbarorum sub secta Mahometica, & juxta se adversarii semper stabunt usque in novissimos annos. Bestia haec plagam magnam gladii accipiet, & abscindet imperium Constantinopolitanum cum terris magnis Monarcha fortis; sed plagam hanc curabit cornu octavum Antichristi, qui intrabit in regnum plenum, & occupabit quasi omnia, & erit sublimis inter omnia,

quae

quae in terris sunt. Dixi quasi omnia occupabit! hic enim exurget in reliquiis regni Mahometici Turcarum, & restituet illud cum foenore, & sic erit sublimis inter omnia, quae in terris sunt. *Ut pascant eam*: pascere est refocillare, enutrire, & conservare, quod Deus hactenus paterne Ecclesiae occidentali praestitit, & praestabit semper per praedicationem Evangelii, & exemplo Sanctorum: semper enim, & singulis saeculis misit in vineam suam operarios, & viros Sanctos, ita, ut nunquam defecerit, etiamsi turbata fuit per haereses maxime Lutheranam.

VI. *Et factum est praelium magnum in coelo &c.* In sequentibus describitur contentio S. Michaelis, & Angelorum bonorum tutelarium, qua negotium, & stabilitionem Ecclesiae Cath. in Germania, & Occidente promovere, & resistentia draconis, & suorum Angelorum malorum, qua impedire, & evertere nitebantur. Et factum est praelium in coelo:

Vers. 7. *Michael, & Angeli ejus praeliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & angeli ejus.* S. Michael protector est militantis Ecclesiae, & Angeli ejus, tutelares sunt Ecclesiarum, regnorum, & totius Christianitatis, millia, millium, quorum ipse Dux est, & Princeps, & militat secundum voluntatem Dei cum omnibus suis contra potestatem tenebrarum pro Ecclesia sibi commissa, & in diversis regnis per totum orbem terrarum, pro diversitate temporum diffusa, ac dilatata; e contra draco Lucifer est serpens, antiquus, diabolus, & Satan; Angeli ejus sunt mali, & damnati reliqui spiritus, quos mittit in universum mundum ad delendam Ecclesiam, & nomen Christi. Priores ubique in Europa promovebant fidem Christianam; posteriores vero omni modo impedire, & evertere ea conabantur, quae illi plantabant, sollicitando animos conversarum gentium ad defectionem, ad seditiones, & bella, & tyrannidem, & iram contra sacerdotes, & Apostolos Chri-

sti,

sti. Item ipsamet in Ecclesia excitando falsos fratres, & filios Belial per haereses, qui faciant confusionem inter Christianos novellos, scandalizando, & reliquis gentibus nondum conversis odium pariant, easque a conversione absterreant. Quae omnia quidem draco cum suis, temporibus illis sollicite tentavit, & alicubi seditiones, defectiones, bella; effusionem Sanguinis Sanctorum, aliaque incommoda ad impediendam Germaniae conversionem, & occidentalium gentium excitavit, nihil tamen efficere potuit, virtute S. Michaelis & reliquorum Angelorum labore, industria, maximaque vigilantia, praecipue vero protectione, virtute, & voluntate Singulari Dei, qua misereri voluit ad preces, & merita Sanctorum virorum, Germaniae, & totius Europae, ideo dicitur in textu:

Vers. 8. *Et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in coelo*, hoc est, in Ecclesia Germaniae, sive occidentali; ut impediret, aut eam averteret, quia stabilita est fides Catholica, & per totam Europam latissime diffusa, potentia & pietate Caroli M. an. 800.

Vers. 9. *Et projectus est*, h. e. repulsam passus, proscriptus, & fugatus est cum suo exercitu a S. Michaele, & exercitu ejus, sicut Rex solet expellere exercitum hostilem e regno suo, quod invasit. *Draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus & Satanas, qui seducit universum orbem.* S. Joannes ad literam hic explicavit, quid per draconem sit intelligendum, scil. Lucifer, qui vocatur draco ob magnitudinem potentiae, acumen intelligentiae, & astutiae magnae nimis. De quibus Gen. C. 3. Ponam inimicitias inter te, & mulierem, & ipsa conteret caput tuum, quod non solum de B. V. M. sed etiam de Ecclesia intelligendum est, contra quam etiam portae inferi non praevalebunt.

VII. Ex his liquet, quantum oporteat vigilare Episcopos, Praelatos, & curatos, Pastores animarum universos

versos super greges sibi commissos, cum Lucifer cum tot millibus millium quotidie & omnibus horis, & minutis, & sine intermissione incumbat nocere, & perdere animas; maxime cum ipsi polleant summa intelligentia omnium rerum, & a Spiritu S. constituti sint ad regendam Ecclesiam Dei. Liquet porro, quantam admirationem, gratiarum actionem, & confidentiam Christus Deus noster mereatur, qui nos homines, coecosque peccatores quotidie in tantis periculis, & insidiis constitutos tam paterne protegit, atque defendit per Angelos suos sanctos, qui summe a nobis amandi, & rogandi semper sunt: videbimus enim mirabilia & horrenda pericula & insidias, quando cortina carnis a nobis deciderit, quae declinavimus per tutelam SS. Angelorum, & divinam providentiam, ne aeternum damnaremur. Sed nos quoque oportet semper vigilare, & non dare locum diabolo, quod monet S. Petrus, Petra, & Fundamentum Ecclesiae Christi dicens: 1 Pet. Cap. 5. Fratres sobrii estote, & vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam Leo rugiens circuit, quaerens, quem devoret, cui resistite fortes in fide. *Et projectus est in terram, & Angeli ejus cum illo missi sunt.* Per terram signatur terra, imperium, & Ecclesia Orientalis, in qua dictum fuit Stetisse Ante mulierem tempore Cosröe, rejecto enim ab Ecclesia Occidentali permissum est illi continuare saevitiem suam cum suis in Oriente ob malitiam & peccata illarum gentium, & ob superbiam, avaritiam, ambitionem, errores, & schismata graecae Ecclesiae contra Romanum Pontificem per Mahometem, & Monarchiam illius Turcicam, ut infra videbimus.

VIII. Vers. 10. *Et audivi vocem magnam in coelo dicentem: Nunc facta est salus, & virtus, & regnum Dei nostri, & potestates Christi ejus.* Sequitur gaudium, & laetitia, & aggratulatio triumphantis Ecclesiae super Germaniae, & occidentalium conversione, proprium enim est Sanctorum gaudere in bono, & aversari malum.

lum. *Et audivi vocem magnam in coelo dicentem.* Haec vox eſt vox victoris redeuntis de bello in coelum, ſcil. S. Michaelis Archangeli generalis Belliducis, & Protectoris Eccleſiae militantis ſuper terram. *Nunc facta eſt ſalus, & virtus, & Regnum Dei noſtri, & poteſtas Chriſti ejus.* Salus fit a Deo gentibus per converſionem ad veram fidem, quia ſine fide impoſſibile eſt placere Deo, & ſalutem conſequi. *Virtus* ſignificat gratiam, & illuſtrationem, & miracula Spiritus Domini, quibus per operarios viros ſuos fortes, & Sanctos, gentes iſtas in tenebris, & in umbra mortis ſedentes ad fidei veritatem, & ovile electorum perduxit. *Regnum* denotat ſubjectionem, qua gentes illae creatori, & vero Deo ſubjiciebantur, & incipiebant ſervire illi, & adorare illum, qui prius idolis ſerviebant, & doemonia adorabant, & illis in miſerrima ſervitute ſubjecti erant. Per *poteſtatem* Significatur jurisdictio Eccleſiae militantis, quam noviter acquiſivit ſuper gentes, & populos iſtos. Dicitur autem poteſtas Chriſti, quia ipſius eſt, & quia acquiſivit eam teſtamento ſanguinis ſui &c. Et dedit Eccleſiae ſuper terram. *Quia projectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die, ac nocte*, id eſt draconis virtus proſcripta eſt, ac relegata a cordibus omnium iſtarum gentium cum omni ſua idololatria, & impiis impoſturis, & mendaciis. Vocatur *accuſator fratrum noſtrorum*, quia ex innata ſua ſuperbia ſemper coram Deo ſolet exprobrare humanam fragilitatem, & imperfectionem, ſicut fecit Job. Cap. 2. Sic ſpernens ſimplicitatem maximam fratrum Monachorum temporibus illis evangelizantium, impoſſibile putabat, ut gentes tam prudentes, & populi tam feroces, & bellicoſi, & copioſiſſimi per homines tam ſimplices converterentur ab idololatria ad fidem Chriſti, & ita dicitur illos accuſare ante conſpectum Dei.

Verſ. 11. *Et ipſi vicerunt eum propter Sanguinem Agni, & propter verbum teſtimonii ſui, & non dilexerunt*

xerunt animas suas usque ad mortem. His verbis exprimitur victoria, & triumphus servorum, & operariorum Christi, quem de Satana, & Angelis ejus divina sibi gratia assistente tandem reportarunt, & vicerunt, adducendo paulatim omnes nationes Germaniae & occidentis ad ovile Domini sui JEsu Christi, baptizatis ubique millibus millium. Tria porro ponuntur in causa maximae hujus victoriae, scil. *Sanguis agni, verbum Testimonii sui, & quia non dilexerunt animas suas usque ad mortem.* Per sanguinem enim JEsu incrementum, & subsistentiam suam accipit Ecclesia, per praedicationem vero Evangelii plantationem, & per Sanguinem Martyrum irrigationem. Sanguis enim Martyrum irrigatio est Christianorum; *& non dilexerunt animas suas usque ad mortem*, hoc est, tradiderunt se pro amore Nominis JEsu, & pro conversione errantium animarum in omnia incommoda, & pericula mortis, & afflictiones multas, & in ipsam mortem, sanguinem suum fundendo pro Christi nomine; multi enim Martyrio affecti gloriosissime vicerunt. Legantur desuper Annales ab Ao. 600, & infra ad annum usque 800.

Vers. 12. *Propterea laetamini coeli, & qui habitatis in eis.* His verbis pax, & gaudium, & laetitia, & requies indicantur Ecclesiae militantis super terram, cum aggratulatione victoriae, & triumphi facti de suis inimicis, sicut solet consolari civitatem, vel regnum suum, & jubet laetari, & gaudere rediens victor de inimicis suis pessimis, qui crudeliter, & diu afflixerunt illud, & possederunt per tyrannidem.

IX. *Vae terrae & mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens, quod modicum tempus habet.* His verbis intimatur Ecclesiae graecae, totique Orienti vae, quod significat maximam tribulationem, tyrannidem, servitutem, & persecutionem eventuram ex instinctu diaboli per sectam Mahometicam, & ejus Monarchiam subsecuturam, quae Deus ju-
ste

ſte erat permiſſurus ob duram cervicem graeciae, & Orientalis Eccleſiae, gentiumque illarum peccata. *Habens iram magnam*, quia Satan eſt hoſtis implacabilis, & haereditarius gentis humanae, qui, ſi in uno loco, & parte mundi nocere non poteſt, iraſcitur, ſaevit, ſtridet, & ubi illi a Deo permiſſum eſt, nocet, & perdit, & diſſipat; hinc, quia turpiſſimam fugam & repulſam ab occidentali Eccleſia paſſus fuit, iratus dixit: revertar in domum meam, unde exivi Math. Cap. 12. *Sciens, quod modicum tempus habet:* His verbis exprimitur livor draconis, & ingratitudo inexplicabilis contra Creatorem ſuum tam amabilem, tam benignum, tam miſericordem, tam largum, & bonum, qui creavit, & conſtituit nihilum aeternum Luciferi & Apoſtatarum Angelorum ejus in tanta eſſentia, potentia, intelligentia, & ſapientia, & prudentia. Omne tempus ipſi breve nimis eſt ad explendam libidinem livoris, & irae, & invidiae, & ſuperbiae, & praeſumptionis contra creatoris ſui bonitatem, & voluntatem, & contra genus humanum, cujus naturam aſſumpſit verbum ejus, propter quod Lucifer cum ſuis excidit, & reliquit domicilium, & principatum ſuum. Sciens, *quia modicum tempus habet.* Potiſſima tempora nocendi, & perdendi animas in veteri teſtamento jam tranſierunt, & in lege gratiae ligatus eſt, ut parum poſſit: Et quia hoc tempus praeſens nocendi, & exercendi livorem ſuum reſpectu aeternitatis (ubi totus ligatus cum ſuis in ſaecula ſaeculorum cruciabitur) parvum eſt, & quaſi pro aliquibus tantum momentis reputari poteſt, hinc dicitur habens iram magnam, quia tempus ipſi nimis breve eſt ad livorem ſuum, & nequitiam ſuam, & impoſturas ſuas, & dominatum ſuperbiae ſuae exercendum.

Verſ. 13. *Et poſtquam vidit draco, quod projectus eſſet in terram, perſecutus eſt mulierem, quae peperit maſculum.* Hic per maſculum Carolus Magnus intelligitur, quem Eccleſia peperit Ao. 800, evehendo illum ad

ad romanum imperium, qui primus germanorum Imperator fuit, & Ecclesiam latinam, & occidentalem mire adjuvit, exaltavit, dotavit, defendit, & dilatavit; tantum legantur historiae desuper. *Et videns draco*, hoc est, postquam vidit, quod conversionem gentium occidentalium, & Germaniae impedire non posset, sed rejectus, depulsus, & proscriptus esset in terram Orientem, scil. Palaestinam, persecutus est mulierem sive latinam Ecclesiam, turbando eam, seditiones, & factiones excitando in ea, quod & factum est sub Leone III. Pontifice, qui evocavit Carolum M. per quem etiam in securitatem, & tranquillitatem pristinam est restituta, & hic est ille masculus, quem mulier secundo peperit, scil. evehendo illum ad Imperium Romanum; ipse enim Leo Pontifex coronam Capiti ejus imposuit, & pronuntiavit illum Imperatorem. Item dicitur; *persecutus esse mulierem*: quia serpens ille habet iram implacabilem, & tam inflexibilem livorem erga genus humanum, & Christi Ecclesiam, ut, ubi veritatem, & justitiam Dei impedire, & evertere non potest, saltem nunquam desistat tentare, vexare, & quaevis contraria excitare, quod consolationi esse debet, & informationi omnibus iis, qui in praesenti vita tam immanes, turpes, & horrendas tentationes sustinent contra fidem, castitatem, & omnem Dei justitiam, quorum omnium author est Satan, qui pati non potest, si anima Christiana velit pie vivere. Hinc cogitare debemus, nos esse Dei amicos, & ambulare in via veritatis ad vitam aeternam, si multum tribulamur, & varias sustinemus tentationes.

X. *Et datae sunt mulieri alae duae aquilae magnae, ut volaret in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus, & tempora, & dimidium temporis, a facie serpentis.* Aquila magna Carolus magnus est, & Imperium Romanum, quod in illo translatum est ad Germanos; quales omnes Imperatores erunt, qui regnaturi sunt usque ad novissimum. *Duae alae* sunt Princi-

patus, & poteſtates, & dominationes, & Electoratus, in quibus volat, dominaturque aquila. *Et datae ſunt mulieri* h. e. Eccleſiae, ſcil. occidentali, ut videmus oculis noſtris, & his volat, & ſuſtentatur, & ſuſtentabitur per 1260 annos, *qui ſunt tempus, & tempora, & dimidium temporis;* mille enim anni ſunt tempus decem ſaeculorum, & ducenti anni ſunt tempora, duo ſaecula, & dimidium temporis ſunt ſexaginta anni, quaſi ſaeculum dimidium, quibus durabit Eccleſia Occidentalis; ſed computari oportet iſtos annos incipiendo ab exordio ſectae Mahometicae, & Monarchiae turcicae, ubi etiam Deus incepit tranſplantare Eccleſiam ſuam in Occidentem: *ut volaret in deſertum in locum ſuum, ubi alitur per tempus, & tempora, & dimidium temporis a facie ſerpentis.* Haec verba ſignificant, quod Eccleſia Chriſti (quae in oriente ſemper fuit inſtabilis) in Occidente (quod vocatur deſertum) ſit pedem fixura, nidum ſuum poſitura, & ſedem ſuam habitura uſque ad noviſſimum ſcil. per 1260 annos. Sumitur metaphora, & ſimilitudo ab avibus, quae nactae ſilvas, & arbores, & loca juxta fluenta aquarum in montibus, ubi tutae ſunt ab aucupibus, amant nidificare, & ova ſua excludere, & generare; ſic Eccleſia Chriſti fugiens ab Oriente a facie ſerpentis, nidum ſuum in Occidente poſuit, & generavit millia millium Deo in vitam aeternam ex propoſito voluntatis Patris per Filium ſuum JEſum ab aeterno. *Ut volaret in deſertum.* Per *volatum* Significatur libertas mulieris metaphoricae ſumpta ab avibus, quae volant alis ſuis; ſic Eccleſia Chriſti in Occidente habebit libertatem ſemper profitendi fidem Catholicam *alis Aquilae magnae*, h. e. poteſtate, & protectione Romani Imperii, quibus volabit ſemper, & poſſidebit nidum ſuum, ut generationem ſuam perficiat ſecundum propoſitum voluntatis Dei; omnes enim Imperatores erunt Catholici uſque ad noviſſimum; *ut volaret in deſertum*, h. e. germaniam; ut poſſideret eam, & *locum ſuum;* quia etſi per haereſes, & defectiones a fide in Occidente multa amiſe-

amiserit Ecclesia Christi, tamen semper habebit locum suum praeordinatum a Deo secundum tempora nationum. *In locum suum*, quia in novissimis etiam diebus nidum suum, & sedem suam habebit Ecclesia Christi in occidente scilicet in montibus, & desertis, & cavernis petrarum, *A facie serpentis;* quia in novissimis diebus, h. e. sub regimine Antichristi, Ecclesia habebit locum suum in Occidente, & abscondetur in montibus, & desertis, & cavernis petrarum a facie serpentis. Unde Christus Math. Cap. 24. Tunc, qui in Judaea sunt, fugiant ad montes, & qui in tecto, non descendant, tollere aliquid de domo sua; & qui in agro, non revertantur, tollere tunicam suam.

Vers. 15. *Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam, tanquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine.* Aqua, quam serpens misit ex ore suo tanquam flumen, tribulationes sunt maximae, quas per schismata excitavit contra Ecclesiam latinam, quasi per 200 continuos annos. Aqua populi multorum exercituum sunt, quos ex instigatione Satanae ex avaritia & ambitione Imperatores ad intrudendos Antipapas, & Antiepiscopos miserunt contra Ecclesiam latinam. Tantum legantur historiae, flebilium illarum tragoediarum circa saecula undecimum, duodecimum, & decimum tertium. Dicitur Signanter: *misisse aquam post mulierem tanquam flumen:* quia tribulatio hujus schismatis maxima, & diuturna futura erat; Sicut enim flumen continet multas aquas, & continuo fluit: ita quasi torrentem continuum calamitatum, & tribulationum ex schismatibus, & bellorum motibus orientium. *Misit serpens post mulierem, ut faceret trahi eam a flumine*, h. e. ut fidem Christi, & latinam Ecclesiam, vel sic tandem migrare faceret ex Germania, & Occidente, sed Deus adjuvit Ecclesiam suam, semper restringendo schismata in tempore, donec tandem omnino extincta sunt. Unde additur:

Verſ. 16. *Et adjuvit terra mulierem, & aperuit terra os ſuum, & abſorbuit flumen quod miſit draco de ore ſuo*, quia non praevalere poterant, ſed in tempore omnes ſchiſmatici cum ſuis exercitibus, quibus Eccleſiam impugnabant, & cogere volebant ad recipienda idola ſua turpiſſima, quae illegitime obtrudebant, perierunt, & mortui terra abſorpti, h. e. ſepulti ſunt. Et Eccleſia Chriſti accepit quietem, & ſtabilitatem tranquillam, & ob hoc draco dicitur eſſe

Verſ. 17. *Iratus in mulierem*, h. e. in Eccleſiam latinam, ſeu Occidentalem (quae eſt maxima, ampliſſima, & populoſiſſima) eoquod peſſima quaeque tentans vincere non potuit. *Et abiit facere praelium cum reliquis, de ſemine ejus, qui cuſtodiunt mandata Dei, & habent teſtimonium JEſu Chriſti.* Reliqui de ſemine mulieris ſunt reliquiae Chriſtianorum in Graecia, & Orientali Eccleſia hinc inde diſperſae, quas draco tam turpem repulſam, & proſcriptionem ab occidentali Eccleſia paſſus ſumma vi ſtatuit proſequi, & ideo dicitur:

Verſ. 18. *Stetiſſe ſupra arenam maris*, quibus verbis intimatur abſtruſa quaedam meditatio inveniendorum malorum, quibus ſe vindicet contra ſuos hoſtes, atque vel ſic livori, & invidiae ſuae ſatisfaciat, & hoc egregie aſſecutus eſt, aſſequitur, & aſſequetur per ſectam Mahometicam, & ejus Monarchiam, tyrannidem, & eam tam diuturnam, & per ſchiſmata Graecorum.

§. II.

De Bello, quod diabolus per Mahometem & Antichriſtum intentavit, intentabitque.

Cap. XIII. v. 1 — 10.

Verſ. 1.

I. *Et vidi de mari beſtiam aſcendentem habentem capita Septem, & cornua decem, & ſuper cornua ejus diade-*

diademata decem, & super capita ejus nomina blasphemiae.

Vers. 2. *Et bestia, quam vidi similis erat pardo, & pedes ejus sicut pedes ursi, & os ejus sicut os leonis, & dedit illi draco virtutem suam, & potestatem magnam.*

Bestia haec, quae ascendit de mari, regnum Mahometicum, sive Turcicum est, de quo etiam scribit Daniel Cap. 7. v. 7. Dicitur autem *ascendisse de mari*, quia in insulis maris, & inter maria coepit regnum ejus; & 1mo quidem dux factus est Arabum. *Septem Capita:* universitatem regum significant, qui regnaturi erunt in hoc regno usque ad consummationem. *Decem cornua* universitas sunt regnorum, & provinciarum, quae subjecta sunt, & subjicientur in novissimis diebus sub cornu novissimo, quod erit Antichristus, ut infra videbimus. *Decem reges* sunt, in quos regnum aliquando scindetur, & ipsum destruent uno tempore, & tradent illud bestiae; ideo dicitur: *Et super cornua ejus decem diademata*, quae sunt coronae regiae *& super capita ejus nomina blasphemiae.* Nomina blasphemiae titulus sunt regum turcicorum, qui continuant superbiam stupendam; & blasphemias contra Dei majestatem, & gloriam, & honorem ejus, qui solus est magnus, & potentissimus, & sapientissimus creator & Fundator coeli & terrae, & Fundator regnorum, & omnium saeculorum. *Nomina blasphemiae* quoque sunt sectae, & Alcoranus, sive lex Mahometica, quae continent admirabiles blasphemias, & falsitates. Dicuntur esse *super capita*, quia omnes, qui regnaturi erunt in regno hoc, uno spiritu secuturi erunt sectam illam, & defendent, & manu tenebunt eam, ut nunquam deficiat. *Nomina Blasphemiae* etiam doctrina sunt Antichristi, qui ultimum cornu, & bestia est, & ipsa etiam octava bestia est, & de septem est, ut videbimus infra Cap. 14. *Et bestia, quam vidi, similis erat pardo, & pedes ejus, sicut pedes ursi, &* os

os ejus, ficut os leonis. Beſtia haec comparatur pardo, propter velocitatem, ferociam; potentiam, fortitudinem, & ſuperbiam, quia regnum hoc futurum erat velociſſimum, & ferociſſimum contra totam Chriſtianitatem, maxime in cornu noviſſimo, quod eſt Antichriſtus. Pedes dicitur habere, ſicut pedes *urſi* ob latitudinem regnorum, quia occupabit, & figet pedem ſuum longe, lateque maxime in diebus cornu noviſſimi. Proprium enim eſt hujus regni omnia aggredi, omnia occupare, & ſi ſemel civitatem aliquam obſident, non parcunt populis, & pecuniis, & rebus omnibus, neque tempori cedunt, neque ceſſant facile, donec accipiant eam, & pedem figant, & progrediantur ulterius. Itaque regnum hoc peſtilentiſſimum, & ferociſſimum habet pedes robuſtiſſimos, & latas plantas inſtar urſi, in occupatione regnorum, provinciarum, civitatum, Inſularum, & locorum hujusmodi; item, quia conculcabit Sancta Sanctorum, inſtar urſi in rabiem acti Antichriſtus noviſſimum cornu; additur habere *os, ſicut os Leonis*: quia hoc regnum confracturum, & comminuturum erit omnia regna ſuper terram, maxime in cornu noviſſimo. De quo loquitur Daniel Cap. 7. v. 7. 8. 19. 20. 21. 23. 24. 25. Illud enim commovebit, & confringet, & comminuet, & obſtupeſcere faciet univerſum orbem terrarum, & habitantes in eo, & erit ſcandalum, & ruina animarum. *Et dedit illi Draco virtutem ſuam, & poteſtatem magnam.* Dupliciter Satan virtutem ſuam, & poteſtatem aliis dare poteſt. 1mo Extrinſece ſcil. aſſiſtendo, conſilia ſuggerendo mala, operando effectus praeter naturam, & haec praeſtitit Mahometi, & regno ejus, praeſtatque ſuis; 2do intrinſece informando, poſſidendo, & quaſi aſſumendo corpus, & animam alicujus hominis, quod factum quidem, & permiſſum a Deo nunquam fuit, fiet autem, & permittetur in filio perditionis, unde quia Lucifer ſuperbiſſimus eſt; & ſimia, quae conatur aemulari, & imitari in omnibus divinitatem, intrabit, informabit, & poſſidebit, & quaſi aſſumet

met corpus, & animam Antichristi ab utero matris, & intrinsece subsistet ibi inhabitando corporaliter, & operabitur Antichristus ex virtute, & potestate ejus mirabilia; sicut enim verbum Dei assumpsit vere, & hypostatice naturam humanam, ut ita humanitati Christi per unionem hypostaticam fuerit virtus, & potestas divina, quaecunque operandi in coelo, & in terra, in veritate communicata, ad demonstrandum, quod ipse sit Filius Dei: ita Simili modo, sed non in veritate, per opera mirabilia conabitur Satan ostendere, & persuadebit fere omnibus (qui non sunt scripti in libro vitae, & agni) inhabitare spiritualiter divinitatem in Antichristo. Et sic dicitur Draco ille, *dedisse virtutem suam, & potestatem magnam.* Nemo existimet, me consequenter loqui, confundendo bestiam cum Antichristo, nam Prophetae solent sub aenigmate unius alicujus rei, plura diversis temporibus futura comprehendere, quando ad unum finem & Signum tendunt. Unde quia Mahomet, & successores ejus, & maxime Antichristus (complementum novissimum praevaricationis, & omnium scelerum) unum finem habent, scil. negare, & evertere nomen Domini nostri JEsu Christi, omnes unum corpus sunt, & una bestia sunt, & Antichristus maxime & propriissime vocatur bestia, quia ipse erit omnium scelestissimus, potentissimus, & regnum ejus novissimum, amplissimum, & fortissimum; saeviet, & rugiet contra nomen Domini nostri JEsu Christi instar Leonis, & conculcabit Sancta Sanctorum instar ursi. Porro quicunque negant JEsum Christum Filium Dei venisse in carne, hi antichristi sunt, & omnes unum corpus constituunt, cujus Caput, & cauda est filius perditionis, & Antichristus. Hinc dicitur: 1 Joannis Cap. 2. Quia Antichristus venit, & nunc multi Antichristi facti sunt, hoc est in membris, & prodromis suis venit, donec ipse veniat in propria persona, ut compleat praevaricationem.

II. Verf. 3. *Et vidi unum de capitibus fuis, quafi occifum in mortem: & plaga mortis ejus curata eft. Et admirata eft univerfa terra poft beftiam.* Verba haec abftrufum fenfum continent: 1mo dicitur unum de cornibus ejus quafi occifum in mortem, & additur beftiam habere plagam mortis & gladii, quia futurum eft, ut Mahometicum, & Turcicum regnum accipiat cladem, & ruinam quafi ad internecionem, & ftabit exile regnum, quod refufcitabit Antichriftus, & ipfe intrabit regnum, & recuperabit omnia amiffa, & addet multa majora, & ipfe nafcetur, & exibit ex reliquiis regni hujus. Idem dicitur Daniel C. 7. cum admiratione magna de cornu illo orto ex decem cornibus, quod habebat oculos, & os loquens grandia, & majus erat ceteris 2do additur: *Et plaga mortis ejus curata eft*, quod in Antichrifto explebitur, qui fufcitabit regnum gentium, quod prius cadet plurimum; & hoc majus erit ceteris omnibus ab origine mundi. Unde 3tio dicitur: *Quod admirata fit univerfa terra poft beftiam*, h. e. repullulantem, revivifcentem, renafcentem, refurgentem ex tam contrita turba, & humiliato, lacerato, & quafi occifo, & agonizante regno gentium. Hinc vim quandam continent verba haec: *Et admirata eft univerfa terra poft beftiam;* quia poft beftiam compofitum eft ex poft, & beftia; fenfus itaque eft, quod obftupuerit, & quafi in extafin raptus fit mundus totus fuper exfurgente & confequente rege illo noviffimo omnium gentium qui erit Antichriftus.

III. Verf. 4. *Et adoraverunt draconem, qui dedit poteftatem beftiae; & adoraverunt beftiam, dicentes: quis fimilis beftiae? & quis poterit pugnare cum ea?* Haec verba pulchre cum prioribus concordant, adorabunt enim gentes omnes Luciferum corporaliter inhabitantem in Antichrifto, exiftimantes divinitatem feu Deitatem effe, & exiftere in illo, propter potentiam, & opera & figna maxima, quae faciet in virtute Luciferi, &

& propter ſapientiam, & doctrinam, & grandia, quae loquetur ex ſuggeſtione illius; ipſe in naturalibus Angelorum perfectiſſimus eſt, & ſtupendus in potentia, ex cujus aſſiſtentia filius perditionis operabitur mirabilia quaeque, & ſtupenda permittente ſic Deo coeli & terrae propter malitiam hominum ſuper terram, quia implebit mundus in noviſſimis diebus menſuram praevaricationum; videntes itaque potentiam, & ſigna, & ſapientiam, & portenta magna nimis hominis illius, omnes gentes adorabunt illum, colent eum, ut Deum & Meſſiam; ideo Subditur: *Et adoraverunt beſtiam;* ſicut nos adoramus verum filium hominis propter inhabitantem Deitatem. *Quis ſimilis beſtiae, & quis poterit pugnare cum ea?* Haec verba ſignificant univerſam quandam Apoſtaſiam a fide in Deum coeli, & terrae, & maxime in JEſum Chriſtum filium ejus, quod venerit in carne; omnes gentes enim cum Judaeis, & etiam Chriſtiani plurimi videntes potentiam, & ſapientiam, & admiranda nimis hominis illius opera, decipientur per malitiam ſuam, & peccata grandia nimis, ob quae Deus permittet illos labi in ſenſum reprobum; hi omnes diſcedent a Domino Deo, & negabunt JEſum filium Dei eſſe, & veniſſe in carne, adorabunt filium perditionis, profitendo, ipſum ſolum eſſe Deum, & Meſſiam; unde pulchre ſubnectitur: *Quis ſimilis beſtiae? Et quis poterit pugnare cum ea?* Continent verba iſta exprobrationem contra Deum coeli, & Chriſtum ejus, primam quoad eſſentiam, ſecundàm circa omnipotentiam, quae duo ſoli uni, & vero Deo, qui creavit coelum & terram, & venit in mundum, competunt. Et in diebus illis impii homines tribuent illa filio perditionis propter ſtupendam potentiam ejus, & ſigna admirabilia, quae faciet; & adorabunt eum ut Deum & Meſſiam, dicentes: *Quis ſimilis beſtiae? & quis poterit pugnare cum ea?* Vox exprobrantis eſt magna nimis contra Deum coeli, & terrae, & contra Chriſtum & contra Sanctos ejus, & contra Prophetas, & ſervos ejus,

& contra Martyres ejus, & contra omne; quod in coelo, & in terra est, quod scil. nihil simile sit bestiae quoad essentiam, & potentiam, sed ipse Deus sit, & Messias, Figurae hujusmodi exprobrationis praecesserunt in Pharaone, & maxime 1 Reg. Cap. 17. in Goliatho.

IV. Vers. 5. *Et datum est ei os loquens magna, & blasphemias, & data est ei potestas facere quadraginta duos menses.* In sequentibus exprimitur potestas bestiae permissa a Deo, & ob quam omnes gentes adhaerebunt illi, & adorabunt illam ut Deum, 1mo dicitur: *Datum est ei os loquens magna, & blasphemias;* sumitur instrumentalis causa pro principali, qui erit ejus maxima, & stupenda sapientia, & scientia a Dracone illi data, ex quo loquetur magna, h. e. admirabilia, plausibilia, alta & secreta, quae hominum intelligentiam excedent, per quae seducet omnes gentes ut credant, illum esse Deum, & Messiam; & *blasphemias*, quia negabit Sanctissimam Trinitatem, & Filium Dei venisse in carne. Explodet etiam doctrinam Christi, & novum testamentum totum. *Et data est ei potestas facere menses quadraginta duos.* Hoc est tempus bestiae; quodsi referatur ad durationem universam regni Turcici, erunt tot anni, quot 42 menses habent dies; si vero ad regimen referatur, & tyrannidem novissimam posthumi, sive post bestiae, quae est Antichristus, complementum novissimum, & egilogus regni gentium, pro naturalibus mensibus & diebus sumi debent, eruntque anni tres cum dimidio: tot enim quasi annis durabit regnum turcicum gentium ab origine sui usque ad finem, quot diebus rugiet & saeviet Antichristus; oportet autem includere annos, quibus bestia portabit, & habebit aliquando plagam gladii quasi mortis; quia, etsi maximam ruinam hoc sit accepturum, tamen totaliter non peribit, sed stabit de semine ejus, donec reveletur, & intret in regnum sibi praeparatum filius perditiones.

Vers.

Vers. 6. 3tio *Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus, & tabernaculum ejus, & eos, qui in coelo habitant.* Dicitur *aperuisse os suum;* Qui prius tacuit Antichristus, quando sederit in plenitudine regni sui, aperiet os non solum per se, sed etiam per suos pseudoprophetas & pseudoapostolos, & evomet odium & blasphemias in Deum. Porro tria ponuntur, quae blasphemabit in specie: *Nomen ejus, & tabernaculum ejus,* & *eos, qui in coelo habitant.* Nomen Dei est, quod alteri nulli competit, neque in coelo, neque in terra, neque subtus terram, & hoc blasphemabit, & non permittet amplius coli, & nominari, prout Christiani colunt; odium enim & perfidiam hic draco exercet contra nomen Domini (quod est altissimus) cui aliquando similis esse voluit. *Per tabernaculum ejus* intelligitur humana natura, quam verbum Dei assumpsit, & corporaliter divinitas inhabitabit, & inhabitat in coelo. Blasphemias in hoc tabernaculum evomet Antichristus cum suis, & occidet omnes, qui colent illud, aut confitebuntur, Deum venisse in carne, & Christum crucifixum esse Messiam; isti, qui *in coelo habitant*, sunt S. Apostoli, & Martyres, qui pro nomine JEsu passi sunt; & annuntiaverunt nomen ejus mundo. *Item* Christiani maxime doctores, & praedicatores existentes tunc adhuc in militante Ecclesia (quae coelum soepe vocatur in scriptura) & resistent illius perfidiae & potestati: hos omnes blasphemabunt & traducent coram omnibus gentibus, Antichristus, & ejus asseclae. Hinc Christus praedixit Math. Cap. 24. & eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum.

Vers. 7. 4to *Et datum est ei bellum facere cum Sanctis, & vincere eos.* Hoc primario intelligitur de Enoch, & Elia, ut vid. Sup. Cap. 11. Secundario vero de omnibus, qui restituri sunt Antichristo, & pseudoprophetis, & pseudoapostolis ejus, & praedicabunt, & confitebuntur nomen Domini nostri JEsu Christi crucifixi.

fixi. Ibi abundanter implebitur dictum S. Pauli, dicentis: Nos praedicamus JEsum Christum crucifixum Judaeis quidem scandalum, gentibus vero stultitiam. Victoria autem bestiae, quae ascensura est de abysso contra Sanctos, id est, justos, pios, & timentes Deum, erit tantummodo super terram, & in praesenti vita duplicitur. 1mo In stupendis operibus, & imposturis abstrusissimis; & in applausu doctrinae, & sapientiae ejus magnae, quibus judaei & omnes gentes uno spiritu credent, & adhaerebunt illi magis, quam veritati, quam Sancti, & justi Dei uno spiritu illis cum Enoch, & Elia praedicabunt. 2do In potentia, & nervo belli, & amplitudine regnorum maxima, & impietate, & perfidia gentium, & judaeorum, quorum omnium occasione, & auxilio passim justi Dei mactabuntur sicut pecora, quia nemo indemnis poterit confiteri, & praedicare nomen Domini JEsu Christi Filii Dei. 5to *Et data est illi potestas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem.* His verbis potentia regni ejus praedicitur, quae talis erit, qualis nunquam fuit ab origine mundi; ipsi enim adhaerebunt uno spiritu omnes tribus & populi, & linguae, & gentes; Hisce etiam explicatur, & exprimitur calamitas temporum illorum. Per tribus intelliguntur reliquiae judaeorum, qui omnes uno spiritu ex omnibus angulis mundi, in quos fuere dispersi, congregabuntur, & fortitudinem accipient, & quasi volabunt ad Filium perditionis, & accipient illum pro Messia, & inexplicabiliter saevient in Christianos, qui confitebuntur, & annuntiabunt nomen Domini JEsu Christi, quod ipse fuerit Messias; ligatus est enim (donec intret plenitudo gentium) furor, & perfidia, & potestas eorum. Hinc dicit significanter Christus Joann. Cap. 5. Ego veni in Nomine Patris mei, & non accepistis me si alius venerit in nomine suo, illum accipietis &c. Per *populos* signantur Christiani, qui, & si populus electus sint, tamen deficient (paucis respective exceptis) a Deo creatore suo, & amabilissimo redemptore JEsu ad idolo-

latriam

latriam Antichrifti. Hoc falvator Luc. Cap. 18. v. 8. praedixit: Veruntamen filius hominis veniens, putafne, inveniet fidem in terra? Per *omnem linguam* intimatur, nullam fore in diebus illis nationem, & linguam fub fole, ex quibus non omnes quafi ad unum confenfuri, & adhaefuri fint filio perditionis contra verum, & amabilem Deum fuum, creatorem coeli, & Chriftum ejus, quae ingratitudo nullis lacrymis fatis deplorari poteft. Per *omnem gentem* nobis datur intelligi, quod, ficut ab origine mundi, & origine Ecclefiae Chrifti gentes orientales, & feptentrionales nunquam fteterunt in fide diu, fed perpetuum bellum moverunt inter fe (ficut experientia conftat) ita vel maxime in diebus noviffimis omnes uno fpiritu & furore folventur cum Antichrifto in exterminium chriftianitatis, quia illas facile feducet ftupendis fuis fignis, & prodigiis mendacibus.

Verf. 8. 6to *Et adoraverunt eam omnes, qui inhabitant terram, quorum non funt fcripta nomina in libro vitae Agni, qui occifus eft ab origine mundi*: id eft, omnes reprobi tribuent illi cultum latriae, relicto vero Deo fuo, & Chrifto ejus. *Scripti in libro vitae*, electi funt Dei; liber vero *vitae Agni* praefcientia Dei, & fcrutatrix cordium, ex qua etiam ab aeterno difpofuit regnum fuum, & voluit unicuique dare fecundum opera fua in filio fuo JEfu Chrifto. Unde Apoftolus ad Rom. Cap. 8. dicit: quos praefcivit, & praedeftinavit, conformes fieri imaginis filii fui, ut ipfe fit primogenitus in multis fratribus, quos autem praedeftinavit, hos & vocavit, & quos vocavit, hos & juftificavit, quos autem juftificavit, hos & glorificavit. Hic liber vitae (fecundum noftrum captum) fimilis eft Catalogo praeceptoris in fchola, quem conficit ex profectu in virtutibus, ac doctrina fingulorum, & eum promulgari curat in fine anni; & tunc finguli, qui digni funt, afcendunt ad altiora, aut proemiis, & laudibus ornantur; fic faciet nobis Deus in fine mundi, in noviffima die; & tunc

tunc apparebit, quod nemini fecerit injuriam, sed omnibus secundum opera distribuerit, & distribuat proemia, aut poenas aeternas; opera enim illorum sequuntur illos. Item similitudo Regis est, qui victis hostibus, & parta victoria civibus, & militibus suis fidelibus, & fortibus largitur proemia, ignavis autem, & timidis, & proditoribus poenas, & ignominias. *Qui occisus est ab origine mundi;* Verba haec continent causam mortis Christi, & immolationis ejus in cruce, sunt peccata totius generis humani perpetrata ab origine mundi, ob quae crucifixus, & mortuus est, ut reconciliaret omnes homines Deo Patri. Hoc prophetavit Isaias Cap. 53. v. 4. & Cap. 56. 57. 58. Si ergo Deus voluit in manibus impiorum tradi, & mori filium pro peccatis nostris, quid nos dicemus, si in nos, & in Ecclesiam suam permittat praevalere impios homines, Tyrannos, quorum persecutione corripimur, & emendamur, & deducimur ad vitam aeternam. Hinc ordinarie impii praevalent in praesenti saeculo, & justi, qui causam Dei zelant, opprimuntur, & succumbunt impiis, maxime permittetur a Deo in diebus filii perditionis, ut, quicunque zelaverint Nomen Domini JEsu Christi, sive in armis, & exercitibus belli, sive in doctrina veritatis contra bestiam, illi succumbant, perdantur, & occidantur. Ad intelligendam, & inculcandam Ecclesiae, ac toti Christianitati futuram hanc stupendam permissionem divinam subdit Propheta:

Vers. 9 & 10. *Siquis autem habet, audiat; Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet; qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi.* In captivitatem ducere, & gladio occidere propria militum, & bellorum sunt; sensus ergo hic est. Quicunque Rex, Princeps, aut populus Christianus voluerit resistere bestiae in bello, succumbet, & occidetur, & captivus ducetur; cum enim in novissimis Diebus exterminium mundi instet, Deus permittet, sanctissimos, & fortissi-

mos,

mos, & fideliſſimos quoſque ſervos ſuos vinci, & maɛtari inſtar victimarum, ut numerus Martyrum impleatur. Unde in diebus illis non erit fortitudo, aut victoria, & nemo poterit ſtare in bello a facie beſtiae, & exercituum ejus; maxime vero tunc confortabuntur judaei, & erunt in maximo numero, & ſaevient in eos, qui confitebuntur Nomen Domini JEſu Chriſti crucifixi prae omnibus gentibus. Itaque in diebus illis erit victoria Chriſtianorum vinci, pati, cruciari, manere fideles in fide in Dominum JEſum Chriſtum Crucifixum, & mori. Hinc additur ſignanter: *Hic eſt patientia, & fides ſanctorum;* hanc noviſſimam & ſtupendam deſolationem Chriſtianorum in paſſione ſua Chriſtus Dominus noſter allegorice intimavit nobis, quando juſſit emere gladios, & poſtea dixit Petro: Converte gladium tuum in locum ſuum; omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.

§. III.

De turpiſſimo, & ſceleſtiſſimo idolo, Antipapa, qui lacerabit Eccleſiam Occidentalem, & adorare faciet beſtiam primam.

Cap. XIII. v. 11 — 18.

Verſ. 11.

1. *Et vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra, & habebat cornua, duo ſimilia agni, & loquebatur ſicut draco.* Beſtia aſcendens de terra eſt pſeudopropheta, & annuntiator filii perditionis, quod ipſe ſit Chriſtus, & ipſe erit dextera illius manus, in qua operabitur mirabilia tam inſignis, quam in bellis unde Daniel Cap. 11. dicitur. Et mittet manus ſuas in terras, beſtia dicitur *aſcendere de terra*, quia Antichriſtus cum ſuis occupabit tyrannidem, in Oriente, & inter maria; hic autem ſurget, praevalebit, & ſaeviet in terra, quae eſt contigna inter maria, in qua hoc tempore romanum imperium, regna, & terra ſacerdotalis continentur, ſignificatur

catur habere *duo cornua similia agni*, quia apoſtata erit, Chriſtianus, & exſurget clam, & fraudulenter, & congregabit judaeos, qui in diebus illis valde erunt ubique multiplicati, & uno ſpiritu adhaerebunt illi, & intrabit terram ſacerdotalem exercitu magno, & occupabit ſedem Petri, & occidet noviſſimum Pontificem, ſucceſſorem ejus, & fundet ſanguinem Chriſtianorum, maxime eorum, qui praeſunt, tanquam aquam in circuitu Jeruſalem, & diſpergentur Eccleſiae in deſerta, & ſolitudines, & ſylvas, & montes, & in cavernas Petrarum, quia percutietur paſtor, & diſpergentur oves; erit enim ſicut in die paſſionis Chriſti, qui ibi ad noviſſimam deſolationem reſpexiſſe videtur, quando dixit: ſcriptum eſt enim percutiam paſtorem, & dispergentur oves; Tunc lacerabitur Eccleſia latina, & fiet totalis diſceſſio a fide, & revelabitur filius perditionis per hunc pſeudoprophetam, quod ipſe ſit Chriſtus. Item notatur habere *duo cornua ſimilia agni*, quia habebit poteſtatem ſtupenda loquendi, & operandi, ſicut in veritate de Chriſto dicitur Luc. Cap. 24. Qui fuit vir Propheta potens in opere, & ſermone coram Deo, & omni populo, quae duo erant quaſi cornua Chriſti, ut jam dictum Cap. 5. in quibus pugnabat, & vincebat judaeos, & gentes. Similem, & ſtupendam poteſtatem habebit ille pſeudopropheta; ſed non in veritate, & ex Deo, ſed a dracone, in quibus ſeducet habitantes in terra; unde ſubditur: *Et loquebatur ſicut draco*; hoc eſt, talem illi draco dabit ſapientiam, & aſtutiam loquendi, & ſeducendi homines, ac ſi ipſe in perſona in carne ambularet ſuper terram. Denique haec duo cornua lex, & Prophetae ſunt, in quibus ſicut teſtimonia, & figurae pulcherrimae & plurimae continentur in veritate de Chriſto JEſu Nazareno Crucifixo, ex quibus etiam probavit, & diſcipulis in Emaus manifeſte oſtendit (exponendo illis omnia a Moyſe, & Prophetis, quae de ipſo ſcripta erant Luc. Cap. 24. v. 27.) Quod ipſe ſit Chriſtus Filius Dei; ita idolum illud ſceleſtiſſimum haec duo, i. e. teſtimonia librorum legis, & propheta-

phetarum quasi capiti suo imponet, veluti cornua, & impugnabit in illis, & ex iis quemcunque, & demonstrabit fallaciter, nunc venisse Christum, & redemptorem gentis judaicae, & Deum gentium, Regem scil. Jerusalem & confirmabit Signis, & in scandalum inducentur plurimi Christiani, & quasi omnes deficient a confessione nominis JEsu Nazareni crucifixi; prius autem tollentur, qui praesunt, pastores animarum Dan. C. 11. v. 32, 33, 34, 35.

Vers. 12. *Et potestatem prioris bestiae omnem faciebat*; quia habebit omnem potestatem tenebrarum, sicut filius perditionis, in qua majora, & magis stupenda operabitur ad inducendas omnes gentes ut credant, quod ille sit Christus, qui venit in mundum. Ille enim pseudopropheta uno spiritu agglutinatus erit filio perditionis, & zelabit ejus honorem super omnia; unde additur: *faciebat potestatem omnem in conspectu ejus;* quae verba significant honorem, & glorificationem alterius propter ea, quae operatur, & loquitur in conspectu aliorum propter alterum ad extollendam authoritatem ejusdem; unde sequitur: *& faciet terram, & inhabitantes in ea adorare bestiam primam, cujus curata est plaga mortis.* Dupliciter faciet, terram & inhabitantes in ea adorare bestiam. 1mo Quia subjiciet illi bello terras plurimas; 2do vere faciet persuasione, ut inhabitantes terram adorent cultu latriae Regem Jerusalem (qui erit diebus illis famosissimus) tanquam Deum ac Christum, qui erat venturus in mundum; de plaga bestiae jam supra dictum. Quomodo vero, & quibus mediis hoc sit effecturus, atque tot gentes, & populos, ipsosque Christianos in tantam dementiam, & scelus inducturus sit, subditur porro:

Vers. 13. *Et fecit Signa magna, ut etiam ignem faceret descendere de coelo in terram in conspectu hominum.*

Verſ. 14. *Et ſeduxit habitantes in terra propter Signa, quae data ſunt illi facere in conſpectu beſtiae, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem beſtiae, quae habet plagam gladii, & vixit.*

Verſ. 15. *Et datum eſt illi, ut daret ſpiritum imagini beſtiae: ut loquatur imago beſtiae, & faciat, ut, quicunque non adoraverint imaginem beſtiae, occidantur.* Iſta omnia fient ad literam, & horrenda nimis erunt ea omnia, quae Deus in diebus illis, propter peccata hominum, & ad probationem electorum ſuorum permittet. Ceterum ſigna illa omnia faciet, partim ex occulta virtute daemonum; erit enim ſtupendus magus, qualis nunquam fuit ab origine mundi. Unde dementabit etiam Chriſtianos plurimos. De imagine autem beſtiae ſic erit in noviſſimis diebus: tolletur ſacrificium ubique terrarum, & hoſtiae ſacrae, quae ubique conquirentur ſtudioſe, pedibus conculcabuntur, & in ignem projicientur, aliisque majoribus contumeliis afficientur a judaeis maxime, qui tunc ſoluti erunt, & praevalebunt ubique, altaria deſtruentur, ſacratae veſtes ſacerdotum, & templorum ornamenta, & altaria comburentur igne; reliquiae ſanctorum conculcabuntur; vaſa autem auri, & argenti, & pretioſa quaeque colligentur, & erigetur ubique idolum abominationis, ſive imago Antichriſti Regis Jeruſalem, in quo daemonia inhabitabunt, quae loquentur, & ſigna facient, & haec erit abominatio deſolationis, de qua Chriſtus Math. Cap. 24. Cum videritis abominationem deſolationis, quae dicta eſt a Daniele Propheta &c. In diebus illis conquirentur Chriſtiani, & trahentur ad altare, & cogentur adorare imaginem beſtiae, ſcil. Regis Jeruſalem, quod ipſe ſit Chriſtus, & Deus, qui venerit viſitare populum ſuum, & congregare eum a diſſipatione ſua inter gentes, & a jugo, & ſervitute Chriſtianorum; & quicunque noluerint ſic adorare, miris modis & exquiſitis tormentis cruciabuntur, & occidentur, quia beſtia, & pſeudopro-

phetae

phetae ejus quasi ubique supremam manum, & nervum armorum habebunt, cui nemo resistere poterit, & tunc victoria Christianorum tantum erit pati, vinci, mori, & exterminari. Erit enim calamitas, sicut in diebus Regis Antiochi 1 Machab. Cap. 1. qui vera figura fuit, & sicut in diebus Diocletiani, & acerbior. Et dispergetur Ecclesia, sicut liber involutus, quando a vento disiicitur, lege Lib. 1 Machab. Cap 1. & habes vivam imaginem dierum novissimorum; similiter tempora illa recogita, quibus Diocletianus, & Maximianus saevierunt in exterminium Christianitatis totius, quae tamen omnia non nisi figura fuerunt novissimae abominationis & desolationis, & crudelitatis Antichristianae, quae erit longe crudelior, & abominabilior. Hinc Math. Cap. 24. dicitur: Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi, usque modo, neque fiet. Maxime autem differet persecutio novissima ab omnibus antecedentibus, quia in tempore illo erit maxima, & incredibilis seductio hominum propter stupenda signa, quae permittentur ab illis fieri. Item magna erit etiam defectio propter exquisitissima tormenta, & diuturnos, & acutissimos cruciatus inventos, quae expavescentes homines deficient, & adorabunt idola bestiae erecta; ideo pauci erunt in diebus illis, qui subsistent in confessione veri Dei, & Nominis JEsu Nazareni crucifixi; hinc illa vox: quis similis bestiae? & quis poterit pugnare cum ea?

Vers. 16. *Et faciet omnes pusillos, & magnos, & divites, & pauperes, & liberos, & servos, habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis.*

Vers. 17. *Et ne quis possit emere, aut vendere, nisi qui habet characterem, aut nomen bestiae, aut numerum nominis ejus. Hic sapientia est.*

Vers. 18. *Qui habet intellectum, computet numerum bestiae. Numerus enim hominis est: & numerus ejus sexcenti sexaginta sex.*

II. Haec verba continent 1mo tormentum famis; qua Chriſtiani ſic exterminabuntur ex tabulis ſuis, ut veniant, & cogantur adorare idolum, ſive imaginem beſtiae, ut poſſint emere ſibi neceſſaria ad vitam. Sicut enim fames hominem maxime, diuque cruciat, & ſero permittit mori; ita erit tormentum acutiſſimum, & potentiſſimum, quo homines ad adorandum idolum abominationis trahentur. 2do Impedimentum ſtructam omnis negotiationis, quam quia homines etiam maximi aeſtimant, & nihil non tentant, ut eorum commercia, & negotiationes libere illis permittantur, quod videmus in mercatoribus, & quotidiana experientia conſtat de omnibus, maxime plebeis hominibus. Hinc hoc impedimentum erit laqueus magnus, ut adorent homines imaginem beſtiae, & deficiant a confeſſione nominis JEſu Chriſti crucifixi Nazareni. Quod autem ad characterem ſpectat, ſic erit; ſicut Reges ſolent in honorem & memoriam nativitatis, regiminiſque cudere numiſmata aurea, in quibus eorum imago, nomen, & tempus certorum annorum, & inſignia inſcribuntur, & quibus, ſicut ex ungue Leonis, gradus dignitatis & majeſtatis cujuſque agnoſcatur, & celebretur: ſimile quid, & crudelius fiet in diebus illis; omnes, qui adhaerebunt filio perditionis, habebunt certum quendam characterem, ſive ſignaculum impreſſum, ad modum, quo balneatores, & alii gerere ſolent, plebei quidem in frontibus, nobiliores autem in dextera manu, & quicunque, & quotieſcunque aliqui adolebunt incenſum, & adducentur, ut adorent imaginem beſtiae, ipſi ſtatim accipient per impreſſionem illam figuram beſtiae, & quicunque illud ſignum habuerit, & oſtenderit, omnem habebit libertatem emendi, vendendi, proficiſcendi, & omnia alia negotiandi, & faciendi, & quicunque non habuerit, & oſtenderit, neque vendendi, aut emendi, neque negotiandi, neque proficiſcendi, neque aliud quidquam agendi publice habebit poteſtatem. Quandocunque enim, & ubicunque aliquis hujusmodi deprehendetur, captivus ducetur, & crucia-

cruciabitur, & ad idola abominationis trahetur, & si noluerit adorare, crudelissime occidetur. Erit laqueus iste magnus, quod, ut pleniorem effectum suum sortiatur, in omnibus portis civitatis, & in oppidis, & in foro, & in omnibus nundinis, & in viis publicis, & in omni portu marino (quia omnia in potestate illorum erunt in diebus illis) ponentur arctissimae custodiae, & erigentur in his omnibus idola, sive imagines bestiae dicta de causa, & quicunque aut in portis civitatis, aut in oppidis, aut in foro vendentium, aut ementium, aut in itineribus publicis, aut in portis marinis reperti fuerint, & non habebunt characterem bestiae, rapientur statim ad idola ibidem erecta, ut adoleant incensum, & adorent imaginem bestiae, quod ille sit Christus, qui venit in mundum, scil. Rex Jerusalem, & accipient characterem bestiae, & siquis noluerit adorare, cruciabitur, torquebitur, & tandem occidetur, & haec erit patientia illorum in diebus illis. O quam gloriosa, & ardua erunt martyria, & quanto desiderio victoriae sancti in coelo spectabunt agones militum Christi pugnantium in stadio, & quantum suavitatis odorem dabunt in coelo, in conspectu Dei, & Agni cadentes victimae! Videtur sponsus Ecclesiam suam leniter demulcere ad constantiam, perseverantiam, & victoriam Cant. 4. C. Veni de Libano Sponsa mea, veni de Libano, veni, coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. S. Propheta sex hominum species enumerat, quas bestia faciet habere characterem, scil. *Pusillos*, & *magnos*, *divites*, & *pauperes*, *liberos*, & *servos*. Nihil in hoc libro ponitur sine causa, & omnia continent sapientiam. Per *pusillos* notantur parvuli, & infantes, qui nascentur in diebus illis, aut nati sunt prius & baptizati quia filius perditionis & pseudopropheta ejus abolebunt omnem baptismum in nomine SS. Trinitatis factum, & faciendum; unde curabunt, & cogent omnes parvulos, juvenes, & puellas accipere characterem bestiae in fronte, & abjicere

 bapti-

baptismum a JEsu Christo Nazareno crucifixo institutum. Infantes autem, qui nascentur in diebus illis, baptizari prohibebunt, & cogent accipere in fronte characterem bestiae, & si quis pater, aut mater curaverit baptizari filium, aut filiam suam, cruciabitur, & occidetur. Hinc dicit Christus Math. Cap. 24. Vae autem praegnantibus, & nutrientibus illis diebus. Per *magnos* signantur adulti; *per divites* vero Principes, & Potentes, & nobiliores in populo. *Per pauperes* plebs; *per liberos* res publicae; per servos demum infima foex hominum, servorum, ancillarum, & mancipiorum, qui omnes accipient characterem, & imaginem bestiae adorabunt. *Et ne quis possit emere*, aut *vendere*, *nisi qui habent characterem, aut nomen bestiae, aut numerum nominis ejus.* Haec in idem recidunt, eruntque certum Signum, quo omnes asseclae ejus, & cultores insignientur. Vocatur hoc signum *character*, quia imprimetur, continebitque certas literas in certa lingua, *nomen* vero, quia illae literae exprimeni, & formabunt nomen ejus. Denique *numerus*, quia eaedem literae significant numerum 666, *numerum hominis & nomen ejus*, *& numerum annorum ejus*, quo nascetur. Hic *Sapienta est. Qui habet intellectum, computet numerum bestiae: numerus enim hominis est*, *& numerus ejus* sexcenti, sexaginta sex. Provocat S. Propheta humanum ingenium ad solvendum hoc aenigma. Sciendum est, quod liber Apocalypseos fuerit scriptus in lingua graeca, ubi non habetur numerus iste expressus 666. Sed graecum nomen ἀντεμοσ, quod duo habet, 1mo Interpretatur *vel* significat contrarius, 2do Continet secundum literas hunc numerum 666. Literae enim certae apud graecos sicut apud latinos certum numerum significant, & ita interpres in latino non secundum significationem rei, sed numeri interpretatus est ἀντεμοσ & posuit: *Et numerus ejus* sexcenti sexaginta sex, ἀντεμοσ adjectivum est, & proprium antonomastice erit filio perditionis, contrarium esse vero Christo, & omni, quod dicitur Deus. Unde Salvator noster dedit

illi

illi nomen Antichriſtus, compoſitum ex ἀντὶ, quod ſignificat latine *Contra*, & χριστὸσ, quod ſignificat meſſiam, ſive promiſſum ſalvatorem mundi, ἀντεμοσ itaque proprium & ſubſtantivum nomen ejus non erit, ſed nomen ejus, quo vocabit ſe, & in quo omne genu illi flectetur ſuper terram, erit Chriſtus. Hinc Salvator Mathaei Cap. 24 toties praemonet, ne permittamus nos ſeduci in diebus illis, quando dicetur. Ecce hic eſt Chriſtus, aut illic, nolite credere, ecce in deſerto eſt, nolite exire; ecce in penetralibus, nolite credere; aenigmatis ergo hujus eſt interpretatio. *Character* literae ſunt haebraicae, quae imprimentur in omnium dextera manu, aut in fronte, ſignificantes graece χριστοσ, latine vero Chriſtus. Et quia non erit Chriſtus, ſed antichriſtus, ſive contrarius Chriſto in omnibus, S. Joannes in graeco poſuit, quod nomen ejus ſit *numerus hominis*, & numerus ejus ἀντεμοσ, id eſt, contrarius Chriſto, ſive antichriſtus, ut appellat noſter ſalvator. Et Latinus interpres hoc fuit interpretatus in Latino, & numerus ejus ſexcenti, ſexaginta ſex, quem numerum conſtituunt literae graecae ἀντεμοσ. α enim 1. ν. 50. τ. 300. ε 5. μ 40, ο 70. & σ 200 ſignificant, quae ſimul juncta facient numerum 666. Porro numerus iſte 666 numerus menſium eſt, qui conſtituunt annos 55, & medium, numerum ſcil. annorum, quibus naſcetur, & vivet beſtia: Anno enim Chriſti 1855, & in dimidio naſcetur beſtia, ſcil. ſaeculo nono hujus millenarii, & vivet etiam 55 annos cum dimidio; in ſummaque furia, & potentia nimia ſaeviet, & exterminabit una cum ſuo pſeudopropheta Eccleſiam, & diſperget gregem Chriſti, & occidet, & vincet fideles omnes propter poteſtatem, quae data eſt illi menſibus 42 in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem, facere bellum contra Sanctos Dei, & vincere illos per illud tempus, quo ſedebit in pleno regno. Interim implebuntur dies beſtiae prioris (ſcil. ſectae, & Monarchiae Mahometicae) anni 1260, nam in ſaeculo ultimo, in primo ſecundenarii anno, ſuoque

que vitae quinquagesimo quinto & dimidio occidetur filius perditionis Spiritu oris JEsu Nazareni crucifixi, & convertentur reliquiae Judaeorum, & dicent: Benedictus, qui venit in nomine Domini, & tunc coeli impetu magno solventur, & Deus judicabit populum suum, De die autem, & hora nemo scit, neque Angeli coelorum, nisi solus Pater Math. Cap. 24.

Sectio II.

IN CAPUT XIV & XV.

De Gloria & Triumpho Ecclesiae.

§. I.

De Gloria, & Triumpho SS. Martyrum, qui in diebus illis pro nomine JEsu, & Patris ejus fortissime morientur.

Cap. XIV. v. 1 — 13.

1. *Et vidi, & ecce Agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen ejus, & nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis.*

I. *Et vidi: Et ecce Agnus stabat supra montem Sion.* Hic Agnus Christus Dominus est, vocaturque Agnus, quia sicut in passione sua tanquam agnus ductus est ad victimam, & in morte derelictus ab omnibus, ita in diebus illis erit Agnus in suis Martyribus, qui passim mactabuntur, ut pecora, & ducentur ad mortem, derelicti etiam ad hoc a Deo, & omnibus hominibus, sine auxilio, & liberatione; exhibebit enim se Christus Dominus in diebus illis sicut Agnum, permittendo omnia inimicis crucis in servos suos in exterminium eorum ex hoc saeculo. *Stare* dicitur, quia pugnabit pro iis, & cum iis in agone cruciatuum, confortando illos, ne deficiant

ficiant in tormentis, sic dicitur Acto. Cap. 7. quod S. Stephanus in Martyrio viderit coelos apertos, & filium hominis stantem a dextris virtutis Dei. *Super montem Sion.* Per montem *Sion* Ecclesia Christi designatur, cui tanquam caput universale semper praesidet, sed in diebus illis quasi surget, & stabit tanquam supremus Bellidux, & pugnabit, & confortabit milites suos in tormentis ad victoriam. Haec enim est victoria contra tyrannos, & tunc maxime erit, scil. pati, vinci, mori, & exterminari, ac tolli de hoc mundo, *& cum eo centum quadraginta quatuor millia.* Per hunc numerum determinatum designatur universitas Sanctorum Martyrum, qui in maxima multitudine occumbent, perseverantes in confessione nominis JEsu, & Dei Patris ejus. Unde additur: *Habentes nomen ejus, & Nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis.* Quae verba significant manifestam, & publicam confessionem JEsu Christi crucifixi Nazareni, & veri Dei Patris ejus, in qua morientur, & occidentur a bestia. Dicuntur autem *stare cum Agno*, id est, ad pugnandum, & praeliandum cum bestia. Et hi erunt Doctores, Praedicatores, pastores, & rectores animarum, maxime sacerdotes, qui ex diversis statibus sacris Ecclesiae militantis publice se objicient, & resistent bestiae, & pseudoprophetis ejus, stabuntque pro populo Christiano. De his praedixit Dan. Cap. 11. v. 33. 34. 35. & docti in populo docebunt plurimos, & ruent in gladio, & in flamma, & in rapina dierum, cumque corruerint, sublevabuntur auxilio parvulo, & applicabuntur eis plurimi fraudulenter, & de eruditis ruent. Ceteri timentes tormenta, & tyrannidem nimiam fugient a facie bestiae, & abscondent se in locis desertis, in solitudinibus, in speluncis montium, & in cavernis petrarum. Item dicitur ad distinctionem reliquorum Christianorum, & ad specialem gloriam eorum, quod habuerint *nomen ejus, & nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis*, & infra dicitur, quod cantaturi sint quasi canticum novum, & quod nemo possit dicere canticum illud, nisi

illa 144000, sed de hoc infra. Porro ponitur numerus iste 144000, quem facit numerus signatorum. Supra Cap. 7. per 12 tribus descriptus ad significandam universitatem, ac multitudinem magnam ex diversis, sacrisque Ecclesiae statibus occidendorum. Sacri enim Ecclesiae status quasi tribus sunt quaedam, quarum 12 tribus Israël in veteri testamento fuerunt figura.

II. Vers. 2. *Et audivi vocem de coelo tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni: Et vocem, quam audivi, sicut Cytharoedorum Cytharizantium in Cytharis suis.*

Vers. 3. *Et Cantabant quasi canticum novum, ante sedem, & ante quatuor animalia, & seniores: & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra.*

Vers. 4. *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt, & sequuntur agnum, quocunque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiae Deo, & Agno.*

Vers. 5. *Et in ore eorum non est inventum mendacium. Sine macula enim sunt ante thronum Dei.* Haec omnia magis de militante, quam triumphante Ecclesia intelliguntur, in iisque exprimuntur virtutes, & gloria, & fortitudo istorum servorum Dei. 1mum Est ardens, & fortissima eorum praedicatio, & confessio nominis JEsu, & Patris ejus, ideo superius dicitur, *habebant nomen ejus in frontibus suis. Et audivi vocem de coelo, tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni.* Haec vox, vox est praedicantium & confitentium nomen Domini JEsu Christi, & Patris ejus in novissimis diebus contra bestiam. Dicitur *vox aquarum multarum;* quia sicut multitudo aquarum edit sonitum, [illegible] hominum animos reddit attentos, & horrorem incutit; item aquae mundant, & liquefaciunt: sic erit praedicatio eorum in cordibus populorum, quos docebunt, & conservabunt in fide, & confessione nominis

nis JEſu, & Patris ejus. Dicitur vox, *tanquam vox tonitrui magni*. Tonitru quatuor habet. 1mo fulguris coruſcationem. 2do fragorem. 3tio dejicit fortiſſima quaeque, quae attingit; unde etiam 4to timorem & horrorem maximum hominibus ſolet incutere. Talis erit vox ſive praedicatio ſervorum Chriſti in noviſſimis diebus, coruſcabit enim ſignis magnis contra beſtiam, & pſeudoprophetas ejus, & erit fortis & vehemens, ſicut rugitus leonis, & confringet, & dejiciet portenta maxima beſtiae, & pſeudoprophetarum ſuorum; unde multis timorem Dei, & horrorem futurorum malorum incutient, ſtabilient populos ſuos in fide, & confeſſione nominis JEſu, & Patris ejus, ut non deficiant ad beſtiam, & non accipiant characterem ejus, & non adorent imaginem ejus. Unde quia in his illos ſuperare non poteſt, convertetur cum omnibus miniſtris ſuis ad tormenta, & mactabuntur ſervi Dei, ſicut mactari ſolebant in diebus ſolemnibus Phaſe oves, & boves, & reliqua pecora campi. Et hinc dictum eſt Capite praecedente, quod permiſſum ſit illis bellum facere contra ſanctos, & vincere illos. 2dum eſt comitas, & concentus virtutum, & morum, & concordia animorum ad invicem, quae praedicationem eorum reddent ſuavem, & acceptabilem in cordibus populorum ſuorum, & in conſpectu Dei & Agni. Ideo additur: *Et vocem, quam audivi ſicut vocem Cytharoedorum Cytharizantium in Cytharis ſuis.* Magnam emphaſin continet haec comparatio, qua exprimere voluit Propheta ſuavitatem morum, & animorum concordiam, & charitatis vinculum, & ſanctitatem vitae ſervorum Chriſti illorum, qui in noviſſimis diebus pro nomine ejus, & pro nomine Patris ejus praedicaturi ſunt contra beſtiam. Sicut enim multi Cytharoedi bene concordantibus cytharis ſuis Cytharizantes in unum pulcherrimum concentum edunt, animos excitant ad laetitiam, & miram habent vim, & energiam commovendi corda hominum, ſic praedicatio verbi Dei ſemper eſt valde potens ad faciendam converſionem peccatorum, & imitationem omnium

omnium eorum, quae dicuntur, si eam suavitas conversationis, vitae integritas, & simplicitas morum, comitas, virtutum concentus, fraternae charitatis vinculum, & concordia animorum comitetur. Sunt enim haec quasi anima praedicationis Verbi Dei, & in his laudantur specialiter servi illi, & milites Christi, qui in diebus novissimis, quando Ecclesia, & status sacri sursum deorsumque dispergentur, uno spiritu arctissime conjuncti stabunt pro populo, & docebunt eum, & objicient se publice bestiae & pseudoprophetis ejus, & praedicabunt nomen Domini JEsu, & Patris ejus, & adventum ejus ad judicium; & nemo alius audebit resistere bestiae, nisi 144000; sed fugient a facie ejus in loca deserta aut deficient, & accipient characterem, & adorabunt imaginem bestiae. Unde sequitur. 3tio *Et cantabant quasi canticum novum:* Signatur hic confessio nominis JEsu, & Patris ejus, & professio castitatis virginalis, sive coelibatus, quae duo in diebus illis rarum, & quasi novum quid erunt in hominibus super terram propter tyrannidem bestiae & pseudoprophetarum ejus; fiet enim discessio totalis a fide, & omnis caro corrumpet viam suam, & ambulabunt homines in concupiscentiis carnis, & mulierum & personae ecclesiasticae in magno numero corrumpentur; & apostatabunt, & deficient a fide, & ducent uxores, & erit facies Christianitatis foeda & horrenda nimis, qualis nunquam fuit: & quia fides in Dominum JEsum Christum, & Patrem ejus verum Deum in retro saeculis per tempora sua floruit, non vocatur canticum absolute novum sed *quasi novum*, referendo illud ad dies illos novissimos omni praevaricatione, & corruptione plenos. *Cantare* hic metaphora est, & significat idem, quod publice praedicare, annuntiare, & profiteri ore cum laetitia, & libertate animi magna, & in his omnibus adhuc gloriari, & exultare spiritu, quia neque tunc Ecclesia Christi militans sine consolatione erit, quamvis desolata, & exulans, & dispersa a sedibus suis potestativis super terram. Nam in diebus illis novissimis consolatio erit Eccle-

Ecclesiae Catholicae videre milites suos multa pati, torqueri, constanter mori, & exterminari pro nomine JEsu, & Patris ejus veri Dei. 4to *Ante sedem, & ante quatuor animalia, & viginti quatuor seniores.* Haec verba intelliguntur, tam de militante, quam de triumphante Ecclesia, quibus isti SS. Martyres exhibebunt magnam laetitiam in stadio suo tam fortiter, & tam constanter pugnantes, & triumphantes de bestia, & pseudoprophetis ejus per mortem victoriosam. *Cantare ante aliquem* est laetitiam, & gaudium exhibere, quod praestabunt illi moriendo fortissime, & constantissime in confessione, & praedicatione nominis JEsu Christi, & Patris ejus etiam tenentes simul domicilium virginalis castitatis, seu coelibatus sacerdotalis; quia in diebus illis non solum tyrannizabitur contra fidem, & JEsum Christum, verum etiam contra virginalem castitatem, & coelibatum sacerdotalem; bestia enim erit in concupiscentia mulierum. Dan. C. 11. v. 37. Unde sequitur: 5to *Et nemo poterat dicere canticum, nisi illa Centum quadraginta quatuor millia.* Verba haec continent abstrusam Dei praescientiam aeternam, quae fuit revelata S. Joanni circa paucitatem eorum, qui in diebus illis stabunt ad informationem, & doctrinam servorum suorum, ne scandalizentur, & inducantur in errorem, quando haec fient, & *nemo poterat dicere canticum illud, nisi centum quadraginta quatuor millia.* O quam paucus est numerus respectu tantae multitudinis super terram! quia in diebus illis erunt quasi mille mali pro decem: & centum pro uno bono, & fideli Christi servo. *Et nemo poterat &c.* Continent haec verba difficultatem, & arduitatem magnam, ob quam tantum scandalum & defectio erit in diebus illis; scil. nimia tyranni crudelitas in tormentis, corruptela, & malitia hominum super terram, signa, & portenta nimia pseudoprophetarum, potentia bestiae super omnem terram, silentium. Dei in coelo sursum, & sublatio justorum in tantis tormentis sine respectu deorsum. Ponitur autem in imperfecto, *poterat*, quod signi-

ſignificat futuritionem contingentem voluntatum humanarum; abſolutam vero ex parte praeſcientiae Dei, quia multi contendent in agone, & multi current in ſtadio, ſed non accipient bravium, quia deficient propter ſaevitiem, & metum tormentorum beſtiae, & propter Signa, quae data ſunt illi facere & vincere Sanctos Dei in exterminium & mortem *Et nemo poterat dicere &c.* quia in diebus illis praevalebit caro, & concupiſcentia ejus adverſus ſpiritum, & mulieres deſtruent omnes ſtatus Eccleſiae, & non erit fortitudo, quia erunt homines, ſe ipſos amantes, arbores autumnales, bis mortuae in fide, & caſtitate; 6to *qui empti ſunt de terra*, id eſt Electi De hoc mundo, & praeſervati ad vitam aeternam; qui empti ſunt in cives coeleſtis Jeruſalem pretio Sanguinis JEſu & pretio proprii ſanguinis, quem effundent pro nomine ejus.

Verſ. 4. 7mo *Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati;* iidem ſervaverunt coelibatum ſacerdotalem, quod erit ſpeciale, & rarum quid in diebus illis 8vo *Virgines enim ſunt;* dicuntur virgines, 1mo quia nullo vitio carnis maculabunt ſe, 2do quia nunquam labentur, ut accipiant characterem beſtiae, aut adorent imaginem ejus, ſed ſervabunt ſe immaculatos a beſtia, ſicut virgines a procis; & manebunt fideles Deo, & Agno perſeverantes in fide catholica. Sciendum eſt enim, quod in diebus illis propter crudelitatem, & diuturnitatem, & timorem beſtiae, & propter potentiam ejus multi ex fragilitate cadent, & adorabunt beſtiam, qui poſtea iterum compuncti, confirmabuntur in fide Cath. confitentes peccata ſua, 9no Hi *ſequuntur agnum, quocunque ierit.* His verbis 1mo exprimitur virorum illorum perfecta obedientia, qua ad omnia ardua, & aſpera ibunt, ad quae Spiritus Chriſti impulerit, ſive ad tormenta, ſive ad carceres, ſive in mortem; ipſi ibunt gaudentes pro nomine JEſu confitentes, quod ille ſit Chriſtus, filius Dei. 2do Significatur perfecta quaedam imitatio; qua imitabuntur caput ſuum, ac Belliducem in vita, ac converſa-

versatione sua super terram; erunt enim pauperes, mansueti, humiles, afflicti, angustiati, ejecti de sedilibus & possessionibus suis secundum; Illud Hebr. C. 11. v. 37. & 38. in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cavernis terrae; & hoc erit etiam speciale in diebus illis, quod scil. in contemptum JEsu Christi Nazareni illi, qui praedicabunt hoc nomen, quod ipse sit filius Dei altissimi, passim lacerabuntur flagellis, & spinis, & crucifigentur crudelissime, & subsannabuntur a judaeis, & gentibus; & ipsi tanquam agnus mansuetus, qui ducitur ad victimam, non aperient os suum, recogitantes, & prae oculis vivaciter habentes exitum dilectissimi, & innocentissimi sui Magistri JEsu Christi. 10mo *Primitiae Deo & Agno.* Primitiae sunt primi, & selectissimi fructus agrorum, & vinearum &c. qui Deo offerantur; reliqui deinde fructus vocantur fructus simpliciter. Ager, & vinea Christi est Ecclesia, militans super terram; primi ejus fructus virgines sunt, & qui servant coelibatum personae Deo consecratae; ceteri fructus populi christiani sunt, unde dicitur, quod hi centum quadraginta quatuor millia empti sint ex hominibus primitiae Deo, & Agno. Quibus verbis indicare vult, & superius jam satis ostendit, quod isti Sancti martyres tantum ex statibus ecclesiasticis, & sacris sint futuri, scil. doctores, Praedicatores, Rectores, & Pastores animarum, maxime sacerdotes, qui in odium sacrificii Missae ubique de medio tollentur, de reliquo populo Christiano hic nihil exprimitur, sed dubium non est, maximam multitudinem ubique terrarum occidendam esse, quia plurimi etiam indocti, animati verbo, & exemplo suorum pastorum, confortati gratia Dei in fide fortiter catholica morientur: & hoc satis indicatur superius C. 7. v. 9. 13. & 14. *Hi empti sunt ex hominibus*, hoc est, electi, & segregati ab aliis hominibus, qui nubunt, & saecularia tractant, & sunt soli Deo & Christo ejus sacrati, & mancipati.

Vers. 5. 11mo *Et in ore eorum non est inventum mendacium.* His verbis denotatur illorum sanctorum Marty-

Martyrum veritas, & ſimplicitas cordis, in quibus ambulabunt in tempore malo, & non ſinent ſe decipi erroribus pſeudoprophetarum, habentes pro ſcuto veritatem, & ſimplicitatem cordis ſui, neque erit ſecurius ſcutum in diebus illis contra deceptiones pſeudoprophetarum maximas, & peſſimas, quam ſimplicitas cordis ſui, qua praemuniti in diebus illis nihil credant, niſi in Dominum JEſum crucifixum, & quod Cath. fides ab antiquo docuit. Hoc ſcuto uſi ſunt filii Iſrael tempore Antiochi 1 Mach. Cap. 2. dicentes: Moriamur omnes in ſimplicitate noſtra. *Et in ore eorum non eſt inventum mendacium:* quia praedicabunt, & docebunt omnem veritatem, & nulla haereſi, nullo errore, aut hypocriſi, circumventione fratrum, fallacia, deceptione, pſeudopolitia (quibus tunc mundus ſcatebit, ſicut tempore aeſtivo & caloris ſcatet terra locuſtis) erunt infecti; ſed ſtabunt ſimplices, & recti coram Deo, & hominibus. Unde denique ſubditur: 12mo *Sine macula enim ſunt ante thronum Dei*, quia cuſtodient ſe immaculatos, ab hoc saeculo ſceleſtiſſimo, quod erit foex omnium retro ſaeculorum; quidquid enim mali, & praevaricationis ab origine mundi perpetratum, aut perpetrari omiſſum eſt, in illo tempore repetetur, aut complebitur. Ideo hic tanquam ſpeciali praerogativa laudis attribuitur Sanctis illis martyribus, quod ſint ſine macula extituri ante thronum Dei.

§. II.

De Voce trium Angelorum, & voce e Coelo.

Cap. XIV. v. 6 — 13.

Verſ. 6.

I. *Et vidi alterum angelum volantem per medium coeli, habentem Evangelium aeternum, ut evangelizaret ſedentibus ſuper terram, & ſuper omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum; dicens magna voce.*

Verſ.

Verf. 7. *Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora judicii ejus, & adorate eum, qui fecit coelum, & terram, & fontes aquarum.* Primus Angelus Chriſtus eſt, qui fuit annuntiator paternae voluntatis, & vocatur angelus teſtamenti Malach. C. 3. nunc alter angelus poſt Chriſtum ſtatus Apoſtolorum eſt, quos miſit in univerſum mundum ad praedicandum Evangelium, alter dicitur; quia immediate Chriſtus miſit eum, & quia immediate illi ſucceſſerunt in praedicatione verbi Dei. Itaque Angelus iſte alter, quem Joannes vidit volantem per medium coeli habentem in manu Evangelium aeternum &c. ſtatus eſt ſacerdotalis (vel potius S. Michael in perſona illius) qui in noviſſimis temporibus ſecundum propoſitum voluntatis Chriſti JEſu fundatoris ſui refloreſcet, & accipiet pennas, & pennae jungentur pennis, & coaleſcent in alas, & exſurget, & progredietur, & exaltabitur, & volabit per medium coeli. Per *coelum* Eccleſia militans hic intelligitur, quam exornabit, & laetificabit converſatione ſua ſancta, & apoſtolica, quae per volatum metaphorice ſignificatur, quod autem viderit habere illum Evangelium aeternum in manu ſua, haec eſt interpretatio. Evangelium aeternum, elogia divina ſunt, & aeterna, quae Deus per filium ſuum revelavit apoſtolis ſuis, & dedit illis in manum ſuam per quatuor Evangeliſtas. In manu igitur habere dicitur, quia ſtatui apoſtolico primitus concredidit Evangelium ſuum, & quia proprium eſt ſtatui illi annuntiare verbum Dei, unde ſubditur: *ut Evangelizaret ſedentibus ſuper terram, & ſuper omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum per ſedentes* notantur Reges, Principes, Dominationes, nobiles, & omnes, qui praeſunt, & dominantur ſuper terras, & gentes, & tribus, & linguas, & populos. Appellatur eorum evangelizatio *vox magna,* quia erit ardens, & fortis eorum praedicatio, & digitus Dei erit cum ipſis.

Verf. 7. *Timete Deum, & date illi honorem, quia venit hora judicii ejus, & adorate eum qui fecit coe-*

 lum

lum & terram, & fontes aquarum. Eſt emphatica praedicatio illa, & ſumma rei, quae ad ſalutem neceſſaria, ſcil. timere Deum, & dare illi honorem, & eum adorare. Addit ad perſuadendum duo valde efficacia motiva: primum eſt, quod ſit creator coeli, & terrae, & maris, & fontium aquarum, quae quatuor reliquas creaturas omnes in ſe continent, & ponuntur hic tanquam quatuor genera omnium mirabilium Dei, ſicut ſunt, ut conſideranti patebit; adum eſt judicium; hora enim judicii inſtituta eſt ad hoc, ut cuique detur ſecundum opera ſua, quia venit hora judicii ejus, & eſt praeſens, & in januis; Et haec duo ſicut ſemper aptiſſima ſunt, ad conſervandos homines in obſequio erga Deum ſuum in vitam aeternam; ita in diebus illis eorum conſideratio jugis erit valde neceſſaria ad faciendam victoriam contra beſtiam. Porro praedicatio hujus angeli ad duo debet referri tempora; primum erit, quo gentes, & populi, & linguae, & Reges redeunt ad fidem Cath. & hoc dicitur Cap. 18. & in executione hujus ſtatus apoſtolicus ſacerdotum magnam praeſtabit Eccleſiae operam, ſicut & maxime in converſione peccatorum ad Dominum Deum ſuum per veram poenitentiam, & haec fient, antequam beſtia (Turcicum imperium) accipiet plagam, & labetur primo Babylon, quae eſt regnum gentium, de quo infra. *Secundum* erit noviſſimum ſaeculum, in quo refrigeſcet charitas multorum, & fiet diſceſſio a fide, & revelabitur filius perditionis, & in illo tempore reſiſtet ſtatus ille fortiſſime, & elevabit vocem ſuam ardore magno incenſus erga nomen Domini noſtri JEſu Chriſti, & Patris ejus, & praedicabit intrepide inhabitantibus terram, ut timeant Dominum Deum, & dent illi ſoli honorem, & gloriam, & adorent illum, qui creavit coelum & terram, & mare, & fontes aquarum & quod in proximo ſit, ut veniat, & judicet mundum per ignem; & erudient hac ſua praedicatione multos ad juſtitiam Dan. Cap. 11. Perumbulantes terram, habentes evangelium aeternum in manu ſua, perficient magna & mirabilia

bilia in digito Dei, & non in potentia, & nervo hujus mundi, & hoc erit in noviſſimo tempore, quando Babylon, quae eſt regnum hujus mundi, ruet, & conſummabitur igne; ſed de hoc infra.

II. Verſ. 8. *Et alius angelus ſecutus eſt, dicens: Cecidit, cecidit Babylon illa magna, quae a vino irae fornicationis ſuae potavit omnes gentes.* Babylon & Babel idem ſunt, & interpretantur *confuſio*, ſive *commixtio*, & habet in hoc libro magnum myſterium, quod S. Joannes ſub ejus figura, & aenigmate deſcribit; habet autem duplicem ſignificationem. Primo ſignificat ſpeciale regnum gentium, quod ſicuti in veteri teſtamento filiis Iſrael, ſic in novo chriſtianitati ſemper adverſatum fuit, & adverſabitur uſque ad conſummationem ſaeculi, & hoc eſt regnum turcicum, quod fundavit Mahomet, & conſummabit Antichriſtus, & hoc regnum congruentiſſime vocatur Babylon, quia eſt commixtum ex diverſis gentibus, & nationibus, & quia ejus ſecta conflata eſt, ex gentiliſmo, judaiſmo, chriſtianiſmo, habetque ſic diverſiſſima dogmata, vel potius errores, ut patet ex ejus Alcorano. Item quia civitas Babylon potentiſſima, nobiliſſima, & quaſi metropolis erat regni gentium 2do Babylon eſt hic mundus cum delitiis & voluptatibus ſuis, ſive regnum hujus mundi, prout ſcil. eſt congregatio omnium malorum hominum ſub Rege ſuo Lucifero adverſus juſtos, & in hoc ſenſu locutus eſt Chriſtus Dominus de mundo ad ſuos Apoſtolos. Joan. C. 15. v. 18. 19. Duae enim quaſi civitates, & duo quaſi regna ſunt ſuper terram, una Sion, ſive Jeruſalem, quae habet Regem Chriſtum, & cives ejus ſunt omnes juſti, & electi ab Abel uſque ad noviſſimum, qui victurus eſt, & inde conſtituitur regnum Chriſti, altera eſt Babylon, quae habet Regem Luciferum, & cives ejus ſunt omnes mali, & reprobi homines a Cain uſque ad filium perditionis; ex his conſtituitur regnum gentium, & omnium impurorum hominum, & vocatur mundus; cujus principatum & ruinam ſub typo deſcribit inferius. Utroque ſen-

ſu, & quidem literali, ſumitur in textu poſito Babylon, unde etiam bis ponitur, Cecidit: quorum unum ad regnum ſpeciale turcicum, alterum vero ad regnum univerſale hujus mundi referri debet, ut videbimus. *Et alius angelus ſecutus eſt dicens.* Iſte angelus duplicem repraeſentat perſonam, annunciantis, & repraeſentati, aliusque non eſt abſolute, ſed repraeſentative; eſt enim idem S. Michael, qui ſupra annuntiat lapſum turcici imperii, & ruinam noviſſimam regni hujus mundi. Deinde ſimul etiam repraeſentat Monarcham illum fortem ſub quo turcicum imperium ac gentium aliquando cadet, & accipiet plagam gladii, & plagam quaſi mortis; atque ſic quaſi in perſona ejus S. Angelus gratulatur Eccleſiae Chriſti militanti ſuper terram, & conſolatur eam de lapſu regni turcici, ſive gentium. *Secutus* eſſe priorem dicitur, ratione ſcil. annuntiationis & futuritionis rei, quia intra tempora illa ſuſcitabit Deus virum de Principibus terrae, qui amputabit beſtiae cornu illud magnum, quod eſt regnum Conſtantinopolitanum, graecum, & Orientale, & occupabit ſedem beſtiae. *Cecidit, Cecidit*, eſt vox laetitiae, & aggratulationis ſuper aliquo facto, quod diu deſiderabatur, & exſpectabatur. *Cecidit, Cecidit*: annuntiavit in praeterito in conſolationem Eccleſiae, & totius Chriſtianitatis, quae ob diuturnitatem, & potentiam nimiam regni turcici ingemiſcit, & quaſi deſperat de ruina & humiliatione ejus aliquando futura. *Cecidit, Cecidit* praeteritum ponitur pro futuro, quod eſt atteſtatio alicujus rei infallibiliter futurae. *Cecidit, Cecidit:* quaſi diceret: tam certum eſt futurum, ut cadat aliquando turcicum imperium, quantumvis potens, & amplum, & forte, & fortunatum nimis, ac ſi jam cecidiſſet; idem erit de interitu univerſali hujus mundi, qui diu exſpectatus a piis, & non eſt creditus a malis. *Cecidit, Cecidit*: Duplici ex cauſa bis ponitur: 1mo ad confirmandam veritatem rei tam magnae, & tam ſeriae, & quae tam avide exſpectatur, tam vehementer deſideratur, & tam diu differtur; 2do quia primum *Cecidit* de ruina, &

& lapſu imperii turcici, ac gentium ſpeciali, alterum vero de interitu univerſali regni hujus mundi futuro intelligitur; de quo plura inferius. *Cecidit*, *Cecidit* Babylon. Eſt verbum emphaticum, & ponitur ad exprimendum lapſum, & ruinam ejus in duplici ſenſu, in quorum 1mo beſtia cadet de ſua ſede, quae eſt Conſtantinopolis, & regnum orientis; cadet de potentia, & de amplitudine regnorum, & populorum, de faſtu ſuperbiae ſuae, & humiliabitur uſque ad exile regnum. In ſecundo ſenſu cadet mundus de voluptatibus ſuis, de delitiis ſuis, de gloria, & pompa ſua, de omnibus divitiis, & omnibus deſideriis ſuis, in quibus nunc cives ejus, id eſt, mundani homines fornicantur a Deo creatore ſuo, & vivunt ſine timore ejus; hic mundus cum omnibus ſuis delitiis exſpirabit, & impii mittentur in ſtagnum ignis, & tormentorum, & tunc deſiderium peccatorum peribit, quia amor mulierum non erit amplius; & voluptates carnis, divitiae, honores, theſauri, & principatus evaneſcent, nec agri, arbores, aut vineae dabunt fructum ſuum, quia omnia ſtabunt in centro aeternitatis: mali quidem rotabuntur in aeternis flammis, & cruciatibus ſine omni conſolatione ſecundum menſuram delictorum; electi vero quieſcent in aeterna, & perfecta felicitate ſine omni deſolatione. *Cecidit Babylon illa magna:* Vocatur magna a potentia, & amplitudine & fortitudine regnorum ſuper terram, & a ſuperbia ſua, qua ſe extollebat in praeſenti ſaeculo ſuper pauperes, humiles, ſimplices, & juſtos, & deprimebat, deſpiciebat, & quaſi peripſema a longe reſpiciebat illos. Magna etiam denominatur ab innumerabili multitudine impiorum, & reproborum, & ab infinita peccatorum magnitudine & enormitate. Unde ſubditur: *quae a vino irae fornicationis ſuae potavit omnes gentes*, tria ſubſtantiva ponuntur, quae continent magnam energiam malitiae ejus. *Vinum* inebriat, *ira* in rabiem, & tyrannidem agit, fornicatio denotat apoſtaſiam a vero Deo Creatore coeli, & terrae, & a Chriſto ejus. Vinum itaque irae fornicationis ejus eſt efferata malitia

litia sectae Mahometicae, qua potavit omnes gentes, id est, lactavit, infecit, & seduxit, & tyrannide armavit eas contra christianitatem semper & apostatare ac deficere fecit a cultu veri Dei, sicut constat ex historiis ab omnibus retro saeculis. Et hoc in primo sensu: In secundo sensu vinum irae fornicationis ejus sunt haereses, & delitiae, & voluptates, & immunditiae mundi hujus, quibus inescatae, & inebriatae nationes hominum non agnoverunt Creatorem suum, aut non glorificaverunt in operibus justitiae, sed defecerunt in vanitate sua, & fornicati sunt ab eo, qui plasmavit illos. Et haec fornicatio continget vel maxime in tempore novissimo, & in diebus filii perditionis, qui potabit vino isto irae fornicationis omnes gentes, & faciet eas ebrias tyrannide, & portentis suis, ut fornicentur, & deficiant a fide in Dominum JEsum Christum, & Patrem ejus.

III. Vers. 9. *Et tertius Angelus secutus est illos, dicens voce magna. Siquis adoraverit bestiam, & imaginem ejus, & acceperit characterem ejus in fronte sua, aut in manu sua:*

Vers. 10. *Et hic bibet de vino irae Dei, quod mixtum est mero in calice irae ipsius, & cruciabitur igne & sulphure in conspectu angelorum sanctorum, & ante conspectum agni, & fumus tormentorum eorum ascendet in saecula saeculorum:*

Vers. 11. *Nec habent requiem die ac nocte, qui adoraverunt bestiam, & imaginem ejus, & siquis acceperit characterem nominis ejus.*

Vers. 12 *Hic patientia sanctorum est, qui custodient mandata Dei, & fidem JEsu.* Angelus iste, novissimus Pontifex est. Dicitur tertius a Christo, & S. Petro successore ejus, & antecessore illius, quia vocabitur Petrus juxta prophetiam S. Malachiae Archiepiscopi, & Primatis Hyberniae. Iste Pontifex gubernabit Ecclesiam in magnis & novissimis tribulationibus, & exsurgente paulatim quaestione, ac haeresi horrenda de adventu Christi, & Messiae (quem bestia de terra exsurgens annuntiabit

bit esse Regem Jerusalem, scil. filium perditionis & antichristum) clamabit voce magna contra eum, & contra asseclas ejus judaeos, gentes, & Christianos etiam apostatas, per definitiones apostolicas, & literas ad omnes Principes, & populos, & totam Christianitatem, ut custodiant mandata Dei, & fidem in Dominum JEsum Christum crucifixum Nazarenum, & ab haeresi illa stupenda (quod Christus JEsus, qui passus est a judaeis, fuerit impostor, & quod primum nunc in mundum venerit verus salvator & Messias exspectatus tot saeculis a judaeis, & gentibus) non permittant se dementari. Haeresis enim haec stupenda nimis exurget, & condemnabitur ab Ecclesia, antequam intrabit filius perditionis in plenum regnum suum, & quia regnum illud durae cervicis, & epilogus omnis praevaricationis est, Pontifex ille utetur opera virorum apostolicorum (de quibus supra) & mittet illos ad confirmandos populos in obedientia, & fide in Dominum JEsum Christum crucifixum, & in Patrem ejus, & Spiritum Sanctum & in illis etiam clamabit voce magna dicens: *Si quis adoraverit bestiam, & imaginem ejus, & acceperit characterem in fronte, & in manu sua, & hic bibet de vino irae Dei, quod mistum est mero in calice ipsius, & cruciabitur igne, & Sulphure in conspectu angelorum Sanctorum, & ante conspectum agni: & fumus tormentorum eorum ascendet in saecula saeculorum, nec habent requiem die, ac nocte, qui adoraverunt bestiam, & imaginem ejus.* Haec omnia secundum literas accipienda, & intelligenda sunt de damnatione aeterna eorum, qui in diebus illis quantumvis malis a justitia Dei & fide in Dominum JEsum Christum crucifixum Nazarenum deficient, & docent haec omnia timorem veri Dei, & novissimorum, qui post mortem Dei, & Christi JEsu est unicum scutum in populo ad faciendam victoriam contra bestiam, & pseudoprophetas ejus. *Siquis adoraverit bestiam &c. & hic bibet de vino irae Dei, quod est mistum mero in calice ipsius.* His verbis genus poenarum aeternarum exprimitur, quod est

ira irreconciliabilis in omnem aeternitatem, qua nihil gravius esse potest damnatis. Vocatur vinum a vehementia divinae justitiae, & vindictae. Dicitur *mistum mero in Calice irae ipsius;* quia dabit unicuique secundum mensuram delictorum, in tantum enim cruciabuntur, in quantum peccaverunt. *Et cruciabuntur igne, & sulphure.* His species prima tormentorum ponitur, quae est aeterna combustio, & quamvis tanta, tamque innumerabilia in inferno sint tormenta, quae nec dici, nec aestimari possunt, breviter tamen in his duobus omnia comprehenduntur tormenta. Erit enim ignis non ad lucendum, sed miserorum corpora ad concremandum, erit quoque ibi sulphur, quod fomentum igni praestabit, & foetorem gignet intolerabilem, ac per hoc ex igne foetor, & ex foetore ignis procreabitur, 2da species tormentorum est confusio aeterna, quae intimatur his verbis: *In Conspectu angelorum sanctorum, & ante conspectum agni:* quia tota curia coelestis, & Agnus videbunt in omnem aeternitatem turpissima peccata eorum, ob quae justo Dei judicio in omnem aeternitatem ita cruciabuntur; tegere enim suas spurcitias, & abominationes non poterunt amplius, quia secretum Cordis erit sublatum. 3tia Species est aeternitas, his verbis significata: *& fumus tormentorum eorum ascendet in saecula saeculorum;* ubi enim fumus semper ascendit, ibi semper ignis est, quia ergo fumus dicitur ascendere in saecula saeculorum, etiam tormenta erunt in saecula saeculorum, h. e. in omnem aeternitatem: ex inferno enim nulla est redemptio. 4ta Species iisdem verbis significatur, quae erit blasphemia, livor, invidia, odium, & stridor dentium contra omnipotentem Deum, quae ascendent de tormentis eorum in saecula saeculorum. Et vocatur pulcherrime fumus, quia non appropinquabit ad Deum coeli, & terrae, sed irridebit illos, qui fuit ante saecula. Unde etiam eorum blasphemia erit enervata nimis, & dispergetur, & explodetur, & evanescet in nihilum, sicut fumus in äera; & hoc erit cruciamentum eorum nimis horrendum in omnem

aeter-

aeternitatem, quia volent ſe vindicare, & non poterunt; volent liberari a tormentis ſuis, & non erit redemptor, appetent ſatiare famem, & ſitim, & nemo dabit; recogitabunt, quae amaverunt in vita ſua, & non habebunt; cupient mori, & mors fugiet ab iis; deſiderabunt annihilari, & comburi, & finiri tormenta ſua magna nimis, & conſervabuntur, & quaſi paſcentur in illis in omnem aeternitatem; terra enim oblivionis erit ibi. O filii hominum, recogitate noviſſima veſtra, & in aeternum non peccabitis; 5ta ſpecies eſt, *quod nullam habeant requiem, die ac nocte;* id eſt, nullum ſomnum, nullam refocillationem, nullumque vel minimum intervallum, quo non crucientur. *Hic patientia Sanctorum eſt, qui cuſtodiunt mandata Dei, & fidem JEſu.* Infertur hoc ex conſideratione priorum, ſcil. tormentorum aeternorum, ad quae reſpicientes vivaciter Sancti Dei patienter omnia ferunt in praeſenti vita, ut evadant ſupplicia aeterna. Unde etiam in diebus noviſſimis conſiderantes ſervi Dei noviſſima juſtorum, & damnatorum ſuſtinebunt tormenta beſtiae, quantumvis ardua, & diuturna nimis, & manebunt fideles in dilectione Dei, & in fide JEſu Chriſti, & vincent beſtiam, & qui non vincet, ſed adorabit beſtiam, aut imaginem ejus, & acceperit characterem, ſive occulte, ſive aperte, ſine miſericordia damnabitur, & nulla excuſatio accipietur ſuper ſaevitiam, & tyrannidem nimiam beſtiae. Hinc ad confirmandos, & praemonendos omnes chriſtianos ad fortiter moriendum, & ſuperanda momentanea tormenta praedicari, & promulgari voluit toti chriſtianitati tormenta damnatorum aeterna, quae minatur etiam omnibus Chriſtianis, qui adoraverint beſtiam, aut imaginem ejus, & characterem acceperint; ideo ſignanter dicitur: *ſiquis adoraverit &c. hic bibet.*

IV. Verſ. 13. *Et audivi vocem de coelo dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo jam dicit ſpiritus, ut requieſcant a laboribus ſuis; opera enim illorum, ſequuntur illos.* Vox iſta vox eſt Eccleſiae militantis Chriſti in noviſſima tribulatione

tione Antichristiana constitutae, quae aggratulatur justis ante horam tentationis ex hoc mundo per mortem auferendis, & simul dolet vices suas propter instantem horam tribulationis; tentationis, & agoniae horrendae, & periculosae nimis. Erit quippe magnum beneficium Dei, & misericordia paterna quae tollet plurimos electos peste, fame, & bello ante tempus illud omnibus tentationibus, fallaciis, & calamitatibus plenum. Legantur ea, quae dicta sunt Lib. 3. Cap. 7. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur*, id est, o felices illos, qui ante horam tentationis, in qua instar parturientis angustiamur, & premimur undique, in gratia Dei discesserunt ex hac vita. *Amodo jam dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis, opera enim illorum sequentur illos.* Continent haec verba consolationem corporum, & animarum pie defunctarum; *corporum* quidem: quia requiescunt in tumulis suis, & quasi in lectulis dormiunt, & praestolantur resurrectionem in gloriam, & liberationem ab omnibus laboribus, doloribus, & periculis, quibus praesens vita scatet. *Animarum* vero, sive spirituum, quia opera illorum sequuntur illos, propter quae erunt in gloria, & luctum aut moestitiam non habebunt amplius, aut periculum, aut tentationem non patientur amplius, & erroribus, & quaestionibus tyrannorum non subjicientur amplius. Et nemo poterit illos persequi, & perdere amplius, sed requiem habebunt die ac nocte in conspectu Dei, & agni & angelorum Sanctorum. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur.* Ponitur praeteritum, & praesens: ista verba magnam continent energiam, & admonent omnes homines, praecipue in tempore ultimo, ut hanc mortem beatam recogitent, quando saevit tyrannis Antichristi instar torrentis in totam christianitatem, & paulo post cremabuntur omnia pretiosa hujus mundi igne, itaque tunc non erit aliud desiderabile super terram, quam mori in Domino, & exterminari secundum corpus ex hac vita, ut spiritus salvus fiat. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur.* Est vox quasi parturientis, & agoni-

agonizantis tempore longo, quia in diebus illis Christiani exquisite, & diu torquebuntur, & tarde dabitur illis mori.

§. III.

De futura extirpatione haeresum.

Cap. XIV. v. 14 — 20.

Vers. 14.

I. *Et vidi, & ecce nubem candidam, & super nubem sedentem similem filio hominis habentem in capite suo coronam auream, & in manu sua falcem acutam.* Descriptio ista messis, & vindemiae abstrusum quoddam aenigma continet, sub quo describitur futura evulsio, & eradicatio haereticorum & turcicarum gentium, quae fiet sub venturo illo Monarcha magno, & Pontifice Sancto, quia adhuc semel consolabitur Deus Ecclesiam suam, antequam veniat tempus tenebrarum, & caligine plenum, quod erit novissima tribulatio Antichristi. Et haec est illius interpretatio; quem vidit sedere super nubem candidam Monarcha fortis est, quia regnum ejus, quod per sedere significatur, erit Sanctum, & stabilitum in protectione Dei altissimi. Vocatur *similis filio hominis*, ob similitudinem virtutum magnarum, & arduarum, in quibus imitabitur salvatorem suum JEsum Christum; erit enim humilis, mansuetus, verax, amator justitiae, fortis in proelio, sapiens, & zelator divinae gloriae implebitur aliquo modo in eo illud Isaiae de Christo vaticinium Cap. 11. Requiescet super eum spiritus sapientiae, & intellectus, spiritus consilii, & fortitudinis, spiritus scientiae & pietatis, & implebit eum Spiritus timoris Domini &c. *Habet in capite suo coronam auream*, quia Rex erit magnus, & dives, & potens, & erit Dominus Dominantium, & Reges gentium vincet, & plenus erit charitate Dei. Legantur, quae dicta sunt Cap. 3. De Sexto statu Ecclesiae. *Falx*, quam dicitur habere in manu sua, exercitus est magnus, & fortis nimis, quo transfodiet regna gentium, & respublicas, & civitates munitas; dicitur

citur ideo *acuta*, quia nullum proelium erit fine internecione hostis, sive victoria. Sic dicitur de Jonatha, & Saule 2 Reg. C. 1. Sagitta Jonathae nunquam rediit retrorsum, & gladius Saul nunquam reversus est inanis; sic erit exercitus illius Regis, & Monarchae fortis. Dicitur falcem habere in manu sua, quia Consilia ejus dirigentur in manu sua, & ad quaecunque ibit, sicut dicitur de Alexandro magno, & quia exercitus ejus obediet illi perfecte, & conglutinatus illi amabit illum, proinde sicut baculum versabit illum, & operabitur in illo magna, & stupenda, & admirabilia.

II. Vers. 15. *Et alius Angelus exivit de templo, clamans voce magna ad sedentem super nubem: Mitte falcem tuam, & mete, quia venit hora, ut metatur, quoniam aruit messis terrae.* Vox haec, vox est exhortantis vehementer ad bellum, sive ad eruenda Zizania haereticorum & turcarum; angelus autem, qui exivit de templo, & ita clamavit magnus ille Pontifex est, quem suscitabit Deus in diebus illis, & ipse ex instinctu Dei exhortabitur, & inducet Monarcham illum ad bellum hoc sacrum expediendum. *Mitte falcem tuam*, h. e. exercitum fortem tuum, & *mete*, hoc est, abscinde, evelle, & eradica haereticos, & gentes barbaras, *quia venit hora, ut metatur, quoniam aruit messis terrae;* hoc est impleta est mensura peccatorum, & abominationum, ob quae venit, & est nunc tempus, ut abscindantur, & evellantur de terra. Et haec ex divina revelatione habebit Pontifex, quibus excitabit corda Principum, & confirmabit inire ad suscipiendum bellum illud, & Deus suscitabit corda militum, ut uno spiritu Monarchae illi forti adhaereant, *quoniam aruit messis*, & matura facta est ad comburendum igni; est *metaphora*, significatque haereticorum, & gentium exterminationem.

Vers. 16. *Et misit, qui sedebat super nubem falcem suam in terram, & demessa est terra.* His omnibus felix rerum successus exprimitur secundum omnia verba Pontificis illius Sancti futurus: *& demessa est terra;* quia

quia ille occidet, & in servitutem rediget gentes haereticas, & Turcas, & occupabit terras eorum:

Vers. 17. *Et alius angelus exivit de templo, quod est in coelo, habens & ipse falcem acutam.* Falx ista, alter est exercitus, quem congregabunt, & mittent in auxilium Regi suo magno status Ecclesiastici arctissime confoederati. Unde dicitur; quod angelus iste exiverit de templo, h e. de statibus suis ecclesiasticis, quos templum figurat, quod est in coelo, id est, in Ecclesia militante, quam To coelum significat: Qui autem exiisse dicitur, magnus ille Bellidux est, quem constituet Pontifex ille magnus super illum exercitum magnum ad delendas, & evertendas gentes haereticas, & Turcas.

Vers. 18. *Et alius angelus exivit de altari, qui habebat potestatem supra ignem, & clamavit voce magna ad eum, qui habebat falcem acutam; dicens: mitte falcem tuam acutam, & vindemia botros vineae terrae, quoniam maturae sunt uvae ejus.* Iterum vox est exhortantis ardenti Zelo facta ad fortiter agendum, ad pugnandum, & faciendum victoriam de inimicis Ecclesiae, qui in tantum depresserant eam; bestia enim, (quae est turcicum imperium) occupatura est prius Italiam, & occupabit ubique multa, & angustiabit Christianitatem, ut extrema necessitate compulsa, etiam tentatura sit extrema; & prosperabitur multum nimis, & lacerabit bestiae sedem, & regnum, & haereticorum perfidiam mittet ad infernum. Hinc ponuntur signanter Duae species, scil. *messis* & *vindemiae*, quarum prior gentes, posterior vero haereticos significat; gentes enim barbarae per communes glebas; haeretici vero, qui jactant se Christianos; per botros terrae silvestres intelliguntur. De his intelligitur illud per allegoriam Joann. C. 15. v. 1 - 7. Est magna haec, & abstrusa metaphora. Ecce enim Deus dedit semper gentibus terram, & regnorum amplitudinem, populum vero electum suum posuit inter sepes angustiarum, sicut & modo suam Ecclesiam, quae *est vinea* Domini Sabbaoth. Per messem ergo seu potius glebas, & Zizania terrae gentes, per botros vero vineae (quae est Ecclesia Christi) silvestres haeretici ad literam intelliguntur, quia Christus vitis erat, ex qua duo genera botrorum nascuntur in vinea sua, quae est Ecclesia; 1mo Verae uvae, quae sunt veri Christiani; 2do Silvestres, qui sunt haeretici & vocantur labruscae.

Vers. 19 *Et misit angelus falcem suam acutam in terram, & vindemiavit vineam terrae.* Haec verba iterum insinuant prosperitatem, certitudinem & evidentiam in attestante de rebus istis futuris in tempore suo in consolationem Eccle-

Ecclesiae suae Sanctae, quia Dominus locutus est, & faciens faciet. *Et misit in lacum irae Dei magnum.* Lacus istae irae Dei magnus, est pressura, sive torcular, & vindicta divinae justitiae in gentes & haereticos, in quem lacum semper illos, & istos demersit in tempore suo, in consolationem populi Israel, & Ecclesiae Christi, ne dicerent in gentibus: ubi est Deus eorum &c. De hac ira, sive vindicta dicitur Ps. 77. Et excitatus est tanquam dormiens, tanquam potens crapulatus a vino & percussit inimicos suos in posteriora. Opprobrium sempiternum dedit illis. Et lacus iste exterminium est gentium, & haereticorum, in quod misit eos Monarcha fortis permittente voluntate, & cooperante divinae justitiae, vindictae, & irae omnipotenti virtute. Quia Deus causa principalis est, instrumentalis autem homines.

Vers. 20. *Et calcatus est lacus extra civitatem, & exivit sanguis de lacu usque ad froenos equorum per stadia mille sexcenta.* Haec verba significant maximam effusionem sanguinis, & iram, & indignationem Dei contra suos inimicos. *Et calcatus est lacus;* id est, commota est ira super gentes extra civitatem sanctam, & Palaestinam, quae data est gentibus, donec veniat filius perditionis. *Et exivit sanguis de lacu usque ad froenos equorum.* Est Hyperbole, significatque maximam quandam, ac talem effusionem sanguinis, ut in sanguine occisorum equi quasi nataturi sint. Equi enim, quando natant in aqua usque ad froenos, solent mergi. Per stadia mille sexcenta iterum est Hyperbole; denotatur enim ingens illa strages, quam longe lateque christiani exercitus edituri sunt contra inimicos.

§. IV.

De Triumpho & gloria maxima, quam judaei, & Christiani superstites post interitum Antichristi dabunt omnipotenti Deo, & Filio ejus JEsu Christo.

Cap. XV. v. 1–4.

Vers. 1.

I. *Et vidi aliud signum in coelo magnum, & mirabile, angelos septem, habentes plagas septem novissimas, quoniam in illis consummata est ira Dei.* De his septem plagis, & septem angelis dicitur infra.

1. Vers. 2. *Et vidi tanquam mare vitreum mistum igne, & eos, qui vicerunt bestiam.* Hi, qui vicerunt bestiam sunt 1mo reliquiae Christianorum, qui fugiendo, latendoque tempore tyrannidis antichristianae interitum filii perditionis supervivent; 2do per istos, qui vincent bestiam, reliquiae judaeorum

daeorum intelliguntur, qui videntes & superviventes praedicti filii perditionis judicium horrendamque mortem dabunt gloriam Deo, & JEsu Christo filio ejus, & salvi fient. De his dicitur Dan. C. 12. Beatus, qui exspectat, & pervenit usque ad dies mille trecentos triginta quinque. *Per mare vitreum* fons baptismatis designatur, in quo merguntur Christiani, & translucidus est per sanctificationem JEsu Christi instar vitri. Additur hoc *mare mistum esse igne*, ad significandum spiritum vivificantem, & sanctificantem animas in baptismo, qui per ignem significatur, & hi, qui vicerunt bestiam, dicuntur stare super mare vitreum, quia post interitum Antichristi reliquiae Judaeorum aliique Christiani liberi (qui metu tyrannidis inbaptizati manebunt) baptizabuntur in nomine patris, & filii, & Spiritus S. Et confitebuntur nomen Domini JEsu Christi, quod ille sit verus filius Dei, & verus Messias; ascendentes vero de lavacro baptismi fortissime stabunt in gratia Dei, & in confessione JEsu Christi Crucifixi Nazareni, & glorificabunt super omnia Dominum coeli & terrae, qui creavit omnia. Hinc notantur habere cytharas Dei. Per Cytharas Dei intelliguntur maximae laudes Dei, quas tribuent illi, manifeste videntes veritatem, & virtutem & omnipotentiam ejus. Item significant applausus, & jubila, & gaudia inexplicabilia, in quibus gaudebunt inenarrabiliter, videntes misericordiam Dei, quam fecit cum ipsis praeservando eos a tantis periculis & interitu magno. Applaudent illius bonitati, & justitiae instar millium Cytharoedorum cytharizantium in Cytharis suis, &

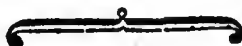
Vers. 3. *Cantantes canticum Moysi servi Dei, & Canticum agni.* Per canticum Moysi confessio unius veri Dei, & per Canticum agni Confessio JEsu Christi filii Dei significatur, quae duo Filius perditionis tollet super terram; vocatur autem *Canticum Moysi, & canticum agni*, quia confessio, & fides in unum verum Deum, qui creavit coelum & terram, & omnia, quae in iis sunt ad vetus Testamentum, fides vero in JEsum Christum ad novum Testamentum per appropriationem spectat. & cum in novissimis diebus reliquiae judaeorum cum superstitibus Christianis jungendae sunt per veram fidem, pulchre dicuntur hic Cantantes Canticum Moysi servi Dei, & canticum agni dicentes. *Magna, & mirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens, justae & verae sunt viae tuae, Rex saeculorum.*

Vers. 4. *Quis non timebit te, domine, & magnificabit nomen tuum? Quia solus pius es? Quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in Conspectu tuo, quoniam judicia tua manifesta sunt.* Continent haec verba applausum maximum, quem facient divinae majestati videntes judicium, & omnipotentem

manum,

manum, quam exercebit ſuper filio perditionis, & Pſeudoprophetis ejus. Unde primo confitentur pium eſſe Dominum, & Deum omnipotentem a magnitudine, & mirabilitate operum, quae exercebit ibi ſuper filio perditionis manifeſtiſſime, & ſuperabit, & confundet glorioſiſſime opera ejus, vel potius impoſturas, quibus in tantum dementavit judaeos, gentesque, ut crediderint ipſum eſſe Meſſiam: 2do Regem ſaeculorum proclamabunt, quia ſua ſapientia fundavit omnia retro ſaecula ſolus in juſtitia & veritate, quae duo continentur in veteri, & novo teſtamento, quorum utrumque illi manifeſte agnoſcent. Viae enim Dei ſunt ſtupendae, & admirabiles proceſſus ejus ad extra a creatione primi hominis uſque ad noviſſimum; ſundatae tamen ſunt viae hae per mirandam ſapientiam incredibili juſtitia, & veritate, quae duo nunc abſcondita ſunt, & maxime erant in diebus filii perditionis ab oculis multorum, ſed poſt interitum ejus ſtupendum, & maxime in die judicii extremi omnibus patebunt. Unde ſumme glorificabunt Dominum coeli, maxime circa miſſionem filii ſui unigeniti, & Spiritus Sancti, quos & in operibus glorificabunt Deum, dicentes: *Juſtae & verae ſunt viae tuae Rex ſaeculorum*, fiet hoc juxta prophetiam Chriſti Math. C. 23. Dico enim vobis, non me videbitis amodo &c. Id eſt, in noviſſimis diebus. 3tio Dabunt etiam illi gloriam propter judicia ſua mirabilia, & abſtruſa nimis; judicia enim ejus ad extra, circa creationem, Conſervationem, & gubernationem humani generis, abyſſus multa, quae in diebus noviſſimis, maxime autem in extremo die judicii manifeſtabuntur. Ex qua manifeſtatione ſequentur: 1mo timor Domini his verbis: *Quis non timebit te Domine?* 2do magnificentia nominis ejus inenarrabilis per haec verba: *Et magnificabit nomen tuum.* 3tio Confeſſio pietatis, ſive fidelitatis Dei his verbis; *Quia tu ſolus pius es.* 4to Ex hac manifeſtatione omnes gentes ab origine mundi agnoſcent Dei juſtiſſima eſſe judicia per verba: *Et venient.* 5to Credent omnia myſteria etiam damnati in his verbis: *Et adorabunt in Conſpectu tuo;* imo & daemones credent Jac. C. 2. v. 19.

Hucuſque Venerabilis Vir, & Servus Dei Bartholomaeus Holzhauſer.

CON-

CONSPECTUS

LIBRORUM, SECTIONUM, ET PARAGRAPHORUM NUMERUS PAGINAM INDICAT.

LIRER I.

IN APOCALYPSIS TRIA CAPITA PRIORA.

De ſeptem Statibus Eccleſiae Catholicae a Chriſto uſque ad conſummationem ſaeculi futuris, & ſignificatis per ſeptem Eccleſias Aſiae; Item per ſeptem Stellas, & ſeptem candelabra.

Sectio I.

IN CAPUT PRIMUM.

De Introitu libri Apocalypſis.

Sectio II.

IN CAPUT SECUNDUM.

De primis quatuor Eccleſiae militantis Statibus.

Sectio I.

IN CAPUT QUARTUM.

De Natura Hierarchica Ecclesiae militantis.

Sectio II.

IN CAPUT QUINTUM.

De libro secretorum Dei.

LIBER III.

IN APOCALYPSIS CAPUT VI & VII.

De Apertione, & Expeditione septem sigillorum, & de Consolatione tam triumphantis, quam militantis Ecclesiae post tribulationes perpessas.

Sectio I.

IN CAPUT SEXTUM.

De Apertione, & expeditione sex primorum sigillorum.

Sectio II.

IN CAPUT SEPTIMUM.

De Consolatione tam militantis, quam triumphantis Ecclesiae post perpessas tribulationes.

LIBER IV.

IN APOCALYPSIS CAPUT VIII & IX.

De Apertione septimi sigilli, & de sex primis Angelis, qui tuba cecinerunt.

Sectio I.

IN CAPUT OCTAVUM.

De quatuor primis Angelis, qui tuba cecinerunt.

Sectio II.

IN CAPUT NONUM.

De quinto, & sexto Angelo.

LIBER

LIBER V.

IN APOCALYPSIS CAPUT X & XI.

De Consolatione latinae Ecclesiae post extirpationem haeresum in sexto ejusdem statu maxima futura &c. Item De Antichristi persecutione, ac de septima, & novissima Tuba.

Sectio I.

IN CAPUT DECIMUM ET UNDECIMUM.

De Consolatione Ecclesiae latinae, & futura ejusdem Exaltatione, & extensione.

Sectio II.

IN CAPUT UNDECIMUM.

De Persecutione Antichristi, ac de septima, & novissima Tuba.

LIBER VI.

IN APOCALYPSIS CAPUT XII. XIII. XIV. XV.

De quibusdam specialibus, ac particularibus, quae S. Joanni de regno Mahometis, & Antichristi revelata fuere

Sectio I.

IN CAPUT DUODEDIMUM, ET DECIMUM TERTIUM.

De bello, quod Diabolus per Cosroen, Mahometem, & Antichristum intentavit, & intentabit.

Sectio II.

IN CAPUT DECIMUM QUARTUM, ET QUINTUM.

De Gloria, & Triumpho Ecclesiae.

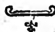
Finis Conspectus.

Aliqua irrepſere Menda graviora, quae Lector benevolus ſic corriget.

loco	*pag.*	—	*linea*	*leg.*
prae caeteris	173	—	22	prae ceteris, *& ſic deinceps.*
cult	176	—	ult.	Math C. ult.
qui manu, dum	179	—	5	qui manu, poſtquam
peccando pupugerunt	179	—	9	peccando pupugimus.
& medicinis	185	—	17	& in medicinis.
ac toti	188	—	14	ac loti
in deficiendis	189	—	ult.	in definiendis
quibus	193	—	36	qua
Jeſu Chriſti	199	—	24	Jeſu Chriſto.
non deferendo	205	—	8	non deſerendo
oculos	206	—	18	oculus
ex nobis	212	—	5	ex vobis
graecarum	231	—	21	graecorum
in quarto ſtatu usque ad Berengarium a Carolo Magno	232	—	1—2	in quarto ſtatu a Carolo M. usque ad Berengarium.
& orco	233	—	22	ex orco
in contaminatis	235	—	33	incontaminatis
tribulo	239	—	3	tributo
inquam	240	—	10	in quam
Haereſiarchiae	240	—	15	Haereſiarchae
in improfecto	247	—	4	in imperfecto
ſoepius	eadem	—	eadem	*ſaepius.* & ſic *ſaepe, ſaepiſſime deinceps*
vere	242	—	14	vitam
alius ſoepius	257	—	15	alias ſaepius
circa eaque	278	—	4	circa ea, quae
viſione	283	—	32	viſioni
nichilo	289	—	26	nihilo
corfirmatur	309	—	3	confirmatur
paſche	318	—	20	paſchae
vaticina	325	—	19	vaticinia
& inſerviunt	329	—	30	continuo verſari, & inſervire
confeſſionem	331	—	6	confuſionem
quae dicuntur hic percuſſa	348	—	4	qui dicuntur hic percuſſi
ſub die	350	—	10	ſub dio
gens Wandalica	eadam	—	18	ad gentes Wandalicas
aeternam	352	—	33	externam

loco	*pag.*	—	*lin.*	*leg.*
volentes	353	—	30	*omittitur*
agos	357	—	7	agros
haec	eadem	—	11	hae
tenentur	366	—	ult.	tenetur
oreo	370	—	9	orco
Haereſiarchum	eadem	—	10	Haereſiarcham
determinatur	382	—	27	determinantur
an annis	383	—	25	ab annis
& ſacramenta	385	—	27	de ſacramentis
qui ſunt	eadem	—	33	quot ſunt
calcario	387	—	23	calcaria
ab orea	389	—	33	ab orco
gultur	393	—	32	guttur
laudem	398	—	1	caudam
conſumnationis	413	—	9	conſummationis
judaeam	420	—	18	judaicam
non poſſe	422	—	33	non poſſe deſperat,
Aleſiae	434	—	17	Meſſiae
irredimilibus	441	—	29	*omittitur, aut leg.* non ultra finiendis
proſequi	450	—	34	perſequi
praedis poſuit	458	—	19	praediſpoſuit
qui erit	474	—	12	quia erit
ruinam hoc	474	—	33	ruinam regnum hoc
duplicitur	476	—	7	dupliciter
disiicitur	483	—	7	disjicitur
v. 1 – 13.	488	—	15	v. 1 – 5.
ſilentium, Dei	493	—	35	ſilentium Dei

Cetera maxime quoad interpunctiones benevolus lector facile corriget.

366
371

